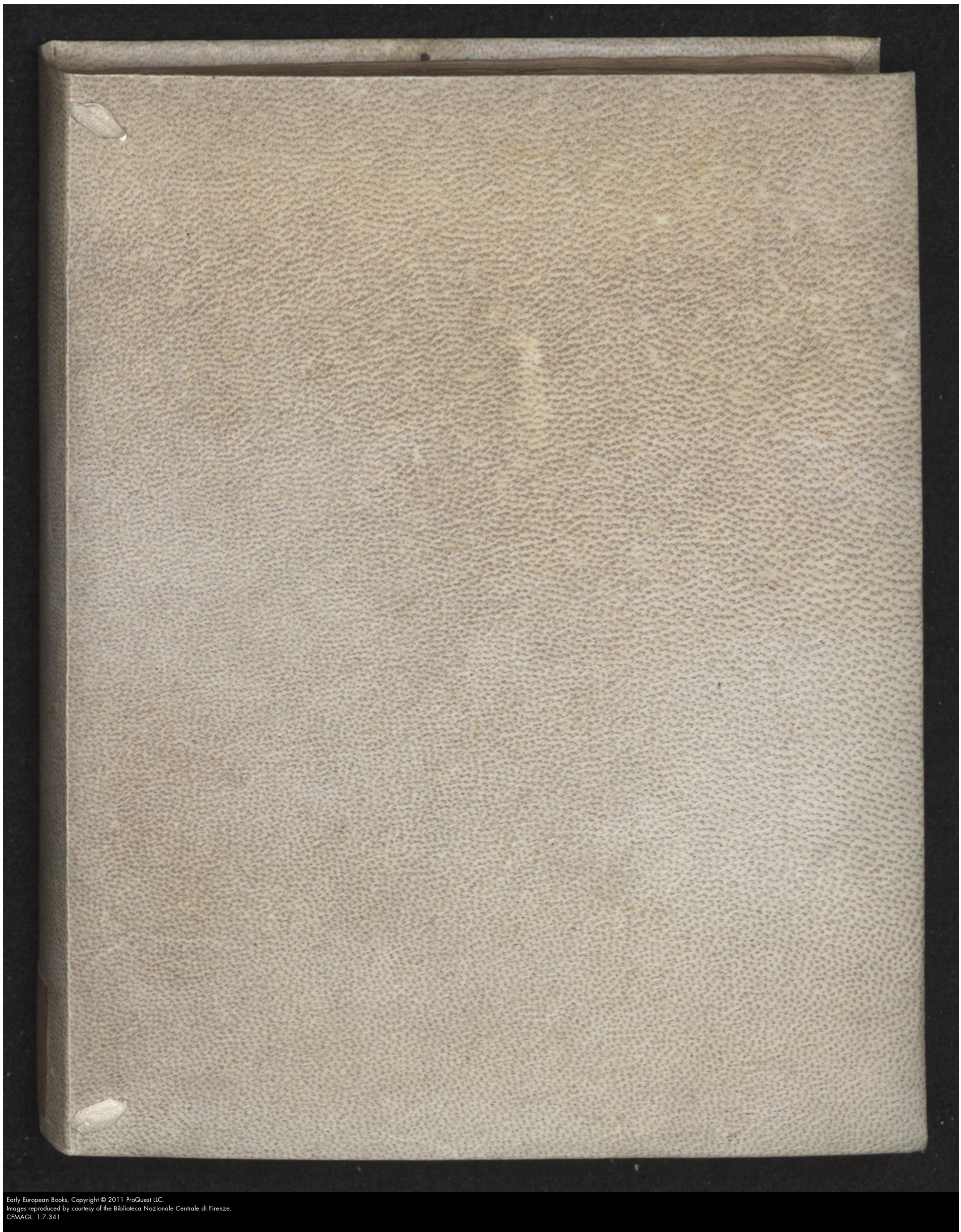
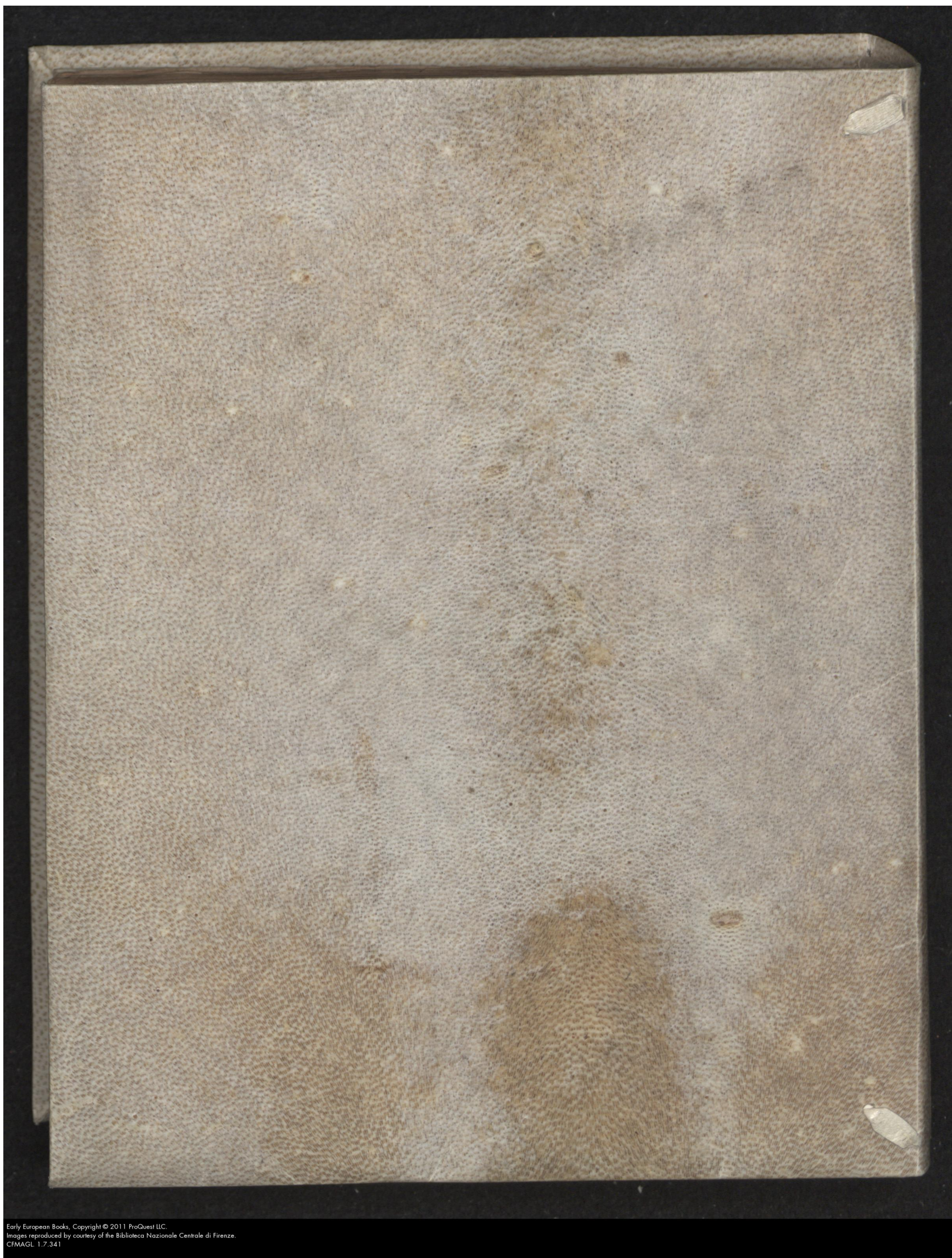

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.341

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.341

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.341

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

1. 7. 341

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

ONOSANDRI STRATEGICVS,

Siue

De Imperatoris Institutione.

Accessit

VRBICI INVENTVM,

Græcè ac Latinè:

Interprete Nicol. Rigaltio P.

cuius item adiiciuntur

Notæ;

VT ITEM

IANI GRVTERI

Discursus varij.

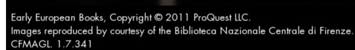

In Bibliopolio Commeliniano.

CIƆ IƆ C IV.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

INDEX IN ONOSANDRVM, ET VRBICIVM.

* Cibum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

Fugam

FINIS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

INDEX RERUM ET VERBORUM
in his Notis memorabilium.

Numeri accommodati ſunt ad textùs Græcolatini paginas.

Exer-

Noctur-

FINIS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

ELENCHVS CAPITVM STRATEGICI.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

XI. Hostes, etsi fugere videantur, non esse temerè persequendos.

ια. Περὶ τοῦ ὅπως δεῖ τῶν πολεμίων σχηματιζομένων φυγὴν, μὴ ἁπλῶς, καὶ ὡς ἔτυχεν, ἔχεσθαι τῆς διώξεως.

* De nuntijs admittendis.

XII. De prandio curando.

ιβ. Περὶ ἀριστοποιίας.

XIII. Oportere bono esse animo Imperatorem in rebus aduersis.

ιγ. Περὶ τοῦ εἶναι τὸν στρατηγὸν εὔθυμον ἐν ταῖς δυσπραγίαις.

XIV. Quando exercitui suo metum hostium incutere debeat Imp.

ιδ. Πότε δεῖ φόβον ἐμβαλεῖν τῷ στρατεύματι τῷ ἰδίῳ τὸν ἀπὸ τῶν ἐναντίων.

* Militum animos ex captiuorum adspectu excitari posse.

XV. Multos & varios esse modos instruendæ aciei.

ιε. Ὅτι διαφοραὶ πολλαὶ τῶν τάξεων.

XVI. Milites suos secundum hostium copias Imp. instruere debere.

ιϛ. Ὅτι πρὸς τὸ ἀντίπολεμον καὶ τὸν ἴδιον συντάσσει.

XVII. Leuem armaturam, iaculatores, sagittarios, & funditores, ante agmen esse collocandos.

ιζ. Ὅτι τοὺς ψιλοὺς, ἀκοντιστὰς, καὶ τοξότας, καὶ σφενδονιστὰς πρώτους στῆσαι τῆς φάλαγγος.

XVIII. De collocatione leuis armaturæ in locis asperis.

ιη. Περὶ τοῦ ἐν τοῖς τραχέσι τόποις τάττειν τοὺς ψιλούς.

XIX. Relinquenda esse inter ordines interualla, per quæ ferentarii se recipiendo transeant.

ιθ. Περὶ τοῦ χώραν ἔχειν τὰς παρατάξεις δι᾽ ὧν ὀφείλουσιν οἱ ψιλοὶ ἐντὸς τῶν κόντων εἰσερχόμενοι ὑποστέλλεσθαι.

XX. Quo pacto hostes aggrediendi sint in penuria leuis armaturæ, qua illi fortè abundant.

κ. Ὅπως δεῖ, ἐὰν ἀπορῇ ψιλῆς συμμαχίας ὁ στρατηγὸς, οἱ δὲ πολέμιοι εὐπορῶσιν, ἐπιφέρεσθαι αὐτοῖς.

XXI. Non esse in nimiam longitudinem extendendum agmen metu hostilis circumuentionis.

κα. Περὶ τοῦ μὴ εἰς πολὺ μῆκος ἐκτείνειν τὴν φάλαγγα τὰς κυκλώσεις τῶν ἐναντίων φοβουμένους.

XXII. Habendos esse seorsim delectos, qui fessis & laborantibus opem ferant. Habendas in occulto insidias.

κβ. Περὶ τοῦ ἔχειν κεχωρισμένους ἐπιλέκτους εἰς βοήθειαν τῶν καταπονουμένων. * Περὶ τοῦ ἔχειν ἐγκρύμματα.

XXIII. Vtile esse in ipso conflictu Imp. fausta & læta militibus inclamare, etsi ea falsa sint.

κγ. Περὶ τοῦ ἐν τῷ καιρῷ αὐτῷ τῆς μάχης ἐκφωνεῖν χαρμόσυνα τοῖς ὑπηκόοις εἰ καὶ ψευδῆ, ὅμως συμφέρειν.

XXIV. Familiares cum familiaribus, & notos cum notis, esse collocandos.

κδ. Τοῦ οἰκείους πρὸς οἰκείους, καὶ γνωρίμους πρὸς γνωρίμους τάττειν.

κε. Περὶ

κε. Περὶ τοῦ μὴ διʼ ἑαυτοῦ διδόναι τοῦ στρατοῦ τὰ σημεῖα, εἴτε τῆς συμβολῆς, εἴτε τινὸς πράξεως, ἀλλὰ διὰ τῶν ἡγεμόνων.

κϛ. Περὶ τοῦ μὴ μόνον συνθήματα ἀλλὰ καὶ παρασυνθήματα διδόναι.

κζ. Περὶ τοῦ μὴ λύειν τὰς τάξεις, μήτε ἐν ταῖς διατάξεσι μήτε ἐν ταῖς ὑποχωρήσεσι.

κη. Περὶ τοῦ διʼ ἐπιμελείας ἔχειν τὸν στρατηγὸν λαμπρὸν ἐκπέμπειν τὸ στράτευμα.

κθ. Περὶ τοῦ ἐν τῷ καιρῷ τῆς συμβολῆς ἀλαλάζειν.

λ. Ὅτι δεῖ τὸν στρατηγὸν πρὸ τοῦ πολέμου συλλογίζεσθαι τίς ὀφείλει ἀντιστῆναι κατὰ τὴν συμβολὴν τῶν δεινῶν, καὶ τίς τῶν ἄλλων, καὶ οὕτω καθʼ ἑξῆς * ἐξετάζειν τοὺς ἰδίους ἄρχοντας πρὸς τοὺς τῶν ἐναντίων.

λα. Περὶ τοῦ ἐὰν οἱ ἐναντίοι προτερεύουσι τῷ ἱππικῷ ἐκλέγεσθαι στενοὺς τόπους.

λβ. Περὶ τοῦ μηδὲν παρακεκινδυνευμένον ποιεῖν τὸν στρατηγόν.

λγ. Περὶ τοῦ μὴ τὸν στρατηγὸν αὐτοχειρὶ πολεμεῖν.

XXV. Imp. signa pugnæ, aut rei alterius, non per se ipsum, sed per duces suos dare debere.

XXVI. Addi debere ad tesseram alia quoq; signa.

XXVII. Ordines nunquam esse soluendos, siue acies consistat siue recedat.

XXIIX. Curæ esse debere Imperatori vt splendidè instructa procedat acies.

XXIX. Milites in conflictu vociferentur.

XXX. Oportere Imperatorē ante conflictum apud se constituere, quem cui in prælio opponendum esse censeat, atque ita ordine suos ductores contra aduersarios collocare.

XXXI. Occupanda esse angusta loca, si potiores sint hostes equitatu.

XXXII. Imperatorem nihil agere debere periculi tentandi gratiâ.

XXXIII. Non debere Imp. ipsum manus in prælio conserere.

* Officium Imperatoris pugnâ diremtâ.

λδ. Περὶ τοῦ εὐεργετεῖν κατὰ τὸ μέτρον ἕνα ἕκαστον τὸν ἀνδραγαθοῦντα.

λε. Οὐ χρὴ πάντοτε ἐπιτρέπειν τὰς ἁρπαγάς. καὶ ὅτι τὰ σώματα οὐ χρὴ ἁρπάζειν, ἀλλὰ τὸν στρατηγὸν πιπράσκειν.

XXXIV. Præmia cuique militi pro virili parte & pro meritis tribuenda.

XXXV. Direptiones non vbique permittendas: & hostium corpora non à militib. abripi, sed ab Imper. diuendi debere.

* De captiuis.

λϛ. Περὶ τοῦ θάπτειν τοὺς ἐν πολέμῳ ἀναιρουμένους.

XXXVI. Interfectos in prælio sepeliendos esse.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

* De cladibus acceptis farciendis.

XXXVII. Pacis tempore custodias minime esse negligendas.

λζ. Περὶ τοῦ ἐν καιρῷ εἰρήνης μὴ ἀφυλάκτως εἶναι.

XXXIIX. Ciuitates subactas ab Imp. esse benignè & humaniter accipiendas.

λη. Περὶ τοῦ τὰς προσαγομένας πόλεις ἐν ἀδείᾳ ἔχειν καὶ φιλανθρωπίᾳ.

* Fidem proditoribus esse seruandam.

XXXIX. Imp. nosse debere astrorum siderúmque motus.

λθ. Περὶ τοῦ τὸν στρατηγὸν ἐν γνώσει εἶναι τῆς ἀστρῶν κινήσεως.

XL. De vrbium obsessionibus.

μ. Περὶ πολιορκίας.

XLI. Insidias ante obsessæ vrbis portas esse collocandas.

μα. Περὶ τοῦ ἔχειν ἐνέδρας τὸν πολιορκοῦντα πρὸ τῶν πυλῶν.

XLII. Falsum esse in metu vaticinium.

μβ. Περὶ τοῦ ὅτι ὁ φόβος ψευδὴς μάντις ἐστί.

* Imp. suo exemplo milites prouocet.
* De machinis ad oppugnationem.
* Quo modo oppugnatio acriter vrgendo continuari possit.
* Quo pacto Imp. quiescere à laboribus aliquando possit.
* Loca quæ obsessi inaccessa existimant, obsidentibus sæpenumero prodesse.
* Quantum valeat Tubicinis opera in expugnatione.
* Quid agere debeat Imp. in vrbem expugnatam inuadendo.
* Imbelles captiuos remittendos, si fame vrbs premenda sit.
* Qualis esse debeat Imperator partâ victoriâ.

Inepta horum capitum dispositio, nec ab Onosandri stilo. nihil tamen mutare volui: titulos tantùm aliquot addidi, qui diuersis tractationibus conuenire videbantur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

Ὀνοσάνδρου Στρατηγικὸς

ONOSANDRI STRATEGICVS.

SIVE DE IMPERATORIS INSTITVTIONE.

Interprete NICOLAO RIGALTIO. P.

Ἱππικῶν μὲν λόγων, ἢ κυνηγετικῶν, ἢ ἁλιευτικῶν τε αὖ καὶ γεωργικῶν συνταγμάτων προσφώνησιν, ἡγοῦμαι πρέπειν ἀνθρώποις, εἰς πόθος ἔχουσι τῶνδε ἔργων. στρατηγικῆς δὲ περὶ θεωρίας, ὦ Κόϊντε Οὐηράνιε, Ῥωμαίοις, καὶ μάλιστα Ῥωμαίων τοῖς τὴν συγκλητικὴν ἀριστοκρατίαν λελογχόσιν. καὶ κατὰ τὴν τοῦ σεβαστοῦ Καίσαρος ἐπιφροσύνην, τοῖς τε ὑπάτοις, καὶ στρατηγικαῖς ἐξουσίαις κοσμουμένοις. διά τε παιδείαν ἧς οὐκ ἐπ᾽ ὀλίγον ἔχουσιν ἐμπειρίαν, καὶ προγόνων ἀξίωσιν. Ἀνέθηκα δὲ πρώτοις * φησὶ τόνδε τὸν λόγον, οὐχ ὡς ἀπείροις στρατηγίας, ἀλλὰ μάλιστα τῇδε θαρρήσας· * ἣ τὸ μὲν ἀμαθὲς τῆς ψυχῆς, καὶ παρ᾽ ἄλλῳ κατορθούμενον, ἠγνόησεν. τὸ δὲ ἐν ἐπιστήμῃ τῷ καλῶς ἔχοντι προσεμαρτύρησεν. ὅθεν εἰ καὶ παρὰ τοῖς πολλοῖς φανείη νενοημένα τὰ παρ᾽ ἐμοῦ συντεταγμένα, καὶ κατὰ τοῦτο αὖ ἠσθείην. ὅτι μὴ μόνον στρατηγικὰς συνεταξάμην ὑφηγήσεις, ἀλλὰ καὶ

QVI rerum equestrium, aut venaticarum, aut piscatoriarũ, aut etiam rusticarum, commentarios conficiunt, apta & conuenienti præfatione eos alloquuntur, quos operum huiusmodi sciunt esse studiosos: Rei verò militaris cõsideratio inspectioq́, tota, Quinte Verani, Romanorum propria est; eorumq́; præcipuè Romanorum, qui senatoria, amplissimáque optimatum auctoritate, ex Augusti Cæsaris prudentia decorati, quiq; consulari ac militari imperio armati ornatiq; sunt: tum propter singularem bellicæ disciplinæ curam, cuius non mediocrem adsequuti sunt peritiam, tum propter exempla auctoritatémque majorum. Hancce igitur militarem tractationẽ illis præcipuè dedicaui, non vt inexpertis, aut infrequentibus militiæ cultoribus; imò hac illorum scientiâ validè fretus, quâ rudes adhuc animos, & iam rebus benè gestis gloriosos, secernere norunt, rectéque de re bellicâ sentientib. grauissimæ fidei testimoniũ exhibere possunt. Vnde & si pleriq; animo iã fortè præceperint his in cõmẽtariis à me nũc animaduersa, illud quoq; animo meo valde placuerit, quod nõ solũ militares cõscripserim enarrationes, verũ

ad artem etiã militarem collimauerim. Et hæc tandem accuratio bene feliciterq; processerit, si quæ Romani vi & virtute perficiũt, illa ego verbis scriptisque aptè contradita exhibuerim, tantisque viris probauerim. Restat igitur vt [illegible]em suscepti huius operis audacter eloquar. Erit strenuis militib. exercitatio siue ludus, & veteribus potissimisque Ducibus, AVGVSTÆ simul PACI, donarium. Dicamq; ad extremũ cur Duces nonnulli victi aliquãdo deceptiq; succubuerint; alij præclarè fortiterque faciendo gloriæ & famæ stimulis excitati sint. Sed iterandæ s[illegible] Romanorum virtus animis occurret: quos neque rex, neque ciuitas, neque gens vlla Imperij amplitudine superauit. immò nec tantam attingere vnquam potuit, nec tot sæculorum ætates mansuram firmare p[illegible]etiam. Nec enim illi casu fortuito, sed virtute bellicâ, fortissimisque Ducibus Italiæ fines euadunt, & ad Orbis terminos latis iurisdictionibus ditionem suam propagant. Casus scilicet siue fortuna subsidiarij auxiliariiq; & commilitonis vicem præstat, non tamen Imperatoris, nec sunt penes eius arbitrium omnia. Stulti, qui rebus in bello malè gestis solam fortunam, non etiam militum ignauiam imbelliãq; accusant. & victoriæ laudem, Ducum virtuti consilioq; ereptam, Euentui tribuunt. Nam veritati æquitatíve consentaneum non est, profligato exercitu criminari fortunam, Imperatorem prorsus inculpatum dimittere: & contrà valde ingrati animi est, Ducem adeptâ victoriâ illaudatum prætermittere, ac omnino omnem vni fortunæ referre gratiam. Enimuerò quando ita naturâ comparata sunt ingenia, vt scriptorum experientiæ vsum aliquem præ se ferentium etiã infirmis adfirmationibus fidem tribuant, aliorum verò, vt inexplorati iudicij hominum, veris narrationib. diffidãt, necessarium esse puto susceptæ huic Strategematũ expositioni, hancce

στρατηγικῆς ἐστοχασάμην. καὶ τῆς ἐν αὐτοῖς φρονήσεως ἀντυχοίην τἂν, εἰ ἃ * δὴ Ῥωμαίοις δυνάμει καὶ δι᾽ ἔργων πρᾶξαι, ταῦτ᾽ ἐγὼ λόγῳ περιβαλεῖν ἱκανὸς εἶναι δόξαιμι. εἰ δὴ παρὰ τοιούτοις ἀνδράσι δοκιμασθείην. Τὸ δὲ σύνταγμα θαρροῦντί μοι λοιπὸν εἰπεῖν. Ὡς στρατηγοῦντι ἀγαθῶν ἄσκησις ἔσται, παλαιῶν τε ἡγεμόνων κατὰ τὴν σεβαστὴν Εἰρήνην ἀνάθημα. εἰσόμεθα τε, καὶ εἰ μηδὲν ἄλλο παρ᾽ ἣν αἰτίαν οἵτε πταίσαντες ἐσφάλησαν τῶν στρατηγησάντων, οἵτε εὐπραγήσαντες ἠγέρθησαν εἰς δόξαν. μάλιστα δὲ τὴν Ῥωμαίων ἀρετὴν ἐννοήσομεν. ὡς οὔτε βασιλεὺς, οὔτε πόλις, οὔτε ἔθνος, μεῖζον ἡγεμονίας ἐκράτησεν μέγεθος. ἀλλ᾽ οὐδ᾽ εἰς ἴσον ἤλασεν. ὥστε τοσούτοις βεβαιώσασθαι χρόνοις ἀκίνητον δυναστείαν. Οὐ γὰρ τύχῃ μοι δοκοῦσιν * ὑπεράραντες τοὺς τῆς Ἰταλίας ὅρους ἐπὶ πέρατα γῆς ἐκτεῖναι τὴν σφετέραν ἀρχὴν, ἀλλὰ πράξεσι στρατηγικαῖς. Συνεπιλαμβάνεσθαι μὲν γὰρ ἄρχεσθαι δεῖ καὶ τὴν τύχην. οὐ μὴν τὸ παράπαν οἴεσθαι ταύτην κρατεῖν. Ἀλλ᾽ ἀνόητοι οἱ καὶ τὰ σφάλματα τῆς τύχης ἐγκλήματα μόνης ποιούμενοι, οὐ τῆς τῶν στρατηγούντων ἀμελείας· καὶ τὰ κατορθώματα, ταύτης, οὐ τῆς ἐμπειρίας τῶν ἡγουμένων. οὔτε γὰρ ἐπιεικὲς, ἀνεπιτίμητον οὕτως ἀπολειπεῖν τὸν πταίοντα τοῖς ὅλοις, ὡς πάντων αἰτιᾶσθαι τὴν τύχην, οὔτε δίκαιον. ἀμάρτυρον ἐπὶ τοσοῦτον ἐπαίνου τὸν κατορθοῦντα περιορᾶν, ἐφ᾽ ὅσον ἁπάντων ἀνατιθέναι τῇ τύχῃ τὴν χάριν. ἐπειδὴ γὰρ φύσει πάντες ἄνθρωποι, τοῖς μὲν δι᾽ ἐμπειρίας συντετάχθαι δοκοῦσιν, κἂν ἀσθενῶς ἀπαγγέλληται, τὸ πιστὸν εἰς ἀλήθειαν ἀπονέμουσιν. τοῖς δὲ ἀπειράστοις, κἂν εἰ δύνανται πραχθῆναι, διὰ τὸ ἀδοκίμαστον, ἀπιστοῦσι, ἀναγκαῖον ἡγοῦμαι περὶ τῶν ἐν τῷδε τῷ λόγῳ στρατηγημάτων ἠθροισμένων, τοσοῦ-

τον

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

τὸν προειπεῖν. ὅτι πάντα διὰ πείρας ἔργων ἐλήλυθεν, καὶ ὑπὸ ἀνδρῶν τοιούτων ὧν ἀπόγονον ὑπάρχει Ῥωμαίων ἅπαν τὸ γένος, καὶ ἀρετὴν μέχρι τοῦ δεῦρο πρωτεῦον. οὐθὲν γὰρ ἐσχεδιασμένον ἀπολέμῳ καὶ νεωτέρᾳ γνώμῃ τόδε περιέχει τὸ σύνταγμα, ἀλλὰ πάντα διὰ πράξεων, καὶ ἀληθινῶν ἀγώνων κεχωρηκότα, μάλιστα Ῥωμαίοις. ἅτε γὰρ ποιήσαντες ἐφύλαξαν τὸ παθεῖν, καὶ δίκαιον ἐμαχήσαντο δρᾶσαι, πάντα μοι συνείλεκται. Καίτοι οὐκ ἠγνόηκα, ὅτι μᾶλλον ἄν τις εἵλετο πάντα ἑαυτοῦ, καὶ τῆς ἰδίας ἀγχινοίας τὰ στρατηγήματα δοκεῖν εἶναι. πλείονα θηρώμενος ἔπαινον ἀπὸ τῶν πιστευσάντων, ἢ ἀπὸ τῆς ἀλλοτρίας ἐπινοίας. ἐγὼ δὲ οὐ παρὰ τοῦτο ἐλαττοῦσθαι δοκῶ. καθάπερ εἴ τις ἐν πολέμοις αὐτοστρατηγούμενος συνετάξατο τοιόνδε λόγον, οὐκ ἂν παρὰ τοῦτο ἥττονος ἠξιοῦτο μαρτυρίας, ὅτι μὴ μόνον φυσικῆς ἀγχινοίας ἰδίαν εὕρεσιν εἰσηνέγκατο στρατηγημάτων, ἀλλὰ καὶ τὰ δι' ἄλλων εὖ πραχθέντα μνήμῃ παραθέμενος εἰς σύνταξιν ἤγαγεν. οὕτως οὐδ' ἐμαυτὸν οἴομαι τοὔλαττον ἐπαίνων οἴσεσθαι, παρὰ τοῦθ' ὅτι μὴ πάντα τῆς ἐμῆς ὁμολογῶ συνέσεως. τοὐναντίον δὲ προείληφα τόν τ' ἔπαινον ἀνεπίφθονον ἕξειν, καὶ τὴν πίστιν ἀσυκοφάντητον.

hancce præfationem præmittere: Omnia quæ hîc à me dicentur, esse ab rerum vsu petita, Ducũ auspicio & ductu, quorum soboles ac nepotes Romani, omnium facilè adhæc vsque tempora bellicâ virtute principes. Nihil enim imbelli aut iuuenili insolentiâ inconsultè ac temerè gestum conscribam, sed quæ Romani præclaris verisque prœliis vsurpauerunt, quæ pericula effugerunt, quæq; iustis armis deuicerunt. Non sum tamen nescius eam fore nonnullorum sententiã, vt maiori se gloriâ commendandos putent, si suopte ingenio compositas Strategematum artes hominibus credulis persuadeant, quàm si alienæ industriæ persequi vestigia videantur. At istis equidem minùs moueor. Nam vt si quis militaribus copiis præfectus, huiusmodi monimentis ad posteros traducendis operam daret, non ideo minùs fidem faceret, quia non solùm propria calliditatis inuenta in medium proferret, sed & ab aliis quoque feliciter edita memoriæ proderet: sic etiam nec minoris mihi laudis debebitur gratia, etsi non omnia hæc meo solùm ingenio meditata fuisse profitear. Immò hinc etiam autumo fore me illustriori commendatione grauiorique fide auctiorem, atque ab omni prorsus inuidiâ calumniáque securiorem.

INCIPIT
STRATEGICVS.

CAP. I.

De eligendo Imperatore.

ELIGENDVM igitur Imperatorem censeo, nõ certâ quadam gente familiáve oriũdum, vt sacerdotẽ, nec amplis facultatibus locupletẽ, vt gymnasiarcham; sed castum, temperantem, sobrium, frugi, laboriosum, intelligentem, minimè auarum, nec iuniorem, nec item seniorem, &, si fortè contigerit, filiorum patrem, dicendi peritum, ac demum gloriâ illustrem.

1. Castum quidem esse opto, ne voluptariis distractus hinc inde cupiditatibus rerum curam insuperhabeat maximarum.

2. Temperantem verò, si quidem penes eum imperij summa est. Nam intemperantis animi motus semel admissi, liberas mentes subigunt, & impotentes ferunt in libidines.

3. Sobriũ siue siccum: vt in arduis negotiis parandis putandisque peruigilet. Noctu enim quasi silente & quiescente animo, multa Ducis cogitatio molitur ac perficit.

4. Frugi verò: Facultates enim exhauriunt & exsiccant prodiga familiarum ministeria, & immodesti ac intempestiui sumptus in Ducum luxus atque delicias.

ΑΡΧΗ ΤΟΥ
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΥ.

ΚΕΦ. Α.

Περὶ αἱρέσεως στρατηγοῦ.

ΦΗΜΙ τοίνυν αἱρεῖσθαι τὸν στρατηγὸν, οὐ κατὰ γένη κρίνοντας, ὥσπερ τοὺς ἱερέας, οὐδὲ κατ' οὐσίας, ὡς τοὺς γυμνασιάρχας. ἀλλὰ σώφρονα, ἐγκρατῆ, νήπτην, λιτὸν, διάπονον, νοερὸν, ἀφιλάργυρον, μήτε νέον, μήτε πρεσβύτερον, * ἂν τύχῃ καὶ πατέρα παίδων, ἱκανὸν λέγειν, ἔνδοξον.

α. Σώφρονα μὲν, ἵνα ταῖς φυσικαῖς μὴ ἀνθελκόμενος ἡδοναῖς ἀπολείπῃ τὴν ὑπὲρ τῶν μεγίστων φροντίδα.

β. Εγκρατῆ δὲ, ἐπεὶ τηλικαύτης ἀρχῆς μέλλει τυγχάνειν. αἱ γὰρ * ἀκρατεῖς ὁρμαὶ προσλαβοῦσαι τὴν τοῦ δύνασθαι ποιεῖν ἐξουσίαν, ἀκατάσχετοι γίγνονται πρὸς τὰς ἐπιθυμίας.

γ΄. Νήπτην δὲ, ὅπως ἐπαγρυπνῇ ταῖς μεγίσταις πράξεσιν, Ἐν νυκτὶ γὰρ ὡς τὰ πολλὰ ψυχῆς ἠρεμούσης στρατηγοῦ γνώμη τελειοῦται.

δ΄. Λιτὸν δὲ, ἐπειδὴ * κατασκελετεύουσιν αἱ πολυτελεῖς θεραπεῖαι, δαπανῶσαι χρόνον ἄπρακτον εἰς τὴν τῶν ἡγουμένων τρυφήν.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

ε΄. Διάπονον δὲ, ἵνα μὴ πρῶτος τῶν στρατευομένων, ἀλλ' * ὕστερον κάμνῃ.

ϛ΄. Νοερὸν δὲ, ὀξὺν γὰρ εἶναι δεῖ τὸν στρατηγὸν ἐπὶ πᾶν * ἄτγοντα. δι' ὠκύτητος ψυχῆς κατὰ τὸν Ὅμηρον

--- ὡσεὶ πτερὸν ἠὲ νόημα.

Πολλάκις γὰρ ἀπροσδόκητοι ταραχαὶ προσπεσοῦσαι σχεδιάζειν ἀναγκάζουσι τὸ συμφέρον.

ζ΄. Ἡ δ' Ἀφιλαργυρία δοκιμασθήσεται, καὶ πρώτη. τοῦ γὰρ ἀδωροδοκήτως καὶ μεγαλοφρόνως προΐστασθαι τῶν πραγμάτων αὐτὴ παραιτία. Πολλοὶ γὰρ κἂν διὰ τὴν ἀνδρείαν ἀσπίσι πολλαῖς καὶ δόρασιν ἀντιβλέψωσιν, περὶ τὸν χρυσὸν ἀμαυροῦνται. Δεινὸν γὰρ πολεμίοις ὅπλον τοῦτο, καὶ δραστήριον εἰς τὸ νικᾶν.

η΄. Οὔτε δὲ Νέον, οὔτε Πρεσβύτερον, ἐπειδὴ ὁ μὲν ἄπιστος, ὁ δὲ ἀσθενής· οὐδ' ἕτερος γὰρ ἀσφαλής. Ὁ μὲν νέος, ἵνα μὴ διὰ τὴν ἀλόγιστον πταίσῃ τόλμαν. Ὁ δὲ πρεσβύτερος, ἵνα μὴ διὰ τὴν φυσικὴν ἀσθένειαν ἐλλείπῃ. Κρατίστη * δ' ἡ αἵρεσις τοῦ μέσου· καὶ γὰρ τὸ δυνατὸν ἐν τῷ μηδέπω γεγηρακότι, καὶ τὸ φρόνιμον ἐν τῷ μὴ πάνυ νεάζοντι. ὡς οἵτινές γε ἢ σώματος ῥώμην ἄνευ ψυχῆς ἔμφρονος ἐδοκίμασαν, ἢ ψυχὴν φρόνιμον ἄνευ σωματικῆς ἕξεως, οὐδὲν ἐπέραναν. ἢ γὰρ ὑστερήσασα φρόνησις οὐδὲν ἐνόησε κρεῖττον, ἢ ἐλλείπουσα δύναμις οὐδὲν ἐτελείωσεν. Ὁ γε μὴν εὐδοκιμῶν οὐ μικρὰ τοὺς ἑλομένους ὤνησεν. ὃν γὰρ ἄνθρωποι φιλοῦσιν αὐτομάτῳ διανοίας ἐμπλώσει, τούτῳ ταχὺ μὲν ἐπιτάττοντι πείθονται, λέγοντι δὲ οὐκ ἀπιστοῦσιν, κινδυνεύοντι δὲ συναγωνίζονται.

θ΄. Πατέρα

5. Laboriosum : vt non primus à militiâ deficiat, sed postremus.

6. Intelligentem : Nam acutum & perspicacem Imperatorem esse decet, & ingenij celeritate multa simul agitante velocem. Cogitatio enim instar volatus, apud Homerum. Et sæpenumerò inopinati tumultus ingruentes, tumultuariam quoque vtilis consilij rationem expedire cogunt.

7. In primis verò probabitur minimè Auarus. Incorruptè enim & magnificè præesse, ea demum vera audacia, & summa authoritas est. Et plerique viri fortes, vmbonum hastarúmque micantium stricturas oculis contrà spectant irretortis, attamen auri nummorúmque fulgorem non sustinent, mentísque aciem hebescere patiuntur. Terribilia hostib. illa arma, nec parum ad victoriam efficacia.

8. Neque Iuniorem, neque item Seniorem. Nam ille fide minus idoneus; istius vires parum firmæ, neuter securitatem præstare potest. Etenim adhuc adolescentior, temerario & feroci impetu, rem deperdet: At iam defectæ ætatis senex, naturali infirmitatis vitio, derelinquet. Optima igitur temperatæ ac intermediæ cuiusdam rationis electio, quia & robur inerit seni iuniori, & prudentia iuueni seniori. Qui verò aut corporis vires absque ingenij consilio, aut consilium absq; viribus probant, falluntur, nec hilum proficiunt. Nimirum omissâ prudentiâ nihil sapienti calliditate cõsulitur; viribus deficientibus nihil rectè consultum perficitur. Nec parum quidem erit præsidij electo Duce Vulgi commendatione probato. Quem enim homines spontanea voluntatum inclinatione cordi habent, eius facillimè imperio parent, dicto audiunt, periculis subeuniunt, decertantémque protegunt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

9 Bonum ducem patrem esse malui, quàm illiberem aut improlem. Hic tamen si cetera probus sit non repudiandus. Et si fortè paruuli filij sint, eos, veluti potentissimas amoris illecebras, idoneos animi sui obsides reipublicæ relinquet. Iísque vt asperis acerbísque asilis & œstris ad bellum pater incitabitur. Si verò iam adultæ sint ætatis, consultores, ducésque, ac fidissimi secretarum cogitationum arbitri fient, reíque publicæ statum obfirmabunt.

10. Dicendi peritum. Hinc enim maxima præcipuáque in exercitum commoda deriuari puto. Siquidem Imperatoris vehementi concione erecti excitatíque in procinctu milites, ardua quæq; & formidolosa despiciũt, & propositam in laudem victoriámque acriter decertando conspirant. Nec ita auribus percepti tubarum clãgores animos ad pugnam acuunt, aut irritant, vt hortatrix ad virtutem & gloriam oratio, intrepidas expeditę aciei mentes ad opposita pericula erigit stabilítque: immò & metu conterritos, penéque iacentes, sæpe constanti roborat allocutione. Vnde efficax Imperatoris elocutio, exercitus strages generosè solari ac lenire docta, vtilior multo est longo vulnerariorum medicorum agmine. hinc enim solis remediis medicina vulneribus paratur: illinc defessi milites, viribus nouis reparãtur; fortes, addita etiam virtute magis animantur. Et quemadmodum latentium morborum sanatio difficilior, conspicuorum facilior: sic etiã longè maioris prudentiæ est, cæcâ pernicie deficientes fugientésque animos ab interitu reuocare, quàm corporis ægritudinem plerumque liquidò manifestam sanare. Nulla igitur Respublica, aut exercitum sine Imperatore, aut Imperatorem absque eloquentia, mittat.

θ'. Πατέρα δὲ προὔκρινα μᾶλλον, οὐδὲ τὸν ἄπαιδα παραιτούμενος ἂν ἀγαθὸς ᾖ. ἄν τε γὰρ ὄντες τύχωσι νήπιοι, ψυχῆς εἰσὶν ἰσχυρὰ φίλτρα, περὶ τὴν εὔνοιαν ἐξομηρεύσασθαι δυνάμενα στρατηγοῦ πρὸς πατρίδα, δεινοὶ καὶ ὀξεῖς μύωπες πατρὸς. οἷοί τε ἀναστῆσαι θυμὸν ἐπὶ πολεμίους. ἄν τε τέλειοι, σύμβουλοι, καὶ στρατηγοὶ, καὶ πιστοὶ τῶν ἀπορρήτων ὑπηρέται γιγνόμενοι, συγκατορθοῦσι τὰ κοινὰ πράγματα.

ί. Λέγειν δὲ ἱκανόν. ἔνθεν γὰρ ἡγοῦμαι τὸ μέγιστον ὠφελείας ἥξειν διὰ στρατεύματος. ἐάν τε γὰρ ἐκτάττῃ πρὸς μάχην στρατηγὸς, ἡ τοῦ λόγου παρακέλευσις, τῶν μὲν δεινῶν ἐποίησε καταφρονεῖν, τῶν δὲ καλῶν ἐπιθυμεῖν. Καὶ οὐχ οὕτως ἀκοαῖς ἐνηχοῦσα σάλπιγξ ἐγείρει ψυχὰς εἰς ἅμιλλαν μάχης, ὡς λόγος εἰς προτροπὴν ἀρετῆς ἐν ἀγῶνι ῥηθεὶς, ἀκμάζουσαν ἀνέστησε πρὸς τὰ δεινὰ τὴν διάνοιαν, ἄν τε συμβῇ πταῖσμα περὶ τὸ στρατόπεδον, ἡ τοῦ λόγου παρηγορία τὰς ψυχὰς ἀνέρρωσε. Καὶ πολὺ δὴ χρησιμώτερός ἐστι στρατηγοῦ λόγος οὐκ ἀδύνατος, ὥστε παραμυθεῖσθαι τὰς ἐν τοῖς στρατοπέδοις συμφορὰς, τῶν ἑπομένων τοῖς τραυματίαις ἰατρῶν. Οἱ μὲν γὰρ ἐκείνους μόνοις τοῖς φαρμάκοις θεραπεύουσιν, ὁ δὲ, καὶ τοὺς κάμνοντας εὐθυμοτέρους ἐποίησεν, καὶ τοὺς ἐρρωμένους ἀνέστησεν. Καὶ ὥσπερ τὰ ἀόρατα νοσήματα τῶν ὁρωμένων δυσχερεστέραν ἔχει τὴν θεραπείαν, οὕτως ψυχὰς ἐξ ἀθυμίας ἰάσασθαι λόγῳ παρηγορήσαντα, δυσκολώτερον, ἢ σωμάτων φανερὰν ἐξ ἐπιπολῆς θεραπεύειν νόσον. Εἰ δὲ χωρὶς στρατηγῶν οὐδεμία πόλις ἐκπέμψει στρατόπεδον, οὐδὲ δίχα τοῦ δύνασθαι λέγειν αἱρήσεται στρατηγός.

ιά. Τὸν δὲ ἔνδοξον. Ὅτι τοῖς ἀδόξοις ἀχάλλει τὸ πλῆθος ὑποταττόμενον. οὐδεὶς γὰρ ἑκὼν ὑπομένει τὸν αὐτοῦ χείρονα κύριον ἀναδέχεσθαι καὶ ἡγεμόνα. Πᾶσα δὲ ἀνάγκη, τὸν τοιοῦτον ὄντα καὶ τοσαύτας ἀρετὰς ἔχοντα ψυχῆς, ὅσας εἴρηκα, καὶ ἔνδοξον εἶναι. Φημὶ δὲ μήτε τὸν πλούσιον, ἐὰν ἐκτὸς ᾖ τούτων, αἱρεῖσθαι στρατηγὸν διὰ τὰ χρήματα. μήτε τὸν πένητα, ἐὰν ἀγαθὸς ᾖ παραιτεῖσθαι διὰ τὴν ἔνδειαν. Οὐ μὴν χρή γε τὸν πένητα. οὐδὲ τὸν πλούσιον· ἀλλὰ καὶ τὸν πλούσιον, καὶ τὸν πένητα. οὐδ' ἕτερον γὰρ οὔθ' αἱρετέον, οὔτ' ἀποδοκιμαστέον διὰ τὴν τύχην, ἀλλ' ἐκλεκτέον διὰ τὸν τρόπον. Ὁ δὲ πλούσιος ἀγαθὸς ὤν, τοσοῦτον διοίσει τοῦ γενναίου πένητος. ὅσον αἱ ἐπάργυροι καὶ κατάχρυσοι πανοπλίαι τῶν καταχάλκων καὶ σιδηρῶν. αἱ μὲν γὰρ καὶ τῷ κόσμῳ πλεονεκτοῦσιν, αἱ δὲ αὐτῷ μόνῳ τῷ δραστηρίῳ διαγωνίζονται. Εἴ γε μὴ χρηματιστὴς εἴη. τὸν δὲ χρηματιστὴν οὐδ' ἂν πλουσιώτατος ὢν τύχῃ συμβουλεύσω ποτὲ αἱρεῖσθαι. Λέγω δὲ * ὀβολοστάτην, μετάβολον, ἔμπορον, ἢ τοὺς παραπλήσιόν τι τούτοις πράττοντας. ἀνάγκη γὰρ τοὺς τοιούτους μικρόφρονας εἶναι, καὶ περὶ τὸ κέρδος ἐπτοημένους, καὶ μεμωρημένους περὶ τὸν πορισμὸν τῶν χρημάτων. ὅλως δὲ μηδὲν ἐσχηκέναι τῶν καλῶν ἐπιτηδευμάτων, προγόνων τε λαμπρὰν ἀξίωσιν. Ἀγαπᾶν μὲν δεῖ προσοῦσαν, οὐ μὴν ἀποῦσαν ἐπιζητεῖν. οὐδ' ἐκ ταύτης τινὰς κρίνειν ἀξίους εἶναι τοῦ στρατηγεῖν. ἀλλ' ὥσπερ τὰ ζῶα ἀπὸ τῶν ἰδίων πράξεων ἐξετάζομεν ὅπως εὐγενείας ἔχει, οὕτω χρὴ σκοπεῖν καὶ τὴν τῶν ἀνθρώπων εὐγένειαν. Καὶ γὰρ ἀνόητον εἴ τι τοῖς ἔμπροσθεν ἐπράχθη καλὸν ἐξετάζειν, οὐ εἴ τι ποιήσουσιν οἱ νῦν αἱρεθέντες. ὥσπερ τῶν

11. Illuſtrem denique & generoſum. Ignobilis enim Ducis principatum ægrè ferre populus ſolet, & vix eſt vt illi* imperio ditioníve ſubijci velit. Quocirca neceſſe eſt eum qui præclaras omnes quas enumeraui, ingenij dotes cõplexus ſit, etiam eſſe illuſtrem ac virtute nobilem. Sed nec diuitem tamen, vt iam vitioſa electio ſit, pecuniarum habita ratione. Nec item pauperem, vt inopia preſſus ſeſe excuſare poſſit. Neq; diuitem quidem; neque pauperē: ſed tamen & diuitem, & pauperem: neuter verò ſortitione probãdus aut improbandus, ſed delectu conſiderato diiudicandus. Diues enim virtute præditus, tantum ab genoroſo paupere differt, quantum argentea aureáque arma, ab æreis ferreíſque diſparata ſunt. Illa enim ornamento quoque abundè exuperant; hæc verò ſola vtilitate ac neceſſitate cum illis certant. Quæſtuarias item artes minimè exerceat. Eiuſque conditionis homines licet ditiſſimos vix vnquam Duces eligendos cenſeã. Nũmularios dico arulatores, mercatorẽs, aut his ſimilia commercia pertractantes. Eos enim demiſſo abiectóque eſſe animo neceſſe eſt, vtilis tantummodo lucelli vilitate captos, & cumulandis opibus ſtolidâ auaritiâ deſipientes, nec vllâvnquam pręclarâ Reipublicæ tributâ operâ, aut vllis maiorum meritis nobilitatos. Nam & gentilem quoque ſiue maiorum virtutem amare licet præſentem, nefas quærere abſentem, aut huius tantùm gratia & fauore dignos imperio aliquos exiſtimare. Vt autem animalia, quorum ſtrenua opera eſt, generoſa dicimus; ſic generoſi homines, ex ſua propriáque, non aliena aut adſcitia virtute, iudicandi. Amentis enim eſt, quid præclare à maioribus geſtum ſit, inſpicere, nec quid ipſimet eligendi præſtare poterunt, expendere. quaſi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

verò qui olim ante nos vixerunt, vrbem rémque publicam nobis seruare valeant incolumem, mancántque eadem illa nunc, quæ pridem extitêre. Nónne verò absurdum illud videbitur, milites houorariis præmiis decorare, non proauorum splendoribus claros, sed audaci facinore valentissimos: Duces tamen inspecta maiorum, quantumuis illustrium, gloria eligere, non verò propriâ ipsorum virtute, & licet gentilitiâ careant? Hæc certè si adsit, beatum prædico Imperatorem; at illa si desit, ignauum inertémque iudico. Nec malè forsan sperauit aliquis Duces præstantiores futuros, si auorum magna sonare nomina nequeant. Illi namque parentum virtutibus celebres, etsi degenerent, famæ nihilominus ac memoriæ perennitatem æternùm mansuram existimant, ideóque permultis in negotiis supino animo desidiosi iacent. Secus qui nullam sibi generis arrogant gloriam. Humilem enim ortum, vt suapte industria honestissimum reddant, multis susceptis aditísque periculis pleniore omnium ore laudari discupiunt. Atque vt ij quibus paupertinæ tenuésque sunt reculæ, parandis augendísque vitæ præsidiis, ac fortunæ damnis sarciendis promptiores diuitibus esse solent: pari quoque ratione, qui nullos hereditarios honores cernere possunt, peculiari propriáque virtute, gloriam laudemque magnopere sibi adserere ac vindicare conantur.

τῶν πάλαι γεγονότων σώζειν ἡμᾶς δυναμένων, καὶ τὰ νῦν καὶ πρόσθεν. Ἐκεῖνο δὲ πῶς οὐκ ἀπαίδευτον, τοὺς μὲν στρατιώτας τοῖς ἀριστείοις τιμᾶν, οὐ τοὺς ἐκ προγόνων λαμπροὺς, ἀλλὰ τοὺς αὐτοὺς τι γενναῖον ἐργασαμένους· τοὺς δὲ στρατηγοὺς διὰ τοὺς προγόνους αἱρεῖσθαι, κἂν ὦσι χρηστοὶ, μὴ διὰ τὴν σφῶν αὐτῶν ἀρετὴν, κἂν μὴ γένει λαμπρύνωνται; Προσόντων μὲν δεῖ * τούτοις, εὐτυχὴς ὁ στρατηγός. ἀπόντων δὲ ἐκείνων, κἂν παρῇ τοῦτ' ἄπρακτος. Ἐλπίσαι δ' ἄν τις πολλάκις καὶ ἀμείνους ἔσεσθαι στρατηγοὺς, τοὺς οὐκ ἔχοντας ἐνσεμνύνεσθαι προγόνοις. Οἱ μὲν γὰρ ἐπὶ πατράσι κυδαινόμενοι, κἂν ἐλλείπωσιν οἰόμενοι τὴν ἐκ τῶν πρόσθεν εὔκλειαν σφίσι φυλάττεσθαι, πολλὰ καὶ ῥαθυμότερον διοικοῦσιν. οἷς δ' οὐδεμία προϋπάρχει δόξα προγόνων, οὗτοι τὴν ἐκ προγόνων ἐλάττωσιν ἐλθόντες ἀναπληρῶσαι τῇ σφετέρᾳ προθυμίᾳ, φιλοκινδυνότερον ἐπὶ τὰς πράξεις ἁμιλλῶνται. καὶ καθάπερ οἱ πενέστεροι τῶν εὐπορωτέρων ταλαιπωρότερον ἐπὶ τὴν τοῦ βίου κτῆσιν ὥρμηνται τὸ ἐλλεῖπον ἀναπληρῶσαι τύχης σπεύδοντες. οὕτως οἷς μὴ πάρεστι κληρονομουμένῃ προγόνων ἀποχρήσασθαι δόξῃ, τὴν ἀρετὴν ἰδιόκτητον οἰκειώσασθαι προαιροῦνται.

ΚΕΦ.

CAP.

ΚΕΦ. β.

ΠΕΡῚ ἈΓΑΘΟΥ͂ ΣΤΡΑΤΗΓΟῦ *διαίρεσις.

Ζηλούσθω μὲν δὴ ἡμῖν στρατηγὸς ἀγαθὸς, εὐγενὴς, πλούσιος· μὴ ἀποδοκιμαζέσθω πένης μετ᾽ ἀρετῆς, εἰ μὴ εἴη ἀπὸ λαμπρῶν. Αἱρεθεὶς δ᾽ ὁ στρατηγὸς, ἔστω χρηστὸς, εὐπροσήγορος, ἕτοιμος, ἀτάραχος. μὴ οὕτως ἐπιεικὴς, ὥστε καταφρονεῖσθαι, μήτε φοβερὸς, ὥστε μισεῖσθαι· ἵνα μήτε ταῖς χάρισιν ἐκλύσῃ τὸ στρατόπεδον, μήτε τοῖς φόβοις ἀλλοτριώσῃ. Λοχαγοὺς δὲ καθιστάτω καὶ ταξιάρχους, καὶ εἴ τινων ἄλλων ἡγεμόνων, προσδεῖν αὐτῷ δόξει, τοὺς εὐνουστάτους τῇ πατρίδι, καὶ πιστοτάτους, ἐρρωστοτάτους· ἔνθεν οὐδὲν ἂν κωλύῃ, καὶ τοὺς εὐπρωπάτους, καὶ τοὺς εὐγενεστάτους. Οὐ γὰρ ὡς ὀλίγους αἱρουμένους στρατηγοὺς, ἐκ τρόπου δοκιμάσαι ῥᾷον· * κἂν ἀπὸ χρημάτων μετ᾽ εὐγενείας ὄγκος· οὕτως πού καὶ λοχαγῶν καὶ ταξιαρχῶν πλῆθος· ὅθεν, τὸ μὲν εὐγενὲς, ἐπὶ τούτων προκριτέον, εἰς πρόχειρον ἐν ὀξεῖ καιρὸν δοκιμασίας· τὸ δὲ, ἐν *εὐπορίᾳ. ἐπειδὴ ἀναλῶσαί τι καὶ δοῦναι στρατιώταις οἱ ἐκ περιουσίας δυνατοί. χορηγία δ᾽ ἀπὸ τῶν ἡγουμένων ὀλίγη, πρὸς τοὺς ὑποπιταγμένους, εὐνούστερα παρασκευάζει τὰ πλήθη, καὶ ἀτφάλεια· μειζόνων πίστις πραγμάτων τοῖς περὶ πλειόνων κινδυνεύουσιν. εἰ πάνυ στρατηγὸς ἐκ τοῦ τρόπου παρέχοιτο.

ΚΕΦ. γ.

CAP. II.

De bono Duce distincta tractatio.

Maximè quidem colendus & obseruandus est Imperator bonus, nobilis, & diues; non tamen improbãdus pauper virtute gloriosus, etsi nec origine generosus. Electus verò appellatúsque Imperator æquus, benignúsq; sit, affabilis, facilis, intrepidus ac placidus. Sed non ita simplex, aut mitis, vt despiciatur; neque adeo tetricus & austerus, vt in odium veniat. Ne scilicet gratiosa nimis dissimulatione militum animi soluantur atque lasciuiant, néve item nimio bellicæ disciplinæ terrore abalienẽtur. Ipse autem, ordinarios, manipularios, primipilos, cæterósq; ordinũ ductores, suo arbitratu, aciej pręficiat, eosq; potissimùm, quos nouerit patriæ amantissimos, fidissimos, valẽtissimosq;, nihil vetabit quin etiã locupletissimos, & nobilissimos. Nec enim permultos præfectos, tam accurato morum ac vitę examine licet expendere, quàm persolos Imperatores ac Duces, etsi diuitiarum cũ nobilitate insolentior aliquando sit fastus. Itaque in ciuili trepidatione, & occasionis puncto, præponenda quidem nobilitas; in penuria verò, posthabitâ nobilitate, optanda potiùs opulentia est. Diuites enim, sumtus in exercitum liberali animo commodè facere poterunt. Illa autem huiusmodj præfectorum munificentia militum beneuolentiam prouocat, securitatémque conciliat, in rebúsque arduis tutior fides, quando milites, spe maiorum præmiorum, pericula quæq; audaces adibunt. Si tamen strenuè se gesserit Imperator.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

CAP. III.

Oportet Imperatorem habere consiliarios.

SELIGAT etiam ſibi adſeſſores, qui conſiliorum omnium participes fiãt, quique ſecum vnà ſententias ſuas communicent; ſiue illos eius rei gratia in ſuo comitatu habuerit, ſiue ex præfectis ipſis illuſtriſſimos quoſque adſidere ſibi iuſſerit. Nam cogitata quidem, diligenter putanda tractandáque ſunt; ſolus autem proprias opiniones non rectè ſtatuit aut confirmat. Sententia enim abſq; adſtipulatore ſolitaria, molimine proprio facilè labitur ac deerrat. quæ verò conſultorum cautionibus comprobatur, tutò ipſa conſtituitur. Sed neque adeo incertus, aut inops cõſilij ſit, vt ipſi ſibi incredulus vſquequaq; diffidat; nec tã peruicaciter arrogans, vt ab nemine meliora promi poſſe exiſtimet. Nam neceſſarium eſt, aut eum, qui ceterorum omnium conſiliis fidem ſemper habet, ſuis nunquã, multa ſæpe inutilia peragere; aut, qui neminem vnum, præter ſe, audit, ſæpenumero multa quoque peccare.

CAP. IV.

Bellum niſi ob iuſtam & legitimam cauſam non ſuſcipiendum.

PRINCIPIA ipſa belli prudentiſſimè conſtitui oportere cenſeo; ita vt æquitatis ratione ſuadente ſuſcepta eſſe manifeſtò appareat. tunc enim exercitui, contra hoſtes, ſocius bellorum Deus, propitiuſque adſiſtet; ipſique adeo milites erunt adeundis periculis promptiores.

Poſt

ΚΕΦ. γ.

ΠΕΡῚ ΤΟΥ͂ ἜΧΕΙΝ ΤῸΝ ΣΤΡΑΤΗΓῸΝ ΒΟΥΛΕΥΤΆΣ.

Αἱρείσθω δὲ σὺν αὐτῷ καὶ συνέδρους, οἳ καὶ μεθέξουσιν αὐτῷ πάσης βουλῆς, καὶ κοινωνήσουσι γνώμης αὐτοῦ. ἢ τούτου ἕνεκα ἀκολουθήσοντες, ἢ ἐξ αὐτῶν τῶν ἡγεμόνων τοὺς ἐντιμοτάτους μεταπεμπόμενος συνεδρευέτω, ὥστε *τε δεῖ ἃ ἐννοῆσαι μὲν, μελετᾶν· μόνος δὲ οὐ τὰ αὐτοῦ βεβαίως οἰκειοῦται. γνώμη γὰρ, ἡ μὲν ἀνεπικούρητος μονουμένη, πταίει περὶ τὴν ἰδίαν αἵρεσιν, ἡ δὲ ὑπὸ τῶν πέλας ἐπιμαρτυρηθεῖσα πιστοῦται τὸ μὴ σφαλερόν· οὐ μὴν, ἀλλὰ μηθ᾽ οὕτως ἄστατος ἔστω τὴν διάνοιαν, ὡς αὐτὸς αὐτῷ πάμπαν ἀπιστεῖν, μήθ᾽ οὕτως αὐθάδης, ὡς μήτι καὶ παρ᾽ ἄλλῳ τοῦ παρ᾽ αὐτὸν κρεῖττον οἴεσθαι νοηθῆναι. ἀνάγκη γὰρ τὸν τοιοῦτον, ἢ πᾶσι προσέχοντα, καὶ μηδὲν αὐτῷ, πολλὰ καὶ ἀσύμφορα πράττειν· ἢ μηδὲ ὀλίγων ἀκούοντα, πάντα δι᾽ αὑτοῦ, πολλὰ καὶ ἁμαρτάνειν.

ΚΕΦ. δ.

ΠΕΡῚ ΤΟΥ͂ ὋΤΙ ΔΕΙ͂ ΤῊΝ ἈΡΧῊΝ τοῦ πολέμου ἐξ εὐλόγου αἰτίας ἐπάγειν.

Τὰς δὲ ἀρχὰς τοῦ πολέμου μάλιστα φημὶ χρῆναι φρονίμως συνίστασθαι, καὶ μετὰ τοῦ δικαίου πᾶσι φανερὸν γίγνεσθαι πολεμοῦντα. τότε γὰρ καὶ Θεὸς συναγωνιστὴς τοῖς στρατεύμασιν εὐμενὴς καθίσταται· καὶ ἄνθρωποι προθυμότερον ἀντιτάττονται

τοῖς

τοῖς δεινοῖς. εἰδότες γὰρ ὡς οὐκ ἄρχουσι, ἀλλ' ἀμύνονται, τὰς ψυχὰς ἀσυνειδήτους κακῶν ἔχοντες, ἐντελῆ τὴν ἀνδρείαν εἰσφέρονται. ὡς ὅσοιγε νομίζουσιν μὴ νεμεσητὸν τὸ θεῖον ἐπὶ τῷ παρὰ τὸ δίκαιον ἐκφέρειν πόλεμον, αὐτῇ τῇ οἰήσει, κἂν μή τι δεινὸν ἀπὸ τῶν πολεμίων ἀπαντήσειν μέλλῃ, προκαταρρωδοῦσιν. διὰ τοῦτο δεῖ τὸν στρατηγὸν, ὧν τι βούλεται τυχεῖν, καὶ ὧν μὴ παραχωρῆσαι, λόγῳ καὶ πρεσβείαις προσκαλεῖσθαι πρῶτον, ἵν' ἐν τῷ μὴ συγκαταβαίνειν τοὺς ἀξίους τοῖς ἐναντίοις, ἀνάγκῃ δοκῇ, καὶ μὴ προαιρέσει, τὴν δύναμιν ἐξάγειν πολεμοῦσαν. ἐπιμαρτυρόμενος τὸ θεῖον, ὡς οὔτε καταφρονῶν ὧν συμβαίνει τοὺς πολεμοῦντας πάσχειν, ἀνεμεσήτως ἔπεισιν. οὔτ' ἐκ παντὸς τρόπου τὰ δεινὰ δρᾶσαι προῃρημένοις τοῖς πολεμίοις. Εἰδέναι δὲ χρὴ καθότι οὐ μόνον οἰκίας ἢ *τείχους ἐδραιότερον ὑφίστασθαι δεῖ τὸν θεμέλιον, ὡς ἀσθενεῖς γε *ὄντας συγκατερρυησομένων καὶ τῶν ἐποικοδομουμένων· ἀλλὰ καὶ τοῦ πολέμου τὰς ἀρχὰς δεῖ κατασκευασάμενον ἰσχυρῶς, καὶ κρηπῖδα προθέμενον ἀσφαλείας, οὕτως ἐξάγειν τὰς δυνάμεις. ὧν γὰρ ἀσθενῆ τὰ πράγματα ἐστὶν, ἐπειδὰν οὔτι μέγα βάρος ἀναλάβωσι πολέμου, ταχὺ θλίβονται καὶ ὑστεροῦσιν. ὅθεν ὥσπερ ἀγαθὸν κυβερνήτην ἐκ λιμένος ἐξαρτυσάμενον σκάφος, καὶ τὰ παρ' αὐτῶν ἅπαντα ποιήσαντα, τότε ἐπιτρέχειν χρὴ τῇ τύχῃ. ὡς αἴσχιστόν τε καὶ σφαλερὸν ἀποδείξαντα πολέμου κίνησιν, ὥστε καὶ διὰ θαλάττης ἤδη καὶ διὰ γῆς ἄγειν τὸ στράτευμα, κἄπειτα πρύμναν κρούεσθαι. τῆς μὲν γὰρ ἀνοίας καὶ προπετείας ἕκαστος κατεγέλασε, τῆς δ' ἀσθενείας κατεφρό-

Postquam enim perspexerint, se iniuriam non inferre, verùm illatam propulsare; nullius impietatis conscij, absolutâ cum virtute, excelsóque animo, militiæ sese vltrò dabunt. Ideóque, quotquot arbitrantur diuinum numen iis non succensere, qui bellum iniustè mouent, vel solâ istâ persuasione, etsi nihil ab hostibus sæuũ sæuúmque obtigerit, metu solliciti pauẽt semper, ac formidant. Quamobrem si quædam obtinere, aut negare voluerit Imperator, ea priùs per allocutiones & legatos clarigare debet: vt nisi æquis illi postulationibus annuant, tãdem vtilitate cogẽte, non datâ operâ, bellum indixisse videatur. Diuinam quoque fidem testetur, bellum se temerè non gerere, nec quia damnosam prœliorum aleam parui pendat; neque etiam vt militariter lasciuiendo, quacunque tandem ratione possit, hostes affligat. Præterea & istud valdè animaduertendum, non solùm domibus aut muris exstruendis, solidissima poni debere fundamenta, ne si imbecillitatis vitio labare ac ruere contigerit, tota quoque substructionis moles repentè concidat: Sed bellorum etiam initia validissimè statuenda & stabilienda esse; atque sic, quasi iam benè fundatâ securitate, instruendas educendásque copias. Scilicet malè constituta huiusmodi negotia, graui certaminis onere incumbente, illicò fatiscunt & deficiunt. Vt autem optimus gubernator, è portu priusquam soluat, nauem omnibus armamentis exstruere solet: sic etiam prouidus Imperator, quæcunque vsui sibi fore putabit, præparet; seséque tum, ac cetera, fortunæ permittat. Pudendum porrò ac periculosum est, temerè ac turbidè bellicos excitasse tumultus, & veluti mare terrámque prœliis miscere voluisse, deinde turpiter inceptis desistere, prorámque obuertere. Etenim vnusquisq; supinã huiusmodi amentiã deridet, imbellemq; audaciam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

ludos facit: Hostes etiam, quicunque illi sint, oderunt eos meritò, qui iniuriam inferre, nec noluerunt quidem, sed nec potuerunt.

CAP. V.

DEBERE IMPERATOREM educere exercitum reconciliatum numini diuino.

EDVCAT copias Imperator puras, & lustratas secundùm ea quæ vel legibus sacris sancita, vel à vatib⁹ præscripta sunt; omnem publicæ alicuius maculæ, aut impietatis conscientiam proiiciens.

CAP. VI.

EXERCITVM ORDINATUM duci oportere.

PRocedat vniuersum agmen ordine seruato, etsi pugnam Imperator cõmissurus non sit, imò etsi per arduam viam exercitum producturus, & per sociorũ amicorúmque regiones, multorum dierũ iter facturus, vt hoc pacto adsuefacti milites maneant in ordine, conseruent proprias cohortes, ductoresque suos subsequantur: Maximè verò si per hostile solum incedant, subitariis excursionibus sustinendis ac reprimendis; néve illo temporis momento dum fusi palantésque diuagantur, se ipsos mixtim incursent, nihil tamen agant, nec præripiant, sed multas interim strages patiantur. Vnà igitur omnes, paritérque progrediantur, vt sint in itinere diligentes, & ad conflictum repentinum accincti. Signa etiam habeant, seséque inuicem rectè dispositis ordinibus cõtueantur.

Curet.

ἐφρόνησεν. οἱ δ᾽ ἐχθροὶ, οἵτινες ποτ᾽ ἂν ὦσιν, κἂν μὴ πάθωσιν, ὡς οὐχὶ μὴ βουληθέντας ἀλλ᾽ οὐ δυνηθέντας * διαθεῖναι, δικαίως ἐμίσησαν.

ΚΕΦ. Ε.

ΠΕΡῚ ΤΟΥ͂ ἘΞΙΛΕΟΥ͂ΣΘΑΙ πρῶτον ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν * ὁ στρατηγὸς ἐξάγων εἰς πόλεμον.

Ἐξαγέτω δὲ τὰς δυνάμεις ὁ στρατηγὸς καθαράς. ἢ ὡς νόμοι ἱεροὶ, ἢ οἷς μάντεις ὑφηγοῦνται καθαρσίοις πᾶσαν εἴτις ἢ δημοσία κηλὶς, ἢ διαμολύσματος ἑκάστῳ * σύνεστιν * ἀποδιοπομπούμενος.

ΚΕΦ. ϛʹ.

ΠΕΡῚ ΤΟΥ͂ ἌΓΕΙΝ ἘΝ ΤΆΞΕΙ τὸ στρατόπεδον.

Ἀγέτω δὲ τὸ στράτευμα πᾶν ἐν τάξει, κἂν μήπω μέλλῃ συμβάλλειν, ἀλλὰ διὰ μακρᾶς ὁδοῦ, περαιοῦσθαι, καὶ πολλῶν ἡμερῶν ἀνύειν πορείαν, καὶ ἐν τῇ φιλίᾳ, ἵνα ἐθίζωνται τὰ στρατεύματα μένειν ἐν τάξει, καὶ συμφυλάττειν τοὺς ἰδίους λόχους. καὶ ἕπεσθαι τοῖς ἡγεμόσιν. διὰ δὲ τῆς πολεμίας, πρὸς τὰς ἐξαίφνης ἐπιβουλὰς γιγνομένας, ἵνα μὴ ἐν ὀξεῖ καιροῦ θορυβούμενοι καὶ ἐπαναθέοντες, καὶ ἄλλοι πρὸς ἄλλους φερόμενοι, μηδὲν μὲν ἀνύσωσι φθάσαντες, πολλὰ δὲ καὶ δεινὰ πάθωσιν. ἀλλ᾽ ἅμα καὶ ἐς πορείαν ὦσιν ἐπιδέξιοι, καὶ εἰς μάχην εὐπρεπεῖς· * ἔχοντες καὶ τὸ σύνθημα, καὶ ἀλλήλους ἐν τάξει βλέποντες.

Συστέλ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

Συστέλλειν δὲ πειράσθω τὴν στρατείαν τοῦ στρατεύματος ὡς ἔνι μάλιστα πρὸς ὀλίγον. καὶ διὰ τοιούτων, ἂν δυνατὸν ᾖ, χωρίων, ἀγέτω τὰς τάξεις, δι᾽ ὧν οὐκ ἂν ἐκθλιβόμεναι, στεναὶ, καὶ οὐκ ἔχουσαι πλάτος ἐκ πλευρᾶς ἐπὶ μήκιστον ἐκταθεῖεν. καὶ γὰρ εὐπαθέστεροι γίγνονται πρὸς τὰς αἰφνιδίους τῶν πολεμίων ἐπιφανείας αἱ τοιαῦται, καὶ ἥκιστα δραστήριοι. ἄν τε γὰρ σφίσι κατὰ μέτωπον ὑπαντήσωσιν οἱ πολέμιοι πλατύτεροι τεταγμένοι, ῥᾳδίως αὐτοὺς τρέπονται. καθάπερ οἱ τοὺς ἐπὶ κέρως ὄντας ἐν ταῖς μάχαις κυκλούμενοι. ἄν τε κατὰ μέσην τὴν δύναμιν ἐκ πλευρᾶς ἐπιβάλλωσιν, ταχὺ διέσπασαν αὐτῶν τὴν πορείαν καὶ διέκοψαν. ἐπιστρεψάντων γὰρ αὐτῶν εἰς φάλαγγα πρὸς ἄμυναν, ἀσθενὴς ἡ μάχη γίγνεται, καὶ οὐκ ἔχουσα βάθος. ἐάν τε τοῖς κατόπιν, ἢ κατὰ νώτου, δεινὴ μάχη ὁμοίως, καὶ προφανῆ ποιεῖται τὸν ὄλεθρον, ὡσαύτως οὐκ ἔχουσα βάθος. κἂν ἐπιστρέψαι δὲ τολμήσωσιν εἰς μέτωπον, ἡ αὐτὴ γίγνεται μάχη τοῖς ἐν τῇ πρωτοπορείᾳ τεταγμένοις. ταχὺ γὰρ αὐτοὺς περιστήσονται. συμβαίνει δὲ καὶ τὰς * παρὰ βοηθείας δυσχερεῖς καὶ ἀπράκτους γίγνεσθαι. τῶν γὰρ ἀπὸ τῆς οὐραγίας, τοῖς εἰς τὴν πρωτοπορείαν βουλομένων βοηθεῖν, ἢ τῶν πρώτων, τοῖς κατόπιν, βραδεῖα ἡ ἄφιξις, καὶ οὐ κατὰ καιρὸν γίγνεται· διὰ πολλῶν ὧν ὑστεροῦσιν ἢ προηγοῦνται σταδίων ἰέναι προθυμουμένων.

Ἡ δὲ συνεσταλμένη πορεία καὶ τετράγωνος, ἤπερ ἡ πάνυ παραμήκης, εἰς πάντα καιρὸν εὐμεταχείριστος ἐστὶ καὶ ἀσφαλής. ἔστι δὲ ὅτε συνέβη τι τοιοῦτον ἐκ τῶν ἐκτεινομένων στρατευμάτων, πανικὰ καὶ * πλάνας τινὰς ἀμφιδόξους ἐμπίπτειν. ἐνίοτε γὰρ οἱ πρῶτοι καταβεβηκότες ἐξ ὀρεινῶν εἰς ψιλὰ καὶ ἐπίπεδα χωρία, θεασάμενοι τοὺς κατόπιν ἐπικαταβαίνοντας, ἔδοξαν εἶναι πολεμίων ἔφοδον.

Curet quoque Imperator, vt exercitus sui ordines artissimè colligat; vt cohibentibus angustiis, non possint per diffusa latera diffluere aut dispergi; aliàs enim toti patent in vulnera, & leui hostium velitatione franguntur, nequicquam obsistere conantur. Nam siue à fronte, dilatato agmine, hostes occurrant, haud difficulter eiusmodi copias fundũt; quasi in pugna cornu circumdato ac circumuento: Siue etiam per medium exercitum, ad latera impetum faciant, citò distrahunt ac dissipant obnitentes. Ac licet sese conferant & contrahant in phalangem pugnaturi, nihilominus inualida erit pugna. Frõs enim minùs profundâ serie, non durabit. Sed enim si à tergo quoque premantur postites, luctuosa demum erit pugna, & præsens obiicietur pernicies; nam tenuis hîc quoque series citò turbabitur. Aut si in frontem se audeant conuertere, tam infeliciter confligent, quàm qui in primâ acie collocati; & cingi facillimè infestâ manu poterunt. Hinc etiam eueniet, vt subsidia difficulter aut perperam mitti possint. Etenim si tergiductores antistitibus, aut antistites tergiductoribus, suppetias adferre velint, pluribus stadiis, ac longioribus inuicem interuallis dissiti, serò admodùm aut nec opportunè, subuenient.

Succinctum verò & quadratum agmen, porrecto atque oblongo, expeditius omnino tutiúsque est; siquidem in productiore, panici aliquãdo terrores, vani, ancipitésq; tumultus, cooriũtur. Primi scilicet, postquàm è locis montosis, ad nuda & plana deuenerũt, postremos adhuc à tergo decurrentes cùm intuentur, primâ facie videre sibi videntur aduentantes hostes;

adeóq; cõgredi gestiũt, immò, & nonnulli iam ad manus concitati veniũt.

Seruitia, iumenta, omniaq; impedimenta in medio agmine componenda atque comportáda curabit Imperator, si verò non omnia tuta & quieta suspicabitur, imò tunc in postremis fortissimos, præstantissimósque collocet; nec putet in istis, ad irruptionem subitariam retundendam, minus esse debere momenti, quàm in primis.

Præmittat etiam equites, scrutandis explorandisq; viis; maximè cùm syluæ penetrandæ, aut circumseptæ collibus solitudines peruadendæ. Sępenumero enim struũtur ab hostib. insidiæ, quæ si aduersarios fallant, rẽ eorũ vniuersam perimunt, opprimúntq; : si verò subtili aliquantulum Ducis diligentia detegantur, maximum prudentiæ argumẽtum hostium Imperatori exhibént.

Nimirum, aperta & æquata agri planities, cuiuis vel parũ prospicienti manifestò se prodit. Nam interdiu puluis excitatus, hostium cõmeantium index est: & nocturni ignes collucentes, armatos in proximo esse prænuntiant.

Prœlium non cõmissurus Imperator, castra moueat interdiu: si verò cõpendij commodiúe aliquid suadeat, quod faustũ ac tutũ fore existimet, etiã noctu. At vbi iam ferro decernendum erit, simul ac in hostiũ cõtuitum venerit, iubeat agmẽ progredi suspenso gradu, pedetentim, caueatq; ne huc illucq; cursitet: Nam plerumq; intempestiua corporis defatigatio, multũ de feruido & acri illo militũ robore minuit & absumit.

Per socias regiones iter faciens, edicat, vt milites se illis locis abstineãt, nihil illorum aut attingant aut corrũpãt. Omnis enim exercitus, dum in armis est, immodestè ꝑmulta appetere amat; tum pręcipuè, cũ perpetrasse aliquid licuit:

ὥστε μελῆσαι προσβάλλειν ὡς ἐχθροῖς, τινὰς δὲ καὶ εἰς χεῖρας ἐλθεῖν ἤδη.

Λαμβανέτω δὲ τὴν θεραπείαν, καὶ τὰ ὑποζύγια, καὶ τὴν ἀποσκευὴν ἅπασαν ἐν μέσῃ τῇ δυνάμει χωρίς· ἂν μὴ τὰ κατόπιν ἀσφαλῆ πάλιν καὶ εἰρηναῖα νομίζῃ, εἰ δὲ καὶ μή, τὴν οὐραγίαν ἐκ τῶν ἐρρωμενεστάτων καὶ ἀνδρειοτάτων συνιστάσθω, μηδὲν διαφέρειν αὐτὴν οἰόμενος, πρὸς τὰ συμβαίνοντα, τῆς πρωτοπορείας.

Προπεμπέτω δὲ ἱππεῖς τοὺς διερευνησομένους τὰς ὁδούς, καὶ μάλισθ᾽ ὅτ᾽ ἂν ὑλώδεις, καὶ περικεκλεισμένας λόφοις ἐρημίας διεξίῃ. πολλάκις γὰρ ἐνέδραι πολεμίων ὑπερκαθέζονται. καὶ λαθοῦσαι μέν, ἔστιν ὅτε τὰ ὅλα συνέτριψαν τῶν ἐναντίων πράγματα· μὴ λαθοῦσαι δέ, διὰ μικρᾶς φροντίδος, φρόνησιν μεγάλην ἐμαρτύρησαν τῷ πολεμίων στρατηγῷ..

Τὴν μὲν γὰρ πεδιάδα καὶ ψιλήν, πάντων ὄψις, καὶ μὴ προερευνήσαντός τινος ἐδήλωσεν· καὶ γὰρ κονιορτὸς ἀναφαινόμενος καθ᾽ ἡμέραν, ἐμήνυσε τὴν τῶν πολεμίων ἔφοδον καὶ πυρακτούμενα νύκτωρ, ἐπύρσευσαν τὴν ἐγγὺς στρατοπεδείαν.

Ἀγέτω δὲ τὰς δυνάμεις, μὴ μέλλων μὲν ἐκτάξειν εἰς μάχην, μεθ᾽ ἡμέραν. ἐὰν δὲ ἐπείγῃ δέ τι φθάνειν συντομώτερον, ἢ ἀσφαλὲς εἶναι νομίζοι, καὶ νύκτωρ. μέλλων δὲ κρίνειν, εὐθὺς τῷ σύνοπτον γίνεσθαι τοῖς πολεμίοις, τὰ πράγματα διὰ μάχης * σχολῇ προΐτω, καὶ μὴ πολλὴν ἀνυέτω· πολλάκις γὰρ πρὸ τῶν κινδύνων ὁ κόπος ἐδαπάνησε τὴν ἀκμὴν τῶν σωμάτων.

Διοδεύων δὲ συμμαχίδα γῆν, παραγγελλέτω τοῖς στρατεύμασιν ἀπέχεσθαι τῆς χώρας, καὶ μὴ θιγεῖν τινός; μηδὲ φθείρειν. Ἀφειδὲς γὰρ πλῆθος ἅπαν ἐν ὅπλοις. ὅτ᾽ ἂν ἔχῃ τὴν τοῦ δύνασθαί τι ποιεῖν ἐξουσίαν·

σίαν· καὶ ἡ ἐγγὺς ὄψις τῶν ἀγαθῶν, δελεάζει τοὺς ἀλογίστους ἐπὶ πλεονεξίαν· μικρᾷ δὲ προφάσει ἢ ἀπηλλοτρίωσαν συμμάχους, ἢ παντελῶς ἐξεπολέμωσαν.

Τὴν δὲ τῶν πολεμίων φθειρέτω, καὶ καιέτω, καὶ τεμνέτω. Ζημία γὰρ χρημάτων, καὶ καρπῶν ἔνδεια μειοῖ πόλεμον, ὥσπερ ἡ οὐσία τρέφει.

* Προαπειλείσθω μέν τοι πρῶτον ὃ μέλλει ποιεῖν. πολλάκις γὰρ ἡ τοῦ μέλλοντος δεινοῦ ἔσεσθαι προσδοκία, συνηνάγκασε, πρὶν ἢ παθεῖν, ὑποσχέσθαι τι τοὺς κινδυνεύοντας, ὧν πρότερον οὐκ ἠβουλήθησαν ποιεῖν. ἐπειδὰν δὲ ἅπαξ πάθωσιν, οὐδὲν ἔτι χεῖρον οἰόμενοι, τῶν λοιπῶν καταφρονοῦσιν. Ἂν δὲ πολὺν ἐν τῇ πολεμίᾳ μέλλῃ καταστρατοπεδεύειν χρόνον, τοσαῦτα καὶ τοιαῦτα φθειρέσθω τῆς χώρας ὧν αὐτὸς οὐχ ἕξει χρείαν. * ἅττα δὲ ἀναγκαῖα φυλαχθέντα τοῖς φίλοις ἔσται, τούτων φειδέσθαι. Τῶν δὲ δυνάμεων ἐκπεπληρωμένων, μήτ' ἐπὶ τῆς συμμαχίδος καθεζόμενος ἐγχρονιζέτω χώρας· τοὺς γὰρ ἰδίους ἀναλώσει καρπούς, καὶ ζημιώσει πλέον τοὺς φίλους, ἢ τοὺς πολεμίους. μεταγέτω δ' ὡς θᾶττον. ἐὰν ἀκίνδυνον ᾖ, οἴκοι τὰς δυνάμεις. ἐκ γὰρ τῆς πολεμίας, εἰ μὲν εἴη δαψιλὴς καὶ εὐδαίμων, τρυφὴν ἕξει καὶ ἀφθονίαν. εἰ δὲ μή, τήν γε φιλίαν οὐ λυμανεῖται· πολλὰ * δ' ὅμως καὶ ἀπὸ * λαμπρᾶς τῆς ἀλλοτρίας ἕξει πλεονεκτήματα. Φροντιζέτω δὲ περί τε ἀγορᾶς, καὶ τῆς τῶν ἐμπόρων, καὶ κατὰ γῆν, καὶ κατὰ θάλατταν, παραπομπῆς. ἵνα ἀκινδύνου τῆς παρουσίας σφίσιν * οὕτως ἀόκνως * παρακομίζουσι τὸν εἰς τὰ ἐπιτήδεια φόρτον.

cuit: quæque se oculis vltrò subiiciunt commoditates, maximè titillant & alliciunt impotentem habendi cupiditatem, ac sæpe vel leuissimâ datâ occasione abalienati diuortunt animi sociorum; immò & infensissimi hostes fiunt.

Hostium autem possessiones funditus perdere, amburere, cædere, depopulari proderit. Damnosa enim clades, & opum fructuúmque penuria, belligerandi vires illis adimet, quas abundantia fouebat ac suppeditebat.

Aliquandiu tamen antè comminari debet Imperator, quàm facere. nam calamitatis inferendæ metus, periclitantes admittere multa quæ renuebāt sæpe cogit. at vbi ea semel illata sæuiit, dum se nihil peius pati posse animaduertunt, cetera omnia quasi pro derelicto habent. Enimuerò si diutius in hostili solo habenda castra putauerit, ea tantùm deperdat, quæ vtilia sibi non fore prospexerit: illis autem, quę, si integra seruentur, suis etiam prodesse poterunt, parcat. Collectis contractisq; omnibus copiis, in fœderatis sociisque regionibus, diu cunctando, feriatus ne desideat. nam amicos maiore quàm hostes multaret detrimento. Inde igitur armatam manum, si commodum est & licet, confestim abducat. nam in hostium agris, si opimi sint & fertiles, opiparè & adfatim viuet: si minùs; at certè suos non vastabit, & multa etiam ex alieno agro, quamuis non ita vbere ac lauto, eliciet commoda. Erit etiam boni Imperatoris, curare vt mercatoribus liber & securus terra mariq; annonæ conuehendæ pateat aditus; vt plenâ securitate, impigri, necessarias merces commodiùs apportent.

CAP.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

CAP. VII.

QVOMODO PER ANguſtias ducendæ copiæ.

SI quando per anguſtias, aut præærupta & auia loca ducẽdus exercitus; perutile erit, copias nõnullas præmittere, montiũ verticibus, anguſtiarumque faucibus præoccupandis, ne ſi priùs illic hoſtes conſederint, tranſitionem arceant. Quod etiam obſeruandum, ſi hoſtium metuetur impreſſio. Nã vtile quidem eſt, aliquid ſemper in illos moliri ac tentare; ſed ab illis quoque cauere planè neceſſarium eſt. Nec ſolùm Imperator inuadendis hoſtium finibus auidè imminere debet, ſed prouidè ſuos etiam, ne vſurpentur, occludere.

ΚΕΦ. ζ'.

ΠΕΡΙ' * ΤΟΥ͂ ὍΤΕ ΔΙΑ' ΣΤΕΝΩ͂Ν μέλλῃ τὸ στρατόπεδον ἄγειν.

Ἐπειδὰν ᾖ εἴτε διὰ στενῶν μέλλῃ ποιεῖσθαι πάροδον, ἢ δι' ὀρεινῆς καὶ δυσβάτου χώρας ἄγειν τὸν * στρατηγὸν, ἀναγκαῖον, προεκπέμποντα τὶ μέρος τῆς δυνάμεως προκαταλαμβάνεσθαι τάς τε ὑπερβολὰς, καὶ τὰς τῶν στενῶν παρόδους μὴ φθάσωσιν οἱ πολέμιοι, καὶ καταστάντες ἐπὶ τῶν ἄκρων, κωλύσωσι τὴν διεκβολὴν ποιεῖσθαι. Τὸ δὲ αὐτὸ πεφροντίσθω κἂν δεδίῃ πολεμίων εἰσβολήν. οὐ γὰρ δεῖ * δρᾶσαι μὲν χρήσιμον, φυλάξασθαι δὲ μὴ παθεῖν οὐκ ἀναγκαῖον. οὐδὲ φθάσαι μὲν αὐτοὺς εἰσβάλλοντας εἰς τὴν πολεμίαν ἐπείγειν, * ἀποκλεῖσαι δὲ τοὺς πολεμίους ἐπὶ σφᾶς ἰόντας οὐ προνοητέον.

CAP. IIX.

DE VALLI MVnitione.

IMperator, ſi in hoſtili ſolo caſtra ponat, ſtatim vallo foſſáque cingat, licèt ibi ad breue tẽpus conſidere voluerit. Hæc enim caſtrenſis ratio nunquam pœnitenda, ſempérque tuta aduerſus repentinas & improuiſas irruptiones. Collocet etiam cuſtodias ac ſpeculatores, quaſi propè adſint hoſtes, etſi longiùs abeſſe putet. Si verò illis minimè prementibus caſtra diutius habiturus ſit, aut ſi regionis vaſtandæ cauſſâ commoretur, aut etiam commodiorem circumſpectet occaſionem, eligat minimè humida aut morboſa loca. Impurus enim illic & fœtidus aër morbos ac peſtes progignit, validam multorum valetudinem lædit, multis

ΚΕΦ. η'.

ΠΕΡΙ' ΤΟΥ͂ ΠΟΙΕΙ͂Ν χάρακα.

ἘΝ δὲ δὴ τῇ τῶν ἐχθρῶν καταστρατοπεδεύων, χάρακα περιβαλλέσθω καὶ τάφρον, ἂν ἐφ' ἡμέραν μέλλῃ τὴν παρεμβολὴν θήσειν. ἀμετανόητος γὰρ ἡ τοιαύτη καὶ ἀσφαλὴς στρατοπεδεία, διὰ τὰς ἀφνιδίους καὶ ἀπροσδοκήτους ἐπιβουλάς. Καθιστάτω δὲ φύλακας, κἂν μακρὰν εἶναι νομίζῃ τοὺς πολεμίους, ὡς ἐγγὺς ὄντας. ὅπου δ' ἂν μέλλει πολυχρόνιον τίθεσθαι τὴν παρεμβολὴν, οὐ κατεπιόντων τῶν πολεμίων, ἢ ἐπὶ τῷ φθείρειν τὴν χώραν ποιούμενος τὴν μονὴν, ἢ καιροῖς ἐφεδρεύων βελτίοσιν, ἐκλεγέσθω χωρία μὴ * ἑλώδη, μηδὲ ἰοπερά. τὰ γὰρ τοιαῦτα τῶν ἀναφοραῖς, καὶ ταῖς ἀπὸ τῶν τόπων δυσωδίαις, νόσους καὶ λοιμοὺς ἐμβάλλει τοῖς στρατεύμασιν, καὶ πολλῶν

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

πολλῶν μὲν *ἐκάκωσε τὰς εὐεξίας, πολλοὺς δὲ ἀπώλεσεν. ὥστε μὴ μόνον ὀλίγον, ἀλλὰ καὶ ἀσθενὲς ἀπολείπεσθαι τὸ στράτευμα.

ΚΕΦ. θʹ.

ΠΕΡΙ' ΤΟΥ῀ ΣΥΝΕΧΩ῀Σ *Υ'ΠΑΛλάσσειν τὰ ἄπληκτα.

Χρήσιμον δέ που καὶ σωτήριον στρατοπέδῳ, μηδὲ ἐπὶ τῆς αὐτῆς μέλλειν παρεμβολῆς, ἐὰν μὴ χειμαδεύῃ, καὶ τοῖς σκηνώμασι διὰ τὴν ὥραν τοῦ καιροῦ πεπολισμένη τυγχάνῃ. αἱ γὰρ τῶν ἀναγκαίων ἐκκρίσεις, ἐπὶ τῶν αὐτῶν γιγνόμεναι χωρίων, ἀτμοὺς διεφθορότας ἀναπέμπουσι, συμμεταβάλλουσι καὶ τὴν τοῦ περιέχοντος ἀέρος χύσιν. Ἐν δὲ ταῖς χειμαδίαις, γυμναζέτω τὰ στρατόπεδα, καὶ πολεμικὰ, καὶ σύντροφα ποιείσθω τοῖς δεινοῖς· μήτ' ἀργεῖν *ἐῶν, μήτε ῥαθυμεῖν. ἡ μὲν γὰρ ἀργία, τὰ σώματα μαλθακὰ καὶ ἀσθενῆ κατεσκεύασεν, ἡ δὲ ῥαθυμία, τὰς ψυχὰς ἀνάνδρους καὶ δειλὰς ἐποίησεν. αἱ γὰρ ἡδοναὶ δελεάζουσαι τῷ καθ' ἡμέραν συνηθεῖ τὰς ἐπιθυμίας, διαφθείρουσι καὶ τὸν *εὐτολμώτατον. ὅθεν οὐ μακρὰν *ἐπείγειν τοὺς ἄνδρας τῶν πόνων. Ἐπειδὰν γὰρ μετὰ χρόνον ἀναγκάζονται πρὸς τὰ πολεμικὰ χωρεῖν, οὐχ ἡδέως ἐξίασιν οὔτ' ἐπιπολὺ μένουσιν· ἀλλ' *ἐκδεδιῃτημένοι, ταχὺ μὲν ὁρμῶσι πρὶν ἢ *πειρᾶσθαι τὰ δεινά. ταχὺ δὲ πειράσαντες ἀποχωροῦσιν· οὔτ' ἐλπίζειν, οὔτε φέρειν τοὺς κινδύνους δυνάμενοι.

vitam quoque aufert, adeóque & numero & viribus minuitur exercitus.

CAP. IX.

CREBRÒ MVTANDA esse castra.

Nec parum vtilitatis ac salubritatis eueniet, si non semper eodem in loco maneat castrorum metatio. nisi milites eâ tempestate sub pellibus & tentoriis hibernent. Naturales enim ac necessariæ alui deiectiones, vnum semper in locum congestæ, graues ac fœtidos exspirant halitus, tandémque ambientem ac circumfusum aërem tætro odore corrumpunt. Cohortes in hiberna missas, ad bellicas exercitationes traducat Imperator, nec sinat eas ociari vel desidere. Nam ocio quidem corporis vires mollescunt & languent; desidiâ verò, animi veluti euirantur, socordésque & ignauj fiunt. nempe blãdimenta voluptatum, adsiduo abusu, ferocissima quæque pectora eneruant & absumunt. Cauendum igitur ne diutius viriles animi à consuetis cessent laboribus. Nam si ab longo otio ad militaria munera reuocentur, nõ prodeunt lubentes, nec diu perseuerant, sed repentè timore consternati trepidant, priusquàm periculorum dubia tentauerint; simulac verò tentauerunt, abscedunt; atque ita in illis, nec sperant, nec resistunt.

CAP. X.

MILITES REBUS SEcuris ad bellum exerceri debere.

BOnus igitur Imperator, priusquàm vrgeat consistendi in acie necessitas, præparet quæ vtilia sibi fore videbũtur, immò & militum corporibus exercendis, imperet quoque minùs vtilia. Satis enim illis, quamuis ærumnosis ac miseris, concedetur ocij, si tantisper à grauibus verísque bellorum periculis vacare liceat. His autem modis exerceantur. Disponantur singuli in armis, illísque præcipua curarum ista sit assiduo vsu permanere in ordine, vt adsuescant de facie ac nomine sese inuicẽ nosse. Item vt discãt quis progredi debeat, quo imperante, quo loco, quot sociis comitatus. Denique vel leuissimo nutu & signo, adstent in ordine singuli. Tum verò doceantur agmen producere, contrahere, inclinare in læuum, in dextrum latus, manipulos traducere, diuidere, condensare; vel etiam vicibus alternis accedere & recedere. Itémque adsuefiant aciei distributionibus & dispositionibus, siue in phalangem componenda sit acies, siue confertim colligenda, siue longã serie protendenda, siue, ita vt postremi aduersus circũuenientes obuerso vultu prœlientur, pugna biceps ac bifrõs pugnanda, siue etiam receptui signo audito secedendum. Vt enim qui musicorum instrumentorũ principiis adhuc erudiuntur, quando aut tibiarum foramina, aut neruorum interualla, digitorum pulsu discernenda sunt, sæpenumerò alia aliis digitis, absque vllo concentu premunt inconditè, ac languidè ponendo articulos, segniter quoque tollendo, vix neruos intendunt: At qui

ΚΕΦ. ι.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΔΕΙ ΓΥΜΝΑΖΕΙΝ τὸν στρατὸν ἀδείας οὔσης.

ΔΙόπερ ἀγαθοῦ στρατηγοῦ, καὶ χρήσιμα ποτὲ κατασκευάζειν, ὅτε οὐκ ἐπείγουσιν αἱ ἐκ παρατάξεως ἀγώνων ἀνάγκαι, καὶ τὰ ἄχρηστα διὰ τὴν τῶν σωμάτων ἄσκησιν ἐπιτάττειν. Ἱκανὴ γὰρ στρατοπέδοις ἄνεσις, κἂν σφόδρα ταλαίπωροι ὦσιν, ἡ μὴ διὰ τῶν δεινῶν εἰς τὸ ἀληθινὸν ἀγώνισμα πεῖρα. γυμναζέτω τοιοῖσδέ τισι τρόποις. Ἐκτασσέτω πρῶτον ἀναδοὺς τὰ ὅπλα πᾶσιν· ἵν' ἐκ μελέτης σφίσιν ᾖ τὸ μένειν ἐν τάξει· καὶ ταῖς ὄψεσι, καὶ τοῖς ὀνόμασι συνήθεις ἀλλήλοις * γιγνόμεναι· καὶ ἵνα, ὑπὸ τίνα, καὶ ποῦ, καὶ μετὰ τίνος, * ὑπὸ ὀξὺ παράγγελμα πάντες ὦσιν ἐν τάξει. καὶ τάς τε ἐκτάσεις, καὶ συστολάς, καὶ ἐγκλίσεις ἐπὶ * λαιὰ καὶ δεξιά, καὶ λόχων μεταγωγάς, καὶ διαστήματα, καὶ πυκνώσεις, καὶ τὰς δι' ἀλλήλων ἀντεξόδους, καὶ εἰσόδους, καὶ τὰς κατὰ λόχους διαιρέσεις καὶ κατατάξεις, καὶ τὴν ἐπὶ φάλαγγα, καὶ τὴν ἐπὶ βάθος ὑποστέλλουσαν, καὶ τὴν ἐπὶ μῆκος ἐκτείνουσαν, καὶ τὴν ἀμφιπρόσωπον μάχην, ὅτ' ἂν οἱ κατ' οὐρὰν ἐπιστρέψαντες, πρὸς τοὺς κυκλουμένους μάχονται, καὶ τὰς ἀνακλήσεις ἐκδιδασκέτω. Καθάπερ γὰρ ἐπὶ τῶν μουσικῶν ὀργάνων, οἱ μὲν ἀρχὴν ἔχοντες τοῦ μανθάνειν, ἐπιτιθέντες τοὺς δακτύλους ἐπί τε τὰ τρήματα τῶν αὐλῶν, καὶ διαστήματα τῶν χορδῶν, πολλάκις ἄλλον ἔθεσαν ἐπ' ἄλλῃ, καὶ οὐ κατὰ τὴν ἁρμονικὴν διάστασιν· εἶτα μόλις ἐπεκτείνουσι· βραδὺ μὲν αἴρουσι τοὺς δακτύλους, βραδὺ δὲ τιθέασιν. οἱ δ'

ἐν μελέτῃ τῆς μουσικῆς ἀνεπιτηδεύτως ἤδη ἐρρυθμισμένῃ τῇ χειρὶ, δι' ὀξύτητος μεταφέρουσιν, ὅπῃ τι βούλονται παραθλῖψαι τῆς ἀναπνοῆς, καὶ ἀνοῖξαι, καὶ * παραψῖλαι χορδῆς. Τοῦτον δή που τὸν τρόπον, οἱ μὲν ἀσυνήθεις καὶ ἀνάσκητοι τῆς τάξεως, διὰ ταράχου πολλοῦ, μόλις, ἀλλήλων διαμαρτάνοντες ἐγκατατάσσονται, πολὺν ἀναλίσκοντες χρόνον. Οἱ δὲ συγκεκροτημένοι, διὰ τάχους, ὡς εἰπεῖν, αὐτόματοι φέρονται πρὸς τὴν τάξιν, ἐναρμόνιόν τινα καὶ καλὴν ἀποπληροῦντες ὄψιν.

Εἶτα διελὼν τὰ στρατεύματα. πρὸς ἀλλήλους ἀσιδήρῳ μάχῃ συναγέτω, νάρθηκας ἢ στύρακας ἀκοντίων ἀναδιδούς. εἰ δέ τινα καὶ βεβωλασμένα * πεδία εἴη. βώλους τε κελεύων αἴροντας βαλεῖν. ὄντων δὲ καὶ ἱμάντων ἐκ ταυρείων, χρήσθω ἐπὶ τὴν μάχην. Δείξας δὲ αὐτοῖς καὶ λόφους, ἢ ὀρθίους βουνοὺς, ἢ τόπους, κελευέτω σὺν δρόμῳ καταλαμβάνεσθαι· ποτὲ δὲ καὶ ἐπιστήσας ἐπ' αὐτῶν τινὰς τῶν στρατιωτῶν, καὶ ἀναδοὺς ἃ μικρῷ πρόσθεν ἔφην ὅπλα, τούτους ἐκβαλλοντας ἑτέρους ἐκπεμπέτω· καὶ ἢ τοὺς μένοντας ἐπαινείτω καὶ μὴ ἐκπεσόντας, ἢ τοὺς ἐκβαλόντας. Ἐκ γὰρ τῆς τοιαύτης ἀσκήσεως καὶ γυμνασίας ὑγιαίνει μὲν τὸ στράτευμα πᾶν δ' ὅ, τι σὺν ἥδιον ἐσθίει καὶ πίνει * αὐτὸ λητὸν ἢ πολυτελέστερον οὐθὲν ἐπιζητοῦν. Ὁ γὰρ ἀπὸ τῶν πόνων λιμὸς καὶ τὸ δίψος, ἱκανὸν ὄψον ποιεῖ καὶ γλυκὺ * κέραμα· στερρότερά τε τὰ σώματα σφίσι γίγνεται καὶ * ἀγμητά; καὶ συνεθίζεται τοῖς μέλλουσι δεινοῖς, ἱδρῶτι, καὶ σώματι, καὶ πνεύματι, καὶ θάλπεσιν ἀσκιάστοις, καὶ κρυμνοῖς ὑπαίθροις συγγυμναζόμενα.

Παρα-

qui iam frequenti curâ & vſu totam artem probè callent, manu ad numeros compoſitâ, celeri leuitate ſubtiliter agitatâ, tibiarum flatus, vt lubet, aut comprimunt, aut laxant, fidibúſque facilè perſtrepunt: Conſimili quoque ratione, ordinum ſeruandorum inſueti & ignari, trepidi admodum, poſt multos errores & amfractus, vix tandem diſpoſitè conquieſcunt: Qui verò communibus animis conſpirare edocti ſunt, dato ſigno, derepentè, quaſi naturali motu ipſi per ſe feruntur in ordines, aciémque pulcrè concinnatam componunt.

Porrò exercitu ita diſtributo, commiſſos & compoſitos ordines ad conflictum educat Imperator, vt datis ferulis aut rudibus, & iaculorum arundinibus, pugnam ſine ferro & ſanguine depugnent. Si in aruo ſint, glebis, vt miſſilibus vti iubeat. Item crudo ceſtu loriſque bubulis. Deſignet quoque illis colles, cacumina, & ardua loca celeri curſu conſcendere imperet; tùm etiam ſubmittat cum telis quæ modò indicaui, alios quoſdam qui illos exturbare contendant; eóſque laudibus efferat qui vel permâſerint fortiter reluctando, vel qui conſtanter oppugnâdo aduerſarios deiecerint. Huiuſmodi ludo & exercitatione militum valetudo cõfirmabitur, erítque illis cibus potúſq; etſi tenuis & parcus, iucundior; nec magis opiparè epulari exoptabunt. Nam labore quæſita fames ac ſitis, multa ſibi ac ſuauiſſima condimenta poculáque miſcet. Hinc etiam corpora ipſa aduerſus defatigationes obdurantur, periculis adſueſiunt ſudando, nitendo, anhelando; atque in feruenti ſole caloribus, & algoribus ſub dio perferendis exercentur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

Similes equitum quoque exercitationes erunt, aut certatim pugnando, aut cursim insequendo, aut mixtim prœliando, aut tumultuariè velitando, in campis scilicet patentibus ac planis; atque etiam circa collium radices, quantum per arduas asperitates attingere licebit. Nec enim cogi debent per inaccessa iuga, aut per præruptos descensus equitare.

Παραπλησίως δὲ γυμναζέτω καὶ τὸ ἱππικὸν, ἁμίλλας ποιούμενος καὶ διώγματα, καὶ συμπλοκὰς, καὶ ἀκροβολισμοὺς ἐν τοῖς ἐπιπέδοις, περὶ αὐτὰς τὰς ῥίζας τῶν λόφων, ἐφ᾽ ὅσον δυνατόν ἐστι καὶ τῶν τραχέων ἐπιψαύειν. οὐ γὰρ οἷόν τε βιάζεσθαι πρὸς ἀνάντη, καὶ κατὰ πρημνοὺς *ἱππάζεσθαι.

De Pabulationibus.

Si copias pabulatum mittat Imperator, summoperè cauere debet ne per vberes diuitésque hostium regiones huc illúcque prædas opimas perquirendo oberrent: ne hac ratione in maximas aliquando strages incidant. Palantes enim ac dispersi, prædas insolenti lætitiâ abigentes, ab hostibus opprimuntur ac profligantur. Nimirum indigesta illa turba, quæstibus prædísque onusta & grauis, neq; armis vti, neq; mutuum sibi ferre auxilium potest. Quotquot igitur iniussu Imperatoris aliqua deprædari ausi fuerint, plectantur. Ipse verò siquando prædatum mittere voluerit, vacuis & inermibus aliquot armatos equites peditésque adiungat: qui quidem abigendâ prædâ non occupabuntur, sed ordine dispositi pabulatores munient vt tutò se ad suos cum prædâ recipere possint.

ΣΩΦΡΟΝΕΙΤΩ δὲ περὶ τὰς προνομὰς, καὶ μὴ ἐφιέτω ταῖς δυνάμεσιν, ἐπειδὰν εἰς εὐδαίμονα πολεμίων εἰσβάλῃ χώραν, ἀτάκτως φέρεσθαι πρὸς τὰς ὠφελείας. αἱ γὰρ μέγισται συμφοραὶ κἂν τοῖς τοιοῖσδε γίγνονται. πολλάκις γὰρ ἀτάκτοις καὶ σποράσι περὶ τὴν λείαν σεσοβημένοις ἐπιπεσόντες οἱ πολέμιοι, καὶ διὰ τὸ ἀσύντακτον τοῦ πλήθους, καὶ διὰ τὸ βαρεῖς εἶναι τοὺς ἀποχωροῦντας ταῖς ὠφελείαις, οὔτε τοῖς ὅπλοις χρῆσθαι δυναμένοις, οὔτε ἀλλήλοις ἐπικουρῆσαι, πολλοὺς διέφθειραν. Εἰ δέ τινες δίχα τοῦ τὸν στρατηγὸν κελεῦσαι προνομεύειν ἐπιχειρήσωσιν, οὗτοι κολαζέσθωσαν. αὐτός γε μὴν ὅτ᾽ ἂν ἐπὶ τὴν λείαν πέμπῃ, τοῖς ψιλοῖς καὶ ἀνόπλοις συνταττέτω μαχίμους ἱππεῖς καὶ πεζοὺς, οἳ περὶ μὲν τὴν λείαν οὐκ ἀσχολήσονται μένοντες δὲ ἐν τάξει διαφυλάξωσι τοὺς προνομεύοντας, ἵν᾽ ᾖ σφίσιν ἀσφαλὴς ἡ ἀποχώρησις.

De exploratoribns.

Si fortè exploratores comprehensi sint, de illis Imp. variè cēseat. Etenim si exercitus sui vires hostium copiis longè inferiores arbitretur, illicò iubeat speculatores interfici: si verò mul-

ΕΙ δὲ συλλάβοι ποτὲ κατασκόπους, μὴ μιᾷ κεχρήσθω γνώμῃ, ἀλλ᾽ ἐὰν μὲν ἀσθενέστερα τὰ ἴδια * εἴπερ τὰ τῶν πολεμίων εἶναι νομίζῃ. κτεινάτω τούτους· ἐὰν δὲ καὶ ὁπλισμῷ καλῷ κεχρημένος ᾖ, καὶ παρασκευαῖς ἐντελέσι, καὶ δυνάμει πολλῇ.

λῇ, καὶ εὐεξίᾳ σωμάτων, καὶ πλήθει τῷ στρατεύματι, καὶ ἡγεμόσιν ἀρίστοις, καὶ ἐμπειρίᾳ μεμελετημένῃ, παραλαβὼν τοὺς κατασκόπους, καὶ ἐν κόσμῳ τὴν στρατείαν ἐπιδειξάμενος, οὐκ ἂν ἁμάρτοι ποτὲ ἀσθώους ἀποπέμψας. Τὰ μὲν γὰρ πλεονεκτήματα τῶν ἀντιπάλων ἀγγελλόμενα, φοβεῖσθαι συνηνάγκασε. τὰ δὲ ἐλαττώματα θαρρεῖν παρεστήσατο.

to integróque apparatu consistat in armis, suæque copiæ bonis validisque, & ad omnia paratis militum corporibus, aut ducibus vsu & experientia præstantibus probè instructæ sint, tunc minimè peccauerit, si speculatoribus exercitum ostentet, eósque dimittat incolumes. Hostes enim si res aduersariorum superiores esse resciuerint, formidant: contrà verò, si inferiores, confidunt, maioresque sumunt animos.

De excubiis, siue vigiliis.

ΦΥΛΑΚΑΣ δὲ καταταττέτω καὶ πλείους, *ἣν ἐν μέρει διελόμενοι τὴν τῆς νυκτὸς ὥραν, οἱ μὲν ὕπνον, οἱ δὲ ἐγρήγορσιν αἱρούνται. οὔτε γὰρ ἀναγκαστέον, οὔθ᾽ ὑπισχνουμένοις πιστευτέον, ὅλην ἀγρυπνῆσαι νύκτα τοὺς αὐτούς. εἰκὸς *ἄν ποτε καὶ παρὰ γνώμην, ἐνδιδόντων τῶν μελῶν, αὐτόματον ὕπνον ἐπελθεῖν. Ὀρθοὶ δ᾽ ἑστῶτες τῶν φυλασσόντων. αἱ γὰρ καθέδραι καὶ ἀνακλίσεις, συλλύουσαι τὰ σώματα μαραίνουσιν εἰς ὕπνον· ἡ δὲ ἀνάστασις *τῶν σκελῶν, καὶ ὀρθὸν ὄν, ἐγρήγορσιν ἐντίθησιν τῇ διανοίᾳ.* Καιόντων δὲ τῶν φυλάκων πυρὰ, πορρωτέρω τῆς στρατοπεδείας. οὕτως γὰρ τοὺς μὲν ὄντας διὰ τοῦ φωτὸς ἐκ πολλοῦ συνόψονται, τοῖς δ᾽ ἐκ τοῦ φωτὸς, ἐν σκότῳ τυγχάνοντες οὐκ ἀθρήσονται, μέχρις ἂν εἰς χεῖρας ἔλθωσιν.

COMPLVRES vndique custodes disponat, vt vicario munere tempore noctis distributo, alij quidem somno indulgeant, alij rebus sedulò inuigilent. Nec enim aliqui solidam noctem peruigilare cogendi sunt; nec iis, etsi sponte se id facturos spondeant, fides adhibenda. Nam sæpe fit, vt nobis etiam inuitis, cedentia membra somnus vltro subeat: ideóque stent recti qui in excubiis erunt. Nam sedentibus aut iacentibus nimia quies languidum facilè somnum inducit; at crurum erectio animum quoque ad vigilias erigit. Custodiarum ignes ardeant à castris longiùs. Sic enim qui excubabunt, suos procul ab ignibus conspicere poterũt; ab hostibus autem qui vltra ignes erũt, non videbuntur, donec ipsi in excubantium manus inciderint.

De castris clàm mouendis.

ΕΙ δὲ βούλοιτο ποτὲ νύκτωρ ἀναστῆσαι τὸ στράτευμα, λανθάνων τοὺς πολεμίους, ἢ τόπους προκαταλαβέσθαι προαιρούμενος, ἢ τοὺς ὄντας * φ ἢ μηδὲ βουλομένοις εἰς ἀνάγκην ἐλθεῖν τοῦ μάχεσθαι, πυρὰ πολλὰ καύσας ἀναχωρείτω. βλέποντες γὰρ οἱ πολέμιοι τὸ

SI noctu insciis hostibus, castra mouenda sunt, vel vt commodiora loca occupentur, vel vt incommoda effugiantur, vel ne copiæ confligere nolentes cogantur, multis accensis ignibus cessim recedẽdum erit. Sic enim

adhuc consistere exercitum hostes existimabunt. At si per noctem obscura castra mouerentur, fugæ illis suspicio aliqua esset, atque aut insidias facerent, aut infestâ manu persequerentur.

φῶτα, δοκοῦσι κατὰ χώραν αὐτὸν μένειν· ἀφωτίστου δὲ γινομένης τῆς παρεμβολῆς, ὑπόνοιαν λαβόντες ὡς φεύγουσιν, ἐνέδρας τε προεκπέμπουσι, καὶ διώκουσιν.

De Imperatorum hinc inde collocutionibus.

IMPERATOR, si in eadem castrorum permanserit metatione, & in hostis conspectum prodire voluerit, vel vt cum eo sermones aliquos misceat, vel vt eum de quibusdam rebus audiat, det operam vt secum prodeant quoque selecti, præstabiles quique iuuenes, robusti, decori, proceri, splendidis armis insignes. Sæpe enim inspectâ parte, de totius præstantiâ iudicari solet. Atque hinc hostium Imperator non tantum de iis quæ audiuerit deliberabit, quantum illis quæ viderit, terrebitur.

ΕΑΝ δ' ἐπὶ τῶν αὐτῶν μένων εἰς ὄψιν ἔρχηταί ποτε τῷ πολεμίων στρατηγῷ* κοινολογησόμενος, ὡς αὐτὸς εἰπεῖν, ἢ ἀκοῦσαί τι βουλόμενος, ἐκλεξάμενος τοὺς κρατίστους καὶ ἀξιοπρεπεστάτους τῶν νέων, εὐρώστους, καλοὺς, μεγάλους, ὅπλοις διαπρεπέσι* κοσμήσας, ἔχων περὶ* αὑτὸν, ἀπαντάτω. πολλάκις γὰρ τοιόνδε τὸ πᾶν ἀπὸ μέρους ὀφθὲν ἠλπίσθη, καὶ οὐκ ἐξ ὧν ἤκουσεν ὁ στρατηγὸς, ἐπείσθη τί δεῖ ποιεῖν, ἀλλ' ἐξ ὧν εἶδεν ἐφοβήθη.

De transfugis.

SI qui transfugæ aduenerint, hostium aggrediendorum opportunitatem indicaturi, aut copiis tuis viam ab hostibus tutam præituri, ducito eos tecũ vinctos, certósque facito, se, dummodò vera narrent, totiúsque exercitus saluti ac victoriæ vtilia consulant, in libertatem cum præmiis ac muneribus adserendos; si verò vana confingentes decipiant, aut si proditionem moliantur, ipso statim momento ac puncto, quo inclinare & periclitari incipiet exercitus, in vinculis iugulandos. Tunc enim transfugæ aliquid indicanti fides haberi poterit, quum vitæ suæ arbitriũ non penes se, sed penes ipsos Duces esse nouit.

ΤΩΝ δὲ αὐτομόλων εἴ τινες ἢ καιρὸν ἀφικνούμενοι μηνύσοντες ἢ ὥραν ἐπιθέσεως, ἢ ὁδὸν* ἐπαγγέλλονται καθηγήσασθαι, καὶ διὰ σκοπῶν ἀοράτων τοῖς πολεμίοις ἄξειν, δήσας αὐτοὺς ἀγέτω. οὕτω ποιῶν φανερὸν, ὡς ἐὰν μὲν ἀληθεύσωσι καὶ ἐπὶ σωτηρίᾳ, καὶ νίκῃ πάντα ποιήσωσι τοῦ στρατεύματος, λύσει τε σφᾶς καὶ δωρεὰς δώσει κατ' ἀξίαν· ἐὰν δὲ ἐξαπατήσωσι καὶ ψεύσωνται, τοῖς σφετέροις ἐγχειρῆσαι βουλόμενοι τὸ στράτευμα, παρ' αὐτὸν ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἐν δεσμοῖς ὑπὸ τῶν κινδυνευόντων κατασφαγήσονται. πίστις γὰρ αὐτομόλου* τι μηνύοντος, αὕτη βεβαιοτάτη, τὸ μὴ αὐτὸν εἶναι τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς κύριον, ἀλλὰ τοὺς ἡγουμένους.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

De hostilium castrorum metatione considerandâ.

ΟΡΑΤΩ δὲ καὶ τὴν τῶν πολεμίων παρεμβολὴν ἐμπείρως. *Μήτε γὰρ ἐὰν ἐπιπέδῳ καὶ κατὰ κύκλον ἴδῃ κειμένην, τάχα, ἐν περιμέτρῳ καὶ συνεσταλμένῳ χάρακι, δοκείτω τοὺς πολεμίους ἐλάττους εἶναι. πᾶς γὰρ κύκλος ἐλάττω τὴν τοῦ σχήματος ὄψιν ἔχει, τῆς ἐξ ἀναλόγου στερεομετρουμένης θεωρίας. καὶ πλείους δύναται δέξασθαι τὸ ἐν αὐτῷ περιγραφόμενον εὖρος ἢ ἰδών τις ὄψει τεκμήραιτο. Μήτε, ἂν αἱ πλευραὶ τοῦ χάρακος ἐπὶ μῆκος ἐκτείνωσι, καὶ κατά τι μέρος στεναὶ τυγχάνωσιν, ἢ σκολιαὶ καὶ πολυγώνιοι, πολὺ πλῆθος ἐλπιζέτω. τῆς μὲν γὰρ στρατοπεδείας ἡ ὄψις μεγάλη φαίνεται, τοὺς δ' ἐν αὐτῇ περιειλημμένους ἄνδρας οὐ πάντως πλείονας ἔχει τῶν ἐν κύκλῳ περιγραφομένων. οἱ δ' ἐπὶ τῶν ὀρῶν καὶ λόφων χάρακες, ἐὰν μὴ συμφυεῖς ὦσι πάντη, μείζους μὲν ὁρῶνται τῶν ἐν τοῖς ἐπιπέδοις, ἐλάττους δὲ ἢ κατὰ τὴν ὄψιν ἄνδρας περιέχουσι. πολλὰ γὰρ ἀνθρώπων ἐν τοῖς ἀπολείπεται γυμνὰ μέρη. τῶν γὰρ τοιούτων τόπων, ἀνάγκη πολλὰ μὲν εἶναι βάραθρα, πολλὰ δὲ καὶ τραχέα καὶ ἀκατασκήνωτα. τοῦ δὲ χάρακος περὶ τῶν ἀνθρώπων τιθεμένου, τούτου τὸ μῆκος εὐλόγως ἐπεκτείνουσι. Μήτ' οὖν ἐπειδὰν ἴδῃ βαρχὺ καὶ συνεσταλμένον, καταφρονείτω, συλλογιζόμενος καὶ τὸν τόπον, καὶ τὸ σχῆμα, μήτ' ἂν καὶ περιμήκη, καταπληττέσθω. ταῦτα μέντοι γιγνώσκων, εὐκαίρῳ ποτὲ στρατηγίᾳ χρησάσθω, καὶ καταστρατοπεδεύσας ἐν ὀλίγῳ κατὰ τὸ προειρημένον σχῆμα, καὶ εἰ δέοι καὶ συνθλίψας τὸ στράτευμα, μὴ προαγέτω, μήτε *τοῖς ἀντιστρατοπεδευκόσι, καὶ δὴ προκαλουμένοις

IMPERATOR castrorum quoque hostilium positionem peritè prospiciat. Neq; si in plano circularem esse viderit, statim ex collecto & coarctato valli ambitu, minorem hostium numerum esse sibi persuadeat. Quilibet enim circulus, minorem oculis exhibet speciem, quàm animo ex verâ proportione & mẽsurâ soliditatis percipiatur. Atque hoc ambitu comprehensa latitudo, plures capit quàm oculis designari videndo queat. Neque etiam si valli latera in longitudinẽ diffusa, in partibus quibusdam angusta, aut obliqua, aut multangula conspexerit, ideo permultos hostes esse putet. Nam huiusmodi castrorum figura ingens apparet, nec tamen plures continet milites, quàm quæ orbiculariter circunscripta est. Item vallum in montibus collibúsque siquis adspiciat, nisi vndique densum ac vnitum cohæreat, maius quidem esse iudicabit quàm reuera in planicie esset, attamen pauciores adhuc quàm ipse putat complectitur. Multæ enim intus partes hominibus vacuæ & nudæ reliquuntur; & vix est, vt illic voragines, aut inhospitales & inaccessæ asperitates non sint: atque vt vallo cingantur milites, accommodatè ad locorum rationem illud protendi necesse est. In castrorum igitur viribus examinandis, & loci & figuræ ratio consideranda, neque in arctum coactæ copiæ omnino contemnendæ, neque in longitudinem effusæ nimis pertimiscendæ.

His artibus instructus IMPERATOR expeditionem opportunè paret, collectóque exercitu in eum quem supra dixi modum, occasione ita suadente repressis suis militibus non statim procedat, etsi prodeant prouocéntq; hostes

in

in certamen, ſed metum quodammodo ſimulet. Nam illi ſæpe res iſtas oculis tantùm, non etiam peritiâ militari deſpicientes, contemtis hoſtium copiis, vt exiguis & leuibus, ſupinâ negligentiâ incauti atque incompoſiti è ſuis caſtris exeunt, quaſi præ timore impetum aduerſarij facere non audeant; aut etiam vallum obſidione premunt, nec putant multos inde erupturos, eáque incogitantiâ negligentiores in periculis fiunt. Tum verò, arrepta occaſione, iubeat vt per plurima caſtrorum quaſi oſtiola, ſeruato ordine, milites excurrant, rerúmque bene gerendarum opportunitatem fortiter pugnando amplectantur. Quiſquis autem exercitum ita ducere nouerit, etſi his etiam artibus oppugnetur, ſapienter omnia geret, & prouidè cauebit: nempe à quibus didicit quæ aduerſus alios ſtruenda ſunt, ab iiſdem etiam, quonam modo fraudes ac doli euitari poſſint, docebitur. Et quiſquis alteri parare nouit pericula, idem quoque parata facilè deteget effugiétque.

εἰς μάχην, καὶ ἐξαγέτω· δοκείτω δὲ καὶ δεδιέναι. Πολλάκις γὰρ οἱ πολέμιοι καταφρονήσαντες, ὡς * ὀλίγων ὄντων τῶν ἐναντίων, ὄψει καὶ οὐκ ἐμπειρίᾳ στρατηγικῇ τὰ πράγματα κρίνοντες, ῥαθυμότερον ἀνεστράφησαν, ἀφυλάκτως καὶ ἀτάκτως τῆς ἰδίας περιιόντες παρεμβολῆς, ὡς οὐ τολμησόντων σφίσι τῶν πολεμίων ἐπεξελεύσεσθαι, ἢ καὶ τῷ χάρακι πολιορκοῦσιν, ἀπροσδόκητοι τοῦ μέλλοντος ἐκχυθήσεσθαι πλήθους· ἡ δ' ἀνελπιστία τῶν δεινῶν ἀμελεστέρους ἐποίησε τοὺς στρατιώτας. ἔνθα δεῖ τὸν καιρὸν ἁρπάσαντας, κατὰ πολλὰς ἐκδραμόντας τοῦ χάρακος πυλίδας ἐν τάξει, τῶν ὑποκειμένων ἀνδρείως ἔχεσθαι πραγμάτων. Ὁ δὲ εἰδὼς * οὕτως στρατηγεῖν, εἴσεται κἂν ὑπὸ τῶν πολεμίων ἐν τοῖς αὐτοῖς καταστρατηγῆται, καὶ * δρᾶσαι τι φρόνιμος ἔσται, καὶ φυλάξασθαι προμηθής. ἐξ ὧν γὰρ αὐτὸς εἴσεται τί δεῖ ποιεῖν, ἐκ τούτων ἑτέρου ποιοῦντος γνώσεται τί χρὴ μὴ παθεῖν. αἱ γὰρ ἴδιαι πρὸς τὸ λυπεῖν ἐμπειρίαι, καὶ τὰς τῶν πέλας ἐπινοίας τεκμαίρονται.

Arcana eſſe debere Imperatorum conſilia.

SIVE noctu, ſiue interdiu progredi velit, opidum ſcilicet, vel vrbem, vel arcem, vel viarũ tranſitus occupaturus, vel aliud quidpiã facturus, ꝗ niſi celeriter, inſciiſq; hoſtibus fiat, inritum ac vanũ fore prouidebit, nemini ante patefaciat, quò, aut cuius rei cauſsâ copias ducat. Niſi tamen ducibus quibuſdã indicandum eſſe exiſtimet. Sed cùm primùm iis locis appropinquare ſeviderit, rerúmq; gerẽdarũ occaſio imminebit, tùm quod agendũ erit hortetur ac demonſtret, vt celeriter illud breuíque temporis momento perficiatur. nam ſimulac ordinum ductores audiuerint, cæteri deinceps reſcire poterũt.

ΠΡΟΑΓΕΙΝ δὲ ἤδη νύκτωρ ἢ μεθ' ἡμέραν ἐπί τι τῶν ἀπορρήτων, ἢ φρούριον, ἢ πόλιν, ἢ ἄκραν, ἢ παρόδους καταληψόμενον, ἤ τι τῶν * ἄλλων δράσοντα διὰ τάχους λαθεῖν τοὺς πολεμίους, ἄλλως δὲ οὐκ ἔστι πρᾶξαι * μηδενὶ προλεγέτω, μήτ' ἐπὶ τί μήτε τί ποιήσων, ἄγειν τὴν στρατιάν· εἰ μή τισι τῶν ἡγεμόνων ἀναγκαῖον εἶναι νομίζοι προειπεῖν. Γενόμενος δ' ἐπ' αὐτῶν τῶν τόπων ἐγγὺς ὄντων, τὸ παρὸν * δρᾶσαι τί δεῖ καιροῦ, διδότω τὸ παράγγελμα, καὶ τί δεῖ πράττειν σημαινέτω. ταχὺ δὲ * οὗτος ἔσται, καὶ δι' ὀλίγης ὥρας. ἅμα γὰρ οἱ ἡγεμόνες ἀκούουσι καὶ * τούτοις οἱ ὑποτεταγμένοι ἴσασιν.

Demens

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

Ἄφρων δὲ καὶ ἁπλῆς, ὅστις ἂν πρὸ τοῦ δέοντος εἰς τὸ πλῆθος ἀνακοινώσηται τὴν πρᾶξιν. οἱ γὰρ πονηροὶ μάλιστα παρὰ τοὺς τοιούτους αὐτομολοῦσι καιροὺς, παρ' οὓς ἐρωτῶντές τι καὶ μηνύοντες, οἴονται τιμῆς καὶ δωρεᾶς * τεύξεσθαι παρὰ τῶν πολεμίων. οὐκ * ἔστιν δ' ἀφ' οὗ στρατεύματος οὐκ ἀποδιδράσκουσι πρὸς ἀλλήλους, δοῦλοί τε καὶ ἐλεύθεροι, κατὰ πολλὰς προφάσεις ἀνάγκη παρέχεσθαι πόλεμον.

Demens autem ac vanus ille est, qui priusquàm necesse sit, negotiorum arcana cum multitudine communicat. Nam tum præcipuè temporis scelerati quidam ad hostes malitiosè transeunt, quòd ab illis, proditionis gratiâ, honores & præmia se adepturos sperãt. Nec fieri potest quin bellum, & seruis, & liberis, multas hinc illinc transfugiendi præbeat occasiones.

Hostiarum exta ante pugnam religiosè inspicienda.

ΜΗΤΕ δὲ εἰς πορείαν ἐξαγέτω τὸ στράτευμα, μήτε πρὸς μάχην ταττέτω, μὴ πρότερον θυσάμενος· ἀλλ' ἀκολουθούντων αὐτῷ θύτῃ καὶ μάντεις. ἄριστον μὲν γὰρ καὶ αὐτὸν ἐμπείρως ἐπισκέπτεσθαι δύνασθαι τὰ ἱερά. ῥᾳστόν γε μὴν ἐν τάχει μαθεῖν ἐστιν, καὶ αὐτὸν αὐτῷ σύμβουλον ἀγαθὸν γενέσθαι. Γενομένων δὴ καλῶν τῶν ἱερῶν, ἀρχέσθω πάσης πράξεως, καὶ καλείτω τοὺς ἡγεμόνας πάντας ἐπὶ τὴν ὄψιν τῶν ἱερῶν, ἵνα θεασάμενοι, τοὺς * ὑποτεταγμένους θαρρεῖν λέγοιεν, ἀπαγγέλλοντες, ὡς οἱ θεοὶ κελεύουσι μάχεσθαι. πάνυ γὰρ ἀναθαρροῦσιν αἱ δυνάμεις, ὅτ' ἂν μετὰ τῆς τῶν θεῶν γνώμης ἐξιέναι νομίζωσιν ἐπὶ τοὺς κινδύνους. αὐτοί γὰρ ὅτι τεύξονται κατ' ἰδίαν ἕκαστος καὶ σημεῖα καὶ φωνὰς παρατηροῦσιν. ἡ δ' ὑπὲρ πάντων καλλιέρησις, καὶ τοὺς ἰδίᾳ δυσφημοῦντας ἀνέρρωσεν. Ἐὰν δ' ἐπὶ τοὐναντίον τὰ ἱερὰ γίγνηται, μένειν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ, κἂν σφόδρα τι ἐπείγῃ, πᾶν ὑπομένειν τὸ δυσχερὲς. οὐθὲν γὰρ δύναται παθεῖν χεῖρον, ὧν προμηνύει τὸ δαιμόνιον. ὡς ἄν γε τί κρεῖττον * ἔσεσθαι τῶν παρόντων μέλλῃ ἀνάγκη καλλιερεῖν. θύεσθαι δὲ τῆς αὐτῆς ἡμέρας πολλάκις. ὥρα

Neqve vnquam ad expeditionem aut conflictum copias componat Imperator, nisi priùs sacris ritè peractis. Ideóque popis ac vatibus comitatus incedat. Optimè etiam fiet si peritè ipsemet exta inspicere sciat: totámque artem addiscere haud difficulter poterit, indéque à se ipso consilium capere. & si quidem in extis læta & fausta signa compererit, tum demũ ad rem aggrediatur, omnésq; Duces ad extorũ quoque inspectionem aduocet, vt ipsi deinde militibus suis animos addant, ac renuncient DIs iuuantibus ac volentibus prœlium iniri. Milites enim multo audaciores & alacriores esse solent, cũ pericula subire se existimant DIs authoribus; ac singuli, quasi victoriam certò adepturi, & signa & imperia pro virili parte obseruant. Qúumq; hostia pro vniuersis pulcrè litatur, singuli etiam qui de suis rebus tristius aliquid ominabantur, securiores fortioréśque fiunt. Si verò periculum sacrificia minentur, satius erit subsistere atque exspectare, etsi luctuosæ calamitates imminere videantur. Nihil enim infelicius eueniet eo, quod numinum ostentis commonstratum est. Si quid autem lætius futurum erat, litari necesse fuit. Itaque plures hostiæ eodem die mactandæ.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

Hora enim vnâ, & breuissimum temporis momentum, siue importunam occasionem præripias, siue opportunam amittas, non parum obesse potest. Et meo quidem iudicio, extispicina, alio quodam contemplationis genere, astrorum in cœlo motus, ortus, occasus, figurarum triquetras, quadratas, rectilineares, siue ex diametro inclinationes & conuersiones imitari ac repræsentare videtur. Eorum certè per breuissima momenta variæ vires ac significationes, diei vnius, imò horulæ spatio, & reges faciunt, & captiuos. Enimuerò quia extorum inspectio consulentibus fausta omnia de pugnâ cōmittendâ plerumque promittit, totius tamen exercitus in ipsâ pugnâ perniciem demonstrat, operæ pretium fore existimo hac de re nonnulla dicere.

CAP. XI.

HOSTES, ETSI FVGERE videantur, non esse temerè persequendos.

Multæ sunt & variæ in orbe vniuerso locorū species, incertúmque est quonam in loco erit singulis in acie decertandū. Et suæ quidem regionis loca experti nosse poterunt, non autem alienæ & extraneæ. Præterea sæpenumero Imperatori, hostis vnius diei itinere abesse, renuntiatur. Ille mox, secessum ex compecto simulantes, quasi fugientes ac territos insequitur, donec ad angustias tandem ac rupes adductus, dum incautus acriter vrget, circumuenitur: aut dum exercitum in illa loca immittit, occupant hostes anteriora, & occludunt transitus, ac vndiquaque superiora cingunt, tandémque velut caueâ comprehensos aduersarios includunt.

ὥρα γὰρ μία, καὶ ἀκαρὴς χρόνος, ἢ φθάσαντας ἐλύπησεν, ἢ ὑστερήσαντας. Καί μοι δοκεῖ τὰς κατ' οὐρανὸν ἀστέρων κινήσεις, καὶ ἀνατολὰς, καὶ δύσεις, καὶ σχημάτων ἐγκλίσεις, τριγώνων, καὶ τετραγώνων, καὶ διαμέτρων, ἡ θυτικὴ διὰ σπλάγχνων ἀλλοιομόρφῳ θεωρίᾳ προσημαίνειν. ὧν αἱ παρὰ μικρὸν διαφοραὶ καὶ δυνάμεις, καὶ ἀποθεώσεις, ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ μᾶλλον δὲ ὥρᾳ, καὶ βασιλεῖς ἐποίησαν καὶ αἰχμαλώτους. Ἐπειδὴ δὲ πολλάκις θυομένοις ὡς μὲν εἰς μάχην καλὰ γίγνεται τὰ ἱερὰ, διὰ δὲ μάχης ὅλον ἐνίοτε στρατευμάτων ὄλεθρον προσημαίνει, τῶν ἀναγκαίων ἡγοῦμαι περὶ τούτου φράσαι.

ΚΕΦ. ια'.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ * ΟΤΙ ΔΕΙ ΤΩΝ πολεμίων σχηματιζομένων φεύγειν, μὴ ἁπλῶς, καὶ ὡς ἔτυχεν, ἔχεσθαι τῆς διώξεως.

Τῆς γὰρ συμπάσης οἰκουμένης πολλὰς καὶ παντοίας εἶναι συμβέβηκεν ἰδέας τόπων, ἄδηλον δὲ ἐν ποίοις ἕκαστοι πολεμήσουσιν, καὶ τῆς μὲν σαφῶς αὐτῶν ἐμπειρίαν ἔχουσι χώρας ἄνθρωποι, τὴν δὲ ἀλλοτρίαν οὐκ ἴσασιν. πολλάκις δὲ στρατηγὸς ἀκούσας μιᾶς ἡμέρας ὁδὸν ἀπέχειν τοὺς πολεμίους, τῶν δ' ὑποχωρούντων ἐπίτηδες, καὶ μὴ μενόντων, ὡς καταρρωδοῦσιν, ἕπεται. τῶν δὲ αὐτὸ τοῦτο ποιούντων, ἕως ἔλθωσιν εἰς δυσχωρίας καὶ περικεκλεισμένους ὄρεσι τόπους, ἐπίκειται μηδὲν ὑφορώμενος· εἶτα ἐμβαλὼν εἰς τοὺς τόπους, ὑπὸ τῶν πολεμίων ἀπεκλείσθη τῶν ἐμβολαῖς ἢ τὸ στράτευμα εἰσῆλθε, καὶ καταλαβόμενοι τάς τε εἰς τοὔμπροσθεν διόδους, καὶ κύκλῳ τὰ μετέωρα πάντα κατασχόντες, ὥσπερ ἐν * ζυγάγρῳ τινὶ συνεπέδησαν τοὺς

πολεμίους. ὁ δὲ παρὼν μὲν ὑπὸ τῆς ὁρμῆς ἐφέρετο, δοκῶν ἐπικεῖσθαι φυγομαχοῦσι τοῖς πολεμίοις, οὐ προελθὼν δὲ οὐκ ἔγνω. μετὰ δὲ ταῦτα περιβλεψάμενος πρόσω, καὶ ὀπίσω, καὶ παρὰ πλευρὰν, καὶ πάντα πλήρη θεασάμενος πολεμίων, ἢ συνηκοντίσθη μετὰ τοῦ στρατεύματος, ἢ *ἀπομάχεσθαι μὴ δυνάμενος, καὶ μὴ παραδιδοὺς, λιμῷ διέφθειρε πάντας, ἢ παραδοὺς, κυρίους ἐποίησε τοὺς πολεμίους, τοὺς *ὅτι βούλονται διαθεῖναι. Δεῖ τοίνυν τὰς ὑποχωρήσεις ὑφορᾶσθαι τῶν πολεμίων, καὶ μὴ ἀπροκάλως ἔχεσθαι. * περιβλέπεσθαι δὲ μᾶλλον τοὺς τόπους ἢ τοὺς πολεμίους· καὶ δι' ὧν ἄγει * χῶρον ὁρᾶν, ὑπολογίζεσθαι δὲ ὅτι ταύτῃ πάλιν *ὑποστρέψαι δεῖ· καὶ εἴτι μὴ δι' εἰσβάλλειν, ἀλλ' ἀποτρέπεσθαι τῆς πορείας, ἢ εἰσβάλλοντα προορᾶν, καὶ εἰς τὰς ὑπερβολὰς, καὶ τοὺς συνάπτοντας αὐχένας τῶν ὀρῶν, ἀπολείπειν τοὺς παραφυλάττοντας, ἵν' ἀσφαλὴς σφίσιν ἡ ἀνακομιδὴ γίγνηται. Ταῦτα δ' εἰρήσθω καὶ περὶ τοῦ καταστρατηγεῖν οὕτως ἕνεκα, καὶ τοῦ μὴ καταστρατηγεῖσθαι· καλὸν μὲν γὰρ καὶ τὸ λαβεῖν οὕτως δύνασθαι πολεμίους, ἀναγκαῖον δὲ τὸ μὴ ληφθῆναι.

dunt. Ille igitur Imperator cæco impetu rapitur, putatque se fugientibus hostibus imminere, nec satis, dũ progredi festinat, animaduertit, postillà verò circumspiciens, ante & post se, & à lateribus hostes permultos instare videt. Itaque vel illic vnà cum exercitu telis circumquáque missis conficitur, aut dum pugnare nequit, pudétque se se dedere, fame secum suos omnes enecat, aut si deditionem tandem impetret, hostibus concedit potestatem in se vitęac necis. Quamobrem hostium discessiones semper suspectæ, nec vnquam súsque deque habendæ. Et considerandi potiùs locorum quàm hostium situs; nec solùm quâ via ducatur exercitus prospiciendum, sed etiam vt eadem reduci possit prouidendum. Et vel copias non immittat, sed coërceat ac reprimat, vel si immittat, caueat diligenter; & montium cacumina, angustiarúmque fauces, relictis custodibus, occupari à suis curet, vt tutum iter receptui præstetur. Et hæc de meditandis aduersus hostes dolis, déque iisdem euitandis, vtramque in partem dicta sint. Pulchrè quidem eueniet, si hoc modo Imperator aduersarios deceperit, sed necessariò cauere quoque debet, ne ipse decipiatur.

De nuntiis admittendis.

ΠΡΟΣΙΕΣΘΩ δὲ καὶ πάντα τὸν βουλόμενον ἀπαγγέλλειν, καὶ δοῦλον, καὶ ἐλεύθερον, καὶ νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν, καὶ ἐν πορείᾳ καὶ κατασκηνώσει, καὶ ἀναπαυόμενος, καὶ ἐπὶ λουτροῦ, καὶ ἐπὶ τροφῆς. οἱ γὰρ ἀναβαλλόμενοι καὶ δυσπρόσιτοι, καὶ τοῖς ὑπηρέταις τοὺς προσιόντας * ἀνακόπτειν κελεύοντες, πολλῶν καὶ μεγάλων, καὶ εἰκότως, διαμαρτάνουσι πραγμάτων· ἢ καὶ τοῖς ὅλοις ῥαθυμοῦντες σφάλλονται,

ADMITTAT quemlibet volentem aliquid nuntiare, & seruũ, & liberum, & noctu & interdiu aduenientem, etsi ipse sit in tabernaculo, siue quieti, siue balneo, siue mensæ indulgeat. Cunctatores enim & inaccessæ seueritatis, quíque seruis imperant accedentes iniuriosè repellere, in multis & magnis, & meritò falluntur negotiis; imò rem aliquando totam negligentiâ suâ labefactant.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

factant. Nam sæpe multi prætereunt, quod in puncto temporis gerendum vtiliter indicassent.

CAP. XII.
DE PRANDIO CVRANDO.

SI Castra Imperator contra hostile vallum posuerit, vt cœna tempori parata sit accurare debet. si quidem penes eum sit, copias, quando volet, ad conflictum educere, horam cibi sumendi, vt lubebit, militibus imperet. Si verò in hanc necessitatem adactus sit, vel propter locorum quædam incommoda, vel minùs validam valli munitionem, vel aliā ob causam, vt pro arbitratu hostium cogi possit arma sumere, atque in pugnam prodire, minimè vereatur etiam matutinis horis prandii signum militibus dare, ne ieiunos ad certamen educere cogatur. Nam haud quaquam parui pendenda aut negligenda rerum istarum cura. Milites enim sobriè prāsi, nec nimio satietatis onere ventrem sufferti, solent esse in prœliis fortiores. Nec rarenter profligati sunt exercitus, deficientibus nimiā esurie viribus, quandò scilicet, non momento, sed nocte serâ adueniente certamen dirimitur.

CAP. XIII.
OPORTERE ESSE BONO animo Imperatorem in rebus aduersis.

SI quando pauor aliquis aut metus exercitum inuasit, vel quia nouā sociorum accessione hostium numerus accreuit, vel quia potior quodāmodo genius illorum

λονται. πολλάκις γὰρ ἐν ὀξεῖ τὸ δυνάμενον καιρῷ *φανθῆναι πάρεισί τινες μηνύοντες.

ΚΕΦ. ιβ'.
ΠΕΡΙ ἈΡΙΣΤΟΠΟΙΪΑΣ.

ΑΝ στρατοπεδεύων ᾖ πολεμίων χάρακι, μὴ τῆς κατὰ καιρὸν ἀριστοποιΐας ἀμελείτω. ἐὰν μὲν γὰρ ἐφ' ἑαυτῷ *νομίζῃ, τὸ ὅτι βούλεται τὸ στράτευμα πρὸς μάχην ἐκτάττειν, εἶναι, καὶ ἡνίκα ἂν θέλῃ, παραγγελλέτω ταῖς δυνάμεσιν ἀριστοποιεῖσθαι. ἐὰν δ' εἰς τοσαύτην ἀνάγκην ἐληλυθὼς τυγχάνῃ, διά τινας τόπους, ἢ χάρακος ἀσθένειαν, ἢ τινας ἄλλας αἰτίας, ὥστ' ἐπὶ τοῖς πολεμίοις ἀπολελεῖφθαι ἐξάγειν ὁπότε προαιροῦνται. καὶ τὴν ἀνάγκην σφίσιν ἐπιτιθέναι τοῦ τὰ ὅπλα λαμβάνειν, καὶ ἀντιπαρατάττεσθαι, μὴ ὀκνείτω καὶ ἕωθεν ἀριστοποιεῖσθαι σημαίνειν, μὴ φθάσωσιν νήστισιν ἐπιθέντες οἱ πολέμιοι τὴν ἀνάγκην τοῦ μάχεσθαι. καὶ τὸ σύνολον οὐκ ἐν σμικρῷ θετέον, οὐδὲ παροραπτέον τὴν τῶν τοιούτων πρόνοιαν. *ἐμφαγόντες γὰρ στρατιῶται μετρίως, ὥστε μὴ πολλὴν ἐμφορτίσαι τῇ γαστρὶ κόρον, δυναμικώτεροι πρὸς τὰς μάχας εἰσί. πολλάκις γὰρ καὶ παρὰ τοῦτο ἡττήθη στρατόπεδα, *τῆς ἰσχύος ἐκλειπούσης διὰ τὴν ἔνδειαν· ὅτ' ἂν μὴ ὀξεῖ καιρῷ κρίνηται τὰ τῆς μάχης, ἀλλὰ δι' ἡμέρας ὅλης λαμβάνῃ τὸ τέλος.

ΚΕΦ. ιγ'.
ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕἾΝΑΙ ΤῸΝ ΣΤΡΑτηγὸν εὔθυμον ἐν ταῖς δυσπραγίαις.

ΕΑΝ δέ τις ἐμπέσῃ δυσθυμία στρατεύμασι καὶ φόβος, ἢ συμμαχίας τοῖς πολεμίοις *ἀφιγμένοις, ἢ προτερήματος εἴς τι γεγονότος, ὁ στρατηγὸς

τότε

πη* δεῖ μάλιστα τοῖς στρατιώταις ἱλαρὸς, καὶ γεγηθὼς, καὶ ἀκατάπληκτος* φαίνεσθαι. αἱ γὰρ ὄψεις τῶν ἡγεμόνων συμμετασχηματίζουσι τὰς ψυχὰς τῶν ὑποτεταγμένων. καὶ στρατηγοῦ μὲν εὐθύμου, καὶ ἱλαρὸν* βλέποντες, ἀναθαῤῥεῖ τὸ στρατόπεδον, ὡς οὐδενὸς ὄντος δεινοῦ. κατεπληχότος δὲ καὶ λυπουμένου, συγκαταπίπτουσι τὰς διανοίας, ὡς μεγάλου σφίσιν κακοῦ προφαινομένου. διὸ χρὴ πλέον τῷ σχήματι τοῦ προσώπου στρατηγεῖν τὴν τοῦ πλήθους εὐθυμίαν, ἢ τοῖς λόγοις παρηγορεῖν. λόγοις μὲν γὰρ πολλοὶ καὶ ἠπίστησαν, ὡς τοῦ καιροῦ πεπλασμένοις ἕνεκεν. ὄψιν δὲ θαῤῥοῦσαν ἀνυπόκριτον εἶναι νομίζοντες, ἐπιστώσαντο τὴν ἀφοβίαν. ἀγαθὴ δὲ ἡ ἐξ ἀμφοῖν ἐπιστήμη, τοῦ τε εἰπεῖν ὅτε δεῖ, καὶ ὀφθῆναι ὁποῖον δεῖ. καθάπερ γε μὴν ἐν καιρῷ στρατεύματος ἀναθάῤῥησις ὤνησεν, οὕτω καὶ φόβος ὠφέλησεν.

ΚΕΦ. ιδ.

ΠΟ'ΤΕ ΔΕΙ̃ ΦΟ'ΒΟΝ Ε'ΜΒΑΛΕῖΝ τῷ στρατεύματι τῷ ἰδίῳ τὸν ἀπὸ τῶν ἐναντίων.

Ὅτ' ἂν γὰρ ῥαθυμῇ στρατόπεδον, καὶ ἀπειθέστερον ᾖ τοῖς ἡγουμένοις, τὸν ἀπὸ τῶν πολεμίων ὑποσημαίνειν δεῖ* κίνδυνον. οὐχ ἥκιστα φοβεροποιοῦντα τὴν ἐκείνων ἐφεδρείαν. οὐ γὰρ δειλοὺς ἔστι ποιεῖν οὕτως, ἀλλ' ἀσφαλεῖς. ἐν μὲν γὰρ ταῖς δυσθυμίαις, θαῤῥεῖν ἀναγκαῖον, ἐν δὲ ταῖς ῥαθυμίαις, φοβεῖσθαι. τοὺς μὲν γὰρ δειλοὺς, ἀνδρείους ποιεῖ. τοὺς δὲ θαρσεῖς, προμηθεῖς. ἀμφότερα

γὰρ

lorum videtur. tum maximè Imperator hilarem, lætum, ac intrepidũ vultum militibus ostendat. Nam ad Imperatoris adspectum, quasi ad exemplum, ceterorum animi conformantur. Et magnanimi hilarísque Ducis confidentiores copiæ sunt; nempe quasi nihil sit periculi: contrà si pauidus ille ac mœstus appareat, animos simul abiiciunt, velut maiore quadam malitate impendente. ideóque satius erit decorâ & suaui vultus compositione multitudinis pectora erigere, quàm verbis & concionibus adhortari. nam illis vt è re natâ confictis plerique diffidunt. At verò cùm serenam ac securam Imperatoris frontem contuentur, simplicem non simulatam esse existimantes, metum quoque omnem abesse debere, persuaderi sibi facilè patiuntur. Vtile autem est vtramq; in partem, quando vsus venit, eloqui posse, vultúmque fingere, vt res quæque postulare videtur: & quemadmodũ confidentiam exercitui addidisse profuit: sic etiam & metum aliquando iniecisse non parum commoditatis attulit.

CAP. XIV.

QVANDO EXERCITVI suo metum hostium incutere debeat Imp.

Etenim si milites languidè ac remissè pugnent, aut ductoribus suis contumaciter repugnent, tunc Imperator periculum imminere vtiliter simulabit; maximè si eos ita in metu ponat, quasi stet in insidiis hostes iamiam erupturi. Sic enim non pauidos, sed cautos efficiet. Et afflicti quidem animi roborandi & confirmandi sunt, lenti verò ac desides terroribus excitandi. Et ita timidi fortes euadent, audaces verò, cautiores ac prudentiores fient. Vtrumque autem milita-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

ribus copiis accidere solet. nempe, tam ignauiter ac demissè aliquando formidant vt nihil omnino audere velint; aliàs tam arroganter hostes negligunt, vt nihil prorsus cauere curent. Ad hos igitur illósque casus paratum esse Imperatorem decet, vt sciat, modò pericula & sermone & vultu confutare ac eleuare, modò simulato metu eadem adaugere.

γὰρ συμβαίνει στρατοπέδοις· καὶ οὕτως *καταπεπλῆχθαι πολεμίους, ὥστε μηδὲν ἐθέλειν τολμᾶν, καὶ *οὕτως καταφρονεῖν, ὥστε μηδὲν φυλάττεσθαι. πρὸς ἑκάτερον γὰρ δεῖ τὸν στρατηγὸν ἡρμόσθαι, καὶ εἰδέναι πότε δεῖ τὰ ταπεινὰ καὶ λόγῳ καὶ σχήματι ποιεῖν, καὶ πότ᾽ ἂν τὰ δεινὰ καὶ φοβερώτερα.

Militum animos ex captiuorum aspectu excitari posse.

INSTANTE certaminis tempore, cùm propter dubium prœliorum discrimen metu conturbatus est exercitus, si impetu antè facto captiui aliqui adducti, aut insidiis, aut velitatione intercepti qui à castris fortasse defecerãt, si animo ac virtute generosi, & corporum præstantiâ insignes sint, Imperator, eos autè vestigio interfici iubeat, aut vinctos, iis quibus hæc mandata cura erit, diligenter adseruandos tradat, ne à multis conspiciantur. Si verò imbelles, aut demisso abiecto animo sint, priùs in suum tabernaculum adductos, minaci & toruo vultu exanimatos, & quasi subactâ mente debellatos, ante militum suorum oculos constituat lacrymantes orantésque, simul ipse per concionem demonstret, quàm ignaui sint & humiles, quamque nullius pretij: esse cum huiusmodi viris dimicandum, qui mortem adeo reformident ac deprecentur, vt cuiusq; genua amplectantur, & ad pedes supplices aduoluantur. Sic enim roborabitur exercitus quasi iam prænouerit, quinam hostium in pugna vultus atque animi futuri sint. Nam quæ quis nunquã vidit, maiora esse sperat, quàm reuera

ΜΕΛΛΟΥΣΗΣ γὰρ μάχης, ὅτε ἄδηλον ἔχον τὸ στράτευμα τὴν κρίσιν τοῦ πολέμου *διαπέπρακται τῷ φόβῳ, εἰ δυνηθῇ ἐφόδῳ λαβεῖν ὁ στρατηγὸς αἰχμαλώτους, ἢ ἀπὸ ἐνέδρας, ἢ διακροβολισάμενος, ἢ καὶ ἀποστατοῦντας τῆς ἰδίας παρεμβολῆς, εἰ μέν τινας γενναίοις τοῖς φρονήμασι, καὶ τοῖς σώμασι καταμάθοι, τούτους, ἢ ἀποκτεινάτω *παραχρῆμα λαβών, ἢ δήσας παραδότω τοῖς ἐπὶ ταῦτα τεταγμένοις, κελεύσας φυλάττειν, ὅπως μὴ πολλοὶ θεάσοιντο τοὺς ἄνδρας· εἰ δὲ ἀσθενεῖς, καὶ ἀγεννεῖς, καὶ μικροψύχους ἕλῃ καὶ *προσαπειλήσας *σφίσιν ἐπὶ τῆς ἰδίας σκηνῆς, καὶ προδουλώσας σφῶν τῷ φόβῳ τὰς ψυχάς, εἰς τὰ πλήθη προσαγέτω δακρύοντας καὶ δεομένους, ἅμα λέγων καὶ ἐνδεικνύμενος τοῖς στρατιώταις ὡς ἀγεννεῖς καὶ ταπεινοί, καὶ οὐδενὸς ἄξιοι, καὶ ὡς πρὸς τοιούτους ἄνδρας ἐστὶν αὐτοῖς ἡ μάχη, δεδιότας οὕτως τὸν θάνατον, ἁπτομένους γονάτων, καὶ προσκυλιομένους τῶν ἑκάστου ποδῶν. ἐπαναθαρρεῖ γὰρ ἐπὶ τούτοις ὁ στρατὸς ἤδη προκατανενοηκὼς τῶν πολεμίων ὄψεις τε καὶ πάθη ψυχῆς. εἰ γὰρ *ὃ μηδέπω τις ἑώρακεν, ἐλπίζει μεῖζον γίνεται τῆς ἀληθείας

θείαις ἔτι. καὶ τῷ τοῦ μέλλοντος φόβῳ τὴν ἐλπίδα μετρεῖ πρὸς τὸ χαλεπώτερον.

ΚΕΦ. ιέ.

ὍΤΙ ΔΙΑΦΟΡΑῚ ΠΟΛΛΑῚ τῶν τάξεων.

Πολλαὶ δὲ καὶ διάφοροι καὶ παρὰ τοὺς ὁπλισμοὺς, καὶ παρὰ τοὺς στρατευομένους, καὶ παρὰ τοὺς τόπους, καὶ παρὰ τοὺς ἀντιπολεμίους. ὧν τὰς διαφορὰς ὁ στρατηγὸς ἐπ' αὐτὸν εἴσεται τὸν καιρόν. ἃ δ' ἂν οὐχ ἥκιστα πολλαῖς ἁρμόζει παρατάξεσιν, δίχα τῆς ἐπ' αὐτῶν τῶν πραγμάτων ἀνάγκην ἐχουσῶν νοεῖσθαι, ταῦτα ὡς ἐν κεφαλαίῳ δίειμι.

ΚΕΦ. ις'.

ὍΤΙ ΠΡῸΣ ΤῸ ἈΝΤΙΠΌΛΕμον καὶ τὸ ἴδιον συντάσσει.

Ἱππεῖς μὲν δὴ στρατηγὸς οὐχ οὕτως ὡς βούλεται, μᾶλλον δὲ ὡς ἀναγκάζεται τάξει. πρὸς γὰρ τὸ ἀντιπόλεμον ἱππικὸν, καὶ τὸ ἴδιον στήσει.

Τακτέον δὲ, ὡς τὰ πολλὰ κατὰ τὰς * ἐκ παρατάξεως μάχας, ἐπὶ κέρως. ἵνα καὶ κατὰ πρόσωπον, καὶ ἐκ πλαγίων προσβάλλοντες, καὶ τόπῳ μείζονι χρώμενοι, μεθ' οὓς οὐκέτι ἄλλοι τεταγμένοι τυγχάνουσιν, ἔχωσιν ἀποχρῆσθαι τῇ τῆς ἱππικῆς ἐπιστήμης.

uera ipſa ſint, & mali timore ſpei ſuæ menſuram ad neſcio quid etiam difficilius applicat: † † Sic etiam quæ reformidari ſolent, ſi paulò antè præuideantur, iis ſuſtinendis animus quaſi adſueſcit, & tandem minora ac leuiora exiſtimat. † †

CAP. XV.

MVLTOS, ET VARIOS eſſe modos inſtruendæ aciei.

Multipliciter & variè inſtruitur acies; Nam armaturæ, militum, locorum, copiarúmq; hoſtilium habenda ratio eſt. Et varias huiuſmodi rationes, vt occaſio exigere videbitur, experiri ſciet Imperator. Quæ verò abſque rerum ſingularum inſpectione multis ordinum diſpoſitionibus conuenire poterunt, ea ſummatim deinceps perſequor.

CAP. XVI.

MILITES SVOS SECVNdùm hoſtiles copias Imperatorem inſtruere debere.

Copias equeſtres Imperator non pro arbitrio ſuo, ſed vt neceſſitas coget, ordinabit, & hoſtium equitatu inſpecto, ſuos equites contrà conſtituet.

Eo autem modo diſponat, quo inſtrui ſolet pugna in cornu, vt & à fronte, & à latere pugnare poſſint, in ampliore loci ſpacio expeditiores, & vt ceteri qui hos ſubſequentur, equeſtri arte vti commodè valeant.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

CAP. XVII.

LEVEM ARMATVRAM, iaculatores, sagittarios, & funditores, ante agmen esse collocandos.

LEVIS armaturæ milites, iaculatores, sagittarios, & funditores, in primo agminum ordine collocabit. Nam si à tergo illi subsistant, plus damni suis, quàm hostibus, inferent; si in medio, inefficax & nihil erit tota illorum industria: nec recessim cedere poterunt, vt contentis viribus iacula certiùs vibrẽt: aut si procurrendo coniicere velint, præcedentes socij impedimento erunt: funditores verò, nec fundam rotare, nec verbera explicare poterunt, tot sociis militibus hinc illinc adstantibus, qui fortè in telorum turbines ipsi quoque incurrent. Sagittarij quidem ante alios dispositi, in hostium corpora velut in scopum, iacula sua dirigent. At si in postremâ, aut media acie sint, in sublime iaculabuntur, adeóq; sursum quidem summâ vi spicula emittent, sed statim in hostium capita remissè quasi iam confutato impetu, decident, nec grauiter lædent.

ΚΕΦ. ιζ.

ὍΤΙ ΤΟῪΣ ΨΙΛΟῪΣ, ἈΚΟΝΤΙΣΤᾺΣ, καὶ τοξότας, καὶ σφενδονιστὰς πρώτους στῆσαι τῆς φάλαγγος.

Ψιλοὺς δὲ ἀκοντιστάς, καὶ τοξότας, καὶ σφενδονιστάς, πρώτους πρὸ τῆς φάλαγγος στήσει.* κατόπι μὲν γὰρ ὄντες, πλείονα κακὰ διαθήσουσι τοὺς ἰδίους, ἢ τοὺς πολεμίους· ἐν μέσοις δὲ αὐτοῖς, ἄπρακτον ἕξουσι τὴν ἰδίαν ἐμπειρίαν, οὔθ' ὑποχωρεῖν ἀνάπαλιν δυνάμενοι, κατὰ τὴν ἀνάτασιν τῶν ἀκοντίων, οὔτ' ἐξ ἐπιδρομῆς βάλλειν, προηγουμένων ἄλλων, καὶ παρὰ ποσὶν ὄντων. οὐδὲ μὲν οἱ σφενδονῆται κύκλους τῶν λίνων ἀποτελεῖν τῆς σφενδόνης, παρὰ πλευρὰν ἑστώτων φιλίων ὁπλιτῶν, καὶ πρὸς τὸν ῥόμβον ἀντιπιπτόντων. οἵ τε* τοξόται, προϊόντες μὲν τῶν ἄλλων, εἰς αὐτὰ τὰ σώματα καὶ κατὰ σκοπὸν ἐκτοξεύουσι τὰ βέλη· μετὰ δὲ τοὺς λόχους, ἢ ἐν αὐτοῖς μέσοις ὄντες, εἰς ὕψος τοξεύουσιν, ὥστε πρὸς μὲν τὴν ἄνω φορὰν τόνον ἔχειν τὸ βέλος, αὖθις δέ, κἂν κατὰ κεφαλῆς πίπτῃ τῶν πολεμίων,* ἐκλελύσθαι, μὴ πάντη λυπεῖν τοὺς ἐχθρούς.

CAP. XVIII.

DE COLLATIONE Leuis armaturæ in locis asperis.

SI fortè armis decernendum sit in locis, modò per plana depressis, modò collis instar adsurgentibus, tunc maximè Imperator leuem armaturam in locis asperis collocet.

ΚΕΦ. ιη.

*ΠΕΡῚ ΤΟΥ͂ ἘΝ ΤΟΙ͂Σ ΤΡΑΧΈΣΙ τόποις τάττειν τοὺς ψιλούς.

Εἰ δὲ συμβαίνει γίνεσθαι τὴν μάχην ἐν χωρίοις, τινὰς μὲν χθαμαλούς, τινὰς δὲ βουνώδεις ἔχουσι τόπους, τότε δὴ μάλιστα τοὺς ψιλοὺς ἐν τοῖς τραχέσι ταττέτω.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

ἐπιτρεπέτω. καὶ δὴ* κἂν αὐτὸς τὰ πεδινὰ κατειλημμένος ᾖ, τὰ δὲ τῶν πολεμίων μέρη τινὰ τῆς φάλαγγος,* ὀχθώδη διακατέχει τόπους, κατὰ τούτους ἀπαγέτω τοὺς ψιλούς. ῥᾷον *τε γὰρ βάλλοντες ὑποχωροῦσιν ἀπὸ τῶν τραχέων, ῥᾷστα τε τοῖς ἀνάντεσιν ἐπαναθέουσιν, ἂν ἐλαφροὶ τυγχάνουσιν.

ΚΕΦ. ηθʹ.

ΠΕΡῚ ΤΟΥ͂ ΧΩΡΊΑ ἜΧΕΙΝ ΤᾺΣ παρατάξεις, δι' ὧν ὀφείλουσιν οἱ ψιλοὶ ἔντος τῶν* κτὴν εἰστρεχόμενοι ὑποστέλλεσθαι.

Ἔστω δὲ διάστημα κατὰ τὰς* παράξεις· ἵν' ἐπειδὰν* ἐκκενώσας ἔτι προσαγαγόντων τῶν πολεμίων τὰ βέλη, πρὶν εἰς χεῖρας ἐλθεῖν, τὰς φάλαγγας ἐπιστρέψαντες, ἐν κόσμῳ δείξωσι μέσην τὴν φάλαγγα, καὶ ἀταράχως ἐπὶ τὴν οὐραγίαν ἀποκομισθῶσιν. οὔτε γὰρ κυκλοῦν αὐτοὺς ἅπαν τὸ στράτευμα, καὶ κατακάμπτειν κατὰ κέρας * ἀσφαλές ἐστι. τάχα γὰρ ποι φθάσωσιν αὐτοὺς ἐν τούτῳ συμμίξαντες οἱ πολέμιοι, καὶ μέσους ἀπολαβόντες· οὔτε διὰ τῶν πεπυκνωμένων βιάζεσθαι, καὶ εἰς τὰ ὅπλα ἐμπίπτοντας, τάραχον ἐμποιεῖν τῇ τάξει, ἄλλου πρὸς ἄλλον ἐνσείοντος. Αἱ δὲ κατὰ κέρας ἔφοδοι τῶν ψιλῶν, πλείονα λυμαίνονται τοὺς πολεμίους· ἐκ πλαγίων ἀκοντιζόντων, καὶ εἰς τὰ γυμνὰ* παραβιαζομένων παίειν. Ἡ δὲ τῆς σφενδόνης ἄμυνα, χαλεπωτάτη τῶν ἐν τοῖς ψιλοῖς ἐστι. ὅτι γὰρ μόλιβδος ὁμόχρους ὢν τῷ ἀέρι, λανθάνει φερόμενος, ὥστε* ἀφυλάκτως, ἀπροοράτως τοῖς τῶν πολεμίων ἐμπίπτει σώμασιν. αὐτῆς δὲ τῆς ἐμπτώσεως σφοδρᾶς οὔσης, καὶ ὑπὸ τοῦ ῥοίζου τριβόμενον ἐν τῷ ἀέρι τὸ βέλος, ἐκπυρωθὲν, ὡς βαθύτατω δύεται τῆς σαρκὸς, ὥστε μηδὲ ὁρᾶσθαι. ταχὺ δὲ καὶ τὸν ὄγκον ἐπιμύειν.

locet. At si ipse planiciem occupauerit, & aliquot ex hostilibus copiis in arduis locis constiterint, velites erumpere iubeat. Nam faciliùs isti coniectis telis secedere poterunt, & si agiles sint, expeditissimè in colles ipsos procurrẽt.

CAP. XIX.

RELINQVENDA ESSE inter ordines interualla, per quæ ferentarii se recipiendo transeant.

INteriiciantur inter ordines quoque interualla quædam, vt si missilibus cõiiciendo absumtis, nihilominus hostes vrgeant, priusquàm manus conferant, possint velites obiecto medio agmine, compositè conuersi, absque tumultu, ad postremos sese recipere. Nec enim totum exercitum tutò circumire, aut in cornua curuari possent. Nam subitò eos aduersarii pugna commissa anteuerterent, mediósq; ita includerent, vt densis militibus vim inferre nequirent; sed potiùs in propria arma impulsi ordines conturbarent, alio in alium incurrente. Leuium autem armorum transuersi in cornua impetus, non leuem hostibus perniciem adferunt: iacula enim è lateribus coniiciunt, & hostium corpora, quâ nuda sunt, feriunt. Sed inter illa arma fundæ pugna præcipua est. Nam plumbei globuli, ob consimilem aeri colorem, fundis emissi, oculos fallunt, & improuisi in hostes incautos decidunt, eósque graui lapsu vehementer affligunt. Telum enim feruido stridore in aere agitatum, ignescit, & alto inflicto vulnere, in carnem ita penetrat, vt conspici nequeat, tumore vulneris conniuente.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

CAP. XX.

QVO PACTO HOSTES AGgrediendi sint in penuria leuis armaturæ, qua illi fortè abundant.

SI leuis armaturæ subsidio Imp. deficietur, eoq; hostes polleant, tunc primi denso agmine cõsistant, clypeósque habeant, ad humanæ staturæ modum oblongos, quibus totum facilè corpus obtegatur: & quotquot deinceps vsq; ad postremos erunt, clypeos huiusmodi supra caput extendant, quandiu intra telorum iactum manebunt. Sic enim quasi imbricibus tecti, nihil ab telis damni perpetientur. Sin vtrique exercitui præstò sint velites, primi, antequã ad manus tota acies veniat, coniectis eminus telis inter sese decertent, aut in ipso agminum congressu hostium latera petentes, telis suis vtantur. Huiusmodi enim concertationibus compellent eos in angustum, nec sine magno tumultu.

ΚΕΦ. κ΄.

ὍΠΩΣ ΔΕΙ͂, ἘᾺΝ ἈΠΟΡΗ͂ ΨΙλῆς συμμαχίας ὁ στρατηγός, οἱ δὲ πολέμιοι εὐπορῶσιν, ἐπιφέρεσθαι αὐτοῖς.

Εἰ δὲ αὐτὸς μὲν ἐνδεὴς εἴη τῆς τῶν ψιλῶν συμμαχίας, οἱ δὲ πολέμιοι ταύτην πλεονεκτοῖεν, οἱ μὲν πρωτοστάται πυκνοὶ παρατασσέσθωσαν ἔχοντες ἐπιμήκεις θυρεούς, ὥστε σκέπειν ὅλα τὰ σώματα τοῖς ἀνδρομήκεσιν. οἱ δὲ μετὰ τούτους, καὶ οἱ κατόπιν τούτων, ἄχρι τῶν τελευταίων, * ὑπὲρ κεφαλῆς ἀράμενοι τοὺς θυρεούς, τέως ἐχόντων, ἄχρις ἂν ἐντὸς γίνωνται βέλους. οὕτως γὰρ * εἶπον κεραμωθέντες, οὐδὲν * πείσονται δεινὸν ὑπὸ τῶν ἐκηβόλων. εἰ δὲ παρ᾽ ἑκατέροις ἡ τῶν ψιλῶν εἴη βοήθεια, πρῶτοι πρὸ τῆς ἐκ χειρὸς μάχης ἀκροβολιζέσθωσαν τοῖς ἀντιπάλοις, ἢ μετὰ τὴν συμπλοκὴν τῆς φάλαγγος, ἐκ πλαγίων ἐπιθέντες, ἀποχρήσθωσαν τοῖς βέλεσιν. * συνελαύνωνται γὰρ εἰς ὀλίγον, καὶ οὐχ ἧττον θορυβοῦνται τοιούτοις ἀμυντηρίοις.

CAP. XXI.

NON ESSE IN NIMIAM longitudinem extendendum agmen, metu hostilis circumuentionis.

IMp. etsi ne ab hostibus circumueniatur maximè cauere cupiat, non ideo tamen in tantam latitudinem phalangẽ extendat, vt imbecillis omnino tenuisque sit. Hanc enim citò perrumpere inciperent

ΚΕΦ. κα΄.

ΠΕΡῚ ΤΟΥ͂ ΜῊ ΕἸΣ ΠΟΛῪ μῆκος ἐκτείνειν τὴν φάλαγγα τὰς κυκλώσεις τῶν ἐναντίων φοβουμένους.

Τὰς δὲ κυκλώσεις φυλάττεσθαι βουλόμενος, μήθ᾽ οὕτως * ἐπὶ μῆκος ἐκτεινέτω τὴν δύναμιν, ὥστε παντάπασιν ἀσθενῆ καὶ ἀβαθῆ ποιῆσαι τὴν φάλαγγα. ταχὺ γὰρ που συμβαίνει τοὺς πολεμίους διαρρήξαντα

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

ξαντας αὐτὴν δίοδον ποιεῖσθαι· καὶ μηκέτι
περὶ κέρας ἐνεργεῖν τὴν κυκλώσεσιν, ἀλλὰ*
διεκπεσόντας μέσους κατὰ νώτου γίγνεσθαι τῶν
ἐναντίων. τὸ δὲ αὐτὸ μὴ μόνον φυλαττέσθω
παθεῖν, ἀλλὰ καὶ ζητείτω ποιεῖν. ἐὰν ἀσθενῆ, καὶ
λεπτὴν καταινοήσῃ τὴν τῶν πεζῶν φάλαγγα.
Μήθ' οὕτως ἐπ' οὐρὰν συστελλέτω τὴν παρά-
ταξιν εἰς πολὺ βάθος ἀποστέλλων, ὡς ἐκ τοῦ
ῥᾴστου τοὺς πολεμίους ὑπερκεράσαντας ἐν-
τὸς αὐτὴν λαβεῖν. ἰσχυροποιείτω μὲν γὰρ τὴν
οὐραγίαν καὶ τοὺς παρὰ πλευρὰν τῶν κερά-
των, μὴ ἔλαττον τῶν πρωτοστατῶν· οὐχ ἧττον
μὲν γὰρ ἀποκωλύουσιν οἱ κατ' οὐρὰν τὰς κυ-
κλώσεις, τῶν ἐπὶ κέρας ἐκτεινομένων. ἐὰν ἤ-
δη φθάσας ὁ στρατηγὸς τὸ μέλλον, ἁπλώ-
σας τὴν οὐραγίαν, καὶ τὰ * παρὰ κέρατα τῆς
φάλαγγος ἀναβιβάσας, ἑκατέρωθεν* πα-
ραστήσῃ τοὺς κατόπιν εἰς τὸ πρόσωπον τῶν
πολεμίων, ἢ καὶ παραγγείλῃ τοῖς ἐφθασμέ-
νοις ἤδη κυκλωθῆναι, τὰ νῶτα τοῖς τῶν προ-
ηγουμένων νώτοις ἐγκλίνοντας, ἀμφίστομον
ποιεῖσθαι τὴν μάχην. ἀγχίνους μὲν γὰρ ὅ-
στις ὁρῶν τοὺς πολεμίους πολλοὺς, αὐτὸς ἐλάτ-
τοσι στρατιώταις μέλλων κινδυνεύειν, ἐξελέ-
ξατο καὶ ἐπιτήδευσε τοιούτων ἐπιτυχεῖν τό-
πων, ἐν οἷς, *ἢ παρὰ ποταμίαν ὀφρὺν ταξά-
μενος, αὐτοῖς τοῖς ὄρεσιν ἀποκλείσει τοὺς ὑ-
περκεράσαι βουλομένους, ὀλίγους ἐπιστή-
σας ἐπὶ τῶν ὑψηλῶν, τοὺς * ἀποκωλύσοντας
ὑπὲρ κεφαλὴν ἀναβαίνοντας γίγνεσθαι τοὺς
πολεμίους. οὐ μὴν ἡ στρατηγικὴ φρόνησις ἐν-
ταῦθα συλλαμβάνεται μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡ τύ-
χη· δεῖ γὰρ ἐπιτυχεῖν τοιούτων χωρίων. οὐ γὰρ
αὐτό γε κατασκευάσασθαι δυνατὸν τοὺς τό-
πους· τῶν ὄντων μέν τοι τοὺς ἀμείνους ἐκλέ-
ξασθαι, καὶ τοὺς συνοίσοντας ἐννοῆσαι, φρονίμου.
Πολλάκις γὰρ εἰώθασιν οἵ γε μεγάλῃ δυνάμει
καὶ πολυάνδρῳ κεχορημένοι μηνοειδὲς σχῆμα
ποιήσαντες

rent hoſtes, viámque ſibi vi facerent: nec iam cornua circumdare, ſed diſiectis medijs copiis, terga aduerſariorum opprimere tentarent. Iſtam verò cladem non ſolùm curet euitare, ſed etiam conetur inferre, ſi inualidam & exilem eſſe animaduertat hoſtiũ phalangem. Sed nec etiam poſtremos ordines in multam denſitatem ita contrahat, vt facilè circumuenientibus hoſtibus intercipi poſſint. Imò eos qui agminis caudam, & cornuum latera tutabuntur, non minùs obfirmet, quàm ſi in primâ acie primi conſiſterent. Nec enim minùs qui in poſtremis ordinibus ſunt, circumuenientes hoſtes diſſipant, quàm qui ad cornua extenduntur, ſi quidem imperator futura mente præcipiens, aut vltimum agmen explicare voluerit, & inſuper phalangis cornua vtrinque promouere, ita vt poſtremi aduerſus hoſtium frontem conſiſtant: aut iuſſerit, vt, ſi iam fortè ab hoſtibus circumuenti ſint, ob terga præcedentium terga obuertant ſua, pugnáque decertent ancipiti. Solers quidem ille cenſebitur, qui permultos hoſtes cernens, exiguâ manu periclitaturus, operam dedit, eligendis obtinendiſque ijs locis, in quibus propter amnicum ſupercilium acie inſtructâ, montium ipſorum auxilio, cornua includere volentes excludat; paucis in eminentioribus iugis collocatis, ad hoſtes arcendos, ne aſcendere, & ſupra militum ſuorum capita eſſe poſſint. Ad hæc autem negotia, non ſolùm Imperatoris prudentia valdè confert, ſed etiam Fortuna. Talia enim loca fortuita eſſe neceſſe eſt, nec Imperator ea pro arbitrio præparare poteſt. Erit tamẽ eius conſiderare quęnã meliora & cõmodiora erũt. Etenim qui ingentes numero ducũt exercitus,

sæpe aciem in lunæ figurâ instructâ progredi solent, rati fore, vt hostes quasi prouocati, pugnâ, ita vt vir virum legat, implicatâ, decertent; & hoc modo semicirculari progressu sensim curuato, ambobus cornibus mutuâ coniunctione in circulum coëuntibus, circũscripti teneantur. Sed contra hunc dolum pari figurâ non eundum erit; imò tres in partes tribuendæ copiæ. ac duas quidem Imperator hinc illinc hostium cornibus obijciet; tertiã verò in lunatum eorum sinum immittet, & contrà stando firmiter obnixo gradu vrgebit. Vnde fiet, vt si in circulari figurâ permanserint, qui in mediâ phalange erunt, nihil agant: aut si accedendo ad anteriora progredi turmatim voluerint, & semicirculum rectà extendere, sese tum inuicem elidant, & ordines dissoluant. Fieri enim nequit, vt manentibus suo loco militibus, pugnãtibúsque in cornu, dimidiatus ille circulus, in rectã seriem perueniat. itaque conturbatis disiectísque ordinibus tertiâ & subsidiariâ suorum diuisione, irruptionem faciat in eos qui de medio illo fornice in anteriora tumultuariè ferentur. Sin curuati & fornicati consistant, ijs velites & ferentarios opponat; missilibus enim nec leuiter affligẽtur. Bene etiam Imperatori succedet, si toto agmine obliquo, limis ictibus, hostilem vtramque lunati exercitus partem feriat: sic enim hostes dum manum totis copiis conserere diu prohibentur, paulatim, altero tãtùm cornu depugnante, comprimuntur; primi quoque necessariò pugnæ se se immiscebunt, obliquo & transuerso impetu coacti. Nec etiam de nihilo erit, ex aduerso instructâ acie, pedem sensim quasi metus causa referre, aut cõ-

ποιήσαντες τὸ παρατάξεως ἐπιέναι, νομίζοντες ὅτι προσάγονται τοὺς πολεμίους, καὶ κατ᾽ ἄνδρας βουλομένοις συνάπτειν, εἶτα κατὰ τὸ ἡμικύκλιον εἰς ὁδὸν κυρτουμένους, ἐναπολήψονται *τῷ περιέχοντι* κύκλῳ, τὰς ἰδίας κεραίας ἐπισυνάπτοντες ἀλλήλοις, εἰς κύκλου σχῆμα. Πρὸς οὓς *ἀντιτακτέον οὐχ ὧδε, τριχῇ δὲ διελὼν τὴν ἰδίαν δύναμιν, *τοῖς μὲν δυσὶν ἑκατέρῳ μέρει κατὰ κέρας προσβαλλέτω τοῖς πολεμίοις. *τῷ δὲ ἑνὶ, τοῖς εἰς τὸν μέσον κόλπον τοῦ μηνοειδοῦς ἀντιπαρατεταγμένοις ἐναντίως ἑστάτω, καὶ μὴ προαγέτω. ἢ γὰρ μένοντες ἐπὶ τοῦ κυκλοειδοῦς σχήματος, οἱ κατὰ μέσην φάλαγγα πταγμένοι τῶν ἐχθρῶν, ἄπρακτοι, μηδὲν δρῶντες ἑστήξονται· ἢ προϊόντες εἰς τοὔμπροσθεν εἰ βούλοιντο προάγειν φαλαγγηδὸν εἰς εὐθεῖαν ἐκ τοῦ σιγματοειδοῦς ἁπλούμενοι σχήματος, ἀλλήλους ἐκθλίψουσι, καὶ λύσουσι τὴν τάξιν. τῶν γὰρ ἐπὶ κέρας ἐπὶ τῆς αὐτῆς μενόντων χώρας, καὶ μαχομένων, οὐχ οἷόν τε τὸ ἡμικύκλιον εἰς εὐθεῖαν ἐλθεῖν. ἔνθα δὴ τεταραγμένων αὐτῶν καὶ λελυκότων τὴν τάξιν, τῷ τρίτῳ τάγματι καὶ *ἐφέδρῳ προσβαλλέτω τοῖς ἀπὸ τοῦ μέσου κυρτώματος προσάγουσιν ἀτάκτως εἰς τοὔμπροσθεν. ἐὰν δὲ δὴ μένουσιν ἐπὶ τοῦ κοίλου σχήματος, τοὺς ψιλοὺς, καὶ ἐκηβόλους ἐνταῦθα κατ᾽ ἀντικρὺ ταττέτω. βάλλοντες γὰρ αὐτοὺς πολλὰ λυπήσουσιν. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ εἰ λοξῇ πάσῃ τῇ ἰδίᾳ φάλαγγι προσβάλλῃ κατὰ θάτερον μέρος τῶν πολεμίων, οὐκ ἂν ἁμάρτοι. πρὸς τὴν ἐκ τοῦ μηνοειδοῦς σχήματος κύκλωσιν οὕτως ἀντεπιών. ἐπὶ πολὺ γὰρ οἱ ἐξ ἐναντίας εἰς χεῖρας ἰέναι πανστρατιᾷ κωλυόμενοι, κατ᾽ ὀλίγους κεραθήσονται, τῶν ἐπὶ θατέρου κέρατος μόνων μαχομένων· οἳ καὶ πρῶτοι κατ᾽ ἀνάγκην συμμίξουσι διὰ τὴν λοξὴν ἔφοδον. οὐκ ἄχρηστον δέ ποτε καὶ ἀντιπαραταξάμενον, ὑποπόδα τῷ στρατεύματι χωρεῖν ὡς *καταπε-

πληγμένων

πληγμένων. ἢ δὲ ἐπιστρέψαντα παρὰ παλησίαν φυγὴ ποιεῖσθαι τὴν ὑποχώρησιν ἐν τάξει, εἶτα αὖθις μεταβαλλόμενον ἀντεπιέναι τοῖς ἐπιοῦσιν. ἐνίοτε γὰρ ὑπὸ χαρᾶς οἱ πολέμιοι δόξαντες φυγὴν τοὺς ἐναντίους, λύσαντες *(τὰς τάξεις * ἐπικέοντ) προσπηδῶντες ἄλλων ἄλλοι. ἐφ' οὓς ἀκίνδυνον ἐπιστρέψαντα μάχεσθαι, καὶ αὐτῷ τῷ παρ' ἐλπίδα τοῦ στῆναι θαρσεῖν καταπληξαμένους, εἰς φυγὴν αὖθις τοὺς πάλαι διώκοντας, τρέπεσθαι.

uersis ordinibus fugæ speciem recedēdo exhibere, & mox quasi reparatā fronte, insistentibus hostibus obsistere. Interdum enim illi prægaudio veram esse fugam rati, solutis ordinibus aduersarios vrgent, ac turbidè alij ante alios procurrunt, quibuscum tunc decertare minimè periculosum est. Illi enim, resistentibus præter spem aduersariis, perterriti, fugam statim facient, qui alios olim insequebantur.

ΚΕΦ. κϐ.

ΠΕΡΙ' ΤΟΥ ἘΧΕΙΝ ΚΕΧΩΡΙσμένους ἐπιλέκτους εἰς βοήθειαν τῶν καταπονουμένων. * Περὶ τοῦ ἔχειν ἐγκρύμματα.

Ἐχέτω δέ τινας καὶ στρατιώτας λογάδας, ἰδίᾳ τεταγμένους ἀπὸ τῆς φάλαγγος, ὥσπερ ἐφέδρους τοῦ πολέμου, πρὸς τὰ καταπονούμενα μέρη τῆς δυνάμεως, ἵν' ἐξ ἑτοίμου τοὺς ἐπικουρήσοντας ἐπάγῃ· καὶ ἄλλως οὐκ * ὀλίγον ὤνησαν, ἀκμῆτες ἐπελθόντες ἤδη κεκοπιακόσι. τούς τε γὰρ κεκοπιακότας ἤδη τῶν φίλων ἀνέλαβον, καὶ τοῖς πολεμίοις ἐκλελυμένοις ἀκμάζοντες ἐπέθεντο. Γίγνοιτο δ' ἄν τι καὶ τοῦτο χρησιμώτερον, εἰ τῆς παρατάξεως ἀπωτέρω σταδίοις ὁπόσοις ἂν ἀποχρῆν δοκῇ αὐτῷ, ἐκπέμψῃ μέρος τι τῆς αὐτοῦ στρατείας ἀπροόρατον τοῖς πολεμίοις, παραγγείλας σφίσιν, ἐπειδὰν * συμβάλλῃ τοῖς ἐναντίοις, τότε πυθομένους παρὰ τῶν σκοπῶν, ἀναστήσαντας ἐπείγεσθαι· δὲ μάλιστα τοῦτο ποιητέον, ὅτ' ἂν προσδόκιμος ὦσι συμμαχία τοῦ καιροῦ * καθυστερῇ. δόξαντες γὰρ οἱ πολέμιοι τούτους ἐκείνους εἶναι, καὶ συμμάχους ἥκειν τοῖς ἐναντίοις, ἴσως ἂν ἐπὶ τῶν προσιόντων, πρὶν ἢ συμμίξαι, τοὺς ἐπιβάλλοντας

CAP. XXII.

HABENDOS ESSE SEORsim delectos qui fessis & laborantibus opem ferant. Habendas in occulto insidias.

Et operam Imp. vt selecti aliquot milites seorsim extra agmen clanculùm collocati, tanquam subsidiarij, inclinantem exercitus partem, promti illico paratíque ope suâ erigant. Atque aliàs etiam non parum iuuabunt, qui integris viribus adorientur fessos. Nam & suos simul iam fatigatos recreabunt, & hostes iam fractos ac languidos alacres ipsi vrgebunt. Hinc etiam maior existet vtilitas, si quanto Imperatori videbitur spacio, rēotę ab exercitu copiæ aliquot clam hostibus relinquantur, vt commisso iam prœlio, id quod à speculatoribus facilè renunciabitur, erumpant, inq; hostes totis viribus impetum faciant. Quod tū maximè vsurpandum erit, cùm sperata auxilia per tempus non subuenient. Hostes enim rati auxiliares istas aduersariis copias aduēisse, fortean priùs in fugam se coniicient, quàm immiscuerīt sese acies; maiorem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

hoſtium, quam reuera ſit, multitudinem aduentare exiſtimantes. Ac præſertim quidem ſi improuiſi appareant hoſtes, aduerſariorum animi percelluntur. Suſpicãtur enim grauius quidpiam ſe perpeſſuros, proindéque terribiliora ſibi ventura pericula proponunt. Omnino autem terrificum erit, repentinâ in eos à tergo irruptione ferri: &, ſi fieri poſſit, noctu cohortes aliquot præmittere, vt circumdatis hoſtium copiis à tergo conſiſtant, & manè pugnâ iam commiſſâ, ex inſidiis poſtremum hoſtium agmen adoriantur. Ita enim ne in fugâ quidem ſpes vlla ſalutis illis ſupererit, qui nec retrò ſe conuertere poterunt, propter oppugnantes ex aduerſo; neque in aduerſos hoſtes ire, propter eos qui terga vrgebunt ac prement.

CAP. XXIII.

VTILE ESSE IN IPSO conflictu Imperatorem fauſta & læta militibus inclamare, etſi ea falſa ſunt.

Mperator interdũ expeditus in equo, ſi in dextro ſuorum cornu ſit, exclamet: Milites qui in læuo ſunt, dextrum hoſtium cornu vincunt. Si in ſiniſtro ſit, dicat ſuperiores eſſe in dextro; ſiue id ita verè fiat, ſiue ſecus. Neceſſarium enim mendacium dici oportet, certamen vbi extitit ingens. Item ſi longiuſculè diſſitus ſit hoſtium Dux, aut in altero cornu, aut medio agmine verſetur, rurſus vociferari

λοντας εἰς φυγὴν ὁρμῆσαι, οὐ τοσοῦτον ὅσον ἐστίν, ἀλλὰ πλεῖον ἐπιέναι πλῆθος νομίζοντες· Ἄλλως τε καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς δεινοῖς ἐπιφάνειαι πολεμίων ἀπροράστων ἐκπλήττουσι τὰς ψυχάς· ὑπολαμβάνουσι γὰρ τι χεῖρον ὃ *πείσονται, φοβερώτερον ἐκδέχονται τὸ μέλλον. Ἐκπληκτικωτάτη δὲ καὶ δραστηριωτάτη μάλιστα πάντων ἡ κατὰ νώτου τῶν πολεμίων αἰφνίδιος* ἐπιβολή. καὶ εἰ δυνατὸν γένοιτο προεκπέμψαι* τὸ στρατιωτῶν* σύστημα νύκτωρ ἐκπεριελθεῖν κελεῦσαι τοὺς πολεμίους· ἵνα κατόπιν αὐτῶν γένωνται πάντες, ὥστε ἕωθεν ἀναστάντες ἐκ τῆς ἐνέδρας μετὰ τὸ συμμῖξαι πρὸς μάχην τὰ στρατεύματα κατὰ τὴν οὐραγίαν ἐπιφαίνεσθαι τοῖς πολεμίοις. οὐ γὰρ φεύγουσιν, ἐὰν ἔτι σφίσιν ἐλπὶς ὑπολείποιτο σωτηρίας, οὐδ᾽ εἰς τοὐπίσω δυναμένοις ἐπιστραφῆναι, διὰ τοὺς ἐξ ἐναντίας μαχομένους· οὐδ᾽ εἰς τὸ πρόσω φέρεσθαι, διὰ τοὺς κατόπιν ἐπικειμένους.*

ΚΕΦ. κγ´.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ἘΝ ΤΩΙ ΚΑΙΡΩΙ αὐτῷ τῆς μάχης ἐκφωνεῖν χαρμόσυνα* τοῖς ὑπηκόοις, εἰ καὶ ψευδῆ, ὅμως συμφέρει.

Αἰ δὴ ποτὲ παριππαζόμενος ἐμβοησάτω τοῖς φίλοις· εἰ μὲν ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ τύχῃ κέρως ὤν, Νικῶσιν ἄνδρες οἱ ἐπὶ τοῦ λαιοῦ τὸ δεξιὸν κέρας τῶν πολεμίων· εἰ δ᾽ ἐπὶ τοῦ λαιοῦ, νικᾶν λεγέτω τὸ φίλιον δεξιόν,* κἄντε ᾖ κατὰ ἀλήθειαν ἢ τοῦτο γιγνόμενον, κἄν τε μή. καὶ γὰρ δεῖ τὸ ψεῦδος ἀναγκαῖον εἰπεῖν ὅπου μέγα* νεῖκος ὤρωρεν. οἷον βοῆσαι πάλιν αὖ μακρὰν ἀποστατοῦντος* τοῦ τῶν πολεμίων ἡγεμόνος· ἢ ἐπὶ θατέρου κέρας, ἢ ἐπὶ τὰ μέσα συνέχοντος τῆς φάλαγγος.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

φάλαγγος, τεθνηκέναι τὸν τῶν πολεμίων στρατηγὸν, ἢ βασιλέα, ἢ ὅστις ἄν ποτε ᾖ. καὶ ταῦτα χρὴ βοᾶν οὕτως ὡς * θαῦμα καὶ τοὺς πολεμίους κατακούειν. οἵ τε γὰρ φίλιοι τοὺς σφετέρους ἀκούοντες ἐπικυδεστέρους ἀναθαρροῦσι, καὶ διπλάσιοι γίγνονται ταῖς προθυμίαις. οἵ τε ἐχθροὶ τὰ σφῶν αὐτῶν ἐλαττώματα πυνθανόμενοι, συγκαταπίπτουσι ταῖς διανοίαις, ὥστ' ἔστιν ὅτε καὶ εἰς φυγὴν ἅμα τῷ δέξασθαι τοιαύτην φήμην ὁρᾶν. οὕτως πολλάκις συνήνεγκε καὶ τοὺς φίλους ἅμα τοῖς πολεμίοις ἐξαπατῆσαι, τοῖς μὲν τὰ κρείττω, τοῖς δὲ, τὰ χείρω ψευδομένων.

ΚΕΦ. κδ'.

ΠΕΡῚ ΤΟΥ͂ ΟἼΚΟΥΣ ΠΡῸΣ ΟἸκείους, καὶ γνωρίμους πρὸς γνωρίμους τάττειν.

Φρονίμου δὲ στρατηγοῦ καὶ τὸ τάττειν ἀδελφοὺς παρ' ἀδελφοῖς, φίλους παρὰ φίλοις. ὅτ' ἂν γὰρ ᾖ τὸ κινδυνεῦον τοῦ πλησίον προσφιλέστερον, ἀνάγκη τὸν ἀγαπῶντα φιλοκινδυνότερον ὑπὲρ τοῦ πέλας ἀγωνίζεσθαι. καὶ δή τις αἰδούμενος μὴ ἀποδοῦναι χάριν ὧν εὖ πέπονθεν, αἰσχύνεται καταλιπὼν τὸν εὐεργετήσαντα * πρῶτος αὐτὸς ἄρξασθαι φυγῆς.

ΚΕΦ. κε'.

ΠΕΡῚ ΤΟΥ͂ ΜῊ ΔΙ' ἙΑΥΤΟΥ͂ διδόναι τοῦ * στρατοῦ τὰ σημεῖα, ἐπὶ τῆς συμβολῆς * τινὸς πράξεως, ἀλλὰ διὰ τῶν * ἡμετέρων.

Πᾶν

rari debet: Occubuit hostium Imperator, siue ille rex, siue quo alio cunque nomine vocetur. Et hæc contentâ voce ita proferenda sunt, vt hostes quoque exaudire possint. Commilitones enim qui suos virtute bellica prætantiores hostibus esse audiunt, duplo fortioribus ac promtioribus animis roborantur. contrà hostium vires, strage suorum perceptâ, metu debilitatæ concidunt. quin & aliquãdo ad huiusmodi rumorem illicò in fugam se se dant. Tantum persæpe vtilitatis adfert, suos & hostes iuxtà decipere; illos quidem fausto, istos verò luctuoso mendacio.

CAP. XXIV.

FAMILIARES CVM familiaribus, & notos cum notis, ordine esse collocandos.

Est etiam prudentis Imperatoris, ordines ita disponere, vt fratres cũ fratribus, amici cum amicis vnà sint. Quum enim, qui in discrimine versatur, proximus illi est, à quo diligitur, tunc necessariò euenit, amicum pro amici salute audaciùs depugnare. Pudet quippe gratiam benemerenti non referre; & socius socium deserendo, si prior in fugâ esse videatur, erubescit.

CAP. XXV.

IMPERATOREM SIGNA pugnæ, aut rei alterius, non per seipsum, sed per Duces suos dare debere.

Mandata

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

MAndata omnia, signa, tesseras dari oportet per ordinum ductores. Obeundo enim mandata cuique nuntiare, priuati & imperiti hominis est; & ita singulos admonendo tempus absumitur, ac tumultus quoque suboritur, percuntantibus ex sese inuicem omnibus. Iam hic addere aliquid Imperatoriis præceptis, ille per ignorantiam nonnulla detrahere. Dari igitur mandata debent primis Ducibus, qui mox proximis sibi nuntiabunt, isti quoque iis qui post se, ceteríque pariter deinceps sequentibus; donec vltimi, quæ primi sciuerunt, hoc modo resciuerint. Sic enim omnia tam celeriter decentérque ac placidè cognoscentur, quàm si facibus à custodia sublatis signum aliquod daretur. Illic enim vbi primus facem extulit, statim alter ab illo ignem quoque suũ suscitat, & ita deinde tertius quarto, & quintus sexto index facillimè est, eaque ratione quod primi significare voluerunt, per multa stadiorum spacia manifestum fit.

CAP. XXVI.

ADDI DEBERE AD tesseram alia quoque signa.

SIgnum illud quod præter tesseram dabitur, voce pronuntiari non debet, sed corporis motu exprimi, vt manus nutu, gestu, aut armorum collisione, aut hastæ inclinatione, aut ensis coruscatione; vt coorto aliquando tumultu non solùm pronuntiatæ tesse-

Ἂν δὲ παράγγελμα, καὶ σύνθημα, καὶ παρασύνθημα δίδοται διὰ τῶν ἡγεμόνων. ἐπιόντα γὰρ κηρύττειν ἅπασιν, ἰδιώτου καὶ ἀπείρου κομιδῇ καθέστηκεν, ὅ τε χρόνος ἐν τῷ παραγγέλλειν ἀναλίσκεται, καὶ θόρυβος ὁμοῦ, πάντων ἐρωτώντων ἀλλήλους. εἶτα ὁ μὲν προσέθηκέ τι πλέον ὧν ὁ στρατηγὸς εἶπεν. ὁ δὲ ἀφεῖλε τοῦ ῥηθέντος παρὰ τὴν ἄγνοιαν. Δεῖ δὲ τοῖς πρώτοις ἡγεμόσιν εἰπεῖν· ἐκείνους δὲ ἀπαγγεῖλαι * τοὺς μετ᾽ αὐτούς. εἶτα τούτους τοῖς κατόπιν. εἶτα ἑξῆς ἄχρι τῶν τελευταίων τοὺς πρώτους τοὺς ὑπὸ πόδα σημαίνοντας. οὕτως γὰρ ἐν τάχει, καὶ μετὰ κόσμου, καὶ μεθ᾽ ἡσυχίας ἔσονται παραπλήσιον * τοῦ παραγγέλματος τοῖς φρυκτωροῦσι γινομένου· καὶ γὰρ ἐκείνων, ὅταν ὁ πρῶτος ἄρῃ τὸν φρυκτὸν, ὁ δεύτερος τὸν μετ᾽ αὐτὸν ἐπύρσευσεν, εἶτα ὁ τρίτος τῷ τετάρτῳ, καὶ ὁ πέμπτος τῷ ἕκτῳ, καὶ καθ᾽ ἓν ἅπαντες ἀλλήλοις, ὡς ἐν ὀξεῖ, διὰ μήκους σταδίων, τὸ * σημανθὲν ὑπὸ τοῦ πρώτου πάντας ἐπιγνῶναι.

ΚΕΦ. κϛ.

*ΠΕΡῚ ΤΟΥ͂ ΜῊ ΜΌΝΟΝ ΣΥΝθήματα, ἀλλὰ καὶ * περὶ συνθημάτων διδόναι.

Τὸ δὲ παρασύνθημα μὴ διὰ φωνῆς λεγέσθω, ἀλλὰ διὰ σώματος γιγνέσθω, ἢ * νεύματος χειρὸς, ἢ ὅπλων συγκρούσει, ἢ ἐγκλίσει δόρατος, ἢ παραφορᾷ ξίφους· ἵνα μὴ μόνον * γινομένης ποτὲ * ταραχῆς πιστεύσωσι τῷ λεγομένῳ συνθήματι, τοῦτο γὰρ συνίανται καὶ πολέ-

μιοὶ καταλαβέσθαι πολλάκις ἀκούοντες, ἀλλὰ ἐν τῷ παρασυνθήματι. Χρησιμώτατον δέ που τοῦτο καὶ πρὸς τὰς ἑτερογλώσσους συμμαχίας τῶν ἐθνῶν· οὔτε *γὰρ λέγειν, οὔτε ξυνιέναι δυνάμενοι φωνῆς ἀλλοτρίας, αὐτῷ τῷ παρασυνθήματι κρίνουσι τό, τε φίλιον καὶ πολέμιον. Διδόσθω δὲ τοῦτο καὶ μὴ μάχεσθαι μέλλουσιν, ἐν ταῖς παρεμβολαῖς, πρὸς τὰς ἀδήλους ταραχάς.

ræ credant milites(illam enim hostes quoque audiendo accipere possent) sed aliquod adhuc signum exspectent. Quod etiam megnopere iuuabit alienigenas diuersę linguę socios: qui enim extraneam linguam nec effari, nec intelligere poterunt, hoc ad tesseram addito signo, socios amicósque ab hostibus facilè discernēt. Dari etiam debent huiusmodi signa militibus in castris, etsi pugnaturi non sint, scilicet ad euitandas incertas seditiones ac trepidationes.

ΚΕΦ. κζʹ.

ΠΕΡῚ ΤΟΥ͂ ΜῊ ΛΎΕΙΝ ΤᾺΣ τάξεις, μήτε ἐν ταῖς διατάξεσι, μήτε ἐν τῇ ὑποχωρήσει.

Παραγγελλέτω δὲ καὶ τὰς ὑποχωρήσεις ἐν τάξει ποιεῖσθαι, καὶ διώξεις, ἵνα ἧττον τε * βλαπτόμενοι σφάλλωνται, μὴ κατ' ἄνδρα σποράδες, ἐν ταῖς φυγαῖς ὑποπίπτοντες τοῖς πολεμίοις· πλείονα δὲ κατορθοῦντες βλάπτωσι, κατὰ τάξεις καὶ λόχους ἰσχυρότεροι τοῖς φεύγουσιν ἐπιφαινόμενοι, πρὸς δὲ, καὶ ἀσφαλέστεροι. πολλάκις γὰρ ἀτάκτως ἐπιφερομένους οἱ πολέμιοι θεασάμενοι, συμφρονήσαντες * αὖθις ἐκ μεταβολῆς αὐτῶν καταστάντες εἰς τάξιν, παλίστροφον ἐποιήσαντο τὴν δίωξιν, ὅλως δὲ μηδὲν σφίσιν ἄμεινον εἶναι λεγόντων τοῦ μένειν ἐν τάξει, μὴ* δὲ ἐπισφαλέστερον, τοῦ λύειν.

CAP. XXVII.

ORDINES NVNQVAM esse soluendos, siue acies consistat, siue recedat.

IMP. milites suos, & pedem referre, & hostes persequi ordine semper seruato, iubeat: vt non singillatim dispersi, in hostium manus incidentes, dum fortè fugient, minore clade premantur; & si rem bene feliciterq; gerant, integris semper ordinibus ac manipulis, maiorem hostibus perniciem inferant, & fortiores existimentur, sintq; reipsa tutiores. Nam plerumq; terga vertentes hostes, cùm aduersarios passim, nullóque ordine insequentes vident, conspirantibus mutatisque animis, ordines suos repetunt ac reparant, rursúsque conuersi impetum acriter vrgendo faciunt. Scilicet fatentur experti, melius tutiúsq; nihil esse, quam ordines seruare, nihil contrà peius aut periculosius, quâm soluere.

ΚΕΦ. κηʹ.

ΠΕΡῚ ΤΟΥ͂ * ΜῊ ΔΙ' ἘΠΙμελείας ἔχειν τὸν στρατηγὸν λαμπρὸν ἐκτάττειν τὸ στράτευμα.

CAP. XXXII.

CVRAE ESSE DEBERE Imp. vt splendidè instructa procedat acies.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

Videat etiam Imperator, vt exercitus armis splẽdentibus instructus fulgeat. Quod facili negocio fiet, si gladiorum mucrones probè acuantur, & galeæ loricæq; frequẽter abstergeãtur. Milites enim quasi micantibus armorum scintillis terribiliores apparent: múltæque per oculos species in animos delapsæ, perterrere aduesarios solent.

CAP. XXIX.

MILITES IN CONFLICTV vociferentur.

Commmittãtur copiæ cum iubilatione & barritu,& aliquando etiam concitato cursu. Nam & adspectus, & clamor, & rigidi armorum horrores, hostiũ mentibus terrorẽ stuporémque incutiunt. Priusquàm verò ad manus veniant milites, denso agmine supra capita sua gladios sustollunto, eósq; ad solem crebrò crispanto. Nam expolitæ cuspides, fulgentésque enses, solis radiis elisi ac repercussi, mutuâ coruscatione horrendum quasi belli fulgur vibrant & eiaculantur. Et hæc quidem si ab hostibus fiant, contrariâ quadam arte ipsi perterrendi sunt; sin secus, ita priores percellendi. Nec parum aliquando confert, temporis opportunitatem exspectando, nõ statim instructis præproperâ festinatione copiis accelerare, sed propter vallum manere, donec hostilem procinctum, qualis ille sit, quibuscunque in locis stet, explorauerit.

CAP.

Μεμελημένον δ' ἔστω τὸν στρατηγὸν λαμπρὸν ἐκτάττειν τὸ στράτευμα τοῖς ὅπλοις. * ῥᾳδία δὲ ἡ φροντὶς αὕτη, παρακαλέσαντι τὰ ξίφη θήγειν, καὶ τὰς κόρυθας, καὶ τοὺς θώρακας σμήχειν. δεινότεροι γὰρ οἱ ἐπιόντες φαίνονται * λόχοι τοῖς τῶν ὅπλων * αἰθύγμασιν. καὶ πολλὰ τὰ δι' ὄψεως δείγματα * προσεμπίπτοντα ταῖς ψυχαῖς, * ταράττει τὸ ἀντιπόλεμον.

ΚΕΦ. κθ'.

* ΠΕΡΙ' ΤΟΥ͂ Ε'Ν ΤΩ͂Ι ΚΑΙΡῼ͂ τῆς συμβολῆς ἀλαλάζειν.

Ἐπαγέτω δὲ τὸ στράτευμα καὶ * συναλαγμῷ, ποτὲ δὲ καὶ σὺν δρόμῳ. καὶ γὰρ * ὄψεις, καὶ βοὴ, καὶ * πάταγοι ὅπλων, ἐξιστῆσι τὰς τῶν ἐναντίων διανοίας. Ἀνατεινόντων δὲ κατὰ τὰς ἐφόδους ἀθρόοι, πρὶν εἰς χεῖρας ἐλθεῖν, * ὑπὸ τὰς κεφαλὰς μετέωρα τὰ ξίφη, καὶ πρὸς τὸν ἥλιον θαμὰ περεκκλίνοντα. ἐσμηγμέναι γὰρ αἰχμαὶ, καὶ λαμπρὰ ξίφη καὶ πρὸς ἄλληλα διαμαρμαίροντα πρὸς αὐταυγίαν ἡλίου, δεινὴν ἀστραπὴν πολέμου ἀντιπέμπει. καὶ * ταύτη μὲν εἰ γίγνοιντο, καὶ παρὰ τοῖς πολεμίοις ἀντικαταπλήττειν ἀναγκαῖον· εἰ δὲ μὴ, προεκπλήττειν. ἐνίοτε * δὴ ποτὲ χρήσιμον ἐν καιρῷ μὴ φθάνειν ἐκτάττοντα * τὴν δύναμιν, ἀλλὰ τέως ἐγγὺς τοῦ χάρακος κατέχειν, ἄχρις ἂν καταμάθῃ τὴν τῶν πολεμίων διάταξιν, ὁποία τίς ἐστι καὶ ὡς τέτακται, καὶ ἐφ' οἵων ἵσταται χωρίων.

ΚΕΦ.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

ΚΕΦ. λ´.

ΟΤΙ ΔΕΙ ΤΟΝ ΣΤΡΑΤΗΓΟΝ πρὸ τοῦ πολέμου συλλογίζεσθαι * τίς ὀφείλει ὑπαντῆσαι κατὰ τὴν συμβολὴν * τῷ δεῖνι, καὶ τίς τῶν ἄλλων, καὶ οὕτως καθ᾽ ἑξῆς, * ἐξετάζειν τοὺς ἰδίους * ἄρχοντας πρὸς τοὺς τῶν ἐναντίων.

Εἶτα * τὸ ποτὲ συλλογισάμενον τίνα * στήσιν ἀντιτάττειν χρὴ, καὶ τίνα τρόπον. ὥσπερ γὰρ ἀγαθὸν ἰατρὸν * καταπρονοήσαντα νόσον σώματος, ἀντιπάγειν τὰ ἀλεξήματα· καὶ τὴν δύναμιν ἐκτάττειν ὡς ἂν ἄριστα αὐτῷ δόξῃ συμφέρειν. ἀναγκάζονται γὰρ οἱ στρατηγοὶ πολλάκις * καὶ πρὸς τοὺς ὁπλισμοὺς τῶν ἐναντίων, καὶ πρὸς τὰ ἔθνη καὶ πρὸς τὰ ἔθη τὰ ἴδια στρατεύματα κοσμεῖν καὶ παρατάττειν.

CAP. XXX.

OPORTERE IMPERATOrem ante conflictum apud se constituere, quem cui in prælio opponendum esse censeat, atque ita ordine suos ductores contra aduersarios collocare.

Atque tūc quidem meditari debet Imperator, quosnam & quibusnam in acie ordinandâ opponi oportere censeat, & quo tandem modo: imitari quoque prudentem medicum, corporis morbo ante perspecto medicinam facientem: ac denique copias suas educere, vt conducibile fore existimauerit. Etenim persæpe Imperatores exercitus suos pro aduersariorum armaturâ hominibúsque, atque etiam maiorum moribus ornare & ordinare coguntur.

ΚΕΦ. λα´.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΑΝ ΟΙ ΕΝΑΝΤΙΟΙ προτερεύουσι τῷ ἱππικῷ ἐκλέγεσθαι στενοὺς τόπους.

Ιπποκρατούντων δὲ τῶν πολεμίων, ἐὰν ᾖ δυνατὸν, ἐκλεγέσθω χωρία τραχέα, καὶ στενὰ, καὶ παρόρεια ἥκιστα ἱππάσιμα, ἢ φυγομαχείτω κατὰ δύναμιν. ἕως ἂν ἐπιτηδείους εὕρῃ τόπους, καὶ τοῖς οἰκείοις ἁρμόζοντας πράγμασιν. Ἀπολελείφθωσαν δέ τινες καὶ ἐπὶ τοῦ χάρακος, οἱ παραφυλάττοντες τὴν περεμβολὴν στρατιῶται, καὶ πρὸς τὴν τῆς παρασκευῆς φυλακὴν. ἵνα μὴ κατανοήσας ὁ στρατηγὸς τῶν πολεμίων, ἔρημον ὄντα, πέμψῃ τοὺς ἁρπασομένους τὰ ἐν αὐτῷ, καὶ καταληψομένους τὸ χωρίον.

CAP XXXI.

OCCVPANDA ESSE ANgusta loca, si potiores sint hostes equitatu.

IMP. si hostium copias equitū multitudine suis fore potiores animaduertat, seligat, si possit, loca ardua, & angusta, & montibus adiacentia, minimèque equitatui peruia; aut pugnā, quantum poterit, subterfugiat, dōec in opportuna suis rebus loca peruenerit. Relinquantur etiam ad vallum nonnulli qui castra & impedimenta custodiant, ne si hostium Imperator sola ac deserta illa esse compererit, aliquos alleget, qui obuia quæque diripiant, regionémque illam occupent.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

CAP. XXXII.

IMPERATOREM NIHIL agere debere periculi tentandi gratia.

QVi enim aut munitiones suas ipsi destruunt, aut amnes copias traiiciunt, aut saxa inaccessa & prærupta à tergo militibus suis esse student, vt vel manentes in gradu vincant, vel fugere incipientes pereant, eos omnino nec laudare nec vituperare habeo. Quicquid enim cũ periclitatione perficitur, temeritati audaciæque potiùs quàm prudentiæ tribuendum est, atque ex casu, quàm iudicio consiliòue pendet. Nam vbi aut victorem obtinere oportet, aut victum rerum suarum summam secum vnà euersam videre necesse est, quõodo ibi parta vctoria, vel prudentiæ adscribenda, vel accepta clades Imperatoris voluntati&proposito imputanda? Equidem militibus quibusdam, vt ambitiosè ferro vitã inter se cernant concedi aliquando patior. nam & præclarum fortè facinus faciendo suis certè valdè prodesse, & occumbendo non admodum obesse poterunt. At totis copiarũ viribus, opus periculosæ plenũ aleæ tractare, haudquaquam, probo. Sed inprimis peccare mihi videntur ij, qui hostibus leue fortassis incommodum daturi, suis verò maximam perniciem importaturi his stratagematum artibus abutũtur. Verùm si certum illis tamen ac præsens sit suorum exitium, etsi periculosis huiusmodi expeditionibus abstinerent, & certa item profligatis hostibus immineat pernicies, minimè tunc errare videantur si fugiendi vias omnes militibus suis obstruant. Multo enim vtilior in reb. dubiis audacia

ΚΕΦ. λβ.

*ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΗΔΕΝ ΠΑΡΑκεκινδυνευμένον ποιεῖν τὸν στρατηγόν.

Τοὺς γὰρ ἢ τὰ ἴδια καθαιροῦντας ἐρύματα στρατηγοὺς, ἢ ποταμοὺς διαβαίνοντας, ἢ κρημνοὺς καὶ βάραθρα κατόπιν ποιουμένους τῶν φίλων, ἵν' ἢ μένοντες νικῶσιν, ἢ βουληθέντες φεύγειν ἀπόλωνται, οὔτε πάμπαν ἐπαινεῖν, οὔτε ψέγειν ἔχω. πᾶν γὰρ τὸ παρακεκινδυνευμένον, τόλμης ἐστὶν ἢ γνώμης, καὶ τῇ τύχῃ κεκοινώνηκε πλέον ἢ τῇ κρίσει. ὅπου γὰρ ἢ νικῶντα δεῖ κρατεῖν, ἢ ἡττηθέντα τοῖς ὅλοις ἐσφάλθαι, πῶς ἐνταῦθα τῇ σῇ φρονήσει τὸ νικᾶν, ἢ προαιρέσει τὸ ἡττᾶσθαι μαρτυρήσειεν; ἐγὼ δὲ στρατιώταις μὲν ἐκ στρατεύματος φιλοτίμως κινδυνεύειν ἐπιτρεπτέον εἶναι νομίζω. καὶ γὰρ δρῶντές τι, μεῖζον ὤνησαν, καὶ παθόντες οὐθὲν τοσοῦτον ἐλύπησαν. στρατεύματι δὲ παντὶ τὴν ἄδηλον ἐκκυβεύειν τύχην οὐ δοκιμάζω. Μάλιστα δ' ἂν οὗτοι μοι δοκοῦσιν ἁμαρτάνειν, οἵτινες ἐν μὲν τῷ νικᾶν ὀλίγα λυπήσειν μέλλοντες τοὺς πολεμίους, ἐν δὲ τῷ ἡττᾶσθαι μεγάλα βλάψειν τοὺς φίλους, ἀποχρῶνται τοιούτοις στρατηγήμασιν· εἰ δὲ πρόδηλος μὲν σφίσιν εἴη, * κἂν μὴ παραβόλοις ἐγχειρήσωσι στρατηγίαις, πρόδηλος δὲ καὶ ἡ τῶν πολεμίων ἡττηθέντων ἀπώλεια, τότ' οὐκ ἄν μοι δόξειεν ἁμαρτάνειν ἀποφράττων τὰς φυγὰς τῶν φίλων. ἄμεινον γὰρ ἐν τῷ τολμᾶν ἐπ' ἀδήλῳ,

ἀδήλῳ, τάχα μηδὲ πείσεσθαί τι δεινόν, ἅμα καὶ δρᾶσαι ζητεῖν, * ἢ ἐπὶ προδήλῳ τῷ μηδὲν δρῶντας ἀπολέσθαι πάντας, ἀτόλμως ἡσυχάζειν. * Ὑποδεικνύτω μέντοι μὴ μόνον ἐν τοῖς τοιούτοις χωρίοις, ὅπου κατ' ἀλήθειαν οὐκ ἔστι σωτηρία τοῖς φεύγουσιν, ἀλλὰ καὶ ἐν παντὶ τόπῳ, καὶ πάσῃ μάχῃ, διδασκέτω διὰ πλειόνων, ὅτι τοῖς μὲν φεύγουσι πρόδηλος ὄλεθρος, ὡς ἂν ἤδη μετ' ἐξουσίας ἐπικειμένων τῶν πολεμίων, μηδενὸς ἔτι δυναμένου διακωλύειν τοὺς διώκοντας, ἅπαν ὃ * βούλεται διαθεῖναι τοὺς φεύγοντας· τοῖς δὲ * μένουσιν ἄδηλος ὁ θάνατος ἀμυνομένοις. οἳ τινες γὰρ πεπεισμένοι τυγχάνουσιν ἐν ταῖς πράξεσιν, ὡς φεύγοντες μὲν αἰσχρῶς ἀπολοῦνται, μένοντες δ' εὐκλεῶς τεθνήξονται. καὶ χείρονα ἀεὶ προσδοκῶσιν ἐκ τοῦ καταλιπεῖν τὴν τάξιν, ἢ ἐκ τοῦ φυλάττειν, ἄριστοι κατὰ τοὺς κινδύνους ἄνδρες ἐξετάζονται. διόπερ ἀγαθὸν μὲν εἰ πάντας οὕτως ἔχειν γνώμης πείσει στρατηγὸς, ἐπεί τοίγε ὡς πλεῖστοι, ἢ γὰρ παντελεῖς * περιεποιήσαντο νίκας, ἢ μικροῖς ἐλαττώμασι περιέπεσον. Τῶν δὲ ἐκ προλήψεως, καὶ πρινὴ συμβαλεῖν, ἐπινοουμένων τοῖς στρατηγοῖς αἱ παρ' αὐτὸν * τὸν τῆς μάχης καιρὸν ἐπίνοιαι καὶ ἀντιστρατηγήσεις, ἔστιν ὅτε καὶ πλείους καὶ θαυμασιώτεραι γίγνονται, τοῖς εὖ τὴν στρατηγικὴν ἐμπειρίαν ἠσκηκόσιν, ἃς οὐκ ἔστιν ἐπισημᾶναι ἢ προβουλεῦσαι. Ὥσπερ γὰρ οἱ κυβερνῆται πρὸς μὲν τὸν πλοῦν ἐκ λιμένων ἀνάγονται πάντα ἐξηρτημένοι τὰ κατὰ τὴν ναῦν, ἐπειδὰν δ' ἐμπέσῃ χειμὼν, οὐχ ὃ βούλονται ποιοῦσιν, ἀλλ' ὃ ἀναγκάζονται, πολλὰ καὶ πρὸς * τὸν ἀπὸ τῆς τύχης * ἐπείγοντα κίνδυνον, εὐτόλμως παραβαλλόμενοι, καὶ οὐ τὴν ἀπὸ τῆς μελέτης ἐπιφερόμενοι μνήμην, ἀλλὰ

audacia eſt, dando operam vt ſui incolumes ſeruentur, hoſtiúmque ſtrages fiat, quàm ignauia & quies, quando manifeſtum eſt & nihil audentem omnino tandem periturum. Nec ſolùm in iis locis in quibus ſalus vna fugientibus eſt, ſalutem ſperare nullam; ſed vbicunque & in quibuſlibet prœliis, accuratâ oratione milites ſuos doceat Imperator fugientibus quidem certiſſimum imminere interitum, quando ſcilicet feruidi pro arbitrio inhærebunt hoſtes, & nemine repugnante terga dantes, quocunque libuerit compellent: in gradu verò manentibus, fortitérque pugnantibus, ſpem aliquam ſalutis ſupereſſe. Etenim ſi in iis rebus perſuaſi ſint, turpiſſimum fugientibus perferendum eſſe exitium, reſiſtentibus verò glorioſam mortem oppetendam, ſempérque ordine deſerto plus dari detrimenti, quàm ſeruato, erunt in ſuſcipiendis adeundíſque periculis fortiſſimi conſtantiſſimique. Optimè itaque ſe geſſerit Imperator ſi milites ſuos fecerit, iſta vt omnes aut permulti ſibi perſuadeant. tunc enim aut abſolutiſſimam victoriam reportabunt, aut non niſi in leues incident calamitates. Cùm autem rerum varias facies ante conflictum animo præcepit, apprimè Imperatoriam artem callens, permultas ac mirabiles in ipſo pugnæ momẽto pugnandi repugnandique artes reperit, quæ ſingillatim prouideri aut præmonſtrari minimè poſſunt. Quẽadmodum enim gubernatores omnia nauigio inſtruenda vtilia parant priuſquàm portu ſoluentes euehantur, cortâ vero in alto tempeſtate, iam non quæ volunt, ſed quæ neceſſitas cogit, faciunt, & multa ſæpe dubij euentus audacter adeunt pericula, nec ad artis peritiæq; ſuæ memoriam conatus ſuos

 referunt,

referũt, ſed ad neceſſaria pro temporis ratione auxilia: Sic Imperatores copias quoque ſuas, vt rebus bene gerendis vſui ſibi fore putant, iuſtruũt quidem, ingruente autem belli tempeſtate quæ varia & improuiſa obiiciens diſcrimina, parata omnia colliderc ac euertere ſolet, coguntur pro rerum præſentium ſtatu, ex tempore inueſtigare conſilia, qualia fortunæ ſæua potiùs neceſſitas, quàm experientię memoria ſuggerit.

CAP. XXXIII.

NON DEBERE IMPERATOrem ipſum manus in prœlio conſerere.

MP. ſi quando ipſe decertet, caueat diligenter ne ſit audacior, aut potiùs manum omnino cum hoſte non conſerat. Nam licèt præſtabilem fortitudinis operã nauare poſſit, non tamen tantum ſuis pugnando proderit, quantum occumbendo oberit. Illius enim prudentia longè anteponenda fortitudini. Nimirum quilibet è populo miles, corporis robore ſtrenuè facere poteſt, mentis autem prudentiâ bene conſulere, haud alius facilè queat. Nam quo modo, ſi gubernator relicto gubernaculo, nauticis remigum operis ſe immiſceat, nauem in periculo eſſe contingit: Eodem planè modo ſi Imperator conſilia ſuis dare negligens, ad militaria munera ſe transferat, rem vniuerſam in maximũ adducit diſcrimen, meliorum enim maiorúmque curarũ incuriâ, inritum & vanũ fiet cum deſiderabitur auxiliũ. Et

ἀλλὰ καὶ τὴν ἐκ τῶν καιρῶν βοήθειαν. οὕτως οἱ στρατηγοὶ τὴν μὲν δύναμιν ἐκτάξουσιν, ὅπως σφίσι νομίζουσι συνοίσειν· ἐπειδὰν δ' ὁ τοῦ πολέμου περιστῇ χειμὼν, πολλὰ θραύων καὶ παραλλάττων, καὶ ποικίλας ἐπάγων περιστάσεις, ἡ τῶν ἀπομενόντων ἐν ὀφθαλμοῖς ὄψις ἐπιζητεῖ τὰς ἐκ τῶν καιρῶν ἐπινοίας, ἃς ἡ ἀνάγκη τῆς τύχης μᾶλλον ἢ ἡ μνήμη τῆς ἐμπειρίας ὑποβάλλει.

ΚΕΦ. λγ'.

ΠΕΡΙ' ΤΟΥ͂ ΜΗ' ΤΟ'Ν ΣΤΡΑτηγὸν αὐτοχειρὶ πολεμεῖν.

Αχέσθω δὲ ὁ στρατηγὸς αὐτὸς προμηθέστερον, ἢ μὴ τολμηρότερον, ἢ καὶ τὸ παράπαν ἀπεχέσθω * τοῦ τοῖς πολεμίοις εἰς χεῖρας ἰέναι. οὐ γὰρ εἰ καὶ κατὰ τοὺς ἀγῶνας ὑπέρβλητον ἀνδρείαν εἰσηνέγκατο, τοσοῦτον οὐδὲν ὠφελῆσαι δύναται στράτευμα μαχόμενος, ὅσον ἀποθανὼν βλάψαι. στρατηγοῦ γὰρ γνώμη πλέον ἰσχύει ῥώμης. σώματος μὲν γὰρ ἀνδρείᾳ δρᾶσαι τι μέγα καὶ στρατιώτης δύναται. γνώμης δὲ προμηθείᾳ βουλεῦσαι τι κρεῖττον, οὐκ ἄλλος. Ὅνπερ δὴ ἂν τρόπον εἰ κυβερνήτης ἀφέμενος τῶν οἰάκων ἃ δεῖ τοῖς ναύταις, αὐτὸς * πράττοι, κινδυνεύειν ἂν συμβαίη τὸ σκάφος· τοῦτο ποιεῖ στρατηγὸς, εἰ ἀποστὰς τοῦ γνώμῃ τι βουλεύειν, ἐπὶ τὰς τῶν στρατιωτῶν καταβαίνοι χρείας. ἡ γὰρ τῶν * ἀμεινόνων ἀκυβέρνητος ἀμέλεια τὴν ἀναγκαιοτέραν ἄπρακτον ποιήσει βοήθειαν. ὅμοιον δὴ κρίνω τὸν στρατηγὸν ἐμπαραβαλέσθαι τῇ ἑαυτοῦ ψυχῇ τὸ τῆς συμπάσης, εἰ πείσεταί τι, δυνάμεως ἀκηδεῖν. εἰ γὰρ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

εἰ γὰρ ἐν ᾧ [τοῦ σύμπαντος ἡ σωτηρία στρατεύματός ἐστιν, οὗτος οὐδὲν εἰ πεθνήξεται] πεφρόντικε, τὸ πᾶν αἱρεῖται συνδιαφθεῖραι. καὶ ὀρθῶς ἄν τις αἰτιάσαιτο τοῦτον, ὡς ἄπρακτον στρατηγὸν μᾶλλον ἢ ἀνδρεῖον. Ὁ μὲν γὰρ πολλὰ γνώμῃ στρατηγήσας, ἀρκεσθήσεται σεμνυνόμενος ἐπὶ ταῖς ἀπὸ ψυχῆς εὐπραγίαις. ὅστις δ' οὕτως ἀπειρόκαλός ἐστι, ὥστε εἰ μὴ διὰ μάχης εἰς χεῖρας ἔλθοι τῶν πολεμίων, οὐδὲν αὐτὸν ἄξιον εἰργάσθαι νομίζειν, οὐκ ἀνδρεῖος, ἀλλὰ καὶ τολμηρός ἐστιν. ὅθεν ὑποφαίνειν μὲν δεῖ τῷ πλήθει τὸ φιλοκίνδυνον, ἵνα τὴν προθυμίαν ἐκκαλῆται τῶν στρατιωτῶν, ἀγωνίζεσθαι δὲ ἀσφαλέστερον· καὶ τοῦ θανάτου μὲν καταφρονεῖν, εἴ τι πάσχοι τὸ στράτευμα, μηδὲ αὐτὸν αἱρούμενον ζῆν, * σωζομένου δὲ τὴν ἰδίαν φυλάττειν ψυχήν. ἤδη γὰρ ἐπικυδέστερα τὰ τῶν φίλων ὄντα ποτὲ στρατηγὸς ἀποθανὼν ἐμείωσεν· οἱ μὲν γὰρ πταίοντες ἐπανεθάρρησαν τὸ ἀντίπαλον ἀστρατήγητον ἰδόντες, οἱ δ' εὐτυχοῦντες ἐδυσθύμησαν, τὸν ἴδιον ἡγεμόνα ζητοῦντες. Στρατηγοῦ δ' ἐστὶ, τὸ περιππάζεσθαι ταῖς τάξεσιν, ἐπιφαίνεσθαι τοῖς κινδυνεύουσιν, ἐπαινεῖν τοὺς ἀνδριζομένους, ἀπειλεῖν τοῖς ἀποδειλιῶσιν, παρακαλεῖν τοὺς μέλλοντας, * ἀναπληροῦν τὸ ἐλλεῖπον, ἀντιμετάγειν εἰ δέοι λόχον, ἐπαμύνειν τοῖς κάμνουσι, προορᾶσθαι τὸν καιρὸν, τὴν ὥραν. τὸ μέλλον.

Et ſanè animum ſuum induxiſſe cenſetur, de rej & exercitus totius interitu minimè eſſe ſolicitum: quia ſcilicet eius, in quo omnium ſalus verſatur, exitium parui facit, omnes quoque omnino ſecum vnà profligari dolo malo velle videtur. rectéq; quis eum culpauerit vt ignauum magis quàm ſtrenuum aut fortem. Qui enim multa conſultò prudentérque imperat, ſatis inluſtrem rebus bene geſtis adipiſcetur adoream. At qui adeo ineptus eſt, vt, niſi manum cum hoſtibus conſerendo in eorum manus venerit, nihil ſe egregium edidiſſe exiſtimet, non fortis, ſed audax & téerarius exiſtimari debet. Eapropter Imp. auidè ſe & alacriter pericula ſuſcepturum oſtentet militibus, vt eorum hoc modo animos prouocet; ſed ipſe vix in certamen veniat, nec niſi ſummâ priùs adhibitâ diligentiâ; mortémque tum demum deſpicere incipiat, cùm in periculum res ſuas venire viderit: ita vt, & occiſis copiis ſuperſtes eſſe nolit, iiſq; ſaluis, ſaluus quoque & ſoſpes eſſe velit. Sępenumerò enim glorioſam cetera victoriam mors Imperatoris valdè afflixit; quique iam ferè poſtrati fugatíque erant, hoſtem ſine Imperatore eſſe cernentes, reciperatis paulatim animis conſurrexerunt in prœlia fortiores: qui verò feliciter pugnauerāt, animos abiecerunt, nimio Imperatoris interfecti deſiderio anxij. Illud præcipuum Imperatoris officiū eſt, ordines ſingulos obequitare, adeſſe periclitantibus, gnauos ſtrenuóſque claudare, ignauos pauidóſque increpare, cunctantes excitare, imminutis ordinibus milites alios ſubſtituere, quoſdam etiam, ſi opus ſit, traducere, ſuppetias ferre laborantibus, ac opportunitates, momenta, euentus obſeruare.

Officium

Officium Imperatoris pugnâ diremptâ.

REVOCATO è pugnâ exercitu, primùm quidem DIs faciat, ludos ac pompas celebret prout temporis feret occasio, vota nuncupet, quæ victoriâ penitus reportatâ se persoluturum esse spondeat. Deinde milites suos, qui præcellenti virtute in sustinendis periculis sese fortiter gesserunt, honorariis ac legitimis donis adficiat: in eos verò quorum notata malitia fuerit, animaduertat. Tribuantur honores qui maiorum moribus, patriisque institutis ac legibus probati sunt. Ac Imperatores quidem, largiri militibus solent, armaturas, galbeos, prædas & spolia: præficere quosdam quinquaginta militibus, quosdam creare centuriones, quosdam manipulorum, ac ceterorũ ordinum legitimos ductores.

ἈΝΑΚΑΛΕΣΑΜΕΝΟΣ δ' ἐκ τῆς μάχης, πρῶτον μὲν ἀποδιδότω τοῖς θεοῖς θυσίας, καὶ πομπὰς, ἃς ἐκ τοῦ καιροῦ χρηστὰ πάρεστι, τὰ νομιζόμενα χαριστήρια μετὰ τὴν τοῦ πολέμου παντελῆ νίκην ἐπαγγειλάμενος ἀποδώσειν. ἔπειτα τοὺς μὲν ἀρίστους ἐν τοῖς κινδύνοις ἐξετασθέντας τιμάτω δωρεαῖς καὶ τιμαῖς αἷς νόμος, τοὺς δὲ κακοὺς φανέντας, κολαζέτω. τιμαὶ δ' ἔστωσαν μὲν καὶ αἱ κατὰ * πάτρια, καὶ παρ' ἑκάστοις νόμιμα. * Στρατηγικαῖς δὲ αὗται πανοπλίαις, κόσμοι, λαφύρων δώσεις, πεντηκονταρχίαι, ἑκατονταρχίαι, λοχαγίαι, τάξεως ἀφηγήσεις, καὶ ἄλλαι αἱ κατὰ νόμους παρ' ἑκάστοις ἡγεμονίαι.

CAP. XXXIV.

PRAEMIA CVIQVE militi pro virili parte & pro meritis tribuenda.

Gregariis quidem militibus qui fortiter fecerũt aliquantula in exercitu concedatur auctoritas. Ducib. verò virtute prestantibus, maiores principatus decernantur. Erũt enim & generosis animis magnificentissima præmia, cæterisque qui eadem postea discupient, necessaria ad virtutem incitamenta. Atq; vbi fortibus & bonis honos exhibetur, ignauis verò & nequã hominibus pœna irrogatur, bonam illic spem fouere exercitũ necesse est. Nam isti quidem peccare metuent, illi verò fortiter faciendo gloriam ambitiosè adfectabũt. Præterea victoriam adeptus Imperator non debet singulos tantùm quosdam remunerari, sed & toti exercitui periculorum

ΚΕΦ. λδʹ.

ΠΕΡῚ ΤΟΥ̃ ΕΥ̓ΕΡΓΕΤΕΙ͂Ν καὶ τὸ μέτρον ἕνα ἕκαστον τὸν ἀνδραγαθοῦντα.

ΤΩ͂Ν μὲν ἰδιωτῶν τοῖς ἀνδραγαθήσασιν αἱ ἥττους ἐξουσίαι· τῶν δὲ ἡγεμόνων τοῖς ἀριστεύουσιν, αἱ μείζους ἡγεμονίαι. αὗται γὰρ * αἱ ἀμοιβαὶ καὶ μεγαλόψυχοι τοῖς ἤδη τὸ γενναῖον εἰργασμένοις, προτροπαί τε ἀναγκαῖαι τοῖς τῶν αὐτῶν ἐπιθυμοῦσιν. ὅπου δὲ τιμὴ μὲν ἀποδίδοται τοῖς ἀγαθοῖς, τιμωρία δ' οὐ παραπέμπεται τῶν κακῶν, ἐνταῦθα καλὰς ἐλπίδας ἔχειν ἀνάγκη τὸ στρατόπεδον· οἱ μὲν γὰρ ἐφοβήθησαν ἁμαρτάνειν, οἱ δὲ ἐφιλοτιμήθησαν ἀνδραγαθεῖν. Ἐνταῦθα μέντοι χρὴ καὶ νικῶντα μὴ κατ' ἄνδρα μόνον ἀμοιβὰς ἐκτείνειν, ἀλλὰ καὶ τῷ σύμπαντι

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

στρατεύματι τῶν κινδύνων *ἐπικαρπίαν ἀποδιδόναι τὰ τῶν πολεμίων. Ἐπιτρεπέτω δὲ τοῖς στρατιώταις διαρπάζειν, εἰ χάρακος, ἢ ἀποσκευῆς, ἢ φρουρίου κυριεύσειεν, *ὅτι δὲ καὶ πόλεως. εἰ μή τι μέλλοι περὶ αὐτῆς χρηστότερον βουλεύειν. οὕτως γὰρ ἄν, καὶ μάλιστα μήπω τέλος εἰληφότος τοῦ πολέμου, συνεῖσι πρὸς τὰ μέλλοντα, προθυμότερον ἐπὶ τὰς μάχας αὐτῶν ἐξιόντων. εἰ μὴ νομίζομεν, τοὺς μὲν θηρευτικοὺς κύνας δελεάζειν ἀναγκαῖον εἶναι τοῖς κυνηγοῖς αἵματι θηρίου, καὶ τοῖς τοῦ συλληφθέντος ζώου σπλάγχνοις· τοῖς δὲ νικῶσι στρατιώταις, τὰ τῶν ἡττημένων εἰς προνομὴν οὐ μάλα δὴ συμφέρον διαδιδόναι.

ΚΕΦ. λε'.

*ΟΥ̓ ΧΡῊ ΠΑ'ΝΤΟΤΕ Ε'ΠΙΤΡΕ'ΠΕΙΝ τὰς ἁρπαγάς. καὶ ὅτι τὰ σώματα οὐ χρὴ ἁρπάζειν, ἀλλὰ τὸν στρατηγὸν πιπράσκειν.

Τὰς δ' ἁρπαγὰς οὔτ' ἐπὶ πάσης μάχης ἐπιτρεπτέον, οὐδ' ἐπὶ πάντων· ἀλλ' ὧν μέν, ὧν δὲ οὔ. Τῶν δὲ σωμάτων ἥκιστα· ταῦτα δὲ πιπράσκειν τὸν στρατηγόν, *εἰ δὲ χρημάτων δέοι καὶ δαπάνης κοινῆς καὶ μεγάλης, καὶ ὅσα ἄγεται καὶ φέρεται, πάντα ὡς αὐτὸν ἀναπέμπεσθαι κηρυττέτω. Γνοίη δ' ἂν αὐτὸς ἄριστα πρὸς τοὺς καιρούς, εἴτε πάντα δέοι λαμβάνειν, εἴτ' ἐκ μέρους, εἴτε μηδὲν *ἔτυχεν· οὐ γέ μην ἐστὶν πολέμου, καὶ τοῖς κοινοῖς εἶναι χρημάτων δαψίλειαν, καὶ τοῖς στρατιώταις ἐπικωλύειν ὠφέλειαν.

ἤδη

ſed & toti exercitui periculorum fructum aliquem ex præda impartiri. Patiatur itaque direptionem fieri, ſi aut vallum, aut impedimenta, imò & ſi vrbem expugnando ſubegerit: niſi maior quæpiam vtilitas, aut alia ratio aliud ſuadeat. quod maximè bello non adhuc confecto in futuris pleriſque negotiis proderit. Nam ſpe prædæ paratiores erunt promptioréſque ad pericula militum animi. Niſi fortè exiſtimemus, canes quidem venaticos ferino ſanguine, beſtiæque captæ viſceribus eſſe ineſcandos; militibus verò hoſtium debellatorum prædas ac partes concedi non oportere.

CAP. XXXV.

DIREPTIONES NON VBIque permittendas. Et hoſtium corpora non à militibus abripi, ſed ab Imperatore diuendi debere.

On tamen in omnibus bellis quorumlibet hoſtium poſſeſſiones vexari ac diripi ſinat; ſed aliquando quidem patiatur, aliquando verò prohibeat. Hoſtiũ autem captorum corpora prædæ militum non relinquat. Illa enim ipſe, ſi pecuniis ad magnos publicóſque ſumtus indigeat, æquis diuendere pretiis poterit. Omnia quoque quæ vel abigi, vel auferri poterunt, vt ad ſeſe conuehantur, curet. Dignoſcat etiam pro temporum ratione, an omnia, an partem, an omnino nihil retinere debeat. Nec enim æquum eſt eum, publicis opibus rebuſque bellicis ſatis amplis tantulam militibus vtilitatẽ inuidere

præsertim cùm ex deuictorum opibus locorúmue vbertate lautiores præberi possint commoditates.

ἤδη δὲ καὶ παρὰ τὰς τῶν ἡττημένων πλούτους, καὶ παρὰ τὰς τῶν τόπων εὐδαιμονίας αἱ ὠφέλειαι σφίσιν δαψιλέστεραι γίγνονται.

De captiuis.

Durante adhuc bello, captiuos aduersus quos maximè bellum susceptum est, ne interficiat, etsi aliter sociis & commilitionibus videatur, ac potissimùm si inter hostes, illi generosi sint & illustres. Cogitet incertos esse ac mutabiles fortunæ casus: diuinum quoque numen ferocibus sæpe succensere. Ex illis autem, aut captos suorum aliquos qui præcipuè desiderabuntur, aut vrbem opidúmue aliquod, æquâ vltro citróque commutatione redimat: aut si his adsentiri hostes nolint, tunc iure ferocem illorum contumaciã (sic) crociter ac sæuiter contundat. Rebus denique bene ac feliciter gestis, superatisque periculis conuiuia, epulæ, & feriæ militibus concedantur: vt suauem bello confecto victoriam esse intuentes, viam rursus ad eam, ardua quæque fortiter tolerando, sibi faciant.

Τοὺς δὲ αἰχμαλώτους, ἐὰν ὁ πόλεμος ἔτι * συνεστὼς ᾖ, μὴ κτεινέτω· μάλιστα μὲν τοὺς πρὸς οὓς ἐστὶν ὁ πόλεμος, κἂν δοκήσῃ τοῖς συμμάχοις ἀναιρεῖν· ἥκιστα δὲ καὶ τοὺς ἐνδοξοτάτους καὶ λαμπροὺς παρὰ τοῖς πολεμίοις· ἐνθυμούμενος τὰ ἄδηλα τῆς τύχης, καὶ τὸ * παλίντροπον τοῦ δαιμονίου φιλοῦντος ὡς τὰ πολλὰ νεμεσᾶν. ἢ ἵνα ὧν αὐτοῖς ἢ σωμάτων, ὧν πολὺς πόθος, ἢ φρουρίου κρατήσῃ, ἱκανὰ ἀντικαταλλάγματα δοὺς, ἔχει κομίσασθαι * τὰ τῶν φίλων. ἢ τό γε μὴ βουλομένων, ἐνδίκως εἰς ἴσον ἀμύνεται. Μετὰ δὲ τὰ κατορθώματα καὶ τοὺς κινδύνους ἐπιτρεπέσθωσαν αὐτοῖς εὐωχίαι τε, καὶ κλισίαι, καὶ πόνων * ἀνέσεις ἵν' εἰδότες οἷον τέλος ἐστὶ τοὺς μαχομένους νικᾶν, * ὑπομένωσιν τὰ δυσχερῆ πάντα περὶ τοῦ νικᾶν.

CAP. XXXVI.

INTERFECTOS IN PROELIO sepeliendos esse.

Imperator siue vicerit, siue victus fuerit, militum occisorum funeribus & exsequiis prospiciat, neque incuriam, aut occasionis, aut temporis, aut loci, aut metus nomine prætexat. Sancta enim hæc & religiosa circa eos qui sic abierunt pietas est, eiúsque necessaria inter superstites demonstratio. Etenim

ΚΕΦ. λϛ'.

ΠΕΡῚ ΤΟΥ̃ ΘΑ'ΠΤΕΙΝ ΤΟΥ'Σ ἐν πολέμῳ ἀναιρουμένους.

Προνοείσθω δὲ τῆς τῶν νεκρῶν κηδείας. μήτε καιρὸν, μήθ' ὥραν, μήτε φόβον προφασιζόμενος, ἄντε τύχῃ νικῶν, ἄντε ἡττώμενος. Ὁσία μὲν γὰρ καὶ ἡ πρὸς τοὺς ἀποιχομένους εὐσέβεια· ἀναγκαία δὲ καὶ ἡ πρὸς τοὺς ζῶντας ἀπό- δειξις

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

δεῖξις· ἕκαστος γὰρ τῶν στρατιωτῶν ὡς αὐτὸς ἀμελούμενος, εἰ πεσὼν ἔτυχε, παρ' ὀφθαλμοῖς ὁρῶν τὴν τύχην, καὶ ὑπὲρ τοῦ μέλλοντος καταμαντευόμενος, ὡς * οὐδ' αὐτὸς * οὐ τεθναίη ταφησόμενος, ἐπαχθῶς φέρει τὴν ἀτύμβευτον ὕβριν.

Etenim vnusquisque militum sibi ante oculos ponit, eodem modo se, si forte in bello ceciderit, ludibrio despectuique fore, & insepultum se remansurum præsagiens, mortis honore carere, non ferendam putat contumeliam.

De cladibus acceptis sarciendis.

Εἰ δὲ ἡττῶνται, παραμυθησόμενος τοὺς ἐκ τῆς μάχης ἀνασωθέντας, ἐφεδρευέτω καιρὸν ἔνθα ποῦ καὶ μᾶλλον οἰόμενος ἐπανορθώσασθαι τὴν ἐλάττωσιν. εἰώθασι γὰρ ὡς τὰ πολλὰ μετ' * εὐπραγίας οἱ στρατιῶται ῥαθυμότερον ἐκλύεσθαι περὶ τὰς φυλακάς. ἡ γὰρ τῶν πέλας καταφρόνησις, ἀμέλεια σφίσι γίγνεται τῶν οἰκείων· οὕτως τε πολλάκις τὰ εὐτυχήματα πλεῖον ἔβλαψε τῶν δυστυχημάτων. ὁ μὲν γὰρ πταίσας ἐδιδάχθη, καὶ φυλάξας τὸ μέλλον ἐξ ὧν ἔπαθεν· ὁ δὲ τοῦ δυστυχεῖν ἄπειρος, οὐχ ὡς δεῖ φυλάξαι τὰς εὐπραγίας ἔμαθεν. οὔτ' αὖ νικῶν τὴν αὐτὴν ἔχει προμήθειαν ὑπὲρ τοῦ μὴ παθεῖν ἀμελῶν, ἣν * ἂρ ἐς τὸ δρᾶσαι τοὺς ἐχθροὺς ῥαθυμοῦντας, εἰσηνέγκατο. φόβος γὰρ εὔκαιρος, ἀσφάλεια προμηθής· καὶ καταφρόνησις * ἄκαιρος, εὐεπιβούλευτος τόλμα.

Si superato fugatóque exercitu sospitum animos solari ac reficere voluerit, occasionem obseruet, detrimentis & cladibus acceptis sarciendis opportunam. sæpenumero enim re benegestâ incautiores ac remissiores fiunt milites, & aduersarios, quamuis in proximo sint, despiciendo circa res suas negligentes ac nimis securi esse solent. Vnde fit vt res secundæ interdum magis quàm aduersæ noceant. Qui enim aliquando succubuit, pericula in quæ iam incidit aliâs cauere didicit: at qui nullam adhuc calamitatem pertulit, non bene res custodire prosperas edoctus est. nec si superior euadat, tantam adhibebit prudentiam, pericula cauere negligens, quantam adhibuerat, vt hostes incautos & segnes opprimeret. Itaque tempestiuus metus, prudēs securitas est: nimius verò contemtus, temeritas insidiis facilè excipienda.

ΚΕΦ. λζʹ.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΝ ΚΑΙΡΩΙ εἰρήνης μὴ * ἀφύλακτον εἶναι.

Ἀνοχὰς δὲ ποιησάμενος, μήτ' ἐπιτιθέσθω, μήτ' αὐτὸς ἀφύλακτος ἔστω· ἀλλὰ τὸ μὲν ἥσυχον ἐχέτω πρὸς τοὺς πολεμίους ὡς ἐν εἰρήνῃ· τὸ δ' ἀσφαλὲς εἰς τὸ μὴ παθεῖν ὡς ἐν πολέμῳ. δεῖ γὰρ οὐκ ἀπώθηκον ἐν σπονδαῖς εἶναι, οὔτε αὐτόν τι φθάνειν ἀσεβὲς δρῶντα, ἀλλ' αὐτὸν πῶς, ὡς φυλάττεσθαι * τὸ ἀπὸ τῶν πολεμίων ὕπουλον.

CAP. XXXVII.

PACIS TEMPORE CVSTOdias minimè esse negligendas.

INducias Imp. si fecerit, nullā interim impressionem fieri iubeat. Sed nihilo minus custodiis positis sibi caueat. Ac tranquillè & placidè cū hostibus velut in pace degat, prouidè tamen & cautè subitis casib. velut in bello prospiciat.

Eum enim nec pacta fœderaque violare, nec impium aliquid moliri ac tentare decet; sed oculatissimum esse, & à subdolis hostium fraudibus discauere: nec enim eorum quibuscum fœdera sanciuntur, penitus explorati animi sunt. Certum quidem Imperatori sit, pietatem colere, & iniuriam hostibus interea temporis nullam inferre; mores tamen illis hostiles, mentémque infidam inesse semper suspicetur. Ita enim in tuto esse poterit; vt etiam pacta violare cupientibus hostibus occasio adimatur. Qui verò acceptæ cladis iniuriam ab DIs vindicandam esse sibi fingunt, religiosa sanè cogitant, at nequaquam tuta. nimiæque amentiæ est, fœdifragos à numine solo vlciscendos sperare, nec vllam periculorum curam sustinere velle: quasi salui ipsi futuri sint, simul ac hostes perfidię pœnas luerint. Tunc igitur eorũ impietatem experiri oportet, postquam propriæ res stabilitæ sunt. Qui enim hac vtuntur prudentiâ non facilè decipi solent: & manifestam perfidiam hostium, qui iniuriam, si licuisset, intulissent, arguunt.

CAP. XXXIIX.

CIVITATES SVBACTAS ab Imperatore esse benignè & humaniter accipiendas.

SI quæ ciuitates Imperatori sese dediderint, comiter ac ciuiliter regẽdæ sunt. Sic enim & aliæ fortassis ad deditionem adducentur; sperantésque se huiusmodi humanitatis fore participes, in eiusdem ditionem allicientur. Qui verò

ἄδηλοι γὰρ αἱ τῶν σπεισαμένων γνῶμαι. καὶ παρὰ σοὶ μὲν ἔσω τὸ βέβαιον τοῦ μὴ ἀδικεῖσθαι, διὰ τὸ εὐσεβές· παρὰ δὲ τοῖς πολεμίοις ὑπονοείσθω τὸ μὴ πιστὸν, διὰ τὸ * ἀπεχθές. ἀσφαλὴς γὰρ * οὕτως καὶ προμηθὴς, ὃς οὐδὲ βουληθεῖσι τοῖς πολεμίοις ἐπιθέσθαι τὸν τοῦ δύνασθαι παρασπονδῆσαι καιρὸν διαλείποι. Οἵτινες δ' ἐπὶ τοὺς θεοὺς ποιοῦνται τὴν ὑπὲρ ὧν ἂν πάθωσιν ἐκδικίαν, εὐσεβῆ μὲν φρονοῦσιν, οὐ μὴν ἀσφαλῆ· κομιδῆ γὰρ ἀνόητόν ἐστιν, ἐλπίδι τοὺς τοὺς παρασπονδήσαντας ἐκτίσειν δίκας, ἀπρονοήτως ἔχειν τοῦ περὶ σφῶν κινδύνου· ὥσπερ * αὐτοὺς σώζεσθαι μέλλοντας ἅμα * τῷ τοὺς ἐχθροὺς ἀπόλλυσθαι. ἐξ ὧν μετὰ τῆς * ἰδίων πραγμάτων ἀσφαλείας, πεῖραν λαμβάνειν τῆς τῶν πολεμίων ἀσεβείας. οὕτως γὰρ * αὐτοί τε διὰ τὸ προμηθὲς οὐκ ἂν πταίσαιεν ἐπιβουλευθέντες, ἀσεβήσουσί τε οἱ πολέμιοι τῷ ἐπιχειρῆσαι, καὶ δοκεῖν * πεποιηκέναι, καὶ ἐνεδυνήθησαν.

ΚΕΦ. λή.

ΠΕΡΙ͂ ΤΟΥ͂ * ΤΑ`Σ ΠΡΟΣΑΓΟμένας πόλεις ἐν ἀδείᾳ ἔχειν καὶ φιλανθρωπίᾳ.

ΤΑῖς δὲ προσχωρούσαις πόλεσιν, εἴ τινες ἐπιτρέποιεν αὐτὰς, ἀρξάμεναι φιλανθρώπως καὶ χρηστῶς προσφερέσθω. προσάγοιτο γὰρ ἂν οὕτως καὶ τὰς ἄλλας. ἡ γὰρ ἐλπὶς τούτων αὐτῶν τεύξεσθαι δελεάζουσα, προτρέπει τοὺς πολλοὺς οὕτως ἔχοντας ἐγχειρίζειν.

ὅστις δὲ πικρὸς * εὐθὺς καὶ πολεμικὸς προσφέρεται κύριος γινόμενος πόλεως, ἢ διαρπάζων, ἢ κτείνων, ἢ κατακόπτων, ἀλλοτριωτέρας διατίθησι τὰς ἄλλας πόλεις· ὥστε καὶ τὸν πόλεμον ἐπίπονον αὐτῷ καὶ τὴν νίκην δύσελπιν κατασκευάζειν. εἰδότες γὰρ ὡς ἀπαραίτητός ἐστιν ἡ τῶν ὑποχείρων πρὸς τοὺς κρατήσαντας τιμωρία, πᾶν ὁποιοῦν ὑπομένουσι καὶ ποιεῖν, καὶ πάσχειν, ὑπὲρ τοῦ μὴ παραδοῦναι τὰς πόλεις. * [οὐθὲν γὰρ οὕτως κατασκευάζει γενναίους, ὡς φόβος] ὧν μέλλουσι πείσεσθαι κακῶς εἴξαντες. ἡ γὰρ προσδοκία τῶν δεινῶν ἐκ τοῦ καθυφεῖσθαι τὰ σφέτερα, δεινὴν ἐντίθησι φιλοτιμίαν ἐν τοῖς κινδύνοις. Χαλεπαὶ δὲ αἱ πρὸς τοὺς ἀπεγνωσμένους πεῖραι μάχης· οὐδὲν γὰρ χρηστότερον ἐλπίζοντες ἐκ τοῦ παραχωρεῖν ὧν πείσονται, κινδυνεύοντες αἱροῦνται μετὰ τοῦ πολλὰ δρᾶν, καὶ πάσχειν. ὅθεν αἱ πολιορκίαι τοιοῖσδε στρατηγοῖς ἄφροσι, καὶ * τεθηρωμένοις γίγνονται, καὶ πολυχρόνιοι, * πολλοὶ δὲ καὶ ἀτελεῖς. οὐχ ἥκιστα δὲ σφαλερώτεραι καὶ ἐπικίνδυνοι.

cúm primùm vrbe aliquâ potitus est se- se illi acerbũ ac molestum exhibet, aut ciuium facultates diripiendo, aut ciues ipsos interficiendo pulsádó ve aliorum quoque ciuitatum animos ita abalienat, vt & bellum perdifficile, & victoriæ spem desperandam præparent. Postquam enim perspexerint nullum veniæ relictum esse locum, apud eum, in cuius ditionem aliæ venerunt, omnia priùs sustinebunt, facient, ac patientur quàm in eius potestatem redigantur: nihilque magis géerosas mentes erigit, quàm malorum impendentium metus, & similis alienæ miseriæ perferenda calamitas. Sempérque malorum post deditionem exspectatio, obstinatum ac perpugnacem in periculis animum efficere solet. At cum desperatis periculosum & arduum certamen est. Cùm enim nulla illis rerum meliorum spes, etsi hostibus cesserint, affulgeat, multis antea cladibus inflictis, extrema tandem malunt subire pericula. Vnde aduersus huiusmodi Duces vesanos ac ferocientes, diuturnæ esse solent obsidiones; imò sæpe infectæ & inritæ, nec parum interea damnosæ ac fallaces.

Fidem proditoribus esse seruandam.

Τοῖς δὲ προδόταις τάς τε πίστεις καὶ τὰς ἐπαγγελίας φυλαττέτω, μὴ διὰ τοὺς γεγονότας, ἀλλὰ διὰ τοὺς ἐσομένους· ἵνα εἰδότες ὡς * ὀφείλεται σφίσι χάρις ἑλομένοις τὰ τῶν πολεμίων, ἐπὶ τὰς αὐτὰς εὐεργεσίας τρέπωνται. λαμβάνει γάρ τι μᾶλλον * ὁ προδότη διδοὺς ἢ * χαρίζεται. διὸ χρὴ προθύμως ἐκτείνειν τὰς ἀμοιβάς· οὐ γὰρ δικαστὴς τῆς ἀδικηθείσης πόλεως ἐστὶν, ἀλλὰ στρατηγὸς τῆς ἑαυτοῦ πατρίδος.

Proditoribus fides & promissa ab Imperatore seruanda sunt: nec considerandum quales illi antea extiterunt, sed quales deinceps futuri sunt; vt post quam sibi hostium partes amplectentibus gratiam haberi perspexerint, animos ad ea beneficia cõuertant suos. Quisquis enim proditori dat, munus accipit potiùs quàm confert. Ideoque promta esse debet Imperatoris hac in re liberalitas. quippe de hostium proditâ ciuitate iudex aut arbiter non est, sed patriæ suæ Imperator.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

CAP. XXXIX.

IMPERATOREM NOSSE debere astrorum siderúmq; motus.

Ad impressiones autem faciendas, vrbésq; per proditionem noctu inuadendas, inerrantium per noctem supra terras siderum Imperatori peritiam aliquam inesse oportet, aut sæpenumerò vanas & inritas struet ille insidias. Nam aliquando proditor tertiam aut quartam, aut aliam quam opportunam duxerit noctis horam constituit, quâ se portas reseraturum, aut custodes ciuitatis iugulaturum, aut hostile intus præsidium inuasurum promisit. Tuncq; de duobus alterum euenit, nempe vt vel præmaturè hosti appropinquet, & priusquam proditores parati sint, deprehendatur, reíque gerendæ consilia impediantur. vel vt diutiùs cunctando serior adueniat, & proditores in ipso belli furto comprehensi, ad mortem illicò rapiantur, nihílque ipse perficiat. Itaque conijcere apud se, viámque metiri debet, & quot stadia peruadenda, quótque horarum sit iter: tum ex siderum intuitu emensum iam spatium colligere, quantumq; adhuc conficiendũ sit, definire. Id si accuratè perpenderit, commodum tempus nec temerè festinando præuertet, nec diutiùs cõmorando elabi patietur Et vix adhuc rumor erit eum aduentare, quando iam in muros fuerit admissus.

At si interdiu mouere exercitum velit, in vrbem aliquam constitutâ horâ occultè per proditionẽ inuasurus, præmittat equites aliquot, qui obuios quosque intercipiant, ne quis se inde ad vrbem cursu proripiat, hostésque aduentare significet. sed incautis

cautis

ΚΕΦ. λθ'.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΟΝ ΣΤΡΑΤΗΓΟΝ ἐν γνώσει εἶναι τῆς ἀστρώου κινήσεως.

Πρὸς δὲ τὰς ἐπιθέσεις, καὶ τὰς ἐκ * προδοσίας νυκτερινὰς καταλήψεις πολεμίων, οὐκ ἄπειρον εἶναι δεῖ τῆς ὑπεργείου κατὰ τὴν νύκτα φορᾶς τῶν ἀπλανῶν. ἐπεὶ πολλάκις ἀπράκτους ἕξει τὰς ἐπιβουλάς. ἔστι γὰρ ὅτε συντετακταί τις τῶν προδοτῶν τρίτην ἢ τετάρτην, * ἢ ὅπως τὴν αὐτὴν εὔκαιρον ὥραν νομίζῃ τῆς νυκτὸς, ἀνοίξειν τὰς πύλας, ἢ τινὰς κατασφάξειν τῶν ἐπὶ τῆς πόλεως * ἀντιπαρατεταγμένων, ἢ * φρουρᾷ τῶν ἔνδον πολεμίων ἐπιθήσεσθαι. * κἄπειτα δυεῖν θάτερον συμβέβηκεν, εἴτε θᾶττον ἢ ἔδει * προσπελάσαντα τῷ τῶν πολεμίων στρατηγῷ, κατάφωρον γενέσθαι, πρινὴ τοὺς προδότας ἑτοίμους εἶναι, καὶ οὕτως ἀποκωλυθῆναι τῆς πράξεως· ἢ * ὑστερήσαντας, τοῖς μὲν προδόταις αἴτιον γενέσθαι θανάτου φωραθεῖσιν, αὐτὸν δὲ μηδὲν τῶν * προκειμένων ἀνύσαι. Διόπερ χρὴ * τὴν ὁδὸν τεκμαιρόμενον, ὅσον ἐξοδεῦσαι δεῖ σταδίων, καὶ τὴν ὥραν στοχαζόμενον ὅσην εἰς πορείαν ἀναλώσει, καὶ ἀπὸ τῶν ἄστρων ὁρῶντα πόσον τὸ παρῳχηκὸς ἤδη, καὶ τὸ ἀπολειπόμενον μέρος, οὕτως ἀκριβῶς συλλογισάμενος, ἵνα μήτε φθάσῃ, μήτε βραδύνῃ πρὸς αὐτὴν ἥκειν τὴν ὥραν τοῦ συντεταγμένου καιροῦ. καὶ ἔτι προσιόντας ἀκούεσθαι, καὶ ἐντὸς εἶναι τῶν τειχῶν.

Εἰ δ' ἡμέρας ἀναστήσας ἄγοι στράτευμα, πόλεις ἐκ προδοσίας ληψόμενος, κατὰ τὴν συγκειμένην ὥραν· τοὺς κατὰ τὴν ὁδὸν ὑποπίπτοντας * ἅπαντας, προαποστέλλων ἱππεῖς, συλλαμβανέτω, μήτις τῶν ἐπὶ τῆς χώρας φθάσας ἀποδραμὼν, μηνύσῃ τὴν ἔφοδον τῶν πολεμίων,

μίων,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

μίων, ἀλλ' αἰφνιδίως ἀφυλάκτοις ἢ ἐπιφάνεια γίγνηται τοῦ στρατεύματος· ἐπελθόντα δ' ἐξαίφνης ἀπροσδοκήτοις χρὴ, κἂν μὴ κατὰ προδοσίαν μέλλῃ λαμβάνειν, ἀλλ' ἐκ προρρήσεως ἀγωνίζεσθαι διὰ μάχης, μὴ ἀναβάλλεσθαι, ἀλλ' ὡς ὅτι μάλιστα φθάνειν προσβάλλοντα, εἴτε φρουρίῳ, εἴτε χάρακι, εἴτε πόλει· μάλιστα δὲ ὅταν ὀλίγον εἶναι * δοκῇ τὸ φίλιον στράτευμα, καὶ τῶν ἐχθρῶν ἐλαττούμενον. αἱ γὰρ ἀπρόσληπτοι τῶν πολεμίων ἐπιφάνειαι, διὰ τὸ παράλογον ἐκπλήττουσι τοὺς ἐναντίους, κἂν ὦσι κρείττους· ὡς ἄν γε συνθεωρήσωσιν αὐτοὺς, καὶ βουλεύσασθαι καὶ ἀναθαρρῆσαι καιρὸν λάβωσι, κατὰ μικρὸν ἀναγκάζονται καταφρονεῖν. οὕτως ἐνίοτε τὰ πρῶτα καὶ ἀρχόμενα φοβερώτερα τῶν χρονιζομένων εἶναι δοκεῖ. διὸ πολλάκις ἤδη τινὲς τῷ παραδόξῳ τῆς ἐπιφανείας καταπληξάμενοι τοὺς ἐναντίους, ἢ ταχὺ καὶ ἄκοντας ὑπέταξαν, ἢ ποιεῖν ἑκόντας ἠνάγκασαν τὰ προσταττόμενα.

cautis improuisus immineat exercitus. Quisquis autem nec opinantes hostes opprimere volet, etsi non per proditionem victoriam surrepturus, sed dictâ & denunciatâ die concertaturus, haudquaquam interiectâ morâ id agat, sed quàm poterit citissimè, in opidum, aut vallum, aut vrbem, impetum faciat, præsertímque si militum numero hostibus inferior sit. Nam repentini impetus, quíque præter opinionem desubitò ingruunt, aduersariorum copias etiam præstantiores potiorésque percellunt. At si per tempus illis vires tuas circumspicere, de iisq; deliberare liceat, eas tandem sumtis animis despicere ac negligere incipient. Adeo res quædam audacibus subitísque inceptæ principiis, persæpe maiorem incutiunt, quàm prolatæ, terrorem. Ideóque nonnulli improuiso hostium aduentu perterriti, aut volentes sese ditioni illorum vltrò subiecêre, aut nolentes etiam imperatis parere coacti sunt.

ΚΕΦ. μʹ.

* ΠΕΡῚ ΠΟΛΙΟΡΚΊΑΣ

Ολιορκία δὲ στρατηγῶν ἀνδρείαν ἐπιζητεῖ, καὶ στρατηγικὴν ἐπίνοιαν, καὶ μηχανημάτων παρασκευήν. ἀσφαλὴς μέντοι, καὶ μὴ ἧττον ἀπροόρατος τῶν πολιορκουμένων ἔξω. τὸ γὰρ ἐπιβουλευόμενον, ὅτ' ἂν * οἱ κακοῦ τυγχάνει γιγνώσκῃ, τηρεῖ μᾶλλον· τὸ * ἐπιβουλευόμενον γὰρ ἔξω κινδύνου δοκῶν εἶναι, πράττει τῶν προκειμένων ὁπότ' ἂν αὐτῷ δόξῃ, ὁ δ' ἐν αὐτῷ * τῷ κινδυνεύειν ὑπάρχων, ζητεῖ φθάσαι, * καὶ τὶ δρᾶσαι ὁπότ' ἂν καιρὸν λάβῃ.

CAP. XL.

DE VRBIVM OBSESSIonibus.

Rbiũ oppugnatio obsidióque Imperatoriam virtutem prudentiámq; vnà cum machinarum apparatu desiderat. Nõ est autem temerè suscipienda, nec minùs occultare sua consilia obsidentes debent, quàm qui obsidione vrgentur. Quibus enim insidiæ fiunt, periculorum quæ sibi parantur haud ignari, diligentiùs illis prospiciunt. qui verò faciunt insidias, rati se extra periculum esse, quidquid agere decreuerunt, vt lubet, peragunt. At qui se quoque in discrimen vocari cogitant, pericula effugere, & aliquid contrà struere, si se offerat occasio, annituntur.

Vrbem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

Vrbem igitur aliquam oppugnaturus Imp. exercitum suum fossâ, vallo, custodiisque muniat. Nam obsidentium quidem militum molitiones ab hostibus è muro facilè conspici poterunt: obsessi verò obiectis mœnibus tecti, improuisâ sæpenumerò eruptione per portas effusi, vel machinis ignem subiicient, vel militum strages edent, vel denique quidquid tumultus suadebit, audebunt.

CAP. XLI.

INSIDIAS ANTE OBsessæ vrbis portas collocandas.

SEcus si ad portas & ostiola milites disponat Imperator, subitis hostiũ excursionibus coërcendis: quandò erumpentiũ impressiones eos qui extra obsident sæpe fallere solent. Nocturnæ autem oppugnationes omnino sunt obsidentibus vtiles. Obsessi enim quæ ab hostib. parentur in tenebris cernere nequeũt, ideoque grauiora & periculosiora esse, quàm reapse sint, existimant. Vnde & tumultus excitantur, quũ nemo quid in iis rebus prudentis consilij det, habeat. Imò damnum infectum, iam factum esse plærique putant, nec scire possunt quo modo hostis vrgeat, aut cuiusmodi scalis admotis instet. Quare & seditiones passim, clamorésque, ac trepidationes cum panicis terroribus excitantur.

CAP. XLII.

FALSVM ESSE IN metu vaticinium.

Metus

διὸ χρὴ τὸν πολιορκοῦντα καὶ τάφρῳ, καὶ φυλακαῖς τὸ ἴδιον ἀσφαλίζεσθαι στρατόπεδον. καὶ γὰρ οἱ μὲν πολιορκοῦντες, ὅτι ἂν μέλλωσι πράττειν, ὁρῶνται τοῖς διὰ τοῦ τείχους. οἱ δὲ πολιορκούμενοι, πρόβλημα τὸ τεῖχος ἔχοντες, ἀόρατοι πολλάκις ἐκχυθέντες διὰ πυλῶν, ἢ μηχανὰς ἐνέπρησαν, ἢ στρατιώτας ἐφόνευσαν, ἢ ὅ,τι κατὰ χεῖρας σφίσιν εἴη, τοῦτ' ἐποίησαν.

ΚΕΦ. μα΄.

ΠΕΡΙ͂ ΤΟΥ͂ ΕΧΕΙΝ ΕΝΕδρας τὸν πολιορκοῦντα περὶ τῶν πυλῶν.

ἫΚιστα δ' ἂν τοῦτο * τολμήσαιεν, εἰ περὶ τὰς πύλας καὶ πυλίσι μικραῖς, λόχους ὁ πολιορκῶν προκαθίσῃ στρατηγὸς, τοὺς τὰς αἰφνιδίους ἐκδρομὰς τῶν πόλεων ἀποκωλύσοντας, ἐπεὶ κἂν πολλάκις λάθοιεν ἐπιθέμενοι τοῖς ἐκτός. χρήσιμοι δὲ τὰ πολλὰ νύκτωρ τοῖς πολιορκοῦσιν αἱ προσβολαί. τοῖς γὰρ ἔνδον οὐ δυναμένοις ὁρᾶν τὰ γιγνόμενα διὰ τὸ σκότος, δεινότερα δοκεῖ τὰ πραττόμενα, καὶ τὴν πρόληψιν ἀναγκάζονται χαλεπωτέραν ἔχειν, τῶν κατ' ἀλήθειαν ἐνεργουμένων. ὅθεν ταραχαὶ καὶ θόρυβοι γίγνονται. οὐδενὸς δυναμένου σωφρονεῖν ἐν τοῖς τοιούτοις, ἀλλὰ καὶ πολλὰ τῶν οὐ δρωμένων * γίνεσθαι λεγόντων, οὔθ' * ὅπῃ προσβάλλουσιν εἰδέναι δυναμένων, οὔθ' ὁποίοις κλίμασι. διαδρομαὶ τε δεῦρο κἀκεῖσε, καὶ βοαὶ, καὶ θάμβη πανικὸν ἔχοντα τάραχον.

ΚΕΦ. μβ΄.

ΠΕΡΙ͂ ΤΟΥ͂ ὍΤΙ Ὁ ΦΌΒΟΣ ψευδὴς μάντις ἐστίν.

Ὁ γὰρ

 γὰρ φόβος, ψευδὴς μάντις, ἃ δέδοικε, ταῦτα οἰήσεται καὶ γίνεσθαι· καὶ πᾶν τὸ ἐν νυκτὶ, κἂν μικρὸν ᾖ, φοβερώτερον τοῖς πολιορκουμένοις. Οὐδεὶς γὰρ ὃ βλέπει λέγει, διὰ τὸ σκότος, ἀλλὰ πᾶς ὃ ἀκούει. καὶ ἑνὸς τοῦ φανέντος ἢ * δυοῖν ἐπὶ τείχους πολεμίων, τὸ πᾶν ἤδη στράτευμα τῶν τειχῶν ἐπιβεβηκέναι δόξαντες, ἀνετράπησαν ἐρήμους καταλιπόντες ἐπάλξεις καὶ πόλεις.

 Etus ſcilicet falſus vates eſſe ſolet, quæq; timentur, ea priuſquam fiant, facta eſſe creduntur, omniáque vel leuiſſima maximum incutere ſolent obſeſſis terrorem. Nemo enim ob ſuperfuſam noctis caliginem, ſe aliquid vidiſſe referre poteſt: quilibet verò ſe audiuiſſe ait. Et ſi fortè vnus & alter ſupra muros hoſtis apparuit, totum iam exercitum vrbem inuaſiſſe exiſtimant, vrbémque & murorum propugnacula deſerentes, aufugiunt.

Imperator ſuo exemplo milites prouocet.

Εἰ δέ τι διὰ χειρὸς ὁ στρατηγὸς ἐξεργάσασθαι σπεύδοι, κινείτω πρῶτος αὐτὸς ὀφθῆναι ποιῶν. οὐ γὰρ οὕτως ταῖς ἀπὸ τῶν κρειττόνων ἀπειλαῖς ἀναγκαζόμενοι, τὶ ποιοῦσιν, ὡς ταῖς ἀπὸ τῶν σεμνοτέρων διατροπαῖς. ἰδὼν δέ τις τὸν ἡγεμόνα πρῶτον ἐγχειροῦντα, καὶ ὅτι δεῖ σπεύδειν ἔμαθεν, καὶ μὴ ποιεῖν * ᾐδέσθη, καὶ ἀπειθεῖν ἐφοβήθη. καὶ οὐκ ἔτι ὡς δοῦλον ἐπιταττόμενον διετέθη τὸ πλῆθος, ἀλλ' ὡς * ἐπίσου παρακαλούμενον διετράπη.

Siquid ſubitò confici optet Imperator, primus ipſe, manu operi admotâ, conſpiciatur. Nec enim militum vulgus adeo potentiorum comminationibus cogitur, atque præſtantium dignitate virorum exemplis verecundiam pulſantibus. Conſpiciens enim aliquis Ducem ſuum in re attrectandâ omnium principem, feſtinandum eſſe animaduertit, ceſſare erubeſcit, imperatíſque non parere veretur: nec iam vt ſeruus, aut imperio ſubditus, ſed commilitonis inſtar, ad opus quoque prouocatus accedit.

De machinis ad oppugnationem.

Πολλῶν δὲ καὶ ποικίλων ὄντων μηχανημάτων πολιορκητηρίων, χρήσεται τοῖς κατὰ δύναμιν ὁ στρατηγός. Οὐ γὰρ ἐπ' ἐμοὶ τὸ λέγειν ὅτι * δεῖ κριοὺς, ἑλεπόλεις, ἢ σαμβύκας, ἢ πύργους, ἢ ὑποτρόχους, ἢ χελώνας χωστρίδας, ἢ καταπέλτας.

Cùm multæ variæque ſint obſidionales machinæ, ijs Imp. vt poterit vtatur. Nec enim mei inſtituti eſt, docere adhibendos eſſe arietes, parandáſque helepoles, & ſambucas, & turres ſubiectís rotis ambulatorias, & teſtudines aggeſtitias, & catapultas

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

Nam pro variis bellorum casibus, próque opibus & facultatibus parari debent: atque ad fabrorum mechanicorum industriam solertiámque pertinent. Sed illud Imperatoriæ prudentiæ est, si machinæ admouendæ sint, certam seligere loci partem, vbi illis commodè vti milites possint. Nec enim muros machinis admotis vndique cingere facile est, nisi vrbis admodùm angustæ. Imperator autem exercitum multifariàm diuidat, & ad quasdam simul murorum partes scalas erigi iubeat. Sic enim obsessos ad consiliorum inopiam desperationémque rediget. Nam si ceteris murorum partibus derelictis, ad machinarum impetus obtundendos omnes concurrerint, tùm, qui in scalis erunt, nemine prohibente, facilè in muros ascendent. Aut si in varios tributi ordines, opem operámq; singuli separatim ferre velint, qui machinarum viribus resistere conabuntur, vehementiore illarum impetu discutientur, pugnámque sustinere non poterunt. Imperator igitur strenuum se athletam præbeat, seséque in species varias conformet, huc illúcque aduersarios distrahendo fallendóque: vnum interea præcipuè moliatur, vt totum vrbis corpus validâ vi comprehensum, euertere tandem ac supplantare possit.

τῆς γὰρ τῶν πολεμούντων τύχης, καὶ πλούτου, καὶ δυνάμεως ἴδια ταῦτα, καὶ τοῖς τῶν ἑπομένων ἀρχιτεκτονικῶν ἐπινοίαις εἰς τὰς ὀργανικὰς κατασκευάς. Στρατηγοῦ δὲ ἰδίας ἀγχινοίας ἔργον τιόνδε ἂν εἴη, εἴγε βούλοιτο προσβάλλειν μηχανὰς, καθ' ἓν μὲν ἀποχρήσθω μέρος τοῖς ἔργοις αὐτοῖς· οὐδὲ γὰρ ἄλλος ἂν τις * εὐπορήσειε κύκλῳ παντὶ τῷ τείχει * περιστῆναι μηχαναῖς, εἰ μὴ πάνυ μικρὰ πόλις εἴη. εἰς πολλὰ δὲ τάγματα διελὼν τὸ στράτευμα, καὶ τὰ ἄλλα τοῦ τείχους μέρη κελευέτω τὰς κλίμακας προσφέρειν· οὕτως γὰρ εἰς ἀμηχανίαν οἱ πολιορκούμενοι πολλὴν ἐμπίπτουσιν. ἄντε γὰρ ἀμελήσαντες τῶν ἄλλων μερῶν τοῦ τείχους, ἐπὶ τὰς προσβολὰς τῶν μηχανῶν ἀμύνωσιν, ἅπαντες οἱ κατὰ τὰς κλίμακας, μηδενὸς ἀποκωλύοντος, ῥαδίως ἐπιβαίνουσι τῶν τειχῶν. ἄντε διελόντες σφᾶς αὐτοὺς ἐπί τι βοηθήσωσι κατὰ μέρη σφοδροτέρας ἐνεργείας γιγνομένης κατὰ τὰς ἐμβολὰς τῶν ὀργάνων οἱ καταλειφθέντες ὧδε μάχεσθαι, τούτοις ἀδυνατήσουσι τὸ ἐπιφερόμενον κακὸν ἀποκρούεσθαι. Διόπερ ἀγαθὸν παλαιστὴν προδεικνύειν μὲν * σκευάζειν εἰς πολλὰ μέρη δεῖ ἐπισπῶντα καὶ ἐπισφάλλοντα δεῦρο κἀκεῖσε πρὸς πολλὰ τοὺς ἀντιπάλους, ἑνὸς δὲ ζητεῖν ἐγκρατῶς λαβομένων * ἀναστρέψαι * πᾶν σῶμα τῆς πόλεως.

Quomodo oppugnatio acriter vrgendo continuari poßit.

Si aut opidum, aut arcem, aut vallum celeriter & in continenti expugnare cupiat, metuátque ne milites suos vires deficiant, nec tamen pugnæ vllam intermissionem fieri velit, copias suas in agmina certa diuidat, prout hostium & vrbis habitâ ratione

Εἰ δὲ ἐν τάχει * σπεύδει τις ἐξελεῖν φρούριον, ἢ πόλιν, ἢ χάρακα, καὶ αὐτῷ κάμνοι ἡ δύναμις μηδὲ μίαν ὥραν ἀποστῆναι βουλομένῳ τῶν ἐρυμάτων, εἰς τάγματα διελὼν τὸ στράτευμα, ὅτ' ἂν ἱκανὰ εἶναι δοκῇ κατὰ περὶ ἀναλογίαν τοῦ πλήθους,

πλήθους, καὶ κατὰ τὸ μέγεθος τῆς πολιορκουμένης πόλεως, νυκτὸς ἀρξάμενος εὐθὺς, τῷ μὲν πρώτῳ προσβαλλέτω τάγματι, τῷ δευτέρῳ κελεύσας ἐφεδρεύειν καὶ ἑτοίμῳ εἶναι, τῷ δὲ τρίτῳ καὶ τετάρτῳ, καὶ εἰ τύχοι πέμπτον ὂν, παραγγελλέτω τρέπεσθαι κατὰ κοῖτον. εἶτα ὅταν τῷ πρώτῳ καταπειράσῃ τινὰ χρόνον, τούτους μὲν ἀνακαλεσάμενος ἀποπεμπέτω κοιμησομένους, σημαινέτω δὲ τῷ δευτέρῳ προϊέναι τοῦ χάρακος. ὁ δὲ τρίτος ταγματάρχης ἀναστήσας ἐν τούτῳ, καθοπλιζέτω τὸ ὑφ' ἑαυτὸν τάγμα. καὶ μετὰ τὸ τοὺς δευτέρους τὴν ἴσην ὥραν τοῖς πρώτοις ἀγωνίζεσθαι, ἄξει τὸ τρίτον, κοιμᾶσθαι δὲ τὸ δεύτερον· μετὰ τοῦτο δὲ αὖ τὸ τέταρτον· εἶτα ἑξῆς τὸ πέμπτον ἐν μέρει τῶν στρατιωτῶν ἀναπαυομένων. ὁμοίως δ' ἐπισυναπτούσης τῆς ἡμέρας, οἱ πρῶτοι [τῇ νυκτὶ προσβάλλοντες, ἕωθεν πρῶτοι] πάλιν προσαγόντων, εἶθ' ὥρας, εἰ μὲν ἓξ εἴη τάγματα, δύο κινδυνεύσαντες· εἰ δὲ πέντε, δυοῖν ἐπὶ μικρὸν ἐπιθέντες. εἰ δὲ * τέτταρα, τρεῖς, * εἰ δὲ τρεῖς, τέτταρας· ἀπιόντες ἀριστοποιείσθωσαν· ἑξῆς δὲ οἱ μετ' αὐτοὺς, καὶ πάλιν οἱ μετὰ τούτους, ἄχρι τῶν τελευταίων· ὥστε * κύκλῳ τινὰ περιάγεσθαι. τούτου γὰρ συμβαίνοντος, ἀμφότερα ἂν γίγνοιτο. καὶ προσβολαὶ καὶ νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν ἀδιάλειπτοι προσαχθήσονται, καὶ οἱ προσβάλλοντες ἀκμῆτες καὶ νεαροὶ, τὰς ἀναπαύσεις ἐν μέρει ποιούμενοι μαχοῦνται. Τοὺς μέν τοι πολιορκουμένους, μηδ' ἂν πάνυ πολλοὶ τυγχάνωσιν, οἰέσθω τις τῷ αὐτῷ στρατηγήματι ἀντιτάσσεσθαι. τὸ γὰρ κινδυνεῦον, οὐδ' ἂν ἐπιτρέπῃ τις, ὕπνῳ χαρίζεσθαι βούλεται. φόβῳ γὰρ τοῦ δεινοῦ * παρ' ὃν ἀναπαύεται χρόνον, ὡς ἁλωσομένης πόλεως ἐγρήγορεν· καὶ τὸ

sufficere existimabit. Noctu autem producto primo agmine oppugnationem incipiat, iubeátque secundum subsidere, paratúmque esse in primi agminis defessi gradum substitui: at tertium & quartum, & quintum, si tot fortè sint agmina, indulgere quieti permittat: atque ita postquam à primo agmine oppugnatio aliquandiu tentata fuerit, reuocet illud & ad somnum capiendum mittat, dato simul signo secundo agmini vt è castris prodeat. Interea temporis tertii ordinis ductor ad arma sumenda suos excitet: Et postquam secundi agminis milites tandiu in oppugnatione permanserint, quandiu primi, ducatur agmen tertium, secundum verò ad somnum è pugna recedat: Exinde quartum excitetur, ac deinceps quintum, singulis ita vicissim quiescentibus. Similiter autem exoriente die, qui noctu primi pugnauerunt, primi quoque manè iterum per duas horas, si quidem sex fuerint agmina, pugnaturi prodeant: Si quinque, paulò diutiùs: Si quatuor, per tres horas: Si tria, quatuor horarum spatia oppugnando sustineant: redeuntes à certamine prandeant, & sic deinceps alii vsque ad vltimos, vt ita res in orbem veluti conuertatur. Atque hoc pacto, & noctu & interdiu, absque vlla intermissione, oppugnari ciuitas poterit, ac milites alternis vicibus recreati, validis semper nouísque viribus concertabunt. Nec verò quis putet, obsessos, etsi permulti numero sint, eodem contrà vti posse stratagemate. Nam qui in periculis versantur, ij, ne si permittatur quidem, somno frui velint. Nam metu periculi, etiam quo tempore licet quiescere, veluti vrbe iam iam capiendâ, vigilare coguntur

Quíque oppugnantur, obsidentium copias, quamuis exiguæ sint summo studio propulsare nituntur. quotquot verò intra mœnia sunt, mentis agitatione anxij, metuunt semper, supremúmque exitium, si vel leuiuscula neglexerint, exspectant. Ideóque curis atteri necesse est, neque vllo temporis momentò quiescere, nimiísque vigiliis ac laboribus fatigatos ærumnis ita confici, vt res suas deinceps præ infirmitate defendere nequeant cogantúrque oratores mittere vrbis deditionem postulaturos.

καὶ τὸ πολιορκούμενον, κἂν ὀλίγον ᾖ τὸ πολιορκοῦν αὐτὸ πάσῃ σπουδῇ προσαμύνει, καὶ πᾶν ὅσον ἐντειχίδιόν ἐστι, κεκίνηται· ὅτι καὶ * τὸ μέλλον φοβερώτερον, * ὡς εἰ παρὰ μικρὸν ἀμελήσωμεν, ἀπολούμενοι πάντες. ὅθεν δεῖ πᾶσι ἀνάγκη τρυχομένους αὐτοὺς, καὶ μηδὲ μίαν ὥραν ἀνάπαυλαν ἔχοντας, ἀλλὰ καὶ ἀγρυπνίαις καὶ πόνοις κάμνοντας, ἢ καὶ πρὸς τὰ μέλλοντα τεταλαιπωρηκότας ἀσθενέστερον τοῖς σφετέροις προσαμύνειν· ἢ τοὺς δεησομένους καὶ παραδώσοντας τὴν πόλιν ἐκπέμπειν.

Quo pacto Imperator quiescere à laboribus aliquando posſit.

Ipse igitur Imperator, inquiet aliquis, ferro vel adamante fusus ac conflatus, solus his rebus semper inuigilet. At non ita sanè seres habet. Nam aliquando dum ille sese ad breue tempus quieti & somno dederit, interea temporis Ducum aliquis fide ac virtute præstantisſimus, qui in militari imperio secundas teneat, exercitui præficiatur.

Αὐτὸς οὖν ὁ στρατηγὸς, ἴσως φήσει τις, ἐξ ἀδάμαντος ἢ σιδήρου κεχάλκευται, μόνος ἄγρυπνος ἔσω ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς ἔργοις. οὐ δῆτα· ἀλλὰ * παρ᾽ ὃν ἀναπαύεται χρόνον, οὗτος δ᾽ ὀλίγος * ἔσω καὶ σύντομος, ἕνα τῶν ἐν δόξῃ πιστοτάτων καὶ ἀνδρειοτάτων ἡγεμόνων, τῶν * καὶ τὰ δεύτερα τῆς στρατηγικῆς ἀρχῆς ἐχόντων, ἐπιστησάτω τοῖς ἔργοις.

Loca quæ obseſsi inacceſſa existimant obsidentibus sæpenumerò prodeſſe.

INTERDVM verò partes vrbis aliquæ salebris ac rupibus confragosæ, quæque munitiores videntur, muris hominum arte operáque constructis, commodiorem hostibus vrbis capiendæ ansam præbuêre. Hu-
iusmodi

Ἐνίοτε δὲ τὰ δοκοῦντα μέρη τῆς πόλεως εἶναι κρημνώδη, καὶ πέτραις ἀποτόμοις ὀχυρώτερα τῶν διὰ χειρὸς ἀνεστηκότων τειχῶν, ἔδωκε τοῖς πολιορκοῦσιν ἀφορμὰς μείζους εἰς τὸ νικᾶν. εἴωθε
γὰρ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

γάρ πως, ὡς τὰ πολλὰ τὰ τοιαῦτα τῶν πόλεων ὅσα φύσει πιστεύεται τὸ ἐρυμνὸν, ἀφυλακτεῖσθαι καὶ ἥκιστα φροντίδι παρακεχυπνεῖσθαι.* στρατιωτῶν. ἔνθα στρατηγὸς ἀγαθὸς ἐνόησεν ὃ * δὴ ποιῆσαι. καὶ τινὰς τῶν εὐτολμοτάτων παρακαλέσας ἐπαγγελίαις καὶ τιμαῖς * ὀλίγους, οἷς ῥᾷον ἅμα βαίνειν, εἴτε διὰ αὐτῆς τῆς δυσχερείας, εἴτε διὰ κλιμάκων ἐκράτησε τῆς πράξεως. ὑποβάντες γὰρ ἐντὸς τοῦ τείχους, ἢ πυλίδα διέκοψαν, πύλην ἀνέῳξαν.

iusmodi enim loca, quasi à naturâ satis præmunita, nescio quo modo negligi, & minùs accuratis vigiliis custodiri solent. Et facilè tum peritus Imperator quid faciundum sit excogitabit: atque audacissimorum nonnullos, tum præmiis, tum pollicitationibus faciet, vt vel per ardua illa loca euadant, vel scalis admotis aliquid emoliantur, & in mœnia taciti subeuntes, aut ostium perfringent, aut portam reserabunt.

Quid valeat Tubicinis opera in expugnatione.

Μέγα δ᾽ ἂν ὀνήσειεν καί τοι τοιόνδε συνεπινοηθὲν, εἰ καὶ σαλπιγκτὰς οἱ φθάσαντες ἐπιβῆναι τοῦ τείχους ἀνιμήσαιεν. ἀκουσθεῖσα γὰρ πολεμία σάλπιγξ ἀπὸ τειχῶν ἐν νυκτὶ, πολλὴν ἔκπληξιν ἐπιφέρει τοῖς πολιορκουμένοις, ὡς ἤδη κατὰ κράτος ἑαλωκόσιν [ὥστε τὰς πύλας καὶ τὰς ἐπάλξεις ἀπολιπόντας φεύγειν.] ὅθεν δήπου συμβαίνει γίγνεσθαι τοῖς ἔξω στρατιώταις ῥᾳδίαν τήν τε τῶν πυλῶν ἐκκοπὴν, καὶ τὴν ἐπὶ τὰ τείχη διὰ τῶν κλιμάκων ἀνάβασιν, οὐδενὸς ἔτι τῶν πολεμίων ἀπείργοντος· οὕτως που δυνατὸν ἑνὶ καὶ ἀνόπλῳ σαλπιγκτῇ πόλιν ἁλῶναι.

Magnoperè quoque profuerit, hoc etiam vti consilio, nimirum, vt tubicines vnà cum militibus qui primi murum inscenderint, attrahantur. Hostili enim tubâ noctu de mœnibus exauditâ, obsessorum animi insanùm percelluntur, quasi iam vi penitus expugnata sit ciuitas: & sæpe portas ac propugnacula deserentes diffugiunt. Vnde obsidentibus militibus, qui adhuc extra vrbem sunt, facilius est vel portas perfringere, vel per scalas sese in vrbem dirigere, nemine hostium arcente, fierique hoc modo potest vt vrbs aliqua ab vno & inermi tubicine capiatur.

Quid debeat agere Imperator in vrbem expugnatam inuadendo.

Εἰ δὲ δή τινα ἀκμάζουσαν ἐπὶ πλήθει τε καὶ δυνάμει πόλιν ἐῤῥωμένην ἑλὼν, εἰς φόβον ἢ ὑπόνοιαν ἥκοι, μή ποτε κατὰ τάγματα καὶ συστροφὰς ὑπαντιάζοντες ἀμύνοιντο

τοὺς

Imperator si vrbem aliquam florentem, & viris viribúsque pollentem vi ceperit, ac fortè metus aut suspicio sit, ne ciues collectis hinc inde turbis conuertant sese, atque irrumpenti-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

bus obsistant, aut eminentiora loca arcésue occupent, atque illic repugnando molestiam aduersariis exhibere possint, per præconem edici iubeat; Non occisum iri inermes. Quisquis enim sibi mortem, si in hostium potestatem veniat, perferendam esse cogitat, aliquid priùs tentare constituit, & necem alicui, antequàm patiatur, inferre. Et verò ciues aliquando effusos iam per vrbem hostes exegerunt, aut cum hoc minùs perficere potuerunt, in arcem munitissimam sese receperunt, & rursus nouos labores & ærumnas ijs creauerunt, & alteram denuò ac diuturniorem moliri oppugnationem coëgerunt: imò & grauibus plerúmque illatis cladibus valdè luctuosam. At si præco, quemadmodum dictum est, adhibeatur, confestim omnes, aut certè quàm plurimi, arma abiicient. Nam etsi vnusquisque cæco impetu ad defensionem consurgere velit, veritus tamen ne alia omnia sentiat socius, arma quoq; deponere cogetur. Ac licèt omnes id nunquam facere decreuerint, nihilominus, ob suspicionem cuiusq; se in armis solum deprehendi metuentis, abiicere singuli festinant. Nempe subita illa tempora, noua consilia detegi non sinunt: quíque sospites esse cupiunt, quandiu nulla salutis spes commonstratur, etsi non consilio, attamen necessitate, ad vim repellendam adiguntur: simulac verò tantulam salutis sem superesse acceperunt, quibus antea infensissimi hostes erant, ijs iam supplices obuiam vltrò procedunt. Atque etiam eadem præconis voce auditâ, qui obstinato animo arma sua nunquam deserere decreuerant, in aliam adducuntur quoque sententiam. Porrò militum in bello mors insolabiliter lugenda nunquam est: eam quippe victoriæ cupiditas intulit. quæ verò victâ iam & captâ vrbe

τοὺς ἐπιπίπτοντας, ἢ τὰ μετέωρα καταλαμβανόμενοι καὶ τὰ ἄκρα τῆς πόλεως, ἔνθεν * ἀντεπίνοιεν ἐπὶ πολὺ κακώσαντες τοὺς πολεμίους, κηρυττέτω τοὺς ἀνόπλους μὴ κτεῖναι. * ὁ γὰρ ἕκαστος ἐλπίζει ληφθεὶς τεθνήξεσθαι, βούλεται φθάνειν δράσας, καὶ πάσχων, ἀλλ' ὅτι καὶ δρᾶν. πολλοί τε ἤδη πολεμίους εἰσκεχυμένους ἐξήλασαν· ἢ μὴ δυνηθέντες, εἰς ἀκρόπολιν ἐρυμνὴν * κατηλίθησαν, ἔνθεν αὖθις εἰς πόνον καὶ ταλαιπωρίαν κατεστήσαντο τοὺς πολεμίους, ὥστε δευτέραν ἐπαναιρεῖσθαι πολιορκίαν, ἢ καὶ πολυχρονιωτέραν, ἔστι δ' ὅτε καὶ ἐπαλγεστέραν μετὰ πολλῆς πείρας κακῶν. εἰ δὲ διαβοηθείη τὸ κήρυγμα, τάχα μὲν οἱ πάντες; ὡς δὲ πρόδηλον εἰπεῖν, οἵ γε πλείους τὰ ὅπλα ῥίψουσιν. τῶν τε γὰρ βουλεμένων * δὶ ὀργῆς ἕκαστος εἰς ἄμυναν ἰέναι δεδιὼς τὸν πέλας μὴ ποτὲ οὐχ αὐτῷ ταῦτα φρονεῖ, ῥίπτειν ἀναγκασθήσεται ὥστε κἂν πάντες βούλωνται τὰ ὅπλα φυλάττειν, διὰ τὴν πρὸς ἀλλήλους ὑπόνοιαν, αὐτὸν ἕκαστον δεδιότα μὴ μόνος ὡπλισμένος ληφθείη σπεύδειν ἀποτίθεσθαι. [εἰ γὰρ ὀξεῖς καιροὶ καινὴν γνώμην οὐκ ἐῶσι φανερὰν γίγνεσθαι. οἵ τε ἕτοιμοι πρὸς τὸ σώζεσθαι,] μέχρι μὲν οὐδὲν εἰς ἐλπίδα κεκήρυκται σωτηρίας, κἂν μὴ γνώμῃ, ἀνάγκῃ τὸ ἐπιὸν ἀμύνονται κακόν· ἐπειδὰν δὲ μικρὰν ἐλπίδα τοῦ σώζεσθαι λάβωσιν, ἱκέται λοιπὸν ἀντὶ πολεμίων ὑπαντῶσιν. οὕτως τε ὁ μὲν κηρύξας, καὶ τοὺς τὰ ὅπλα φυλάττειν βουλομένους, ῥίπτειν παρασκευάζει. Στρατιωτῶν δὲ θάνατος ἐν μάχαις, ἀπαραμύθητος. δοκεῖ γὰρ τοῦ νικᾶν ἕνεκεν γεγονέναι. ἐν δὲ νίκαις καὶ καταλήψεσι πόλεων,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

λέων, τοῖς νικῶσιν οἰκτιστος * ἀφροσύνης * τὶ μᾶλλον ἢ ἀνδρίας μαρτυρεῖν. * εἰ γὰρ πῶς μνησικάκως ἔχει τοῖς * ἡττημένοις στρατηγὸς, μὴ παρὰ τοῦτο οἰέσθω τὶ φέρεσθαι βλάβος ὅτι τοὺς ἐντυγχάνοντας μὴ εὐθὺς κτείνουσιν. σχολῇ γὰρ βουλεύσεται μετὰ τοῦ ἀκινδύνου τὴν ἄμυναν ἀνταγώνιστον ἔχοντι χρὴ διαθεῖναι τοὺς ἑαλωκότας.

vrbe infertur, etiam victoribus ipsis lugenda est: & vecordiam potius quàm virtutem testatur. Nam etsi deuictorum audaciam ferociámque, quâ olim obsidioni repugnauerunt, obliuioni minimè tradiderit Imperator, non ideo tamen victoriæ suæ fraudem fieri putet, si obuii quique statim trucidati nō sint, cùm iis deinde captiuis, citra periculum, & in ocio, deliberare possit, quam dicere multā debeat.

Imbelles captiuos remittendos si fame vrbs premenda sit.

Εἰ δὲ τὴν κατὰ κράτος ἀπεγνωκὼς ἐκπόρθησιν εἰς χρόνιον καταβαίνοι πολιορκίαν, οἰόμενος λιμῷ τὴν πόλιν αἱρήσειν, ἅτινα ἂν ἐπὶ τῆς χώρας καταλάβῃ σώματα, τούτων τὰ μὲν ἐρρωμένα καὶ ἀκμάζοντα ταῖς ἡλικίαις εἰς ἄμυναν πολέμου λαβὼν, ὅ, τι περ ἂν αὐτῷ δόξῃ διατιθέσθω. γύναια δὲ καὶ παιδάρια, καὶ ἀσθενεῖς ἀνθρώπους καὶ γεγηρακότας ἑκὼν εἰς τὴν πόλιν ἀποπεμπέτω. ταῦτα γὰρ ἄχρηστα μὲν εἰς τὰς πράξεις τὰς παρεσκευασμένας, τοῖς δὲ ἔνδον τὰς * στροφὰς * συναναλώσει θᾶττον, καὶ πολεμίων μᾶλλον ἢ φίλων ἕξει * τρόπον.

Si ciuitatem obsederit Imperator quam vi expugnari posse desperet, diutinâ tamen obsidione, tandem fame ad deditionem compelli posse arbitretur, quotquot fortè captiuos interceperit valenti corpore & virenti ætate viros bello vtiles, vt ipsi sibi collibitum erit, excipiat. Mulierculas verò, puerulos, & inualidos ac decrepitos senes, vltrò in vrbem remittat. Illi enim ad belli munia prorsus inepti, ciuium suorum citiùs absument cibaria, & hostium magis quàm sociorum munus fungentur.

Qualis esse debeat Imperator partâ victoriâ.

Εἰ δὲ τῷ πάντα κατὰ δαίμονα καὶ νοῦν χωρήσειεν, ὥστε τοῖς ὅλοις ἐπιθεῖναι τοῦ πολέμου πράγμασι τέλος, ἔστω μὴ βαρὺς ἐπὶ ταῖς εὐπραγίαις, ἀλλ' ἄφυρτος. μηδὲ τῦφον ἀπηνῆ περιφέρων,

Postea quam autem omnia feliciter & ex animi sententia cesserint, fine bellicis negotiis imposito, caueat Imperator, ne ob res secundas elatior aut grauior videatur, sed placidus sit ac benignus, néue fastum minaci ac truculento vultu præ se ferat-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

ſed ciuilem atque amabilem beneuolentiam comiter omnibus exhibeat. Illa enim inuidiã ac liuorem gignunt, iſta æmulum amorem conciliant. Et Inuidentia quidem mœror eſt ob res alicuius bene geſtas: Æmulatio verò, virtutum, quæ alteri inſunt, imitatio. Tantum autem inter vtraque diſcriminis eſt, vt Inuidere, ſit optare, laudem quam aliquis ſibi virtute comparauit, perire: Æmulari verò, parem alicuius laudi gloriam diſcupere. Itaque vir ſtrenuus, non ſolùm erit patriæ & militarium copiarum Dux præſtantiſſimus, ſed & gloriæ, quam egregiis indeptus eſt facinoribus, ſartæ tectæq; conſeruandæ, conſultiſſimus Imperator.

ἀλλ' εὐμένειαν προσφιλῆ. ἐκεῖνα μὲν γὰρ φθόνοι ἐγέννησαν· ταῦτα δὲ ζῆλον * ἐνεσπάσατο. Φθόνος μὲν οὖν ἐστιν ὀδύνη τῆς πρὸς τοὺς πέλας ἀγαθῶν. Ζῆλος δὲ μίμησις τῶν παρ' * ἀλλήλοις καλῶν. τοσοῦτον δέ τι διενήνοχεν ἀλλήλων, ὥστε τὸ μὲν φθονεῖν, εὐχὴν εἶναι τοῦ καὶ παρ' ἄλλῳ τι καλὸν μὴ εἶναι· τὸ δὲ ζηλοῦν, ἐπιθυμίαν τῆς τῶν ἴσων κτήσεως. Ἀνὴρ οὖν ἀγαθὸς οὐ μόνον πατρίδος τε καὶ στρατιωτικοῦ πλήθους ἄριστος ἡγεμὼν, ἀλλὰ καὶ τῆς περὶ αὐτὸν εἰς ἀεὶ εὐδοξίας ἀκινδυνώτατος οὐκ ἀνόητος στρατηγός.

EXPLICIT
STRATEGICVS.

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΥ.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

ΟΥΡΒΙΚΙΟΥ ΕΠΙΤΗΔΕΥΜΑ.

VRBICII INVENTVM

Nicolaus Rigaltius P.

NVNC PRIMVM GRÆCE ET LATINE

IN LVCEM DEDIT.

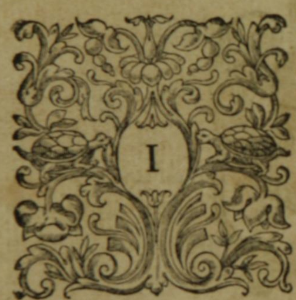

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

LECTORI S.

NTER ceteros rerum Militarium ſcriptores, quos mihi Bibliothecæ Mediceæ calamo exaratus codex ſuppeditauit, reperi hanc quoque Vrbicij ſcriptiunculam, quæ Tacticen continet ſanè ingenioſam, & pedeſtribus copijs aduerſus equeſtres opidò vtilem. Eam ego in Latinum ſermonem tranſtuli, & aliquâ etiam parte, datâ ſuo loco typi tactici figurâ, (nam hæc in libro manuſc. omnino deerat) illuſtraui; lectiones etiam nonnullas caſtigaui. De ipſo autem Vrbicio non eſt quod dicam, ſatíſque ipſe iudicio ſuo ſe prodit. Monebo tamen minutulum aliquod fragmentum excuſum olim fuiſſe ſub hoc elogio,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

Ὀρβικίου τῶν περὶ τὸ στράτευμα τάξεων. Item me nup rehabuiſſe à V.Cl. Franciſco Pithœo IC^to indicem ſcriptorum de re Bellicâ qui in Italiâ adſeruantur, in quo huiuſmodi fit Orbicij mentio: Ὀρβικίου Τακτικῶν. *Initium poſt aliquot verſus*, τὸ πλῆθος. &c. Tantum de Vrbicio, Orbicióve in præſentiâ comperi. Habe illud interim & Vale.

Οὐρβικίου ἐπιτήδευμα.

VRBICII INVENTVM,

SIVE Commentum ingenioſum,

Quo pedites Romani Barbarorum equeſtres copias debellare ſecurè poſſunt.

Interprete N. R. P.

Αἱ μὲν προτεταγμέναι τάξεις, εὑρεμάτων παλαιῶν εἰσὶν ἀνδρῶν * ἐκλεθεῖσαι πρὸς στρατιώτας μεμελετηκότας δέχεσθαι τὰς τῶν πολεμίων προσβολάς. διὸ καὶ ῥάδιον ἦν αὐτοῖς μετασχηματίζεσθαι εἰς ἀπάτην τῶν ἐχθρῶν. Ἐπειδὴ δὲ νῦν ἀθρόως εἰς ἐκδίκησιν τῶν Ῥωμαϊκῶν πραγμάτων θεόθεν κινούμενος ὁ καλλίνικος ἡμῶν καὶ εὐσεβέστατος δεσπότης ὥρμησε, καὶ συμβαίνει τοὺς μὲν ἐμπείρους τοῦ πράγματος ἀπολιμπάνεσθαι διὰ γῆρας· τοὺς δὲ νεωτέρους ἐν τοῖς κινδύνοις μανθάνειν τὴν τῶν πολεμίων πεῖραν, ἐκ δὲ τούτων ἀθυμίαν καὶ ὄκνον προσγίνεσθαι

Variæ quidem ordinandorum agminum antehac vſurpatæ rationes, ab antiquis inuenta & excogitatæ ſunt viris, & militibus hoſtilium impreſſionum cohibendarum ſtudioſis traditæ. Quare haud difficile illis fuit in varias ordinum ſpecies, quibus aduerſarij decipi poſſent, ſe ſe transformare. Nunc verò quando ad Romanas res vindicandas diuinitùs excitatus victor inclytus piiſſimúſque Dominus noſter incubuit, accidit quoque iſtud, vt rerum quidem vſu callidi & experti, ſenio ingraueſcente deficiant, iuuenes verò in periculis, hoſtium vires experiendo addiſcant: indeq; illis labore nimio fatigatis ignauia deſi-

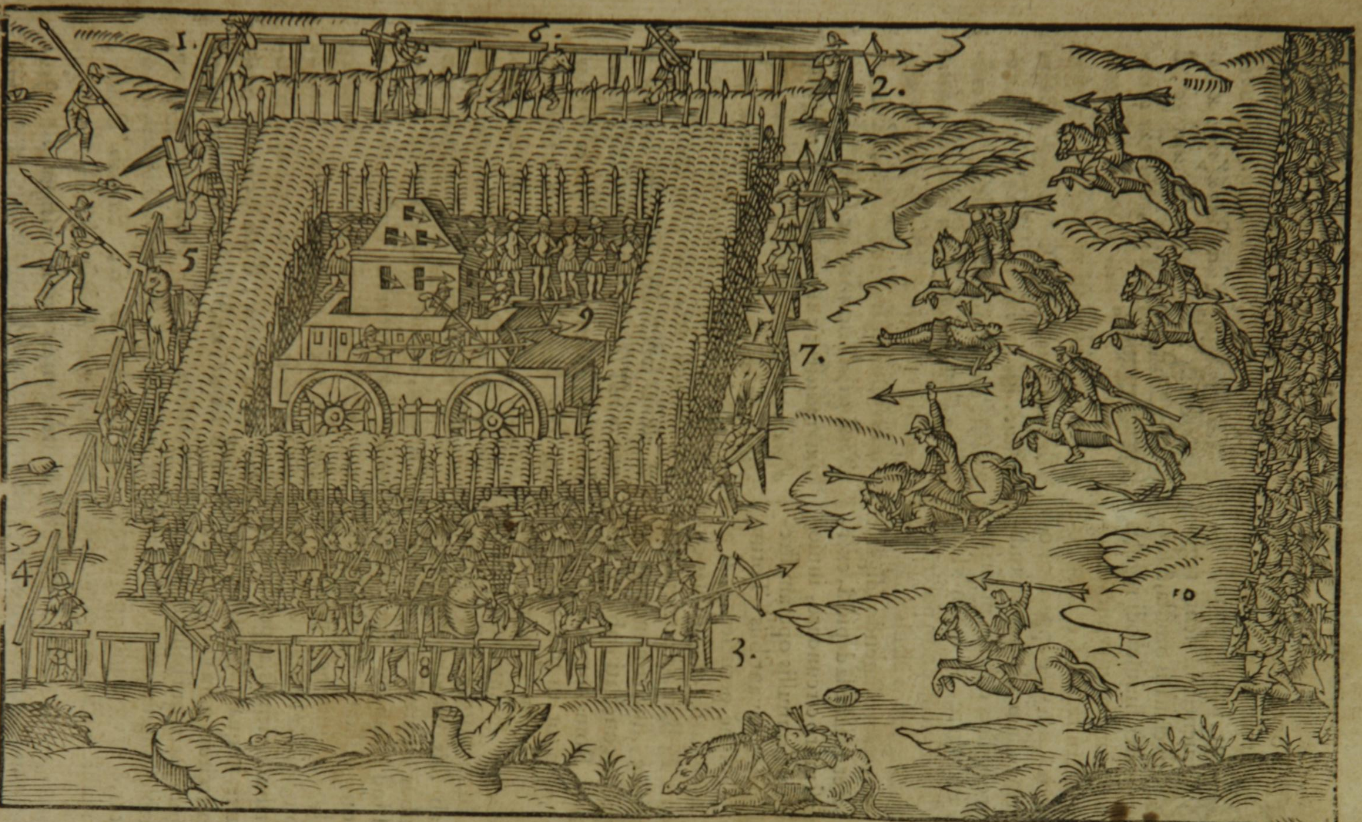
diáque ſuboriatur, formam vnam aciei collocandæ proponere auſus ſum, quæ & militem ſeruare inuulneratum, hoſtémque iuxtà conficere & opprimere poſſit, quæque indicta quidem antiquis eſt, meo verò ingenio excogitata. Et venia, puto, iſti dabitur audaciæ, quæ publicis vtilia rebus conſilia sereniſſimo omnium Domino indicare conatur. Nec enim vt de re bellicâ diſſerendi facultatem adroganter mihi tribuam, ſed vt officio meo feliciſſimè ſubſeruiam, hancce figuram aciei, militarium ordinum iuuandorum cauſsâ, exhibere aggredior. Hinc enim illis non parua parabitur vtilitas, pedeſtribus copiis aduerſus equeſtres decertantibus. Erit verò phalangis nomen huic ſcriptioni adpoſitum & conueniens.

γίνεσθαι τοῖς κάμνουσιν, ἐτόλμησα μίαν παράταξιν προσθεῖναι, τὸν μὲν στρατιώτην φυλάττουσαν ἄτρωτον, τοὺς πολεμίους δὲ κατεργαζομένην· μὴ ῥηθεῖσαν μὲν παρὰ τῶν παλαιῶν, ἐπινοηθεῖσαν δὲ παρ᾽ ἐμοῦ. λογισάμενος ὅτι συγγνώμην ἕξει παῤῥησία κοινὸν συμφέρον γνωρίζουσα τῷ γαληνοτάτῳ πάντων δεσπότῃ. οὐδὲ γὰρ ὡς φθέγγεσθαι περὶ πολέμων καταθαῤῥῶν, ἀλλ᾽ ὡς εὐτυχῆ δουλείαν ἐκπληρῶν, ἐπὶ τῷ προσθεῖναι τό, τε σχῆμα * καὶ τὸ χρήσιμον τῆς τάξεως ὥρμησα. Χρησιμεύσει δὲ μάλιστα τὸ ταύτης ὄφελος πεζοῖς πολεμοῦσι πρὸς ἱππέας. ὄνομα δὲ τῆς φάλαγγος οἰκεῖον τῷ γράμματι.

Κάστρον κινούμενον κατὰ τετράγωνον σχῆμα τῆς τῶν στρατιωτῶν πορείας γιγνομένης ὡς δείκνυσιν ἡ ὑποκειμένη γραφή.

Caſtrum progrediens exercitu ſecundum quadratam figuram inſtructo, vt patet ex ſubiectâ deſcriptione.

1. 2. 3. 4. Κανόνες καθηλωμένοι. *Regulæ clauatæ.* 5. 6. 7. 8. ζῶα βαςάζοντα κανόνας. *Iumenta regulis onusta.* 9. ἅμαξαι βαλίςρας ἔχουσαι. *Currus cum ballistis.* 10. *Equites barbari.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

Oporte eos qui agminis latera ambulando faciunt, habere ponè se sequentia iumenta regulis clauatis onusta, & singulis decurijs tres huiusmodi regulas concedi, ita vt iumentum vnum decurijs decem inseruire possit, & aliud deinceps ceteris. Cùm verò apparere hostes cœperint illico ad eam latitudinem exsilire milites debent, mediámque palis incingere, ad quam vsque tela ex hostili peruenire non poterunt; & palos illos ingẽtibus clauis cuspidatos, altè in terram offigendo adigere: atque vt patet ex tabellâ depictâ, exercitum quasi muro circundare, iuniorum militum nonnullis operam strenuè & alacriter nauantibus. Totum autem velocissimè perficietur, si ab quoque latere partes quique suas circumuallent. Et Barbari quidem primâ irruptione, siue vt nunc vocant, impetu primo concitati, absque dubio nemine Romanorum vno vulnerato, quotquot in primâ illâ impressione vrgebunt (solent enim protrudendo se se impellere) equis collapsi Romanorum telis ferientur, & ab suis quoque improuidè insequẽtibus oppressi proculcabuntur. Istud etiam ex hac ordinis dispositione vtilitatis eueniet, vt facillimè hostes interfici possint, si in curribus ballistæ habeantur ex quatuor lateribus ferientes, ac potissimum ex illâ parte, in quam impetum faciet hostilis exercitus. nam vt in exercitationis figurâ patet, qui ballistis tela dirigent, triplo longiùs, quàm hostes iaculabuntur, & in virorum equorúmq; corpora missile ferrum infigent. In medio

Δεῖ τοῖς ἐκ τῶν πλευρῶν ὁδεύουσιν ἀκολουθεῖν ζῶα βαστάζοντα κανόνας καθηλωμένους, καὶ ἑκάστην στρατιωτῶν δεκανίαν ἐξουσίαν ἔχειν τριῶν τοιούτων κανόνων, ὡς τὸ ζῶον τὸ ἓν ὑπουργεῖν δεκανίαις δέκα, καὶ * ἄλλο ἐφεξῆς ἄλλαις. καὶ ἐπειδὰν προσδοκηθῶσιν οἱ πολέμιοι, ἐκπηδῶντας στρατιώτας ἐπὶ τοσοῦτον πλάτος περιφράττειν δεῖ τοῖς κανόσι τὸ μέσον, ἐφ' ὅσον οὐ φθάσει τὰ τῶν πολεμίων ἐφικέσθαι βέλη τῆς τάξεως, καὶ προσηλοῦν μεγάλοις ἥλοις εἰς βάθος τοὺς κατακεντρωμένους κανόνας, οὕτως ὡς ἡ γραφὴ δείκνυσι· καὶ περιτειχίζειν δι' ὀλίγων γοργῶς τοῦτο ποιούντων τῶν νεωτέρων τὸ στράτευμα. ἔσται δὲ τὸ πᾶν εὐκόλως, ἐὰν οἱ καθ' ἑκάστην πλευρὰν τούτου φροντίζοντες τὸ οἰκεῖον περιφράττουσι. καὶ ὅτι μὲν ἡ πρώτη τῶν βαρβάρων προσβολή, ὃν νῦν ἔμπετον καλοῦσι, κατενεχθήσεται δῆλον, καὶ οὐκ ἔσται τὸ τυχόν, μὴ πληγέντος Ῥωμαίου, τοὺς γὰρ πρῶτα τῶν βαρβάρων φρονοῦντας, οἷς τὸ προκατελαύνειν σύνηθες, πεσόντας τοῖς ἵπποις, βάλλεσθαι μὲν ὑπὸ Ῥωμαίων, συμπατεῖσθαι δὲ παρὰ τῶν οἰκείων ἀπροσδοκήτως ὄπιθεν ἐπενεχθέντων. ὑπάρξει δὲ τῆς τάξεως, τὸ ῥᾳδίως φονεύειν τοὺς πολεμίους, εἰ ἐπὶ ἁμαξῶν βαλίστρας ἔχοιεν ἐκ τῶν τεσσάρων πλευρῶν ἐργαζομένας, καὶ μάλιστα κατ' ἐκείνου τοῦ μέρους, καθ' οὗ ἂν πολέμιον ὁρμήσοι στράτευμα. ὡς γὰρ ἐν γυμνασίας σχήματι, οἱ μὲν ἐκ τῶν βαλίστρων ἀκοντίσουσιν εἰς τὸ τριπλάσιον τῆς ἐκείνων βολῆς, καὶ σώμασιν ἀνδρῶν, ἢ ἵππων ἐμπήξουσι τὸν πεμπόμενον σίδηρον. θεωρηταὶ

ῥηταὶ δὲ τῆς τῶν πολεμίων καταφορᾶς ἔσονται οἱ ἐν τῷ μέσῳ κατὰ τῶν ὅπλων ἑστῶτες στρατιῶται, ἵνα εἰ ἴδοιεν τοὺς πολεμίους ἐθέλειν ἀποβάντας τῶν ἵππων ἀνορύττειν τοὺς κανόνας, καὶ αὐτοὶ νεύοντας αὐτοὺς καὶ ἀσχολουμένους ἐξ ἐπιδρομῶν ἀκοντίζουσιν, εἰ δὲ οὐκ ἐάσωσιν αὐτοὺς αἱ βαλίστραι σχολὴν * ἀγαγεῖν εἰς ἔργον τῆς τῶν κανόνων ἀναλήψεως, οὐδὲ ὁ προεμπαρεὶς αὐτῶν ὄχλος. δῆλον γὰρ ὅτι εἰ συμπίπτοιεν οἱ ἵπποι κατὰ τῶν ἥλων μένουσι κείμενοι, καθ' ὧν ἂν πρῶτον ἀπτῶσιν. τῶν δὲ καὶ ὀλίγων ἀνδρῶν στάσιν ἰδόντες ἐκδειματωθῶσι τοὺς ἐπελθόντας αὐτοῖς πανταχόθεν ὁρῶντας πίπτοντας, τοὺς δὲ τὴν μέσην τάξιν ἔχοντας ἀβλαβεῖς ἑστῶτας, δώσουσι νῶτα, καὶ ἐξέσται τοὺς ἡμετέρους ἀναλεξαμένους τὰ παρὰ τῶν πολεμίων ἀκοντισθέντα βέλη, ἔσω τῶν κανόνων οὐ περιφράγματος σκυλεῦσαι μὲν τοὺς πεσόντας, ἀνασπάσαντας δὲ τοὺς κανόνας ἀφόβως * ἐν ὁδοιπορίας σχήματι πάλιν διώκειν τοὺς πολεμίους, καὶ οὕτω ποιεῖν ἐφ' ὅσον ἂν ἔθνος προελέσθαι βούλοιντο ἐν ταῖς ἱππικαῖς ἐφόδοις ἔχον τὴν δύναμιν. Εἰ δὲ δοκεῖ ἐπίπονον ἔχειν τὸ καταπηγνύναι τοὺς κανόνας λογισώμεθα τὴν ἀκίνδυνον ἐξ αὐτῶν ἀσφάλειαν· τὴν τῶν στρατιωτῶν εὐθυμίαν· τὸ εὔθυμον νίκην. πολλὰ καὶ ἄλλα τοῖς ἐπὶ πόλεμον ἐξιοῦσιν ἐπιπονώτερα, μηδὲν τούτου ἀγαθὸν προφαίνοντα. βασταγαὶ παπυλεώνων, ἀσχολίαι περὶ τὴν τούτων κατάπηξιν, φοσσάτων ἢ * σουδάτων ἐργασίαι. καὶ δὲ οἱ βάρβαροι ἑαυτοὺς οὐ περιφράττουσιν ἁμάξαις, ἃς ἐστὶ ῥᾴδιον ἀναλῶσαι τέχνῃ * τῷ πυρί. Εἰ οὖν πάντα πόνον ἔχει, διὰ τί δυσκόλως ὀφθήσεται καὶ μάταιος, ὁ πανταχοῦ τὴν δύναμιν ἡμῶν ἀκαταμάχητον ποιῶν; μὴ τοίνυν ἐπειδὴ πρῶτον ἐπινενόηται, μηδὲ ἐν ἔργοις εἶναι τὴν ὠφέλειαν ἔδειξε καταφρονείσθω, ὡς παρὰ ἀπείρου

medio autem ſtent in armis ſpeculatores, hoſtiúmque impetum conſiderent, vt ſi animaduertant quoſdam relictis equis palos refigere ac refodere velle, eos continuò, dum in terram cernui & occupati ſunt, ſagittis arceant: quippe nec iis interea palos ocioſe rimari vel auferre baliſtæ permittent, nec tota etiam ipſorum protrudens ſeſe turba: ac ſi fortè equi conciderint, iacebunt oppreſſi propter clauos à quibus primùm impediti fuerant. Poſteaquam igitur paucorum virorum armatâ manu exterriti fuerint hoſtes, cernentes ſeſe dum aduerſarios inſequuntur, occumbere, illos contrà in medio ſtare incolumes, terga illico dabunt. Et licebit tunc noſtris tela ab hoſtibus intra ſeptorum regulas conjecta colligere, cadauera ſpoliare, canonéſque ipſos refigere, & intrepidè quaſi ſi ambulando pergerent, rurſum hoſtes perſequi, tandémque illud perficere, quod gentes illæ, vires omnes ſuas in copiis equeſtribus collocantes, moliebantur. At ſi laborioſius ac difficilius videtur regulas illas configere, cogitandum erit tutiſſimam illinc oriri ſecuritatem, militum conſtantiam, certámque victoriæ ſpem. Item alia eſſe quamplurima multò operoſiora, longéque minores bellatoribus præbentia commoditates, puta papilionum geſtationes, iiſque deſtituendis occupationes, & foſſatis ſiue ſedetis circumducendis operationes. Quin & Barbari ſeſe iunctis curribus muniunt, qui tamen perfacili arte ſuccendi poſſunt. Itaq; cum nihil niſi labore perficiatur, non eſt cur auerſetur quiſpiam huncce conatum, qui copias noſtras vndiquáque præſtat inexpugnabiles. Neque tam vtile deſpiciendis reprimendíſq; hoſtibus conſiliũ aut cogitatione quis ante hac pręcepit, aut opere declarauit, quã ab imperito rei militaris homine nũc primũ oſtẽdi-

tur. Etenim ſi Archimedis ars bellicis rebus opem ferre, variáſque balliſtas machinari voluerit, vix tutam adeò aut munitam armorum comminiſci poterit rationem : nec vlla talis vnquam fuit à præſtantiſſimis artificibus excogitata. Nam ſi bellicorum arietum impetus, omnémq; hoſtium vim & conatum poſſit aſpellere, multò faciliùs incompoſitam indigeſtámque turbam, manentum profligabit, fugientémque omnino inſequetur. Et partibus ſuis omnibus abſoluta erit Archimedis ſimul & mea ſcientia, victore inclyto & imperante Rege noſtro Anaſtaſio : quando tandem tyrones quoque & imperiti milites exercitationum ſine vllo periculo meditationibus deſpicere aduerſarios adſueſcent.

πολέμων ἐκτεθεῖσιν. Εἰ γὰρ Ἀρχιμήδους βοηθῆσαι τέχνη τοῖς στρατεύμασιν, ἢ τὰς βαλλίστρας τεχνησαμένη, τὸ ἀκαταμάχητον ὅπλον καὶ οὐκ ἀσχολεῖ * * * τηλικοῦτον ὅπλον. οἷον οὐδὲν ἄλλο παρὰ τοῖς σοφοῖς τέχνης ἐπινενόηται. εἰ γὰρ κριῶν πολεμικῶν προσβολὰς, καὶ πᾶσαν ἐχθρῶν δύναμιν καὶ τέχνην ἱσταμένη διώκειν, ἀποδημεῖν ἐθιζομένη, πολλῷ πλέον ἄτακτον * ὅπλον ἐπιμένοντα ἀπολέσαι, φεύγοντα δὲ μέχρι παντὸς ἐπιδιώξει. Καὶ τελεία νῦν ἔσται μετὰ Ἀρχιμήδους * κἀμοῦ σοφία, ἐπὶ τοῦ καλλινίκου καὶ αὐτοκράτορος ἡμῶν βασιλέως Ἀναστασίου· ὅτε τίως ἀπείρως ἔχων ὁ στρατιώτης ἐν ἀκινδύνοις μελέταις καταφρονεῖν τῶν πολεμίων ἐθισθήσεται.

FINIS.

ΤΕΛΟΣ.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

VARIAE LECTIONES TRIBVS ONOSANDRI MANVSS. Codicibus collatis excerptæ.

B. F.

NE. QVIS. ONOSANDRVM. GRAECE. LEGAT. SI. HAS. NEGLEGAT.

Designandis Codd. vtor his litteris singulariis.

V. M.	Id est,	Veteres Membranæ. vel, Vetusta Macrocola.
C. M.		Codex Mediceus, ex Bibliothecâ Reginæ Catharinæ.
L. R.		Liber Recentior.

PAGINA PRIMA.

τρατηγικὸς] *Ita etiam legitur in Codice Mediceo: in libro recentiore*, Στρατηγική. *Vide Notas.* Πρέπειν.] *C.M.* πρέπει. Οὐηράνιε.] *L. R.* Οὐεράνιε. *Nulla huius mentio in versione Camerarij.*

Λελογχῶσιν.] *C. M.* λογχῶσι. Φησί.] *L. R.* σφίσι. *Rectè.* Θαῤῥήσας.] *L. R.* θαῤῥήσουσι. *Vide Notas.* Ἡ τὸ μεν.] *L. R.* ἢ. τ. μ.

PAG. 2. Εἰ ἃ δὴ.] *C. M. lacunam sic habet.* εἰ ἃ δι Ῥωμαίοις δυνάμει καὶ δι' ἔργων πρα ταῦτ' ἐγὼ *&c. posterior tamen lacuna repleta est: sed ab aliâ manu. Camerarius legisse videtur*, εἰ ἃ δεῖ Ῥωμαίοις δυνάμει καὶ δι' ἔργων πρᾶξαι.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

Nic. Saguntinus ita verterat: Si ea quę Romani virtute ac industria duce, fortiter atque præclarè gessissent, &c *Vnae vtramque Codicis Medicei lacunam implendam censeo*: εἰ ἃ δὴ Ῥωμαῖοι δυνάμει καὶ δι' ἔργων πράξαιεν. Ὑπερέροντες. Κἂν εἰ δύναιντο.] *In libro recentiori deest* εἰ.

PAG 3. ἅπαν τῷ γένει.] *Scribe ex* L.R. ἅ. τὸ γένος. πρωτεῦον.] C.M. πρωτεῦσαι. ἅτε γὰρ] L.R. *corrupta scriptura*, ἅπεχον. Ἐφυλαξαντο] C.M. & L.R. ἐφυλάξαντο. *rectè* Δίκαιον ἐμαχήσαντο.] C.M. δι' ὧν ἐμαχ. Πάντα μοι σύνειλεκται.] L.R. *non leg.* πάντα: Αὐτοστρατηγησάμενος.] *Quæ deinceps sequuntur vsque ad* εἰς σύνταξιν &c. *desunt in* C. M:- παραθέμενος] L.R. παραθέμενος.

PAG 4. ἀπολείπῃ] L.R. λείπῃ. Τρυφὴν] L.R. τροφήν.

PAG. 5. ὕστεροι.] C.M. ὕστερος. ἔτγοντα.] L.R. ἄγοντα. *vera lectio* C. M. ἄτλοντα. Ἡ ἐνόημα.] C.M. ἢ ἐννόημα. παραίτια] L.R. περαιτία. Δ' ἡ αἵρεσις] L.R. διαίρεσις. Αὐτοματῳ.] C.M. αὐτοματη. τοῦτῳ] L.R. τοῦτο.

PAG. 6. ξομηροῦσαι δυνάμενα στρατηγοῦ πρὸς πατρίδα.] *Verior & auctior scriptura* ἐξ. L.R. δυνάμενα. στρατηγοῦ παῖδες πρ. πα. δ. &c. Ἐκείνους μόνοις τοῖς φαρ] C.M. *ex* μόνους τ. φ. *aptius ad mentem Onesandri*. ὁ δὲ. L.R. οἱ δε. ἐποίησεν] L.R. ἐποίησαν. ἀνέστησεν] L.R. ἀνέστησαν. Τοῦ δύνασθαι λέγειν] L: R. τοῦ λέγειν δυνατόν.

PAG. 7. Τὸν δὲ ἔνδοξ.] C.M. τὸ δὲ ἔν Οὐδεὶς γὰρ ἑκὼν] *Deest* τὸ, ἑκὼν, *in* L. R. χείρομα.] *Omnino legendum* χείρονα *ex* C.M. & L.R.

χρήσῃ.] L.R. χρήσεται. Ὁ δὲ πλούσιος.] L.R. οὐδὲ πλ. Ὧν τύχῃ.] L. R. ἂν τύχει. ὁβολογιάτην] *Ita etiam habet* L. R. C.M. ὁμολογιάτην. *Emendandum*, ὀβολοστάτην. τούτοις] L. R. τιούτοις.

PAG. 8. Καὶ προσθεν] L.R. καὶ τὰ πρόσθεν. ἀριστείοις] L. R. ἀρ. στοις.

προγόνων] L.R. πατέρων. *Ex Notis cōpendiariis in V. M.* πρῶν. Διὰ τοὺς προγόνους] L.R. διὰ τὸ τοὺς πρ. σφῶν αὐτῶν ἀρετὴν κἂν μὴ γένει &c.] L. R. σφῶν ἀρετὴν κἂν μηδὲ γένει. &c. προσόντων μὲν δεῖ τούτοις.] *Verior lectio* C.M. προσόντων μὲν δὴ τούτων ἐκείνοις.

Προγόνων] L.R. πατέρων. Ταλαιπωρότερον] *abest in* L. R. C.M. ταλαιπότερον. ὥρμηνται] L.R. ὥρμηνται. Προγόνων.] L.R. πατέρων.

PAG. 9. Διαιρέσις.] C. M. διαίρεσις. Στρατηγὸς ἀγαθὸς &c.] C. M. στρατηγὸς ὁ ἀγαθὸς, ὁ δὲ κακὸς, ὁ πλούσιος. Προς δεῖ.] *lege ex* C.M. & L. R. προσδεῖν.

Τῇ πατρίδι, καὶ πιστότατους καὶ εὐρωστοτάτους.] *desunt hæc verba in* L.R. Καιρὸν δοκιμασίας.] *Scribe ex* L.R. καιρῷ δ. ἐν εὐπορίᾳ] *Lego* ἐν ἀπορίᾳ. *nec satis accuratè hunc locum interpretatur Camerarius*.

PAG. 10. Ὥστε δεῖ] L.R. ὥστε δεῖ. ἐννοῆσαι.] C.M. ἐννοῆσαι. Ἐπάγει.] L.R. προσάγειν.

PAG. 11. Ἐπὶ τῷ] L.R. ἐπὶ τὸ. Τοὺς ἀξίους τοῖς ἐναντίοις.] *Cum V. M. consentit* L.R. *sed* C. M. *habet* τοῖς ἀξιουμένοις τοὺς ἐναντίους.

Τείχους.] C.M. τοίχους.

ἀσθενοῦς γε ὄντας] C.M. & L.R. ἀσθενοῦς γε ὄντος.

ἔτει μέγα βάρος.] *Turbidè scriptum in* L.R.

L.R. ἔτι μεγάδορ⊙.

ὧ παρ' αὐτῷ.] L.R. τ. π. αὐτοῦ.

PAG. 12. Διαθεῖναι] C.M. διαθῦναι. Ἀμαρτιῶν ὁ στρατηγός.] L.R. ἀμαρτιῶν ὁ στρατηγός. *Implenda lacuna ope* C.M. ἀμαρτιῶν τὸ θεῖον ὁ στρ. ὡς νόμοι.] L.R. ὡς οἱ νόμοι.

διαμολυσμα⊙ ἐκ &c.] L.R. διαμόλυσμα. *Puto sic interpungendum legendumq;* πᾶσιν, εἴ τις ἢ δημοσία κηλὶς ἢ διαμόλυσμα ἑκάστῳ, σωώεστιν ἀποδιαπεμπόμεν⊙. ἵνα ἐθίζεσθ.] L.R. ἐθίζηται.

Ἔχοντας τὸ σώνθημα.] *Imperiti librarij in tribus Mss. Cod. hîc exarauerant titulum,* Περὶ τοῦ ἔχειν σώνθημα τὸν λαόν: *quem nimis hoc loco ineptum conuerso stilo effodi. nam Onosander in præsentia minime minus de synthemate aut tessera loquitur.*

PAG. 13. Εὐπαθέστεροι.] C.M. εὐπαθέστεραι. L.R. ἀπαθέστερον. Δραστήριοι.] C.M. δραστήριον. ἅμα τι τοῖς κατὰ πιν. *Hæc verba & quæ deinceps sequuntur vsq; ad* κἂν ἐπιστρέψαι &c. *desunt in* L.R. Παρὰ βοηθείας. C.M. παραβοηθείας. Βουλομένων.] L.R. βουλομένοις. πανικὰ καὶ πλάνας ποιας.] C. M. π. καὶ πλάνας ποιάς. L. R. πανικὰς πλείας ποιάς.

PAG. 14. Ἔστιν. L.R. εἰσίν.

Μέλλων δὲ κρίνειν.] τὸ, κρίνειν ἀεί. C.M. τῷ σύνοπλον.] L.R. τὸ σώοπλ. χολῆ.] *sic vbique scriptum pro* χολῇ. ἢ μὴ πολλὴν ἀνέτω. *In* C.M. *deest* μή.

PAG. 15. Φθειρέτω ἢ κωλυέτω.] *L.M.* φθειρέτω, κωλυέτω, &c. Προαναληθέσθω.] *In orâ veteris membranæ adscriptū est,* γρ. καὶ προαναπνεέσθω. Μήτ' ἐπὶ τῆς ὑπηκόου.] *Omissa sunt hæc verba in* L.R. πλὴν γε φιλίαν.] L.R. τὴν πολέμιαν. δὲ ὅμως.] L.R. δ' ὅμως. ἢ ἀπὸ λαμπρᾶς.] *Ita cōstanter in tribus Mss. Vide Notas.* παρουσίας σφίσιν οὕτως ἀόκνως παρακομίζουσι. *Emendatior lectio* C.M. π. σφ. οὔσης, ἀόκνως παρακομίζωσι.

PAG. 16. Περὶ τοῦ ὅτι] C.M. ὅπως. ἄγειν τὸν στρατηγόν.] *Lege ex* C.M. στρατόν. δρᾶσαι.] C.M. δράσας. Ἀποκλεῖσαι.] C.M. ἀποκλεῖσθαι. Ὅπου δ' ἂν μέλλοι.] L.R. μέλλῃ. ποιούμεν⊙ τὸ μονήν.] *Scribe ex* L.R. νομήν. Ἢ καιροῖς ἐφεδρεύων.] L.R. εἰ καὶ καιροὺς ἐφεδρ. ἐλώδη.] C.M. & L.R. ἑλώδη. *Frustra vide Notas.*

PAG. 17. Ἐκάκωσε.] *In V.M. est* ἐκάκωσε. περὶ τοῦ συνεχῶς, &c.] *Hic titulus reponi debet in medio præcedentis capitis, ibi,* ὅπου δ' ἂ μέλλοι &c. ὑπαλλάσσειν.] C.M. ἀπαλλάσσειν. ἐκρήσεις.] L. R. ἐπικρίσεις. Ἐτῶν.] L.R. ἑκόντα. *Lege ex* C.M. ἐῶν.

Εὐτολμώτατον.] *Religio fuit librario duorum Codicum scripturã immutare.* C.M. εὐτολμόατον. *nisi mauis scribere.* αἱ γὰρ ἡδοναὶ διελεάζουσαι τῷ καθ' ἡμέραν σωήθει, τὰς ἐπιθυμίας ἀποφθείρουσι τῶν ἐπιτολμωτάτων. *quod placuisse Camerario videtur.* Μακρὰν ἐπείγει.] *In orâ.* C. M. ἐπάγειν οἶμαι. ἐκδεδιτημένοι.] C.M. ἐκδεδιητημένοι. *Verior lectio* L.R. ἐκδεδιπλομένοι.

PAG. 18. στατόν.] L.R. στρατηγόν. *perperam.* Ἡ μὴ διὰ τῶν δεινῶν εἰς τὸ ἀληθινὸν ἀγώνισμα πεῖρα.] *in Cod. quoq; Mediceo. sed nec inepta* L.R. *lectio* εἰ μ. δ. τ. δ. ε. . . α. α. πεῖρα. γυμναζέτω τοῖς δέλεσι τρόποις.] L. R. γυμναζ. δέλεσι τοίοις τρό. Γιγνόμεναι.] L. R. γιγνόμενοι. ὑπ' ὀξὺ παράγγελμα πάντες.] L.R.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

ὑπόλι παρ. ἃ πάντες. ἐπὶ λαιὰ καὶ δε-ξιὰ.] V.M. ἐπὶ λαιᾶ καὶ δεξιᾶ. ὑποστέλ-λουσαι.] C.M. ἐπιστέλ. Οἱ μὲν γὰρ ἐρχὴν.] L.R. οἱ μὲν γὰρ ἐρ. ἔθεσαν ἐπ' ἄλλη.] L.R. ἔθ. ἐπ' ἄλλην.

PAG. 19. ῥερυθμισμένη.] L. R. ἐρ-ρυθμισμένη. παραψίλαι.] L.R. παρατί-λαι. ita legebat Camerarius. Βεβολασμέ-να πεδία εἴη, βόλους·] L.R. βεβωλασμένα παιδία εἴη βώλους. partim rectè, partim malè. δείξας δὲ.] Quæ sequuntur vsque ad τὸ ἐπιστήσας, desiderantur in L. R. & in vers. Camerariana. ὅ, τι οὖν.] L.R. ὅτι-οῦν. ἀντὶ λητὸν ἢ πολυτελέστερον.] L. R. ἄντε λιτὸν ἢ πολυτελέστερον.] L.R. ἄντι-λιτὸν ἢ πολυτ. Vitiosam hanc lectionem secutus Camerarius aberrauit à mente authoris. Scribendum verò ex C.M ἄν τε λιτὸν ἤ, πολυτ. &c. Κράμα.] C. M. κράμμα. στρρόπερα τε τὰ σώ.] L.R. στρ-ρότ. τε καὶ τὰ σώ. ἀγμητὰ] Scribe, ἀκ-μητὰ. κρυμνοῖς] C.M. κρυμοῖς.

PAG. 20. πιούμενος.] L.R. πιού-μενον. κατὰ πραμνοὺς ἱππάζεσθαι.] C.M. κα-ταπρανοὺς ἱππάζ. L.R. κατὰ κρημνοὺς ἱππά-ζεσθαι. Διὰ τὸ ἀσύντακτον τοῦ πλήθους, καὶ διὰ τὸ βαρεῖς εἶναι.] Desunt ista in L.R. αὐτός γε μὴν] L.R. αὐτό γέ μὴν. ἐντατ(τ)έ-τω.] C.M. & L.R. συντατ(τ)έτω. Εἴπερ.] C. M. ἤπερ. κτεινάτω.] L. R. κτεινέτω.

PAG. 21. ἢν ἐν μέρει διελόμενοι] L.R. ἢν ἐν μ. δ. C.M. ἢν ἐν μερίδι ἑλόμενοι. αἱ-ροῦνται.] L.R. αἱρῶνται. Ἄν ποτε καὶ παρὰ.] L. R. ἂν καὶ παρὰ. μαραίνουσι] L.R. ραίνουσιν. τῶν σκελῶν, καὶ ὁ τόνος.] C.M. καὶ ὁ τόνος τῶν σκελῶν· καὶ ὄντων δὲ τῶν φυλάκων πρὸ, πορρωτέρω τῆς &c. L.R. κ. ὄν. δ. τ. φ. ω. παρὰ πορρωτέρω. Emenda ex C.M. καὶ ὄν-των τ. φ. πρὸ πορ. βούλοιτο ποτὲ νυκ-τωρ.] L.R. βού. παρὰ ν. περιαιρούμενος.] L.R. περιαιρουμένους. ἢ τοὺς ὄντας φ * * * *.] Huiusmodi lacuna est in veterib. Membranis. C.M. τοὺς ὄντας φεύγων. Li-ber recentioris notæ, τοὺς ὄντας φυλάξαι. Magis est vt priorem sequar lectionem: posterior tamen non planè reicula. quam amplexus est N. Saguntinus. vtramque prætermisit Camerarius. ἢ μὴ δὲ βουλο-μένοις.] C.M. ἢ μὴ βουλομέν. L.R. ἢ μὴ, καὶ βου.

PAG. 22. Ἐνέδρας τε περιεκπέμπου-σι καὶ διώκουσιν.] Desunt hæc verba in L.R. & in vers. Cam. κοινολογησάμενος.] C. M. κοινολογισόμενος. ἐρρώσους.] ita et-iam est in C.M. at in L.R. ἐρρώσου. περὶ αὐτῶν.] C.M. περὶ αὐτόν. Εἴ τινες ἢ.] L.R. εἴ τι ἢ. ἢ ὥραν ἐπιθέσεως, ἢ ὁδὸν ἐπαγγέλ-λονται καθηγήσασθαι.] Desiderantur hæc in L. R. & in editione Camerarij. Διὰ σκοπῶν ἀοράτων τοῖς πολεμίοις.] L. R. Διὰ σκόπων ἀο. πολεμ. ἀληθεύσωσι.] C. M. ἀληθῶσιν.

PAG. 23. Μήπη.] C. M. μήτε. ἴδη] L.R. ἤ-δη. Δοκείτω τοὺς πολεμίους.] τὸ πολεμίους deest in L. R. ἢ ἰδών τις.] L.R. καὶ ἰ. τ. πάν-τως.] L.R. πάντας. Τοῦτ.] Rectius in L.R. τοῦ. μήπη τοῖς.] C.M. μήτε δεικνύτω τοῖς.

PAG. 24. Ὡς ὀλίγον.] C. M. & L.R. ὀλίγων. περιϊόντες.] L.R. περιϊόντας. ἁρ-πάσαντας.] ἁρπάσαντα. ἔσεται κἂν ὑ-πὸ τούτου.] L.R. ἔσσεται εἰ ὑπὸ. δράσῃ τι.] C.M. δράσαι τι. Τῶν ἄλλων.] C.M. τῶν ὅλων. τοῦτο ἔσται.] C.M. τοῦ ἔσται. Καὶ τού-τοις οἱ ὑποτεταγμένοι.] L.R. καὶ τούτους οἱ &c. C.M. καὶ οἱ ὑποτεταγμένοι τούτοις.

PAG. 25. τάξεσθαι.] alij Codd. τά-ξασθαι. οὐκ ἔστιν δ' ἀφ' οὗ] L.R. οὐκ ἔστιν ἀφ' οὗ. αὐτῶν θύηται.] L.R. αὐτῶν θῦσαι.]

καὶ αὐτὸν ἐμπείρως] L. L. καὶ αὐτῶν ἐμ. ἐπισκέπτεσθαι δυνάμενος τὰ ἱερὰ] L. R. ἐπισκέπτεσθαι τὰ ἱερά. Ὑποτεταγμένους.] C.M. ὑποπτευομένους. ἀπαγγέλλοντες.] L.R. ἀπαγέλλον * *. οὐθὲν γὰρ.] L.R. οὐ γὰρ. προμηνύει.] L.R. προνομήσει. ὡς ἄν γε τι κρεῖττον.] *Hinc multa desunt in C. M. nempe ad illa usq. verba pag. 53.* ὁ στρατηγὸς τότε *&c.*

PAG. 26. Ὑστερήσουσας] L. R. στερήσουσας. ἐγκλίσει] L. R. ἐκκλίσεις. ἀλλοιομόρφῳ.] L. R. ἄλλοι ὁμο. φῳ. προσημαίνειν.] *Quæ sequuntur usque ad* ἐπειδὴ δὲ, *desiderantur in versione Camerarij.* Καὶ τῆς μὲν σαφῶς] *Emenda ex* L.R. καὶ τῆς μὲν σφῶν. μενόντων.] L.R. κενόντων. ἢ τὸ στράτευμα εἰσῆλθε.] L. R. ἢ τὸ στράτευμα εἰσέλθε. τοὔμπροσθεν.] *Oscitanter scriptũ in L. R.* τοὔνομα προσθεν. ζυγώχρῳ.] *In orâ vet. memb. repperi,* χ. ζ χ. *in* L.R. ζωχρέῳ. *apta utraque lectio. minùs rectè vertit* Camer. *vide Notas.*

PAG. 27. παρῶν.] *Scribe* παρὼν. L.R. Οἱ προελθὼν] L.R. ὡς προ. ἀπὸ μάχεσθαι.] L.R. ἀπομάχεσθαι. L.R. ὅτι.] L.R. ὅ, τι. περὶ τοῦ *&c. Hũc titulũ in suũ locũ sic restitui.* ὅτι δεῖ.] L.R. ὅπως δ. περιβλέπεσθαι.] *Malè his verbis præfixus erat titulus in V. M. & L. R.* δι' ὧν ἀγχώρον.] L.R. δι' ὃν ἀγχώρον. ὑποστρέψαι.] L.R. ὑποστρέψεις. Βουλόμενον ἀπαγγέλλειν. L. R. βουλόμενον τὸ ἀπ. Ἀνακόπτειν.] L.R. ἀνακάπτειν.

PAG. 28. φαθλῶσαι.] *Scribe ex* L.R. φραθλῶσαι. νομίζῃ τὸ.] L. R. νομίζητε. Ἐνφορτίσαι.] L.R. ἐνφορτῶσαι. τῆς ἰσχύος ἐνλειπούσης.] L. R. τὴν ἰσχ. ἐλλειπούσης. ἀφιγμένοις.] L.R. ἀφιγμένης.

PAG. 29. Ὁ στρατηγὸς τὸ τι δεῖ μάλιστα τοῖς στρατιώταις ἱλαρὸς καὶ γ. καὶ α. φαίνεσθαι.] C.M. ὁ. ς. τότε μάλιστα τ. ς. καὶ γ. καὶ ἀ. ἔσεσθαι. βλέποντες.] *Repone ex aliis libb.* βλέποντος. ὡς οὐδενὸς ὄντος δεινοῦ.] *Hæc omisit Camer.* πολλοὶ καὶ ἠπίστησαν.] L.R. καὶ πολ. ἠ. ὑποσημαίνειν δεῖ.] *in* L.R. *deest* τὸ δεῖ. θαρσεῖς.] L.R. θρασεῖς.

PAG. 30. ὥστε μηδὲν ἐθέλειν τολμᾶν, καὶ οὕτως καταφρονεῖν.] *Hæc desunt in* L. R. Διαπεπρακται.] *Legendum ex* C.M. διαπεπράκται. γυναίοις.] L. R. γυναίους. παραχρῆμα.] L.R. παραχρῆμα. Προσαπειλήσας.] *In Codice Mediceo ita legitur,* προσ λήσας *& in orá libri ad lacunam implendam* ---ομι---, *ut sit* προσομιλήσας. *Prior lectio verior.* σφίσιν ἐπὶ τῆς ἰδίας σκηνῆς καὶ προδουλώσας.] *Hæc in libro recentiore incuriâ librarij omissa sunt.* εἰ γὰρ ὅ μηδέπω.] *Corruptus hic locus, nec integra sententia est. Consentiunt tamen libri omnes Mss. qui penes me. Addidi quædam in versione ut sensum qualiter qualiter ad verba Græca quæ supersunt concinnarem. Nam & Camerarij & Sanguntini interpretationes non faciunt satis.*

PAG. 31. Ὡς ἐν κεφαλαίῳ.] C.M. ὡς κεφαλαίῳ. Κατὰ τὰς ἐκ παρατάξεως μάχας ἐπὶ κέρως, ἵνα καὶ.] *Hæc omissa sunt in* L.R. *& vers.* Camerarij. *Codex Mediceus pro* ἐπὶ κέρως *habet* ἐπικαίρως: *quod forteã aptius sit. Edidi & verti ut est in vet. Memb.*

PAG. 32. σφενδονιστὰς.] L.R. σφενδονήτας. κατόπι.] *al,* κατόπιν. ἀνάποδα.] L. R. ἀνὰ πόδα. φιλίων. L.R. χιλίων. εἰς ὕψος.] L.R. εἰς ὕψους. περὶ τοῦ ἐν τοῖς.] *Hi titulus deest in* C.M.

PAG. 33. Καὶ δὴ κἂν αὐτὸς] L.R. ἐὰν δὴ ἐὰν αὐτὸς. Ὀχθώδη.] C.M. ὀχθώδεις. ἐντὸς τοῦ κλὸν.] Ita ſcriptũ in vet. Memb. & Cod. Med. L.R. κόντων. Vide Notas. πράξεις.] Lege, τάξεις, ex C.M. ἐκκενώσας.] C.M. ἐκκενώσωσιν. Παραβιαζομένειν.] L.R. παραβιαζομένων. Ἀφυλάκτως, ἀπροοράτως τοῖς. &c.] Rectius in C. M. ἀπροοράτως ἀφυλάκτοις τοῖς. Ῥοίζου.] C.M. ῥύζου.

PAG. 34. Ὑπὲρ κεφαλῆς.] L.R. ἐπὶ κεφαλῆς. οὕτως γὰρ εἶποι.] C.M. οὕτω γὰρ ὡς εἶπον. Πείσονται.] L.R. πήσονται. Ἐπιθέντες.] C.M. ἐπιθέοντες. Συνελαύνωνται.] al. συνελαύνονται.

PAG. 35. Διεκπεσόντας.] L.R. διαπεσόντας. Φυλαττέσθω παθεῖν.] in C.M. deeſt τὸ, παθεῖν. Τῶν πεζῶν φάλαγγα.] Io. Camerarius legebat, τῶν ἐχθρῶν φ. vertit enim, aduerſariorum phalangem. aptè ad ſenſum. eũq; ſequi placuit. πρωτοστατῶν.] L.R. προστατῶν. Παρὰ κέρατα] l. παρακέρατα. Παραστήσῃ.] C.M. παραστήσῃ. Εἰ παρὰ ποταμίαν ὁ φρουρὸς.] L.R. ὁ παρὰ πο. ὁ φρουρὸς. αὐτῷ γε.] al. αὐτῷ γε.

PAG. 36. Βουλομένοις.] L.R. βουλομένους. ἐναπολήψονται τῷ περιέχοντι κύκλῳ.] C.M. ἐναπολείψονται περιέχ. κόλπῳ. πρὸς οὓς ἀντιτακτέον.] L.R. πρὸς οὓς αὐτοὺς τακτέον. Τοῖς μὲν δυεῖν.] Scribe ex C.M. & L.R. τοῖν μὲν δυοῖν. Τῷ δὲ ἑνὶ.] L.R. τὸ δὲ ἑνὶ. Ἐστάτω.] L.R. ἱστάτω. Ἐστήξονται.] L.R. ἑστήξονται. Ἐφέδρῳ.] in orâ L.R. γρ. ἐφόδῳ. fruſtra. Ἐὰν δὲ διαμένουσιν.] Ita V.M. & C.M. Contrà verò liber Recentior. ἐὰν δὲ μὴ μέν. quo modo legebat Camerarius. ſed pugnante ſecum ſenſu. Καταπεπληγμένων.] C.M. καταπεπληγμεν.

PAG. 37. Λύσαντες τὰς τάξεις ἐπικέονται.] L.R. λύ. τάξεις ἐπικέρονται. Περὶ τοῦ ἔχειν.] Deeſt hic titulus in C. M. Duplex autem eſt in V. M. quemadmodum edidi. Οὐκ ὀλίγον.] ὀλίγων. Τῆς αὐτοῦ στρατείας.] C.M. στρατιᾶς. Συμβάλῃ.] C.M. συμβάλλει. L.R. συμβάλλῃ. καθυστερῇ.] L.R. καθυστερεῖ.

PAG. 38. Πείσονται. L.R. πήσονται. ἐπιβολὴ.] L.R. ἐπιβουλή. Τὶ στρατιωτῶν σύστημα νύκτωρ ἐκπερελθεῖν κελεῦσαι.] hæc deſunt in C.M. Ἐπικειμένους.] Sequitur in C.M. pars alicuius capitis, & caput ferè integrum, cui titulus, περὶ τῶν μετὰ πολλῆς δυνάμεως ἐπιτρεχόντων πολεμίων τὰς χώρας ἡμῶν, καὶ τῆς μετὰ ἐγκρυμμάτων παρασκευῆς. Non eſſe Onoſandri, ſtilus apertè indicat. cuius tamen ſit nondum mihi liquidò conſtat. Vide Notas. Τοῖς] L.R. τὴν. Λαιοῦ τὸ δεξιὸν κέρας τῶν πολεμίων, εἰ δ᾽ ἐπὶ τοῦ.] Deſunt iſta in L.R. κἂν τι καὶ κατὰ ἠθέλαι ἢ τούτο γιγνόμενον.] Deſunt etiam hæc in L.R. & in verſione Camerarij. Νεῖκος ὤρωρει.] L.R. ἴκος ὤροpεν. Τοῦ τοῦ πολ.] In L.R. deeſt. τὸ τοῦ.

PAG. 39. Ὡς θαῦμα] Ita vno conſenſu libri mſſ. Camerarius videtur legiſſe ὥσθ᾽ ἅμα. Poſſet etiam legi θαμὰ: quo vocabulo ipſe vtitur pag. 78. Φιλικοὶ.] L.R. φίλοι. Οἰκοὺς.] L.R. οἰκείους. Π ῶ τος αὐτὸς ἄρξας φυγῆς.] In L.R. initiũ iſtud erat ſequentis capitis. ſanè præpoſterè; & nimis ridicula res eſt, in fuga Principem eſſe imperatorẽ, vt vertit Io. Camerarius, vitioſum ſequutus exemplar. locum tamen vt mendoſum notauit aſteriſco. Τοῦ στρατοῦ.] Scribendũ ex L.R. στρατηγοῦ. Εἴ τε τῆς συμβολῆς τινὸς πράξεως.] Emendatius in C. M. εἴ τε τῆς

συμβολῆ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

συμβολῆς, εἰ πάλλης τινὸς πράξ. Ἀλλὰ διὰ τῶν ἡμετέρων.] *L.R.* ἀλλὰ τὰ τῶν ἡμετ. *Legendum puto*, ἀλλὰ διὰ τῶν ἡγεμόνων.

PAG. 40. Τοὺς μετ' αὐτοὺς.] *Rectè in C. M.* τοῖς μ. αὐ. Παραπλήσιον τοῦ παραγγέλματος.] *In lib. R.* παρὰ τοῦ παραπλησίου τοῦ παραγγ. *abundat* τὸ, τοῦ παραπλησίου. σημανθὲν.] *L. R.* σημαθὲν. Περὶ συνθημάτων. [*lege ex C. M.* παρασυνθήματα. νεύματος.] *Emenda*, νεύματι, *ex C. M.* ὅπλω.] *L. R.* ὅπλε. ἵνα μὴ μόνον.] *Insubidè hic præfixus erat titulus præcedēs, in L. R.* γινομένης ποτὲ ταραχῆς.] *L. R.* γινομένου ποτὲ ταράχου.

PAG. 41. οὔτε γὰρ λέγειν, οὔτε ξυνιέναι δυνάμενοι.] *L. R.* οὔτ' ἐχόντων λέγειν οὔ. ξ. δυναμένων. Μὴ λύειν.] C. M. μὴ παραλύειν. Βλαπτόμενοι σφάλλονται.] *C. M.* σφαλλόμενοι βλάπτονται. *Hunc locū minutè nimis interpretatur Camerarius.* αὖθις.] *Deest in C. M.* λεγόντων τοῦ μένειν ἐν τάξει μηδὲ ἐπισφ.] *L. R.* λεγόντων μένειν ἐν τ. μὴ ἐπισφ. Περὶ τοῦ μὴ δεῖ ἐπιμελείας &c.] *Rectius in C. M.* περὶ τοῦ δεῖ ἐπιμελ.

PAG. 42. ῥᾳδία.] *L. R.* ῥηϊδία. λόχοι.] *L. R.* λόχοις. συναλαγμῷ.] *Corrige ex* C. M & *L. R.* τῷ ἀλαλαγμῷ. Ὄψεις.] *C. M.* ὄψις. Πάγοι.] *Ita etiam in C. M. Emenda ex L. R.* παταγος. Ἀνατείνοντων.] *Hic in lib. R. præfixus erat titulus turbato ordine.* ὑπὸ τε.] *C. M.* ὑπέρ. ταύτῃ μὲν εἰ γίγνοιντο.] *L. R.* ταύτῃ μὲν ἐγίγνοντο. ἐνίοτε δὴ ποτε χρήσιμον.] *L. R.* ἐνίοτε δεῖ ποτὲ τὶ χρ.

PAG. 43. Τίς ὠφέλει.] *L. R.* τίς φίλος. *L.* τίς ὀφέλει. Τῷ δεινῇ.] C. M. τῶν δεινῶν. Ἐξετάζειν. *C. M.* ἐξισάζειν.

ἄρχοντας.] *L. R.* ἄρχοντα. εἶτα τοῦ ποτὲ.] *L. R.* ε. τ. πότε. *Emenda*, εἶτα που τότε *ex* C. M. ἵνα στῆσιν.] *Repone ex C. M.* ἵνας ἵσιν. Καταπρονοήσαντα.] *C. M.* προκατανοήσαντα. Πολλάκις.] *Quæ sequuntur ex hoc capite desunt in* L. R. & *vers. Camerarij.* Ἱπποκρατούντων δὲ] *Ineptè distinctum erat hoc caput in L. R.*

PAG. 44. Περὶ τοῦ μηδέν.] *Deest hic titulus in L. R. & in versione Cam.* τοῖς ὅλοις.] *L. R.* τοῖς ὅπλοις. Κἂν μὴ.] L. R. ἄν μοι.

PAG. 45. ζητεῖν.] *Quæ sequuntur usque ad asteriscum omissa sunt in* L. R. & *in vers. Camer.* ὑποδεικνύτω.] L. R. ὑποδεικνύτω.] L. R. ὑποδείκνυτο. Ἐπικειμένων.] L. R. ἐπικινειμένων. ὁ βούλεται.] *C. M.* ὁ βούλονται. *rectè.* τοῖς δὲ μένουσιν.] L. R. τ. δὲ φεύγουσιν. *malè.* περιεποιήσαντο νίκας, ἢ μικροῖς ἐλαττώμασι.] *Hæc desunt in* L. R. & *vers. Camer.* Ἐπείγονται.] *C. M.* ἐπάγονται.

PAG. 46. Τοῦ τοῖς πολεμίοις.] *In* L. R. *deest.* τὸ, τοῦ. ἀγῶνας ὑπέρβλητον.] *C. M.* ἀγῶνας ἀνυπέρβλητο. Ἀμυνόνων.] *C M.* ἀμυνόντων. *ferri potest.*

PAG. 47. εἰ γὰρ ἐν ᾧ.] *Quæ sequuntur his notis* [ ] *inclusa, desiderantur in vet. Memb.* & L. R. & *versione Camerarij. Restitui ex C. M.* Εἰργασται.] L. R. ἠργασται. μηδὲ αὐτὸν.] L. R. μ. δὲ αὐτὸν. L. μηδ' ἑαυτὸν. αἱρούμενον ζῆν, σωζομένου ἐστι.] *Perperam in* R. L. αἱ ζῆν σώζομεν οὐ δέ. παρακαλεῖν τοὺς μέλλοντας, ἀναπληροῦν τὸ ἐλλεῖπον.] L. R. & C. M. παρακαλεῖν. τ. μέλλοντας ἀναπληροῦν τι ἐλλ. *quam lectionem sequutus est Camerarius.*

PAG. 48 κατ' πατέρα.] *C. M.* κατ' τὰ

L πά

πά. Στρατηγικῶς δέ.] *Verior scriptura* L. R. στρατηγικοὶ ἢ αὕται, πανοπλίαι *&c.*
Ἀνδραγαθήσασιν.] C. M. ἀνδραγαθήμασιν. Αὗται γὰρ ἀμοιβαί.] L. R. αὗται γὰρ αἱ ἀμοιβαί.

PAG. 49. Ἐπικαρπίαν.] *Ita legendum* C. M. *Etsi in V. M. & L. R. legatur.* ἐπὶ καρδίαν. ὅτι δὲ ἐκ πόλεως.] C. M. ὅτε δὲ ἐκ π. L. R. ἔτι δὲ κ. π. Οὐ χρὴ πάντοτε.] *Hæc epigraphe in Veteribus tantùm Membranis* εἰ ἤ.] *L.* εἰ δή. μηθὲν ἔτυχεν.] C. M. μηθὲν ὢν ἔτ. οὐ γέμων.] *Hinc multa desunt in C. M. pro quibus turbidè interiecta est bona pars Tacticorum Aeliani.*

PAG. 50. Συνετῶς.] *L.* συνεχῶς. πάλιν τρόπον.] L. R. παλίντροπον. Ἀνέσεις.] L. R. ἀνδόσεις.

PAG. 51. Ὡς οὐδ' αὐτὸς οὐ τεθναίη.] L. R. ὡς δ' αὐτὸς τεθναίη. Εὐπραγίας.] *In V. M. est* δυσπραγίας. αὖ ἐς τό.] *Ita in V. M. Codex Recentior,* διερεσῶν. *male.* ἄκαιρος.] L. R. ἄκρος. Ἀφυλάκτως.] L. R. ἀφύλακτος. αὐτὸν τὸ φθάνειν.] *In* L. R. *deest* τὸ π. φυλάττεσθαι τὸ ἀπὸ τῆς *&c.*] L. R. φ. ὑπότ.

PAG. 52. ἀπαχθές.] L. R. ἀπεχθές. οὕτως.] L. R. οὗτος. Ἀνοήτων ἐστί.] *In V. M. vestigium apparet huius etiam scripturæ* ἀνοήτων ἐστίν. ὥσπερ αὐτοῖς.] L. R. ὦ. αὐτοῖς. ἅμα τῷ.] L. R. ἅ. τό. τῆς ἰδίων.] L. R. τῆς τῶν ἰδ. αὐτοῖ τὶ διά.] L. R. αὐτοῖς τι δ.

PAG. 53. Πικρὸς δ' οὖς ὁ πολεμικός.] L. R. π. ὁ π. δ. Οὐθὲν γάρ.] *Quæ his notis* [ ] *inclusi, desunt in L. R. & in vers. Camer.* τεθηρωμένοις.] L. R. τεθειραμένοις. C. M. τεθηρωμένοις. *rectè.* πολλοὶ δέ.] C. M. πολὺ δέ.

Ἐφέλκεται.] L. R. ὀφείλεται. Ὁ προδότῃ διδοὺς ἢ χαρίζει.] L. R. ἢ π. δ. ἢ. χαρίζεσθαι. *Vitiosè, minimèque Onosandri mentem adsecutus est Camerarius.*

PAG. 54. περὶ τοῦ τόν.] *Deest hic tit. in* C. M. & L. R.

προδοσία.] L. R. προδοσίας. Ἢ ὅπως τὴν.] C. M. ἢ ὁποσηνοῦν. Ἀντιπαρατεταγμένων.] C. M. ἀντιπαρατεταγμένων. Ἢ φρουρᾷ.] L. R. φρουρά. Κατὰ δυεῖν.] *Scribe ex* L. R. κατὰ δυοῖν προσπελάσαντα.] L. R. προσπεράς. ὑστερήσαντας.] L. R. ὑστερήσαντα. προκειμένων.] L. R. προειρημένων. χρὴ τὴν ὁδόν.] C. M. χρὴ κ. τ. ὁ. ὑποπίπτοντας.] *In* L. R. *deest* τὸ ἅπαντας.

PAG. 55. L. R. δοκεῖ.

Περὶ πολιορκίας.] *Deest hic tit. in* C. M. & L. R. & *vers. Camer.* ὅταν οἱ κακοῦ.] C. M. ὅταν οἱ κακοῦ. L. R. ὅταν ὁ, τι κακοῦ. Ἐπιβουλευόμενον.] *Lege ex* C. M. ἐπιβουλεῦον. ὁπότ' ἂν αὐτῷ δόξει, ὁ δ' ἐν αὐτῷ τῷ κινδυνεύειν ὑπάρχων.] L. R. ὁπότ' ἂν αὐτῷ δ. ὁ δ' ἐν αὐ. τὸ κινδυνεῦον ὑπ. Ζητεῖ φθάσαι.] C. M. ζ. φθάσας.

PAG. 56. Περὶ τοῦ.] *Deest hic titulus in* L. R.

Τολμήσαιεν.] L. R. τλμήσειν. οὐ δρωμένων.] *Quæ deinceps sequuntur vsque ad* οὐθ ὁποῖοις, *desunt in* L. R. & *vers. Camerarij.* Περὶ τοῦ ὅτι.] *Hic titulus abest à V. M. & C. M.*

PAG. 57. ἢ δυοῖν.] *V. M.* δυεῖν. Ἡδέσθη.] L. R. ἡδέσθαι. ὅτι δεῖ κρεῖσς.] τὸ δεῖ *deest in L. R. nec satis hic facit Camerarius.*

PAG. 58. Οὐδὲ γὰρ ἄλλος.] L. R. οὐδὲ γ. ἄλλως.

Εὐπορήσει.] L. R. ἀπορήσει. C. M. εὐπορήσει ἐν κ. *&c.*

προσιστῆναι.]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

περιςῆναι.] L.R. περιθλῶαι. C.M. παραςῆναι.
προσβολὰς. L. R. & C.M. προβολάς.
Σκιάζειν.] C. M. σκιάζειν.
ἀναςρέψαι πᾶν.] L.R. ἀναςρέψασθαι π. C.M. ἀναςρέψαι τὸ πᾶν.
απεύδει.] C.M. απεύδοι.

PAG. 59. Τῇ νυκτὶ προσβάλλοντες, ἔωθεν πρῶτοι.] *Desunt hæc verba in L.R. & versione Camerarij.*
δυοῖν.] *V.M.* δυεῖν.
Εἰ δὲ τέτταρα.] C.M. εἰ δὲ τέτταρας.
εἰ δὲ τρεῖς.] C.M. εἰ δὲ τρία.
τέτταρας.] L.R. τέτταρες.
ὥστε κύκλῳ.] *L.* κύκλον.
παρ᾽ ὂν.] *V.M. & C.M.* παρόν.

PAG. 60. ὅτι καὶ τὸ μέλλον.] C.M. ὅτι καὶ μέλλον.
Ὡς εἰ.] L. ὡσεί.
αὐτοῖς ἔργοις.] *Quæ sequuntur vsque ad* ἕνα τῶν, *&c. prætermissa sunt in vers. Camer.* οὗτος δ᾽ ὀλίγος.] L.R. οὗτος δ᾽ ὁ λόγος. ἔσω.] *Deest in* C.M. Καὶ τὰ δεύτερα.] C.M. κατὰ δὴ.

PAG. 61. Στρατιωτῶν.] L.R. ςρατιῶν.
ὃ δὴ ἂν ποιήσαι.] L.R. ὃ δεῖ π. Τιμαῖς ὀλίγους.] L.R. π. ὀλίγαις. *Ita legebat Camerarius.* ὑποβάντες γάρ.] C.M. ὑποκαταβάντες. Ὥστε τὰς πύλας καὶ τὰς ἐπάλξεις ἀπολιπόντας φεύγειν.] *Desiderantur ista in* L.R. *& in vers. Camer.*

PAG 62. Ἀντεπίνοιεν.] L.R. ἀντεπιτείνοιεν. C.M. ἀντεπίσιεν. Ὁ γὰρ ἕκαστος.] L.R. εἰ γ. ἑ. Κατηλεήθησαν.] L. R. κατηυλίσθησαν. C.M. κατηλεήθησαι.
Βουλομένων δὴ ὀργῆς ἕκαστος.] L.R. βουλομένων εἷς ἕκαστος &c.
Οἱ γὰρ ὀξεῖς &c.] *desunt in* L.R.

PAG 63. Ἀφροσύνης τὸ μᾶλλον.] L.R. ἀφροσύνης μάλιςʼ ἢ ἂν &c.
εἰ γὰρ πῶς.] *C.M.* εἰ γάρ τι.
ἠττημένοις.] L.R. ἡττωμένοις.
Τὰς ςροφάς.] *Emenda ex C.M.* τὰς τροφάς.
συναναλῶσι.] L.R. σύναλῶσι.
τρόπον.] τρόπους. L.R.

PAG. 64 ἐνεσπάσατο.] *L. R.* ἐσπάσατο. παρ᾽ ἀλλήλοις.] C.M. π. ἄλλοις.
τοσοῦτον δέ τι.] *L. R.* τοσοῦτον δέ τοι. &c.

His finem Typographus imponebat, cùm inaudiui aliud quoque Onosandri Manuscriptum exemplar eße penes Federicum Morellum Græcarum litterarum profeßorem, ac Typographum regium: Selegi ex eo variantes lectiones, quas optimas eximiásque iudicaui, in Notas reieci: ceteras hîc quasi per saturam subieci:

VARIETAS LECTIONVM
ex Codice Fed. Morelli.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

PAG. 2. Στρατηγικῆς.] στρατηγικῶς. Εὐτυχοίην.] εὐτυχοίμην. Ῥωμαίοις.] ῥωμαίους. Ἐγέρθησαν.] ἠγέρθησαν. οὔτε πόλις.] *Deest.* Ἀπράστοις.] ἀπείροις.

PAG. 3. Ἀπολέμῳ.] ἐν πολέμῳ. Εἵλατο.] ἥλετο. Καθάπερ εἴπις.] καθάπερ γὰρ εἴπις. Ὁμολογῶ συνέσεως.] ὁμολο. συν. εἶναι.

PAG. 4. Ἵνα ταῖς φυσικαῖς μὴ ἀνθελ.] ἵ. μὴ ταῖς φ. ἀν. Προσλαβοῦσαι.] προλαβοῦσαι.

PAG. 5. Ἀντιβλέψωσιν.] ἀντιβλέπωσιν. Κρατίστη δ' ἡ αἵρεσις.] κ. δ' αἵρεσις ἡ τοῦ, &c.

PA. 6. Ἄντε γὰρ ὄντες.] ἐάν τε γὰρ ὄν. ἤξεσθαι] ἴξεσθαι. Καὶ ὥσπερ τά.] καὶ ὥς τά. Θεραπεύειν νόσον.] θεραπεῦσαι νόσους. Εἰ δὲ χωρὶς.] οὐ γὰρ χωρὶς αἱρήσεται στρατηγὸς.] αἱ. στρατηγόν.

PAG. 7. ὁ γὰρ πλοῦσιος.] οὐ γὰρ πλοῦσιος. Καὶ μεμωρημένοις. *abest.* Καὶ γὰρ ἀνόητον.] καὶ γὰρ ἀπειρόπλουν.

PAG. 8. Τὰ νῦν καὶ πρόσθεν.] τὰ νῦν καὶ τὰ πρόσθεν τηρησόντων ὁ ἔτι γὰρ πῶς οὐκ, &c. Ἐργασαμένους.] ἐργαζομένους. κἂν ὦσι χρηστοὶ.] κ. ὦ. ἄχρηστοι, καὶ μὴ, &c. Ἐλθόντες ἀναπληρῶσαι.] ἐθέλοντες ἀναπληρ.

PAG. 9. Αἱρεθεὶς δ' ὁ στρατηγός.] *His verbis præfixus titulus*, Περὶ ἀγαθοῦ στρατηγοῦ διαίρεσις. Πιστότατους, εὐρωστοτάτους.] πι. τε καὶ εὐρ.

PAG. 10. Αἱρείσθω δὲ αὖ.] αἱ. δὲ ἤτοι, Πταίει.] πταίει. αὐτὸς αὐτῷ πάμπαν.] αὐτὸν αὐ. π. παρ' αὐτὸν κρεῖττον] παρ' αὐτῷ κ. δι' αὐτοῦ πολλὰ καὶ ἁμαρτάνειν.] δι' αὐτοῦ π. καὶ διαμαρτάνει. ἐπάγειν.] προάγειν.

PAG. 11. Ἀσυνειδήτους κακῶν.] ἀσυν. κακῶς. νομίζουσι μὴ νεμεσήσειν.] νομίζ. νεμεσήσ.

ἀξίους τοῖς ἐναντίοις] ἀξιουμένοις τοὺς ἐναντίους.

πολεμοῦσιν.] πολεμήσουσιν.

ἐπιμαρτυρόμενος.] ἐπιμαρτυράμενος.

Προῃρημένοις τοῖς πολεμίοις.] προῃρημένος τοὺς πολεμίους.

PAG. 12. Κἂν μὴ πάθωσιν.] *abest.*

ὡς οὐχὶ μὴ βουληθέντας.] ὡς οὐχὶ καὶ βου.

ἢ ὡς νόμοι.] ἢ οἷς ν.

πᾶσαν εἴπις.] τὰς εἴπις.

Καὶ ἐπαναθέοντες, καὶ ἄλλοι πρὸς ἄλλους φερόμενοι.] *Desunt hæc.*

εὐπρεπεῖς.] εὐτρεπεῖς.

PAG. 13 Ἥπερ ἡ πάνυ.] ἢ μὴ πάπανικὰ καὶ.] ὥστε παν. καὶ.

PAG. 14. Περικεκλεισμένας λόφοις.] περικεκλασμένας λόφους.

ὑπερκαθέζονται.] ὑποκαθέζ.

Ἀναφαινόμενος.] ἀναφερόμενος.

καθ' ἡμέραν.] μεθ' ἡμ.

πυρακτούμενα.] πυρὶ καιόμενα.

εὐθὺς τῷ συνόπλον· γίνεσθαι τοῖς πολεμίοις τά, &c.] ἅμα τῷ συν. γ. τ. π. εὐθὺς τά, &c.

PAG. 15. Οὐδὲν ἔτι χεῖρον.] ὡς οὐδὲν ἔτι &c. Φίλοις.] φιλίοις.

Μήτ' ἐπὶ τῆς ὑπηκόου.] μήτε ἐπὶ τῆς ἰδιοκτήτου.

ἀκίνδυνον ἦ, οἴκοι τὰς &c.] ἀκίνδυνα ἦ τά οἴκοι, &c.

PAG. 16. Κἂν δεδίῃ.] κἂν αὐτοὺς δε. οὐ προνοητέον.] *Vir doctus legebat* εὖ προνοητέον. *Nihil muto.*

Καὶ ἀπροσδοκήτους.] καὶ ἀπροσλήπτους.

ὡς ἐγγὺς ὄντας.] ὡς ἐγ. ὄντων.

οὐ κατεπιόντων.] οὐκ ἀντεπιόντων.

PAG. 17. Ἐκρήσεις] ἐκκρίσεις.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

Ε'πείγειν.] ἀπείγειν. οὐχ ἡδέως.] οὐθ' ἡδέως.

PAG.18. Μετὰ πόσους.] μετὰ πόσων. Επεκτείνουσι.] ἐπεκτείναντες.

PAG. 19. Ρερυθμισμένη.] ἐρρυθμισμένη. Παραψίλαι.] παραψηλαι. Αποπληροῦντες.] ἐκπληροῦντες. Εκβάλλοντας] ἐκβαλόντας.

PAG. 20. Κἂν τις ποιοῖς ἢ γίγνονται.] κἂν γίγ. αὐτός γε μὴν.] αὐτό γε μὴν.

PAG.22. Διασκοπῶν ἀορ.] *In orâ*. ἴσως πάντων. Ποιῶν φανερόν.] ποιῶν σφίσι καταξίαν.] καταξίους. Ηγουμένους.] ὁδηγουμένους.

PAG.23. Οὐ πάντως πλείονας.] οὐ πάντας πλ. Η κατὰ τὴν ὄψιν ἄνδρας.] εἰ κατὰ τὴν ὄψιν ἄνδρες.

PAG.24 Κατεστρατήγηται.] καταστρατηγῆται. Αγειν τὴν στρατιάν.] ἄγει τὴν στρ. Επ' αὐτόν.] ἐπ' αὐτῷ. Τί δεῖ καιροῦ.] ἐπὶ καιροῦ.

PAG. 26. Εν ποίοις.] ἐν ὁποίοις. Πολλάκις δὲ στρατηγός.] πολ. δ' ὁ στρ. Δυσκολίας.] δυσχωρίας.

PAG. 27. Οἱ προσελθών.] οἷς προσελ. Δι ὧν ἄγει χῶρον.] δι' ὧν ἄγει χωρίων.

PAG. 28. Α'πολελεῖφθαι ἐξάγειν.] ἀπολ. τὸ ἐξ. Μὴ ὀξεῖ καιρῷ.] μὴ ἐν ὀξ. κ.

PAG.29. Εἰπεῖν ὅτι δεῖ.] εἰ. ἀ. δεῖ. Δειλοὺς ἐστὶ ποιεῖν.] δει. ἐστὶ π.

PAG.30. Εἰ δυνηθῇ.] εἰ δυνηθείη.

PAG.31. Τὸν καιρὸν.] αὐτῶν τῶν καιρῶν. συντάσσει.] παντάπασιν.

PAG.32. Φάλαγγος στῆσαι.] φά. τάξει. Ε'στώτων.] ὄντων. Μὴ πάντη λυπεῖν.] καὶ μὴ πάνυ τι λυπεῖν, &c.

PAG.33. Η' δὲ τῆς σφενδόνης.] *Interiectus titulus* Περὶ σφενδονῶν. ἐμπίπτει.] ἐμπίπτειν.

PAG.34. Ω'στε σκέπην.] ὥ. ἐπισκέ. οὕτως γὰρ εἶπεν.] οὐ. γὰρ ὡς εἰπεῖν.

PAG.35. Ε'ὰν ἤδη φθάσας.] ἐὰν ἤτοι φθάσας. Ο'στις ὁρῶν.] ὅσοις πολλοὺς ὁρῶν τοὺς πολεμίους αὐτοὺς &c. αὐτόγε.] αὐτό γε.

PAG.36. Ο'τι προσάγονται.] ὁ προσάξονται. κατὰ ἄνδρας.] κατ' ἄνδρα. Α'ντιπαρατεταγμένοις.] ἀντιπαρατεταγμένοις. ἢ γὰρ μένοντες.] οἱ γὰρ μ. Περιβαλέτω.] προσβαλ. προσβάλλῃ.] προσβάλλοι. κεραθήσονται.] κέρας θήσονται.

PAG.37. Ε'πιστρέψαντα.] ἐπιστρέψαντας. θαρσεῖν.] θάρσει. Κεκοπιακότας.] ταλαιπωρηκότας. ἐκπέμψῃ.] ἐκπέμψαι. ἀναστήσαντας.] ἀ'αστάντας.

PAG.38. ὁρμήσαι.] ὁρμήσαιεν. Ο' πείσονται.] οὐ πεί. *In orâ*: ἢ πάς. σύστημα.] σύνταγμα. ἀναστάντες.] ἀναστάντας. ὑπολείποιτο.] ὑπολείπεται. Καὶ γὰρ δεῖ.] καὶ γ. δή.

PAG.39 Φήμην ὁρᾶν.] φ. ὁρμᾶν. Τοῦ πλησίον.] τὸ πλ.

PAG.40. Υ'πὸ πόδα.] ὑ. πόδας. καθ' ἓν ἅπαντες.] καθ' ἕνα παν. διὰ μήκους.] διὰ μήκος. Νόμαιος.] νόμος.

PAG.41. Παλίστροφον.] παλίντροπον. ἄμεινον εἶναι λεγόντων.] ἀ. εἰ. λεγέτω.

PAG.42. Τὸν στρατηγόν.] τῷ στρατηγῷ. Πρὸς ἄλληλα.] ἐπ' ἄλληλα. Ε'νίοτε.] ἔστι. ἐγγύς.] ἐντός.

PAG.44. Τόλμης ἐστὶν ἢ γνώμης.] τόλ. ἐστ. μᾶλλον ἢ γ. ἐνταῦθα τῇ στῇ.] ἐν. τοῖς ἤ. φιλοτίμως.] φιλοτόλμως. Πρόδηλος μὲν σφίσιν εἴη.] πρόδ. μ. σφίσιν ὄλεθρος εἴη.

PAG.45. ἐπ' ἀδήλῳ τάχα.] ἐπ' ἀδήλῳ τῷ τάχα.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

PAG. 45. Ἐπεί τοι γε ὡς πλεῖστοι.] *In ora libri*, ἔπειτα ἢ ὡς πλείστοις. Προσεποιήσαντο.] προσεποιήσατο. Ἐπισημαίνει ἢ προβουλεῦσαι.] ἐπισημῆναι λόγῳ.

PAG. 46. Ἀπομενόντων.] ἀποβαινόντων. Τὸ τοῦ συμπτώσεις.] Ἰῶ τοῦ συμ.

PAG. 47. Τῶν πολεμίων.] τοῖς πολεμίοις.

PAG. 48. Χρηστοί.] χρῆσθαι. Τάξεως ἀφηγήσεις.] τάξεων ἀφ. Ἀριστεύουσιν.] ἀριστεύσασιν. εἰργασμένοις.] ἐργαζομένοις.

PAG. 50. Συνετὸς.] συνετῶς. ἢ ἵνων.] ἵνα εἰ ἵνων. κρατῆσαι.] κρατήσαιεν. ἀμύνεται.] ἀμυνῶνται.

PAG. 51. Οὐ τεθναίη.] εἰ τεθ. Φυλάξας τὸ.] φυλάξασθαι. Αὔτοπτον.] ὕποπτον.

PAG. 52. ἀδικεῖσθαι.] ἀδικῆσαι. ἐπιλείποι.] ἐπιλείπει. καὶ εἰ ἐδυνήθησαν.] εἰ ἐδύνω.

PAG. 53. Πικρὸς ἀηθὺς καὶ πολεμικός.] πικρῶς ἀθ. καὶ πολεμικῶς.

PAG. 54. Κἀπιδυεῖν.] κἄπειτα δυεῖν. Συλλογισάμενος.] συλλογισάμενον.

PAG. 55. Αἰφνιδίως.] αἰφνίδιος. Προρρήσεως.] πρῤῥήσεως. Ἐπιβουλευόμενον γάρ.] ἐπιβ. ὁ μὲν γάρ.

PAG. 56. Τῶν πόλεων.] τῶν πολεμίων. Τοῖς γὰρ ἔνδον οὐ δυναμένοις.] τῶν γὰρ ἔν. οὐ δυναμένων.

PAG. 57. Ἐπάλξεις καὶ πύλας.] ἐπ. καὶ πύλας. Ἐπίσου.] ἐξίσου.

PAG. 58. Ἀρχιτεκτονιῶν.] ἀρχιτεκτόνων. Καὶ τὰ ἄλλα.] καὶ κατὰ τἄλ.

PAG. 59. Ἄξει τὸ.] ἐξίτω. Τὸ δεύτερον.] τὸ δεῦ. πρᾶγμα. Κύκλῳ.] κύκλον.

PAG. 60. Ὀχυρώτερα.] ὀχυρώμενα. ἄμα βαίνειν.] ἀναβαίνειν.

PAG. 62. Ἀντεπινοῖεν.] αὐτεπίοιεν. Κατηλίθησαν.] κατειλήθησαν. Ταῦτα φρονεῖ.] *In ora*: τὰ αὐτὰ φρ.

PAG. 63. Μαρτυρεῖν, εἰ γὰρ πῶς.] μαρτυρεῖ, εἰ μέντοι. Ἔξει τρόπον.] ἐφέξει τρό.

PAG. 64. Προσφιλῆ.] πρὸς φίλους ἔχων. Ἐκεῖνα μὲν γὰρ φθόνον.] ἃ μὲν γὰρ φθόνου. Τοσοῦτον δέει.] τοσ. τε.

NEmpe hæc huius libri fata; variè olim ab antiquariis vexatus, nouissimè quoq; ab Typographicis operis pessimè habitus; plærumq; transcribentis vitio, dum ille nimis anxiâ & curiosâ diligentiâ veterum Membranarum etiam quasi næuos depingere cupit. Ego correctori operam nauare nec volui, nec potui, aliis ac melioribus districtus curis. Relegi tamen, quæque se mihi castiganda obtulerunt raptim selegi. In ea & eiusmodi alia si fortè incidas, (incides autem non semel) vti mecum, Lector, emendes rogo. INTER. BONOS. BENE. AGIER. OPORTET.

M. AEMILII PORTI, FRANCISCI PORTI Cr. F.

IN ONOSANDRI STRATEGIcum, dum typis mandaretur,

Breues, & αὐτοσχεδιαστικαὶ, non tamen inutiles, obſeruationes, quæ veram, aut ſaltem veriſimilem Græci textus lectionem multis in locis indicant, ſenſúmque commodiorem Lectori demonſtrant, & quædam opportunis aliorum ſcriptorum exemplis illuſtrant.

PAGINA PRIMA.

Λελογχῶσι] λελογχόσι ſcribendum videtur, vt ſit datiuus pluralis participij præteriti perfecti medij λέλογχα, quod ab inuſitato λήχω, vnde aor. 2. act. ἔλαχον. ες. ε. Hinc λάχω, vnde λαχάνω, & inſerto ν, λαγχάνω, de quo Grammatici, & Magnũ Etymol. & Euſtath. Sic à μήθω, ἔμαθον, μάθω, μαθάνω, μανθάνω. ſic à λήβω. ἔλαβον, λάβω, λαβάνω, λαμβάνω. &c præteritum medium λέληχα, & verſo η in ο, λέλοχα, & inſerto ν, λέλογχα. participium λελογχὼς, λελογχότος, & dat. plur. λελογχόσι. Si quis hanc ſcripturam reijciat, & vulgatam lectionem retinere malit, dices à præterito medio λέλογχα præſens inuſitatum, & grauitonum λελόγχω. εις. ει. formatũ. Quod poetis eſt familiare, qui modò à futuris, modo à præteritis mediis ad præſens reuocatis noua themata formant, vt à futuris βήσω, οἴσω, & ἄξω, præſens eodem modo deſinens deducunt. Et à præter. mediis πέπληγα, & κέκραγα, præſ. πεπλήγω. εις. ει. & κεκράγω. εις. ει. &c. His enim de rebus fuſius agitur in noſtro Græcolatino Dorico Lexico, quod vnâ cũ Ionico Lexico, fauente diuina gratia, nuper à nobis eſt abſolutum, vt Græcarum literarum ſtudioſis iampridem vtrunq; flagitantibus, & expectantibus, tandem gratificemur, eoſq; maximis moleſtiis liberemus, quas harum duarum Dialecto-

rum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

rũ difficultas ipsis exhibet, vt à pulcherrimæ, & vtilissimæ, & pernecessariæ linguæ studio non paucos per quandã inuidiã auertat. Sed opus paratũ paratã quoq; bonorum Typographorum operam, & in sumptibus alacriter faciendis liberalem manum requirit. Alexandrum enim Aristoteles hoc seculo si diligenter quærat, haud facilè reperiat. Vt autẽ à præt. med. πέπληγα, & κέκραγα, præs. formata sunt πεπλήγω, & κεκράγω, sic etiam à præt. med. λέλογχα, præs. grauit. inusitatum λελόγχω, εις. ει. hinc verò ἀττικῶς circumflexum λελογχέω. ῶ. à quo, mutata coniugatione, deductum λελογχάω. ῶ. vt ξυρέω. ῶ. & ξυράω. ῶ. συλέω, ῶ. & συλάω. ῶ. &c. Cuius permutationis plura exempla in iisdem nostris Lexicis ὁ Φιλομαθὴς, καὶ φιλέλλην habebit. In Cod. Med. legitur λογχῶσιν. at τὸ λογχᾶν ad rem præsentem non facit, neq; τὸ λογχοιῶ, vnde participium præt. perf. pass. λελογχωμένος deriuatum, id est hastatus, hasta munitus, ferratus, pro quo συνωνύμως ἀπὸ τοῦ λογχόω dicitur & λελογχωμένος. Aristot. Ethic. Nicomach. lib. 3. c. 1. pag. 12. ϑ. λελογχωμένον δόρυ vocat hastam ferratam, siue ferro, vel ferrea cuspide munitam. Illud etiam hic obiter, & semel monebo, totum hunc Onosandri Græcum textum & à Librariis, & à Typographis, & ab aliis, quicunq; fuerint illi, pessimè prætérq; merita tractatum fuisse, quemadmodum ex tanta variarum lectionum copia patet. Quinetiam in eo nec ipsam tritam σύνταξιν, neq; τὴν καλλιγραφίαν, neq; τὴν ὀρθογραφίαν, neq; τὴν εὐφωνίαν constanter obseruatã animaduertas. Ne longius abeamus, en hoc ipsum vocabulum λελογχῶσιν, quod post ι̅ finale, nulla cogente necessitate, ν̅ ante sequens κ̅ positum habet, quod tamen εὐφωνίας χάριν videretur aliâs tollendum. Contrâ verò, passim legas idem ν̅ & in verbis, & in participiis, licet vocalis sequatur, nescio qua de causa prætermissum. Cætera taceo, quæ Lector ipse nimiũ frequenter inter legendum manifestè videbit. Medicinam tamen grauissimis vulneribus, morbóq; propemodum desperato, quam temporis insperata breuitas mihi publicis, priuatisq; negotiis occupato permisit, pro virium tenuitate feci rogatus.

PAG. 2. Ὑπεράραντες τοὺς τῆς Ἰταλίας ὅρους] Dionys. Hal. Antiq. Rom. lib. 1. ex Wecheli Typis pag. 2. vbi de variorum Imperiorum amplitudine verba facit, hæc de P. R. potẽtia scribit, quæ Onosandri sententiam apertè confirmant. Μακρῷ δή τινι τὴν Ῥωμαίων ἡγεμονίαν ἁπάσας ὑπερβεβλημένην ὄψεται τὰς πρὸ αὐτῆς μνημονευομένας, οὐ μόνον κατὰ τὸ μέγεθος τῆς ἀρχῆς, καὶ κατὰ τὸ κάλλος τῶν πράξεων, ἃς οὔπω κεκόσμηκε λόγος οὐδεὶς ἀξίως, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ μῆκος τοῦ περιειληφότος αὐτὴν χρόνου. &c. Consule nostrã versionem, & Latinas Notas. Ouidius Fasto. lib. 2. hanc ipsam imperij Romani vix credendam amplitudinem vnico disticho perbellè declarauit,

,, Gentib. est aliis tellus data limite certo,
,, Romanæ spatiũ est vrbis, & orbis idẽ.

Ἀπολειπεῖν] vel ἀπολείπειν, παροξυτόνως scribendum, vel à grauitono communi circumflexum verbum ἀττικῶς formatum, vel ἀπολιπεῖν, per ι̅ tantùm in penultima syllaba scribẽdum, vt sit aor.

2. aor.

τ. act. infinitiuus, ab ἀπολείπω, aor. 2. ἀπολιπεῖν. &c.

Α᾽παγγέλητε] Si Codex mendo caret, est aor. 2. med. ἀπηγγελόμην. ου. ετο. cuius subiunctiuus est, ἀπαγγέλωμαι. η. ηται. &c. Apud Paulum in Epist. ad Rom. cap. 9. vers. 17. in subiunctiuo aor. 2. pass. legitur, διαγγελῶ. ῇς. ῇ. Hæc sunt Pauli verba, „Ὅπως διαγγελῇ τὸ ὄνομά μου. Et cap. 15. versu 21 ipsum aor. 2. pass. in indicat. habemus, „ Οἷς οὐκ ἀνηγγέλη περὶ αὐτοῦ. Alioqui scribendum ἀπαγγέλληται.

PAG. 3. Μᾶλλον ἄν τις εἵλατο.] In var. Lect. legitur ἕλατο, & ἕλετο, vtrumque tenui spiritu notatum. Sed procul dubio vel ἕλετο, vel ἕλοιτο legendum, quod à prisco ἕλω deductum, vide αἱρέω. ῶ. in vulg. Gram.

PAG. 6. Ἐξ ἐπιπολῆς.] Fortasse scribendum ἐξ ἐπιπολῆς. Ex superficie. in superficiè, leuiter, obiter. quod & ἐπιπολαίως aduerbialiter dicitur. Quid autem sit ἐπιπολὴ, quid & alia multa hinc deriuata, & quodnam horum ἔτυμον, in vulgatis Lex. docetur.

PAG. 10. Οὐ μὴν, ἀλλὰ.] Distinctio post μὴν videtur tollenda.

Τὰς δὲ ἀρχὰς τοῦ πολέμου] Idem testatur & Dionys. Hal. Antiq. Rom. lib. 8. pagi. 482. 4. & deinceps,

Ὁ δὲ Μάρκιος αἰτίαν πρῶτον ᾤετο δεῖν εὐσεβῆ, καὶ δικαίαν ἐνστήσασθαι τοῦ πολέμου, διδάσκων ὡς ἁπάσαις μὲν πράξεσι θεοὶ συλλαμβάνουσι, μάλιστα δὲ ταῖς κατὰ πολέμους, ὅσῳ μείζους τέ εἰσι τῶν ἄλλων, καὶ εἰς ἀδήλους φιλοῦσι καταστρέφειν τύχας. Idem eodem lib. 486 31.

Πρῶτον μὲν οὖν ὑμῖν παραινῶ σκοπεῖν, ὅπως εὐσεβῆ, καὶ δικαίαν ποιήσησθε τοῦ πολέμου πρόφασιν. &c. Cur autem hoc ita sit faciendum, idem lib. 7. 459. 6. docet, quum ita scribit:

Καὶ εἰ δήπερ δράσετε τὰ ὅμοια, εἰς λέγετε, ἀμυνούμεθα, θεούς τε συναγωνιστὰς ἔχοντες, οἳ νεμεσῶσι τοῖς ἄρχουσι πολέμου ἀδίκου. &c.

PAG. 11. Ἀσθενεῖς γε ὄντας] Vera lectio est ἀσθενοῦς γε ὄντος, quæ verba referenda sunt ad præcedentia τὸ θεμέλιον. Subauditur enim τοῦ θεμελίου.

Συγκατασσυρρυηζομένων] Perperam antè scribebatur συνκαταρρυηζομένων. Sed errorem luce meridiana clariorem emendare nõ dubitaui. Quamuis enim in Latina lingua παρὰ τὴν τῶν σοφωτάτων ἀνδρῶν, τῶν πάλαι κάλλιστα γραψάντων, γνώμην πλείστας παρακεκινδυνευμένας καινοτομίας, καὶ παραδόξους λεπτολογίας, ἀνηκόου, καὶ φιλοτίμου τόλμης κομπωδέστερον πεπληρωμένας animaduertam, idem tamen & in Græca vix crediderim τῇ τῶν τυχόντων ἀπειρῳ χειρὶ permittendum.

Ἐποικοδομουμένων.] Antè scribebatur ἐπ᾽ οἰκοδομ. Sed quæ prius erant malè disiuncta, ea nunc bene coniuncta.

Ἐπειδάν] Passim in hoc opusculo scribebatur ἐπειδ᾽ ἂν, & ἐπεὶ δ᾽ ἂν sequente altero δὲ, quæ tamen aliâs in eodem opusculo rectè scripta leguntur, ἐπειδὰν, & ἐπειδὰν δέ.

Τὰ παρ᾽ αὐτῶν] L.R. τὰ παρ᾽ αὐτοῦ, rectè. Subauditur enim τῷ σκάφει, de quo verba fiunt.

Ἐπιτρέχειν χρὴ τῇ τύχῃ] vera lectio ἐπιτρέπειν, vt habes in Notis.

Πρύμναν κρούεσθαι] Quid sibi velit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

hoc loquendi genus vide apud Thucydidem Græcolatinum nostra versione, perpetuísq; notis Græcis illustratum, pag 35. annot. 7. & 12. Consule & nostrum Græcolat. Thucydidis Indicem.

PAGINA 14.

Πυρακτούμενα νύκτωρ] *Si codex sanus, hoc iam ἰσοδυναμεῖ τοῖς πυρὰ καιόμενα, i. ignes ardentes, & collucentes. Magnum Etymol. 697. 16.* ἐκ τοῦ πῦρ, πυρὸς, πυράζω, μέλλων πυράξω, ὄνομα ῥηματικὸν πυρακτὸς· καὶ ῥῆμα πυρακτῶ, ἐξ οὗ ἐπυράκτωσεν. *Suidas.* „Πυρακτῶν. ἐμπυρσεύων. σφοδρῶς καίων.

Ἐπύρσευσαν] *Hoc iam idem valet ac* ὡς διὰ πυρσῶν ἐσήμαναν, *i. vt per faces accensas significarunt, &* μεταφορικῶς *manifestè significarunt. Suidas,* „Πυρσοὶ, λαμπάδες, πυρκαϊαὶ, λαμπτῆρες, φρυκτωρίαι. *Hinc verbum* πυρσεύειν, *quod idem interpretatur* πῦρ ἐξάπτειν, *i. ignem accendere. Idem ibi subiicit.* πυρσεύω σοι τὴν σωτηρίαν, ἀντὶ τοῦ ἐκφαίνω, καὶ ἀνάπτω, καὶ ἄνωθεν δεικνύω τὸ κάλλιστον, οἷά τι πυρσὸς, καὶ φρυκτωρία ἄνωθεν ἐπιδεικνύουσα τὸ σῶσον τοῖς εἰς λιμένα, καὶ ὅρμον ἐπειγομένοις. καὶ φρυκτωρία μέν ἐστιν, αὐτὴ ἡ τοῦ δεικνύειν ἐνέργεια. πυρσὸς δὲ, καὶ φρυκτὸς, καὶ φρυκτωρούμενον, αὐτὸ τὸ δεικνυόμενον. ὁ δὲ δεικνὺς, καὶ ἐνεργῶν, φρυκτωρός, *&c. Hinc facilè quis coniiciat nostram coniecturam de vocabulo* πυρακτούμενα *nequaquam aspernandam. Ad maiorem tamen huic loco lucem afferendam afferam quædam etiam ex Græcis scholiis in Thucydidē scriptis. Sic autem lib. 2. 164. annot. 6. in* φρυκτοί τε ᾔροντο] „φρυκτοὶ εἰσὶ λαμπάδες τινὲς ἀπὸ τύλων γινόμεναι, ἅς τινες βαστάζοντες ἄνωθεν τῶν τειχῶν, ἐσήμαινον τοῖς πλησιοχώροις, ἢ τοῖς συμμάχοις, ὅταν τινὰς ἑώρων πολεμίους ἐπιόντας, ὡς ὅτι δεῖ περιφυλάξασθαι. οὐ μόνον δὲ ἐπὶ πολεμίων τοῦτο ἐποίουν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ φίλων, ὅταν ἑώρων βοήθειαν αὐτοῖς ἐρχομένην, ἐσήμαινον πάλιν τὰ τῶν φρυκτῶν, ὡς οὐ δεῖ θορυβεῖσθαι, καὶ ὅταν μὲν φίλους ἐδήλουν, ἐβάσταζον τοὺς φρυκτοὺς ἠρεμοῦντας. ὅταν δὲ πολεμίους, ἐκίνουν τοὺς φρυκτοὺς, δηλοῦντες τὸν φόβον. *Idem libro tertio, 185. annot. 11.* φρυκτοὺς πολλούς] δηλονότι φιλίους. οἱ γὰρ φίλιοι ἀνετείνοντο, καιόμενοι μὲν, ἱστάμενοι δὲ· οἱ δὲ πολέμιοι, καιόμενοι μὲν καὶ αὐτοὶ, σειόμενοι δὲ ὑπὸ τῶν ἀνατεινόντων. κίνησις γὰρ ὁ πόλεμος. *Ab hoc nomine* φρυκτὸς *verbum* φρυκτωρεῖν *deducitur, quod Græcus Schol. apud eundem Thucyd. lib. 3. 225. annot. 5.* διὰ φρυκτῶν μηνύειν *interpretatur. i. per faces accensas, siue facibus accensis indicare, significare.*

PAGINA 17.

Ὑπαλλάσσειν] *Perperam antè & in ipso textu, & in Var. Lect.* ὑπαλάσειν *per simplex* σ *scribebatur.*

Τὰ ἄπληκτα] *Sic à recentiorib. Græcis castra vocantur, quò (si quid verisimili cōiecturæ sit tribuendū) milites plagarum immunes aduersus repentinas hostium incursiones faciliùs reddant, quàm si nullis*

nullis castris, nulloque vallo muniti essent. παρὰ τὸ στερητικὸν α, καὶ τὸ πλήττω. ξω. percutio, vnde verbale πληκτὸς, percussus, ictus) (ἄπληκτος, non percussus, nō ictus, & πληγὴ, ῆς. ἡ. Doricè verò πλαγὰ, ᾶς. ἁ. vnde Latinum Plaga.æ. ictus. vulnus. In Græcolatinis Lexicis hæc tantùm reperio,

,, Ἀπληκεύω. μ. εύσω. Maneo. Diuersor. vnde ἀπλῆκτον, diuersorium, τὸ κατάλυμα. Suidas verò sic.

,, Ἀπληκεύω. καὶ ἄπλητον, τόπος, ἔνθα καταλύουσι τῆς ὁδοιπορείας τὰ στρατόπεδα. Sed fortasse & in vulg. Græcolat. Lex. scribendum προπαροξυτόνως ἄπληκτον, & apud Suidam locus ita legendus,

Ἀπληκεύω, καταλύω, καὶ ἄπληκτον, τόπος, &c.

Nostram περὶ τῆς τοῦ ἀπλήκτου ἐτυμολογίας coniecturam confirmat idē Suidas, quum dicit,

,, Πλῆκται, πολεμικοί. Ergo ἄπληκτον erit τὸ τοὺς στρατιώτας φυλάσσον, καὶ ἀμοίρους ποιοῦν τῶν κινδύνων, καὶ πληγῶν, ἃς οἱ πλῆκται, καὶ πολεμικοὶ ἄνθρωποι, τουτέστιν οἱ ἀνδρεῖοι, καὶ πολέμιοι τοῖς ἀφυλάκτοις, καὶ ἄνευ στρατοπέδων, καὶ χαρακωμάτων οὖσιν ἐπιφέρειν εἰώθασι.

Τῶν ἀναγκαίων ἐκρήσεις] si legeretur ἐκρεύσεις, παρὰ τὸ ἐκρέω, effluo, effluxus significaret, & lectio retineri posset: sed vera lectio est ἐκκρίσεις, excrementa, παρὰ τὸ ἐκκρίνω, excerno. Quod autem ἔκκρισιν Onosander, id Hippocrates διαχώρημα, & διαχώρησιν appellat. Consule Hippocr. Oeconomiam.

Ἐκδεδιτημένοι] C. M. ἐκδεδιητημένοι. L. R. ἐκδεδιττομένοι. Sed vtraque lectio malè habet. Vel enim legendum ἐκδεδιττόμενοι non παροξυτόνως: at προπαροξυτόνως, vel ἐκδεδειγμένοι scribendum, quod erit participium præteriti perfecti, & plusquam perfecti passiui ab ἐκδεδίττομαι Attico, pro communi ἐκδεδίσσομαι, quod idem valet ac τὸ ἐκφοβοῦμαι, terreor, metu consternor. Vide simplex Δεδίσσεσθαι apud Eustathium. pro quo apud poetas dicitur & δειδίσσεσθαι. Ibidem & Δεδίσσω.

PAG. 18.

Περὶ τοῦ δεῖ γυμνάζειν] Proculdubio περὶ τοῦ δεῖν γυμνάζειν videtur legendum.

Ὑπὸ ἵνα] Ante ὑπὸ ἵνα vitiosè. quantum autem inter vtranque lectionem sit discrimen vel quiuis mediocriter doctus animaduertit. Ipsa scriptoris verba nostram coniecturam confirmant, & sensus ipse flagitat.

PAG. 19.

Ῥερυθμισμένη] Varia. Lect. ἐρρυθμισμένη. Sed nihil mutandum. Nam & vulgata lectio commodè retineri potest. Eustath,

,, Ῥερυπῶσθαι παρ' Ὁμήρῳ τὸ παρ' Ἀττικοῖς ἐρρυπῶσθαι· ἐν τῷ

,, ——— τά μοι ῥερυπωμένα κεῖται

Ὀδυσσείας Ζ. 1551.40.

In Hortis Adonidis pagina 152. A.5.

,, Ῥέω. ῥῶ. τὸ λέγω. μ. ῥήσω. π. ῥέρηκα. ῥέρημαι. σαι. ται. Sic & ῥέριφα legas apud poetas, pro com. ἔρριφα.

Μήνοντας] vel μείναντας legendũ, quod patet ex sequenti participio ἐκπεσόντας. vel μένοντας. Sed prior lectio est vera.

Ὅ, τι οἶω] aliâs ὁ, τί οἶω, & longè frequentius unica voce reperias, idque rectè, ὅτι οἶω.

Ἀγμητά] var. L. ἀκμητὰ scribẽdum aiunt. Ego verò προπαροξυτόνως scribẽdum puto ἄκμητα. vide Magnum Etymol. 164.48.

Κατὰ πραμνοὺς ἱππάζεσθαι] L. R. κατὰ κρημνοὺς ἱππάζεσθαι. Quam lectionẽ vt veram probo.

PAG. 21. Ἀγγελόμενα] Si Codex mẽdo caret, est participium aorist. 2. med. sed fortasse ἀγγελλόμενα scribendum, vt sit præsentis.

Ὀρθοὶ δ' ἑστῶτες τῶν φυλασσόντων.] Articulum τῶν vt superfluum expungendum constat. Φυλασσόντων verò, pro φυλασσέτωσαν, est Atticismus notus. Subauditur autem nominatiuus φύλακες. Sic & paulò post καιόντων, pro καιέτωσαν. De hoc Atticismo plura apud Eustathium vide, vbi explicat carmen Homeri, quod legitur Iliados B. 248.

Ἀλλ' ἄγε κήρυκες μὲν Ἀχαιῶν χαλκοχιτώνων
Λαὸν κηρύσσοντες, ἀγειρόντων κατὰ νῆας
pro ἀγειρέτωσαν.

Καὶ ὄντων δὲ τῶν φυλάκων πυρά.] Morelli liber veram lectionem habet Καιόντων δὲ οἱ φύλακες πυρά. Quàm autem antiquus sit hic excubiarum, & vigiliarum nocturnarum ignibus accensis agi solitarum mos, ex Homeri Iliados Θ. 301. patet, vbi de Troianis verba fiunt, qui Hectoris Imperatoris audita concione, vt refert poëta,

Εἵατο παννύχιοι, πυρὰ δέ σφισι καίετο πολλά.

PAG. 22. Κοινολογησάμενος] Var. Lect. κοινολογισάμενος, & κοινολογισόμενος. Sed vera lectio est κοινολογησόμενος.

Περὶ αὐτῶν.] Var. Lect. περὶ αὐτόν. Ego, περὶ αὐτὸν, ἀντὶ τοῦ ἑαυτόν.

Ἐπαγγέλονται] Scribendum ἐπαγγέλλονται, quod τῷ ἀφικνοῦνται præcedenti respondet.

PAG. 23. Ἀντιστρατοπεδευκόσι.] Si codex vitio caret, hoc vt minus vsitatum Lector obseruabit. Nam aliâs dicendum vel ἀντεστρατοπεδευκόσι, vel etiam ἀντεστρατοπεπεδευκόσι. Apud Dionys. Hal, Antiq. Rom. lib. 3. 192.7. ἐστρατοπεδευκώς. Et li. 1 52.47. ἐστρατοπεδευκότες. Et lib. 4. 252.16. ἐστρατοπεδευκότας. &c.

PAG. 25. Γενομένων δὴ καλῶν τῶν ἱερῶν] Τὰ ἱερὰ καλὰ γίγνεσθαι nihil aliud est quàm τὸ καλλιερεῖν siue καλλιερεῖσθαι, de quibus consule nostra Græcolatina Lexica, Doricum, & Ionicum, vbi res pluribus docetur, & Herodoteis exemplis illustratur. Consule & nostrum Græcolatinum Xenophontis Indicem.

PAG. 26. Σαφῶς αὐτῶν] Mallẽ αὐτῷ.

PAG. 27. Οἱ περιελθὼν οὐκ ἔγνω] ὃ videtur scribendum. Quod progressus non cognouit.

Ἀπὸ μάχεσθαι] ἀπομάχεσθαι vnica voce scribendum.

Τοὺς ὅτι βούλονται] αὐτοὺς ὅ, τι β. vel τοὺς iam pro αὐτοὺς accipiendum, quod ποιητικώτερον.

Διῶν ἄγχωρον] Var. Lect. δι' ὃν ἄγχωρον. Rectè: Sed poeticè dictũ, pro δι' οὗ ἄγχώρου, εἴτε χωρίου. Hõ. in hymnis p. 804. f.

Διω

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

„--διὰ φρένας ἤλυθ' ἰωὴ, pro διὰ φρενῶν. & 860. „ Ἦν τι δι' ἀγλαὸν εἶσιν ὕδωρ ἱεροῖο Μέλητος. pro ἧς τι διά. Et Bion Idyl. 1. v. 23. „--δι' ἄγκεα. pro δι' ἀγκέων. Legitur & δι' ὧν ἄγει χωρίων. quæ Lectio melior, & simplicior.

Καὶ εἴ τι μηδὲ εἰσβάλλειν] Fortasse legendum, καὶ ἤγε μηδὲ εἰσβάλλειν. nam statim subiicitur, ἢ εἰσβάλλοντα περορᾶν. vel (quod probabilius) καὶ δεῖ ἢ μηδὲ εἰσβάλλειν, deinde, ἢ εἰσβ. πε.

Καὶ τὶ λαβεῖν] perperam antè scribebatur τοῦ λαβεῖν. sed τὸ correxi, quod ex sequentibus etiam colligitur, τὸ μὴ ληφθῆναι.

PAG. 28. Ἐνφορῆσαι] ex Græcorum Grammaticorum tritis regulis constat scribendum ἐμφορῆσαι. Et paulo post pro ἐνλειπούσης, scribendum ἐλλειπούσης. Sic pag. 39. pro συνκαταπίπτουσι, scribendum συγκαταπίπτουσι. vel τὴν τῆς γραφῆς καινοτομίαν obserua. Quâ de re supra.

PAG. 30. Εἰς τὰ πλήθη περισαγέτω] Mallem περαγέτω.

PAG. 31. Ἐκ πλαγίων προσβάλλοντες] Præstaret προσβάλλοντες scribere, quam lectionem ipse sensus indicat, & postulat.

PAG 34. Τέως ἐχόντων] ἀττικῶς αὐτὶ τοῦ ἐχέτωσαν.

PAG. 35. Τοὺς ὑπερκεράσας βουλομένους] Nota. ὑπερκεράσαι βουλομένους. Rectè. ὑπερκερᾶν significat cornua extendendo superare hostem, eúmque à tergo claudere. Hinc verbale ὑπερκέρασις. ἡ. actus ipse hostem ita cornua extendendo circumueniendi, et à tergo claudendi. Suidas ὑπερκεραῶ, & ὑπερκέρωσις dicit. Sic autem ὑπερκέρωσιν explicat. ὑπερκέρωσις (inquit) ἐστὶν, ὅτι ἐκ τοῦ ἑτέρου μέρους μόνον ὑπερέχομεν τῶν πολεμίων. subiicit exemplum nescio unde sumptum, ἀλλὰ γὰρ οὔτι ἐκδρομαῖς τοῖς ἵπποις, οὔτι ὑπερκερώσεις ποιεῖσθαι ἐδυνάσθη, ὡς δὴ ἀπειλημμένοι τῷ στρατεύματι.

PAG 36. Κεραίας] κεραίας scribe.

Ἐστάτω] Var. Lect. ἑστάτω, et ἱστάτω. Sed ἑστάτω corrigere non dubitaui, quod κατὰ συγκοπὴν formatum ἐκ τοῦ ἑστακέτω tertia pers. sing. imperat. præt. perf. act. ἕστακα. Sic paulò post ἑστήξοντες spiritu denso notaui, quod prius tenui notabatur.

Ἐὰν δ' δὴ μένωσιν] μένωσι fortaßè melius.

PAG. 37. Ἐπικέοντες] Var. Lect. ἐπικέοντες. Sed nihil muta. Nam Ionicè dictum ἐπικέοντες pro communi ἐπικείνται, vt ab ἐπικέομαι, quod minus in vsu. consule nostrum Ionicum Græcolat. Lex. in Κέεται, pro κεῖται. et in Κέοιτο.

Ἐγκρύματα] ἐγκρύμματα scribendum pro quo συνωνύμως ἐνέδρας alibi legas.

Ὅτ' ἂν] Sic et pag. 39. aliâs ὅταν.

PAG 38. Ὤρωρεν] L. R. ὤρορεν. Sed ὄρωρεν videtur scribendum. Est enim præteritum medium ἀττικῶς κατ' ἀναδιπλασιασμὸν formatum, ὄρω. μ. ὀρῶ. π. κ. ὦρα, καὶ ἀττικῶς ὄρωρα. Est autem finis hexametri, quod ipsa metri lex ita finiendum docet „-- μέγα νεῖκος ὄρωρεν.

PAG. 41. Σφάλλων] non sine mendo prius σφάλλοντες legebatur.

PAG 42. Πάγοι] C. M. πάταγος. at πάταγοι si scribas, ad vulgatam lectionem propius accedet.

PAG 43. Ἐὰν οἱ ἐναντίοι περιτεθῶσι] mallem περιτεθῶσι.

PAG. 44. Ἐπιτεταπλέον] vsitatius est ὁ ἐπιτεταπλέον.

PAG. 45. Οὐκ ἔστι σωτηρία τοῖς φεύγουσιν]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

γϗσιν] *Hom. Iliad. E. 191.*

Αἰδομένων τ' ἀνδρῶν πλέονες σόοι, ἠὲ πέφανται.

Φευγόντων δ' ὔτ' ἂρ κλέος ὄρνυται, ὔτε τις ἀλκή.

PAG. 47. Εἰργάσθαι νομίζειν.] *Vulgata lectio*, εἰργάσαι. *Var. Lect.* ἠργάσαι. *Sed legitima constructio manifestè flagitabat* εἰργάσθαι, *vt emendaui, locum vide, perpende, iudica, correctionem non damnabis.*

Ἐκκαλῆται] *antè vitiosè* ἐκκαλεῖται *per indicatiuum, reclamante particula* ἵνα, *quæ præcedit, vnde hoc regitur.*

Ἀγωνίζεσθαι δὲ ἀσφαλέστερον] *Imò verò* οὐκ ἀγωνίζεσθαι δὲ ἀσφ. *Lat. int. hanc lectionem agnoscere videtur.*

PAG. 51. Οὐ πεθναίη] *vera lectio est* εἰ πεθναίη.

Ὁ μῦθ γὰρ παίζας ἐδιδάχθη] Γνώμη. *Huc & illam refer*, τὰ παθήματα μαθήματα. *Clades sunt documenta. Ideo Marcus ille Coriolanus apud Dionys. Hal. Antiq. Rom. lib. 8. 507. 3. dixit,*

,, Καὶ τὰ μὰ παθήματα παιδεύματα γενήσεται τοῖς ἄλλοις. *Sed*

,, *Felix, quẽ faciũt aliena pericula cautũ.*

Ἦν ἀρ' ἐς τὸ δρᾶσαι τοὺς ἐχθροὺς ῥαθυμοῦντας εἰσηνέγκατο] *Var. Lect.* ἀρεσὶν. *Ego*, ἦν ἂν &c. *Hæc autem particula* ἂν *referenda ad* εἰσηνέγκατο. *Quantam [prudentiam] adhibuisset ad hostes negligentes, & segnes maleficio afficiendum. In his verbis* ἐς τὸ δρᾶσαι *subaudiendum aduerbiũ* κακῶς. δρᾶν κακῶς τοὺς ἐχθροὺς, *inimicos, vel hostes malè tractare, maleficio afficere.*

Ἀφύλακτος εἶναι] *Corrige*, ἀφυλάκτως.

Ὑπερῦλον] *Fortasse præstaret* ὑπερῦλον *pro* παροξυτόνως *scribere. vide* ὑπερῦλος *apud Eustath. & Magnum Etymol. Si codex est sanus, dices* ἀττικῶς, *hoc vocabulum* προπαροξύνεσθαι, *vt* ἑτοῖμον, *&* ὁμοῖον, *pro communibus* ἕτοιμον, *&* ὅμοιον.

PAG. 54. Ἢ ὅπως τις ὢν] *Var. Lect.* ὁποςῶν. *Sed fortasse potius scribendum* ὁπόςων. *Vt enim à* ποῖος *compositum* ὁποῖος, *sic etiam verisimili coniectura quis nixus à* πός *compositum* ὁπόςος *deductum crediderit, vt & in vulgatis lexicis scriptum legas.*

PAG. 55. Ὅτ' ἂν οἱ κακοῦ.] *Vera lectio*, ὅταν οἱ κακοῦ. οἱ *verò pro* ὅποι *positum. Quoniam autem huius loci versio paulo liberior, et à Græcis verbis remotior videtur, ego in gratiam* τῶν φιλελλήνων, *vt verba sonant, ita rem explicabo.*

Id enim, cui struuntur insidiæ, quum cognoscit vbi sit mali, diligentiùs [se] custodit. Id verò, quod [aliis] struit insidias, quia extra periculum videtur esse, facit aliquid eorum, quæ sunt proposita, quum ipsi videtur. Sed figuratè res pro personis hîc ponuntur. Iam & nos hæc ipsa liberiore, & elegantiore interpretatione donemus.

Ille enim, cui struuntur insidiæ, quum cognouit quibus in malis, periculisq; versetur, sibi diligentius cauet. Ille verò, qui struit insidias aliis, quia se extra periculum esse putat, aliquid eorum facit, quæ sibi facienda proposuerat, idq; quum ipsi lubet.

Τὸ ἐπιβουλευόμενον] *subaudiendum* πρᾶγμα, *res, vel, quod longè commodius*

dius, πρόσωπόν, *persona.*)(τὸ ἐπιβουλεῦον. Μᾶλλον] ἀκριβέστερον.

Δοκῶν] *scribendum* δοκοῦν. *Refertur enim ad* τὸ ἐπιβουλεῦον.

Ὁπότ' ἂν αὐτῷ δόξει] *Ex illis sequẽtibus verbis* ὁπότ' ἂν καιρὸν λάβῃ *colligitur hîc scribendum esse* δόξῃ.

Ἐν αὐτῷ τῷ κινδυνεύειν.] *Idem hæc valent ac* ἐν αὐτῷ τῷ κινδύνῳ. *In ipso periculo.*

PAG.56. Πολλὰ τῶν δρωμένων γίνεσθαι λεγόντων] *Huic loco maximam afferent lucem ea, quæ Dionys. Hali. Anti. Rom. lib.3, 155. scribit de prælio inter Curiatios Albanos, & Horatios Romanos cõmisso.*

Τέως μὲν οὖν ἡσυχία καὶ σιγὴ κατεῖχεν ἀμφοτέρας τὰς δυνάμεις. ἔπειτα ἀναβοήσεις τε ἀθρόαι παρ' ἀμφοτέρων αὐτῶν ἐγίνοντο, καὶ παρακελεύσεις τοῖς μαχομένοις ἐναλλὰξ, εὐχαί τε, καὶ οἰμωγαὶ, καὶ παντὸς ἄλλου πάθους ἐναγωνίου φωναὶ συνεχεῖς, αἱ μὲν πρὸς τὰ δρώμενά τε, καὶ ὁρώμενα ὑφ' ἑκατέρων, αἱ δὲ πρὸς τὰ μέλλοντά τι, καὶ ὑποπτευόμενα. καὶ ἦν πλέω τὰ εἰκαζόμενά τι, καὶ δρώμενα τῶν γινομένων, &c. *Consule & Thucydidem lib.7. 544. vbi pulcherrimè varia variorum militum pugnam spectantium studia, clamores, adhortationes, trepidationes, lætitiã, & mœrorem describit. Illic post alia multa, tandem hæc quoque subijcit, quæ magis ad rem præsentem faciunt,*

Οἱ δ', ἐπὶ τὸ ἡσσώμενον βλέψαντες, ὀλοφυρμῷ τε ἅμα μετὰ βοῆς ἐχρῶντο, καὶ ἀπὸ τῶν δρωμένων τῆς ὄψεως καὶ τὴν γνώμην μᾶλλον τῶν ἐν τῷ ἔργῳ ἐδηλοῦντο, &c.

Κλίμακι] *scribendum videtur* κλίμαξι, *quod multis ex locis infra colligitur, vt cæteros taceam, vide pag.58.* τὰς κλίμακας προσφέρειν.

PAG.58 Προβάλλειν μηχανάς] *Legẽdum potius* προσβάλλειν. *quod ex paulò pòst sequentibus patet, quum Onosander dicit* τὰς προσβολὰς τῶν μηχανῶν.

Τῷ τείχει προσεισῆναι μηχαναῖς] *vel* μηχανὰς *legendum videtur, vel locus ita nobis intelligendus*, τῷ τείχει προσεισῆναι. πῶς; καὶ τίσιν ὀργάνοις; μηχαναῖς.

Ἀναστρέψαι τὴν] *aliâs (quod vsitatius) diceretur* ἀνατρέψαι.

PAG.59. Προβαλλέτω] *Mallem* προσβαλλέτω. *Infra eadem pag.* καὶ προσβολαὶ, *Item* καὶ οἱ προσβάλλοντες.

Ἑτοίμως εἶναι] *Istum Græcismum & Latini sunt imitati, quum dixêrunt,*

„ *Nobis non licet esse tam disertis.*

Προσαγόντων] ἀττικῶς, ἀντὶ τοῦ κοινῶς, προσαγέτωσαν.

PAG.60. Ὅθεν δεῖ πᾶσα] *scribendũ videtur*, ὅθεν δή. *Contrà verò pag,61. pro* ὁ δὴ ποιήσει, *scribendum, vt & in var. Lect.* ὁ δεῖ ποιήσει.

PAG.62. Αὐτῷ ταῦτα φρονεῖ] *Nisi fallor, scribendum* αὐτῷ ταὐτὰ φρονῇ. *V.S. eadem secum sentiat, id est. secũ cõsentiat.*

PAG.63. Τὰς πράξεις τὰς παρασκευασμένας] *videtur potius* παρεσκευασμένας *scribendum.*

Εἰ δὲ τῷ] *Fortaße* αὐτῷ *legendum, vel si codex sanus, hoc* τῷ *idẽ valet, ac ipsum* τῷ, *quod minimè* παράδοξον.

FINIS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

1.7.341 PART 2

37

NICOLAI RIGALTII

AD

ONOSANDRI STRATEGICVM

Notae.

Ex Officina Commeliniana,

Anno M D C.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.341

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.341

CLARISSIMO VIRO

LVDOVICO SERVINO ICto,

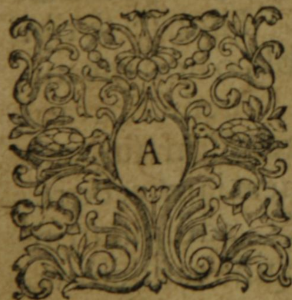
SACRI CONSISTORII CONSILIARIO,

ET

IN SVPREMA PARISIENSI CVRIA ADVOCATO REGIO,

NICOLAVS RIGALTIVS in eadem Curiâ Aduocatus

S. P. D.

RISTO conuiua Platonicus, pectus per aures sapientiâ irrigari cupiens, aliud nihil optabat, nisi propter Socratē accumbere; eâ fine, vt, quod in clepsydrâ cernere est, de pleno vasculo graciliter perforato aquâ guttatim de-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

fluâ vaſculum inane repletur, ſic ſapientiſſimo viro proximus ac veluti amterminus, in ſapientiæ partem aliquando veniret. Id verò conſultiſſimè factum experiuntur, Vir clariſſime, quotquot ad te accedunt, & ad ſermones tecum miſcendos aditum habent. Si quidem in te, cui primas partes cauſæ publicæ Princeps in ampliſſimo ordine mandauit, tãtus exuberat publici litterarum decoris amor, vt non illarum tantùm vernantibus folijs, vel amœnis floribus delecteris; ſed poma etiam & fructus tempeſtiuè decerpas; nec primam ſolùm ſcientiarum cutem pertentes, ſed in ſolido earum corpore, ſuccum, ſanguinem, ac medullam rimeris. indéque nobilis ingenij vena vbertim profluat, ex quâ permulti, doctrinæ quaſi δακτύλους & riuulos deriuare ſibi poſſint. Eximia illa in te cura, quæ ſemper publicæ dignitati vtilia & decora ſuadere amat: quam boni ſæculi inſtrumentum veriſſimè nominem. Quo nimirum inſtrumento, abeuntes fugientéſque ſcientias reprehendis: Λήθη γὰρ ἐπιστήμης ἔξοδος, μελέτη δὲ πάλιν καινὴν ἐμποιοῦσα ἀντὶ τῆς ἀπιούσης μνήμην, σώζει τὴν ἐπιστήμην. Hinc ſe ſe tibi beneficium nunc debere publico hoc monumento teſtatur Onoſander. quem hortatu tuo in liberam lucem adſerendum ſuſcepi; & quaſi fideicommiſſum meæ iam ecce reſtituo. At ſi te fideiuſſore & adſtipulatore inconſulto id egerim, nihil egiſſe tandem videar. Tentaui igitur in eo nonnulla, de

quibus,

quibus, priusquam eant in vulgus, ad te Regis Musarúmque patronum refero. Regia enim hîc de Imperio militari res agitur; & regiæ, tuęque cautionis est, prouidere nequid profuturum sæculis diu lateat. Vale, vir clariss. Lutetiæ Paris. Postrid. Kal. Decemb. ∞. Iↄ. IIc.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

AD LECTOREM.

QVI genus hoc vetustioris meliorísque litteraturæ scrutantur, Lector, idem ferè agunt in litteris, quod in opere metallico aurileguli: qui scilicet post multas ærumnas crucésque, tandem minutulam auri ballucam effodiunt, sed quæ priusquam obryza niteat, artificum, aurificumq; atterit manus. Eius conditionis maximè esse puto hæc Onosandri de rebus Strategicis scripta, quæ non nisi frustillatim & λεπτομερῶς eruuntur, nec deinde nisi anxiâ & scrupulosâ diligentiâ poliuntur. Indignâ certè ab vetustate & obliuione iniuriâ adficiebantur: dignißima quæ in lucem redeant, argumenti causâ simul & ingenii. Habes ea vt Græcè scripta sunt, omnino ad veterum membranarum fidem, nisi quod admodum sublesta fuit Typographorum fides. Jis vero, quasi absolutæ vesti

adtexo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

adtexo præclauium, Notas aliquot, quibus animus mihi fuit id præcipuè commonstrare, quod Onosander ab antiquissimis ad se traduxit scriptoribus, quæque ab ipso postea Græci recentiores desumserunt. Etenim huius Strategici verba pœnè ipsa sublegit Leo Imp. persæpe tamen quæ lepidè composita erant rusticatim mutauit, barbara & malè Græca reddidit. vt hoc certè suum in iis vindicare possit. Bonam partem authorum, qui Strategica vel Poliorcetica Græcè scripserunt, habui. multa ex iis passim hìc inserta sunt, quasi opere vermiculato, fragmenta, in quibus vocabula non rarenter obseruabis, obscura, nec viris in memoriâ nostrâ doctissimis adhuc perspecta, quæ suo loco vnà cum aliis multis, quæ ad militiam attinent, distributa, exposui in Glossario Barbarograeco, quod breui, si ita tibi videbitur, manumissum tui iuris faciam. Vale.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

IN HIS NOTIS

AVCTORVM NONDVM editorum scripta laudantur.

ACHILLIS STATII κατὰ Λευκίππην καὶ Κλειτοφῶντα.
APOLLODORI POLIORCETICA.
ATHENÆI MECHANICA.
BITONIS.
CTESIBII.
EVSTATHII, καθ' Ὑσμίνην καὶ Ὑσμινίαν.
GLOSS. GRÆC.
HERONIS.
IVLIANI IMPER. Epiſtola ad Alexandrinos incipit, Ὀϐελὸν εἶναι παρ' ὑμῖν ἀκέω &c.
IVLII AFRICANI.
LEONIS TACTICA. XX.
MAVRICII STRATEGICA. XII.
OLYMPIODORI Scholia in Platonis Alcib.
PHILONIS Βελοποιηκά.

NICO-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

Nicolai Rigaltij

AD ONOSANDRI STRATEGICVM Notae.

PAGINA I.

ΝΟΣΑΝΔΡΟΥ.] Onoſandri antiqui ſcriptoris rara in antiquitate mentio. Frequens verò huius Strategici in Leonis Imp. Tacticis vſus. Et bellus *Leo Imper.* homo Imperator ille, auctoris nomẽ ingrato ſemper obruit ſilentio, niſi ſemel cùm eius carpere voluit ſententiam, Διατάξ. ιδʹ. §. ριϛʹ. Ὀνήσανδρος ὁ καὶ αὐτὸς στρατηγικὸν συντάξας λόγον οὐχ οὕτω λεγὰν δοκεῖ. &c. Sudas, Onoſandrum Platonicum Philoſo- *Onoſander* phum fuiſſe tradit, præterque Strategicum ſcripſiſſe Commẽt. *Philoſophus* in libb. Plat. De Rep. Ὀνόσανδρος φιλόσοφος Πλατωνικὸς, τακτικὰ *Platonicus.* περὶ στρατηγημάτων ὑπομνήματα εἰς Πλάτωνος πολιτείας. Enimuero vocandúſne Onoſander, an potius Oneſander, quo modo & Oneſimus, & Oneſicritus, ne in friuolas quorundam incidamus argutiolas? Leo in Cod. Bibliothecæ Regiæ Onoſandrum *Onoſander.* vocat. At in Codice Mediceo diſertè ſcribitur Ὀνόσανδρος, vt & in

Suid. & quatuor Onosandri manuscriptis Codddd. Hoc an illud, ciccum non interduim.

Στρατηγικός.

Λόγος. Sic olim legebat Leo Imp. & hoc lemma præ cæteris, auctori simul & operi conuenit Aliud tamen quibusdam Codicibus præfixum fuisse, nempe, Τακτικὰ, vel. Περὶ στρατηγημάτων, patet ex Sud. Io. Camerarius Codicem se habuisse testatur inscriptum Στρατηγική. Nec aspernanda libri recentioris epigraphe, Στρατηγική. vid. seq. Not.

Κόιντῳ Οὐηρανίῳ.

Veranius. Ignotus mihi hic Veranius, nisi is sit qui Didium Gallum temporibus Britannicis excepit, vnde & quem Onosander Cæsarem laudet coniicere est. Videndus Tacit. in Vit. Iul. Agricolæ.

Τοῖς τε ὑπάτοις.

Hinc firmatur superior coniectura. Nam Consulares iis quoque temporibus rei bellicæ præpositi. Iterum vidend. Tacitus.

Στρατηγικαῖς ἐξουσίαις κοσμουμένοις.

Armis ornari. Sic Iustinianus Imp. eleganti decussatione, *Imperatoriam maiestatem armis decoratam & legibus ornatam* dixit. Indeq; Theophilus Antecess. ὅπλοις κοσμεῖσθαι, καὶ νόμοις ὁπλίζεσθαι.

Ἀλλὰ μάλιστα τῇδε θαῤῥήσας, &c.

Emendandum censeo secundum interpretationem meam. Nam Saguntini & Camerarii versiones aut intricatæ aut parum Onosandri verbis congruentes.

PAGINA II.

Ἀλλὰ καὶ στρατηγικῆς ἐστοχασμένην.

Collimare ad faciem. Nempe qui de re aliquâ scribere conatur, debet ipsius præcipua attingere, nec nisi ad faciem collimare. Callisthenes historiographus apud Athenæum Mechanicum: Δεῖ τὸν γράφειν τι πειρώμενον μὴ ἀστοχεῖν τοῦ προσώπου, ἀλλ᾽ οἰκείως αὐτῷ τε καὶ τοῖς πράγμασι τοὺς λόγους θεῖναι.

Strategice. Στρατηγῶν τε ἀγαθῶν ἄσκησις.

Sic Leo. Imp. Διατάξ. α΄. §. γ΄. Strategicen, Artem ipsam, definit: Στρατηγικὴ δέ ἐστι, στρατηγῶν ἀγαθῶν συνάσκησις, ἤγουν μελέτη καὶ γυμνασία, μετὰ στρατηγημάτων ἤτοι τροπαίων συναθροισμοῦ.

Κατὰ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

Κατὰ τὴν σεβαστὴν Εἰρήνην * ἀνάθημα.

Aptè ad Platonis dogma Philosophus noster Platonicus suas de re militari disceptationes Aug. Paci dedicat, & veluti anathemata ac donaria appendit. adeoq; Olympiodorus Schol. in Alcibiadem, res esse ait Imperatori familiares ac domesticas, Pacem ac Bellum. Οἰκεῖον στρατηγοῦ πόλεμος καὶ εἰρήνη. Bellum enim nec suscipiendum, nisi vt in pace viuatur. Fl. Vegetius lib. III. *Qui desiderat pacem, præparet bellum.* Mauricius Strategici IIX. Στρατηγὸς εἰρήνης ἐπιθυμῶν, ἕτοιμος ἔστω πρὸς πόλεμον. Nimirum bellator ille Deus cuius nomine mensem inscriptum Mortium vocant non Martium, cùm in vastissimo, vt fama est, mortario suo vrbes hominéq; crebris duri pistilli ictibus diu contriuisset, (Nam olim apud Aristophanem ita fabulabantur Hermes & Trygæus,

* Anathema Paci, bonæ Deæ. at malis Dis nulla donaria. Κνδ τῶν ἀναθημάτων οἱ θεοὶ βλεπόμενοι, πονηροί. Artemidor. ὀνειροκριτικῶν Δ'.

Bellum pacis caussa.

Martis mortarium.

In Irena.

——— Τρ. Εἰπέ μοι.
Ἡμᾶς δὲ δὴ τί δρᾶν ἀπαρασκευάζεται;
Ερ. Οὐκ οἶδα πλὴν ἕν, ὅτι θυείαν ἑσπέρας
Ὑπερφυᾶ τὸ μέγεθος εἰσενήνοχεν.
Τρ. Τί δῆτα ταύτῃ τῇ θυείᾳ χρήσεται;
Ερ. Τρίβειν ἐν αὐτῇ τὰς πόλεις βουλεύεται.

Ac paullò post idem Trygæus homines compellans aiebat,

Ὁρᾶτε τὸν κίνδυνον ἡμῖν ὡς μέγας;
Εἴπερ γὰρ ἥξει γε τὸν ἀλετρίβανον φέρων
Τούτῳ ταράξει τὰς πόλεις καθήμενος.)

Martis pistillus.

Accessit tandem inclytus faber VVlcanus, & misellis hominibus recreandis Pacis amicitiæq; veluti ferruminationem, & consolidationem proposuit: qualem ferè in Symposio Platonico ostenderat; Volo, inquit, vos colliquefacere, vt ex diuersis vnus idemq; fiat. Ἐθέλω ὑμᾶς συντῆξαι καὶ συμφυσῆσαι εἰς τὸ αὐτό, ὥστε δύο ὄντας ἕνα γεγονέναι.

VVlcani Ferruminatio.

In pace vnitas.

Μάλιστα δὲ τὴν Ῥωμαίων ἀρετήν.

Sic Marcellinus XIV. *virtutum omnium domicilium*, Romam vocauit. Et XVI. *Imperij virtutúmq; omnium larem.*

Romanorum virtus.

Ἀκίνητον δυναστείαν.

Inde Roma vrbs æterna. victura dum erunt homines. Marcellin. XIV.

Ἐπὶ πέρατα γῆς ἐκτεῖναι τὴν σφετέραν ἀρχήν.

Aethicus Cosmographus. *Lectionũ peruigili cura cõperimus, Senatũ populũq; Romanũ, totius mũdi dominos, domitores orbis & p̃sules: qui cùm quicquid subiacet cœlo penetrarẽt triũphis, omnẽ terram Oceani*

Magnitudo Romana.

limbo circumdatam inuenerunt, atque eam ne incognitam posteris reliquissent, subiugatum virtute suâ orbem totum quà terra protenditur, proprio limite signauerunt, &c. Solenne est etiam Poëtis Imperio Romano limites non statuere, nisi quos terrarum, gentiúmq; omnium orbi Geographi ponunt: extremum scilicet mare, siue Oceanum. Indéque nescio quis Claudio Cæsari sic blanditur:

Oceanus.

Ausoniis nunquam tellus violata triumphis
Icta tuo, Cæsar, fulmine procubuit.
Oceanusq; tuas vltra se respicit aras.
Qui finis mundo est, non erat imperio.

Item:

Vltima cingebat Tibris tua, Romule, regna.
Hic tibi finis erat relligiose Numa.
Et tua, Diue, tuum sacrata potentia Cœlo
Extremum citra constitit Oceanum.
At nunc Oceanus geminos interluit orbes.
Pars est imperij, terminus antè fuit.

Columnæ Herculis.

Olim columnæ Herculis fuere quasi πέρατα γῆς. Pind. Olymp. III.

Νῦν γε πρὸς ἐσχατιὰν Θή-
ρων ἀρεταῖσιν ἱκάνων ἅπτεται,
οἴκοθεν Ἡρακλέος σταλᾶν. τὸ πόρσω
Δ' ἐστὶ σοφοῖς ἄβατον,
Κἀσόφοις.

Cùm enim Geryonis boues heros ille magnanimus vbique vestigasset, tandemq; ad Erythram Oceani insulam peruenisset, constitit columnásque ac metas posuit, quia eam præterpropter nihil nisi circumfusas tenebras cæcámque caliginem, χάος, καὶ ζόφον reperiebat. Vnde Geographi in regionum synopsi depingendâ, cùm ad incognita deuenêre loca, ea his adumbrant verbis: Ultrà progredi non datur; Obstant mare magnum, glacialis Oceanus, tenax vorago, limi lentus & innabilis humor, πηλώδεις τόποι. Plutarchus in Theseo: Ἐν ταῖς γεωγραφίαις οἱ ἱστορικοὶ τὰ διαφεύγοντα τὴν γνῶσιν αὐτῶν, τοῖς ἐσχάτοις μέρεσι τῶν πινάκων πιεζοῦντες, ἐνίοις παραγράφουσιν ὅτι, τὰ δ' ἐπέκεινα, θῖνες ἄνυδροι καὶ θηριώδεις, ἢ πηλὸς ἀϊδνής, ἢ Σκυθικὸν κρύος, ἢ πέλαγος πεπηγός. Sic Catullus quoque facetissimè Mentulam ganeonem quendam risit, ac postquam illius velut amplas facultates, multa prati aruíque

Mos Geographorum.

Noua Catulli explicatio.

uíque iugera percenſuiſſet, longioris enumerationis tædium fugiens, cætera eſſe maria dixit.

Mentula habet iuſta triginta iugera prati,
Quadraginta arui: cætera ſunt maria.

Interea dum in Mentulæ nomine, & mentulæ ſimul enormioris Chorographiâ ludit, morem illum obſeruat Geographorum. Et eodem Epigram. addit.

Quur non diuitiis Crœſum ſuperare potiùs ſit,
Vno qui in ſaltu totmoda poßideat?
Prata, arua, ingentes ſiluas, ſaltúſque, paludéſque
Vſque ad Hyperboreos & mare ad Oceanum.

Nempe Oceanum orbis terminum credidêre. Tacitus, lib. de morib. German. *Ipſum quinetiam Oceanum illà tentauimus: & ſupereſſe adhuc Herculis columnas fama vulgauit: ſiue adiit Hercules, ſeu quidquid vbique magnificum eſt, in claritatem eius referre conſenſimus. Nec defuit audentia Druſo Germanico, ſed obſtitit Oceanus in ſe ſimul atque in Herculem inquiri. Mox nemo tentauit: ſanctiuſque ac reuerentius viſum, de actis deorũ credere, quàm ſcire.* Vulcanus apud Homerum Ἰλιάδ. σ. poſtquàm in Achillis clypeo permulta inſignia opera vario emblemate cælaſſet, tandem, ἄντυγα πὰρ πυμάτην, παρὰ τὸ ἔσχατον μέρος, in extremâ & vltimâ clypei parte Oceanum ſculpſit, quaſi terminum.

Oceanus orbis & laborum Herculeorum terminus.

Ἐν δ' ἐτίθει ποταμοῖο μέγα σθένος Ὠκεανοῖο,
Ἄντυγα πὰρ πυμάτην σάκεος πύκα ποιητοῖο.

Theon ad illa Arati verba, —— ὁ δ' ἀντίος ἐκ Βορέαο,
Ὑψόθεν ὠκεανοῖο. —— · ——

Ὠκεανὸν τὸν ὁρίζοντα, inquit, ὁ Ἄρατος λέγει ποιητικῶς· ὁρίζων μὲν γάρ ἐστι, μεθ' ὃν οὐδὲν ἡμῖν ὁρᾶται. ὡσαύτως δὲ καὶ μετὰ τὸν ὠκεανὸν οὐδὲν ἡμῖν ἐστι γνωστόν· ὠκεανὸς δὲ, ἡ ἐκτὸς καὶ μεγάλη θάλασσα καλεῖται, παρ' ὅσον ὠκέως ῥεῖ, κύκλῳ δὲ τὴν καθ' ἡμᾶς, περίκειται οἰκουμένην. Quod ait, κύκλῳ περίκειται, intellige, Oceanum circulo quidem & coronâ noſtrum hunc orbem cingere; ſed ita vt vtrinque in latitudinem diffundatur, inſtar oui amphitheatralis, aut fundæ. Dionyſius.

Μνήσομαι Ὠκεανοῖο βαθυῤῥόου, ἐν γὰρ ἐκείνῳ
Πᾶσα χθὼν, ἅτε νῆσος ἀπείριτος ἐστεφάνωται.
Οὐ μὴν πᾶσα διαπρὸ περίδρομος, ἀλλὰ διαμφὶς
Εὐρυτέρη· βεβαυῖα πρὸς ἠελίοιο κελεύθους.
Σφενδόνῃ εἰοικυῖα. Vid. Euſtath. Schol.

PAGINA III.

Μάλιστα Ῥωμαίοις. ἅπ- γὰρ &c.

Non spernenda lectio Codicis F.M. μάλιστα μὲν Ῥωμαίοις. ἅ- γ. ποι. ἐφυλάξαντο παθεῖν καὶ δι' ὧν ἐμηχανήσαντο . ὁρᾶσθαι, &c.

Πλείονα θηρώμενοι τὸ ἐπαινον.

Hoc agunt scioli stelliones, qui gratiosè placere, quàm vtiliter

Laus ab inuentis propriis. prodesse cupiunt. Bene autem monet Athenæus Mechanicus: Τοῖς καλῶς αἱρεθεῖσι πολλάκις χρηστοὶ, ὡς οὐκ ἐκ παντὸς τρόπου καινοτομητέον· ἐὰν μή τι εἰς βούλωνται τοὺς ἰδιώτας ἀπατᾶν, βουλόμενοι τὸ δοκεῖν μᾶλ-

** αὐτῆς.* λον τῆς ἀληθείας * αὐτῆς.

Τουταν ἰὸν ἡ περιέλκει φθ.

Inuidentiam calumniámque auertit. Et qui probos auctores laudat, sicubi à veritate aberrauerit, culpam à se in eos quodammodo reiicit, quasi bonus ipse futurus olim discipulus, si bonos habuisset doctores: Si verò aliqua iure reprehenderit, fides ei lubentiùs adhibetur virorum illustrium, quorumq; vestigia sequi par fuit authoritate nixo. Consimili epilogo Historiæ Philoso-

EVnapius explicatus. phicæ procemium clausit EVnapius Sardianus. βούλεται μὲν γὰρ ὁ ταῦτα γράφων, καὶ ὑπομνήμασιν ἀκριβέσιν ἐντετύχηκεν, δι' ὧν ἡ διαμαρτία τῆς ἀληθείας, ἐφ' ἑτέρους ἀναφέροι τὸ ἁμάρτημα, ὥσπερ ἀγαθός τις μαθητὴς κακῶν τυχηκὼς διδασκάλων· ἢ κατηγορῶν ἀλήθειαν ἔχοι καὶ τοὺς ἡγουμένους ἀξίους θαύματος. ὡς τό γε ἴδιον ἔργον αὐτοῦ καθαρὸν εἴη καὶ ἀμώμητον, ἀκολουθήσαντος οἷς ἀκολουθεῖν προσῆκει. Perperam Hadrianus Iunius aliter interpretatur.

PAGINA IV.

Κατὰ γένη κρίνοντας, ὥσπερ τοὺς ἱερέας.

Plato, Οἷς μέν εἰσι πάτριαι ἱερωσύναι καὶ αἷς, μὴ κινεῖν. Videnda quæ

Stirps sacerdotalis. sequuntur lib. VI. de Leg. 759. In vetere quoq; Dei lege, stirps sacerdotalis obseruata, electique sacerdotes, ἀπὸ τῆς ἁγιασθείσης φυλῆς. Clem. Alexandr. lib V. Strom. Sidon. Apollin. VII. Ep. IX. Ac demum ἱερατικὴ φυλὴ ἐμίγη τῇ βασιλικῇ. Cedrinus. 149.

Οὐδὲ κατ' οὐσίας, ὡς τοὺς γυμνασιάρχας.

In eligendis Gymnasiarchis, facultatum opumq; haberi ratio

Gymnasiarchia non sine onere. solebat. ab eoq; munere securi pauperes, & infimi census. Plato. lib. VI. de Legib. εἰς δὲ τὴν αἵρεσιν ἔσω μὲν ἐπάναγκες τοῖς τέλεσι προσδεδεγμένοις ζημιώμασι, τὸ σμικρότατον δὲ ἀζήμιον ἀφείσθω. Diuites igitur pro substantiâ suâ capiebant honoris dignitatem; & palæstricum ludum exercitium cum apparatu po. exhiberi curabant. Gymnasiarchia

ὑπηρεσία

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

ὑπηρεσία ἐθνική. nec ſumtus tenuis. Vnde excuſatione plærique gaudebant. alii verò etiam inuiti cogebantur γυμνασιαρχεῖν. Nec modus expenſarum impoſitus Gymnaſiarchis, quorum nomen votiua feſtiuitatis ſolēnitas dedicauerat l. 2. De expenſ. Lud. Cod. Theod. Modeſtin. l 6. D. de Excuſ. Ibiq; Auguſtiſſimus Iuriſconſultus Iacobus Cuiacius locum ex Philone protulit, qui nūc mutuam ab hoc Oneſandri capiet lucem: maximè γυμνασιαρχήσιν ex communi Aliptarum conſenſu, poſito, in hæc verba.

ΕΔΟΞΕ ΤΟΙΣ ΑΛΕΙΦΟΜΕΝΟΙΣ ΕΠΕΙΔΗ ΒΑ-
ΤΩΝ ΦΙΛΩΝΟΣ ΠΡΟΤΕΡΟΝ ΜΕΝ *ΕΦΕΤΗ
ΔΥΟ ΠΡΟΧΕΙΡΙΣΘΕΙΣ ΓΥΜΝΑΣΙΑΡΧΟΣ ΠΡΟΕ-
ΣΤΑΤΗΣΕ ΕΝΔΟΞΩΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΞΙΩΣ ΑΥ
ΤΟΥΤΕ ΚΑΙ ΤΗΣ ΤΩΝ ΑΛΕΙΦΟΜΕΝΩΝ
ΠΡΟΑΙΡΕΣΕΩΣ ΤΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ ΑΝΘΩΝ
ΤΟ ΚΟΙΝΟΝ ΕΥΔΟΚΙΜΗΣΑΝΤΑ ΕΣΤΕΦΑ-
ΝΩΣΕΝ ΑΥΤΟΝ ΕΠΙ ΤΑ ΠΡΟΕΙΡΗΜΕΝΑ
ΕΤΗ ΔΥΟ ΘΑΛΛΟΥ ΣΤΕΦΑΝΩΙ ΚΑΙ ΤΗΝ
ΠΕΡΙ ΤΟΥΤΩΝ ΑΝΑΓΡΑΦΗΝ ΥΠΟΜΝΗΜΑΤΟΣ
ΧΑΡΙΝ ΕΙΣ ΤΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟΝ ΚΑΤΑΚΕΧΩ
ΡΙΚΕΝ ΦΙΛΟΤΙΜΙΑΣ ΕΝΕΚΕΝ ΚΑΙ ΤΗΣ
ΛΟΙΠΗΣ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑΣ ΗΣ ΕΞ*ΩΝ ΔΙΕ-
ΤΕΛΕΣΕΝ ΕΙΣ ΑΥΤΟΥΣ ΠΑΛΙΝ ΤΕ ΕΙΣ
ΤΟ Κ' Ϛ L ΚΑΙ Ξ' Κ' L ΚΑΙ Η' Κ'
L' ΑΞΙΩΘΕΙΣ ΥΠΕΜΕΙΝΕ ΓΥΜΝΑΣΙΑΡΧΗ-
ΣΑΙ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΡΜΟΞΟΥΣΑΝ ΕΝΤΑΞΙΑΝ
ΑΥΤΟΣΤΕ ΣΥΝΕΤΗΡΗΣΕΝ ΚΑΙ ΤΟΥ ΤΟ-
ΠΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΛΕΙΦΟΜΕΝΩΝ *ΕΚΤΕΝΕΣΤΕ-
ΡΩΝ ΚΑΙ ΦΙΛΟΤΙΜΟΤΕΡΩΝ ΕΤΙ ΠΟΛΛΩΙ
ΠΡΟΕΣΤΑΤΗΣΕΝ ΤΟΥΣΤΕ ΤΩΙ ΕΡΜΕΙ
ΚΑΙ ΗΡΑΚΛΕΙ ΤΙΘΕΜΕΝΟΥΣ ΥΠΕΡ ΤΟΥ
ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΓΥΜΝΙΚΟΥΣ ΑΓΩΝΑΣ *ΣΥΝ
ΕΥ ΚΟΣΜΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΑΥΤΟΥ ΔΥ
ΝΑΜΙΝ ΚΑΙ ΙΔΙΑΝ ΕΚΤΙΘΕΙΣ ΑΘΛΑ ΤΑ
ΚΑΘΙΚΟΝΤΑ ΤΟΙΣ ΑΓΩΝΙΞΟΜΕΝΟΙΣ
ΕΦ ΟΙΣ ΘΕΩΡΟΥΝΤΟ ΚΟΙΝΟΝ ΠΑΣΑΝ
ΠΡΟΘΥΜΙΑΝ ΚΑΙ ΣΠΟΥΔΗΝ ΕΝΔΕΙΚΝΥΜΕ-

NON.

* π. ἐπ' ἔτη AE. P.

* π. ἔχων. AE. P.

* π. ἐκτενέστερον, καὶ φιλοτιμότερον. AE. P.

* συνέταξεν εὐκόσμως, & ἰδία. AE. P.

ΝΘΝ ΑΥΤΟΝ ΥΠΕΡ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ ΣΤΕΦΑΝΟΥΣ
ΤΕ ΧΡΥΣΟΥΣ ΠΕΡΙΤΕΘΕΙΚΕΝ ΚΑΙ ΓΡΑΠΤΗ
ΤΕΤΙΜΗΚΕΝ ΕΙΚΟΝΙ ΒΑΤΩΝΑ· ΦΙΛΩΝΟΣ
*ΓΥΜΝΑΣΑΡΧΗΣΑΥΤΑ ΤΟ ΤΡΙΤΟΝ ΚΑΙ ΤΕ
ΤΑΡΤΟΝ ΚΑΙ ΠΕΜΠΤΟΝ ΕΞΗΣ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΝ
ΤΩΙ ΠΡΟΔΕΔΗΛΗΛΩΜΕΝΩΙ ΧΡΟΝΩΙ ΤΩΝ ΝΕ
ΩΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΝ ΕΥΣΧΗΜΟΝΑ ΤΕ ΚΑΙ
ΠΡΕΠΟΥΣΑΝ ΠΟΙΗΣΑΜΕΝΟΝ ΔΕΔΟΧΘΑΙ ΔΕ
ΚΑΙ ΝΥΝ ΕΠΑΙΝΕΣΑΙΤΕ ΑΥΤΟΝ ΕΠΙ ΤΟΥΤΟΙΣ
ΚΑΙ ΠΡΟΣΕΠΙΣΤΕΦΑΝΩΣΑΙ ΠΑΛΙΝ ΧΡΥΣΩΙ
ΣΤΕΦΑΝΩΙ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΜΕΝ ΧΡΥΣΟΥΣ ΣΤΕΦΑ
ΝΟΥΣ ΕΙΣ ΛΕΥΚΩΜΑΤΑ *ΧΩΡΗΣΑΙ ΤΟ ΔΕ ΔΟ
ΓΜΑ ΤΟΔΕ ΑΝΑΓΡΑΨΑΙ ΕΙΣ ΣΤΗΛΗΝ ΛΙΘΙ
ΝΗΝ ΚΑΙ ΑΝΑΘΕΙΝΑΙ ΕΝ ΤΩΙ ΕΠΙΦΑΝΕΣΤΑ
ΤΩΙ ΤΟΠΩΙ ΤΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ ΠΡΟΣΑΞΙΩΣΑΙ
ΔΕ ΑΥΤΟΝ ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΟ ΘΚ' ΕΤΙ ΓΥΜΝΑΣΙΑΡΧΗ
ΣΑΙ ΔΙΟΤΙ ΤΟΥΤΟ ΠΡΑΞΑΣ ΕΣΤΑΙ ΠΑΣΙ ΤΟΙΣ
ΑΛΕΙΦΟΜΕΝΟΙΣ ΚΕΧΑΡΙΣΜΕΝΟΣ.

*γυμνασιαρχήσαντα. Æ. P.

* χωρῆσαι. Æ.P.

Σώφρονα Leo Διατάξ. β. Σώφρονα περὶ τὸ σῶμα.
Εγκρατῆ. περὶ τὴν δίαιταν.
Νήπτην. νηφάλαιον καὶ ἐγρήγορον.
Λιτὸν. ἀπέριττον περὶ τὰς χρείας.
Διάπονον. φερέπονον περὶ τοὺς ἐπικόπους καμάτους.
Νοερόν. συνοήμονα καὶ φρόνιμον.
Ἀφιλάργυρον. μισοῦντα φιλαργυρίαν.
Ἱκανὸν λέγειν. πρὸς τὸ λέγειν ἀπὸ στόματος ἐν μέσῳ λαοῦ.
Ἔνδοξον. περὶ τὴν φήμην.
Ἀνθελκόμενος. ἀνασυρόμενος.
Μεγίστων. ἀναγκαίων.

Ἐπεὶ τηλικαύτης ἀρχῆς.

Imperator. In quem tantum recumbit imperium. *Cui tantæ potestatis insignia tribuuntur, cuius fidei atque virtuti, possessorum fortunæ, tutelæ vrbium, salus militum, Reipublicæ creditur gloria.* Veget. lib. III. c. X.

Προσλαβοῦσαι τὴν τοῦ δύνασθαι.

Leo. ὅταν προσλάβωσι δύναμιν κατ' ἐξουσίαν τοῦ ποιεῖν ἃ βούλονται.

Ἀκατάσχετοι.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

Ἀκατάσχετοι.

Leo. ἀκράτητοι. Vet. Glossar. ἀκατάσχετος, *Incontentus.* *Incontentus.*

Πρὸς τὰς ἐπιθυμίας.

Quæ scilicet nisi parent, imperant. Itaque Libidini siue cupidini opponenda Ratio, & rationi dandus auxiliarius Animus. Sic eleganter philosophatur Olympiodorus Schol. in Alcib. ὁ θυμὸς ἐπιθυμίας ἡμιώτερος. μαχομένου γὰρ τοῦ λόγου καὶ τῆς ἐπιθυμίας, σύμμαχος τῷ λόγῳ γίνεται, καὶ ὡς ἀγαθὸς στρατιώτης καὶ γενναῖος ὑπὲρ αὐτοῦ κατὰ τῆς ἐπιθυμίας τὰ ὅπλα προβάλλεται. Ἐπιθυμία. Λόγος. Θυμός.

Ἐπαγρυπνεῖν ταῖς μεγίσταις πράξεσιν.

Leo. ἐπαγρ. ἐν ταῖς μεγ. πράξ.

Ἐν νυκτὶ γὰρ ὡς τὰ πολλά.

Mauricius IIX. Strategic. τὸ συμμέτρως διαιτᾶσθαι, καὶ ἀγρυπνεῖν καὶ ἐν ταῖς νυξὶ, μᾶλλον βουλεύεσθαι τὰ περὶ τῶν ἀναγκαίων ἀγαθόν ἐστιν. ἐν νυκτὶ γὰρ ἀσφαλέστερον τελειοῦται βουλὴ ἠρεμούσης ψυχῆς ἐκ τῶν ἔξωθεν θορύβων. Leo Const. XX. §. VI. Μέγα προτίμημα στρατηγοῦ τὸ συμμέτρως διαιτᾶσθαι, καὶ ἀγρυπνεῖν καὶ ἐν ταῖς νυξὶ, μᾶλλον βουλεύεσθαι τὰ περὶ τῶν ἀναγκαίων· καὶ γὰρ ἀσφαλέστερον ἐν νυκτὶ τελειοῦται βουλὴ, ὅταν ἡ ψυχὴ ἐκ τῶν ἔξωθεν θορύβων ἠρεμεῖ. Nox Euphrone, & rebus accuratè pensitandis opportuna. Achilles Statius Erotic. IIX. ὁ τῆς δίκης καιρὸς ἑσπέρα ἐστί. καλός γε καὶ ὁ νυκτερινὸς δικαστής. *Noctis tempus consiliis opportunum.* *Nocturnus index.*

Κατασκελετεύουσιν αἱ πολυτελεῖς, &c.

Hoc est, Nimius conuiuiorum luxus cōuiuas tandem ad sceletum redigit. Hunc verò locum corruptum esse puto. Sic enim Leo, & si minùs eleganter, ac magis dilucidè. Λιτὸν δὲ καὶ ἀπέριττον περὶ τὰς χρείας· καὶ γὰρ καταδαπανῶσιν αἱ πολυτελεῖς καὶ πολλαὶ θεραπεῖαι. καὶ χρόνον ἄπρακτον καὶ ἀναγκαίας ἐξόδους εἰς τὴν τῶν ἀρχόντων τρυφήν. Porro nimis notum Medicorum filiis, quid Σκέλετος. Vet. Gloss. Σκέλετος Larua, Sceletus. Et fortasse alludit Onesander ad veterum in conuiuiis morem: iubebant enim circumferri laruam, sic aptam vertebris, vt in quamlibet partē flecteretur, quæ conuiuas humanæ mutationis commonefaceret. Bellè expressit Petronius Satyrico. Eóque respiciens Clem. Alexandrinus lib. III. Pædag. c. 2. muliebrium reticulorum, vittarúmq; subtilitates, ac mobiles catenationes, & varias fingēdæ comæ figuras, laruas esse ait, non vultus. Κεκρύφαλοι μέν γε καὶ κεκρυφάλων διαφοραὶ, καὶ περίεργοι πλοκαὶ, ἀλλὰ καὶ τῶν τριχῶν οἱ μυρίοι σχηματισμοὶ, κατόπτρων *Conuiuia.* *Sceletus.* *Larua in conuiuiis.* *Ios. Scalig. 11. Auson. Lect. XXVI.* *Laruæ muliebres.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

τε πολυτίμητοι κατασκευαί, οἷς καταχηματίζονται, θηρῶσαι τοὺς δίκην παίδων ἀφρόνων, περὶ τὰς μορφὰς ἐπτοημένους, τελέον ἀπηρυθριακυιῶν ἐστι γυναικῶν· ἃς ἑταίρας καλῶν, οὐκ ἂν τις ἁμαρτάνοι. προσωπεῖα ποιούσας τὰ πρόσωπα. Erant etiam Laruæ Oſcilla & στομάλια. fiebántque corticibus cauatis ita vt oculis & voci quaſi exitus pateret. Virg. Georgic. Et hinc Laruæ quoque & ſceleti, mulierum faciales, *maſques*. Nam olim etiam fuêre in mundo muliebri. Vnde in Vet. Gloſſis. Δὸς προσωπίδιον, *Da facialem*. Verùm oſtentandæ potiùs quam tegendæ faciei cauſſâ è purpura fiebant. quodque pudori pudicitiæque conceſſum fuerat velum, cupidinis laſciuiæque vexillum fuit. adeò ſcitè Homericum illud in mulieres quadrabat. Ἔλλαβε πορφύρεος θάνατος. Videndus Clem. Alexand. II Pædag c. 10. Tunc eiuſmodi mulieribus purpurea, hodie verò nigra mors.

Faciales.

Purpurea mors. Videndus Eunapius in Ædeſio.

Αἱ πολυτελεῖς θεραπεῖαι.

Fortaſſe intelligit τὰς τοῦ σώματος θεραπείας, de quibus Hierocles ad illud Pythagor. εἰθίζου δὲ δίαιταν ἔχειν. &c.

PAGINA V.

Ἵνα μὴ πρῶτος.

Ne primus vacare ac feriari velit, ſed ſuos exemplo ſuo ad labores perferendos inuitet. Leo. ἵνα μὴ πρῶτος τῶν στρατευομένων ἀναπαύσεις ἐπιζητεῖ, ἀλλὰ * γίνεται αὐτοῖς μᾶλλον εἰκὼν πρὸς τὸ γενναίως ὑποφέρειν τοὺς πόνους.

Ἐπὶ πᾶν ἄττοντα.

Leo παντάχου περιστρέφοντα τὸν σκοπὸν διὰ ταχύτητα ψυχῆς.

Ὡσεὶ πτερὸν ἠὲ νόημα.

Hemiſtichium Homericum ὀδυσ. Η.

Ἡ δ' ἀφιλαργυρία. Phædrus lib IV. Fab.

Opes inuiſæ meritò ſunt forti viro,
Quia diues arca veram laudem intercipit: &c.

Ἀδωροδοκήτως. δι' ἀρετὴν μόνην δωρεάν.

*Varro, Andanbatis.

Αὐτὴ παραιτία.

Hæc vera magnanimitas προβάλλεται τὰς ἀρχὰς τοῦ ὑπ' αὐτὸν θέματος.

Non mirum ſi cęcutis minus: aurum enim nō perſtringit oculos.

Ἀμαυροῦνται. Leo. καὶ σκολίζονται. *

Ὁ μὲν ἄπιστος.

Leo. ἄπιστον ἔχει καὶ ἀκλόνητον τὸ φρόνημα διὰ τὴν νεότητα.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

Συναγωνίζονται.

Leo addidit è litteris sacris. * τοιοῦτον γὰρ ἡ ἀγάπη τὸ τεθῆναι τὴν ψυχὴν ὑπὲρ τοῦ φιλουμένου. Sic bello contra Aegyptios, Cyrum equus vulneratus doloris impatientiâ excusserat. adfuit repentè miles, eumque in equum suum è periculo sustulit. ἔνθα δὴ ἔγνω αὐτὸς ὅσου ἄξιον εἴη τὸ φιλεῖσθαι ἄρχοντα ὑπὸ τῶν ἀρχομένων. Xenophon VII. Κύρου παιδ. Capite olim sancitum, siquis præpositum suum protegere noluisset, vel deseruisset. Modestin. l. 3. §. vlt. Arrius Menand. l. V. § qui præpositum, & §. vlt. D. de re militari.

* Ioann. 15. 13.

Amari à suis.

PAGINA VI.

Ἄπαιδα.

Ἄπαις

Verti *illiberem & improlem*. Illud Tertul. lib. IV. aduers. Marcion. Istud. Gloss. vet. *Improles*, ἄγονος, ἄτεκνος, ἄπαιδος. exponitur quoque Ἀφῆλιξ, μήπω πολιτευόμενος.

Ψυχῆς εἰσὶν ἰσχυρὰ φίλτρα.

Suauiter hic philosophus Imperatoris pueros, quos obsides dum ad bellum ipse proficiscitur, patriæ relinquit, φίλτρα, siue amatoria, nuncupat. iis enim Respublica, vinciendo cohibendóque Imperatoris animo veluti frenis vtitur. Sic Pindarus ὀλυμπ. γ'. frenum, ἵππειον φίλτρον, equinum amatorium, vocauit, ὅτι τούτῳ οἱ ἵπποι πείθονται. Sic Clem. Alexand. puerperarum lac, qui mulieres è partu sequitur liquor, φίλτρον εὐνοίας. l. Pædag. VI.

Filij, φίλτρα.

Frenum.

Lac.

Ἐξομηρεύεσθαι δυνάμενα.

Eadem ratione Iulius Aphricanus lib. 2 de Bellico apparatu, cap. LXXI. optat eos, qui aliquò custodiæ caussâ mittuntur, habere domi vxores ac filios. τοὺς φύλακας εἶναι δεῖ φρονίμους, ἀνδρείους, στοχαστικοὺς, ἀγρύπνους, δυνατοὺς, κούφους τὰ σώματα. ἔχειν δὲ αὐτοὺς οἴκοι δὲ γυναῖκας καὶ παῖδας. Item transfugas legitimo connubij foedere deuinctos cum iis vnâ viuere ad quos se receperunt. capit. LXIII. γάμοις ἡμῖν νομίμοις συμπλέκεσθαι.

Matrimonium.

Δεινοὶ καὶ ὀξεῖς μύωπες.

Stimuli acuti, ἐρεθίζοντες. Vnde & μυωπίζειν, quasi τύπτειν διὰ μύωπος. Sic Dominus quoq; ex ore infantiũ laudari sustinẽs, imo cupiẽs, blanda νηπίων appellatione, μυωπίζει τοὺς γνωρίμους αὐτῷ. Clem. Alex. I. Pæd. V. Μύωψ. œstrus. latinè, Asilus. Virg. II. Georg. Itẽ Asilio & Tabanus. Lexic. Cyrilli. Μύωψ, *Taban, us Vespa, Asilio, Tabanus, Asilus* οἶστρος, τὸ ζῶον. Vet. Gloss. Sud. Apollonij Scholiastes: Διαφέρει οἶστρος μύωπος. ὁ μὲν γὰρ μύωψ ἀπογεννᾶται τῶν ξύλων, ὁ δὲ οἶστρος ἐκ τῶν ἐν τοῖς ποταμοῖς ἐπιπλεόντων ζωαρίων.

Μυωπίζειν.

Oestrus.

Asilus.

Tabanus.

Σύμβουλοι καὶ στρατηγοί.

Videtur legendum, συστρατηγοὶ, vt est in Leone.

Ἀνέστησε πρὸς τὰ δεινὰ τὴν διάνοιαν.

Imp. eloquentia. Mauricius Strateg. IIX. ἱκανὸς ὢν ἐν τῷ λέγειν ὁ στρατηγὸς, καὶ τοὺς δειλιῶντας πολλάκις εἰς μάχην ἔστησε, καὶ τὰς ἐν τοῖς στρατοπέδοις ἀκόλως παρεμυθήσατο συμφοράς.

Τῶν ἑπομένων τοῖς τραυματίαις ἰατρῶν.

Medici ad exercitum. Leo. ἐπιμελουμένων τὰ τραύματα ἰατρῶν. Thessalus Hippocratis filius: εἰ ὡς ἔργα λόγου ἐν ἐκκλησίῃ ὑπὲρ ἰητροῦ προσαπεστάλ ἐ ὃν δέοι ἀπολυθέντι τῷ στρατεύματι, παρελθὼν ὁ πατὴρ ὑπέσχετο ἐμὲ ἐπὶ τὰ ὑμέτερα σώματα δώσειν, τοῖς ἰδίοις δαπανήμασι κατεσκευασμένον, καὶ ἄπερ μισθῶν αἰτήσιος, ἕως ἂν ὁ στόλος ἀποδημῇ. Sequebantur exerci-

Medici vulnerarii. tum medici qui corpora curarent, & τραύματα militum sarcirēt; ὥσπερ ἱματίων εἰσί τινες ἀκεσταί. Xenoph I. Κύρ παιδ. Sic. ψυχορραγεῖν, rapiecer sa vie, viuotter. Isaacius Tzetzes: Ἡμιθνὴς λέγεται ὁ ψυχορραγῶν, καὶ ἤδη τὸ ἥμισυ θανών. Notaui alia in Glossario Barbarogræco. Σκρίβωνες.

Ἐκείνους μόνοις τοῖς &c.

Rectè emendatum, ἐκείνους μόνους ex Codice Mediceo. Nam & ita Leo ἐκείνους μόνους τοὺς τραυματίας.

PAGINA VII.

Ἀδόξοις ἀγάλλει τὸ πλῆθος.

Leo. ἀνδρίζεται καὶ ἀγάλλει ἐν τοῖς ἀδόξοις τὸ πλῆθος.

Χείρονα.

Viri doctiнotant ad Horat. Od. 15. 1. Car. * Deteriorem, minus nobilem, ignauum, imperitum. Sic medicum imperitum, chironicâ arte institutum dixit Sidon. Apollin. II. Epist. *Medicorum consilia vitamus, assidentum dissidentúmque, qui parum docti & satis seduli, languidos multos officiosissimè occidunt. Sanè contubernio nostro iure amicitiæ Iustus adhibebitur, quem si vocari liceret in tristibus, facilè conuincerem, Chironicâ magis institutum arte, quam Machaonicâ.* Io. Baptista Pius, *Chironicâ, medicinali* inquit, *Machaonicâ, salutiferâ, prouidâ.* Sed hæc explicatio inscita est, & Sidonij salem insulsum facit. An longè argutior ex Diogenis mente: qui duos Centauros pessimè pictos cùm vidisset, Πότερος τούτων, inquit, χείρων ἐστί; Vter istorum est Chiron. quod etiam sonat, Vter istorum est peior? aptè ad pictoris

Sidonius illustratus.

Chironica ars.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

ctoris aut picturæ ſtuporem. Eodem planè modo Sidonius inſcitiam medici ridens ait, non Machaonem eſſe aut medicum; nec etiam Chironem, ſed χείρονα, peiorem ſcilicet, & deteriore arte inſtitutum. Eſt autem γελοῖος ἰατρὸς, quiſquis ἰώμενος μεῖζον τὸ νόσημα ποιεῖ. Sed vt militum in bello glorioſa, ſic medicorum in morbo officioſa ſcelera putantur. adeo blanda eſt ſperandi pro ſe cuique dulcedo, vt vel malo ſutori Medicum ſe profeſſo, caput vitámque homines credant, cui calceandos nemo commiſerit pedes. Plato in Protagora. Plinius lib. XXIX. c. I. Phædrus lib. I. Fab. *Ridiculus Medicus.*

Καὶ ἔνδοξον εἶναι.

Addit Leo. ἡ γὰρ τοσαύτη ἀρετὴ ἄσημον ἄνθρωπον διαμένειν ἐπὶ πολὺ οὐ καταλιμπάνει.

Μήτε τὸν πένητα, ἐὰν &c.

Paupertas habeat expetita gloriam, non illata cruciatum. Hieronymus. Epiſt. *Paupertas.*

οὐ μὴν χρή γε.

Benè extricat Leo. οὐ μὴν δὲ τὸν πλούσιον ἀποδοκιμάζομεν ὅτι πλούσιος, ἀλλ᾽ ἐὰν τὰς στρατηγοῦ πρεπούσας μὴ κέκτηται ἀρετάς. οὐδὲ τὸν πένηθα αἱρούμεθα ὅτι πένης, ἀλλ᾽ ὅτι στρατηγικήν τι καὶ γενναίαν ἔχει ψυχήν.

Εἴ γε μὴ χρηματιστὴς εἴη.

Imò nec militare negotiatoribus licuit. Conſt. Iuſtinian. *Negotiatores ne militent.* lib. XII. Codicis.

Ὀβολοστάτην.

Μικρολόγον τινὰ καὶ ὀβολόγον περὶ τὰ κέρδη.

Μεμωρημένους περὶ τὸν πορισμόν.

Leo. Μεμεριμνημένους περὶ τὴν συλλογὴν τῶν χρημάτων.

Ἐπιτηδευμάτων, προγόνων τε λαμπρὰν ἀξίωσιν ἀγαπᾶν.

Hæc ita diſtinguenda videntur. ἐπιτηδευμάτων. Προγόνων δὲ. λ. ἀξίωσιν ἀγαπᾶν. &c. Sic legebat Leo.

Ἀπὸ τῶν ἰδίων πράξεων. καὶ ἠθῶν. Leo.

Τὴν τῶν ἀνθρώπων εὐγένειαν.

Videtur addendum ex Leone. οὐκ ἀπὸ προγόνων, ἀλλ᾽ ἀπὸ τῶν ἰδίων πράξεων καὶ κατορθωμάτων.

PAGINA VIII.

Πολλὰ καί. Leo. πολλάκις.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

Σπεύδοντες. Leo. σπουδάζοντες.

Κληρονομουμένῃ δόξῃ.

Auus à maioribus. Componendus hic locus cum illo Sidonij I. Epist. III. *I nunc & legibus me ambitus interrogatum Senatu moue, cur adipiscendæ dignitati hæreditariæ curis peruigilibus incumbam: cui pater, socer, auus, proauus præfecturis vrbanis prætorianísque, magisteriis palatinis, militaribúsque micuerunt.*

Τὴν ἀρετὴν ἰδιόκτητον οἰκειώσασθαι προαιροῦνται.

Fortunam propriam ornare. Hoc eleganter EVnapius Sardianus in Maximo dixit, κοσμεῖν τὴν ἑαυτοῦ τύχην. Et tritum apud Græcos. Σπάρτην ἔλαχες, κείνην κόσμει. Nostrates dicuut. *faire, ou bastir sa fortune.*

PAGINA IX.

Ταῖς χάρισιν ἐκλύσῃ. Leo. διʼ ἀμελείας.

Λοχαγούς.

Λοχαγός. Leo. Const. §. XVII. Λοχαγὸς λέγεται ὁ πρῶτος τοῦ στίχου ἤγουν τοῦ ὀρδίνου κατὰ τὸ βάθος. ὁ αὐτὸς δὲ λέγεται καὶ πρίμος καὶ πρωτοστάτης.

Ταξιάρχους.

Ταξίαρχος. Additur in Codice F. M. καὶ χιλιάρχους. Lexic. Cyrilli, Ταξίαρχος, *Ordinarius, Manipularius.*

Καὶ εἴ τινων ἄλλων ἡγεμόνων.

Aptè ad sua tempora Leo, Const. III. §. III. Καὶ ὁ μὲν στρατὸς ὅλος διαιρείσθω οὕτως. εἰς τάγματα, καὶ εἰς δεκαρχίας. ἐπιστήτωσαν δὲ αὐτοῖς ἄρχοντες κατὰ βάνδα καὶ δρούγγους καὶ τούρμας καὶ τὰς ἄλλας * δὲ οὔσας ἀρχὰς οἱ ἱκανώτατοι, ἤγουν ὅσοι καὶ πιστοὶ καὶ εὐγνώμονες φαίνονται τῇ ῥωμαϊκῇ ἡμῶν πολιτείᾳ, &c.

δεούσας.

Εἰς πρόχειρον ἐν ὀξεῖ. &c.

Codex F. M. εἰς πρό. ἐν ὀξ. καιρῷ δοκιμασίαν.

Καὶ ἀσφάλεια. μειζόνων πίστις.

Codex F. M. καὶ ἀσφαλεῖς αἱ μειζόνων πίστεις.

PAGINA X.

Περὶ τοῦ ἔχειν τὸν στρατηγὸν βουλευτάς.

Βουλευταί. Consiliarij. Constantinus Porphyrogenneta Them. I. Ὑπὸ δὲ τῶν Ῥωμαίων βασιλείαν γενόμενοι, εἰς ἐπαρχίας διῃρέθησαν, καὶ ἡγεμονίας καὶ δουκᾶτα, καὶ τοὺς καλουμένους κονσιλαρίους, τουτέστι, βουλευτάς.

Κοινωνήσουσι γνώμης αὐτοῦ.

Κοινωνία γνώμης. Communio & κοινωνία esse debet, vt vitæ, sic opinionum. & vanum illud M. Antonini Imp. lib. XI. τῶν εἰς ἑαυτὸν. ὁμοθαμνεῖν μὲν, μὴ ὁμοδογματίζειν δεῖ.

Ὥστε δεῖ ἃ ἐννοῆσαι μὲν, μελετᾶν.

In libro F.M. ὥστε ἅτε τὶς ἂν ἐννοήσῃ μὲν μόνος τὰ αὐτοῦ &c. Explicatiùs Leo. Καὶ γάρ τις τὰ χα καὶ ἄριστος ὢν ἐννοεῖ μέν τι χρήσιμον. βεβαίως δὲ τὰ ἑαυτοῦ μόνος οἰκειοῦται. Sed illic restituenda negatio: nec audiendus Checus.

Ἀνεπικούρητος. ἀβοήθητος.

Αἵρεσιν. Leo. εὕρεσιν.

Πολλὰ καὶ ἁμαρτάνειν. Leo. Πολλὰ καὶ μεγάλα ἁμαρ.

Μετὰ τοῦ δικαίου.

Belli suscipiendi finis Imperatori propositus esse debet, Iustum & æquum. Et bella plærumque mouere solent homines, vel vt malitiosam hostium fraudem vlciscantur, vel vt vim iniuriámque propulsent, vel vt res suas repetant. Socrates Alcibiad. I. οὐδ' οἶσθα, ἐπειδὰν πόλεμον ποιώμεθα, ὅ, τι ἐγκαλοῦντες ἀλλήλοις πάθημα, ἐρχόμεθα ἐπὶ τὸ πολεμεῖν; καὶ ὅ, τι αὐτὸ ὀνομάζοντες ἐρχόμεθα; ΑΛΚΙΒ. Ἔγωγε, ὅτι ἐξαπατώμενοί τι, ἢ βιαζόμενοι, ἢ ἀποστερούμενοι. Nimirum æquitate ac ratione suadente ad bellum proficiscitur Imperator, vt ad morbos accedit medicus sanitatis gratiâ. Olympiodorus ad Platonem notat. Ἕνεκεν τοῦ δικαίου ἐρχόμεθα ἐπὶ τὸ πολεμεῖν, καθάπερ οἱ ἰατροὶ ἐπὶ τὰς * νόσους ἕνεκεν τῆς ὑγείας καὶ τοῦ εἰς κρᾶσιν ἀγαγεῖν τὰ στοιχεῖα καὶ συμφωνίαν. δίκαιον γὰρ πῶς καὶ τοῦτο. ὥστε μὴ πλεονάζειν ἕτερον ἑτέρου. Indéque idem Homeri Iliadem aliud nihil esse ait nisi, δικαιολογίαν βαρβάρων πρὸς ἕλληνας. Odysseam verò, δικαιολογίαν μνηστήρων καὶ Τηλεμάχου.

Belli sit iusta causa.

Bella cur homines moueant.

Bella rerumpublicarum morbi.

* *νήσους*

Ilias.

Odyssea.

PAGINA XI.

Οὐχ ἄρχουσιν ἀλλ' ἀμύνονται.

Leo Const. XX. § 57. Καλὸν μοι δοκεῖ δικαίαν εἶναι τὴν ἀρχὴν τοῦ πολέμου. ὁ γὰρ τοῖς ἀδικήσασιν ἀνταμυνόμενος ἐν τῷ δίκαιος ἐστιν. &c.

Λόγῳ καὶ πρεσβείαις.

Per rhetores, & legatos Olympiodorus. τῷ μὲν στρατιώτῃ τέλος τὸ πλουσίῳ γενέσθαι ἀπὸ τῶν λαφύρων. τῷ δὲ ῥήτορι, τὸ διὰ τῶν λόγων πεῖσαι πρὸ τῶν ὅπλων. ἵνα εἰ μὴ πείσοι, τότε παρασκευάσῃ τὸν στρατηγὸν διὰ τῶν ὅπλων βιάσασθαι τοὺς ἐναντιουμένους, ὥστε τὸ δίκαιον ποιῆσαι. οὕτω γὰρ καὶ οἱ παρ' Ὁμήρῳ ῥήτορες Ὀδυσσεὺς καὶ Μενέλαος πρὸ τῆς μάχης πεποίηνται πρεσβευόμενοι πρὸς τοὺς Τρῶας. Religiosus fuit priscorũ Romanorum bello indicẽdo rit⁹: vt postquã res suas per oratores ritè repetiissẽt, nec obtinuissent, hastã belli signum, in hostium fines coniicerent. Liu. I. Posterioribus verò seculis, non hastam sed Gallinaceum proiecerunt. Io. Tzetzes Hist. Chil. V. ἀλέκτορα

Legati. Rhetores.

Hasta belli signum.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

μόνον ῥίπ͂τουσιν οἵαπερ μέλλουσι πόλεμον συγκροτῆσαι. Et rectè pugnace animali, pro bellico signo, vsi sunt, cùm ex eo etiã agonistica sibi milites pararent. Nam in illius ventre lapides repertos, ore aut brachio gestatos, robur virtutémque pugnantibus addere credebant. Caput hac de re scripsit Iul. Aphric.

Agonisticon.

Lib. de bellico Apparatu.

Τὸ φίςαθαι δεῖ τὸν θεμέλιον.

Leo Const. 2. §. 35. Θεμελίῳ ἀγαθῷ καὶ ἀσαλεύτῳ ἐποικοδομεῖ καὶ τὰ ἄλλα ἀγαθά.

Τότε ἐπιτρέπειν χρὴ τῇ τύχῃ.

Leo XX. §. 169. τότε ἐπιτρέπειν τῷ θεῷ τὸ πᾶν τῆς ἐκβάσεως.

Κίνησιν, ὥστε καὶ διὰ θαλάττης ἤδη καὶ διὰ γῆς.

Κινήσεις πολεμικαὶ διτταί. αἱ μὲν κατὰ γῆν, αἱ δὲ κατὰ θάλασσαν.

Πρύμναν κρούεσθαι.

Πρύμναν κρούεσθαι. Puppim ferire.

Leo. Διατάξ. κ΄ §. ρό ἐπιστραφῆναι τὸ στράτευμα. Thucyd. Scholiast. Πρύμναν κρουομένους, ἐπαναχωροῦντας. Alibi Πρύμναν κρουσάμενοι, στραφέντες ἀπὸ τῆς ναυμαχίας. Aristoph. Scholiast. Σφηκ. Τὸ δὲ πρύμναν κρούσασθαι φασί τινες λέγεσθαι, ὅταν μετακαθίσαντες οἱ ἐρέται, ἐλαύνοιεν ὀπίσω ἐπὶ τὴν πρύμναν, ὅταν εἰς λιμένα εἰσέρχωνται. ἵνα τὴν πρύμναν εἰς γῆν ἔχωσι νεύουσαν, καὶ τὴν πρῷραν ἔξω. ὅπως ἄνευ τροπῆς εἴη εἰς ἔξοδον ἡ ναῦς· ὅπως ἀνακρούσηται τὴν πρύμναν. τουτέστιν εἰς τοὐπίσω ἀναδράμῃ. ἀνακρούειν γάρ ἐστι τὰς κώπας, τὸ ἐπέχειν τοῦ δρόμου τοῦ εἰς τὸ ἔμπροσθεν τὴν ναῦν. Ceterum πρύμναν κρούεσθαι, interpretatus sum, *proram obuertere*, vt fugam apertius declararem. nec enim, nisi occultatâ prorâ, puppis aduersariis ostenditur.

PAGINA XII.

Leo. Διατάξ. κ΄ §. ροά. Ἡνίκα δὲ τὰς δυνάμεις ἐξάγειν μέλλεις πρὸς πόλεμον, δεῖ μὲν καθαρὰς αὐτὰς ἐξ ἁμαρτημάτων εἶναι. Φρόντιζε δὲ διὰ τῶν ἱερέων * καθαγνῆσαι αὐτὰς δι' εὐλογίας. καὶ οὕτως μετὰ θέρους * ἀποκινῆσαι.

Milites puri. * καθαγνίσαι. AE. P.

Καὶ ἐν τῇ φιλίᾳ.

Adde ex Codice F. Mor. καὶ πολεμία· διὰ μὲν τῆς φιλίας, ἵνα ἐθίζηται, &c.

Τοὺς ἰδίους λόχους.

Λόχοι. Ordines.

Leo. ἤγουν, τοὺς ὀρδίνους τῆς τάξεως. Dixi in Gloss.

Καὶ εἰς μάχην εὐπρεπεῖς.

**Cod Medic. Ετοιμοι.*

Leo. in Membranis. καὶ εἰς μάχην * εὐτρεπισμένοι, ἔχοντες καὶ

σημεῖον

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

σημεῖον τι. καὶ ἀλλήλοις &c. Hæc igitur minimè dispernenda. vt dixi in varijs lect.

PAGINA XIII.

Συστέλλειν δὲ πειράσθω.

In libro F. M. Titulus est. περὶ τῆς πορείας τοῦ στρατεύματος. Enucleatius Leo. Τὴν δὲ πορείαν τοῦ στρατεύματος ὀλίγην ποιεῖσθαι σὲ δεῖ, καὶ διὰ πιστῶν χωρίων διαβιβάζειν τὰς τάξεις, δι' ὧν οὐ συνθλιβήσονται, οὐκ ἔχουσαι πλάτος, ὥστε ἐκ πλευρᾶς ἐπὶ μῆκος ἐκταθῆναι. Nebulæ cyathum idiotis hîc propinat Checus. Nec vim hellenismi perspexit Filippus Pigafetta.

Στρατείαν τοῦ στρατεύματος.

Legendum ex Cod. F. M. πορείαν τοῦ στρατεύ.

Αἱ τοιαῦται καὶ ἥκιστα δραστήριοι.

Leo in Cod. Medicco. αἱ τοιαῦται καὶ ἀνενέργητοι. In C. Regio. αὗται. καὶ μᾶλλον οὐκ ἔχουσι τὸ δραστήριον.

Κατὰ τὸ μέτωπον ἀπαντήσωσιν.

Leo. ἀπὸ ἔμπροσθεν ἀπαντῆς.

Ῥᾳδίως αὐτῶν τρέποντα.

Leo in Vet. Membranis: Εὐκόλως αὐτοὺς τρέποντα, καθάπερ οἱ ἐπὶ τῆς μάχης αὐτῆς εὐκέρως κυκλῶντες τοὺς ἐναντίους. Emendatior lectio C. Medicei. Εὐκόλως αὐτοὺς κυκλώσαντες τρέπουσι, καθάπερ οἱ ἐπὶ τῆς μάχης τὸ τῶν ἐναντίων κέρας κυκλοῦντες. Malè interpretatur Io. Checus.

Ἐπιβάλλωσι. Leo in C.M. ἐφορμίσωσι.

Διΐστασιν.

Leo in C.R. διϊστῶσιν. In C.M. διακόπτουσι.

Ἐπιστρεψάντων γὰρ αὐτῶν εἰς φάλαγγα.

Leo. ἐὰν γὰρ ἐπιστρέψωσι πρὸς φάλαγγα οἱ ὁδοιποροῦντες ὥστε ἀντιπαρατάξασθαι τοῖς ἐκ πλαγίου ἐπερχομένοις ἀσθενὴς &c.

Καὶ οὐκ ἔχουσι βάθος.

Leo in Codice Regio. καὶ οὐκ ἔχ. πάχος. at in C. Medicco. διὰ τὸ λεπτὴν εἶναι τὴν παράταξιν.

Ἐάν τε τις κατόπιν.

Leo. ἐὰν δὲ ἀπὸ ὄπισθεν ἐπιφανῶσι.

Κἂν ἐπιστρέψαι δέ.

Hoc membrum prætermisit Leo.

Καὶ οὐ κατὰ καιρὸν γίνεται.

Leo in C. R. καὶ οὐ κατὰ καιρὸν δυνατὴ γίνεσθαι. in C. M. καὶ οὐκ ἐν τῷ ἁρμόζοντι καιρῷ.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

Ἡ δὲ συνεσταλμένη &c.

Leo. Ἡ δὲ συνεσταλμένη πορεία ἢ τετράγωνος. ἡ παραμήκης μὲν, μὴ πάνυ δὲ τοῦτο ἔχουσα τὸ σχῆμα ἀλλὰ σύμμετρον εἰς πάντα καιρὸν χρήσιμός ἐστι καὶ ἀμετακίνητος καὶ ἀσφαλής.

Ἔστι δὲ ὅτε συνέβη τι τοιοῦτο.

* π. λεπτυνομένης. AE. P.

Leo. Ἐὰν εἰς πάνυ στενοὺς τόπους διαβαίνῃ τὸ στράτευμα, ἐπὶ πολὺ *λεπτομένης τῆς παρατάξεως, πολλάκις καὶ εἰς ἀμφιβολίαν ἐμπίπτουσιν ὅταν οἱ πρῶτοι. &c.

Πανικά.

Polyænus lib. I. Straregem. Iulius Africanus cap. II. lib. de Bellico appar. Συνεχὴς ἐν τοῖς μεγάλοις στρατεύμασι δαίμων ὁ Πάν.

Εἰς ψιλὰ καὶ ἐπίπεδα. Leo. Εἰς ὁμαλοὺς τόπους.

Τοὺς κατόπιν ἐπικαταβαίνοντας.

Leo. τοὺς ὀπίσω αὐτῶν κατερχομένους.

PAGINA XIV.

Ὥστε μελλῆσαι προσβάλλειν.

Leo ὥστε ἀπεῦσαι προσβαλεῖν. In C.M. ὥστε σπουδάσαι πρ.

Λαμβανέτω δὲ τὴν.

C.M. κζ' σέ.

Leo. Λάμβανε δὲ καὶ *ζάπτε τὸ τοῦλδον ὅλον, τήν τε δουλείαν καὶ τὰ σαγμάρια, καὶ τὴν ἀποσκευὴν ἐν μέσῃ τῇ δυνάμει. Notaui in glossario Barbarogræco.

Τὴν οὐραγίαν ἐκ τῶν ἐρρωμενεστάτων.

Exercitus par. es quasi animalis.

Leo. Νωτοφύλακας ἰσχυρούς. Moneo semel ex Iulii Aphricani cap LXXI. lib. de Bell. Apparatu quod sæpiùs deinceps erit obseruandum. ὅτι οἱ παλαιοὶ τὴν φάλαγγα ἐν ταῖς κινήσεσι ζώῳ εἰκάζοντες, τὸ μὲν αὐτῆς πρόσωπον ὀνομάζουσι καὶ στόμα. τὸ δὲ κέρας, καὶ κεφαλήν. ἄλλο δὲ ὀφθαλμὸν, ἢ ὀμφαλὸν, καὶ ἄλλο πλευρὰν, καὶ οὐρὰν ἄλλο.

Ὅταν ὑλώδεις ἢ καὶ περικ.

Leo. Ὅταν δασείας διοδεύῃς ἐρημίας καὶ περικεκλεισμένας βουνοῖς ἢ ὄρεσι.

Ἐνέδραι. Ἐγκρύμματα.

Ψιλήν.

Agrũ nudum, ac veluti glabrum. Leo. δένδρα μὴ ἔχοντας τόπους.

Πάντων ὄψις· καὶ μὴ περιεργνήσαντός τινες, ἐδήλωσεν:

Compendiosius in Codice F.M. ἡ πάντων ὄψις ἱκανὴ περιεργνήσασθαι.

Πυρα-

Πυρακτούμενα νύκτωρ.

Leo. πυρὰ καιομένης νυκτός. C.R. καιόμενα νυκτός.

Μέλλων δὲ κρίνειν.

Videant docti ne quid discrepet in Leone: Καὶ πρὸ μὲν τοῦ καιροῦ τῆς μάχης, μετὰ ἀνέσεως καὶ ἀργίας προέρχου, ἐπειδὰν δὲ τοῖς πολεμίοις ἐμφανισθῇς, εὐθὺς ἐπιβαλοῦ καλῶς προεκτάξας τὴν δύναμιν· πολλάκις γὰρ ἐὰν ἐμβραδύνῃς συμβαλεῖν τὸν πόλεμον, εἰς δειλίαν *ἄρχονται οἱ ἀνδρεῖοι. καὶ ὁ ἀγὼν καὶ ἡ μέριμνα τὴν δύναμιν δαπανᾷ τῶν σωμάτων. *π. ἔρχονται. AE.P.

Ὁ κόπος ἐδαπάνησε. &c.

Fl. Vegetius lib. III. *Obseruetur autem ne longo spatio fatigatum militem, ne lassos post cursum equos ad publicum prælium cogas. multum virium labore itineris pugnaturus amittit.* *Defatigatio.*

Μὴ θιγέτωνός. Μήτε πραιδεύειν. Leo.

PAGINA XV.

Τὴν δὲ τῶν πολεμίων φθειρέτω.

Leo. Διατάξ. θ. §. κδ. ὅταν δὲ ἐν τῇ πολεμίᾳ ὁδοιπορῇς χρή σε πάντην φθείρειν καὶ καίειν καὶ κατακόπτειν.

Καρπῶν ἔνδεια. ὀλίγωσις. *Leo in C.M.*

Δυνάμεων ἐκπεπληρωμένων.

Leo. ὅταν πάσας δυνάμεις ἔχῃς ὁμοῦ.

Πολλὰ δ' ὅμως καὶ ἀπὸ λαμπρᾶς.

Consimilis scriptura in tribus libris. Nec tamen eam sequutus est Io. Camerarius, ita enim vertit, *Ex aduersariorum etiam tenui solo multum quo exercitus augeatur percipi poßit.* Contrà Nic. Saguntinus. *Ex agro hostili, si fecundus & ferax sit* &c. Mens auctoris exigit vt legatur, καὶ ἀπὸ μὴ λαμπρᾶς, vel, κ. ἀπ' οὐ λ. Sic Leo in Cod. Mediceo εἰ καὶ μὴ πλουσία ἐστίν. in c. Regio, εἰ καὶ μὴ λιπαρά ἐστιν. χώραν λαμπρὰν Græci dicunt pinguem, solidam ac succidam regionem. ex quâ multæ percipiuntur vtilitates. Quo pacto Neæram meretricem Demosthenes λαμπρὰν vocauit: hoc est, succidam, quæ corpus alit corpore, vt loquitur Plautus Mil. Glor. Scæ. Cohibete. nec solùm, σώματι ἐργαζομένην, vt frigidè interpretatur Lambinus, verùm; σώματι σῶμα θεραπεύουσαν. Vel fortasse, Χώραν λαμπρὰν dixit Onosander, ψιλὴν, nudam, glabram, nitidam, quã sterilitas, aut vis aliqua cotannis conuerrit. quo modo domus illustris dici possit ea quæ crebrò perlucet, dereptis ab Aquilone imbricitore tegulis. Sic Plautus Rudente, Act. I. statim initio.

Χώρα λαμπρά.

Meretrix λαμπρά.

Plautus illustratus, Milite.

Domus illustris.

Detexit ventus villam. quid verbis opu' ſt?
Non ventus fuuit. verum Alcumena Euripidi:
Ita omnes tecto deturbauit tegulas.
Illuſtriores fecit feneſtráſque indidit.

Plautus explicatus. Rudēte.

Nec placet etiam quod ait Lambinus. Quin potiùs hic fecerit Comicus ὕστερον πρότερον. nempe, ventus feneſtras indidit, illuſtrioréſque fecit. Illuſtriores non propter crebra fulgura, vt ille minùs aptè interpretatur, ſed datâ etiam de tecto luce, tegulis vi ventorum deturbatis. vnde nouas de ſuperâ ædium parte feneſtras indidit; & eas quæ iam erant illuſtriores fecit. Notaui obiter quod mihi in mentem dum hæc ſcribo venit. Cæterùm capital fecerim, ſi diſſimulem reperiſſe me nuper in codice Fed. Morelli. ἀντὶ τοῦ λαμπρᾶς, ad oram ſcriptum, λυπρᾶς & hancce lectionem, etſi aliam vno conſenſu tres mſſ. retineant, nobis veriorem videri.

Χώρα λυπρά.

Φροντίζιτω δὲ περί τε ἀγορᾶς.

Mercatores in exercitu.

Xenophon Κυρ. Παιδ. δ'. τὴν δ' ἀγορὰν τὴν οὖσαν ἐν τῷ στρατοπέδῳ κηρυξάτω μὲν ἤδη. ἔφη, μὴ ἀδικεῖν μηδένα. πωλεῖν δὲ τοὺς καπήλους καὶ ἐμπόρους ὅ, τι ἔχει ἕκαστος πράσιμον καὶ ταῦτα διαθεμένους ἄμα ἄγειν, ὅπως οἰκήσηται ἡμῶν τὸ στρατόπεδον.

Leo Conſt. IX. §. 25. ἵνα α. τ. π. οὗσης τῆς πραγματευτῆς, ἀόκνως καὶ ἀφόβως κομίζωσι τὰς χρείας ἐν τῷ στρατῷ.

PAGINA XVI.

Τὰς τε ὑπερβολάς. Υπερβάσεις. Leo.

Τὰς τῶν στενῶν παρόδους.

Cluſura.

Ηγουν τὰς λεγομένας κλεισούρας. Dixi in Gloſſario.

Παρεμβολὴν θήσειν. Απληκεύειν.

Ὅπου δ' αὖ μένοι παρεμβολήν. &c.

Leo Conſt. XI. §. 3 ὅπου δὲ μέλλεις ποιεῖσθαι χρόνιον τὸ ἄπλικτον.

Ἐκλεγέσθω χώρα.

Leo in C. M. Εκλέγου χώραν χρήσιμα μὴ ὑλώδη, ἤγουν ὕλας καὶ πηλὰ καὶ βολίτους ἔχοντα, καὶ ὕδατα σεσημμένα. Præcepti huius ſemina olim ſparſerat Xenophon Κύρ. παιδ. ά. Σοὶ δὲ τοῦ μεγαλοπρεπεστέρα ἔσται ἡ τῆς ὑγιείας ἐπιμέλεια. τοῦ γὰρ τὴν ἀρχὴν μὴ κάμνειν τὸ στράτευμα. τούτου σοὶ δεῖ μέλειν. Καὶ ἵνα δὴ (ἔφη) ὦ πάτερ, ὁδὸν ἰὼν, τοῦτο πράττειν ἱκανὸς ἔσομαι; Αν μὲν δήπου χρόνον τινὰ μέλλῃς ἐν τῷ αὐτῷ μένειν, ὑγιεινοῦ δεῖ πρῶτον στρατοπέδου μὴ ἀμελῆσαι. τούτου δὲ οὐκ αὖ ἁμάρτοις, ἐάν περ μέλῃσοι. καὶ γὰρ λέγοντες οὐδὲν παύονται οἱ ἄνθρωποι περί τε τῶν νοσερῶν χωρίων καὶ

Caſtrametari in locis ſanis.

τῶν ὑγιεινῶν

τῶν ὑγιεινῶν. μάρτυρες δὲ σαφεῖς ἑκατέροις αὐτῶν παρίστανται τά τε σώματα καὶ τὰ χρώματα. Artemidorus Daldianus Oneirocrit. III. Πηλὸς νόσον σημαίνει καὶ ὕβριν. νόσον μὲν, διὰ τὸ μὴ καθαρὸν εἶναι τὸ ὕδωρ, μήτε μὴν γῆν, ἀλλ' ἐξ ἀμφοτέρων μεμῖχθαι, καὶ μηδέτερον εἶναι. *Lutum.*

Ταῖς ἀναφοραῖς. Διὰ τὰς ἀναθυμιάσεις.

PAGINA XVII.

Μηδὲ ἐπὶ τῆς αὐτῆς μένειν παρεμβολῆς.

Flauius Vegetius III. *Si autumnali æstiuóque tempore diutius in ijsdem locis militum multitudo consistat, ex contagione aquarum, & oris ipsius fœditate vitiatis haustibus, & aëre corrupto, perniciosissimus nascitur morbus, qui prohiberi non potest aliter, nisi frequenti mutatione castrorum.* *Castra mutanda.*

Διὰ τὴν ὥραν τοῦ καιροῦ πεπολισμένη &c.

Leo Const. XI. §. 3. διὰ τὸν καιρὸν ὥσπερ πεπολισμένα ἔχει τὰ ἄπλικτα τὸ στράτευμα.

Τῶν ἀναγκαίων ἐκκρίσεις.

Artemidor. II. Ἀνθρωπεία δὲ κόπρος πολλὴ ὁρωμένη, πολλὰ καὶ διάφορα σημαίνει κακά. ἔχει δὲ ὧδε. ἐν πλατείᾳ καὶ ἐν ἀγορᾷ καὶ ἐν παντὶ δημοσίῳ τόπῳ ὁρωμένη, εἴργει χρῆσθαι τοῖς τόποις ἐν οἷς ἂν ᾖ· πολλάκις δὲ καὶ προϊέναι κωλύει. *Excrementa humana.*

Ἀτμοὺς διεφθορότας ἀναπέμπουσι.

Leo. ἀτμοὺς διεφθαρμένους ἀναπέμπουσιν καὶ συμμεταβάλλουσιν εἰς νόσον, καὶ τὴν τοῦ περιέχοντος ἀέρος δεξίαν. &c.

Γυμναζέτω τὰ στρατόπεδα.

Leo Const. VII. §. 2. Γυμνάζειν σε χρὴ τὰ στρατόπεδα, καὶ ποιεῖν τοὺς στρατιώτας πολεμικοὺς, καὶ ὥσπερ συντρόφους τῶν πόνων διὰ τοῦ ἐθισμοῦ. *Exercitationes.*

Ἡ μὲν γὰρ ἀργία τὰ σώματα μαλθακά.

Tacitus lib. de mor. German. *Ociosa porro armatorum manus facilè lasciuiunt.*

Οὔτ' ἐπιπολὺ μένουσιν. Leo. οὐκ ἐπικαρτερήσουσιν.

Περᾶσαι τὰ δεινά.

Πεῖραν λαβεῖν πολεμικῶν πόνων.

PAGINA XVIII.

Ἀγώνων ἀνάγκαι. Πόνων ἃ Leo.

Γυμναζέτω τοίοις δέ τισι τρόποις.

Armorum meditationes.

Militares γυμνασίας sæculi sui more sic distribuit Leo. Γυμνάζε δὲ τὸν στρατὸν τρισὶ τρόποις καὶ ἐπιτηδεύμασι. Πρῶτον μὲν ἕνα ἕκαστον στρατιώτην ὡς ἐν μελέτῃ, τοὺς μὲν ὁπλίτας σκουτάτους, πεζῇ, ἤγουν τοὺς φοροῦντας τὴν πανοπλίαν, εἰς μονομαχίας μετὰ σκουταρίων καὶ βεργίων ἐξ* ἐναντίας ἀλλήλων, εἰς τὸ ῥίψαι μήκοθεν *ῥιπτάριον καὶ ματζοβάρβουλον, ὅπερ λέγεται νῦν σαλίβα, ἢ καὶ τζικούριον. τοὺς δὲ λεγομένους ψιλοὺς οὕτω γυμνάσεις. εἰς τοξείαν σύντομον κατὰ κονταρίου ὑψηλοῦ ἀπὸ διαστήματος. εἰς τὸ ῥίπτειν μήκοθεν ῥιπτάριον καὶ σφενδόβολον. εἰς πηδήσεις καὶ δρόμους κατά τε ὁμαλῶν τόπων καὶ ἀνομαλῶν*. τοὺς δὲ καβαλλαρίους γυμνάσεις εἰς τὸ τοξεύειν συντόμως. ἡ γὰρ ταχύτης, καὶ ἐκτινάσσεσθαι παρασκευάζει τὴν* σαγίταν, καὶ ἰσχυρῶς βάλλεσθαι, ὅπερ τῶν ἀναγκαίων ἐστὶν, καὶ τοῖς ἐφ' ἵππων ὀχουμένοις χρήσιμον. καὶ εἶτα εἰς τὸ τοξεύειν πεζῇ ἀπὸ διαστήματος συντόμως, εἴτε κοντάριον, εἴτε κατὰ ἑτέρου σημείου. εἰς τὸ τοξεύειν ἐπάνω ἵππου τρέχοντος συντόμως, ἔμπροσθεν, ὄπισθεν, δεξιὰ, ἀριστερά. *εἰς τὸ τοξεύειν συντόμως ἐπάνω ἵππου τρέχοντος μίαν ἢ καὶ δευτέραν σαγίταν. καὶ ἀποτίθεσθαι τὸ τόξον τεταμένον ἐν τῷ θηκαρίῳ *εἰ πλατύ ἐστιν, ἢ ἐν ἄλλῳ ἡμιθηκίῳ ἐπὶ *τούτῳ γινομένῳ εὐκαίρως, καὶ ἐπιλαμβάνεσθαι τοῦ κονταρίου ἐκ τοῦ ὤμου βασταζομένου. καὶ εἰς τὸ ἔχειν μὲν τὸ τόξον τεταμένον ἐν τῷ θηκαρίῳ, κρατεῖν δὲ τὸ κοντάριον, καὶ συντόμως ἀποτίθεσθαι αὐτὸ ἐν τῷ ὤμῳ, ἐπιλαμβάνεσθαι καὶ τοῦ τόξου. εἰς τὸ ἐπέρχεσθαι ἀλλήλοις ἄνδρας β', καὶ ὑποχωρεῖν, καὶ πάλιν ἐπελαύνειν, καὶ ἐξελίσσειν κατὰ τὸν τόπον τοῦ λεγομένου παρακοντακίου. ἵνας δὲ αὐτῶν καλόν ἐστι καὶ τῷ ὁδοιπορεῖν τοὺς στρατιώτας γυμνάζεσθαι ἐν τῇ ἰδίᾳ χώρᾳ καὶ ἐπιτηδεύειν αὐτὰ ἐπάνω τῶν ἵππων ποιεῖν. ἐκ τούτου γὰρ καὶ ἡ ὁδὸς *ἀνεμπόδιστος *τελεῖται καὶ οἱ ἵπποι οὐ συντρίβονται). Hæc ferè omnia iisdem verbis leguntur in Mauriçij Tacticis.

*al. αὐτῆς.
*ῥικτάριον.
*π. ἀνωμάλων. AE.P.
π. σαγίτ- *αν. AE.P.
Sic & infrà videtur scribendum.
*al. εἰς τὸ πηδᾶν ἐφ' ἵπποις.
*ἐὰν.
*τούτου.
*Mauricius. ἀνεμποδίστως διανύεται.
*ἐκτελεῖται

Καὶ τίς, ὑπὸ τίνα, καὶ πῶς.

Leo. Καὶ τίς στρατιώτης, ὑπὸ τίνα ἐστὶν ἄρχοντα, καὶ ἐν ποίῳ βανδῳ, καὶ μετὰ πόσους ἄνδρας τάσσεται.

Λόχοι.

Καὶ λόχων μεταγωγάς

Leo. Καὶ τὰς τῶν ὀρδίνων μεταποιήσεις.

Καὶ τὰς δι' ἀλλήλων, &c.

Leo. Καὶ διαβάσεις εἴτε ἐρχομένων, εἴτε ἀπερχομένων, καὶ τὰς κατὰ τὰς ἀκίας, ἤγουν τοὺς ὀρδίνους, διαιρέσεις αὐτῶν, καὶ μερισμοὺς, καὶ κατατάξεις.

Μάχη ἀμφιπρόσωπος.

Ἀμφιπρόσωπον.

Μάχη ἀμφίστομος.

Leo. Ἀντίστομον ἤγουν δίστομον. Considerandũ caput XXXVIII. in AEliani Tacticis, Περὶ ἀντιστόμου φάλαγγος. Subscribam vt est in ve-

teribus membranis, & quidem auctius quàm in editione Robortelli. Ἀντίστομος φάλαγξ. λέγεται γὰρ οὕτως, διὰ τὸ δύο στόματα ἔχειν. στόμα γὰρ λέγονται οἱ πρῶτοι ἐπὶ τοὺς πολεμίους πορευόμενοι. ἐπεὶ οὖν ἐν τούτῳ τῷ σχήματι οἱ μὲν μέσοι ἀντίνωτοι εἰσὶν, οἱ δὲ ἐν ταῖς ἀρχαῖς προσβάλλουσι τοῖς πολεμίοις, ὥστε τοὺς μὲν εἶναι* ἐπιστάτας, τοὺς δὲ οὐραγοὺς, διὰ τοῦτο ταύτην ἔχει τὴν ὀνομασίαν. ἔστι δὲ χρησιμωτάτη πεζοῖς ὅταν πρὸς *πολεμίαν μάχονται πολλὴν τὴν ἱππικὴν παράταξιν ἔχοντας καὶ κατελαύνειν δυναμένους, τάττεται δὲ τὸ τοιοῦτον σχῆμα μάλιστα πρὸς τοὺς περὶ τὸν Ἴστρον βαρβάρους,* ὡς καὶ ἀμφίππους ἔλεγον, ὡς εἰθισμένους μεταβαίνειν ἀπὸ ἄλλων εἰς ἄλλους ἵππους. [ὃ νῦν τοῖς Βουλγάροις συνήθες καὶ Τούρκων καὶ Πατζινακῶν.] τὸ δὲ &c. Idem sequenti capite nonnihil discriminis notat inter ἀμφίστομον καὶ ἀντίστομον. Sed nec differre videntur ἀμφίστομος καὶ ἀμφιπρόσωπος. patet ex ipso Onosandro cap. XXI. pag 35.

*C.M. καὶ ἐπις.

*πολεμίους.

*οὕς.

Hæc in duob. lib. mss.

Καθάπερ γὰρ ἐπὶ τῶν μουσικῶν.

Sic Plato Gymnasticam cum Musica componit. Alcib. I. Elegans autem hæc comparatio: nec legitur in Leone.

PAGINA XIX.

Αὐτόματοι φέρονται πρὸς τὴν τάξιν &c.

Hæc elicuit Onosander è Xenophonte, lib. I. Κύρου παιδ. Sic enim Cyrus & Cambyses. Ἀλλὰ μέντοι τό γε μελετᾶσθαι (ἔφη) ἕκαστα τῶν πολεμικῶν ἔργων, ἀγῶνας ἄν τινας μοι δοκεῖ, ὦ πάτερ, προειπὼν ἑκάστοις, καὶ ἆθλα προτιθεὶς, μάλιστα ἂν ποιεῖν εὖ ἀσκεῖσθαι ἕκαστα, ὥστε, ὁπότε δέοιτο, ἔχειν ἂν παρεσκευασμένοις χρῆσθαι. Κάλλιστα λέγεις (ἔφη) ὦ παῖ, τοῦτο γὰρ ποιήσας, σάφ' ἴσθι, ὥσπερ χοροὺς τὰς τάξεις ἀεὶ τὰ προσήκοντα μελετώσας θεάσῃ.

Bellica operâ meditari.

Εἶτα διελὼν τὰ στρατεύματα.

Leo. Διαμερίσας δὲ τὰ στρατεύματα παρακελεύου πρὸς ἀλλήλους συμβάλλειν μάχην χωρὶς σιδήρου, ἤτοι διὰ κονταρίων ἄνευ ξιφῶν ἢ σαγιττῶν ὁμοίως, ἢ ὡς εἴπομεν ἀντὶ σπαθίων βεργία ἢ νάρθηκας, ἢ καλάμους ἀντὶ κονταρίων ἐπιδούς.

Ἀσιδήρῳ μάχῃ.

Ea pugna ludus fuit. Nicetas Choniates lib. III Manuel. Comnen. Παιδιᾶς ἡμέραν συνωθήματι ζεῖται δι' ἀσιδήρων δορισμάτων. Xeno phon. (à quo Philosophus noster has militiæ meditationes ludicras didicit) II. Κύρ. παιδ. Ἐκάλεσε δὲ ἐπὶ δεῖπνον ὁ Κῦρος καὶ ὅλην ποτὲ τάξιν σὺν τῷ ταξιάρχῳ, ἰδὼν αὐτὸν τοὺς μὲν ἡμίσεις τῶν ἀνδρῶν

Pugna sine ferro.

τῆς τάξεως ἀντιτάξαντα ἑκατέρωθεν εἰς ἐμβολὴν, θώρακας μὲν δὴ ἀμφοτέρους ἔχοντας καὶ γέρρα ἐν ταῖς ἀριστεραῖς. εἰς δὲ τὰς δεξιὰς νάρθηκας παχεῖς τοῖς ἡμίσεσιν ἔδωκε, τοῖς δ' ἑτέροις εἶπεν ὅτι βάλλειν δεήσοι ἀναιρουμένους ταῖς βώλοις. ἐπεὶ δὲ παρεσκευασμένοι οὕτως ἔστησαν, ἐσήμηνεν αὐτοῖς μάχεσθαι. ἐνταῦθα δὴ οἱ μὲν ἔβαλλον ταῖς βώλοις, καὶ ἔστιν οἱ ἐτύγχανον καὶ θωράκων καὶ γέρρων, οἱ δὲ καὶ μηροῦ καὶ κνημῖδος. ἐπεὶ δὲ ὁμοῦ ἐγένοντο οἱ τοὺς νάρθηκας ἔχοντες ἔπαιον τῶν μὲν μηροὺς, τῶν δὲ χεῖρας, τῶν δὲ κνήμας. τῶν δὲ ἐπικυπτόντων ἐπὶ βώλοις ἔπαιον τοὺς τραχήλους καὶ τὰ νῶτα. τέλος δὲ τρεψάμενοι ἐδίωκον οἱ ναρθηκοφόροι, παίοντες σὺν πολλῷ γέλωτι καὶ παιδιᾷ.

Ludus militaris.

Huiusmodi ludo ictus subtiliter inferre ac euitare discebant, eúmque milites Romanos P. Rutilius Cos. primus docuit. Valer. C. III. lib. II.

Στύραξ.

Στύρακας ἀκοντίων.

Variè olim accepta hæc vox à veteribus Criticis. Thucyd. Scholiast. ad illa verba lib. II. *συρακίῳ ἀκοντίου ἀντὶ βαλάνου* &c. Glossographus. ὁ *σύραξ, ὁ συνέχων τὴν αἰχμὴν μετὰ τοῦ ξύλου κρίκος*. Vtimur hodie in exercitationibus gladijs obtusis; *ἀμβλέσιν, ὥσπερ ἐσφαιρωμένοις*: vocamúsque. *brettes, ou fleurets*. Et nescio quid ijs simile in vetere arâ sepulcrali cernitur.

Οὔντων δὲ καὶ ἱμάντων.

* C. M. κατὰ.
* C. M. ἐχέτωσαν.
Χαρζάνια.
Αζανία.
Cestus.

Fortasse, *μαλακωτέρων*. de quibus Pausanias Ηλιακ. B. Idem autem significare videtur Leo. sed voce barbarâ. *ποτὲ δὲ * ἔστω τὰ λεγόμενα χαρζάνια, ἢ τούτοις ὅμοιά τινα, * χρήσθωσαν ἐν τῇ μάχῃ*. Nec conuenit huic loco interpretatio Filippi Pigafettæ. Apollonius II. Argonautic. pugilum cestus, vocauit *ἱμάντας ἀζαλέους*. Scholiast. *ἀντὶ τοῦ ξηροὺς τινὲς οὐκ ἀπὸ ἀζᾶνος βασιλέως, ἀλλὰ διὰ τὸ τραχείας εἶναι, ἀζανίαν φασὶ κληθῆναι τὴν ἀρκαδίαν. τραχεῖα γάρ ἐστι καὶ ξηρά*. accuratiùs examinabimus in nostro Glossario. Cæterum *ἱμάντες*, cesti, pyctarum chirothecæ nimirum tunicæ manuum bubulis exuuijs insuto plumbo. Virg. V. AEneid. Turneb. IV. Aduers. c. IIII. Eos cestus, pugilum tunicas esse dixi, quo modo Martialis cremandæ manus culleum, pice, sulphure, bitumine, alijsque huiusmodi ignium alimentis illitum & intextum, tunicam vocauit. Epigr. X.

Tunica molesta.

Κεστὸς Veneris.

Nam cùm dicatur, tunicâ præsente molestâ,
Vre manum, plus est dicere, Non facio.

Imò quo

Imò quo modo & Veneris tunica, κεστὸς nuncupatur. Pugiles enim imitata Venus, nuda prodibat, cum cesto tamen, siue tunicâ, gratiis & voluptatibus intertextâ, iisque fortissimis armis vtebatur. Sic illa apud Coluthum, Cupidinem quasi velitem ac ferentarium præmittens:

Κεστὸν ἔχω, καὶ κέντρον ἄγω, καὶ τόξον ἀείρω.
Κεστὸν ὅθεν φιλότητος ἐμῆς ἐμὸν οἶστρον ἐλοῦπαι
Πολλάκις ὠδίνουσι, καὶ οὐ θνήσκουσι γυναῖκες.

Cestus igitur & pugilum & mulierum. Festus: *Cestus vocantur & ij, quibus pugiles dimicant, & genus quoddam muliebris ornatus.* Hesychius, κεστὸν exponit διακεκεντημένον ἱμάντα καὶ χιτῶνα. Suidas, Κεστὸς, ὁ διακεκεντημένος καὶ διαπεποικιλμένος ἱμὰς, ἢ ἔνδυμα Ἀφροδίτης. καταχρηστικῶς δὲ καὶ πάντα τὰ τῶν γυναικῶν φαντασιώδη ἐνδύματα. Vetus Gloss. manusc. Κεστὸς, ὁ κεντητὸς λῶρος, ἢ τὸ τῆς Ἀφροδίτης ἔνδυμα. & in lexic. Cyrilli legitur. Κεστὸς. *Vertonica*, nullo omnino sensu. arbitror scriptum fuisse, *Ven. tonica*. Vel fortasse legendum Κεστρὶς, *Vettonica*. Vide Plinium lib. 25. cap. 8. Item expende quæ temerè colligit Papias in voce Kestos. indeque legendum coniicio, *Veneris tunica* in qua scilicet erat Veneris πανοπλία. Sic intelligenda Homeri verba. Ἰλιάδ. Ξ.

Cestus, tunica

Glossæ emendatæ.

Veneris tunica.

——— καὶ ἀπὸ στήθεσφιν ἐλύσατο κεστὸν, ἱμάντα
Ποικίλον· ἔνθα δέ οἱ θελκτήρια πάντα τέτυκτο·
Ἔνθ' ἔνι μὲν φιλότης, ἐν δ' ἵμερος, ἐν δ' ὀαριστύς. &c.

Sed aptè omnino ad gymnicos cestus hic Venereus Homeri exponitur in Arsenij Collectaneis. Homerus inquit, εἶπεν ἐν ἱμάντι κατεστίχθαι τὰ ἐρωτικὰ, ἐπειδὰν πληγῶν ἄξια δρῶσιν οἱ ἐρῶντες. ἢ ὅτι δεσμοῖς ἐοίκασι καὶ βρόχοις οἱ ἔρωτες, καὶ τὰ τῶν ἐρώτων πάθη. ἢ ὅτι ἄχρι τοῦ δέρματος διικνεῖται τὰ ἐρωτικὰ πάθη, τήκοντα τοὺς ἐρῶντας καὶ ἀποξύοντα διὰ τῆς σύψεως τὰ μέλη. Cestum Martialis baltheum vocat Epigram. XIV.

Amoris cestus

Cestus, baltheus.

Sume Cytheriaco medicatum nectare cestum:
Vsit amatorem baltheus iste Iouem.

Indéque idem dixerat:

Collo necte puer meros amores,
Ceston de Veneris sinu cadentem.

Κεστὸν calentem quasi κεστὸν ζεστὸν, Christodorus Thebanus lib. V. Ἀνθολ. quasi baltheum depingit: Κεστὸς ζεστός.

Ἄλλην δ' αὖ παπτήνειαν ἴδον χρυσέην Ἀφροδίτην,
Γυμνὴν, παμφανόωσαν· ἐπὶ στέρνων δὲ θεαίνης,

Αὐχένος ἐξ ὑπάτιο χυθεὶς ἐλελίζετο κεστός.

Et alio Epigrammate tunicatam & veluti palliolatam describit Venerem:

Καὶ τριτάτην θάμβησα πάλιν χρυσῆν ἀφροδίτην,
Φάρεϊ κόλπον ἔχουσαν ἐπίσκιον, ἀμφὶ δὲ μαζοῖς
Κεστὸς ἕλιξ κεχάλαστο· χάρις δ' ἐνενήχετο κεστῷ.

Nuda simul & tunicata Venus.

Sed quo tandem modo prius Epigramma Venerem delineat, Γυμνὴν παμφανόωσαν; posterius verò, φάρεϊ κόλπον ἔχουσαν [illegible]σκιον; Nuda enim & aperta Venus. Nimirum nuda fuit, & simul tunica crocotula cestus & vestis eius fuit. Lorũ pertenue collo mammisque curiosè ac delicatè implicatum, sustinebat velum leuidense, velum bombycinum ante voluptarias ędes dependulum. idque Veneris erat cestus & tunica: nec aliud significauit Epigrammatarius. Milesia fabella bellissimè demonstrat: *Super has introcessit alia visendo decore præpollens gratiâ coloris ambrosei, designans Venerem: qualis fuit Venus, cùm fuit Virgo, nudo & intecto corpore perfectam formositatem professa. nisi quod tenui pallio bombycino inumbrabat spectabilem pubem. quam quidem laciniam curiosulus ventus satis amanter nunc lasciuiens reflabat, vt dimotâ pateret flos ætatulæ; nunc luxurians aspirabat, vt adhærens pressulè, membrorum voluptatem graphicè laciniaret.* Quod ait: Pallio inumbrabat spectabilem pubem, hoc est, quasi lineis circumductis ambitiosè adhærebat; ita vt membra circumscripta visenda oculis efformaret ac depingeret. pariterque dixit Christodorus, φάρεϊ κόλπον ἐπίσκιον. Videndus Plin. c. III. lib. XXXIV. Nat. hist. En quo modo nudo & intecto corpore Venus etiam amicta palliolo & cesto. Atque ita procax meretrix apud Procopium,* Ἀνεκδότοις. πολλάκις καὶ ἐν τῷ θεάτρῳ, ὑπὸ θεατῇ παντὶ τῷ [illegible]μῳ, ἀπεδύσατό τε καὶ γυμνὴ διὰ μέσου ἐγένετο, ἀμφὶ τὰ αἰδοῖα καὶ τοὺς βουβῶνας διάζωμα ἔχουσα μόνον. Et palmulâ tãquam cesto vtebatur Fotis Apuleiana lib. II. As. In hãc verò sententiam Plinius lib. XI. cap. XXII. vestes bombycinas denudare feminas ait. Sic Abbo de obsid. Paris. pompam Gallicam carpens:

Inumbrare.

** Notat V. C. Fr. Pithœus Gloss. ad Iul. Antecess.*

Vestes bombycinæ.

Non habitus humilis, non te valet abdere vestis.

Martialis lib. IIX. ad Entellum.

Fœmi-

Fœmineum lucet sic per bombycina corpus.

Et meretricij ornatus esse monet Clemens Alexan. lib. II. Pædag. c. X. vnde multa Apuleio lux. τὰ γὰρ περιττὰ ταῦτα καὶ διαφανῆ, ἔλεγχός ἐστι διανοίας οὐκ ἐρρωμένης, ὀλίγῳ παραπετάσματι τὴν αἰσχύνην τοῦ σώματος προαγωγεύοντα. οὐ γάρ ἐστι σκέπη ἡ ἀβροδίαιτος ἐσθής, τὸ σχῆμα τῆς γυμνότητος κρύπτειν μὴ δυναμένη. περιπίπτουσα δὲ ἡ τοιαύτη ἐσθὴς σώματι, προστυποῦται αὐτῷ ὑγρότερον καὶ προσαναπλάττεται, σαρκικῶς ἐμφῦσα τῷ σχήματι, καὶ τὸν τύπον ἐκμάττεται τῆς γυναικός. ὡς ἐχ ἐρῶντι ὅλην τοῦ σώματος εἶναι φανερὰν διάθεσιν. Inania hęc & perlucida vestimenta ingenij sunt parum firmi & sani: tenuique ac subtili palliolo corporis pudori lenocinium obijciunt. Nec est amplius velum, vestisque ita rara & delicata est, vt nuditatis figuram celare nequeat. Imposita enim corpori, lentè ac molliter subsidens, membris applicatur, & leuiter leniterq; impressa, mulieris formam graphicè exprimit; vt vel minimè aspicienti, tota sese exhibeat & reuelet corporis compositio. Quippe in ea tunica palam prostant nudæ mulieres quasi in nebulâ lineâ. Vid Harpocration. voce Σειρλῶας. Huiusmodi vestes, vitreę dici possunt. Varro, Modio *Quam istorum quorum vitreæ togæ ostentant tunicæ clauos.* Tales nere arguto pollice Arachne solebat. Eustathius Philosophus 11. Amorum Ismines & Isminiæ, pudicam Aphroditen aut potius venustam Sophrosynen depingens, ait: Ἀραχνώδης ὁ χιτὼν τῇ παρθένῳ, τὸ χρῶμα λευκός, ποδήρης τὸ σχῆμα καὶ ὅλος πλατύς. ἡ δεξιὰ τῶν χειρῶν δεξιῶς ἐπικειμένη τῷ στήθει τὸν ὁμώνυμον κατακαλύπτει μαζόν. οἱ δάκτυλοι τὸν λαιὸν ὅλον περικαλύπτουσι κατεπικειμένοι καὶ φυλάττοντες. ἄμαζον εἶπες ἰδὼν γεγράφθαι τὴν κόρην. ἡ δ' ἑτέρα χεὶρ τὸ χιτώνιον ἀνέχει περὶ τῶν μηρῶν. ὁ γὰρ Βορέας ἐδόκει πνεῖν κατὰ μέτωπον καὶ τὸ πολὺ τοῦ χιτῶνος περὶ τὴν πτέρναν * ἐξέχουσιν. οὕτως ἡ κόρη σεμνή, καὶ τὸ πνεῦμα θρασύ, καὶ λεπτὸν τὸ χιτώνιον. διὰ γάρ τοι παρθενικῆς ἁπαλόχροος οὐ δίεισιν αἰθρηγενέτης Βορέας. ὁ δεξιὸς τῶν ποδῶν περὶ θάτερον στρέφεται, καὶ καταπίκειται καὶ ξυμπλέκεται μηρὸς ἐν μηρῷ, καὶ ὅλος ποὺς ἐν ποδί, ἵνα μὴ τῷ λεπτῷ τοῦ χιτῶνος τὸ σῶμα διαφωτίζεται. Tale fuit apud Achillem Tatium libro Tertio Amorum Leucippes & Clitophontis, τὸ ὕφασμα λεπτόν, ἀραχνίῳ ἐοικὸς πλοκῇ, οὐ κατὰ τὴν τῶν προβατείων τριχῶν· ἀλλὰ κατὰ τὴν τῶν ἐρίων τῶν πτηνῶν, ὅσα ἀπὸ δένδρων ἕλκουσαι νήματα γυναῖκες ὑφαίνουσιν Ἰνδαί.

Vestes perlucidæ.

Nebula linea.

Vitrea.

R. Belleau sur le Sonnet 22. du II. liure des Amours de P. Ronsard.

Aranea.

Frigent igitur Poetæ nostrates, qui ad Veneris cingulum solum respiciunt; & Latinos qui cestum vocauerunt, errasse, ac posteritatem credulam damnoso exemplo in fraudem induxisse putant. Heu simplices animę, & parùm hac in re audaces! Debuit olim Cupidinum mater apud Bionem Smyrnęum exclamare:

Μοὶ δ᾽ ἅμα κεστὸς ὄλωλε.

Tu Ronsarde, tu Bellaqua, vosque alii Venerem vestram, mihi credite, omni venustate spoliatis, Gratia omnes,

Atq; nouem iuro, numina vestra, Deas.

Καὶ ἢ τοὺς μείναντας.

Plenior sensus apud Leonem. Καὶ τοὺς μείναντας καὶ ἀνδραγαθήσαντας ἐν τῇ γυμνασίᾳ ἐπαινέσεις· τοὺς δ᾽ ἀφυῶς καὶ ἀνάνδρως διατεθέντας* διεγείρεις, καὶ παρορμήσεις τὰ αὐτῶν ἀνορθῶσαι ἐλαττώματα.

*C.R. παραθήξεις καὶ παροτρυνεῖς.

Πᾶν δ᾽ ὁιονοῦν ἥδιον ἐσθίει καὶ πίνει.

Leo C. R. καὶ πᾶσαν τροφὴν ἡδέως ἐσθίει καὶ πίνει, κἂν λιτή ἐστι ὑπὲρ τὰς πολυτελεῖς τρυφάς. C.M. κἂν λιτὴ καὶ εὐτελὴς ᾖ ὑπὲρ &c. Verum igitur quod in Notis admonui *136*.

Labor.

Ὁ γὰρ ἀπὸ τῶν πόνων.

Xenophon, Εἰς Ἀγησίλ. Ἀγησίλαος δέ, διὰ τὸ φιλόπονος εἶναι, πᾶν μὲν τὸ παρὸν ἡδέως ἔπινε· πᾶν δὲ τὸ συντυχὸν ἡδέως ἤσθιεν.

Γλυκὺ κρᾶμα. Codex F.M. γλυκὺ κρᾶμα ἐστίν.

Συνεθίζεται τοῖς μέλλουσι δεινοῖς.

Leo. Συνεθίζεται τοῖς μέλλουσι πόνοις, ἱδρῶτι, καὶ θάλπει, καὶ καύματι ἀσκιάστῳ, καὶ κρυμοῖς, καὶ χειμῶσι.

Ἱδρῶτι καὶ σώματι.

Legendum ex Codice F.M. ἱδρῶτι καὶ πνεύματι, καὶ ἄσθματι, καὶ θάλπεσιν. &c.

Συγγυμναζόμενα. Liber F.M. ἐγγυμναζόμενα.

PAGINA XX.

Ἁμίλλας ποιούμενος.

Exercitationes equestres.

Leo in Codice Mediceo. ὁμοίως δὲ γυμνάσεις καὶ τοὺς καβαλλαρίους ἐρίζειν αὐτοὺς ποιῶν, καὶ διώξεις ποιεῖν, καὶ πλοκὰς καὶ τοξείας καὶ ἀκοντίσεις. In Codice Regio. ἐρίζειν α. π. καὶ ἁμιλλᾶσθαι καὶ διώ. π. καὶ συμπλοκὰς καὶ ἀκροβολισμοὺς, ἤγουν τοξείας ἢ ἀκοντ.

Οὐ γὰρ οἷόν τε βιάζεσθαι πρὸς ἀνάντη.

Addit Leo. Καὶ τοῦτο μὲν τοῖς παλαιοῖς ἔδοξεν. ἐμοὶ δὲ δοκεῖ, μὴ μόνον εἰς δρόμους ἐν τοῖς ὁμαλοῖς τόποις ἐθίζεσθαι τοὺς ἵππους ἀναγκαῖον εἶναι· ἀλλὰ καὶ εἰς ὑψηλοὺς καὶ δασεῖς καὶ τραχεῖς, ὥστε συνελασίᾳ λύτους διαβαί-

νειν

νειν. ὁμοίως δὲ καὶ εἰς τοὺς κατωφερεῖς. ἐὰν γὰρ εἰς τοὺς τοιούτους ἐθίζονται, οὐκ ἔτι οὐδὲ τοὺς ἄνδρας, οὐδὲ τοὺς ἵππους ξενίζει τόπος ἢ ἀδικεῖ.

Σωφρονείτω δὲ περί.

His verbis prefixus erat titulus in libro F.M. περὶ τῶν προνομῶν.

Ἐπειδὰν εἰς εὐδαίμονα πολεμίων. &c.

Xenophon V. Κύρου Ἀναβασ. Πρῶτον μὲν τὰ ἐπιτήδεια δεῖ πορίζεσθαι ἐκ τῆς πολεμίας, οὔτε γὰρ ἀγορὰ ἐστὶν ἱκανή, οὔτε ὅτου ὠνησόμεθα πάρεστιν, εἰ μὴ ὀλίγοις. ἥ τε χώρα πολεμία. κίνδυνος οὖν πολλοὺς ἀπόλλυσθαι, ἢν ἀμελῶς τε καὶ ἀφυλάκτως πορεύωνται ἐπὶ τὰ ἐπιτήδεια. ἀλλά μοι δοκεῖ σὺν προνομαῖς λαμβάνειν τὰ ἐπιτήδεια, ἄλλως δὲ μὴ πλανᾶσθαι, ὡς σώζησθε ἡμᾶς δὲ τούτων ἐπιμελεῖσθαι. &c. *De pabulationibus.*

Αὐτὸς γέ μὴν ὅταν ἐπὶ τὴν λείαν.

Leo Const. XVII. §. 42. Ὅσους δὲ εἰς πραῖδαν ἀφορίσεις καὶ ἀποστείλῃς, παράγγελλε μὴ πάντας εἰς τὴν διαρπαγὴν ἀσχολεῖσθαι, ἀλλὰ διῃρημένους εἶναι, ἵνα οἱ μὲν αὐτῶν πραιδεύωσιν· οἱ δὲ πλείους συντεταγμένοι ὄντες, ἵστανται εἰς φυλακὴν, ἢ παρακολουθῶσιν, εἴτε κατὰ χωρίου, εἴτε κατὰ φοσάτου τῶν ἐχθρῶν, εἴτε κατ' ἀγέλης, εἴτε κατὰ τοῦ λαοῦ, εἴτε ἑτέρου τινὸς ἐπέλευσις γίγνεται.

Εἰ δὲ συλλάβοι ποτὲ κατασκόπους.

In libro F.M. titulus. Περὶ κατασκόπων. Leo Const. XVII. §. 112. *De exploratoribus.* Ἐὰν δέ ποτε συλλάβῃς κατασκόπους, μὴ κέχρησαι εἰς αὐτοὺς μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ γνώμῃ πάντοτε. ἀλλ' ἐὰν μὲν ἀσθενέστερα μᾶλλον τὰ σὰ εἶναι παρ' αὐτῶν πολεμίων νομίζῃς, τότε κτείνειν τούτους, ἢ συνέχειν ἐν ἀσφαλῇ φρουρᾷ. ἐὰν δὲ καθοπλισμὸν ἔχῃς ἰσχυρὸν, καὶ παρασκευὴν ἱκανὴν καὶ δύναμιν πολλὴν, καὶ τάξιαν ἤτοι μέγεθος καὶ ῥώμην σωμάτων, καὶ πειθήνιον στράτευμα, καὶ ἄρχοντας ἀρίστους καὶ ἀνδρείους, καὶ ἐμπειρίαν μεμελετημένην, στῆσον μὲν τὴν στρατείαν ἐν κόσμῳ καὶ καταστάσει πρὸς κόμπον· παράλαβε δὲ τοὺς κατασκόπους, καὶ ταύτην ἐπίδειξον αὐτοῖς, τάχα δὲ εἰ τοῦτο ποιήσας ἀθώους αὐτοὺς ἀποπέμψῃς εἰς τοὺς ἰδίους, οὐκ ἂν ἁμαρτήσεις. καὶ γὰρ ἀπελθόντες ἅπερ εἶδον ἀπαγγελοῦσι τοῖς ἰδίοις. τὰ μὲν γὰρ πλεονεκτήματα τῶν ἀντιπάλων ἀπαγγελλόμενα πολλάκις ἀναγκάζει φοβεῖσθαι τοὺς ἀκούοντας· τὰ δὲ ἐλαττώματα αὐτῶν θαρρεῖν τοὺς ἀντιτεταγμένους παρεσκεύασεν. ὥστε εἰ μὲν ἐλαττώματα ἔχεις, ἀπολέσθωσαν οἱ κατάσκοποι· εἰ δὲ πλεονεκτήματα, μᾶλλον ἀπολυέσθωσαν. διηγούμενοι γὰρ τοῖς ὁμοεθνέσιν, εἰς δειλίαν αὐτοὺς περιστήσουσιν. In Codice Mediceo sic: Ἐὰν δέ ποτε κρατήσῃς κατασκόπους, εἰ μὲν ἀσθενέστερα τὰ σὰ εἶναι νομίζεις παρὰ τῶν πολεμίων, προστάττε φονεύειν τούτους, ἢ φυλάττειν ἐν ἀσφαλεστάτῃ φρουρᾷ. ἐὰν δὲ καθο-

πλισμένος ἐστὶν ὁ σὸς στρατὸς, καὶ ἱκανὸς, καὶ πειθόμενός σοι· ἔχῃς δὲ καὶ ἄρχοντας ἀνδρείαν καὶ ἐμπειρίαν ἱκανὴν κεκτημένους, στῆσον μὲν τὴν στρατείαν ἐν τάξει, παράλαβε δὲ τοὺς κατασκόπους, καὶ ταύτην ὑπόδειξον. τάχα γὰρ εἰ τοῦτο ποιήσας εἰς τοὺς ἰδίους αὐτοὺς ἀποστείλας οὐχ ἁμαρτήσεις, cætera vt in C.R.

Ἀλλ' ἐὰν μὲν ἀσθενέστερα.

Liber F.M. ἀλλ. ἀλλ'. ἀσθενέστερα τὰ παρὰ τῶν πολεμίων εἶναι νομίζῃ, παραχρῆμα κτεινάτω. &c.

PAGINA XXI.

Φύλακας δὲ καταστησάτω.

Βιγλεύοντες. Βιγλεύειν. Leo Constit. XIV. §. 35. Δεῖ σεαυτὸν ὀχυροὺς ποιεῖν καὶ διαιρεῖν τοὺς βιγλεύοντας· ἵνα οἱ μὲν ὑπνῶσιν, οἱ δὲ γρηγορῶσιν. καὶ οὕτως ἐναλλάσσοντας ἀλλήλους βιγλεύειν.

Ὅλην ἀγρυπνῆσαι νύκτα τοὺς αὐτούς.

Vigiliæ. Fl Vegetius III. *Quia impoßibile videbatur in speculis per totam noctem vigilantes singulos permanere; ideo in quatuor partes ad clepsydram sunt diuisæ vigiliæ, vt non amplius quàm tribus horis nocturnis necesse sit vigilare.* Iulius Aphricanus cap. XXXIX. de Bellico apparatu.

Clepsydra. Κλεψύδρα πάνυ χρήσιμον τὸ κτῆμα πρὸς τοὺς νύκτωρ φυλάσσοντας μακροτέρων ἢ βραχυτέρων νυκτῶν γινομένων. αὕτη δὲ συμβάλλεται οὕτως. Χρὴ κεκηρῶσθαι αὐτῆς τὰ ἔσωθεν. καὶ μακροτέρων γινομένων τῶν νυκτῶν, ἀφαιρεῖσθαι τοῦ κηροῦ, ἵνα πλέον ὕδωρ χωρῇ· βραχυτέρων δὲ, προσπλάσσεσθαι, ἵνα ἔλασσον δέχηται. τὴν γὰρ ταύτης ὀπὴν ἀκριβῶς δεῖ* πεῖσαι. δι' ἧς τὸ τῆς προθεσμίας ὕδωρ ἐκρεῖ.

Ὀρθοὶ δὲ ἑστῶτες τῶν φυλασσόντων.

Custodiæ stent. Leo Const XVII. §. 101. Μὴ καθέζεσθαι, μήτε ἀνακλίνεσθαι τοὺς βιγλεύοντας παράγγελλε, καθάπερ καὶ ἐν ἑτέροις περὶ τούτου παρηγγείλαμεν· ἵνα μὴ ῥαθυμότερον τοῦ ἔργου αὐτῶν γινομένου ἀπόλωνται. καὶ γὰρ ἡ καθέδρα καὶ ἡ ἀνάπαυσις ὕπνον μάλιστα φέρει, καὶ οἱ τοῦτο ποιοῦντες ἀγρυπνεῖν οὐ δύνανται.

Ἡ δὲ ἀνάτασις τῶν σκελῶν.

Leo Const. XIV. §. 35. αἱ δὲ τῶν σκελῶν στάσεις διέγερσιν τῆς διανοίας ποιοῦσι. Idem Const. XVII. ἵστασθαι δὲ τοὺς βιγλεύοντας χρὴ πάντως. ἡ γὰρ τῶν ποδῶν στάσις μαραίνει τὸν ὕπνον, καὶ μᾶλλον ἐγρηγόρους τοὺς ἱσταμένους ποιεῖ.

Καιόντων δὲ τῶν φυλακῶν.

Excubiarum ignes. Liber Morellij, Καιόντων δὲ οἱ φύλακες πυρά. &c.

Πορρωτέρω τῆς στρατοπεδείας.

Xenophon Κύρ. παιδ. γ'. Πυρὰ δὲ νύκτωρ οὐκ ἔκαιον ἐν τῷ στρατοπέδῳ.

θω. ἔμπροσθεν μέν τοι τοῦ στρατοπέδου ἔκαιον, ὅπως ὁρῷεν μὲν εἴ τινες νυκτὸς προσίοιεν διὰ τὸ πῦρ, μὴ ὁρῷντο δὲ ὑπὸ τῶν προσιόντων. πολλάκις δὲ καὶ ὄπισθεν τοῦ στρατοπέδου ἐπυρπόλουν, ἀπάτης ἕνεκα τῶν πολεμίων. ὥστ' ἔστιν ὅτε καὶ κατάσκοποι ἐνέπιπτον εἰς τὰς προφυλακὰς αὐτῶν, διὰ τὸ ὄπισθεν τὰ πυρὰ εἶναι, ἔτι πρόσω τοῦ στρατοπέδου οἰόμενοι εἶναι.

Τοὺς μένοντας. Liber F. M. τοὺς μὲν ἰόντας.

Ἀναστῆσαι τὸ στράτευμα.

Leo Const. IX. §. 23. μεθιστάναι εἰς ἕτερον τόπον ἀπὸ ἀπλίκτου τὸ στράτευμα.

Ἢ τοὺς ὄντας φλέγων.

Ita etiam legitur in Codice F. M. Leo. ἢ τοὺς ὄντας πιούπους φλέγεις.

PAGINA XXII.

Ἀφωτίστου δὲ γινομένης.

Liber F. M. ἀφω. δὲ μεταξὺ γινο.

Τῶν δὲ αὐτομόλων.

Leo Const. XVII. §. 14. Ἐὰν δὲ πρόσφυγες ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν πρὸς σὲ παραγίνωνται, καὶ ἡ ὥρα τινὰ ἐπιθέσεως. &c. *De Transfugis.*

Τοῦτο ποιῶν φανερόν.

Mauritius Strateg. IX. τοὺς δὲ αὐτομολοῦντας τῶν ἐχθρῶν, καί τινα μηνύειν ἐπαγγελλομένους ἀπόρρητα, ἢ ἐν δεσμοῖς δεῖ φυλάττειν, ἢ ἀσφαλῶς ἄλλως πως ἔχειν· καὶ προλέγειν δωρεὰς μὲν ἀληθεύουσι, ψευδομένοις δὲ θάνατον. &c. *Transfuga.*

Τοῖς σφετέροις ἐγχειρῆσαι βουλόμενοι.

Leo. εἰς τοὺς ἰδίους ἐπιρρίψαι βουλόμενοι.

PAGINA XXIII.

Μήτε γὰρ ἐὰν ἐπιπέδω. &c.

Codex F. M. μήτε γὰρ ἐὰν ἐν ἐπιπέδῳ καὶ κατὰ κύκλον ἴδῃ κείμενον, βραχύτερον τὸν περίμετρον καὶ συνεσταλμένον χάρακα δοκείτω. &c.

Καὶ πολυγώνιοι. Additur in libro F. M. καὶ ὀξυγώνιοι.

Πολλὰ δὲ καὶ τραχέα. Liber F. M. πολ. δὲ κρημνώδη καὶ τρα.

PAGINA XXIV.

Καὶ τῷ χάρακι πολιορκοῦσιν. Idem liber, καὶ τ. χά. περιστάντες πολ.

Δράσσοντα διὰ τείχους.

Idem liber. δράσσονται διὰ τείχους λαθόντα τοὺς πολεμίους. &c.

PAGINA XXV.

Παρέχεσθαι πόλεμον. Idem παρέ. τὶ πολέμιον.

Ἀκολουθοῦντων αὐτῷ θύται καὶ μάντεις.

Scriptor aliquis apud Suidam. Σκιπίων ἐπάρας * καὶ θύτας *Vates in exercitu.*

καὶ μάντεις, ἐξήλαυνε τοῦ στρατοπέδου, οἷς διὰ τὰς δυσπραξίας οἱ στρατιῶται περιδεεῖς γεγονότες ἐχρῶντο. facilè emendabunt eruditi.

Γενομένων δὲ καλῶν τῶν ἱερῶν.

Sacrificia ante conflictum.

Xenophon. Κυρ. παιδ. γ'. Ἐκ τούτου τοὺς μὲν στρατιώτας εἶπεν συσκευάζεσθαι ὁ Κῦρος, ἔθυε, πρῶτον μὲν Διὶ βασιλεῖ, ἔπειτα καὶ τοῖς ἄλλοις θεοῖς. καὶ ᾐτεῖτο ἵλεως καὶ εὐμενεῖς ὄντας, ἡγεμόνας γίνεσθαι τῇ στρατιᾷ, καὶ παραστάτας ἀγαθοὺς, καὶ συμμάχους, καὶ συμβούλους τῶν ἀγαθῶν. συμπαρεκάλει δὲ καὶ ἥρωας γῆς Μηδίας οἰκήτορας καὶ κηδεμόνας. ἐπεὶ δὲ ἐκαλλιέρησέ τε καὶ ἀθρόον ἦν αὐτῷ τὸ στράτευμα πρὸς τοῖς ὁρίοις, τότε δὴ οἰωνοῖς χρησάμενος αἰσίοις ἐνέβαλεν εἰς τὴν πολεμίαν.

Ἐπὶ τὴν ὄψιν τῶν ἱερῶν.

Læta exta circumferenda per exercitum

Polyenus IV. Strat. Ἀλέξανδρος ὁπότε παρὰ τῶν μάντεων ἤκουσε καλὰ γεγονέναι τὰ ἱερὰ, περιφέρειν ἐκέλευσε τὰ ἱερεῖα καὶ δεικνύειν τοῖς στρατιώταις, ἵνα μὴ μόνον ἀκούοντες, ἀλλὰ καὶ ὁρῶντες, ἀγαθὰς ἔχοιεν περὶ τοῦ κινδύνου τὰς ἐλπίδας.

Πάνυ γὰρ ἀναθαῤῥοῦσι.

Læta exta animos addunt militibus.

Xenophon. Ἱππαρχικῷ. Πρὸς δὲ τούτοις κἂν ἐκεῖνο λάβωσιν εἰς τὴν γνώμην, ὡς οὔτ' ἂν εἰκῇ, οὔτ' ἄνευ θεῶν, οὔτε παρὰ τὰ ἱερὰ ἡγήσαιτ' ἂν ἐπὶ πολεμίους, πάντα ταῦτα πιθανωτέρους τῷ ἄρχοντι τοὺς ἀρχομένους ποιεῖ.

Ἀνάγκη καλλιερεῖν.

Extispicina gentium.

Gentium ritus fuit, θυτικῇ διὰ σπλάγχνων, vt ipſe Onoſander poſtea loquitur, per animalium exta, iecur, hepar, cor, Deorum voluntatem ſcrutari. cum exta rem fauſtam portendebant, καλλιέρημα fiebat. Sed Dæmonis interpolatoris ea fuit impoſtura ἐ μίμησις. Vera enim apud nos in ciuitate Dei extiſpicina, eſt ſpiritus & cordis noſtri, non verò pecudum, inſpectio. Vates regius olim canebat: θυσία τῷ θεῷ πνεῦμα συντετριμμένον, καρδίαν συντετριμμένην καὶ τεταπεινωμένην ὁ θεὸς οὐκ ἐξουδενώσει. Inde apud Suidam, Χριστιανοὶ μὲν τότε θεῷ καλλιεροῦσιν, ὅταν ἑαυτοὺς τῷ θεῷ προσαγάγωσι, πνεῦμα γεγυμνημένοι συντετριμμένον καὶ καρδία τεταπεινωμένη. ἕλληνες δὲ τότε καλλιερεῖν νομίζουσιν, ὅταν τῷ δαίμονί τινι θύσαντες αἰσίων ἐπιτύχωσι σημείων ἐν τῷ ἥπατι τοῦ ἱερείου.

Extispicina Christianorum.

Vid. Io. Saresberienſ. Policratici I. & II.

Ὥρα γὰρ μία.

Hora.

Suidas. Ὥρα καιροῦ τροπή. Legendum putabam ῥοπή. vt in veteribus Gloſſis, Ῥοπὴ, ἐπὶ ὥρας, *Momentum*. Sed in Gloſſario manuſcripto, Τροπὰς περιέχει ὥρα. ὥρα ἡ εὐμορφία, τὸ κάλλος, ἡ τροπὴ, ἡ φροντὶς. καὶ ἡ ὥρα, ἡ τὸν τοῦ ἡλίου δρόμον ἐμφαίνουσα κατανόησις.

Momentum.

Ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ, μᾶλλον δὲ ὥρᾳ.

Hora scilicet, δωδεκάτῃ τῆς ἡμέρας.

PAGINA XXVI.

Ἀπέχειν τοὺς πολεμίους.

Hoc amplius in libro F. M. ἀναστήσας ἄγει τὸν στρατὸν ἐπειγόμενος διὰ μάχης ἐλθεῖν τοῖς πολεμίοις. τῶν δὲ. &c.

Ὥσπερ ἐν ζυγάγρῳ.

Legendum ζώγρῳ, vel ζωγρείῳ. Vetus Glossarium, Ζωγρεῖον, *Cauiola.* Ζωγρεῖον.

PAGINA XXVII.

Δεῖ τοίνυν τὰς ὑποχωρήσεις ὑφορᾶσθαι.

Leo Const. XIV. §. 7. τὰς δὲ ὑποχωρήσεις καὶ φυγὰς τῶν ἐχθρῶν σκέπτε, καὶ μὴ ἀκρατῶς ἐπίτρεχε, διὰ σοφίσματα τὰ ὡς εἰκὸς γινόμενα. ἀλλὰ μετὰ συντάξεως δίωκε, ἕως λάβῃς πληροφορίαν τῆς ἀσφαλείας τῆς νίκης. *Sophismata militaria.*

Καὶ ἐν πορείᾳ καὶ κατασκηνώσει.

Leo. XVI. §. 21. καὶ ἐν ὁδοιπορίᾳ καὶ ἐν ἀπλίκτῳ. Ἀπλίκτῳ.

Ἀναβαλλόμενοι καὶ δυσπρόσιτοι.

Leo in C. M. οἱ γὰρ ἀναβαλλόμενοι, καὶ ὑπερθέσεις ποιούμενοι καὶ * ἀπρόσκοποι. *C. R. ἀπρόσιτοι.

PAGINA XXVIII.

Ὥστε μὴ πολλῷ ἐμφορήσασθαι τῇ γαστρὶ κόρον.

Xenoph. Κύρου παιδ. δʹ. Νῦν μοι δοκεῖ τοιοῦτον σῖτον προσφέρεσθαι δεῖν ἡμᾶς καὶ τοιοῦτον ποτὸν, ὁποῖον ἄν τις οἴεται μάλιστα σύμφορον εἶναι πρὸς τὸ μήτε ὕπνου, μήτε ἀφροσύνης ἐμπίπλασθαι. *Cibo mediocriter indulgendum.*

Δι' ἡμέρας ὅλης.

Leo. καὶ δι' ὅλης πολλάκις ἡμέρας τοῦ πολέμου κρατοῦντος μὴ ἐκλυθῶσιν.

PAGINA XXIX.

Δεῖ μάλιστα τοῖς στρατιώταις ἱλαρός.

Mauritius IIX. Strateg. Ἐξάγων ὁ στρατηγὸς τοὺς στρατιώτας εἰς πόλεμον ἱλαρὸς ἔσω, παραιτούμενος τὸ σκυθρὸν. ὡς τὰ πολλὰ ἐκ τῆς ὄψεως τοῦ στρατηγοῦ τὰ στρατεύματα τὸ μέλλον εἰκάζουσιν. *Imp. hilaris.*

PAGINA XXX.

Πότε δεῖ τὰ ἐπιτήδεια.

Liber F.M. π. δ. τὰ ἄλλα παλαιά.

Ἢ ἀπὸ ἐνέδρας ἢ διακροβολισάμενος.

Liber Mor. ἢ ἀ. ἐ. ἢ ἀκροβολισμῶν.

Ὅπως μὴ πολλοὶ θεάσωνται.

Δημοσιεύειν. Leo Constit. XIII. §. 3. τούτους μὴ δημοσιεύειν τῷ στρατῷ, ἀλλ' ἐν ἑτέρῳ τόπῳ ἀφανῶς ἐκπέμπειν αὐτούς.

Εἰ δὲ ἀσθενεῖς καὶ ἀγεννεῖς.

Leo, minùs eleganter. Εἰ δὲ εὐπλεῖς εἰσὶ, τοὺς μὲν περιστρυομένους ἐπιτηδεύσεις ἐπιδεῖξαι τῷ στρατῷ παντί. τοὺς δὲ κρατουμένους γυμνοὺς* περιάγεις καὶ ὑποθήσεις αὐτοὺς παρακαλεῖν τοὺς στρατιώτας μὴ φοβηθῆναι, εἰς τὸ πάντας τοὺς ἐχθροὺς ἐλεεινοὺς εἶναι νομίζεσθαι παρὰ τῶν στρατιωτῶν.

Εἰ γὰρ ὁ μηδέπω τις ἑώρακεν.

Optima lectio Codicis F.M. Ἀεὶ γὰρ ὁ μηδέπω τις ἑώρακεν ἐλπίζει μεῖζόν γε τῆς ἀληθείας εἶναι. &c. Vertendum igitur: *Semper enim quæ quis nunquam vidit, maiora sperat, quàm reuera ipsa sunt, & mali timore spei suæ mensuram ad nescio quid etiam difficilius applicat.* Cætera quæ addideram, nunc induci velim.

PAGINA XXXI.

Πολλαὶ δὲ καὶ διάφοροι.

Legendum ex Codice F.M. τάξις δὲ οὐ μία πολέμου. πολλαὶ δὲ καὶ δι. &c.

PAGINA XXXII.

Ψιλούς.

Ψιλοί. Ἀνθρώπους κούφως ἐσκευασμένους. Ψιλῇ ὁπλίσει ὡπλισμένους. Thucyd.

Τοξότας.

Arcutes. Glossæ. *Arcutes.* τοξόται. Festus. *Arquites, arcupræliantes, qui nunc dicuntur sagittarii.* Fortasse scriptum *fuit* ἀρχαϊκῶς, *Arquutes.*

Ἄπρακτον ἔχουσι τὴν ἰδίαν ἐμπειρίαν.

Leo. Διατάξ. ιδ. §. ρβ. ἀνενέργητα αὐτῶν τὰ ὅπλα γίζ.

Οὐδὲ μὲν οἱ σφενδονῆται.

Leo. οἱ δὲ σφενδονῶντες ἐμποδισθήσονται τὰς χεῖρας αὐτῶν, μὴ δυνάμενοι τὴν σφενδόνην ἑλίσσειν.

PAGI-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

PAGINA XXXIII.

Ἐν τοῖς τῶν κόντων.

Inter hastatos. Glossæ veteres: Κοντὸς, *Pertica, Sudis, Camax*. Leo. δόρυ τὸ κονταρέλιον ἔλεγον At Moschopulus, Δόρυ, inquit, τὸ ξύλον ἔνθα ἵσταται ἡ αἰχμὴ, ἤγουν ὁ κόντος. Idem Moschopulus, Κοντὸς μὲν, μακρὸν δόρυ. ἀκόντιον δὲ, τὸ βραχὺ, καὶ ῥιπτόμενον. Hinc apud Veget. *Contati* Item *Conto scienter uti*. Item *Contos & caßides tergere*. Et apud Iul. Afric. κοντοφόροι, & * κοντοράτοι. *Contus.*

Ἔστω δὲ διάστημα κατὰ τάς.

Leo Constit. XIV. §. 106. ὀφείλει δὲ εἶναι διάστημα εἰς τὰς παρατάξεις, ἵνα ἐὰν οὕτω συμβῇ καὶ οἱ ψιλοὶ ἐκκενώσωσι τὰ βέλη αὐτῶν. &c. Vegetius lib I. c. XX. *Erant apud Veteres inter pedites, qui dicebantur leuis armaturæ, funditores, & ferentarii, qui præcipuè in cornibus locabantur, & à quibus pugnandi sumebatur exordium: sed hi & velocißimi & exercitatißimi legebantur; nec erant admodum multi, qui cedentes (si prælij neceßitas compulisset) inter principia legionum recipi solebant, ita vt acies immota consisteret.*

Μόλιβδος ὁμόχροος ὢν τῷ ἀέρι.

Colorem tamen aëri Philosophi non tribuunt. definiunt enim, στοιχεῖον λεπτὸν, ὑγρόν τι καὶ θερμὸν τοῦ πυρὸς βαρύτερον. τῆς δὲ γῆς καὶ τῶν ὑδάτων κουφότερον, ἀναπνοῆς καὶ ἐκφωνήσεως αἴτιον, ἀχρωμάτιστον, ἤτοι ἐκ φύσεως χρῶμα μὴ κεκτημένον. Vide Ausonij Eidyl. de Bissulæ imagine. *Color aëris.*

Ὑπὸ τοῦ ῥοίζου τριβόμενον ἐν τῷ ἀέρι.

Seneca Natural. Quæst. II. cap. 57. *Non miraris puto, si aera aut motus extenuat, aut extenuatio incendit. Sic liquescit excussa glans fundi, & attritu aeris velut igne distillat.* Notauit doctissimus I. Lipsius lib. III. de Milit. Rom. *Funda impetus.*

PAGINA XXXIV.

Οἱ μὲν προτιστάται.

Leo Constit XIV §. 102. Ἐὰν δὲ οἱ πολέμιοι πλείονας ἔχωσι ψιλοὺς ὑπὲρ τοὺς ἡμετέρους, τότε τοὺς ὁπλίτας, ἤγουν τοὺς πρωτοστάτας, ἔμπροσθεν δεῖ τάσσεσθαι ἔχοντας σκουτάρια μεγάλα ἐπιμήκη, ἅπερ λέγουσι θυρεοὺς, ἀνδρὸς ἔχοντα μῆκος. ὥστε σκέπειν ὅλον τὸ σῶμα, &c. *Milites clipeis imbricatim tecti.*

Ὑπὲρ κεφαλῆς ἀράμενοι τοὺς θυρεοὺς.

Leo Constit. XX. §. 182. Δεῖ αὐτοὺς ὑπὸ σκουταρίων τετραγώνων ἐπιμήκων τῶν λεγομένων θυρεῶν, ἢ ἑτέρων σκουταρίων μεγάλων κεραμῶσαι ἑαυτοὺς ἄνωθεν, καὶ οὕτως προσβαλεῖν, καὶ γὰρ κεραμωθέντες καὶ σκεπόμενοι οὐδὲν πάθωσι κακὸν ὑπὸ τῶν πεμπομένων βελῶν.

Μηδ' οὕτως ἐπὶ μῆκος.

*Le Sieur de la Noue, XV. Discours.

Quod Græci, ἐπὶ μῆκος, nostri, *en haye, ou en file*. Et secundum hanc Onosandri sententiam scripsit insignis στρατηγὸς Gallicus.*

PAGINA XXXV.

Ταξάμενος, αὐτοῖς τοῖς ὄρεσιν.

*al. ἀπωθεῖται.

Auctior Codex Fed. Mor. ταξάμενος, *ἀποπλεῖται ταύτῃ τὴν κύκλωσιν τῶν πολεμίων, ἢ παρώρειαν ἐκλεξάμενος, αὐτοῖς, &c.

Υπερκεράσας βουλομένους.

Liber F. M. ὑπερκεράσαι βουλομέν.

Ἀλλὰ καὶ ἡ τύχη.

Deus bellorum arbiter.

* Ἐφευρίσκοντος τὸ συμφέρον.

Leo tutius & sanctius Deum non fortunam Imperatoribus adesse agnouit. Πολλὰ γὰρ ἰσχύει φρόνησις στρατηγοῦ ἐν καιρῷ πολέμου * ἐφευρίσκουσα τὰ συμφέροντα, ὥσπερ τῆς ἄνωθεν τοῦ θεοῦ ῥοπῆς καὶ ἐπιμελείας δῶρον ἐγὼ καλῶ καὶ ἐπίσταμαι, τοῖς ἀξίοις τοῦ θεοῦ διὰ τὴν αὐτῶν ἀρετὴν παρεχόμενον.

PAGINA XXXVI.

Τας ἰδίας κεραίας ἐπισωάπλοντες.

Leo. Διατάξ. κ. §. ρπγ. Ἐν τῷ τοῦ σίγματος κοιλώματι, ἐκ τῶν ἔνθεν καὶ ἐκεῖθεν τὰς κεραίας ἁπλοῦντες. sic cætera ille minùs comtâ oratione persequitur.

Πανστρατιᾷ.

Πανστρατιᾷ.

Publica pugna.

Πουβλικίζεσθαι.

Thucyd II. Schol. μετὰ παντὸς τοῦ στρατεύματος. Sic Vegetius III. dixit, *publico certamine, publico conflictu depugnare*. Et recentiores Græci. δημοσία συμβολῇ. δημοσίᾳ μάχῃ. δημοσία καβαλλαρικῇ. Item, δημοσίως συμπλέκεσθαι. Item vno verbo, πουβλικίζεσθαι. Notaui in Glossario Barbarograeco.

PAGINA XXXIX.

Τέθνηκεν ὁ τῶν πολεμίων στρατηγός.

Leo in Cod. Med. Constit. XIV. §. III. Καὶ ποτέ τις ἐν καιρῷ μάχη

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

χης τῶν πολεμίων προπορευόντων ψεῦδος ἐφήμισε βοήσας, τέθνηκεν ὁ τῶν πολεμίων στρατηγός. ταύτης δὲ τῆς φωνῆς δοθείσης, ἐπειδὰν ὁ καιρὸς ὀξὺς ὢν οὐκ ἐδίδου τάχος τὸ δέον πᾶσι νοεῖν. οἱ μὲν πολέμιοι πόρρω τοῦ ἰδίου ὄντες στρατηγοῦ, οἱ μὲν ἀπέγνωσαν, οἱ δὲ τοῦ φημίσαντος στρατηγοῦ, θάρσος ἀναλαβόντες ὡς ἀληθοῦς τῆς φήμης, ἐμψυχώτεροι ἠγωνίζοντο. καὶ οὕτω τῆς σεσοφισμένης φήμης κατισχυσάσης, τὴν νίκην ὁ φημίσας ἤρετο. οὕτως ἀγχίνοια ἐπικαίρως τῶν πραγμάτων ἐπιλαβομένη πολλάκις κατεστρατήγησε σοφισαμένη τοὺς ἀντιπάλους. Idem aliis verbis in Cod. Mediceo. Πολλάκις δὲ προσήκει καὶ ψευδῆ φημίζειν, ὅτι τέθνηκεν ὁ τῶν πολεμίων στρατηγός. τοῦτο γὰρ ἀκουόμενον, τοῖς μὲν ἡμετέροις προθυμίαν ἐποίησεν, τοῖς δὲ πολεμίοις δειλίαν ἐνέβαλεν. τὸ γὰρ ὀξὺ τοῦ καιροῦ οὐ δίδωσιν αὐτοῖς ἀκριβές τι μανθάνειν περὶ τοῦ αὐτῶν στρατηγοῦ. καὶ οὕτω πολλάκις φρόνησις στρατηγοῦ τοὺς ἐναντίους κατεστρατήγησεν. Xenophon, Ἱππαρχικῷ. φοβεῖν γε μὴν τοὺς πολεμίους καὶ ψευδενέδρας οἷόν τε καὶ ψευδοβοηθείας καὶ ψευδαγγελίας ποιοῦντα. θαρσοῦσι δὲ μάλιστα πολέμιοι ὅταν τοῖς ἐναντίοις πράγματα καὶ ἀσχολίας πυνθάνωνται.

Rumores falsi per exercitum

Φρονίμου δὲ στρατηγοῦ.

Leo Const. 3. §. 39. Φρονιμώτερον δὲ ποιήσεις, ἐὰν τάξῃς, εἰ τύχοι, ἀδελφοὺς μετὰ ἀδελφῶν, φίλους μετὰ φίλων, μάλιστα ἐν τῷ τῆς μάχης παρατάξεσιν. ὅταν γάρ ἐστι τῷ κινδυνεύοντι ὁ πλησίον προσφιλέστατος, ἀνάγκη τὸν ἀγαπῶντα * φιλακινδυνώτερον ὑπὲρ τοῦ πλησίον καὶ φιλουμένου ἀγωνίζεσθαι, καὶ δή τις αἰδούμενος μὴ ἀποδοῦναι χάριν τῷ φίλῳ ὧν πέπονθε φιλικῶν, αἰσχύνεται καταλιπεῖν τὸν εὐεργέτην ἡσσώμενον, καὶ πρῶτος αὐτοῦ ἄρξασθαι φυγῆς. Idem Const. XX. Ἐν πολέμου καιρῷ τοὺς φιλτάτους καὶ συνήθεις καὶ συγγενεῖς πλησίον συντάττειν ἀλλήλων ἀγαθόν ἐστιν. ἡ γὰρ ἀγάπη συγκινδυνεύειν ἀλλήλους καὶ ἀριστεύειν παρασκευάζει. Plato. Συμποσ: Εἰ οὖν μηχανή τις γένοιτο, ὥστε πόλιν γενέσθαι ἢ στρατόπεδον ἐραστῶν τε καὶ παιδικῶν, οὐκ ἔστιν ὅπως ἂν ἄμεινον οἰκήσειαν τὴν ἑαυτῶν, ἢ ἀπεχόμενοι πάντων τῶν αἰσχρῶν, καὶ φιλοτιμούμενοι πρὸς ἀλλήλους. καὶ μαχόμενοι γ' ἂν οἱ τοιοῦτοι μετ' ἀλλήλων νικῷεν ἄν, ὀλίγοι ὄντες, ὡς ἔπος εἰπεῖν, πάντας ἀνθρώπους. ἐρῶν γὰρ ἀνὴρ ὑπὸ παιδικῶν ὀφθῆναι ἢ λιπὼν τάξιν, ἢ ὅπλα ἀποβαλών, ἧττον ἂν δήπου δέξαιτο ἢ ὑπὸ πάντων τῶν ἄλλων, καὶ πρὸ τούτου τεθνάναι ἂν πολλάκις ἕλοιτο, καὶ μὴν ἐγκαταλιπεῖν γε τὰ παιδικὰ, ἢ μὴ βοηθῆσαι κινδυνεύοντι. Eapropter milites habuere secum in exercitu non solum vxores. verùm & meretrices, & mulieres quas immodestè deperibant. Xenophon, Κύρ. παιδ. δ'. Πάντες γὰρ ἔτι καὶ νῦν οἱ κατὰ τὴν Ἀσίαν στρατευόμενοι ἔχοντες τὰ πλείστου ἄξια στρατεύονται, λέγοντες ὅτι μᾶλλον μάχοιντ' ἂν εἰ τὰ φίλτατα παρείη.

Noti cum notis, Amicè cum amicis.

* π. φιλοκινδυνότερον. AE.P.

Amatorum exercitus.

Vxores & meretrices in exercitu.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

τούτοις γὰρ φασὶν ἀνάγκην εἶναι προθύμως ἀλέξειν. ἴσως μὲν οὖν οὕτως ἔχει, ἴσως δὲ καὶ ποιοῦσιν αὐτὰ τῇ ἡδονῇ χαριζόμενοι. Maximus Tyrius, Serm. 14. Πέρσαις μὲν αἱ παλλακίδες ἕπονται, ἵνα μάχωνται καλῶς ὑπὲρ τῶν φιλτάτων.

φίλους παρὰ φίλους.

In libro F.M. additur, ἐραστὰς παρὰ παιδικοῖς. Indéque manifestum est, totum hoc Onoſandri ſtrategema è Platone deſumtum.

PAGINA XL.

Διδότω διὰ τῶν ἡγεμόνων.

Leo Conſt. XX. §. 180. ἀπὸ τῶν ἄλλων ἀρχόντων τὰ παραγγέλματα πρὸς τὸν στρατὸν δεῖ γίνεσθαι.

Εἶτα ὁ μὲν προσέθηκε.

Leo: τάχα δὲ καὶ ὁ μὲν προσθήσει τι πλέον τοῦ παραγγέλματος, ὁ δὲ καὶ παραλείψει.

Τὸ δὲ παρασύνθημα.

Σύνθημα. Signum vocale, σύνθημα: mutum, παρασύνθημα. Philon Βελο-
*τοῖς. ποιϊκῶν V. τούτοις δὲ καὶ *ἀμφοδάρχαις συνθήματα καὶ παρασυνθήματα παρὰ τῶν στρατηγῶν δίδοσθαι δεῖ. τὸ μὲν φωνῆεν, τὸ δὲ ἄφωνον. Σύνθη-
Παρασύνθημα. μα διὰ φωνῆς ad eroticum certamen traduxit Achilles Tatius I. de viperâ & murænâ: ὅταν εἰς τὸν γάμον ἐθέλωσιν ἀλλήλοις συνελθεῖν, ὁ μὲν εἰς τὸν αἰγιαλὸν ἐλθὼν συρίζει πρὸς τὴν θάλασσαν τῇ μυραίνῃ σύμβολον. ἡ δὲ γνωρίζει τὸ σύνθημα. καὶ ἐκ τῶν κυμάτων ἀναδύεται. &c. Gloſſographi Græci, Σύνθημα, τὸ ἐπιφώνημα, ὃ λέγουσι τὰ στρατόπεδα ἐν ταῖς μάχαις, γνώρισμα τῶν ὁμοφύλων. καὶ σύνθημα, τὸ ἁπλῶς γνώρισμα.

τοῦτο γὰρ δύνανται οἱ πολέμιοι καταλαβέσθαι.

Signa vocalia. Idcirco monet Vegetius lib. II. iſta vocalia cotidie debere variari, ne ex vſu hoſtes ſignum agnoſcant, & explorantes inter nos verſentur impunè.

PAGINA XLII.

Λαμπρὸν ἐκλάμπειν τὸ στράτευμα.

Contrà Mauritius VII. Strateg. c. 15. ſcripſit, Περὶ τοῦ μὴ φαίνεσθαι πρὸ πολέμου τὴν τῶν ὅπλων λαμπρότητα τοῖς ἐχθροῖς. Ἐπειδὴ δὲ διέ-

σκε

σκομεν, inquit, καὶ ῥωμαίους καὶ πάντας τοὺς ἐθνικοὺς, ὡς ἐπίπαν μηκόθεν, τὰς ἀλλήλων παρατάξεις ὁρῶντας, ἐπισημαίνεσθαι τὴν συχνοτέραν μᾶλλον τῇ ὄψει ἐπιτυγχάνειν ἐν ταῖς μάχαις, ἤπερ τὴν ἐν ὅπλοις λάμπουσαν. κἂν ὅτι ψευδές ἐστι * χύδαιον. μετὰ γὰρ τὴν τοῦ θεοῦ κρίσιν, τῇ τοῦ στρατηγοῦ διοικήσει καὶ προθυμίᾳ τοῦ στρατοῦ ὁ πόλεμος κρίνεται. ἀλλ' οὖν διὰ τοὺς ἐπισκήπτοντας χρὴ, εἰ μὲν ὗλαι, ἢ κοῖλοι τόποι προκεῖνται, τὸν στρατὸν ἐκεῖσε ἀποκρύπτειν, καὶ πρὸ πολλοῦ μὴ ἐπιδεικνύειν τοῖς πολεμίοις, εἰς τὸ κατασοφίζεσθαι αὐτόν. εἰ μή που ἔλθωσιν ἄχρι πρώτου σημείου ἢ δευτέρου. εἰ δὲ γυμνός ἐστι καὶ καθαρὸς ὁ ἀὴρ, τότε τὰς κασσίδας παρασκευάζειν μὴ πρὸ πολλοῦ φορεῖσθαι, ἀλλὰ ταῖς χερσὶ κατέχεσθαι, μέχρις οὗ ἐγγίσωσιν οἱ ἐχθροὶ, ἀλλὰ καὶ τὰ σκουτάρια μικρὰ ὄντα ἔμπροσθεν κατὰ τοῦ στήθους φέρειν καὶ σκέπειν ἐν τούτῳ τὰς ζάβας, καὶ τὰ σκαπλία δὲ τῶν ζαβῶν ὄπισθεν κατὰ τῶν ὠμοπλατῶν φέρειν ἕως καιροῦ. καὶ τὰ σίδηρα τῶν κονταρίων ἀποκρύπτειν εἰς τὸ παντοίως τὰ ὅπλα μηκόθεν μὴ διαλάμπειν διὰ τὸν εἰρημένον τρόπον. ἀλλὰ καὶ διὰ τοιούτου σημείου ὅπερ ἐπισκήπτουσιν οἱ ἐναντίοι προκαταλαμβάνεσθαι τὰς γνώμας αὐτῶν, ὥστε εἰς δειλίαν καὶ πρὸ τῆς μάχης μεταπίπτειν. Leo, Constit. XIV. §. 110. hoc Mauricij præceptum perspicuè confirmat, vel potiùs Onosandri sententiam explicat: Εἴρηται δὲ τοῖς νεωτέροις περὶ τοῦ μὴ λαμπρὰν φαίνεσθαι τοῖς πολεμίοις τὴν σὴν παράταξιν, ἀλλὰ κρύπτειν τῶν ὅπλων τὴν λαμπρότητα ἕως αὐτῆς τῆς διὰ χειρὸς συμπλοκῆς, διὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν ἐν τοῖς * ἔθνεσι φήμην. Ὀνόσανδρος δὲ ὁ τοὺς στρατηγικοὺς λόγους συντάξας, οὐχ οὕτω λέγειν δοκεῖ, ἀλλὰ μᾶλλον λαμπρὰν κελεύει τὴν παράταξιν φαίνεσθαι πρὸς τὴν τῶν πολεμίων κατάπληξιν. ἐμοὶ δὲ δοκεῖ, ἢ ἀγνοεῖν ἐκεῖνον τότε τὴν τοιαύτην φήμην, ὡς νεωτέραν γινομένην, ἢ τὰ μὲν πρὸ τῆς συμβολῆς * καταλιπεῖν, κατ' αὐτὴν δὲ τὴν συμβολὴν καὶ αὐτὸς σὺν τοῖς νεωτέροις καὶ ἡμῖν ὁμοίως παραγγέλλει λαμπρὰ τὰ ὅπλα δεικνύειν ἀθρόως· κατάπληξις γὰρ μᾶλλον γίγνεται, οὐχ ὅταν μακρόθεν ἐρχομένων λαμπρῶν τῶν ὁπλιτῶν ἡ θέα συνήθης * γίγνεται, ἀλλ' ὅταν ἡ δοκοῦσα καὶ φαινομένη συγνὴ παράταξις ἀθρόον καὶ παραυτὰ * ἀναφανῇ ἐξ ἀπροσδοκήτων λαμπρά. τοῦτο γὰρ μᾶλλον θείας βοηθείας σημεῖον τάχα ὑπονοήσουσι καθ' ἑαυτῶν οἱ πολέμιοι.

Acies quando splendere debeat.

* C.R. ἔθεσι.

* C.R. ἀφῆναι.

* C.R. γίνηται.

* C.R. ἀναδειχθῇ.

Τὰ ξίφη θήγειν.

Vt ἔγχος γραφεῖον ἄρεος, sic ensem, militis stilum, pulchrè acutum esse decet, Vnde erant in exercitu ἀκονηταὶ, açuciatores, samiarij, coriarii.

Acuti enses.

Θώρακας σμήχειν.

Sic milites Vegetius lib. II. iubet contos & cassides frequenter

tergere & curare. *Plurimum enim terroris hostibus armorum splendor importat. Quis credat militem bellicosum, cuius dissimulatione, situ, ac rubigine arma fœdantur?* Xenophon, Ἑλληνικῶν Ζ. ὅτε τελευταῖον παρήγγελλεν αὐτοῖς παρασκευάζεσθαι ὡς μάχης ἐσομένης, προθύμως μὲν ἐλευκοῦντο οἱ ἱππεῖς τὰ κράνη, κελεύοντος ἐκείνου. ἐπεγράφοντο δὲ καὶ τῶν Ἀρκάδων ὁπλῖται, ῥόπαλα ἔχοντες, ὡς Θηβαῖοι ὄντες. πάντες δὲ ἠκονῶντο καὶ λόγχας καὶ μαχαίρας, καὶ ἐλαμπρύνοντο τὰς ἀσπίδας.

Καὶ πολλὰ τὰ δι' ὄψεως.

Plaut. Milite glorioso. initio.

Curate ut splendor meo sit clypeo clarior. &c.

PAGINA XLV.

Πολλὰ καὶ πρὸς τὸν ἀπὸ τῆς τύχης ἐπείγονται κίνδυνον.

Liber F.M. πολλάκις πρὸς τὸν ἀπὸ τῆς τύχης ἐπείγονται κίνδυνον.

PAGINA XLVI.

Ὅσον ἀποθανὼν βλάψαι.

Mors Imperatoris.

Addit. Leo Const. XV. §. 114. Εἰ γὰρ διαφήμις μόνης ψευδοῦς ὡς πρὸ μικροῦ ἡμῖν εἴρηται, ὅτι πέπτωκεν ὁ στρατηγός, οἱ τοῦ ἔθνους αὐτοῦ ἀπόλλωνται, πόσῳ μᾶλλον, εἰ τῇ ἀληθείᾳ γένηται τοῦτο, μὴ μεγάλη παρακολουθήσει βλάβη τῷ τοῦ πεσόντος ἀληθῶς στρατηγοῦ στρατεύματι.

Ἃ δεῖ τοῖς ναύταις.

Liber Morelli, ἃ δεῖ. τοὺς ναύτας ποιεῖν.

PAGINA XLVIII.

Ἀποδιδότω τοῖς θεοῖς θυσίας.

Sacrificia post pugnam.

Artemidorus Oneirocrit. II. Θύειν θεοῖς τὰ νενομισμένα ἑκάστῳ πᾶσιν ἀγαθόν. ἢ γὰρ τυχόντες ἀγαθῶν ἢ καταφεύγοντες ἄνθρωποι θεοῖς θύουσι. Legendum videtur, κακὰ φεύγοντες.

Τιμάτω δωρεαῖς καὶ τιμαῖς.

Liu. III. des affaires d'Estat. Tit. 16. 4.

Præmia ac dona militaria dicuntur, Torques, Armillæ, Corollæ, Anuli, & alia huiusmodi; quorum antiquissimam fuisse originem, nuper ostendit vir eruditus Præses Alaudanus.

Κόσμοι.

Κόσμοι.

Ἐπιδόσεις περιτταί. Leo Const. XVI. Hinc ego Κόσμους interpre-

tor

tor, *κόσμια* & galbeos. Galbei enim armillæ, quibus triumphantes vtebantur, & quibus ob virtutem milites donabantur. *Galbei.* Fest. Glossarium vetus: *Galbæ, κόσμια* ei diphtongo mutatâ in ai. A Galbeo Ser. Sulpicius Imp. cognominatus Galba. Tranquillus *quod in diuturnâ valetudine galbeo, id est remediis lanâ inuolutis, assiduè vteretur.* *Galba.* An remedia lanâ inuoluta fuere quasi stemma, *Stemmata.* *καὶ περιπεπλημένοι ἔριον τῷ θαλλῷ*; quo pacto Xenocrates apud Plinium, lib. XX. cap. XIV. pulegij ramum lanâ inuolutum, in tertianis ante accessionem olfactandum dari, aut stragulis subiici, & ita collocari ægrum inter remedia, tradidit. Quale etiam remedium. Q. Ser. Sammonicus, lib. de re Medicâ, sic præscrisit:

Pulegij ramus lanæ velatus amictu,
Tempore suspecto medicos præbebit odores.

Quibus verbis innuere videtur, *φυσικὰ* remedia siue *περίαπτα*; *περίαπτα.* nota veteribus quoque Medicis, *ὡς φυσικῶς δρᾶν δυνάμενα*, vt ait Alex. Trallianus lib. I. c. XV. nempe si *πολλῶν καὶ πολλῶν γινομένων, ἀπαραμύθητος ὁ κάμνων εἴη*, multis variisque nequicquam adhibitis remediis, desperata ac deposita salus ægrotantis esset. Idem VII. 19. Liber de virtutibus herbarum, cap. 92. ad Tertianas. *Pulegij ramulos tres lanâ inuolutos odoret ante accessionem. Quòd si quis coronam pulegij in capite habuerit dolorem sedat.* Speciem hæc veritatis aliquam præ se ferunt. nec tamen hinc didici, Galbeum esse remedium lanâ inuolutum. An glossema fuerit, galbeo, id est lanâ turbidè deinde perscriptum à librariis vnâ cum Suetonii verbis, quæ perspicua mihi sunt; dum lego: *quòd in diuturna valetudine galbeo remediis inuolutis assiduè vteretur.* *Tentata lectio in Suetonio.* Et incidi nuper in librum manuscriptum (licèt non tam antiquum, vt vbique plenam illi fidem adhibere velim) à quo, *τὸ, id est*, aberat. Jam verò docuit Festus, Galbeos armillas esse, quibus triumphantes vtebantur, & quibus ob virtutem milites donabantur. Idemque alio in loco ornamenti genus esse. Vnde constat, & Imperatorum & militum armillas dici Galbeos. Sic Galba Imp in diuturnâ valitudine galbeo remediis inuolutis assiduè vtebatur, id est, *περίαπτα* quædam armillis inuoluta gestabat: nimirum remedii simul & ornatus causá. Coronis quidem armillisque militaribus & Imperatoriis appendi solebant laminæ aureæ, vt patet ex Tertul- *Lamina.*
liano cap. XII de coro. Mil. Sed & in laminis quoque *φυσικὰ* re-
media erant. Trallianus *ψήφους* & *ψηφίδας* sæpe vocat. quales la-
minas Psylli & Marsi vendebant. Laminarum duplicia remedia:

F litte-

litteris & ipsâ materie. De litteris, Apuleius III. Milesſ. *Priusq; apparatu solito instruxit feralem officinam, omne genus aromatis, & ignorabiliter laminis literatis.* &c. De materia, Plinius lib. XXXIV. cap. 18. In summâ, Galbeos armillas fuisse puto è pertusis galbulis. i. paruis pilis aureis: a similitudine galbulorum corticiorum. Nam

Galbuli.

Varro galbulos in re rustica interpretatur pilas paruas corticias. cap. XI. lib. I. iisque galbeis Ser. Sulpicius Imp. inuoluebat laminulas & remedia περίαπτα. vnde hæsit illi Galbæ cognomen. Nec in mundo muliebri aliud fuisse existimo galbeos, nisi armillas. itáque accipienda Catonis verba Originum lib. VII. vbi nonnulla mulierum ornamenta recenset: *Coronas aureas, russeas fascias, galbeos, pelles, redimicula.*

Cato illustratus.

Nam ausim hîc quoque, si Musis placet impetratâ veniâ ab doctissimo Isaaco Casaubono dissentire, qui Animaduerſ. in Suet. Galbeos esse putat, crassiores toros lanâ aut tomento fartos, quos mulieres vesti subiiciunt, vt ea quasi extumescat.

Galbei mulierum.

Nec tamen ambigo, quin mulieres etiam olim δυσπυγίαν καὶ καλλιπυγίαν affectarint, quam si naturalem non habebant, artificiosam fartis obsutisque centonibus concinnabant. Id enim perspicuè docet Alexis lib. III. Dipnosophist.

Vertugadins.

———— οὐκ ἔχει τὶς ἰσχία;
Ὑπενέδυσ' ἐῤῥαμμέν' αὐτὴν ὥστε τὴν εὐπυγίαν
Ἀναβοᾶν τοὺς ἰδόντας.

Item Comico lepore Plautus, Mostell. amatores non vestem, sed vestis fartum amare dixit. Lineas autem quas cum galbeis posuit Cato, V.C. Ios. Scaliger, Castig. in Fest. vestes lineas interpretatur. Sed verius arbitror, Catonem cum galbeis, id est armillis, lineas margaritorum coniunxisse: mulieres enim margaritas perforabant, vt his pertusis in lineâ vterentur. Vlpianus. l. Si seruus seruum. §. Si cum maritus. D. ad legem Aquil. Alij ICti. lineas margaritorum, & lineas ex Margaritis dixêre, τραχηλικοὺς κόσμους.

Linea margaritorum.

Πεντηκονταρχίαι, ἑκατονταρχίαι, λοχαγίαι. &c.

Xenophon. Κύρ. παιδ. β'. Ἆθλα δὲ προύφηνε τοῖς μὲν ταξιάρχαις οἳ κρατίστας δόξαιεν τὰς τάξεις παρεσκευάσθαι, χιλιάρχους ἔσεσθαι. τῶν δὲ λοχαγῶν οἳ κρατίστους δόξαιεν τοὺς λόχους ἀποδεικνύναι, εἰς τὰς τῶν ταξιαρχῶν χώρας ἐπαναβήσεσθαι. τῶν δ' αὖ δεκαρχῶν τοὺς κρατίστους, εἰς τὰς τῶν λοχαγῶν χώρας καταστήσεσθαι. τῶν δ' αὖ πεμπαδαρχῶν, ὡς αὕτως εἰς τὰς τῶν δεκαρχῶν. τῶν γε μὴν ἰδιωτῶν τοὺς κρατιστεύοντας, εἰς

Dignitates castrenses.

τὰς

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

ὡς τῶν πεμπταδαρχῶν. ὑπῆρχε δὲ πᾶσι τούτοις τοῖς ἄρχουσι, πρῶτον μὲν θεραπεύεσθαι ὑπὸ τῶν ἀρχομένων, ἔπειτα δὲ καὶ ἄλλαι τιμαὶ αἱ πρέπουσαι ἑκάστοις συμπαρεῖναι.

Μὴ κατ' ἄνδρα μόνον.

Leo. Καὶ μὴ μόνον καθ' ἕνα ἄνδρα τὰς ἀμοιβὰς ἀποδίδου, ἀλλὰ καὶ ὅλον τάγμα ἢ δροῦγγον, ἢ τοῦρμαν, ἀνδραγαθήσαντας ἐπίτρεπε διαρπάζειν τὰ τῶν πολεμίων στρατιώτας εἴτε ἀπόσκευα εἰσίν, εἴτε τοῦλδον, ἢ πόλις, ἢ κάστρον, ἢ ἕτερόν τι.

PAGINA XLIX.

Τοὺς μὲν θηρευτικοὺς κύνας.

Leo. Καὶ πῶς γὰρ οὐ δίκαιον τοῖς εἰρημένοις ἀπὸ τῶν πολεμίων σκύλοις τοὺς ἀριστεύσαντας φιλοτιμεῖσθαι; ὁρῶμεν γὰρ ὅτι καὶ τοὺς κυνηγετικοὺς κύνας οἱ κυνηγοὶ τῷ αἵματι τοῦ θηρευομένου ζώου καὶ τοῖς ἐντοσθίοις δελεάζουσιν, ἵνα προθυμοτέρους πάλιν εἰς τοὺς ἀγῶνας τοὺς κύνας ποιήσωσιν.

PAGINA L.

Τοὺς δ' αἰχμαλώτους.

Leo. Τοὺς δ' αἰχμαλώτους πρὸ τοῦ πλείως καταπαῦσαι τὸν πόλεμον μὴ φόνευε. &c.

Ἐπιτρεπέσθωσαν αὐτοῖς εὐωχίαι.

Leo. Μετὰ γὰρ τὰ κατορθώματα καὶ τοὺς ἀγῶνας, ὦ στρατηγέ, πρὸς τραπέζας, καὶ ἀρίστους προτρέπου καθίζεσθαι τούς τε ἄρχοντας καὶ τοὺς στρατιώτας· τὰ μὲν διὰ σοῦ αὐτοῦ, τὰ δὲ διὰ τῶν ἀρχόντων, τὰ δὲ διὰ τῶν κεντουβερνίων ἰδίως. *Gaudia post victoriam.*

PAGINA LI.

Ἕκαστος γὰρ τῶν στρατιωτῶν.

Leo. Ἕκαστος γὰρ τῶν στρατιωτῶν ὁρῶν τὸ γιγνόμενον, οὕτω καὶ αὐτὸς νομίσει παθεῖν. εἰ μὲν γὰρ ἀτάφους ἤδη κειμένους τοὺς πίπτοντας, ὡς αὐτὸς ταῦτα πάσχων *ἐπαχθῶς φέρει τὴν ὕβριν, καὶ φεύγει τὸ παθεῖν τι τοιοῦτον μαχόμενος, καὶ ἄταφος καταλειφθῆναι. Totâ legionis substantia in decem saccos tributâ, addebatur saccus vndecimus, in quem tota legio particulam aliquam conferebat, sepulturæ scilicet causâ. vt si quis ex contubernalibus decessisset, de illo vndecimo sacco ad sepulturam ipsius promeretur expensa. Vegetius. lib. II.

Sepultura.

*C. M. ἐμπαθῶς.

Ὁ μὲν γὰρ πταίσας ἐδιδάχθη.

XIIX. Discours, Parad. III.

Maximus Tyrius Serm. XXXV. ἐγὼ δὲ στρατηγῷ διαπιστῶ πάντα εὐτυχήσαντι. Prudentissimus στρατηγὸς Nueus, scripsit παράδοξον· *Qu'il est proffitable à vn chef de guerre d'auoir receu vne route*, Et certè παθήματα sunt μαθήματα.

Φόβος γὰρ εὔκαιρος.

Metus tempestiuus.

Leo. Εἴρηκε γὰρ παλαιοῖς, ὅτι φόβος εὔκαιρος μετ᾽ ἐπιμελείας ἀσφάλεια. καταφρόνησις δ᾽ ἄκαιρος, ἀνεπιβούλευτος τόλμη.

PAGINA LII.

Οἵτινες δ᾽ ἐπὶ τοὺς θεούς.

Diuina auxilia.

Leo. Τὸ γὰρ πάντα ἀναφέρειν εἰς τὴν ἀπὸ τοῦ θεοῦ ἐκδίκησιν, οὐκ ἔστιν ἀκεραίου γνώμης· οὐ γὰρ εὐθὺς ἡ θεία δίκη ἐπάγεται ἀλλ᾽ ὅταν βούλεται ὁ πάντων προνοητής. Τίς γὰρ οἶδεν εἰ ἅμα τῷ ἀποβῆσαι τοὺς ἐχθρούς, αὐτοὶ μὲν ἀφανισθῶσι, σὺ δὲ περισωθήσῃ; At impiè Olympio Stalioni respondet apud Plaut. Casin.

STA. *Benedice.* DIs *sum fretus, deos sperauimus.*
OLY. *Non ego istud verbum emißim titiuilitio.*
Nam omnes mortales deis sunt freti, sed tamen
Vidi eos dIs fretos sæpe multos decipi.

Ταῖς δὲ προχωρούσαις πόλεσιν.

Leo Constit. XV. §.37. Ἐὰν δὲ τοῦ θεοῦ παρέχοντος τὴν χάριν, ὑποταγῇ σοι ἡ πόλις ἢ κάστρον· ἢ διὰ φόβον πολιορκίας, ἢ δι᾽ ἄλλην τινὰ αἰτίαν, πρᾴως καὶ εὐμενῶς διατέθητι πρὸς αὐτούς. &c.

Πολλοὺς οὕτως ἔχοντας ἐγχλείζειν.

Legendum vt in orâ Codicis F.M.π. αὐτοὺς ἑκόντας ἐγ.

PAGINA LIII.

Χαλεπαὶ δὲ αἱ πρὸς τούς. &c.

Videndus Leo. Constit. XX. §.144.

Τεθηρωμένοις γίγνονται.

Liber. F.M.π. ταλαίπωροι γί.

Beneficia in proditores conferenda.

Ὁ προδότῃ διδούς.

Leo Constit. XV. §.36. Ὁ γὰρ διδούς τι τῷ προδότῃ, μᾶλλον αὐτοὺς λαμ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

λαμβάνει παρ' αὐτοῦ πλέον παρ' ὃ ἐκείνῳ χαρίζεται. οὐ γὰρ κριτὴς τῆς παρὰ τοῦ προδότου ἀδικηθείσης πόλεως, ἢ τοῦ ἐχθροῦ ὑπεδέχεις, ἀλλὰ στρατηγὸς, καὶ διὰ πολλῶν τρόπων, ὑπὲρ τοῦ σοῦ λαοῦ, λυπεῖν καὶ διαφθείρειν τοὺς πολεμίους σπουδάζων. τὸ γὰρ δοκεῖν ἐνταῦθα τοὺς κακοὺς μὴ εὐεργετεῖν, ἀπειρόκαλόν μοι φαίνεται. πάντα γὰρ καλὰ ἐν καιρῷ αὐτῶν.

PAGINA LIV.

Πρὸς δὲ τὰς ἐπιθέσεις. Leo Conſt. XV. §. 42.

Τῷ τῶν πολεμίων στρατηγῷ.

Scribe στρατῷ. ex Cod. F. M.

Διὰ τὸ παράλογον ἐκπλήττουσι.

Leo Conſtit. XV. §. 44. Achilles Statius Amor. IV. Τοὺς μὲν κατὰ πρόσωπον καὶ τὸν στρατηγὸν αὐτῶν λόγχαις διαπείρουσιν ἀπαρασκεύους ὄντας, καὶ πρὸς τὸ ἀδόκητον τεταραγμένους. τῶν δ' ἄλλων ἀδιήγητος θάνατος ἦν. οἱ μὲν γὰρ εὐθὺς ἐκ πρώτης προσβολῆς μηδὲ κινήσαντες τὰς αἰχμὰς ἀπώλλυντο. οἱ δὲ οὐ λαβόντες σχολὴν ἀμύνασθαι· ἅμα γὰρ ἐμαίθανον, καὶ ἔπασχον. ἐνίους δὲ ἔφθανε τὸ παθεῖν πρὸ τοῦ μαθεῖν. οἱ δὲ ὑπὸ ἐκπλήξεως παραλόγου, τὸν θάνατον εἱστήκεσαν περιμένοντες. *Repentinus terror.*

Πολιορκία δέ. Leo XV. §. 2.

PAGINA LVII.

Κινείτω πρῶτος.

Liber Morelli μὴ ὀκνείτω πρῶ.

Ὡς πῶς ἀπὸ τῶν σεμνοτέρων.

Verti, *præſtantium dignitate virorum exemplis verecundiam pulſantibus*, quomodo viri doctiſſimi, *verecundiam pulſare*, τὴν αἰδῶ τύπτειν, pudorem iniicere ac infamiam irrogare interpretati ſunt. in l. Pecuniæ ſortem. D. de aliment. vel cib. leg. Sed magis putant alij, Papinianum in illâ lege (ſi modo integra ab Triboniani manu lex ſit) cenſuiſſe, alimentorum præbendorum oneribus menſtruis atq; annuis neceſſitatem, iis etiam adſtringi, qui puellarum verecundiam pudorémve pulſant. Sic pulſationem pudoris dixit Paulus IC. lib. V. Recept. ſent. tit. IV. Sic *pulſare pallia*, Martial. Sic Plautus Epidico Pellere pudicitiam. *Pulſare verecundiam.*

Plane hic ille eſt, qui mihi in Epidauro primus pudicitiam
Pepulit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

Nec solùm libris, verùm & Musis inuitis, Lambinus legendum ait, *perculit*. Nam simili locutione apud Martianum Felicem lib. I. Cyllenius *rationabili proposito constituit pellere cœlibatum*. Sic *ruptam virginitatem* dixit Fabius Declam. CCXLVIII.

Ὡς δοῦλον ἐπιταττόμενον.

Milites in seruitute. Milites quamuis liberi, in seruitute tamen sunt. Hinc Artemidorus II. Oneiroc. Πολλοὶ δὲ καὶ ἐλευθερωθέντες οὐδὲν ἧττον ἐδούλευσάν τε καὶ ὑπετάγησαν. καὶ γὰρ εἰ καὶ ἐλεύθερος ὁ στρατιώτης, οὐδὲν ἧττον ὑπηρετεῖ.

Ὅτι δεῖ κριούς.

Liber Morelli. ὅτι δεῖ κριοὺς ἔχειν.

Arietes. Porro de bellicorum arietum constructione omnium optimè scripsit Diades, referente Athenæo Mechanico. Locum olim fere integrum protulit è vetustis macrocolis eruditissimis Hadrian. Turnebus cap. XXXI. & XXXII. Aduers. Eccum denuo adiectâ insuper figurâ ad fidem duorum Codd. è Bibliotheca Medicea transcribo, operæpretium ab doctis discuti.

Κριὸν μὲν ἔφασκεν εὑρεθῆναι πρῶτον ὑπὸ Καρχηδονίων ἐν τῇ περὶ Γάδειρα πολιορκίᾳ. χωρίον γάρ τι προκαταλαμβανόμενον αὐτῶν καὶ * καθαιρούντων εἰς ἔδαφος τὰ τείχη, νεανίσκους τινὰς * οὐδὲν ἔχοντας ἄρμενον εἰς τὴν * καθαίρεσιν, δοκὸν λαβόντας διὰ χειρῶν ἐν στίχῳ, εἰς τὸ τεῖχος, καὶ ῥᾳδίως ἐπὶ πολὺν τόπον καθελεῖν. ὅθεν συνιδὼν τὸ γινόμενον Τύριος τις ναυπηγός, * ᾧ ὄνομα ἦν Πεφασμένος, ἐν τῇ πολιορκίᾳ, ἣν ἐποιοῦντο μετὰ ταῦτα πρὸς τὴν τῶν Γαδειριτῶν πόλιν, ἱστὸν στήσας καὶ ἄλλον ἀπ' αὐτοῦ πλάγιον ἀρτήσας παραπλησίως ταῖς τῶν ζυγῶν φάλαγξιν, ἔτυπτε τὸ τεῖχος ἕλκων ἐξ ἀντισπάστου * τὸ πλάγιον. ἀπόρως δὲ τῶν ἔνδον διακειμένων διὰ τὸ ξένον τοῦ μηχανήματος, συνέβαινεν αὐτὰ πίπτειν ταχέως. Γήρας δὲ μετ' αὐτὸν ὁ Καρχηδόνιος ὑπότροχον ποιήσας σχεδίαν, ἐπέθηκε πλάγιον τὸν κριὸν, καὶ οὐκ ἐξ ἀντισπάστου εἷλκεν, ἀλλ' ὑπὸ πλήθους ἀνθρώπων προωθούμενον. ἐποίησε * δὲ ὑπότροχον σκέπασμα Γήρας πρῶτος εὑρὼν ὃ διὰ τὴν βραδυτῆτα χελώνην προσηγόρευσε. μετὰ ταῦτα δὲ ἐποίησάν τινες ἐπὶ κυλίνδρων προωθούμενον τὸν κριόν, καὶ οὕτως ἐχρῶντο. ἐπίδοσιν δὲ ἔλαβεν ἡ τοιαύτη μηχανοποιΐα ἅπασα κατὰ τὴν ἀπὸ Διονυσίου τοῦ Σικελιώτου τυραννίδα, κατά τε τὴν Φιλίππου τοῦ Ἀμύντου βασιλείαν, ὅτε ἐπολιόρκει Βιζαντίους Φίλιππος. εὐημέρει δὲ τῇ τοιαύτῃ τέχνῃ Πολύειδος ὁ Θεσσαλὸς οὗ οἱ μαθηταὶ συνεστρατεύοντο Ἀλεξάνδρῳ * Διάδης καὶ Χαιρέας. Διάδης μὲν οὖν * αὐτός φησιν ἐν τῷ μηχανικῷ αὐτοῦ συγγράμματι εὑρηκέναι τούς τε φορητοὺς πύργους, καὶ τὸ λεγόμενον τρύπανον, καὶ τὸν κόρακα

*C. M. καθαιρούντων.
*οὐθὲν.
*π. καθαίρεσιν. AE. P.
*deest, ᾧ,
*τὸν.
*ἐποίησέ τι.
*Desunt duo hae nomina.

κόρακα, καὶ τὴν ἐπιβάθραν, *ἐχρήσατο δὲ καὶ τῷ ὑποτρόχῳ κριῷ. γράφει γοῦν τὴν κατασκευὴν αὐτοῦ οὕτως, τὸν μὲν οὖν πύργον τὸν ἐλάχιστόν φησι δεῖν γίνεσθαι τὸ ὕψος πηχῶν ξ. τὸ δὲ πλάτος ἔχοντα πήχεις ιζ. συναγωγὴν δὲ τοῦ πλάτους εἰς τὸ ἄνω τὸ πέμπτον μέρος, τῶν δὲ σκελῶν τοῦ πύργου τὰ πάχη ἔχειν κάτωθεν μὲν τριπάλαιστα, ἄνωθεν δὲ ἑπταδάκτυλα. ἐγίνετο δὲ αὐτῷ ὁ τηλικοῦτος δεκάστεγος περιπτέρου οὔσης ἑκάστης χώρας. ὁ δὲ μέγιστος αὐτῶν πύργος τὸ μῆκος εἶχε πήχεις ρκ. τὸ δὲ πλάτος εἶχε πήχεις κγ. τὴν δὲ συναγωγὴν καὶ οὕτως τὸ πέμπτον ἐλάμβανεν εἰς τὰ ἄνω μέρη. τῶν δὲ σκελῶν τὰ πάχη ποδιαῖα καὶ κάτωθεν τετράγωνα, εἰς ἓξ δακτύλους τὸ πᾶν συναγόμενα ἐπὶ τὰ ἄνω. ὁ δὲ τηλικοῦτος αὐτῶν πύργος ἐγίνετο εἰκοσάστεγος, περιδρόμους ἐχούσης ἑκάστης στέγης κύκλῳ πλάτος γ. πηχῶν ἐχόντων εἰς τὴν ἐκβοήθησιν τῶν *ἐμπυρισμῶν. ἡ δὲ πρώτη στέγη *εἶχε τὸ ὕψος πήχεις. ζς. ἡ δὲ δευτέρα ε. καὶ ἕως πέντε στεγῶν τὸ αὐτὸ ὕψος λαμβανουσῶν. αἱ δὲ ἐπίλοιποι τεσσάρων πηχῶν καὶ β. παλαιστῶν τὸ ὕψος ἐγίνοντο. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ ἐλάττονος πύργου ἡ διαίρεσις τῶν στεγῶν τὸν αὐτὸν λόγον ἐλάμβανεν. ἐβύρσωσε δὲ αὐτοὺς δεραῖς βύρσαις. τῆς δὲ χελώνης τὸν κριὸν φερούσης ἡ ἐργασία ἦν ἡ αὐτὴ μικρᾶς τε καὶ μεγάλης. ἡ δὲ μεγίστη ἐλάμβανε τὸ διάστημα τοῦ πλάτους πήχεις. λ. τὸ δὲ μῆκος πηχῶν μ. τὸ δὲ ὕψος χωρὶς τῆς *ἀετώσεως τῆς ἐφισταμένης ὕστερον πήχεις. ιγ. τῆς δὲ ἀετώσεως αὐτῆς τὸ ὕψος ἀπὸ *καταστρώματος ἐπὶ τὸ ὀξύτατον πήχεις *ες. ὑπερέβαλλεν δὲ τὴν μέσην στέγην ὁ ἀετὸς τοὐλάχιστον πήχεις β. παρακαταβαίνων ἐπὶ τὴν στέγην ἕως τῶν ἐπ' *αὐτῆς δοκῶν, ὅπως ἡ περίδρομος ἔγκυκλος. ἐξῆρε δὲ ἐκ μέσης τῆς στέγης πυργίον τρίστεγον. καὶ εἰς μὲν τὰς ἄνω στέγας ἐπετίθει καταπέλτας, εἰς δὲ τὴν κάτω ὕδατος παράθεσιν ἐποιεῖτο, ἐγίνοντο δὲ αὐτῇ τῇ χελώνῃ ὀρθοστάται κύκλῳ περίδρομον *ἐχούσης. ἵστα δὲ καὶ κριοδόχην ἐπ' αὐτήν, *ἐφ' ἧς καὶ τὸν κύλινδρον ἐπετίθει, δι' οὗ προωθούμενος ὁ κριὸς δι' αὐτῶν ἀπάσων ἐνήργει τὴν χρείαν. ἐβύρσωσε δὲ καὶ ταύτην ὁμοίως τοῖς πύργοις. τὸ δὲ τρύπανον χελώνην μὲν τὴν αὐτὴν τῷ κριῷ *λαμβάνει καὶ πᾶσαν τὴν κατασκευὴν ὁμοίως ἔχουσαν. τίθησι δὲ ἐπὶ τῆς κρηπῖδος σύριγγα παραπλησίαν τῇ ἐν τοῖς εὐθυτόνοις γιγνομένῃ καταπέλταις, καὶ πλάγιον ὀνίσκον ὁμοίως ἐκείναις ἔχουσαν. ἐκ δὲ τοῦ ἄλλου μέρους αὐτῆς ἀπὸ τοῦ ἄκρου *τροχιλίας ἐμβάλλει δύο, δι' ὧν προωθεῖ τὴν ἐπιτεθειμένην ἐν αὐτῇ κεραίαν. καὶ ἐπὶ τοῦ καταστρώματος δὲ τοῦ ἐν τῷ συριγγίῳ πυκνοὺς τίθησι κυλίνδρους, ἵνα εὐκίνητος ὑπάρχῃ. καὶ οὕτως ἐμβάλλει τὴν κεραίαν ἐν ᾗ κριοκοπεῖ ἐφελκόμενος αὐτὴν ἐκ τοῦ κάτω ὀνίσκου κειμένου. βυρσοῦται δὲ κύκλῳ σὺν ταῖς ἁψῖσι τὴν σύριγγα, ἵνα σκέπηται εἰς αὐτὴν ἡ κεραία ἔσωθεν. τοῦ γὰρ ἔργου καλῶς διατυπουμένου τούτου, οὗ ἀρχιτέκτων εὑρίσκεται εὐδοξία. κατὰ δὲ λόγον ἐκτιθεμέ-

*ἐχρᾶτο.
*ἐμπρησμῶν.
*ἐχέτω.
*V. M. ἀετώσεως.
* τοῦ.
* ις.
* αὐτῷ.
*κύκλῳ περίδρομοι ἵστα &c.
* ἀφ'.
*τῷ κριῷ λαμβάνει δὲ καὶ, &c.
* τροχιλέας.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

νου τὰ συντάγματα μέγιστον ἕξει κλέος ἐν τοῖς ὑπομνήμασι. τὸν δὲ κό-
ρακα οὔ φημι εἶναι ἄξιον κατασκευῆς. τὴν δὲ ἐπιβάθραν ὃν τρόπον δεῖ
γίνεσθαι προειπὼν ἐν ἀρχῇ δηλώσειν, οὐδὲν διεσαφήνισεν, οὐδ' ὑπὲρ τῶν
κατὰ θάλασσαν δὲ αὐτῷ προσαγομένων ἔργων δεδήλωται. ἀλλὰ καὶ ταῦτα
παρεῖται. τῆς δὲ ὑπὸ Ἡγήτορος τοῦ Βυζαντίου ηὑρημένης χελώνης ἐστὶ τὸ μὲν
*χαρίου. μῆκος τοῦ * ἐσχαρίου πηχῶν μβ. πλάτος δὲ κη. τὰ δὲ σκέλη τὰ ἐπὶ τοῦ
ἐσχαρίου πηγνύμενα δ' * συντίθενται ἕκαστον ἐκ β. σκελῶν συνημμένων τὸ
*συντίθεται. μῆκος ἐχόντων πήχεις κδ. τὸ δὲ πάχος ε. παλαιστάς. τὸ δὲ πλάτος
πηχυαῖα. τρόχοι δὲ γίνονται ἐν αὐτῇ η. δι' ὧν ἐνάγεται τὸ σύμπαν ἔργον τὸ
μὲν ὕψος αὐτῶν εἰς πήχεις δς. τὸ δὲ πάχος πήχεις β. συμβάλλονται δὲ
κατὰ πάχος καὶ πλάτος ἀμφαλλὰξ, καὶ δεσμεύονται λεπίσι ψυχρη-
λάτοις. στρέφονται δὲ ἐν ἁμαξίποσι. κίονες δὲ πήγνυνται ἐπὶ τοῦ ἐσχαρίου
δωδεκαπήχεις, πλάτος μὲν ἔχοντες παλαιστὰς γ. ὕψος δὲ δέκα δακτύ-
λους. ἀπέχει δὲ ἄλλος ἀπ' ἄλλου κίων παλαιστὰς ζ. καὶ ἐπιζεύγνυνται ἐπ'
αὐτῶν ἐπιστύλια κύκλῳ, πλάτος ἔχοντα παλαιστὰς δ. πάχος δὲ. γ.
ἐπὶ δὲ τῶν ἐπιστυλίων πήγνυνται συγκύπται τὸ ὕψος ἐξαιροῦντες πή-
χεις η. καὶ ἐπ' αὐτῶν δοκὸς ἐμπήγνυται πλαγία, εἰς ἣν πᾶσαι αἱ κορυφαὶ
* γρ. καὶ οἱ δύο γίγνονται. τῶν συγκυπτῶν πήγνυνται, καὶ * γίνονται δύο πλευραὶ κεκλιμέναι, καὶ λοι-
πὸν τὸ πᾶν ἔργον σανιδοῦται καὶ σκεπάζεται παραπλησίως ταῖς χωστρίσι χε-
λώναις. ἔχει δὲ καὶ μέσην στέγην ἐπὶ τῶν ἐπιστυλίων ἀναπαυομένην, ὅ-
πως ἡ βελοστασία ἐπ' αὐτῆς εἴη. ἵστανται δὲ καὶ ὀπίσω τῆς κριοδόκης σκέλη
δύο συμβεβλημένα ὄρθια ἐν μέσῳ τῆς χελώνης ἔχοντα τὸ μῆκος λ * πη-
*πήχεις. χῶν, τὸ δὲ πάχος αὐτῶν πηχυαῖον, τὸ δὲ πλάτος τριπαλαιστιαῖον. ἐ-
φαρμόζεται δὲ ἐπ' αὐτῶν περικέφαλον, καὶ μέσον ἄλλο δὲ τῶν σκελῶν
διάπηγμα. καὶ ἀνὰ μέσον τοῦ τε περικεφάλου καὶ τοῦ διαπήγματος πή-
γνυται ξύλον ὄρθιον: καὶ ἐφ' ἑκατέρου μέρους τοῦ ξύλου τοῦ παγέντος καὶ τῶν
σκελῶν ἐμβάλλονται οἱ ἴσκοι τετορνευμένοι. ἐξ ὧν τὰ ὅπλα ἐξήρτηνται τὰ ἀνέ-
χοντα τὸν κριὸν, ἐπὶ δὲ τοῦ ἐπικεφάλου καὶ τῆς κριοδόκης πήγνυται θωρά-
κιον, ὥστε ἐν αὐτῷ ἀσφαλέστατα δύνασθαι ἑστάναι τοὺς ἐπιτηροῦντας τὰ ἀπο-
*σύμπας γίνεται μῆκος. στελλόμενα ἐκ τῶν ἐναντίων πρὸς τὸν κριόν. τοῦ δὲ κριοῦ τὸ * μῆκος
πήχεις ρκ. ἐκ δὲ πτέρνης πάχος μὲν ποδῶν β. πλάτος δὲ
ε. παλαιστῶν. εἰς ἄκρον δὲ συνῆκται αὐτοῦ, τὸ μὲν πάχος πο-
διαῖον, τὸ δὲ πλάτος τριπαλαιστιαῖον. ἔχει δὲ καὶ στόμα σιδηροῦν ὅ-
μοιον ἐμβόλῳ περιμήκει. τὸ δὲ σῶμα αὐλωτὸν, καὶ ἀπ' αὐτοῦ ἕ-
λικες ἀποτείνουσι σιδηραῖ προσηλωμέναι τῷ κριῷ δ. ἐπὶ
πήχεις ι. ὑποζώννυται δὲ ὅλος ὁ κριὸς ὅπλοις ὀκτοδα-
κτύλοις τρισὶ καὶ διαλαμβάνεται κατὰ μέσον ἐκ τριῶν δια-
λειμμάτων ἁλύσεσι πηχυαίαις. ὁ δὲ δεσμὸς ὁ ἐν μέσῳ

τὸν

τὸν κριὸν ἔχων παλαιστὰς πέντε λαμβάνει τὸν ἑλιγμὸν ἐν τῷ κριῷ. βυρσοῦται δὲ κύκλῳ ὅταν ἑλιχθῇ βύρσαις ὑγραῖς. τὰ δὲ ὅπλα ἀποτεταμένα ἐκ τῶν ὀνίσκων τῶν ἐκ τῆς κριοδόχης, καὶ ἀνέχοντα τὸν κριὸν ἔχει τὰς ἀρχὰς ἁλύσεσι σιδηραῖς τετραπλαῖς πεπλεγμένας. καὶ περιβεβύρσωνται αἱ ἁλύσεις πρὸς τὸ μὴ ὁρᾶσθαι.* γίνεται* δὲ ἐπιβάθρα σανίδος ἐφηλωθείσης τῇ προσφορᾷ τοῦ κριοῦ.* καὶ ἐπὶ ταύτης γίνεται ἐκ τριτημορίων δίκτυον πεπλεγμένον ἔχον τὰς ὀπὰς παλαιστιαίας πρὸς τὸ ῥᾳδίως ἀναβαίνειν ἐπὶ τὸ τεῖχος δι᾽ αὐτοῦ. ἔχει δὲ καὶ παραδείγματα ἐξ ἑκατέρου μέρους ὁ κριὸς* ἐπὶ διστάταις κάσσαις παραπλήσια. κίνησις δὲ τὸ ἔργον λαμβάνει ἕξ. τὴν εἰς τὸ ἔμπροσθεν, καὶ τὴν εἰς * τὸ ὀπίσω, καὶ τὴν εἰς τὰ πλάγια, καὶ τὴν ἀνάνευσιν, καὶ τὴν ἐπίνευσιν. καθαιρεῖ δὲ ἀπὸ ἑβδομήκοντα πήχους ὕψος, καὶ εἰς τὰ πλάγια * περισείρει ἐπὶ πήχεις ἑβδομήκοντα. σιακίζεται δὲ ὑπὸ * ἀνδρῶν ἔχουσα τὸ σύμπαν βάρος, τάλαντα τετρακισχίλια.

*Lacuna hic est in duobus manusc.

*Item hic.

*ἐπιδησάτω,

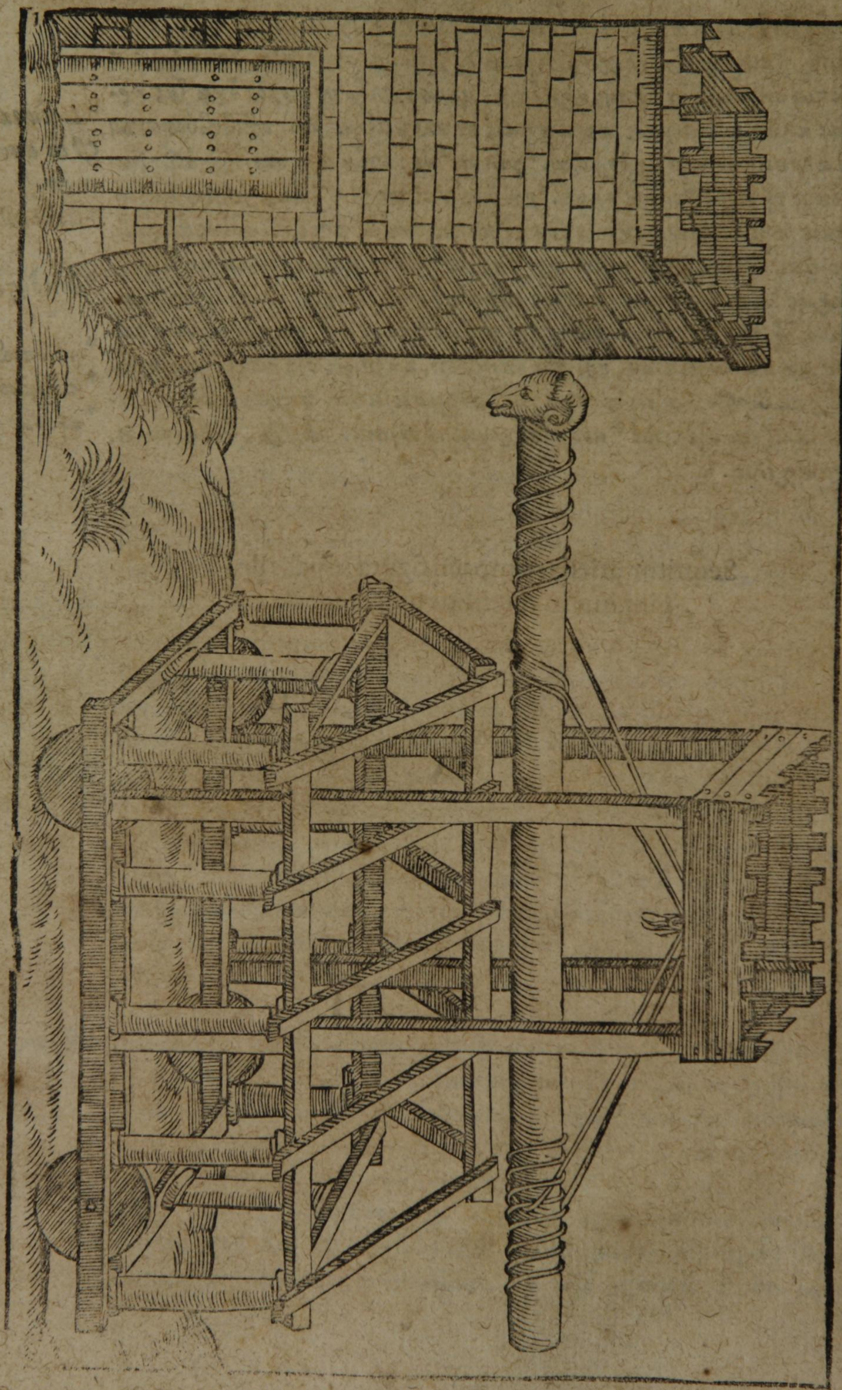
*τὸ ὄπισθεν.

*περισύρει.

*ἀνδρῶν ρ'.

Sequitur arietis compacti figura, qualis depingitur in veteribus membranis.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

Alias arietum constructiones à veteribus Mechanicis inuentas, memoriæ tradidit Apollodorus in Poliorceticis. Nimirum si nimio erat impedimento turrita illa moles, Scalas duas admouebant, ad imum maiore quidem interuallo dissitas, ad verticem verò minore iugo copulatas, atque in medio pendulum arietem librabant. Vel, duas item scalas parallelâ rectitudine constituebant, ac binos quoque arietes lineis parallelis porrigebant. Notat etiam ibidem ille author, eo validiores esse arietes quo longiores sunt καὶ ὑψηλότερον ἔχοντες τὸ ἄρτημα. Itaque si contingat sic suspendi arietem, vt crassior frons postumæ parti longè præponderet, huic appendicem plumbeam massam addendam illi æquilibrem; vt fortior sit ad mœnia disturbanda grauioris ponderis impetus. Hoc item quasi inuentum à maioribus refert: Si fortè in proximo non sit oblonga trabs, quâ solidus aries continuâ porrectione confici possit, duo triáue tigna, ferulis circumquaque validè confixis, quasi narthecismate quodam coniuncta, compingere & colligare, vt vsum longi arietis præbeant. Aut si metus sit, ne crebro conflictu lignorum illa compages fatiscat, singula ligna, singulis ἀρτήματι, suspendere; vt ita non continua quidem; at contigua sint; indeque mutuo in murum impetu contrudantur. Huiuscemodi alia multa libri Mechanici nondum editi suggerunt.

Arietes varii.

Ἦν κλίμακες δύο, κάτωθεν πλεῖον ἀλλήλων διεστῶσαι, ἄνω δὲ συναγωγὴν λαμβάνουσαι.

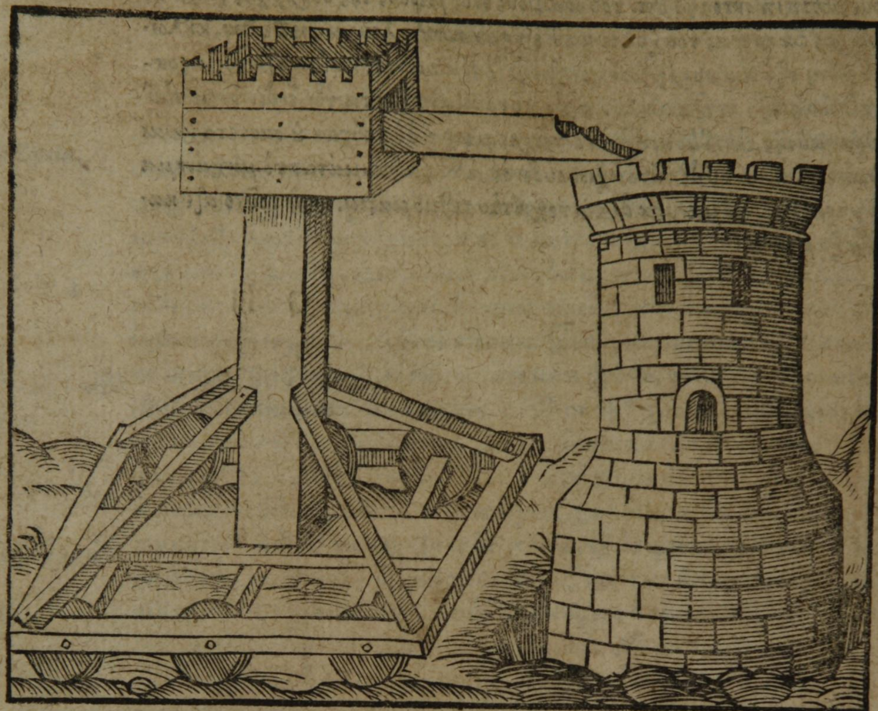
Αἱ συμβολαὶ αὐτῶν τέσσαρσι παλαιστιαίοις ξύλοις ναρθηκιζέσθωσαν. Ἑκάστου ξύλου ἰδίῳ ἀρτήματι βασταζομένου.

Καὶ ἑλεπόλεις.

Idem Athæneus lib. περὶ μηχανημάτων, helepoleως figuram sic
designat, & quædam addit quæ variis Onosandri locis lucem fa-
Helepolis, ciunt. Ἡ δὲ ὑπὸ Ἐπιμάχου τοῦ Ἀθηναίου γινομένη ἑλέπολις, ἣν Δημή-
τριος ὁ Ῥόδιος πολιορκῶν προσήγαγε τοῖς τείχεσιν αὐτῶν, ἐστι τοιάδε. Τὸ
μὲν ὕψος λαμβάνει πήχεις ϛ. τὸ δὲ πλάτος πήχεις η. γίνεται δὲ τῷ
Sambucæ. σχήματι πυργοειδής. ὑπομένει δὲ πληγὴν ὡς τριακονταταλάντου λίθου.
αἱ δὲ ἐκ τῶν πλοίων μηχαναί, ἅς τινας σαμβύκας προσαγορεύουσιν οὐκ
ἔχουσί τι ἄξιον γραφῆς, διὰ τὸ πᾶσιν αὐτὰς διαγνώστους εἶναι. καὶ *τοσοῦ-
*V. M. περὶ τον ἕκαστον διαφέρειν οἶδ' αἱ τούτω. ὥστε μή τι γίνεσθαι πολλάκις αἱρετώτε-
χίον. ρόν ἐστιν, ἢ κατασκευασθῆναι κακῶς. οἱ γὰρ ἐν τῇ *χίῳ πολιορκίᾳ ἀστοχή-
σαντες, καὶ μείζονας τῶν πύργων τὰς σαμβύκας κατασκευάσαντες, ἐ-
*αὐτούς. ποίησαν *τοὺς ἀναβάντας ἐπ' αὐτοὺς ὑπὸ τοῦ πυρὸς ἀπολέσθαι, μὴ
δυναμένους ἐπιβῆναι ἐπὶ τοὺς πύργους. χαλάσαι τι οὐκ ἦν οὐδενὶ τρό-
*ἐξωβαροῦς. πῳ αὐτούς, εἰ δὲ μὴ κατεστρέφετο τὰ πλοῖα, ἐξ ὧν ἐμετεωρίσθησαν *ἔ-
ξω βάρους τοῦ φορτίου γινομένου. Διόπερ μετὰ καὶ τῶν ἄλλων τοὺς μηχα-
*εἶναι. ναῖς μέλλοντας χρῆσθαι, τεχνίτας δεῖ μὴ ἀπείρους *τῆς τῶν ὀπτικῶν. Καλ-
*τῇ. λιστράτῳ γὰρ γράψαντι ὑπὲρ τῶν μηχανικῶν παραπλήσιόν τι συνέβη ἐν
*ἐπὶ. τῇ ἀγωγῇ *εἰς τὸ ἱερὸν τὸ ἐν Ἐφέσῳ, ἀγομένων ὑπ' αὐτοῦ λίθων. οὐ γὰρ
συνεῖδεν ὅτι ἔνια *ὑπὸ τῶν μικρῶν παραδειγμάτων τὴν φαντασίαν ποι-
οῦσιν, οὐ γὰρ γίγνονται εἰς αὔξησιν τὰ τοιαῦτα. πάλιν γὰρ ἐπ' ἐνίων μικρὰ
Hæc referen- παραδείγματα οὐ δύναται γίνεσθαι, ἀλλὰ τὰ ἐνεργοῦντα εὐθὺς κατα-
da ad Onos. σκευάζονται. καὶ γὰρ ἐκεῖνο τὸ τρίγωνον τὸ γινόμενον παράδειγμα πρὸς τὴν
pa. XXIII. ἀγωγὴν τῶν λίθων ηὐδοκίμει, αὐτὰ δὲ τὰ φορτία οὐκ ἠδυνήθη τῷ αὐτῷ
τρόπῳ ἀχθῆναι. Κατεσκεύασαν δέ τινες ἐν πολιορκίᾳ κλιμάκων γένη
Theatrorum παραπλήσια τοῖς τιθεμένοις ἐν τοῖς θεάτροις πρὸς τὰ προσκήνια τοῖς
scala. ὑποκριταῖς, ἐφάνησαν μέντοι οὐδὲν χρήσιμα. Ἡμεῖς δὲ κατεχωρίσα-
μεν αὐτὰς, διὰ τὸ ἐνίους τῶν νῦν μηχανικῶν ποιήσαντας παραδείγματα
Ξένον θέαμα. αὐτοῦ τοῦ ξένου τούτου θεάματος, ἐξαπατᾶν ἐπιχειρεῖν. Κτησίβιος δὲ
ὁ ἀσκρηνὸς, ὁ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ μηχανικὸς ἐν τοῖς ὑπομνήμασι κατεχώρι-
Ctesibij ma- σεν ὥστε ἐπὶ τεῖχος ἄνευ κλίματος ἀναβαίνειν διὰ μηχανήματος τοιού-
china. του. Φησὶ δεῖ κατασκευάσαι ἅμαξαν τετράκυκλον, καὶ ἐπ' αὐτῆς στῆσαι
* π. χωρεῖν. ξύλον πλάγιον τετράγωνον, ἐκκοπὰς ἔχον στρογγύλας ἐξ ἑκατέρου μέ-
AE.P. ρους κινούμενον εἰς δύο ξύλα ὄρθια, καὶ περὶ αὐτὸ σύριγγα περιθεῖναι
*π. ὁτὲ μὲν, κηλωνευομένην τηλικαύτην τῷ μεγέθει, ὥστε *χωρεῖν ἄνδρα ὀρθὸν ῥα-
& ὁτὲ δέ. Æ. δίως εἰσελθεῖν εἰς τὴν σύριγγα. καὶ *ὅτε μὲν προσπορεύεσθαι ἐν αὐτῇ: ὅτε δὲ
ἀναχωρεῖν οὗ γινομένου μετεωρίζεσθαι τὴν σύριγγα ἐξ οὗπερ βούλει μέ-

ρους

ρους, ἐπιπίπτοντος γὰρ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἑνὸς μέρους τῆς σύριγγος, διὰ τὸ ἐπὶ τὰς ἐκκοπὰς τοῦ ξύλου καθ' ἑτέραν αὐτοῦ πλευρὰν στρέφεσθαι, κηλωνεύεσθαι δὲ τὴν σύριγγα ὅταν γένοιτο τὸ στόμα αὐτῆς κατὰ τὸ τεῖχος, προσαχθείσης τῆς τετρακύκλου πρὸς αὐτὸ διανοίξαντα τὸν ἔνδον ὄντα τὴν θύραν αὐτῆς, ἐπιβῆναι ἐπὶ τὸ τεῖχος, μέτρα δὲ τούτων οὐ συντεταχέναι φαίνεται. γενναίου δὲ τοῦτο ἄξιον οὐδενὸς, ἀλλ' ἐκ θαυμάτων τὸ μηχάνημα συγκείμενον, καὶ μάλιστα δὲ τὸν τεχνίτην τεθαύμασται. καὶ τοῦτο δὲ κατετάξαμεν.

Helepolis in nauigio.

Sequitur ex eodem scriptore super mechanicis monitum prudens: simul ingeniosa descriptio helepolis in nauigio. ὅσα μὲν εἴρηται τοῖς ἅπασι καλῶς, πάντα νενόηταί μοι ἐπ' ἀκριβὲς περὶ ἑκάστου τὴν ἐξεργασίαν πεποιημένῳ, καὶ αὐτὸς δὲ *πεφιλοτίμημαι προσευπορῆσαι τοῖς πρὸς μηχανουργίαν χρησίμοις. οὐ γὰρ μόνον δεῖ τὰ καλῶς εὑρεθέντα ὑφ' ἑτέρων εἰδέναι, ἀλλ' ἐπείπερ ἐστὶν εὐκινησία περὶ τὴν ψυχὴν καὶ αὐτόν τι εὑρίσκειν δεῖ. ἐπ' ἂν δὲ πόλιν ἐνθάλασσον ἑλεῖν προαιρῶνται τινὲς τῶν ἀρχιτεκτόνων *ὑπεζυσώσαντες ὁλκάσι τὰ μηχανήματα ἐν ταῖς γαλήναις εἰώθασι προσάγειν τοῖς τείχεσιν. ἐὰν δὲ καταληφθῶσιν ὑπὸ τοῦ πνεύματος, καὶ τεθραμμένον ὑποδύῃ τοῖς σκάφεσι κῦμα, ἀναπλάζει τὸ ἐπηρεισμένον μηχάνημα τῶν σκαφῶν οὐχ ὁμοίαν ποιουμένων τὴν κίνησιν. ὅθεν *θρασυομένων τῶν μηχανημάτων ὑπὸ τῆς αὐτεπιβουλεύτου μηχανῆς τοῖς ἐκ τῆς *ἐναντίας θέρσος *καθίσησιν. δεῖ οὖν ἐν τῇ ἐσχάρᾳ τῇ ἐπερειδομένῃ

* πεφιλοτίμηται.

Infelicis ingenii alienis inuentis nihil addere posse.

* ὑπεζύγωσαν τε.

* θραυομένων.

* ἐναντίοις.

* καθίσταται.

δομένη ταῖς ὁλκάσιν* ἐρπάζειν μέσον τὸ λεγόμενον πιθήκιον, * ἵνα παντὶ κλίματι σαλεύοντος τοῦ κλύδωνος ὀρθὸν μένη τὸ μηχάνημα. πρὸς δὲ τοὺς ἀνέμους * καὶ τὸ ἐμπαράσκευον ἔχειν * ἀμυντήριον μικρὰς * ποιήσαντες ἐλεπόλεις, * ἵν᾽ ἂν ἄσσον γένωνται τὰ πλοῖα τοῦ τείχους, τότε δεῖ ἐν αὐτοῖς διὰ πολυσπάστων ἀνιστᾶν τὰ μηχανήματα.

* Forte ἁρμόζειν.
* ἵν᾽ ἐν π.
* δεῖ.
* το.
* ποιήσαντα.
* . π. ἐπὰν.

AE.P.

Totam verò helepoleων compositionem accuratius explicauit Biton lib. περὶ πολεμικ. ὀργάν. hoc verborum tenore. Ἐχομένων δὲ τούτων ἑλεπόλεώς σοι κατασκευὴν ὑποτάσσομεν, ἣν ἀρχιτεκτόνευσεν Ποσειδώνιος ὁ Μακεδὼν Ἀλεξάνδρῳ τῷ Φιλίππου. Ἔστι δὲ ἡ τῶν ξύλων κατεργασία παντοδαπή. ὅσα γὰρ εἰς τὰ ἐπιμήκη καὶ τὰς σανίδας ἐστὶν ἢ πεύκινα ἢ ἐλεάτινα ἢ πιτύινα, ὅσα δὲ εἰς τοὺς ἄξονας καὶ τροχοὺς δρύϊνα ἢ μελέϊνα. τὰ δὲ αὐτὰ καὶ εἰς κανόνας ἐν ὑποσυλώματα. δεῖ δέ σε προσδέναι ὅτι πρὸς τὰς προσβολὰς τῶν τειχῶν καὶ τὰ μεγέθη τῶν ἑλεπόλεων δεῖ κατασκευάζειν καὶ ὑπεραίρειν τοῖς μεγέθεσι τὰς ἑλεπόλεις. ἔστι δὲ καὶ τοῦτο μεθοδικὴ θεωρία. ἣν διείλεγμαι ἐν τοῖς ὀπτικοῖς. ἔκκειται γάρ μου τὸ γένος τῆς διοπτρίου. νῦν δὲ ἐπὶ τὸ ὑποκείμενον ἔργον χρὴ τὴν μετάβασιν τῶν λόγων ποιεῖσθαι. ἔστω πρῶτον ἡμῖν ὁ λόγος περὶ τοῦ ἄξονος τῆς τράφηκος. ἔστω γὰρ οὗτος ἔχων τὸ μὲν μῆκος ποδῶν ἑξήκοντα, οὗτος δὲ ἔστω ὁ λ. ἐν δὲ τούτῳ ἄξονες παράλληλοι ἔστωσαν τὰ μήκη ἔχοντες ποδῶν *ν. ἔστω δὲ ὁ τράφηξ τὸ ὕψος ποδῶν γ. καὶ κατασεσιδηρωμένος πρὸς τὸ μὴ βασανιζομένου αὐτοῦ *ῥηγμάτι λαμβάνειν. εἶτα ἔστωσαν ὑπὲρ ἐν ἄξονα κατὰ τὸν τράφηκα, ὑποσυλώματα ποδῶν β. ὥστε ψήχειν τὰς ἁψῖδας τῶν τροχῶν, καὶ μὴ θλίβεσθαι τοὺς φέροντας αὐτὰ ἀνθρώπους. εἶτα διπλοῦς τράφηξ *τῷ ὕψει διπλασίων, τῷ δὲ μήκει ὅσος τῷ πρώτῳ. οὗτος δὲ ἔστω ὁ μ, ἐκκεκολαμμένος τὴν πλευρὰν κατὰ τὴν μέσην εἰς προπυλίδα τὴν ω. ἐχέτω δὲ ἡ προπυλὶς ἴσον τῷ πλάτει αὐτὸ τὸ πρόπυλον τῷ ἐπιτιθεμένῳ πύργῳ. εἶτα ἐπάνω τοῦ τράφηκος τοῦ διπλοῦ ἐφεστάτωσαν ὑποσυλώματα ὕψει ποδῶν ς. στερεὰ τοῖς πάχεσιν. οὐ γὰρ χρεία ἐπὶ τῶν τοιούτων ἔργων ῥυκανήσεως λεπτουργίας, ἀλλὰ ἰσχύος. εἶτα ἀναμέσον τῶν ὑποσυλίων χιάσματα, ἵνα κατέχηται πάντοθεν συστήμασι τὰ ἐπάνω τῶν χιασμάτων τράφηξ ἔχων τὸ μῆκος ἀπὸ τῆς γωνίας, ἕως τῆς προπυλίδος, ἐξέχων τὸ ὕψος ἑκατέρου πόδας β. ἔστωσαν δὲ καὶ οὗτοι ἐψαλιδωμένοι, πρὸς τὸ μὴ λαμβάνειν ῥήγματα, ἐν ταῖς βίαις. καὶ δεδέσθωσαν τὰς συνθέσεις αὐτῶν πρὸς ἀλλήλας ἔχουσαι ἀραρότως, πρὸς τὸ ἀσαλεύτους εἶναι. εἶτα ἔστω πρότερον ἐν μέσῳ ἔχων ἐπάνω τὴν καμπὴν, ὅσον ἔχοντα τυγχάνει πλάτος τὰ ὑποσυλώματα τὰ μέσα τὰ βληθέντα ἕνεκεν τῆς προπυλίδος. ἐχέτωσαν δὲ τὸ ὕψος πόδας ς. ὡς εἴρηται. εἶτα ἐπάνω τῆς καμπῆς τράφηξ διηνεκὴς ἐψαλιδωμένος στερέμνιος, ἔχων τὸ ὕψος ποδῶν β. τὸ δὲ μῆκος ἴσον τῷ ὑποκάτω τράφηκι. ἐστεγάσθω δὴ τὸ πᾶν ἔργον. μὴ λανθανέτω δέ σε ὅτι ὑπὲρ μιᾶς ἐπιφανείας διελέχθην. ὃν γὰρ ἂν ἔχει μία πλευρὰ τρόπον, τοῦτον ἕξουσι πᾶσαι. ἐστεγάσθω τὸ μὲν πρῶτον ὕλῃ ξυλικῇ, εἶτα ἐπάνω κέντρωσιν, ἤτοι ἱματισμοῖς ὡς, ὅτι μάλιστα. *ψηχέσθω δὲ καὶ κατὰ τὰ μέσα τόπος ἐργατοκυλίνδριος, ὅστις τοὺς ἄξονας εὐκινητοτέρους παρέξει τῶν τροχῶν ἐχόντων τὴν μὲν περίμετρον τῶν τυμπάνων

Helepolis inspectio diligentior.

Posidonius Macedo.

Optica.

*η.

*ῥήγματα.

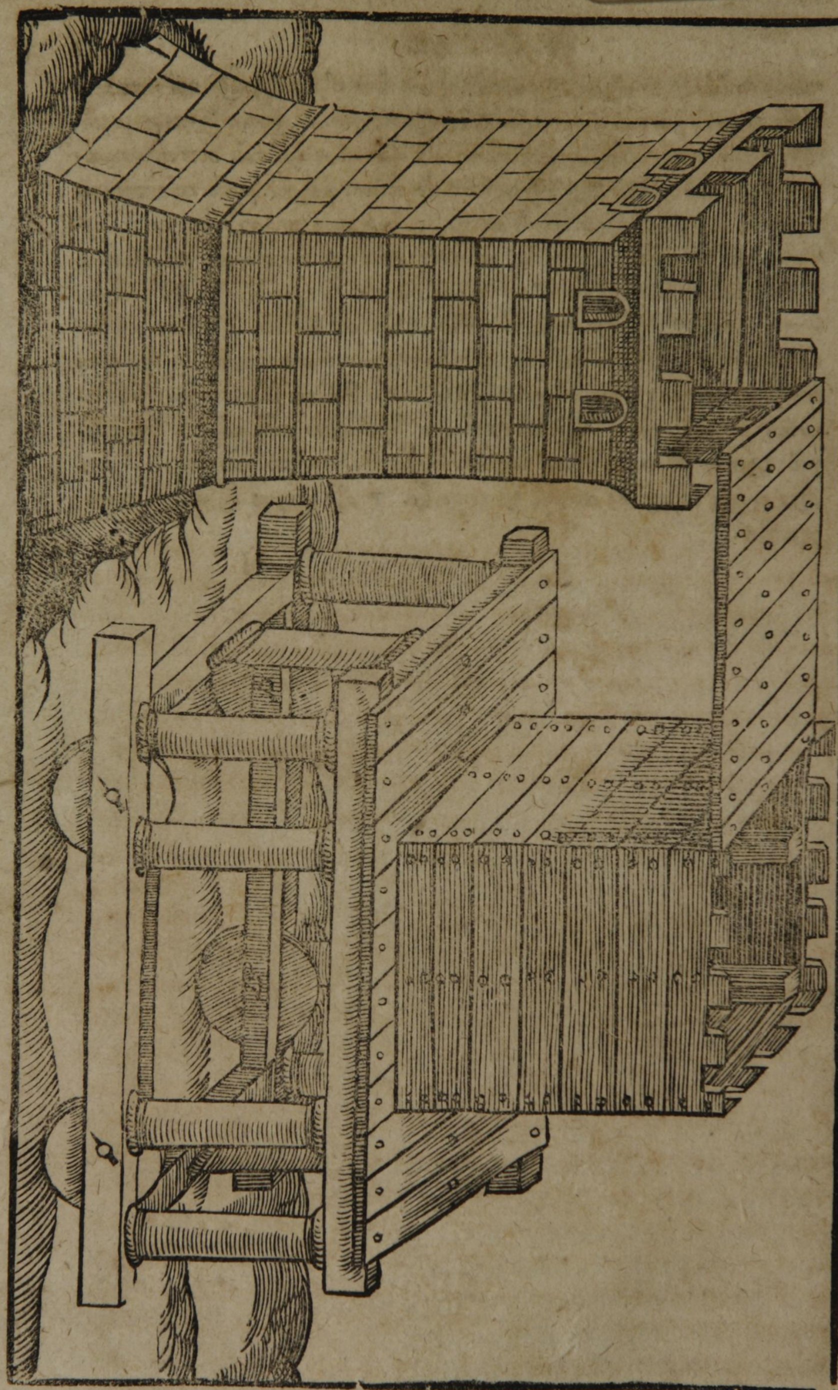
*τῶν.

Centuculi.

*ψηχέτω.

πάντων ποδῶν θ. τὸ δὲ ὕψος ποδῶν τριῶν. ἔσω δὲ πύργος καὶ κατὰ τὸ πρόπυλον τὸ ὑποκείμενον ἔχων τὸ ὕψος πηχῶν. ν. ξύλινος κεκονιαμένος, ἔχων ἐν αὐτῷ τὰς ἀρχὰς τῶν ἐγκλιμάτων τε καὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς κατὰ τὸ ὕψος διαθέσεως ἰσόπεδον εἶναι τῷ ἐγκλίματι τοῦ ὑποκειμένου ὕψους τοῦ πύργου. τῆς δὲ αὐτῆς διαθέσεως ὑπαρχούσης ἐν τῷ ὀργάνῳ, καὶ τῶν αὐτῶν ἐπιπέδων τοῦ τε τείχους καὶ τοῦ πύργου εἰς ἄλληλα συγκειμένων τοῦ κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον. δεῖ οὖν μικρὸν ἔξωθεν τοῦ τείχους ἀπενεγκόντα τὸ ὄργανον, πρὸς τὴν τῶν ἑλκόντων ἀνδρῶν διάθεσιν καταμερίσαι τὸ πλῆθος αὐτῶν. ὅπως οἱ μὲν ἕλκοιεν, τὸ πᾶν ἔργον, οἱ δὲ λοιποὶ συνήθως ἀπομερίσωσι τὰ ἐγκλίματα ἐν τοῖς βάθεσι τῶν πύργων. οἱ δὲ ἄνω ἄνθρωποι, καὶ οἱ ἀρχιτεκτονοῦντες τιθέτωσαν περὶ αὐτοὺς τοὺς πύργους ἐρινοὺς πόκους, ἵνα τὰ προσπίπτοντα βέλη ὑπὸ τῶν ἐναντίων μηδὲν αὐτοὺς ἀδικῇ εἰς αὐτοὺς ἐμπίπτοντα. τὸ δὲ σχῆμα ὅπερ ἐστὶν ὑπογέγραπται.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

Ἡ σαμβύκας.

De Sambucis præter ea quæ iam in ſuperioribus obiter notata ſunt, hæc etiam in Bitonis libro περὶ πολεμικ. ὀργαν. leguntur. Ἐχομένων δὲ τῶν γεγραμμένων ὑπογράψαμεν σαμβύκης κατασκευήν. φέρει γὰρ καὶ τοῦτο τὸ ὄργανον ἐν τοῖς πολεμικοῖς ἀγῶσι, μεγάλων πραγμάτων κινήσεις. ὑπογράψω δέ σοι ἣν ἀρχιτεκτόνευσεν Δάμιος ὁ Κολοφώνιος. εἶχε γὰρ τὴν κατασκευὴν τῆς συμμετρίας τοιαύτην. Ἦν τράφηξ, καὶ εἶχεν ἐν αὐτῷ παραλλήλους ἄξονας. οἱ δὲ ἄξονες ἦσαν περιτροχισμένοι. ἦσαν δὲ τῶν μὲν τροχῶν αἱ διάμετροι, ποδῶν τριῶν. τοῦ δὲ τράφηκος πλάτος ποδῶν γ. καὶ τὸ ὕψος ποδῶν β. τὸ δὲ μῆκος ποδῶν κζ. ὕψος δὲ κιλλίβαντος τοῦ ἐπὶ τῷ τράφηκι ποδῶν λδ. ἔστω δὲ ὁ κιλλίβας ὁ ν. * στερεὸς καὶ ὀρθῶς ἀραρὼς πρὸς τὴν τράφηκα σεσιδηρωμένος κατὰ τοὺς ἀναγκαίους τῶν τόπων· ἔπειτα διὰ τοῦ ἐπιστυλίου τοῦ κιλλίβαντος ἤχθωσαν κανόνες δύο ἀγκωνοειδεῖς, καὶ αὐτῶν καὶ τῆς κορυφῆς τοῦ κιλλίβαντος διώσθω ὁ κοχλίας, οὗ τὸ μὲν μῆκος, ποδῶν ιε. ἡ δὲ περίμετρος δακτύλων ιθ. καὶ κατὰ τὰς βάσεις τοῦ κοχλίου αὐτὸ τοῦ ἐπιστυλίου ἔστω ἐργάτης, ὃς ἐπιστρέφει τὸν κοχλίαν κατὰ τὰς ἐκτάσεις. καὶ πάλιν εἰς τὸ ἐναντίον στρεφόμενον κατὰ τὰς ἐλαττώσεις. ἔστω δὲ ὁ ἐργάτης ὁ κ. εἶτα ὑπὲρ τὴν κορυφὴν τοῦ κιλλίβαντος ἐν τῷ κοχλίᾳ ἄνω κείσθω. * κατακλίσει δὲ διπλῆ ἐκκεκολαμμένη πᾶσι τοῖς κλίμασιν ἔχουσα μὴ πολὺ τὸ ψῆχον τῆς διαστάσεως, ἀλλ' ὥσπερ * συμπεφυκὸς πᾶσι τοῖς ἐμβαλλομένοις, κατὰ δὲ τὸν ἐνδεχόμενον λόγον τῇ παραθέσει τὸ μῆκος ἔστω, ὥστε γιγνομένων εἶναι τὴν ἀπ' αὐτῶν τῶν ὀπῶν μοῖραν ὑπὸ δυωδεκαπλάσιον τοῦ ὅλου μήκους διὰ τῆς κατακλεῖδος παρὰ τὸν κοχλίαν διώσθω σαμβύκη, ἔχουσα τὸ μῆκος ποδῶν ἑξήκοντα, γεγονυῖα τῷ πλάτει πρὸς τὴν ἐκ τοῦ τρήματος τοῦ κοχλίου. εἶτα διαστοιχιζέσθω, τοὺς ἐπιβαίνοντας ἄνδρας τεθαρρηκότως ποιεῖσθαι τὴν ἀνάβασιν εἰς αὐτήν. ἔστω δὲ κατὰ τὸ ω. πάλιν δὲ ποδῶν ς. πάντοθεν πλάτος καὶ μῆκος. ἐχέτω δὲ μολίβδου τὸ πλινθίον τοσοῦτον πλῆθος, ὥστε ἰσόρροπον ποιεῖν τὸν μόλιβδον τὸ ὅλον σήκωμα τῆς σαμβύκης. εἶτα πάλιν κατὰ τὸ ἄκρον τὸ ἄνω, ἔστω πλατυτέρα τοῖς ἐπὶ τὸ τεῖχος ἀναβαίνουσιν. εἶτα ἀποστήσας τὸ ἄκρον τοῦ ἄνω διαστήματος ὅσον ποδῶν ἕξ ἔστω κλίμαξ ἐν κανόσι στερεμνίως ἐνδεδεμένη καὶ τὴν κίνησιν ἐχέτω στερεμνίαν. ἐχέτω δὲ τὸ μῆκος ἴσον τῷ κιλλίβαντι, ὥστε ὅταν ἡ κλίμαξ ἅψηται τοῦ ἐδάφους, ὀρθὴν γίνεσθαι κατὰ τὸ κέρας τὴν σαμβύκην.

Damius Colophonius.

* V. M. στερεὸς καὶ ὀρθός.

* κατακλεὶς διπλῆ.

ὅταν δὲ ἀναλάβῃ τὰ σώματα, τότε χρωμένους τῇ ἐπιστροφῇ τῇ τοῦ κοχλίου, δημιουργεῖν τὴν ὑποκειμένην πρᾶξιν. Desideratur figura in manuscripto, quæ non parum ad extricanda hæc verba profuisset: nec mihi fuit ad manum pictor qui eam commodè redderet.

Ἢ χελώνας χωστρίδας.

*π. κελοκοπῆσαι. Æ. P.

Varias Testudines compingebant,; τὰς μὲν ἐπὶ τὸ ὀρύξαι, τὰς δὲ ἐπὶ τὸ * κελοκοποιῆσαι. De illis nonnulla suprà dicta sunt. De vtrisque verò multa legi in libb. manuscriptis, satis ex antiquis historijs nota, idcirco nec in iis nunc immorari placet. Vid. I. Lips. Poliorc.

Ἢ καταπέλτας.

* *Alij Iosephum citant.*

Ballistarum mira vis.

Catapultas, ballistas, ὄργανα καταπελτικά. Maxima huiusmodi machinarum vis: Et si * Iulio Africano credimus, τῶν ὑπὸ τῆς μηχανῆς ἀφιεμένων πετρῶν ὁ ῥοῖζος ἐπάλξεις τε ἀπέσυρε, καὶ γωνίας ἀπέθρυπτε πύργων. καὶ τοσοῦτον, ὅτι πληγεὶς τις τὴν κεφαλὴν ὑπὸ τῆς πέτρας, καὶ τὸ κρανίον ἀπὸ τριῶν ἐσφενδονίσθη σταδίων. γυναικός τε πληγείσης τὴν γαστέρα προϊούσης ἐκ τῆς οἰκίας, ἐξέσεισε τὸ βρέφος ἐφ' ἡμιστάδιον. Biton lib. περὶ πολεμικῶν ὀργάνων καὶ καταπελτικῶν. duas figuras catapultarum siue λιθοβόλων exposuit, quas publicâ luce donari non erit inutile. Sic igitur in fragmentis manusc.

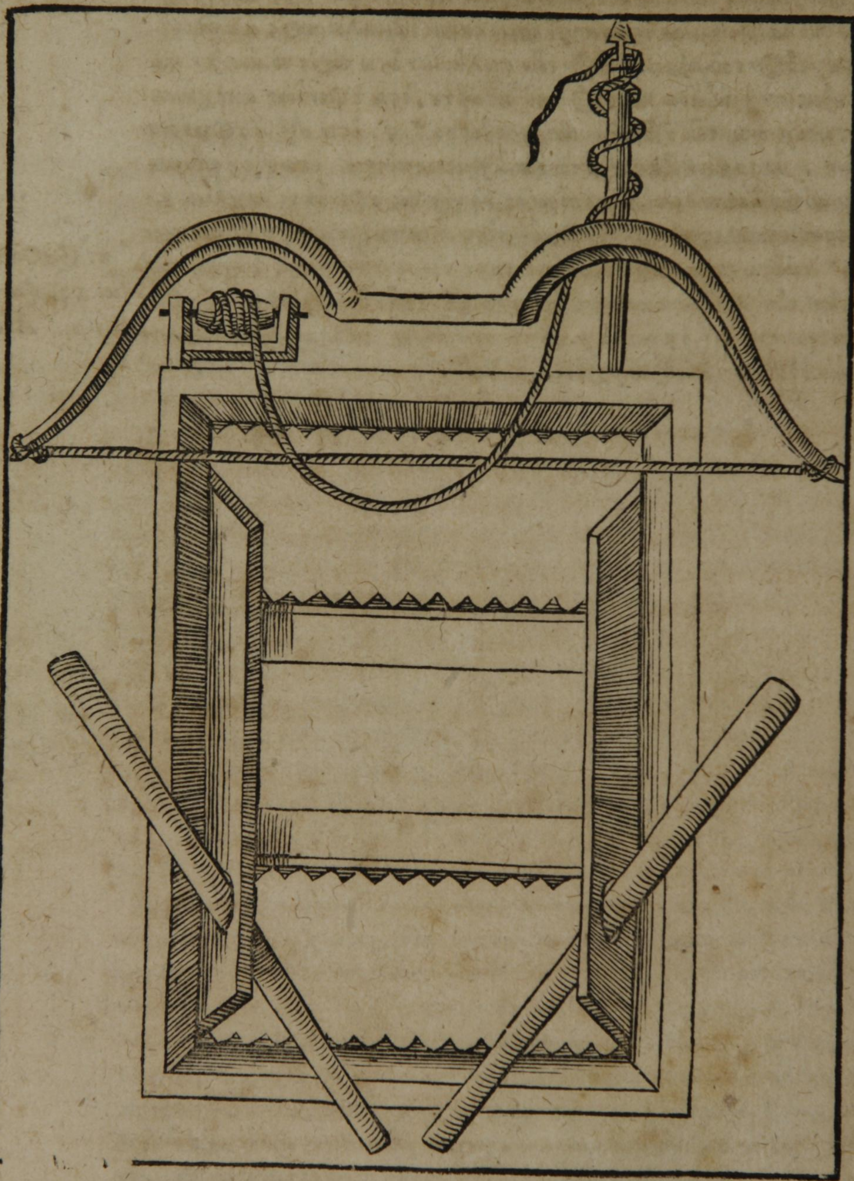
Charon Magnesius.

Ἀρξώμεθα οὖν καταβάλλεσθαι τὸ ὑπογεγραμμένου πρώτου λιθοβόλου τὴν κατασκευήν. ἀναθεωρεῖν δέ σε παρακαλῶ τῇ λογοθεσίᾳ. ἔστι δὲ τοῦτο πετροβόλον ἐν Ῥόδῳ ἠρχιτεκτονημένον ὑπὸ Χάρωνος τοῦ Μαγνησίου. ἔστι γὰρ ἔχον ὀρθοὺς κανόνας τοὺς αβ. εἶτα οὗτοι ἔστωσαν ἔχοντες τὸ μὲν μῆκος ποδῶν ἕξ. τὸ δὲ πλάτος καὶ τὸ ὕψος ἡμιποδιαῖον. εἶτα ἕτεροι δύο παράλληλοι κανόνες συμπεπηγότες τοῖς πρώτοις οἱ γγ. ἔχοντες τὸ μὲν μῆκος πηχῶν. *γς. τὸ δὲ πλάτος ποδὸς ἑνός. ἔστω δὲ τὰ ἄκρα τῶν κανόνων σεσιδηρωμένα ἢ κεχαλκωμένα μὴ ἔλασσον ἐπὶ πόδας β. τὸ μῆκος, πρὸς τὸ ἐν ταῖς βίαις μὴ ῥίπτεσθαι. εἶτα ἔστωσαν οὗτοι οἱ κανόνες οἱ γ ἔχοντες ὀδόντας πριόνων σιδηροῦς, μὴ ἔλασσον δὲ δυοῖν δακτύλων ἔστωσαν. ἔχουσαι αἱ λεπίδες ἀνάλογον τὸ πάχος. καὶ βλεπέτωσαν οἱ μὲν ἄνω ὀδόντες κάτω καὶ πρὸς τὸν ὑποκάτω κανόνα καθὼς καὶ ἐν τῷ διαγράμματι ὑπόκειται. οἱ δὲ κάτω, πρὸς τὸν ἄνω τὸ πλάτος αἱ ὀδοντούμεναι. εἶτα ἔστωσαν ἄλλοι ιβ. κανόνες ὅμοιοι καὶ ἰσοπαχεῖς τοῖς πρώτοις ἑαυτῶν τοῖς γ. οἱ δὲ ε. ἔστωσαν δὲ οὗτοι μὴ ἐνδεδεμένοι ἀλλὰ ἐν λινιδίοις ὑπαρχέτωσαν. ὥστε δύνασθαι αὐτοὺς κατὰ τὰς ἐπιστάσεις ἀναβαίνειν μὲν τὸ ἄνω, καταβαίνειν δὲ τὸν κάτω. ἔστωσαν δὲ καὶ οὗτοι οἱ κανόνες ἔχοντες ὀδόντας ὁμοιοειδεῖς τοῖς πάχεσι καὶ τοῖς μεγέθεσι

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

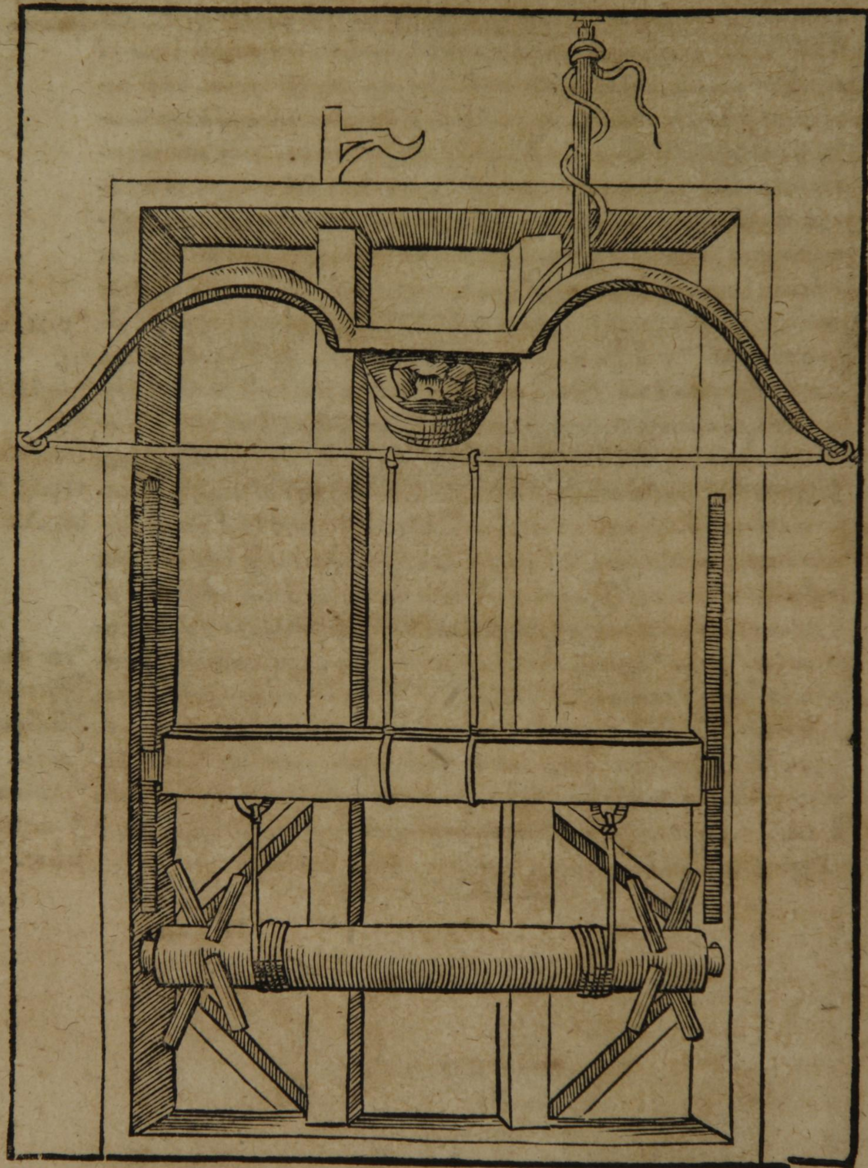
γέθεσι τῆς πρώτης. ἔστωσαν δὲ παράλληλοι. ὥστε ἐπὰν σφιγχθῇ τὸ ὄργανον διὰ τῆς ἐπιτάσεως, ἐμπίπτειν τοὺς ὀδόντας τοὺς ἐν τοῖς κανόσι πρὸς ἀλλήλους, καὶ γίνεσθαι τῶν ἄνω δύο κανόνων μίαν τὴν συναφὴν, καὶ πάλιν τῶν κάτω δύο κανόνων μίαν. ἔστωσαν γὰρ καὶ οἱ κανόνες ὁμαλοὶ πρὸς ἀλλήλους. τὸ δὲ μέγεθος τοῦ διαστήματος τῶν σωληνίων ἔστω πρὸς τὸ ἄνωθεν καὶ κάτωθεν: ἐπὶ δὲ τοῦ ἄνω κανόνος τοῦ τετάρτου, ἔστω σφενδόνη ἀπέχουσα ἀπὸ τῶν κανόνων τῶν ᾱβ. ἐξ ἑκατέρου ποδὸς τὸ * ϛ̄. ἔστω δὲ ἡ σφενδόνη τριχίνη, δυναμένη βαστάζειν τὸν ἐπιτιθέμενον πέτρον. ἔστω δὲ ἡ περίμετρος αὐτῆς δακτύλων ι. εἶτα ἐπὶ μιᾶς ἀρχῆς τῆς σφενδόνης κοχλίας σιδηροῦς συμπεπλεγμένος τῇ σφενδόνῃ ἔστω, εἶτα πάλιν ἀπὸ τοῦ α. ἀπέχον πόδα * ᾱς ἔστω τόξον προσηρτημένον πρὸς τὸν κανόνα τὸν γ. ἔχοντα τὴν τάσιν ἐπὶ τὴν διὰ τῶν κανόνων ο̄ζ. ἐπισημαίνων τῶν θ̄κ. ὁ μέλλω * ἐξαφεῖν τὸν πέτρον. ἐχέτω δὲ ὁ κανὼν ὁ γ. ἀγκῶνας σιδηροῦς: ὅπως ἰσχύῃ τὰς ἀφέσεις φέρειν. τὸ δὲ σχῆμα, ὅτι τυγχάνει, ὑπόκειται.

* π. ἐξαφεῖναι. vel ἐξαφιέναι. Æ. P.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

Ὑπογράψομεν δέ σοι καὶ ἑτέρου τρόπου λιθοβόλου κατασκευήν. πολλά- *Altera catapultæ figura.*
κις γὰρ αἱ τῶν τόπων θέσεις, οὐκ ἀποδέχονται τὰ αὐτὰ τῶν ὀργάνων. ἔστι δὲ τοῦ-
το κατεσκευασμένον ἐν Θεσσαλονίκῃ ὑπὸ Ἰσιδώρου τοῦ Ἀβυδηνοῦ. ἔχει δὲ *Isidorus Abydenus.*
καταβολὴν τῆς ἀρχιτεκτονικῆς τοιαύτην. κανὼν ἦν τετράγωνος ἔχων τὸ
μῆκος ποδῶν ιε. τὸ δὲ πλάτος ποδῶν δύο, καὶ τὸ πάχος ὁμοίως. ἦν δὲ εἰρ-
γασμένος ὁμαλὸς πάντοθεν. εἶχε δὲ καὶ περισεσιδηρωμένα τὰ ἄκρα ἄνω-
θεν καὶ κάτωθεν ἐπὶ πόδας δύο, καὶ ἔστω οὗτος ὁ κανὼν ὁ α. εἶτα ἀπὸ τῆς σι-
δηρώσεως ἦν ἕτερος κανὼν τὸ μῆκος ἔχων πόδας ιβ. ὁ κ ἔχων τὸ πλά-
τος ποδὸς α. εἶτα ὁμοίως καὶ ἐν τῷ ἄλλῳ μέρει ἀπὸ τῆς σιδηρώσεως ἕτερος
κανὼν ἰσομεγέθης τῷ κ ὁ λ καὶ διὰ τῶν κ λ κανόνων ἦν διωσμένος κοχλίας
σιδηροῦς ἐνηρμοσμένος ἐν ἐπιτονίοις. εἶχε δὲ τὴν διάμετρον ὁ κοχλίας
ποδὸς τρίτον μέρος. ἐχέτωσαν δὲ οἱ κ λ. *ἀγκῶνας σιδηροῦς τοὺς δε. εἶ- *V. M. κανόνες.
τα ἀπὸ ποδῶν *ϛ. τοῦ *κ καὶ ἑνὸς ἐπὶ τὴν α κανόνα ὀρθὸν ἕτερον κανόνα
ὑποθήσομεν ἴσον τῷ κα. τὸν μ. εἶτα τοῦ τὸ ἕτερον κανόνα ἴσον τὸ αὐτὸ διάστη- *deest in V. M.
μα ἀπέχοντα ἀπὸ τοῦ λ. ὅσον ὁ μ. ἀπὸ τοῦ κ. ἔστω δὲ αὐτὸ ὅπου τὸ ν, καὶ *διή-
σθω δι' αὐτῶν κοχλίας ἕτερος ἰσομεγέθης τῷ ἐπάνω. καθηρμόσθω δὲ καὶ *π. διώσθω.
οὗτος ἐν ἐπιτονίοις. εἶτα ἀγκὼν ἄλλος φερέτω σιδηροῦς ἀπὸ μέσης τοῦ μ. κα- vt pag. 59.
νόνος ἐπὶ τὸν ν σιδηροῦν ὁ τ ἀπέχων τοῦ κάτω κοχλίου πόδα α. ἕτερος ἀγ- bis. AE.P.
κὼν διωσμένος διὰ μέσης τοῦ ν κανόνος ἔσω. καὶ ἐνδεδεμένος δὲ ἔσω ἑκάτερος
σιδηραῖς λεπίσι, πρὸς τὸ ἀκινήτους δὲ εἶναι τὰς λινέας, ὅ, τε ν κανὼν καὶ ὁ μ
ἐχέτωσαν κέρακας σιδηροῦς, ἀδιαιρέτως παντὶ ἔργῳ στερεμνίους ὡς ὅτι μά-
λιστα ἐπ' *ἄκρῳ *ἔχον δὲ δύο ἀνακαμπτάς. εἶτα καὶ ἕτερος κανὼν ἐπικεί- *ἐπ' ἄκρων.
σθω ἐπὶ τῶν μ ν κανόνων. *βεβηκὼς δὲ κατὰ τῶν λ κ ὁ ξ. σιδήρῳ ἐνδεδεμένος *ἔχοντες δύο:
ἀραρότως. διὰ δὲ τοῦ μέρους τοῦ κανόνος τοῦ ἀπολαμβανομένου ἀπὸ τοῦ μ ν, *βεβηκώς.
διακείσθω τόξον *τὸ π. ἐπεχέτωσαν δὲ οἱ κέρακες οἱ ἀπὸ τῶν *λινίων ἀλ- *τόπῳ.
λαγίστρια ἐκτείνειν τὴν νευρὰν τοῦ τόξου ἐν ταῖς ἐπιτάσεσι τῶν κοχλιῶν. εἶτα *λινέων
ἐν τοῖς μ ν. κανόσι σφενδόνη *κατηρτισμένη ἐκ τριχῶν, ὥστε δύνασθαι τὸ *κατηρτισμένος.
πέτρον βαστάζειν, ἢ ψ. τὸ δὲ σχῆμα ὅτι τυγχάνει, ὑπόκειται.

Dedi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

Dedi hæc omnia vt ſunt in veteribus ſcidis, non optimis; nec ſatis emendata aut accurata videntur. ſed & picturæ ipſæ authoris menti ac verbis minùs reſpondent: attamen niſi ope libri melioris, immutare nefas. Et hinc certè, ſi quæ vtilem hiſtoriam iuuant ea decerpere mihi libet, non licet autem eſſe architecto. In iiſdem ſcidis habui librum, aut potiùs libri partem aliquam, cui titulus, Κτησιβίου Βελοποιϊκά, multæ ibi catapultarum aut balliſtarum, quæ non ſaxa ſed tela emittunt, ſpecies, ab Vitruuio poſtea tractatæ. hominibus verò noſtris nondum intellectæ. Equidem poſt illorum inritos conatus, nodum abſcindam potiùs quàm extricem. nimis lenta ea vincla ſunt & mentem,

Quàm magis intendas, tanto adſtringunt artiùs.

PAGINA LVIII.

Διόπερ ἀγαθὸν παλαιςὴν.

Mauritius Strateg. II X. Δεῖ τὸν ςρατηγὸν ἐν ταῖς πράξεσιν, ὥσπερ ἀγαθὸν παλαιςὴν, δεικνύειν μὲν ἕτερα, ἐν τούτοις πειρᾶσθαι τοὺς ἐναντίους ἐξαπατᾶν, χρῆσθαι δὲ τοῖς ἁρμόζουσι τῷ καιρῷ, καὶ οἷς ἂν τ̃ μαχομένων κρατήσειεν.

Εἰ δὲ ἐντύχει. Leo Conſt. XV. §. 16.

Ἄγρυπνος ἔσω. Liber F M. ἄγρυπνος ἐςώς.

Πολλὰ τὰ τοιοῦτα. Liber F. M. πολλὰ τὰ τοιαῦτα.

PAGINA LXII.

Κηρυττέτω τοὺς ἀνόπλους.

Leo Conſt. §. 22. Κηρύξεις δὲ πότε καὶ διαλαλήσεις. ἵνα τὸν μὴ ἔχοντα ὅπλα μηδεὶς φονεύῃ. μόνους δὲ ἀποκτείνειν τοὺς τὰ ὅπλα φοροῦντας. ταύτην δὲ τὴν φωνὴν διαλαλῆσθαι παρακελεύου τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ καὶ τῇ γλώσσῃ τῶν πολεμίων. &c.

PAGINA LXIII.

Ἄμυναν ἀνταγώνιςον.

In orâ Codicis F. M. ἀνταγώνιςον ἔχων ἦν. rectè. Sic Eunapius in AEdeſio ἀνταγώνιςον καὶ ἄμαχον νίκην, dixit.

Γυναῖκα.

Captiuas mulieres vltrò remittendas, nec in vinculis retinen- Ca[illegible]iua mu[illegible]er...

das aut torquendas, censet. At barbarus ille & immanis, Euphrosynen aduersus helepoles tanquam munimentum obiiciebat, & arieti mœnia percutienti, equitantis instar, impositam vexabat. Nicetas I. Andron. Εὐφροσύνην ἐκ Βυζαντίου ἀνακομίσας, νῦν μὲν ὡς πρόβλημα περὶ τὴν τῆς ἑλεπόλεως, νῦν δὲ τῷ κριῷ ἐπαναβάλλων ὡς ἐν ὀχήματι προσήγων οὕτω τὸ μηχάνημα. Miserabilis enim etiam inter bellicos furores fœmineus sexus. Θέαμα ἄνθρωποι σαρκίον ἁπαλὸν, καὶ τοῦτο γυναικεῖον, ὡς ἔρυμα σιδήρου προβεβλημένον. Et frustra belli vires reparandas mulieribus additis quis metuat: Eæ scilicet armis inutiles, ac propter imbecillitatem imbelles. Inde hominem ignauum fœminam vocant non virum. Quò pertinet Lucilianum illud, Sat. X X V I I. *Insanum vocant, quem maltam ac fœminam dici vident*. Sic Iulianus Imp. Epistolâ ad Alexandrinos, necdum editâ, Dionysium inertem & nequam alloquitur: Σαυτὴν ἐπαινεῖς, ὥσπερ Ἀστυδάμας, γύναι. Sic Artemisiâ contra Græcos pugnante, quasi monstro territus Xerxes, exclamauit Ὦ Ζεῦ, τοὺς μὲν ἄνδρας γυναῖκας πεποίηκας, τὰς δὲ γυναῖκας ἄνδρας. Polyæn. IIX. Præter naturam enim fit, vt mulieres naturâ delicatæ, arma capiant tenerumque corpusculum bellico oneri, cruentisque vulneribus subiiciant. Clem. Alexand. Pædag. II. c. XI. ἀναίσθητον εἰς βλάστην ἡ γυνή. Anna Cæsarissa apud Nicetam, Briennium virum fugacem ac pauidum acriter vrgendo incusans, naturam ipsam quasi capitali crimine lacessebat, ὡς αὐτῇ μὲν διαχοῦσαν τὸ ἄρθρον καὶ ἐγκοιλάνασαν, τῷ δὲ Βρυεννίῳ τὸ μόριον ἀποτείνασαν καὶ σφαιρώσασαν. Corporalia munera fœminis sexus ipse denegat. cuius imbecillitatem infirmitatémque legum & iuris periti considerauerunt. l. 3. D. de muneri. & honorib. l. 2 § 2. D. ad Velleian. l. 5. C. eo l. 5. §. ad filias. C. ad l. Iul. ma. Diuersa porro fuit Platonis sententia lib. V. de Repub. Nudanda mulierum corpora bellicisque studiis obduranda. Et Alcibiade I. rem virtutémque bellicam, non virorum magis quàm mulierum; nec virilem adeo, sed humanam dici debere contendit. & notat Olympiodorus. Κοιναὶ γὰρ αἱ ἀρεταὶ τῶν ἀνδρῶν, εἴγε κοιναὶ αἱ φύσεις. τὰ γὰρ αὐτά ἐστι μόρια ἀνδρεῖα καὶ γυναικεῖα, παρὰ τὴν θέσιν μόνον ἔχοντα τὴν διαφοράν. εἰσωθούμενα γὰρ τὰ ἀνδρεῖα μόρια γυναικεῖα γίνεται. καὶ τὸ ἀνάπαλιν τὰ γυναικεῖα ἐξωθούμενα. Idē tamē Philosophus naturali mulierū infirmitati consulens, iis non nisi leuiora relinqui debere munera suadet: τὰ ἐλαφρότερα τῶν γυναιξὶν ἢ τοῖς ἀνδράσι δοτέον, διὰ τὴν τοῦ γένους ἀσθένειαν. Deniq; mulieres ad omnia, præterquam ad virorum sarcinas, inualidæ.

Est etiam hodie militare supplicium. Faire cheuaucher le Canon.

Mulieres imbelles.

Audax fœmina dictum.

Mulierum corpora bellicis studiis obdurari debere.

Leuiora tamen onera iis imponenda.

Παι-

Παιδάρια.

Vt mulieres, ſic pueri quoque imbelles. vnde & homines ignaui ac debiles, Pueri dicuntur. Afran. Sororib. *At puer eſt veſcis imbecillus viribus.* Seneca lib. III. Epiſt. pauidos, omniaque diſcrimina timidè circumſpicientes, pueros vocat: *Quod vides, inquit, accidere pueris, hoc nobis quoque maiuſculis pueris euenit.* Pueri.

Ἀσθενεῖς ἀνθρώπους καὶ γεγηρακότας.

AEgros & ſenio confectos: γηραλέοντε αἰεὶ πανεπλίης βάκτρον ἀρμαψαμένους. Paul. Silentiar. Anthol. VI. 25.

PAGINA LXIV.

Προσφιλῆ ἐκεῖνα μὲν γὰρ φθόνον ἐγέννησαν.

Liber F. M. πρὸς φίλους ἔχων. ἃ μὲν γὰρ φθόνου. &c. Senec.

Hactenus ad Onoſandrum.

Scribebam Lutetiæ Pariſiorum, Kal. Nouemb.

A. S. M. D. IIC.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.341

IANI GRVTERI
varii discursus;
Sive
Prolixiores Commentarii
ad aliquot
insigniora loca
TACITI.
atque
ONOSANDRI.

In Bibliopolio Commeliniano.
CIƆ IƆ C IV.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.341

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

Amplissimo nobilissimoque viro DN. JACOBO BONGARSIO, Domino de Chesnaye &c.

Christianissimi Galliarum Regis Consiliario, atq; in Germaniam Exlegato,

JANUS GRUTERUS.

DEBEO & hoc inter alia reditui tuo è Galliis, Bongarsi desideratissime; quòd si pagellis his requirerem *Melititen Dioscoridis*, quo se Eruditorũ populo longè latéq; facerent fauorabiles, non excutiendæ eis venirent Magnatum dactyliothecæ: adeò tu, ipsamet illa es gemma; certè virtutẽ illius omnem solidè possides. Nã ex quo, non minore dexteritate quàm religione, sacratissima Opt. Max. Regis oracula Germaniæ insinuas; tantum tibi ad promerendam mortalium *omnium voluntatem vel ingenii vel artis, vel fortunæ superfuit*, vt ex vero dici merearis, *Amor ac deliciæ generis humani*; idque consonâ opinione Doctorum juxtà ac Bonorum. Sed enim, cùm Inscriptiones nostras planè fecerit inviolabiles divinum sacræ Cæsareæ Majestatis, Rudolphi II, elogium; non solũ *approbantis fidem nostram atque industriam*, sed censentis insuper, *præclarè meritam de vrbe totóque Imperio Romano*: haud gravatim & istas studiorum meorum exercitationes eadem summi Imperatoris consecrabit dignatio: præcipuè cùm etiam, nescio quâ, circumdentur lucenti umbrâ Antiquitatis, atque eâ quidẽ augustâ. Legimus enim de D. Augusto Suetonii capite LXXXIX: IN EVOLVENDIS UTRIUSQUE

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

LINGUÆ AUCTORIBUS, NIHIL ÆQUE SECTABATUR, QUAM PRÆCEPTA ET EXEMPLA PUBLICE VEL PRIVATIM SALUBRIA: EAQUE AD VERBUM EXCERPTA, AUT AD DOMESTICOS, AUT AD EXERCITUUM PROVINCIARUMQUE RECTORES, AUT AD URBIS MAGISTRATUS PLERUMQUE MITTEBAT; PROUT QUIQUE MONITIONE INDIGERENT. Sanè simile etiam aliquid, tam superstitiosè heîc secutus sum, ut ne latum quidem unguem ab eius vestigiis declinandum mihi duxerim: nisi quatenus uberiore forsan mensurâ, verba Auctorum omnibus admensus sum; ac nonnulla quidem speciei tam indiscretæ, ut vix internoscantur. Quod ipsum tamen tantùm abest ut excusem, etiam imputo. Si enim nemo hactenus repertus est qui gemmas, qui pocula, qui supellectilem ceteram, qui equos, qui currus, qui arma, qui canes ideò rejecerit, quòd in eis similitudo gemina: non video cur isthæc culpent. tantò quidem minùs, quòd nata ferè è patribus aut linguæ aut nationis diversæ; ideoque sese tueantur illis Plinii lib. VII. cap. XII: *Toranius M. Antonio iam Triumviro, eximios formâ pueros, alterum in Asia genitum, alterum trans Alpes, ut geminos vendidit: tanta unitas erat. Postquam deinde sermone puerorum detectâ fraude, à furente increpitus Antonio est; inter alia magnitudinem pretii conquerente; nam ducentis mercatus erat sestertiis. respondit versutus ingenii mango, ob idipsum se tanti vendidisse, quoniam non esset mira similitudo in ullis eodem utero editis: diversarum quidem gentium natales tam concordi figura reperiri, super omnem esse taxationem. Adeoque tempestivam admirationem intulit, ut ille proscriptor animus, modò & contumeliâ furens, non aliud in censu magis ex fortunâ suâ duceret.* Vocentur ergo supervacua, dum norimus *superflua non nocere*; certè non isthæc, parte sui potissimâ, aut gemmea aut aurea. Eaque propter, dum passivâ illam congeriem sub signa colligo, ac in pluriũ capitũ distribuo cõtubernia, præcipua fuit cautio, ut quàm parcissimè interveniret verborum meorum seu filum, seu copula: gnarus, ut aurum quodque est defæcatius, ut gemma quæque est exquisitior, ita & minimum desiderare additamenti; eius utique notæ cuius est istud, rude atque impolitum. ita enim placuit sortis meæ sævitati plus quàm nouercali; quæ Typographi operas tunc in me immisit, cùm vix mente competerem, nedum memoriâ, ob morbum scilicet filiolæ infantis verè sacrum. Hinc etiam factum, ut magnam exemplorum sententiarúmq; segetem commodè areolis suis quibusque interspargendam; aut omiserim, aut inseruerim sede alieniore: ideoque ne

que, ne quid dissimulē, vix primas legitimar. dissertationum deformaverim lineas. quod & ipsum alioquin primore titulo minimè dissimulandum putavi. Quippe nihilo inquietiore errore per quercus suæ pedem agmen formicarum *Itque reditque viam toties*, quàm à me discursum est per literata Græcorum Latinorúmq; latifundia. Quo ipso si id saltem profeci, ut

——fungar vice cotis, acutum
Reddere quæ ferrum solet, exors ipsa secandi;

aut adeo statuam repræsentem Mercurii vialis, cui omnia tamen absunt Mercurij, præter vnicum digitum intensum ad viam rectam; si inquam, haud absurdè nobilem adolescentiam aut excitauerim ad lectionem Veterum, aut monstraverim qualemcumq; rationem colligēdi è classicis Scriptoribus haud quaquam infœcunda, in utramq; partem disserendi, semina; assecutus sum plus quàm volo. Nam quod hodie ferè neglectis Antiquis versemus Nouitios, idem est profectò ac si relictâ viva fontis scaturigine, assideremus aquæ, & deriuatæ per fœtidum canalem, & collectæ in paludem longè fœtidiorem. Ita quidem ego sentio, & tu vnà mecum, Bongarsi, in doctrinis omnibus excellentissime. nec hoc tantum: sed etiam, fallere ac falli, qui liberos suos, simul è pueris excesserint, Dialecticorum ac Rhetoricorum præceptorum mancipant Doctoribus, nec inde soluunt ante pubertatem plenā, cùm iam nimirum omnem amiserunt strenuè studendi libidinem. At mihi sanè ac tibi, ceterisq; quibus aliquid salit

——læuæ in parte mamillæ,

nihil aliud sunt geminæ illæ artes, quàm *mera instrumenta*, quorum vnum quidem appositam materiem aut probet aut improbet; alterū verò disponat ac comat: neutrum profectò vllam *materiæ guttulam*, aut gignat aut eruat. Id ita esse, quamuis alia omnia non evincerent, at vel inde satis liqueret, quod nullum mihi dabunt è magistellis istis, Organicisne an Topicis, qui decem periodos inchoet compositione tolerabili, nedum orationem aliquam membris omnibus aptè pertexat; nisi antea furtim excussis librorum suorum Indicibus cunctis, nisi defloratis Stobæo, Nano, Hybernico, Lycosthene, Zvvingero, Patritio, Bodino, Tolosano, & nescio quibus alijs meliorum auctorum racematoribus. Non, non, quicunq; vel hoc nostro, vel patrum æuo tolerabile quid præstiterunt in literis, ijs etiam curæ fuit non Latina modò, sed & ——*exemplaria Græca*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

Nocturnâ versare manu, versare diurnâ.

Verùm valeat famelica hæc natio; ac sufficiat nobis, si non item impediat, quo minus,

Floribus vt apes in saltibus omnia limant,
Omnia nos itidem depascimur aurea dicta,
Aurea, perpetuâ semper dignissima vitâ.

Quorum è genere quoniam item videri queant Discursuum horum elementa; bonum factum putaui, eas insignire peramabili nominis tui auspicio, non tam ideo, quamuis & ideo quoq;, vt probos quidẽ ac eruditos invitaret tanquam illicio; invidos autem ac malevolos, auerteret tanquã amuleto: sed magis vt instar confessoriæ tabellæ debitum meum quo iam ætatem tibi obstringor diuulgaret. Cùm enim me iam annos penè viginti sex, ita tenerè diligas, ita carè æstimes, ita diffusè celebres, ita opiparè munereris; vt novis indigeam vocabulis, si novum hunc tuum affectum, supra Fratris sanè ac Patris magnum, dignè exprimere amem; scelus meum fuerit vltrà omnia scelera, nisi nunc saltem dum licet, vocem emiserim, tuorum morum meæq; conscientiæ, apud omnes interpretem. Ergo quando ita factus es naturâ, ac in tantum benignitate ac beneficentiâ, aliâ supra aliam, amicos quotidie vadaris, vt his iam defessis accipiendo, ipse nondum fatigeris promerendo, atq; eâ quidem serenitate oculorum, eâ comitate vocis, eâ submissione habitus, eâ lubentiâ animi; vt tum maximè obligari videaris, cùm maximè obligas: nihil equidem minus possum, quàm vt vicissim prothymiæ huius extraordinariæ prolixè meminerim, ac saltem grates laudesq; tibi dicam animo, ore stylo, easque istâ qualiquali publici præconij pennâ permittam per orbem Europæ cultiorem; *monumentum*, vtiq; si meritum tuum, si voluntatem meam, posteri probè examinarint, *sempiternum*.

* * *

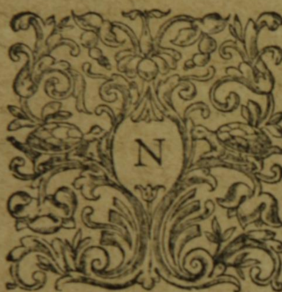
Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

IANI GRVTERI
VARII DISCVRSVS.

Pleraque in summâ fortunâ auspiciis ac consiliis, quàm telis ac manibus geri. Lib. XIII. Annal. Tacitus.

NESCIO an non innotuerit Isocrati maiestatis vis longè lateq; dominantis; etiam cùm vno eodemque se tenet loco. proximè profectò ei accessit vbi sub personâ Nicoclis præcipit: Ὅ,τι ἂν ὑμῶν ἕκαστος αὐτὸς αὑτῷ τύχῃ συνειδώς, ἡγείσθω μηδὲ ἐμὲ λήσειν· ἀλλ' ἐὰν καὶ τὸ σῶμα τοὐμὸν μὴ παρῇ, τήν γε διάνοιαν τὴν ἐμὴν οἰέσθω τοῖς γιγνομένοις παρεστάναι. ταύτην γὰρ τὴν γνώμην ἔχοντες, σωφρονέστερον ἂν βουλεύσαισθε περὶ αὐτῶν: *Cuius rei vnusquisq; vestrûm sibi conscius fuerit, eam ne me quidem clam fore existimet. nam etsi corpus meum, præsens non fuerit; at mentem meam singulis actionibus adesse putet. hoc enim animo si fueritis, modestius agetis omnia.* Certè nemo facilè adsequetur mysteria Auspiciorum, nisi qui etiam ad Regum auctorem, Deum opt. max. animi oculos direxerit. exhibito enim nobis Principe, exhibuit vnà expressam sui imaginem: ideoque eidem quoque circumdedit maiestatem à diuinâ secundam. quæ qualis sit, docemur ab istis Aristotelis cap. VI. lib. de Mundo: Καθόλου δὲ, ὅπερ ἐν νηῒ κυβερνήτης, ἐν ἅρματι δὲ ἡνίοχος, ἐν χορῷ δὲ κορυφαῖος, ἐν πόλει δὲ νόμος, ἐν στρατοπέδῳ δὲ ἡγεμών· τοῦτο θεὸς ἐν κόσμῳ· πλὴν καθ' ὅσον, τοῖς μὲν, καματηρὸν τὸ ἄρχειν, πολυκίνητόν τε, καὶ πολυμέριμνον· τῷ δὲ, ἄλυπον, ἄπονόν τε, καὶ πάσης κεχωρισμένον σωματικῆς ἀσθενείας· ἐν ἀκινήτῳ γὰρ ἱδρυμένος, πάντα κινεῖ, καὶ περιάγει ὅπου βούλεται, καὶ ὅπως, ἐν διαφόροις τε ἰδέαις καὶ φύσεσιν. ὥσπερ ἀμέλει καὶ ὁ τῆς πόλεως νόμος, ἀκίνητος ὤν, ἐν ταῖς τῶν χρωμένων ψυχαῖς πάντα οἰκονομεῖ τὰ κατὰ τὴν πολιτείαν· ἐφεπόμενοι γὰρ αὐτῷ, δηλονότι ἐξίασιν, ἄρχοντες μὲν, ἐπὶ τὰ ἀρχεῖα: *Vt verò summatim iam loquamur: quod in navi gubernator est, quod in curru agitator, quod in choro præcêtor; quod deniq; lex in civitate, & dux in exercitu; hoc Deus est in mundo. nisi si hactenus interest, quod labor, & motus multiplex illos exercet et curæ angunt variæ: cùm huic illaborata succedant omnia, omnis molestiæ expertia, citráque c rporis infirmitatem. quippe cui in loco stabili immotóque collocato, omnia movere & circumagere pro arbitratu liceat, quo libitum est cumque, & quo modo libitum, idque diversis in formis simul atque na-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

turis. Id autem ratione simili facit ille, atque lex civilis; quæ immobilis ipsa existens in utentium animis, regit omnia ad Remp. pertinentia. Apposité igitur Aristides Oratione in Romam: Τοσαύτη δὲ οὖσα καὶ τηλικαύτη τὸ μέγεθος ἡ ἀρχὴ, πολὺ μείζων ἐστὶ τῇ ἀκριβείᾳ, ἢ τῷ κύκλῳ τῆς χώρας. οὐ γὰρ Μυσοὶ τῆς βασιλείας ἔχουσιν, οὐδὲ Σάκαι, οὐδὲ Πισίδαι, οὐδ' ἄλλοι μέσοι, οἱ μὲν βίᾳ εἰσῳκισμένοι, οἱ δὲ ἀποστάντες, ληφθῆναι δ' οὐ δυνάμενοι· οὐδ' ἀκούει μὲν ἡ βασιλέως γῆ, ἔστι δὲ πάντων τῶν ἔχειν αὐτὴν δυναμένων· οὐδὲ σατράπαι μάχονται πρὸς ἀλλήλους ὥσπερ οὐκ ὄντος αὐτοῖς βασιλέως, οὐδὲ πόλεις, αἱ μὲν, πρὸς τούτους, αἱ δὲ, πρὸς ἐκείνους διΐστανται. καὶ εἰς μὲν τὰς ἐκπέμπονται φρουροὶ, ἐκ δὲ τῶν ἐκπίπτουσιν. ἀλλ' ὥσπερ αὐλῆς περίβολος ἐκκεκαθαρμένος, οὕτως ἅπασα ἡ οἰκουμένη χοροῦ ἀκριβέστερον ἓν φθέγγεται συνευχομένη μένειν τὸν ἅπαντα αἰῶνα τήνδε τὴν ἀρχήν· οὕτω καλῶς ὑπὸ τοῦδε τοῦ κορυφαίου ἡγεμόνος συγκροτεῖται· ὑπὸ πάντων δὲ πανταχοῦ ἴσον ἄρχεται. καὶ οἱ μὲν ἐν τοῖς ὄρεσι κατῳκισμένοι ταπεινότεροι τῶν ἐν τοῖς κοιλοτάτοις πεδίοις πρός γε τὸ μὴ ἀντιτάττεσθαι· οἱ δὲ τῶν πεδίων τῶν εὐδαιμόνων κληροῦχοί τε καὶ οἰκήτορες, ὑμέτεροι γεωργοί. ἤπειρος δὲ καὶ νῆσος οὐδὲν ἔτι διακέκριται. ἀλλ' ὥσπερ μία χώρα συνεχὴς καὶ ἓν φῦλον, ἅπαντα ὑπακούει σιωπῇ· πάντα δὲ ἐξ ἐπιτάγματος καὶ νεύματος τελεῖται ῥᾷον, ἤ τις ἂν χορδὴν ψήλαι. κἂν τι γενέσθαι δέῃ, ἀπόχρη δόξαι καὶ πέπρακται. οἱ δὲ ἄρχοντες οἱ πεμπόμενοι ἐπὶ τὰς πόλεις τε καὶ ἔθνη τῶν μὲν ὑφ' ἑαυτοῖς, ἕκαστοι ἄρχοντές εἰσι· τὰ δὲ πρὸς αὐτούς τε καὶ πρὸς ἀλλήλους ὁμοίως ἅπαντες ἀρχόμενοι. καὶ δὴ καὶ τοῦτο φαίη τις ἂν αὐτοὺς τῶν ἀρχομένων διαφέρειν, ὅτι πρῶτοι δεικνύουσιν ὅπως ἄρχεσθαι προσήκει. τοσοῦτος ἅπασιν ἐνέστακται φόβος τοῦ μεγάλου ἄρχοντος, καὶ τὰ πάντα πρυτανεύοντος, ὥστε μᾶλλον μὲν ἐκεῖνον εἰδέναι νομίζουσιν, ἃ πράττουσιν, ἢ σφᾶς αὐτοὺς, μᾶλλον δὲ δεδίασι, καὶ αἰδοῦνται, ἢ τὸν δεσπότην ἄν τις τὸν αὐτοῦ παρόντα, καὶ ἐφεστηκότα καὶ κελεύοντα. οὐδεὶς δὲ ἐφ' ἑαυτῷ τηλικοῦτον φρονεῖ, ὅστις τοὔνομα ἀκούσας μόνον, οἷός τ' ἐστὶν ἀτρεμεῖν· ἀλλ' ἀναστὰς ὑμνεῖ καὶ σέβει, καὶ συνεύχεται διπλῆν εὐχὴν, τὴν μὲν ὑπὲρ αὐτοῦ τοῖς θεοῖς, τὴν δὲ αὐτῷ ἐκείνῳ περὶ τῶν ἑαυτοῦ. εἰ δέ τι καὶ μικρὸν ἐνδοῖεν περὶ δίκας τε καὶ ἀξιώσεις, ἢ κοινὰς ἢ ἰδίας τῶν ἀρχομένων, οἵτινες ἄρα ἄξιοι εἶεν, ὡς ἐκεῖνον ἐκπέμπουσιν εὐθὺς, ἐρωτῶντες τί δεῖ ποιεῖν, καὶ μένουσιν, ἕως ἀποσημήνῃ, οὐχ ἧττον ἢ διδασκάλων χορός. ὥστε οὐδὲν δεῖ φθείρεσθαι περιιόντα τὴν ἀρχὴν ἅπασαν, οὐδὲ ἄλλο τι ἐν ἄλλοις γιγνόμενον τὸ καθ' ἕκαστον βεβαιοῦν, ὁπότε σφίσι τῆς γῆς πατοίη· ἀλλ' εὐμάρεια πολλὴ καθημένῳ πᾶσαν ἄγειν τὴν οἰκουμένην δι' ἐπιστολῶν. αἳ δὲ μικρὸν φθάνουσι γραφεῖσαι, καὶ παρεῖσιν, ὥσπερ ὑπὸ πτηνῶν φερόμεναι: *Iam tantum cùm sit ac tale imperium, certa possessione tamen, quàm ambitu, maius videtur. nam nec Mysi regno potiuntur, nec Thraces, nec Pisidæ, nec alii intermedii, qui partim vi sedes occuparint, partim capi post defectionem non potuerint: nec ita dicitur esse regis terra, vt eam interim, quicumque poßint, occupent; nec inter se satrapæ, quasi rege careant, bellum gerunt: neque vrbes hæ ad hos, illæ ad illos declinant; & in alias præsidia mittuntur ex aliis eiiciuntur: sed vt aulæ perpurgatus ambitus, ita orbis vniversus quovis choro exactius secum consentit, & imperii huius æternitatem exoptat: quandoqui-*

doquidem ab hoc coryphæo principe pulcerrimè gubernatur. Aequali autem vbique regitur imperio, adeo vt & qui montes incolunt, imorum camporum cultoribus humiliores sint, quantum ad obedientiam pertinet; & qui fertiles agros sortiti sunt, vestri sint agricolæ. neque insula quicquam à continente differt: verùm vt vna regio continua, & gens eadem, cuncta placidè parent. Omnibus etiam mandatis ac nutibus citiùs, quàm digitum moveris, obtemperatur; & mox atque aliquid decretum fuerit, effectum datur. Qui autem in vrbes & provincias mittuntur imperatores; vt singuli suis imperant, ita inter se omnes æqualiter parent: & eo videntur à subiectis differre, quòd primi rationem parendi tradunt. adeo magnum & omnia gubernantem imperatorem omnes metuunt. Quapropter eum tum quicquid agunt, melius seipsis scire arbitrantur tum magis, quàm dominum famulus præsentem, instantem, & iubentem, reuerentur: nec eorum quisquam tantæ sibi dignitatis videtur, vt vel nomine duntaxat audito possit quiescere, quin assurgens laudet & colat, ac duo simul vota concipiat, alterum Diis pro illo, alterum illi pro se. Sin alicubi circa iudicia vel rogationes tam publicas quàm priuatorum, si qui fortè digni videantur, paulum labantur, ad illum mox referunt, & ab eo quid agendum sit, non secus ac chorus à magistro, expectant. Quocirca nihil eum opus est imperium totum misere pervagari, nec variis commeatibus singula stabilire, terram calcando; cùm possit orbem totum commodissimè per epistolas regere. quæ mox vt scripta sunt, velocissimè tamquam ab auibus deferuntur. Et hoc est quod volebat Titus Imp. orationis suæ parte ad Iudæos, Egesippi lib. v. cap. XLVI: *Insolentiores vos nostra absentia fecit; quia nos occupatos putastis. Sed numquam ita occupati sumus, vt absentes simus orbi terrarum. nam & absentes assumus, & longè positis propiùs assistimus. Namque vt anima in corpore omnia membra viuificat sua, sic Romana providentia omnibus imperij sui partibus adest, & totum orbem Romanum, tamquam præsens gubernat. Nam si singulis animus illa vis diuina regendi corporis virtutem dedit, quantò magis Romano vigore, quo quasi vnum totius imperij nostri corpus animatur, tuendi eius vitalem quamdam substantiam subministrauit?* Decorè admodum Eusebius Panegyrico ad Constantinum: Ὁ δ' ὡς φῶς, ἡλίου μαρμαρυγαῖς τῶν τε καισάρων ταῖς ἐπιλάμψεσι, τοὺς πορρωτάτω τοῖς τόποις ἀπῳκισμένους τῶν εἰς μακρὸν ἐξ αὐτοῦ παραπεμπομέναις ἀκτῖσι, καταυγάζει. ὧδε μὲν ἡμῖν τοῖς τὴν ἑῴαν λαχοῦσι, τὸν ἐπάξιον αὐτοῦ καρπόν. καὶ θάτερον δὲ τῶν παίδων. θατέρῳ γε μὴν τῶν ἀνθρώπων. καὶ πάλιν ἄλλον ἀλλαχόθι λαμπτῆρας οἷα καὶ φωστῆρας, τῶν ἐξ αὐτοῦ προχεομένων φώτων, διενείματο. εἶθ' ὑπὸ μίαν ζεύγλην βασιλικοῦ τεθρίππου τέτταρας ὑποζεύξας αὐτοὺς ἑαυτῷ οἷα πώλους τοὺς ἀνδρειοτάτους καίσαρας, ἡνίαις τε αὐτοὺς ἐνθέου συμφωνίας τε καὶ ὁμονοίας ἁρμοσάμενος, ἄνωθεν ὑψηλῶς ἡνιοχῶν ἐλαύνει. ὁμοῦ τὴν σύμπασαν, ὅσην ὁ ἥλιος ἐφορᾷ διιππεύων. αὐτός τε τοῖς πᾶσιν ἐπιπαρὼν, καὶ τὰ πάντα διασκοπούμενος. κἄπειτα τῆς οὐρανίου βασιλείας εἰκόνι

κεκοσμημένος ἄνω βλέπων κατὰ τὴν ἀρχέτυπον ἰδέαν, τοὺς κάτω διακυβερνῶν ἰθύνει· μονάρχου δυναστείας μιμήματι κρατυνόμενος. Τοῦτο γὰρ ἀνθρώπων φύσει τῶν ἐπὶ γῆς μόνῳ τῶν ἀπάντων δεδώρηται βασιλεύς. νόμος γὰρ οὗτος βασιλικῆς ἐξουσίας, ὁ τὴν κατὰ πάντων μίαν ἀρχὴν ὁριζόμενος: *Hic claro Cæsarum filiorum suorum fulgore, velut radiis quibusdam ex se longissimè profusis, non aliter atque lumen solis suo splendore solet, homines ingenti locorum interuallo disiunctos illustrat. Itaque & nobis, qui Orientem accolimus, suam ipsius præsentiam non sine maximo omnium commodo largitus est, & alteri hominum generi versus Occidentem vnum ex filiis præfecit, & alios duos in aliis locis tamquam faces ac luminaria ex suâ ipsius claritate diffusa collocauit. Porrò autem Imperij quadrifariam dispertiti iugum, quasi quatuor equis, id est, sibi & tribus filiis Cæsaribus fortissimis imponens, ipse eos diuini animorum consensus & concordiæ frænis colligatos, cælitùs moderatur; pariterque vniuersum terræ orbem, quem sol videt, peragrat, & omnibus hominibus tamquam præstò adest; atque adeò res cunctas quodammodo oculis lustrat. Quin etiam cælestis imperij gerit effigiem, oculosque in sublime tollens, homines in hoc inferiore imperio ad exemplar primariæ illius imperij formæ gubernat, monarchiaque principatum imitatione & exemplo cælestis confirmat imperij. Istam .n. imperij formam lex quæ rex omnium est, humano generi orbem terræ incolenti tribuit: quippe hæc regiæ potestatis compos lex, vnum omnibus præscribit imperium.* Sciebat enim nomén ne an numen Principis

——ire per omnes
Terrasque tractusque maris; ——

ideoque etiam in Præfectorum minimis solidum transferre iubar: adeo vt felicitas infelicitasque eorum, ab vno proficisceretur Principe. Quod subindicat Horatius lib. IV. Oda XIV:

——barbarorum Claudius agmina
Ferrata vasto diruit impetu:
Primosque & extremos metendo,
Stravit humum, sine clade victor:
Te copias, te consilium & tuos
Præbente divos.

nec leviore spiritu Naso lib. II. Trist. ipsi Divo Augusto:

Sic assueta tuis semper victoria castris,
Nunc quoque se præstet; notaque signa petat.
Ausoniumq; ducem solitis circumvolet alis:
Ponat & in nitidâ laurea serta comâ:
Per quem bella geris: cuius nunc corpore pugnas:
Auspicium cui das grande, Deosque tuos.

Dimi-

Dimidioq; tui præsens & respicis Vrbem;
Dimidio procul es, sævaq; bella geris.

Huic fundamento innituntur illa Cæsaris ad milites, Lucani Pharsal. lib. v.

——veluti si cuncta minentur
Flumina, quos miscent pelago, subducere fontes,
Num magis ablatis vnquam decresceret æquor,
Quàm nunc crescit, aquis? An vos momenta putatis
Vlla dedisse mihi? nunquam sic cura Deorum
Se premit, vt vestræ morti, vestræque saluti
Fata vacent. procerum motus hæc cuncta sequuntur.
Humanum paucis viuit genus. Orbis Iberi
Horror, & Arctoi, nostro sub nomine miles,
Pompeio certè fugeres duce. fortis in armis
Cæsareis Labienus erat: nunc transfuga vilis
Cum duce prælato terras atque æquora lustrat.

Ex quibus intelligimus ista de duce Xerxis, iam Xerxe regresso ad propria, lib. II. Iustini: *Ibique prælium commissum. sed fortuna regis cum duce mutata non est. nam victus Mardonius &c.* Capimusque mentem verborum Taciti lib. I. Hist: *Postquam id Romæ compertum, M. Aponius Mæsiam obtinens, triumphali statua, Fulvius Aurelius, & Iulianus Titius, ac Numisius Lupus, legati legionum, Consularibus ornamentis donantur; læto Othone, & gloriam in se trahente, tanquam & ipse felix bello, & suis ducibus, suisque exercitibus Remp. auxisset.* Nec hæremus in Floro lib. IV. cap. VI: *Et quamuis duces non essent tunc præsentes, quorum alterum corporis ægritudo, illum metus & ignavia subduxissent; stabat tamen pro partibus invicta fortuna, & vltoris, & qui vindicabatur.* Patentque hæc Velleii lib. II: *Nusquam erat Pompeius corpore; adhuc vbique nomine, &c.* Huc nisi respicias, mirè frigebit Taciti locus lib. XV. Annal: *Tum lustratum ritè exercitum ad concionem vocat, orditurq; magnifica de auspiciis Imperatoriis, rebusque à se gestis &c.* multò magis eiusdē de Othone lib II. Hist. *Frater eius Titianus & præfectus prætorij Proculus, imperitiâ properantes, Fortunam & Deos, & Numen Othonis adesse consiliis, adfore conatibus testabantur. neu quis obuiam ire sententiæ auderet, in adulationem cōcesserant.* Et huic potissimum rationi incumbit Nazarbanis petitio ad Darium, de quâ sic Curtius lib. v: *Diis adversis bellum inimus, & pertinax fortuna Persas vrgere non desinit. nouis initiis & ominibus opus est. Auspicium & Imperium alij trade interim, qui tamdiu rex appelletur, donec Asiâ decedat hostis; victor deinde regnum tibi reddat.* Gnarum hoc Aur. Victori. itaque prudenter de Constantio: *Iulianum Cæsarem, cognatione acceptum sibi, transalpinis præfecit: isque nationes feras brevi subegit, captis famosis regibus.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

Quæ quamquam vi eius; fortunâ Principis tamen & consilio accidére. quod adeò præstat, vt Tiberius Galeriusq́ subiecti aliis, egregia pleraque; suo autem ductu atque auspicio minus paria experti sint. Quocirca rem ipsam premit Mamertinus, cùm ita alloquitur Maximianum Panegyr. *Vestra, hæc Imp. vestra laus est. à vobis proficiscitur & quod per alios administratur. Vt enim omnia commoda cælo terraque parta; licet diversorum Numinum ope nobis provenire videantur; à summis tamen auctoribus manant, Iove rectore cæli, & Hercule pacatore terrarum; sic omnibus pulcherrimis rebus etiam quæ aliorum ductu geruntur; Diocletianus facit, tu tribuis effectum. Vestræ, inquam, fortunæ, vestræ felicitatis est, Imp. quòd iam milites vestri ad Oceanum pervenére victoriâ, iam cæsorum in illo litore hostium sanguinem reciproci fluctus sorbuerunt* Ac Philosophū potiùs agit Ammianus quàm historicum, vbi linguę verbere flagellat Constantium Imp. lib. XVI: *Interq́ exaggerationem inaniū laudū, ostentationemque apertè lucentium, inflabant ex vsu Imperatorem suopte ingenio nimium, quicquid per omnem terræ ambitum agebatur felicibus auspiciis eius aßignantes. Quocirca magniloquentiâ elatus adulatorum, tunc & deinde edictis propositis arroganter satis multa mentiebatur; se solum quum gestis non adfuisset, & dimicasse & vicisse, & supplices reges gentium erexisse aliquoties scribens: & si, verbi gratia, eo agente tunc in Italiâ dux quidam egisset fortiter contra Persas, nullâ eius mentione per textum longißimum factâ, laureatas literas ad provinciarum signa mittebat; se inter primores versatum, cum odiosâ sui iactatione, significans.* Nam neminem vnquam Regum aliter scripsisse, imò aliter scribere debuisse ad homines aulicarum rerum peritos; satis evincunt quæ modò posui: vtique, si dux quivis, *regis sui opus est*, à quo fatum accipit, atque

Ducitur, vt nervis alienis mobile signum.

Quod ipsum nisi tenemus; admodum caligabimus ad hæc Taciti: *Igitur in vrbe sermonum avidâ, quemadmodum princeps vix septemdecim annos egressus, suscipere eam molem aut propulsare posset; quod subsidium in eo qui à femina regeretur: num prælia quoque & oppugnationes vrbium, & cætera belli per magistros administrari possent, anquirebant. Contra alii melius evenisse dixerunt, quàm si invalidus senectâ & ignaviâ Claudius, militiæ ad labores vocaretur, servilibus iußis obtemperaturus. Burrhum tamen & Senecam multarum rerum experientiâ cognitos: & Imperatori quantum ad robur deesse? cùm octavodecimo ætatis anno Cn. Pompeius, nonodecimo Cæsar Octavianus, civilia bella sustinuerint. Pleraque in summâ fortunâ auspiciis & consiliis, quàm telis & manibus geri.* Videbunturque Cimmeriis involuta tenebris ista Trogi apud Iustinum: *Igitur Illyrij infantiam regis pupilli contemnentes, bello Macedonas aggrediuntur: qui prælio pulsi, rege suo in cunis prolato, & ponè aciem posito, acrius certamen repetivere: tamquam ideo victi fuissent antea, quòd bellantibus sibi regis*

sui

sui auspicia defuissent. Imò occæcabunt ipsum, tum exempla Valerii Maximi lib. I. cap. v: *Samij Prienensibus auxilium adversus Caras implorantibus; arrogantiâ instincti, pro classe & exercitu cymbulam eis, derisus gratiâ, miserunt. Quã illi velut divinitùs datum præsidium interpretati, libenter acceptam, verâ fatorum prædictione, victoriæ ducem habuerunt. Neque Apolloniatæ quidem pœnitentiam egerunt; quòd cùm bello Illyrico pressi, Epidamnios vt opem sibi ferrent orassent; atque illi flumen vicinum mœnibus suis, nomine Aeantem in adiutorium se mittere dixissent: Accipimus quod datur, responderunt; eique primum in acie locum, perinde ac duci assignaverunt &c.* tum factum Macedonum, de quo Iustinus lib. VII: *Sed & Caranus cum magna multitudine Græcorum, sedes in Macedoniâ responso oraculi iussus quærere; cùm in Emathiam venisset, vrbem Aedessam non sentientibus oppidanis, propter imbrium & nebulæ magnitudinem, gregem caprarum, imbrem fugientium, secutus occupavit: revocatusque in memoriam oraculi, quo iussus erat, ducibus capris imperium quærere, regni sedem statuit: religioséque postea observavit, quocunque agmen moveret, ante signa easdem capras habere; cœptorum duces habiturus, quas regni habuerat auctores.* Attonitusque audiet Ptolomæi consilium Curtii lib. x: *Mea sententia hæc est, vt sede Alexandri in regia posita, qui consilius eius adhibebantur, coëant, quoties in commune consulto opus fuerit: eoque, quod maior pars eorum decreverit, stetur. Duces præfectique copiarum his pareant.* Ac ne per somnium quidem perveniet ad cubilia astutiæ eius quâ Argyraspidas circumvenit Eumenes; pulcerrimè perscriptâ à Diodoro Siculo Biblioth. lib. XVIII: Δόξαι γὰρ αὐτὸν τὸν ὕπνον ὁρᾶν Ἀλέξανδρον τὸν βασιλέα ζῶντα καὶ τῇ βασιλικῇ σκευῇ κεκοσμημένον χρηματίζειν, καὶ τὰ προστάγματα διδόναι τοῖς ἡγεμόσι, καὶ πάντα τὰ κατὰ τὴν βασιλείαν διοικεῖν ἐνεργῶς. διόπερ οἴομαι δεῖν ἐκ τῆς βασιλικῆς γάζης κατασκευάσαι χρυσοῦν θρόνον, ἐν ᾧ τεθέντος τοῦ διαδήματος καὶ σκήπτρου καὶ στεφάνου καὶ τῆς ἄλλης κατασκευῆς, ἐπιθύειν ἅμ' ἡμέρᾳ πάντας αὐτῷ τοὺς ἡγεμόνας, καὶ πλησίον τοῦ θρόνου συνεδρεύειν, καὶ τὰ προστάγματα λαμβάνειν ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ βασιλέως, ὡς ζῶντος καὶ προεστηκότος τῆς ἰδίας βασιλείας. Πάντων δ' ἀποδεξαμένων τοὺς λόγους, ταχέως ἅπαντα κατεσκεύασε τὰ πρὸς τὴν χρείαν, ὡς ἂν πολυχρύσου τῆς βασιλικῆς οὔσης γάζης· εὐθὺς οὖν κατασκευασθείσης μεγαλοπρεποῦς σκευῆς, ὅ, τε θρόνος ἔχων τὸ διάδημα καὶ τὸ σκῆπτρον ἐτέθη, καὶ τὰ ὅπλα οἷς εἰώθει χρῆσθαι. καὶ κειμένης ἐσχάρας ἐχούσης πῦρ, ἐπέθυον ἐκ κιβωτίου χρυσοῦ πάντες οἱ ἡγεμόνες τόν τε λιβανωτὸν καὶ τῶν ἄλλων εὐωδῶν τὰ πολυτελέστατα, καὶ προσεκυνοῦσιν ὡς Θεὸν τὸν Ἀλέξανδρον. ἀκολούθως δὲ τούτοις δίφρων πολλῶν κειμένων, ἐκάθιζον ἐπὶ τούτων οἱ τὰς ἡγεμονίας ἔχοντες καὶ συνεδρεύοντες ἐβουλεύοντο περὶ τῶν ἀεὶ κατεπειγόντων. ὁ δ' Εὐμένης ἐν πᾶσι τοῖς χρηματιζομένοις ἴσον ἑαυτὸν τοῖς ἄλλοις ἡγεμόσιν ἀποδεικνύων, καὶ πάντας ταῖς φιλανθρωποτάταις ὁμιλίαις δημαγωγῶν, τόν τε καθ' ἑαυτοῦ φθόνον ἀπετρίψατο, καὶ πολλὴν εὔνοιαν ἐν τοῖς ἡγεμόσι πρὸς ἑαυτὸν κατεσκεύασεν· ἅμα δὲ καὶ τῆς κατὰ τὸν βασιλέα δεισιδαιμονίας ἐνισχυούσης, ἀγαθῶν ἐλπίδων

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.341

ἅπαντες ἐπλήρουν, καθάπερ θεοῦ τινος αὐτῶν ἡγουμένου: *Visum enim se sibi in somnis videre Alexandrum regem viventem & regio vestitu ornatum, ius dicere, & mandata dare ducibus, omniaque regni negocia strenuè administrare. Itaque existimo inquit, conficiendum esse ex regiis opibus aureum solium, in quo collocato diademate, & sceptro, & coronâ, reliquoque apparatu; sacrificent ei primâ luce duces omnes, & propè solium concilium habeant, mandataque nomine regis accipiant, tamquam viventis, suoque regno moderantis. Huic orationi cùm omnes suffragati essent, celeriter omnia quæ ad eam rem pertinerent, confecta sunt, vtpote cùm auro abundarent opes regiæ. Igitur protinus confecto vestitu magnifico, ponitur solium in quo esset diadema, & sceptrum, & arma quibus ille vti solitus fuerat. Positoque foco ignem habente, libant ex aureâ capsulâ duces omnes thus, aliorumque odorum preciosissimos quosque, & Alexandrum ceu Deum adorant. Secundum hæc positis multis sedilibus; sedent in eis qui ducatibus fungebantur, & consessum habentes consultant de eis quæ maximè vrgebant. Eumenes verò in omnibus quæ ibi tractabantur parem se reliquis ducibus præbens, & cunctos humanissimis colloquiis demulcens, & invidiam à se propulsavit, & magnam ducum erga se benevolentiam conciliavit. Ac simul invalescente in regem superstitione, bonâ spe repleti sunt omnes, tamquam Deo quodam eos regente.* Verùm de eo fortè plura ad illud Taciti lib. VI. Annal. *Magis famâ quam vi.* Nunc sufficiet producere acumen Aegyptii regis cuius meminit Herodotus lib. II: Ἀπρίεω δὲ ὧδε καταραιρημένου, ἐβασίλευσε Ἄμασις, νομοῦ μὲν Σαΐτεω ἐών, ἐκ τῆς δὲ ἦν πόλεως, οὔνομα οἱ ἐστὶ Σιοῦφ. τὰ μὲν δὴ πρῶτα κατώνοντο τὸν Ἄμασιν Αἰγύπτιοι, καὶ ἐν οὐδεμιῇ μοίρῃ μεγάλῃ ἦγον, ἅτε δὴ δημότην τὸ πρότερον ἐόντα, καὶ οἰκίης οὐκ ἐπιφανέος· μετὰ δὲ σοφίῃ αὐτοὺς ὁ Ἄμασις οὐκ ἀγνωμοσύνῃ προσηγάγετο. ἦν οἱ ἄλλα τε ἀγαθὰ μυρία, ἐν δὲ καὶ ποδανιπτὴρ χρύσεος· ἐν τῷ αὐτός τε ὁ Ἄμασις καὶ οἱ δαιτυμόνες οἱ πάντες τοὺς πόδας ἑκάστοτε ἐναπενίζεατο. τοῦτον κατ᾽ ὧν κόψας, ἄγαλμα δαίμονος ἐξ αὐτοῦ ἐποιήσατο, καὶ ἵδρυσε τῆς πόλεος ὅκου ἦν ἐπιτηδεώτατον. οἱ δὲ Αἰγύπτιοι φοιτέοντες πρὸς τὤγαλμα, ἐσέβοντο μεγάλως. μαθὼν δὲ ὁ Ἄμασις τὸ ἐκ τῶν ἀστῶν ποιεύμενον, συγκαλέσας Αἰγυπτίους, ἐξέφηνε, φὰς ἐκ τοῦ ποδανιπτῆρος τὤγαλμα γεγονέναι. ἐς τὸν πρότερον μὲν τοὺς Αἰγυπτίους ἐνεμέειν τε καὶ ἐνουρέειν, καὶ πόδας ἐναπονίζεσθαι, τότε δὲ μεγάλως σέβεσθαι. ἤδη ὦν ἔφη λέγων ὁμοίως αὐτὸς τῷ ποδανιπτῆρι πεπρηγέναι. εἰ γὰρ πρότερον εἶναι δημότης, ἀλλ᾽ ἐν τῷ παρεόντι εἶναι αὐτέων βασιλεύς· καὶ τιμᾶν τε καὶ προμηθέεσθαι ἑωυτοῦ ἐκέλευε. τοιούτῳ μὲν τρόπῳ προσηγάγετο τοὺς Αἰγυπτίους, ὥστε δικαιοῦν δουλεύειν: *Aprie sublato, regnavit Amasis è tribu Saitanâ, & vrbe cui nomen est Siuph. Eum inter initia Aegyptij contemnere, nec vllius sanè momenti ducere, vt qui plebeius fuisset, nec insigni familiâ ortus. Eos verò postea Amasis ad se solertiâ, non asperitate, perduxit. Erant ei cùm alia bona infinita, tum verò peluis aurea, in quâ tam ipse quàm omnes convivæ semper pedes abluebant. hanc ille confregit, ex eâq; Numinis statuam fecit, & in appositissimo vrbis loco statuit: Aegyptij simulacrum adeuntes,*

adeuntes, magnopere venerari. Id Amasis fieri à popularibus edoctus, convocatis Aegyptiis aperit, ex illa pelvi in quâ primò Aegyptij evomere immingereq́; & in quâ pedes abluere consuessent, factum esse simulacrum, quod tunc tantopere venerarentur. Itaque se aiebat perinde atque pelvim esse factum: etsi enim antehac fuisset plebeius, impræsentiarum tamen esse ipsorum regem, eóque iubere vt sibi honor haberetur atque reverentia. Hunc in modum ad se traduxit Aegyptios, ita vt æquum censerent ei servire. Sic ille; satis prolixè, vt & huius alioquin capitis alia multa. Sed sic placuit: imò ita debuit fieri. scio enim quibus acta mea commoveo; iis nimirum quibus insolēs, *subitus & brevis sermo, qui in modū fulguris, priusquā illustret oculos, iā refugit; nec dat lucē vidētibus, sed pavorē.* quod ipsum semel heîc dictum, singulis Dissertatiunculis dictum volumus.

Nihil regente eo triste ab exteris accidisse, pronis animis auditum. Lib. XIII. Annal.

HABEMVS inter sermones Epicteti, exsinuante Arriano lib. III cap. XIII: Ὁρᾶτε γὰρ, ὅτι εἰρήνην μεγάλην ὁ Καῖσαρ ἡμῖν δοκεῖ παρέχειν, ὅτι οὐκ εἰσὶν οὐκέτι πόλεμοι, οὐδὲ μάχαι, οὐδὲ λῃστήρια μεγάλα, οὐδὲ πειρατικά· ἀλλ' ἔξεστι πάσῃ ὥρᾳ ὁδεύειν, πλεῖν ἀπὸ ἀνατολῶν ἐπὶ δυσμάς. μή τι οὖν καὶ ἀπὸ πυρετοῦ δύναται ἡμῖν εἰρήνην παρασχεῖν; μή τι καὶ ἀπὸ ναυαγίου; μή τι ἀπὸ ἐμπρησμοῦ; ἢ ἀπὸ σεισμοῦ; ἢ ἀπὸ κεραυνοῦ; ἄγε, ἀπ' ἔρωτος; οὐ δύναται. ἀπὸ πένθους; οὐ δύναται. ἀπὸ φθόνου; οὐ δύναται. ἀπὸ οὐδενὸς ἁπλῶς τούτων: *Videtis enim, videri Cæsarem multam pacem præstare nobis, cùm neque bella iam supersint, neque pugnæ, neque latrocinia magna, neque piraticæ grassationes: sed quovis anni tempore, quâvis horâ iter facere liceat, ab Oriente in Occidentem navigare. Numquid ergo etiam à febre pacem præstare nobis potest? num à naufragio? num ab incendio, terræ motu, fulmine? Age, num ab amore? non potest. A luctu? non potest. Ab invidia? non potest, denique à nullâ tali re.* Pensiculatè seniculus ille, & proximè ad verum; Nā nulli quidē regū in manu est, ne nobis controversia sit cum affectibus animi; at est penes ipsos, ne grassentur morbi, ne fiant naufragia, ne incendia, ne terræmotus, ne sterilitates, & talia. Hoc qui nescit; næ multa ignoret necesse est: certè cæcutiat ad infinita Poetarum Historicorumque loca; nullâ re magis Magistratus bonos quidem commendantium, malos vero traducentium, quàm ab hac temporum suorum nunc lętitia, nunc calamitate. Atque hinc ceu adamantinum Egesippi argumentum, quo utitur post fabulam de Mundo & Paulinâ, lib. II. cap. V. de Excid. Hieros: *Quod igitur ludibrium imperitante Tiberio acciderit, non putavi prætereundum, ut ex eo deformitas colligatur Imperatoris. Sicut enim boni Principis vita, probitatis*

quædam præscriptio, & per universos viuendi forma est; ita Imperatoris colluvio, lex flagitiorum est. Et ipse de se quidem Oedipus apud Senecam in sui nominis tragœdia:

Sperare poteras, sceleribus tantis dari
Regnum salubre? fecimus cœlum nocens. &c.

quod eidem quoque imputat Oraculum ibidem:

——Patria, non irâ Deûm
Sed scelere raperis. non gravi flatu tibi
Luctificus Auster, nec parum pluvio æthere
Satiata tellus halitu sicco nocet;
Sed rex cruentus.——

Quibus ipsis versibus, ceu malleo quodam, aperitur nucleus verborũ Taciti lib. XII. Annal: *Pactum inter Claudium & Agrippinam matrimonium, iam famâ, iam amore illicito firmabatur: necdum celebrare solennia nuptiarum audebant; nullo exemplo, deductâ in domum patrui fratris filiâ. quin & incestum; ac si sperneretur, ne in malum publicum erumperet, metuebatur.* Patetque ex iisdem quid sibi velit idem auctor lib. XIV. Annal: ubi tractat suspicionem incestus Neronis: *Iamq; lasciva oscula, prænuntias flagitii blanditias, annotantibus proximis, Senecam contra muliebres illecebras subsidium à feminâ petiisse; immissamque Acten libertam, quæ simul suo periculo, & infamiâ Neronis anxia, deferret: pervulgatum esse incestum, gloriante matre; nec toleraturos milites profani Principis imperium.* Quibus interpretandis, serviunt illa Tragœdiographi in Octavia v. *231:*

En ipse diro spiritu sævi Ducis
Polluitur æther: gentibus clades novas
Minantur astra, quas regit Dux impius &c.

Eâdem incedit semitâ Philostratus libro VIII. de vitâ Apolloni: qui, Domitiano percontante Apollonium, quomodo Ephesinos liberasset peste; atq; eo inter alia dicente relaturum se, modò si vellet, caussas pestiũ: Imperator veritus, ne iniustitiam suam ipsius, impurasque nuptias, aliaque flagitia, morbi caussas designaret; silere iussit hominem: Εἰ δὲ βούλει, λέγω καὶ λοιμῶν αἰτίας· ὁ δ᾽ εἶμαι δείσας μὴ τὴν ἀδικίαν καὶ τοὺς μὴ καθαροὺς γάμους, καὶ ὁπόσα οὐκ εὐλόγως ἔπραττεν, ἐπιγράψῃ τῆς τοιαύτης νόσοις· οὐ δέομαι, ἔφη, τοιαύτης δὲ ἀποκρίσεως. Similiter, cùm imperante Commodo incendium Vrbi nocuisset, refert Herodianus lib. I: Οὐκέτι ὁ Ῥωμαίων δῆμος μετ᾽ εὐνοίας τὸν Κόμμοδον, ἐπέβλεπεν, ἀλλὰ καὶ τὰς αἰτίας τῶν ἐπαλλήλων συμφορῶν εἰς τοὺς ἐκείνου ἀκρίτους φόνους καὶ τὰ λοιπὰ τοῦ βίου ἀνέφερεν ἁμαρτήματα: *Non iam ut antea multitudo benevolè Commodum adspicere, sed referre etiam caussas omnes calamitatum quæ crebræ erant, in temeraria eius homicidia & reliqua vitæ crimina.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

na. Claudianus præterea disertis verbis lib. I. invehitur in Eutropium versu *493.*

———nam quæ iam bella geramus
Mollibus auspiciis? aut quæ connubia prolem,
Aut frugem laturus ager? quid fertile terris?
Quid plenum sterili possit sub Consule nasci?

Deniq; & ipse Iosephus narratâ pestilitate ac fame quæ inciderant in regnum Herodis, refert lib. XV. Antiq. cap. XII. Καὶ μῖσος εἰς αὐτὸν ἐκ τῶν ἀρχομένων. τὸ γὰρ οὐκ εὖ πράττειν, φιλαίτιον ἀεὶ τῶν ὑπερεστηκότων: *Ad hæc accedebat populare in regem odium, quod ferè soleat calamitatum culpa in eos reiici penes quos est regimen reipubl.* Quæ omnia cò me impellunt, ut putem omnis ævi, omnis gentis hanc fuisse opinionem quasi communem. Planè de Romanis, Panegyrista nomine Flaviensium ad Constantinum Imp. *Præclara fertur Catonis oratio de lustri sui felicitate. iam tunc enim in illâ vetere Republicâ ad Censorum laudem pertinebat, si lustrum felix condidisset, si horrea messis implesset, si vindemia redundasset, si oliveta larga fluxissent &c.* quæ verba ad historias amissas digitum frustrà nobis intendunt: interim lucem commodant istis Lucilii Lib. XI. quæ citat Nonius Marcellus & Gellius lib. IV. Noct. Att. cap. XVII.

Scipiadæ magno improbus obiiciebat Asellus
Lustrum, illo Censore malum infelixq; fuisset.

Illuminantq; Ciceronis isthæc post red. ad Quirites: *Mecum quæstiones, mecum iura magistratuum, mecum Senatus auctoritas, mecum libertas, mecum etiam frugum ubertas, mecum Deorum & hominum sanctitates omnes & religiones abfuerunt &c.* Faciuntque ne hæreamus in illo Ciceronis lib. VII. Epist. fam. ad Curium, ubi iocatur in magistratum dialem: *Caninio Consule scito neminem prandisse: nihil tamen eo Consule mali factum est.* Nec interpretem requirant eiusdem apud Macrobium libro II. Saturnal. cap. III: *Magnum ostentum anno Vatinii factum est; quod illo Consule, nec Bruma, nec Ver, nec Aestas nec Autumnus fuit.* Liqueatq; Taciti periodus lib. I. Annal: *Pacem sine dubio post hæc, verùm cruentam. Lollianas Varianasque clades. interfectos Romæ Varrones, Egnatios, Iulos. Nec domesticis abstinebatur. abducta Neroni uxor: & consulti per ludibrium Pontifices, an concepto, nec dũ edito partu ritè nuberet. Q. Atedii & Vedii Pollionis luxus. &c.* Eodem tendunt sed viâ contraria, quæ idem Cornelius lib. Ann. XII: *Liberalium quoque artium commemoratio, & nihil regente eo Reip. &c.* Idem voluit Suetonius cap. Titi VIII: *Quædam sub eo fortuita ac tristia acciderunt; ut conflagratio Vesevi montis in Campaniâ; & incendium Romæ per triduum, totidemq; noctes; item pestilentia quanta non temerè aliàs.* Quę, ne aliorsum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

trahamus, facit in vitâ Galli Hostilii & Volusiani Eutropius: *Sola pestilentiâ & morbis atq; ægritudinibus notus eorum principatus fuit.* Et apertè alioqui Aurel. Victor de Magnentio: *Hic fuit debilis pedibus manibusq; articulorũ dolore: fortunatus cæli temperie, fructuum proventu, nullâ à Barbaris formidine, &c.* Inde est quod inter præcipuas Augusti laudes collocet Horatius lib. IV. Odâ V:

Tutus bos etenim rura perambulat,
Nutrit rura Ceres, almaq; Faustitas.
Pacatum volitant per mare navitæ:
Culpari metuit fides. &c.

iterumque Odâ decimaquintâ

——— *tua Cæsar ætas,*
Fruges & agris rettulit uberes;
Et signa nostro restituit Iovi &c.

quæ minimè poetico stylo dictata esse, evincit Val. Maximus lib. IX. cap. XI: *Itaq; stat pax, valent leges; sincerus privati ac publici officii tenor servatur.* loquitur de principatu Tiberii. Cui nihil cedit Velleius libro posteriore: *Tum refulsit certa spes liberorum parentibus, viris matrimoniorum, dominis patrimonii; omnibus hominibus salutis, quietis, pacis, tranquillitatis: adeo ut nec plus sperari potuerit, nec spei responderi felicius.* Ab ea causa prædicat Drusum lib. IV. cap. XII. Florus: *Denique in Germania pax erat, ut mutati homines, alia terra, cœlum ipsum mitius molliusq; solito videretur.* Eodem etiam spectant Taciti verba, cùm quidam somniasset magnam vim auri latere in agro Carthaginensi lib. XVI. Annal: *Ac forte Quinquennale ludicrum secundo lustro celebrabatur: Oratoribusq; præcipua materia in laudem Principis assumpta est. Non enim tantum solitas fruges, nec metallis confusum aurum gigni; sed novâ ubertate provenire terras, & obvias opes deferre Deos; quæque alia summâ facundiâ, nec minore adulatione servilia fingebant; securi de facilitate credentis.* Quibus geminum germanum, quod ridet suo more Iuvenalis Satyra IV. cùm ingenti pisce donaretur Domitianus Imp.

Obstitit intranti miratrix turba parumper,
Et cessit: facili patuerunt cardine valvæ.
Exclusi expectant admissa obsonia Patres.
Itur ad Atridem: tunc Picens, Accipe, dixit,
Privatis maiora focis. genialis agatur
Iste dies: propera stomachum laxare saginis;
Et tua servatum consume in sæcula rhombum.
Ipse capi voluit &c.

Allu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

Allusit Papinius lib. v. Sylvarum in Priscillam Abascantii versu 144.

Florebant hilares inconcussiq. penates;
Nil mæstum. quid enim, quamvis infida levisq.,
Cæsare tam dextro posset Fortuna timere?

Præterieram Mamertinum, nisi aure mihi vulsâ, vltrò dictaret è Genethliaco Maxim. Aug. dicto: *Reverà sacer Imp. scimus omnes antequam vos salutem Reip. redderetis, quanta frugum inopia, quanta funerum copia fuit; fame passim morbisq. grassantibus. Vt verò lucem gentibus extulistis, exinde salutares spiritus iugiter manant: nullus ager fallit agricolam, nisi quod spem ubertate superat. hominum ætates & numerus augetur. rumpunt horrea condita messes, & tamen cultura duplicatur. ubi silvæ fuere, iam seges est. metendo & vindemiando defecimus.* Eâdem adhuc oratione: *Ecce autem subitò cùm iam deduci liburnas oporteret, tibi uberes fontes terra submisit, tibi largos imbres Iupiter fudit, tibi totis fluminum alveis Oceanus redundavit. itaq. in aquas sponte subeuntes impetum navigia fecerunt, levi modo commota nixu ducentium; quorum ad felicissimum illud exordium magis opus erat nautico carmine quàm labore. &c.* Sed nec expedio me ab Latinio Pacato. ingerit enim e Panegyrico quem habuit de Theodosio: *Illud dicam quod intellexisse hominem & dixisse fas est, talem esse debere qui à gentibus adoratur, cui toto orbe terrarum privata vel publica vota redduntur: à quo petit navigaturus serenum, peregrinaturus reditum, pugnaturus auspicium.* Quid, quod ferè indignatur Vergilius haud se vocatum ad has partes? recinitque vaticinium suum ex Ecloga IV:

Iam nova progenies cælo demittitur alto.
Tu modò nascenti puero, quo ferrea primum
Desinet, ac toto surget gens aurea mundo,
Casta faue Lucina: tuus iam regnat Apollo.
Teque adeo, decus hoc ævi, te Consule inibit
Pollio, & incipient magni procedere menses.
Te duce, si qua manent sceleris vestigia nostri,
Irrita perpetuâ solvent formidine terras.
Ille Deum, & quæ sequuntur.

Nec abstinet eis quæ legimus lib. VI. Aeneid. versu 791:

Hic vir, hic est, tibi quem promitti sæpius audis,
Augustus Cæsar, Divûm genus; aurea condet
Sæcula qui rursus Latio, regnata per arva
Saturno quondam, &c.

Ostentat item sua Claudianus, entheata ore Phœbi, lib. II. de Laudib. Stiliconis versu 454:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

En, cui distulimus melioris sæcla metalli,
Consul adest. ite optati mortalibus anni,
Ducite virtutes hominum, florescite rursum
Ingeniis hilares Baccho, frugumq; feraces.
Non inter geminos anguis glaciale Triones
Sibilet, immodico nec frigore sæviat Vrsa.
Non torvo fremat igne Leo, nec brachia Cancri
Vrat atrox æstas, madidæ nec prodigus vrnæ
Semina, prærupto dissolvat Aquarius imbre.
Phryxeus roseo producat fertile cornu
Ver aries, pingues nec grandine tundat olivas
Scorpius, Autumni maturet gramina Virgo
Lentor, & gravidis adlatret Sirius uvis.

Breviter quoque meminit è carmine ad Maioragium Sidonius:

Iam tunc imperium præsentis principis aureâ
Volvebant bona fata colu.———

Quę omnia profectò; vt nihil aliud, ita notabiliter produnt virulentiam Epigrammatis in Tiberium à Tranquillo conservati capite LIX:

Aurea mutasti Saturni sæcula, Cæsar.
Incolumi nam te ferrea semper erunt.

ostenduntque quid voluerit Lāpridius fine Helegabali: *His iungendi sunt Diocletianus aurei parens sæculi, & Maximianus, vt vulgò dicitur, ferrei.* Eâdem imbutos opinione Græcos cur arbitrer, inducor à Senecâ, in Furente; ubi Hercules, ceu terrarum orbis Censor publicus ita loquitur:

———Concipiam preces
Ioue meque dignas. Stet suo cælum loco,
Tellusque & Aether. Astra inoffensos agant
Aeterna cursus. alta pax gentes alat.
Ferrum omne teneat ruris innocui labor,
Ensesq; lateant. nulla Tempestas fretum
Violenta turbet. nullus irato Iove
Exiliat ignis. nullus hibernâ nive
Nutritus agros amnis eversos trahat.
Venena cessent. nulla nocituro gravis
Succo tumescat herba. non sævi ac truces
Regnent tyranni. si quod etiamnum est scelus
Latura Tellus; properet, &c.

quæ ne quis putet à furioso dici aut adulanti; audiat eadem ferè ore Vlyssis Homerici, Odyss. XIX. versu *109*:——— ἦ γάρ σευ κλέος οὐρανὸν εὐρὺν ἱκάνει.

Ὥς τέ πευ ἢ βασιλῆος ἀμύμονος, ὅς τε θεουδὴς
Ἀνδράσιν ἐν πολλοῖσι καὶ ἰφθίμοισιν ἀνάσσων,
Εὐδικίας ἀνέχησι, φέρησι δὲ γαῖα μέλαινα
Πυροὺς καὶ κριθὰς, βρίθησι δὲ δένδρεα καρπῷ·
Τίκτῃ δ' ἔμπεδα μῆλα· θάλασσα δὲ παρέχῃ ἰχθῦς
Ἐξ εὐηγεσίης· ἀρετῶσι δὲ λαοὶ ὑπ' αὐτοῦ.

——certè enim tua gloria ad cælum latum peruenit:
Sicut alicuius regis inculpat, qui Deum colens
Viris multis & fortibus imperans
Iura tribuit: fert verò terra nigra
Tritica & hordea: grauantur autem arbores fructu.
Pariunt verò firma pecora; mare autem præbet pisces
Ex recta administratione: feliciter degunt populi sub ipso.

Idem obtinuisse apud Gallos, indicio est Liuius lib. v: *Prisco Tarquinio Romæ regnante, Celtarum quæ pars Galliæ tertia est, penes Bituriges summa imperij fuit; ij Regem Celtico dabant. Ambigatus is fuit, virtute fortunâque, cùm suâ tum publicâ præpollens; quod in imperio eius Gallia adeò frugum hominũque fertilis fuit, vt abundans multitudo vix regi videretur posse, &c.* Adeo vt iam non nimium insolens sit quod habemus Ammiani lib. XXVIII. de Burgundis: *Apud hos generali nomine rex appellatur Hendinos, & ritu veteri, potestate depositâ remouetur, si sub eo fortuna titubauerit belli, vel segetum copiam negauerit terra: quemadmodum solent Aegyptij casus eiusmodi adsignare rectoribus, &c.* Habuit hæc talia ante animi oculos Dio Prusæus Oratione XXV. vbi copiosè ostendit Genios ciuitatum, ac prouinciarum, nihil esse aliud quàm Principes earundem ac Rectores; ipsisque ciuitatibus ac provinciis modò benè, modo malè succedere tum publica tum priuata, pro vt illi vitam instituerint bonam malamve. Nec abhorruisse ab hac opinione Christianos, indicat, inter D. Augustini scripta auctor libri de XII. Abusionum gradibus: *Qui regnum secundum hanc legem non dispensat; multas nimirum adversitates imperij tolerat. idcirco enim pax populorum sæpe rumpitur, & offendicula de regno suscitantur; terrarum quoque fructus deminuuntur, & seruitia populorum impediuntur; multi & varij dolores prosperitatem regni inficiunt, charorum & liberorum mortes tristitiam conferunt; hostium incursus prouincias vndique vastant; bestiæ armenmentorum & pecorum greges dilacerant, tempestates aëris & hemisphæria turbata terrarum fœcunditatem & maris ministeria prohibent; & aliquando fulminum ictus segetes, & arborum flores & pampinos quosque exurunt.* & paulò pòst: *Ecce quantum iustitia regis sæculo valet, intuentibus perspicuè patet. Est enim pax populorum, tutamen patriæ, immunitas plebis, munimentum*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

tum gentis, cura languorum, gaudium hominum, temperies aëris, serenitas maris, terraq. fœcunditas, solatium pauperum, hereditas filiorum, &c. Quæ si quis in dubium vocaverit, is adeat Samuelis lib. II. cap. XXIV. vbi tota punitur Iudæa ob Davidis recensum, consulatque eius historię Interpretes. nam ego taceo; veritus audire, *sutor supra crepidam.* Interea quandoquidem fama temporum censerentur Imperantes; obtinuit, vt si quis laudaret sęculum suum, laudaret etiam ipsum principem; si quis sæculo convitium faceret, convitiaretur Principi. Vtriusq; exēpla, per saturam, hæc sunt. Accusato, paribusque sententiis absoluto, impingitur lib. III. Controv. II: *Non absolutus parricida, sed dubius. Vt absoluaris, multis tibi sententiis opus est: vt damneris, vnâ. Non absoluerunt reū, sed sæculo pepercerūt.* Sed & magistratus deprecatur lib. x. Apuleii Metamorph. *vt ritè & more maiorū, iudicio reddito, & vtrinsecus allegationibus examinatis, civiliter sententia promeretur; nec adinstar barbaricæ feritatis vel tyrannicæ impotentiæ, damnaretur aliquis inauditus: & pace placidâ tam dirum sæculo proderetur exemplum.* Deq; M. Antonio Philosopho Capitolinus. *In conscios defectionis vetuit Senatum grauiter vindicare, simul petiit nequis Senator tempore principatus sui occideretur; ne eius pollueretur imperium.* Itaque cùm extet oratione M. Lepidi apud Tacitū lib. III. Annal: *Si P.C. vnum id spectamus, quàm nefariâ voce Lutorius Priscus mentem suam & aures hominum polluerit; neque carcer, neq. laqueus, ne serviles quidem cruciatus in eum suffecerint. sin flagitia & facinora sine modo sunt, suppliciis ac remediis Principis moderatio, maiorumque & vestra exempla temperant, & vana, &c.* id iterum sic quasi interpretatur apud eundem lib. XIV. Annal. Pętus Thrasea; *Non quicquid nocens reus pati meretur, id egregio sub Principe, & nullâ necessitate obstricto Senatu, statuendum disseruit. carnificem & laqueum pridem abolita, & esse pœnas legibus constitutas, quibus, sine iudicum sævitiâ, & temporum infamiâ, supplicia decernerentur.* Ab eo est, quod occurrat apud Cassiodorum; alibi, *Populi quies, præconium regnantium*; alibi, *populi securitas, ornatus principis est*; deniq;, *Populorum salus, principum gloria*, aliaque his similia. Inde & ex opposito Imperator Gordianus; *Temporum meorum disciplina non patitur*: Diocletianus verò & Maxim: *Abhorret à sæculo nostro*; item, *Contra sæculi nostri tranquillitatem, &c.* lib II. Cod. tit. XVIII. Theodosius, Arcad. & Honor: *Turbulentus obtrectator temporum nostrorum &c.* Lib. IX. Cod. tit. VII. ὅπερ ἐπὶ τοῖς ἡμετέροις συμβῆναι χρόνοις οὐκ ἠβουλόμεθα: *Vellemus non accidisse nostris temporibus.* Iustinianus Novella XXXIX. cap. II. Quò etiam referas Epigramma Martialis totum LXXII. lib. IX:

Dixe-

Dixerat, o mores! o tempora! Tullius olim
Sacrilegum strueret cùm Catilina nefas. &c.

Nec aliter capiendus versus eiusdem libri Epig. XXVIII: *Et cum theatro sæculoque rixaris.* Isto quoque modo accipienda Plinii lib. VII. Epistola postrema: *D. quidem Nerva, non mihi solum, verum etiam sæculo est gratulatus, cui exemplum simile antiquis contigisset.* Etiam Lucani lib. VIII. Pharsaliæ, ubi agit de Lesbiensibus:

——— tali pietate virorum
Lætus in adversis, & mundi nomine gaudens
Esse fidem: nullum toto mihi, dixit, in orbe
Gratius esse solum, &c.

quibus in versibus non aliter tenentur Interpretes, quàm glutine aviculæ. malè malè: vult enim poeta gavisum Pompeium, non tam sui quàm sæculi caussâ, inventos adhuc qui miseris subvenirent, fidemq; haberent sacram. Quare cùm lego apud Suetonium de Augusto cap. XXXIII: *Manifesti parricidii reum, ne culeo insueretur, quòd nonnisi confessi afficiebantur hac pœna, ita fertur interrogasse: Certè patrem tuum non occidisti*; observo quidem primò non fuisse culeũ nisi parricidarum confitentium; deinde, pependisse nonnunquam salutem perniciemque rei ab interrogatione iudicis: interim, & tertium hinc eruo: Augustum videlicet hâc interrogatione tam sibi favisse, quàm parricidæ; utpote cui constaret vitia populi, imputari regentibus: itaque nimium quantum denigratum iri felicitatem sæculi sui scelere isto omnium summo. Nam planè monstrũ resipit dictum Caligulæ, de quo in vita eius Suetonius cap. XXXI: *Queri etiam palàm de conditione temporum suorum solebat, quod nullis calamitatibus publicis insignirentur. Augusti principatum clade Varianâ; Tiberii, ruinâ spectaculorum apud Fidenas memorabilem factum, sui oblivionem imminere prosperitate rerum. Atque identidem exercituum cædes, famem, pestilentiam, incendia, hiatum aliquem terræ optabat.* Quod gnarum Plinio; qui de simili portento, Domitianum puto, ita loquitur lib. IV. Epistola XI: *Nam cùm Corneliam Vestalium maximam defodere vivam concupisset; ut qui illustrari sæculum suũ eiusmodi exemplo arbitraretur. &c.* Pari verborum honore Syllam excipit Val. Maximus lib. IX. cap. II: *Quatuor millia & septingentos diræ proscriptionis edicto iugulatos, in tabulas publicas retulit; videlicet ne memoria tam præclaræ rei dilueretur.* Ideoque invidiosâ interrogatione Antigone Papinii, lib. XI. Thebaidos versu *730*:

——— nam quæ migranti externa patebunt
Mœnia? vis Argos eat, hostilesq; Mycenas
Squallidus irreptet? victisq; ad limen Adrasti

Aonias narret clades? tenuemq́; precetur
Rex Thebanus opem? Misera quid crimina gentis
Pandere, quid casus iuvat ostentare pudendos?
Conde precor, quodcunq́; sumus.

Huic mori dum attendunt, expressum videas, apud Livium quidem post seditionem ad Sucronem verbis Scipionis lib. XXVIII: *Auferat omnia irrita oblivio, si potest: si non; utcunque silentium tegat*: apud Ciceronem verò de bello Mithridatico, Orat. pro Flacco: *Liceat hæc nobis, si oblivisci non possumus; at tacere.* Iterum pro Plancio: *Nam Opimii quidem calamitas utinam ex hominum memoria posset evelli! vulnus illud Reip. dedecus huius imperii, turpitudo populi Rom. & non iudicium putandum est.* Extat & in Lucano circa pugnam Pharsalicam lib. VII:

Hanc fuge mens partem belli, tenebrisq́; relinque:
Nullaq́; tantorum discat me vate malorum
Quàm multum bellis liceat civilibus, ætas.
Ah potius pereant lacrimæ, pereantq́; querelæ.
Quicquid in hac acie gessisti, Roma, tacebo.

Statius præterea lib. V. Sylv. Protrept. ad Crispinum à matre tentatum veneno, versu *88*:

Excidat illa dies ævo, ne postera credant
Sæcula! nos certè taceamus; & obruta multâ
Nocte tegi propriæ patiamur crimina gentis.

Non ineptè igitur Arcadii atque Theodosii decretum: *Omnes res Eutropii, qui quondam præpositus sacri cubiculi fuit, ærarii nostri calculis adiûximus, erepto splendore eius & Consulatu à tetrâ inluvie, & à commemoratione nominis eius, & cœnosis sordibus vindicato, ut eiusdem universis actibus antiquatis, omnia mutescant tempora, nec eius enumeratione sæculi nostri labes appareat, nec ingemiscat, aut qui suâ virtute ac vulneribus Romanos fines propagant, vel qui eosdem servandi iuris æquitate custodiunt, quod divinum præmium Consulatus lutulentum prodigium contagione fœdavit &c.* Consule locum Cod. Th. lib. IX. tit XL. Nec inconcinnè Tiberius, *cùm Val. Messalinus signum aureum in æde Martis Vltoris, Cæcina Severus aram Vltioni statuendam censuisset; prohibuit: ob externas ea victorias sacrari dictitans; domestica mala tristitiâ operienda*; inquit Tacitus lib. III. Annal. qui mirum, nisi respexerit ad Iul. Cæsarem, de quo sic Plinius lib. VII cap. XXV: *Præter civilis victorias, undecies centum & XCII millia hominum occisa præliis ab eo, non equidem in gloria posuerim; tantam etiam coactam humani generis iniuriam: quod ita esse, confessus est ipse, bellorum civilium stragem non prodendo.* Adeo ut non sine ratione dictaverit orat. cõtra Græcos Tatianus:

Πάνυ

Παίυ γοῦν σεμνὸς καὶ ὁ τύραννος Φάλαρις, ὃς τοὺς ἐπιμαστιδίους θοινώμενος παῖδας, διὰ τῆς Πολυστράτου τοῦ Ἀμπρακιώτου κατασκευῆς μέχρι νῦν ὥς τις ἀνὴρ θαυμαστὸς δείκνυται. καὶ οἱ μὲν Ἀκραγαντῖνοι βλέπειν αὐτοῦ τὸ πρόσωπον τὸ προειρημένον διὰ τὴν ἀνθρωποφαγίαν ἐδεδίεσαν· οἷς δὲ μέλον ἐστὶ παιδείας, αὐχοῦσιν, ὅτι δι' εἰκόνος αὐτὸν θεωροῦσι. πῶς γὰρ οὐ χαλεπὸν ἀδελφοκτονίαν παρ' ὑμῖν τετιμῆσθαι, οἱ Πολυνείκους καὶ Ἐτεοκλέους ὁρῶντες τὰ σχήματα· καὶ μὴ σὺν τῷ ποιητῇ Πυθαγόρᾳ καταβορθώσαντες; ἐναπόλλοιτο τῆς κακίας τὰ ὑπομνήματα &c. *Egregius scilicet fuit tyrannus ille Phalaris, qui lactentes adhuc infantes voravit, & expressus ingenio Polystrati, tamquam vir aliquis admirandus, etiamnum ostenditur. Et cum Agrigentini faciem eius anthropophagiâ contaminatã intueri abhorreant, non desunt literati homines qui imaginem eius vidisse glorientur. Quis non vitio vobis vertat, quod Polynicis & Eteoclis imagines spectando mutuam fratrum cædem probare videamini, & non potius eas unà cum ipsarum artifice Pythagorâ pessundetis? Pereant ista, unde vitiorum memoria menti renovatur. &c.*

Ac tamen ferenda regum ingenia; neq; usui crebras mutationes. Lib. XII. Annal.

ADmodum consulit maiestati Regum, quòd legimus Plutarchi Agide: Βασιλεῖ Λακεδαιμονίων οὐδὲ οἱ πολέμιοι ῥᾳδίως ἐν ταῖς μάχαις ἀπαντῶντες προσέφερον τὰς χεῖρας, ἀλλ' ἐπετρέποντο, δεδιότες καὶ σεβόμενοι τὸ ἀξίωμα. διὸ καὶ πολλῶν γεγονότων Λακεδαιμονίοις ἀγώνων πρὸς Ἕλληνας εἷς μόνος ἀνῃρέθη πρὸ τῶν Φιλιππικῶν, δόρατι πληγεὶς περὶ Λεῦκτρα, Κλεόμβροτος: *Regem Lacedæmoniorum ne hostes quidem temerè, cùm occurreret eis in acie, attingebant; sed deflectebant, verentes venerantesque eius maiestatem. Itaq; multis in conflictibus, quos conseruerunt cum Græcis Lacedæmonii, unus ante Philippi ævum lanceâ ictus cecidit in Leuctris Cleombrotus.* Nec minus ei favet illud quod extat Nicolai libello de moribus Persarum: Ἐὰν δέ τινα προστάξῃ βασιλεὺς μαστιγῶσαι, εὐχαριστεῖ, ὡς ἀγαθοῦ τυχὼν, ὅτι αὐτοῦ ἐμνήσθη βασιλεύς: *Regi gratias agit, ab eo flagellari iussus, tanquam feliciter secum actum sit, quod rex eius meminerit.* In talibus certè tralucet indoles tum pia, tum ultioni minimè addicta, qualem ævi nostri hominibus optemus potiùs quàm speremus. nam ut hodiè quidem vivitur; nihil minus inviolabile quàm principes. imò ferè ubique

——Destrictus ensis iis super aureâ
Cervice pendet.

pessimè tamen. quippe, si omnia exigamus ad amussim iustæ rationis; nihil tam enormiter delinquere potest Potestas, ut eam torvè intueamur; ne-

dum convitiis impetamus; multo minus pulsemus, aut tollamus. Atque ut omittam, Reges sacrosanctos esse, vel ideo quod Deum nobis repræsentent; tales insuper sunt ob ius quod eis in nos; parentes scilicet, & quidem publici. Noverat istud Lysimachus, quem affirmat, leoni iam obiectum a[illegible] Alexandro Magno libro XV. abbreviator Trogi; *Magno animo, regis, velut parentis, contumeliam tulisse.* Religiosè. nam Imperatoribus, ut est apud Dionem Cassium lib LIII: Καὶ ἥγε τοῦ πατρὸς ἐπωνυμία τάχα μὲν, καὶ ἐξουσίαν τινὰ αὐτοῖς, ἥν ποτε οἱ πατέρες ἐπὶ τοὺς παῖδας ἔχον, κατὰ πάντων ἡμῶν δίδωσιν· οὐ μέν τοι καὶ ἐπὶ τοῦτο ἀρχὴν ἐγένετο, ἀλλ' ἔς τε τιμὴν καὶ ἐς παραίνεσιν, ἵνα αὐτοί τε τοὺς ἀρχομένους, ὡς καὶ παῖδας ἀγαπῷεν, καὶ ἐκεῖνοι σφᾶς, ὡς καὶ πατέρας αἰδῶνται: *Patris nomen tametsi aliquod ius in nos omnes tribuit quale patribus olim erat in liberos; tamen initio non in hunc finem eis impositum est, sed honoris gratiâ; utque admonitioni esset ipsis, ut subditos instar liberorum diligerent, hique rursus ipsos veluti patres revererentur.* Et verò si id etiam utrinque observaretur, ô beatos Principes! ô beatos populos! Ceterùm ut nemini non è vulgo sic utcumque constet, quantum debeat genitoribus suis; pauca quædam scriptorum meliorum semina spargam in publicum, bonâ sub spe, si in nullius animum radices egerint, at nemini tamē datura damnum vel malum. Atque inter primos quidem censet lib. XI. de Legibus Plato: Γονέων δὲ ἀμελεῖν, οὔτε θεὸς οὔτε ἄνθρωπος νοῦν ἔχων ξύμβουλος ποτὲ γένοιτ' ἂν οὐδεὶς οὐδενί &c: *Parentes negligere neque Deus, neque homo sana mentis compos cuiquam unquam erit auctor* & cetera quę inde petantur. Sed & dictum est Aristotelis lib. IX. cap. II. Ethic: *Parentibus exhibendam* τιμὴν καθάπερ Θεοῖς. nec mirum, cùm teste Tullio orat. pro Plancio, *Parens non multò secus liberis sit quàm Deus.* Præclarè Plutarchus de Fraterno amore Πάντες λέγουσι καὶ ᾄδουσιν, ὡς γονεῦσι τιμὴν μετὰ θεοὺς πρώτην καὶ μεγίστην ἥ τε φύσις, ὅ τε τὴν φύσιν σώζων νόμος ἀπέδωκε· καὶ οὐκ ἔστιν ὅτι μᾶλλον ἄνθρωπος κεχαρισμένον θεοῖς δρῶσιν, ἢ τοκεῦσιν αὐτῶν καὶ τροφεῦσι παλαιὰς ἐπὶ νέαις δανεισθείσας χάριτας εὐμενῶς καὶ προθύμως ἐκτίνοντες. οὐδ' αὖ πάλιν μείζων ἐπίδειξις ἀθέου γένοιτ' ἂν τῆς περὶ γονεῖς ὀλιγωρίας καὶ πλημμελείας. διὸ τοὺς μὲν ἄλλους κακῶς ποιεῖν ἀπείρηται, μητρὶ δ' αὐτοῦ καὶ πατρὶ τὸ μὴ παρέχειν ἑαυτοὺς δρῶντας ἀεὶ καὶ λέγοντας ἀφ' ὧν εὐφρανοῦνται, κἂν μὴ προσῇ τὸ λυποῦν, ἀνόσιον ἡγοῦνται καὶ ἄθεσμον: *Omnes hoc dicunt & canunt, primum secundum Deos honorem ac præcipuum parentibus Naturam ac Legem naturæ destinasse: neque Diis quicquam gratius homines facere, quàm si parentibus alumnisque suis veteres super novis feneratas gratias benignè atque alacriter persolvant. neque contrà maius est argumentum impietatis, quàm parentum despicatus & in eos iniuria. Itaque interdictum est nobis, ne aliis male faciamus: matri autem & patri non ita se dare ut semper ea dicas atque agas, quibus lætentur, etiamsi molestiam præterea nullam adferas, impium iniustumque habetur.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

tur. sic ille. Cuius verbis postremis valde affinia sunt ista Lycurgi contra Leocratem: Παρ' ὧν γὰρ τὴν ἀρχὴν τοῦ ζῆν εἰλήφαμεν, καὶ πλεῖστα ἀγαθὰ πεπόνθαμεν, εἰς τούτους μὴ ὅτι ἁμαρτεῖν, ἀλλ' ὅτι μὴ εὐεργετοῦντας τὸν αὑτῶν βίον καταναλῶσαι, μέγιστον ἀσέβημά ἐστι: *A quibus enim principium vitæ accepimus, plurimisque beneficiis aucti sumus; adversus hos non solùm peccare, verùm nisi beneficium compensando vitã ipsam impendamus, summa est impietas.* Egregiè quoq; libro de mulieris harmonia Perictiones: Οὔτε λέξαι δεῖ κακὸν γονέας, οὔτε ἔρξαι· πείθεσθαι δὲ μικροῖσί τε καὶ μεγάλοισι γονεῦσιν· ἐν πάσῃ δὲ ψυχῆς τε καὶ σώματος τύχῃ, καὶ τῆς ἔξωθεν, καὶ ἔν τε εἰρήνῃ ἢ πολέμῳ, καὶ ὑγιείῃ, καὶ πλούτῳ καὶ ἀπορίῃ, καὶ δόξῃ καὶ ἀδοξίῃ, καὶ ἰδιώτησι καὶ ἄρχουσιν, ὁμουρέειν δεῖ καὶ φεύγειν μηδέποτε· πείθεσθαι δὲ μονονουχὶ καὶ μανίῃ· πεπνυμένα γὰρ ταῦτα καὶ κρήγυα τοῖσιν εὐσεβέεσιν. εἰ δέ τις γονέας ὑπερφρονέοιεν, ἰδέῃ κακῶν πάντῃ καὶ ζώσῃ καὶ θανούσῃ ἁμαρτία παρὰ θεοῖσι γράφεται, ὑπό τε ἀνθρώπων μισέεται, καὶ ὑπὸ γῆν μετὰ τῶν ἀσεβέων ἐν τωὐτέῳ τῷ χώρῳ δι' αἰῶνος κακοῖσιν ἀπτομένη ὑπὸ δίκης καὶ τῶν ἔνερθεν θεῶν, οἱ τούτων ἐπίσκοποι ἐτάγησαν τῶν πρηγμάτων. θείη γὰρ καὶ καλὴ ὄψις γονέων. καὶ ἡ τούτων ὄψις καὶ θεραπείη, ὁκόσην οὐδὲ ἡλίου, οὐδὲ πάντων ἄστρων, τὰ οὐρανὸς ἐναψάμενος ἀμφιχορεύει, καὶ εἴ τι ἄλλο δοκέει τις χρῆμα μεῖζον εἶναι, καὶ θεωρίην ἐόντων. δοκέω δὲ μὴ θεοὺς φθονέειν, ὁκότε τοῦτο ὁρέωσι γιγνόμενον. καὶ ζῶντας οὖν καὶ ἀποιχομένους σέβειν χρή, καὶ μηδέ ποτε ἀντιλέγειν. ἀλλ' ἢν καὶ ἀγνοῶσι νούσῳ ἢ ἀπάτῃ, παρηγορέειν καὶ διδάσκειν, ἐχθραίνειν δὲ μηδαμῶς. μείζων γὰρ ἁμαρτίη καὶ ἀδικίη ἀνθρώπων οὐκ ἂν γένοιτο, ἢ εἰς πατέρας ἀσεβεῖν: *Mali quicquam parentibus nec dicto neque facto exhibere oportet: sed obedire cuiuscunque conditionis fuerint. Item in quacunque corporis, animi, rerumve externarum fortunâ, in pace, bello, sanitate, morbo, divitiis, paupertate, gloria, infamia, sive privatis, sive in magistratu constitutis parentibus, adesse ipsis oportet, nec unquam deserendi sunt: obediendumque tantum non etiam insanis. Hæc enim sapienter & rectè fieri à piis hominibus existimantur. Contemptus autem parentum, peccati genus eiusmodi est, quod in vivis simul atque defunctis divinitùs damnatur, ab hominibus odio habetur, & sub terrâ in loco impiorum unà cum reliquis improbis perpetuò punitur à Iustitia & Infernalibus Diis, qui his rebus inspiciendis destinati sunt. Honestißima enim est, imò divina parentum facies. & aspectus cultusque eorum tanti fieri debet, quanti nec solis fit, neque omnium siderum, quæ gratißimas cæli choreas constituunt; aut si qua alia res istis maior à quoquam æstimatur. Deos equidem arbitror, si contemni parentes viderint, haudquaquam id esse toleraturos. Quamobrem & vivos & mortuos colere par est, nec unquam eis contradicere. Verùm si quid ignorent, morbi aut animi deceptionis vitio, consolari atque docere oportet: odisse nequaquam. Maius enim inter homines peccatum admitti nequit, quàm erga parentes impietas.* Admodũ floridè sunt q; eiusdẽ, aut veris aut horti, ista Hieroclis libro de officio liberorũ: Τοὺς δευτέρους καὶ ἐπιγείους τινὰς θεοὺς εἰπὼν, οὐκ ἁμάρτοι τις ἕνεκά γε τῆς ἐγγύτητος, εἰ

θέμις εἰπεῖν, καὶ θεῶν ἡμῖν τιμιωτέρους. προλαβεῖν δὲ ἀναγκαῖόν ἐστι, ὡς μόνον μέτρον τῆς πρὸς αὐτοὺς εὐχαριστίας ἡ διηνεκὴς καὶ ἀνένδοτος προθυμία πρὸς τὸ ἀμείβεσθαι τὰς εὐεργεσίας αὐτῶν. ἐπεί τε γὰρ πολὺ καταδεέστερα, κἂν πάνυ πολλὰ πράξωμεν ὑπὲρ αὐτῶν. ἀλλ' ὅμως κινδυνεύει καὶ ταῦτ' ἐκείνων ἔργα τυγχάνειν, ὅτι καὶ ἡμᾶς τοὺς ταῦτα πράττοντας ἐκεῖνοι πεποιήκασιν. ὥσπερ οὖν τὰ ὑπὸ Φειδίου καὶ τῶν ἄλλων τεχνιτῶν ἀπεργασθέντα, εἴπερ καὶ αὐτὰ ἕτερά τινα κατεσκεύαζεν, οὐκ ἂν ὠκνήσαμεν καὶ ταῦτα τῶν τεχνιτῶν ἔργα φάσκειν· οὕτως εἰκότως καὶ τὰ ὑφ' ἡμῶν δρώμενα, λέγομεν ἂν εἶναι τῶν γονέων ἡμῶν ἔργα, δι' οὓς καὶ ἡμεῖς γεγόναμεν. πρὸς οὖν τὴν εὐμετρητῶν ἐπ' αὐτοὺς καθηκόντων αἵρεσιν, κεφαλαιώδη τινὰ χρὴ προβαλλομένους λόγον, τοῦτον ἐν προχείρῳ διηνεκὲς ἔχειν· ὡς οἱ γονεῖς θεῶν ἡμῖν εἰκόνες, καὶ νὴ Δία θεοὶ ἐφέστιοι καὶ εὐεργέται, καὶ συγγενεῖς, δανεισταί τε καὶ κύριοι, καὶ φίλοι βεβαιότατοι. θεῶν τε γὰρ εἰκόνες βεβαιόταται, καὶ ὑπὲρ τὰς τῶν τεχνῶν δυνάμεις, καθηγουμένης τῆς ἐμφερείας. θεοί τε γὰρ ἐστιοῦχοι, καὶ συνδίαιτοι ἡμῖν. ἔτι δ' εὐεργέται μέγιστοι, καὶ παρεσχημένοι τὰ μέγιστα, καὶ μὰ Δί' οὐχὶ μόνον ἃ ἔχομεν, ἀλλὰ καὶ ὁπόσα παρέχειν ἐβουλήθησαν, ἅτε καὶ εὔξαιντο: *Si quis ergo parentes, secundos ac terrestres quosdam Deos dixerit, non errabit, cùm nobis propter vicinitatem, si dicere fas est, vel ipsis Diis honorabiliores sint. Necessarium autem est existimare vnum erga ipsos gratitudinis modum esse, perpetuam & nunquam remittentem beneficia ipsorum rependendi animi promptitudinem. Quantumvis enim multa in eorum gratiam fecerimus, semper tamen inferiora erunt omnia, quàm esse deberent. Quin etiam propemodum actiones nostræ omnes illorum videri possunt, vt qui nos etiam hæc agentes produxerint. Quemadmodum enim Phidiæ aut aliorum artificum opera; si & ipsa rursus alia quæpiam facerent, ea quoque non dubitaremus opera nominare artificum: eodem modo actiones etiam nostræ parentum nostrorum opera esse dicentur, per quos & nos nati sumus. Vt igitur in promptu habeamus, quibus officiis erga parentes obstringamur, summariam hanc sententiam semper animo versare oportet: Quòd parentes Deorum nobis imagines sint, & per Iovem Dij lares, seu domestici beneficiorum autores, cognati, creditores, domini, & amici constantissimi. Sunt enim Deorum imagines certissimæ, & similitudinem eorum nobis referunt meliùs, quàm vllius artis facultas exprimere possit: cùm tanquam Dij domus patroni & nobis familiares sint. Beneficiorum item maximorum nobis autores sunt, & maxima quæq; præstant, non quidem eà solùm quæ habemus sed quicquid nobis exhibere & optare voluerint.* Quibus verbis postremis tanquā iucūdior Echo adsonat Philo Iudęus libro de Declago: Παίδων γὰρ οὐδὲν ἴδιον, ὃ μὴ γονέων ἐστιν, ἢ οἴκοθεν ἐπιδεδωκότων, ἢ τὰς αἰτίας τῆς κτήσεως ἐπιπαρεσχομένων: *Filiorum nihil est proprium quod non parentibus debeant; à quibus vel acceperunt, vel in acquirendo adiuti sunt.* Patiaque his Aristoxenus lib. IV. Sent. Pythagor: Νομίζειν δὲ ἃ κέκτηται καὶ ἔχει πάντα εἶναι τῶν γεννησάντων καὶ θρεψαμένων, πρὸς τὸ παρέχειν αὐτὰ εἰς ὑπηρεσίαν ἐκείνοις κατὰ δύναμιν πᾶσαν, ἀρχόμενον ἀπὸ τῆς οὐσίας, δεύτερα

τὰ τοῦ

τὰ τοῦ σώματος, τρίτα τὰ τῆς ψυχῆς ἀποτίνοντα δανείσματα, ἐπιμελείας τε καὶ ὑπερπονούντων ὠδῖνας παλαιὰς ἐπὶ νέοις δανεισθείσας, ἀποδιδόντα καὶ παλαιοῖς ἐν τῷ γήρᾳ σφόδρα κεχρημένοις. παρὰ δὲ πάντα βίον, ἔχειν τε καὶ ἐσχηκέναι χρὴ πρὸς αὐτοῦ γονέας εὐφημίαν διαφερόντως. διότι κούφων καὶ πτηνῶν λόγων, βαρυτάτη ζημία. πᾶσι γὰρ ἐπίσκοπος τοῖς περὶ τὰ τοιαῦτα ἐτάχθη, δίκης Νέμεσις ἄγγελος. θυμουμένοις γε οὖν ὑπείκειν δεῖ, καὶ ἀποπιμπλᾶσθαι τὸν θυμὸν, ἐάν τε ἐν λόγοις, ἐάν τε ἐν ἔργοις δρῶσι τὸ τοιοῦτον, συγγιγνώσκοντα, ὡς εἰκότως μάλιστα πατὴρ ὑεῖ δοξάζων ἀδικεῖσθαι θυμοῖτ' ἂν διαφερόντως: *Putare enim quisque debet, omnia quæ possidet, eorum esse qui genuerunt & educarunt, ita vt illis hæc omnia pro viribus ministrare debeat, primum quidem externa bona, deinde etiam corporis, postremò quæ ad animum pertinent; hæc omnia videlicet mutuo data persolvens, & pro curis doloribusque priscis parentum, in senectâ recentes reddens, quando maximè indigent. In verbis quin etiam per totam vitam parentes venerari maximè decet. Levium enim volatiliumque verborum gravissima imminet pœna. Nam omnibus præposita est Nemesis iudicij angelus, huiuscemodi omnium consideratrix. Oportet itaque iratis animumque explentibus cedere, seu verbis sive rebus id faciant; non ignorantes patrem iure admodum filio valdè succensere, si quando ab eo iniuriam sibi fieri arbitretur.*

Rotundè Nazianzenus in Dysti͏chis.

Ῥεῖα κεν ἀρνήσαιτο Θεὸν μέγαν, ὃς γενετῆρα·

Deum ille facilè abiurarit, qui parentem suum negat.

Et strictim D. Augustinus lib. de decem plagis: *Caninum est parentes non agnoscere.* Nec secus Seneca lib. III: de Benef. cap. I: *Parentes suos non amare impietas est, non agnoscere insania.* Haud absurdè quoq; Chrysologus Serm. II: *A se migrat, & ab homine totus transit in bestiam, paternæ pietatis immemor, gratiæ genitoris oblitus.* Vnde haud præpostera oratio liberorum Herodis apud Iosephum lib. XVI. Antiq. cap. VIII: Οὐχ οὕτως ὁ βίος ἡμῖν τίμιος, ὡς ἔχειν αὐτὸν ἐπ' ἀδικίᾳ τοῦ δεδωκότος: *Nec enim vsq; adeo cara nobis est vita, vt eam cum auctoris molestiâ retinere velimus.* Signatéq; Theodoricus Rex lib. III. Epist. XXIV: *Pessimè contra parentes erigitis brachium, pro quibus constat gloriosè moriendum.* Probè: *Etenim si (id quod præclare à sapientibus dicitur) vultu sæpè læditur pietas: quod suppliciũ satis acre reperietur in eũ, qui mortẽ obtulerit parenti; pro quo mori ipsum, si res postularet, iura diuina atq; humana cogebãt?* inquit Tullius. Cui congruẽter nescio quis apud Senecã lib. III. cap. IV. Controv: *Vt à patria potestate discedas, & ad æstimationẽ beneficij venias; qui dat vitam, si prior accepit, non obligat sed reddit.* Inde acutè D. Ambrosius in Lucę cap. XVIII: *Illi debes quod habes; cui debes quod es.* Ergo iure tantùm suo vtitur, cùm inquit Coriolano sua mater: Οὐδέ γε Οὐολούσκων οὐδὲ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων εὐεργεσίαι συμπάντων καὶ χάριτες τοσοῦτον

ἰσχύ-

ἰσχύουσιν, οὐδ' ἂν ὑπερανομήκεις γένωνται, ὥστε τὰ τῆς φύσεως ἐξαλεῖψαι καὶ παρελθεῖν δίκαια· ἀλλ' ἐμὸς ἅπαντα τὸν χρόνον ἔσῃ, καὶ πρώτη πάντων τὰς τοῦ βίου χάριτας ὀφλήσεις μοι, καὶ ὧν ἂν δέωμαι, δίχα προφάσεως ὑπουργήσεις. τοῦτο γὰρ ὁ τῆς φύσεως νόμος ὥρισεν ἅπασι τοῖς αἰσθήσεως καὶ λόγου μετειληφόσι τὸ δίκαιον: *Nec Volscorum reliquorumve hominum omnium beneficia, etiamsi cælum attingant magnitudine, tantum apud te valere sines, ut his naturæ ius violari & aboleri patiaris: sed meus eris omni tempore, mihique omnium primæ debebis acceptæ vitæ gratiam, & sine caussatione meis obsequêris precibus. hanc enim legem natura præscripsit omnibus qui sensus & rationis sunt participes*: Dionys. Halicarn. Antiq. Rom. lib. VIII. Nec plus sibi sumit quàm debet pater apud Quintilianum Declamat. V: *Clauserim paternos penates; de testamento, de spe successionis expulerim; onerauerim vinculis manus, fœdauerim membra verberibus; persolui gratia non potest nec malo patri.* Inde sunt illa Ciceronis pro Cluētio: *Facilè intelligo, non modò reticere homines parentum iniurias, sed etiam animo æquo ferre oportere.* Et ista D. Hieronymi Epist. de vitando susp. contub: *Mater & filia nomina pietatis, officiorũ vocabula, vincula naturæ, secunda post Deũ fœderatio. non est laus si vos diligitis: scelus est quod odistis.* D. Chrysost. Homil. II. ad Timoth. II. ca. I. Ἂν πατέρα τις ἔχῃ, κἂν μυρία ἔχῃ δεινά, πάντα συσκιάζει: *Patrem qui habet, etsi mille patiatur incommoda, omnia patris reuerentia conteget.* Imò apud Aristophanem in Nubibus mandat Strepsiades filio:

Ἀλλ' ἴθι, βάδιζ' ἴωμεν· εἶτα τῷ πατρὶ
Πειθόμενος, ἐξάμαρτε.
Sed abi; perge: unà eamus. & tu dum patri
Sis obsequens, pecca.

Nec malè. nam vt est apud Stobæum tit. de honor. parent: Πιττακὸς παρακαλούμενος ὑπὸ υἱῶ καὶ πατρὸς διαιτῆσαι, εἶπε πρὸς τόν· εἰ μὲν ἀδικώτερα μέλλεις λέγειν τοῦ πατρὸς, καταχριθήσῃ· εἰ δὲ δικαιότερα, διὰ τοῦτο αὐτὸ ἄξιος εἶ κατακριθῆναι: *Pittacus, filium admonens ne cum patre in iudicio litigaret, his verbis usus est: si patre iniquiora dixeris, damnaberis: sin æquiora, vel ob istud damnari dignus es.* Vnde vix satis serviit decoro Salvianus Hypatio: *Sed parcendum paululum verbis est. quia etiam in bonâ caussâ humilis esse, in quantum res sinit, filij apud parentes debet oratio.* rectiusque Calp. Flaccus Declam. XXI: *Cede fratri, cede vel patri. victor eris, crede, si cesseris. Didici saluis legibus, parricidium posse cõmitti.* Et hoc est quod intelligit apud Senecam lib. VII. Contro. I. Albutius: *Caussam malam habeo, vt inter fratres.* quæ cur rapiuntur in medicinam? dicit in fratrum litibus, neutrum vincere; vtrumq; damnari: si non ciuiliter, at lege naturæ. Piè Epictetus Enchiridii cap. XXXVII: Πατήρ ἐστιν; ὑπαγορεύεται, ἐπιμελεῖσθαι, παραχωρεῖν ἁπάντων, ἀνέχεσθαι λοιδοροῦντος, παίοντος. ἀλλὰ πατὴρ κακός ἐστι; μή τι οὖν πρὸς ἀγαθὸν πατέρα φύσει ᾠκειώθης;

θῃς; οὐχί, ἀλλὰ πρὸς πατέρα. ὁ ἀδελφὸς ἀδικεῖ; τήρει τοιγαροῦν τὴν τάξιν τὴν σεαυτοῦ πρὸς αὐτὸν, μηδὲ σκόπει τί ἐκεῖνος ποιεῖ, ἀλλὰ τί σοι ποιήσαντι, κατὰ φύσιν, ἡ σὴ ἕξει προαίρεσις. σὲ γὰρ ἄλλος οὐ βλάψει, ἂν μὴ σὺ θέλῃς. *Pater est? præcipitur, curam eius agendam, cedendum ei in omnibus: si convicietur, si verberet, ferendum esse. At pater malus est? Nunquid igitur naturâ cum bono patre coniunctus es? Non; sed cum patre. Tu igitur munus tuum erga ipsum tuere: nec quid ille agat considera, sed quibus rebus agendis tuum institutum naturæ futurum sit consentaneum. Te enim alius non lædet, nisi ipse velis.* Ad quæ sic egregie Simplicius: *Si fortuitis dominis, argento numerato, & corpora & peculia servorũ parent: quantò magis parebunt eadem illis, qui naturales ortus nostri auctores fuerunt? Quare & verbera patrum æquioribus animis ferẽda sunt filiis, quàm servis dominorum; multoque magis convitium aut contumelia. Itaque veteres Romanorum leges, tum excellentiâ naturæ consideratâ, tum laboribus quos filiorum causâ parentes capiunt expensis, tum eo etiam consilio ut liberos omninò patriæ potestati subiicerent, & vendendi illos si vellent, potestatem dedere parentibus & impunè occidendi. His verò antiquiores, ita venerati sunt parentes, ut Deos appellare eos non dubitarint.* Insigniter D. Ioh. Chrysostomus Orat. ultimâ adversus Iudæos: Καὶ γὰρ οἱ τῆς φύσεως καὶ οἱ παρὰ τῶν ἀνθρώπων τεθέντες νόμοι, κἂν μαστίζῃ, κἂν τραπέζης εἴργῃ, κἂν ἐκβάλλῃ τῆς οἰκίας, καὶ παντὶ κολάζῃ τρόπῳ· κελεύουσιν ἅπαντα φέρειν γενναίως. καὶ εἰ μὴ πείθηται, μὴ ἢ ἀνέχηται· οὐδεμίαν οὐδεὶς οὕτω δίδωσι συγγνώμην. ἀλλὰ κἂν μυρία ἀποδύρηται μαστιχθεὶς ὁ παῖς· ταῦτα πρὸς αὐτὸν ἅπαντες λέγουσι τὰ ῥήματα· ὅτι πατήρ ἐστιν ὁ μαστίξας, καὶ κύριος, καὶ ἐξουσίαν ἔχων πᾶν ὅ, τι οὖν ἐργάσασθαι καὶ ποιῆσαι, καὶ δεῖ πάντα πρᾴως φέρειν: *Nam & naturæ leges, & leges ab hominibus institutæ [sic præscribunt] etiamsi flagris cædat pater, si à mensa depellat, si ædibus exigat, si quocumque modo puniat: iubent omnia fortiter perpeti, nec ullam illi veniam concedunt, ni paruerit pertuleritq. Etiamsi filius casus innumeras querimonias deplorans proferat; hæc verba audit ab omnibus, Pater est qui cecidit ac dominus, habetque potestatem in te quod vult faciendi, & oportet omnia placidè ferre.* Porrò quam horribilibus execrationum pœnis alliget patrum pulsatores Plato, videre est libro IX. de Legibus. Sanè parenteis vocare in ius, prohibitum legibus omnium gentium. testaturque Euthyphro apud eundem Platonem in nominis sui Dialogo: Ἀνόσιον γὰρ εἶναι τὸ υἱὸν πατρὶ φόνου ἐπεξιέναι: *Adversus patrem instituere homicidii actionem impium.* Quare, ubi asseverat Electra Clytemnestræ mariti interfectricis, apud Sophoclem in nominis sui tragœdia:

πατέρα φῂς κτεῖναι; τίς ἂν
Τούτου λόγος γένοιτ' ἂν αἴσχιων ἔτι,
Εἴτ' οὖν δικαίως, εἴτε μή;

——— Patrem aus te interfecisse?
Quo quid turpius dici potest,
Sive iustè sive iniustè feceris?

Vbi: item censet Iustinus lib. XVI: *In parricidio nulla satis iusta caussa ad sceleris patrocinia prætexi potest:* tam hoc certum est, ut id facinus fato imputaretur, tanquam per naturam fieri non posset: ut placuit Soloni, ac Romulo; ideo ei nullum ponentibus supplicium, quemadmodum indicat Plutarchus in Romulo. Hinc Manilius lib. IV.

Ecce patrem nati perimunt, natosq; parentes,
Mutuaq; armati coeunt in vulnera fratres,
Non nostrum hoc bellum est. coguntur tanta movere
Inq; suas ferri pœnas lacerandaq; membra.

Eaque propter ipsamet Clytemnestra vicina neci deprecatur Orestem Aeschyli Χοηφόρ.

Ἐγώ σ᾽ ἔθρεψα, νῦν δὲ γηράναι θέλω.
ΟΡ. Πατροκτονοῦσα γὰρ ξυνοικήσεις ἐμοί;
ΚΛ. Ἡ μοῖρα τούτων ὦ τέκνον παραιτία.
Ego te alui; nunc verò senescere volo.
OR. *Patrem interficiens habitabis mecum?*
CL. *Fatum ô fili horum est in caußâ.*

Vnde idem, ereptæ menti tribuit Horatius, lib. II. Sat. III. v. 134: loquens de Oreste:

An tu reris eum occisâ insanisse parente?
Ac non ante malis dementem actum furiis, quàm
In matris iugulo ferrum tepefecit acutum.

Nec alterius mentis Herodotus lib. III: Καμβύσης δὲ, ὡς λέγουσιν Αἰγύπτιοι διὰ τοῦτο τὸ ἀδίκημα αὐτίκα ἐμάνη, ἐὼν οὐδὲ πρότερον φρενήρης. καὶ πρῶτα μὲν κακῶν ἐξεργάζατο τὸν ἀδελφεὸν Σμέρδιν, ἐόντα πατρὸς καὶ μητρὸς τῆς αὐτῆς: *Ob hoc scelus, ut Aegyptii aiunt, continuò Cambyses insaniit, cùm ne prius quidem compos mentis fuisset, exorsus primum perpetrare facinus in Smerdin, ex eisdē sibi parentibus fratrem.* Minimum ab his dissidet Iulii Bassi argumentum libro VII. Contr. V: *Si rerum natura pateretur, obliviscendum mihi erat patris, dum occiderem.* Hæc cùm ita se habeant, nemini dubium est graviter peccare qui Principi vel cogitatione vel dicto vel facto adversantur; gravius sanè, quàm si quid tale molirentur in parentem proprium. cuius rei ratio in promptu. quia siquis suum tollit, manet tamen status familiæ: at Principis ruina, omnium penates aut evertit, aut perturbat. Πρόβατα μὲν γὰρ ἀποκτείνας, τὸ ποίμνιον ἠλάττωσε· τὸν δὲ ποιμένα ἐκ μέσου ποιήσας, ὁλόκληρον τὸ ποίμνιον ἐλυμήνατο: *Quin ovem iugulat, gregem quidem imminuit. porrò qui pastorem ipsum*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

ipsum de medio tulerit, totum simul gregem dissipabit; inquit Homil. I. ad Timoth. I. D. Chrysostomus. Quapropter bracteatum est Senecæ dictum lib. I. cap. IV. de Clem: *Principes regesque & quocunq; alio nomine sunt tutores status publici, non est mirum amari ultra privatas etiam necessitudines. Nam si sanis hominibus publica privatis potiora sunt; sequitur ut is quoque carior sit, in quem se Resp. convertit.* Iustaq; maximè exultatio Plinii in Paneg. dicto Traiano: *Vt plena altaribus, angusta victimis cuncta! ut in unius salutem collata omnium vota! cùm sibi se ac liberis suis intelligerent precari, quæ pro te precarentur.* Sed & preces iustę Minyarum pro Typhi apud Flaccum lib. V. Argonaut:

> *Hoc pater, hoc nobis refove caput, ulla laboris*
> *Si nostri te cura manet, qui cardine summo*
> *Vertitur, atque omnis manibus nunc pendet ab unis.*

Et verò regicidæ isti videntur ignorare fabulam Aesopi, repetitam ab Agrippa de Menenio, quæ volebat, *Tēpore, quo in homine, nō ut nunc, omnia in unū consentiebant; sed singulis membris suum cuique consilium, suus sermo fuerit, indignatas reliquas partes suâ curâ, suo labore ac ministerio ventri omnia quæri: ventrem in medio quietum, nihil aliud quàm datis voluptatibus frui; conspirasse inde, ne manus ad os cibum ferrent, nec os acciperet datum, nec dentes cōficerent. hâc irâ dum ventrem fame domare vellent, ipsa unà membra, totumque corpus ad extremam tabem venisse. inde apparuisse, ventris quoque haud segne ministerium esse; nec magis ali quàm alere eum, reddentem in omnes corporis partes hunc, quo vivimus vigemusque, divisum pariter in venas maturum conferto cibo sanguinem*: Liv. lib. II. At istud inprimis ipsis sciendum erat, animisq; prętereà penitis instillanda verba Amyntæ invecti in cōiurationem Philotæ, *Proditos eos esse barbaris: neminem ad coniugem suam, neminem in patriam & ad parentes fuisse rediturum: velut truncum corpus, dempto capite, sine spiritu, sine nomine, in alienâ terrâ ludibrium hostis futuros.* Curt. lib. VI. Perpēdendæ etiam preces exercitus Macedonici, rogantis Alexandrum, *ut tandem satiatæ laudi modum faceret, ac saluti suæ, id est publicæ parceret.* Curt. lib. IX. Vt & examinanda isthæc Flori lib. IV. cap. III. de D. Augusto: *Qui sapientiâ suâ ac solertiâ perculsum undique & perturbatum ordinavit imperii corpus: quod ita haud dubiè nunquam coire & consentire potuisset, nisi unius Præsidis nutu, quasi animâ & mente regeretur.* Imbibendum verò & in succum ac sanguinem convertendum effatum Senecæ lib. I. de Clem. cap. III: *Non hic est sine ratione populis urbibusque consensus, sic protegendi amandique reges, & se suaque iactandi, quocumque desideraverit imperantis salus. Nec hæc vilitas sui est aut dementia, pro uno capite tot millia excipere ferrum, ac multis mortibus unam animam redimere, nonnumquam senis & invalidi. Quemad-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.341

modum totum corpus animo deseruit, & cùm hoc tanto maius tantoque speciosius sit, ille in occulto maneat tenuis, & in qua sede latitet incertus, tamen manus pedes, oculi negocium illi gerunt: illum hæc cutis munit: illius iussu iacemus, aut inquieti discurrimus: cùm ille imperavit, sive avarus dominus est, mare lucri causa scrutamur; sive ambitiosus, iamdudum dexteram flammis obiecimus, aut voluntariè subsiluimus: Sic hæc immensa multitudo, unius animæ circundata, illius spiritu regitur, illius ratione flectitur, pressura se ac fractura viribus suis, nisi consilio sustineretur. O verba non modo in concionem generis humani quolibet recitanda semestri; sed & candenti ferro liberaliter inscribenda tergis eorum, qui voce, qui scripto, auctoritatem qualiscumque magistratus, elevant! Nam cùm constet; *Prope eversum orbem, etiam cùm de principatu inter bonos certaretur &c.* Tacitus lib. I. Hist. quid quæso hoc sæculo fiat? Planè iure merito auribus animisque admittamus consiliũ Cęsaris Claudii, apud Tacitũ Annal. lib. XII. *Ac tamen ferenda regũ ingenia, neq; usui crebras mutationes*: Adsentiamurq; Cereali: Tac. lib. Hist. IV: *Quomodo sterilitatẽ aut nimios imbres, & cetera naturæ mala; ita luxũ vel avaritiam Dominantiũ tolerate. Vitia erunt donec homines. sed neque hæc continua; & meliorum interventu pensantur. nisi forte Tutore & Classico regnantibus, moderatius imperium speratis: aut minoribus quàm nunc tributis, parabuntur exercitus, quibus Germani Britanniq; arceãtur. &c.* In summâ, nobis nihil putemus relictũ quàm & perpetuò & ubiq; auscultare dicto Marcelli, tanquã si oraculo imperatũ esset; *Bonos Imperatores voto expetere, qualescũq; tolerare.* Tacit. lib. IV. Hist. Quatenus; docet Simplicius ad Epicteti Enchir. cap. XXXVII: *Neq; verò magistratibus obsequi tantùm, sed & operam qui possunt navare debent, atq; existimare in iis niti salutem civitatis. Sin autem verbo tantum principes erunt, & magistratus officia negligent: improbandi illi quidem erunt, ut sunt improbi: sed quod magistratui convenit, eis præstabitur; ut & principatum eis deferamus, & iis in rebus pareamus, quibus animus non læditur.*

Solusq; omnium ante se Principum in melius mutatus est. Lib. I. Hist.

EXTAT apud Aristophanem in pauperis ac Pluti colloquio:

Καὶ μὴ μ' ἀπολίπῃς, οὐ γὰρ εὑρήσεις ἐμοῦ
Ζητῶν ἔτ' ἄνδρα τοὺς τρόπους βελτίονα.
Μὰ τὸν Δί. οὐ γάρ ἐστιν ἄλλος πλὴν ἐγώ.
ΠΛ. Ταυτὶ λέγουσι πάντες· ἡνίκ' ἂν δέ μου
Τύχωσ' ἀληθῶς, καὶ γένωνται πλούσιοι
Ἀτεχνῶς ὑπερβάλλουσι τῇ μοχθηρίᾳ:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

Ne me relinquas: non enim invenies me
Quærens amplius virum moribus meliorem
Per Iovem. non enim est alius præter me.
PLVT. *Hæc dicunt omnes. quando autem à me*
Assecuti sunt verè, & facti divites,
Manifestò superant nequitiâ.

Quæ cùm audimus, parum abest quin nobis repręsententur magistratuum Candidati. Quippe honores petituri, quidvis & ipsi de se pollicentur; sed pollicentur tantum: nacti quod volebant, videas agere personam Agamemnonis; cui obiicit suus frater, Euripidis Iphig. in Aul. v. *337*.

Οἶσθ᾽ ὅτ᾽ ἐσπούδαζες ἄρχειν Δαναΐδαις πρὸς Ἴλιον,
Τῷ δοκεῖν μὲν οὐχὶ χρῄζων, τῷ δὲ βούλεσθαι θέλων,
Ὡς ταπεινὸς ἦς, ἁπάσης δεξιᾶς προσθιγγάνων,
Καὶ θύρας ἔχων ἀκλείστους τῷ θέλοντι δημοτῶν,
Καὶ διδοὺς πρόσρησιν ἑξῆς πᾶσι, κεἰ μή τις θέλοι,
Τοῖς τρόποις ζητῶν πρίασθαι τὸ φιλότιμον ἐκ μέσου;
Κᾆτ᾽ ἐπεὶ κατέσχες ἀρχὰς, μεταβαλὼν ἄλλους τρόπους,
Τοῖς φίλοισιν οὐκ ἔτ᾽ ἦσθα τοῖς πρὶν ὡς πρόσθεν, φίλος.
Δυσπρόσιτος, ἔσω τε κλείθρων σπάνιος; --- Ἄνδρα δ᾽ οὐ χρεὼν
Τὸν ἀγαθὸν, πράσσοντα μεγάλα, -- Τοὺς τρόπους μεθιστάναι.
Scis quando cupiebas præfici Græcis ad Ilium,
Specie quidem non volens: voluntate verò cupiens,
Quàm eras humilis, omnem dextram prehensans,
Et habens fores patentes cuilibet popularium,
Et dans alloquium ordine omnibus; etiam si quis non volebat;
Moribus quærens imperium a vulgo redimere?
Deinde postquam potitus es imperio, mutans mores,
Amicus non amplius fuisti sicut ante amicus;
Difficilis aditu, & rarus intra claustra? Virum verò non decet
Probum, res magnas gerentem, & imperio decoratũ mores mutare.

At vitio isti plures obnoxios, deplorat Polybius homo Græcus lib. x. Hist: Καὶ τί γε προφανοῦς ὄντος καὶ ἐπὶ πολλῶν ἤδη τεθεωρημένου, διότι κτῶνται μὲν ἄνθρωποι τὰς εὐκαιρίας εὖ ποιοῦντες καὶ προτεινόμενοι τὴν ἀγαθὴν ἐλπίδα τοῖς πέλας. ἐπειδὰν δὲ τῶν ἐπιθυμουμένων τυχόντες κακῶς ποιῶσι, καὶ δεσποτικῶς ἄρχωσι τῶν ὑποτεταγμένων: *Atqui palàm est, & iam in multis obseruatum, sic comparatos esse homines, ut sicubi prosperitas quædam occurrit, beneficos se erga proximos ostendant, & spem bonam polliceantur: ubi verò quod petebant, consequuti sunt, tum demum malefaciant, & subditis dominorum more imperent.* Acceditque eidem querelæ Romanus Thrasea, apud Tacitum lib. xv. Annal:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

Initia magistratuum nostrorum meliora fermè, & finis inclinat. Et verò si excutiamus veteris historiæ scrinia, vix unus alterve exibit, cui non conveniat Deianiræ convitium:

Cœpisti melius quàm desinis: ultima primis
Cedunt. ———

competatque tantùm non vniuersis nota Corneliana lib. VI. Annal: *Cesseruntque prima postremis, & bona iuventæ senectus flagitiosa obliteravit.* Adeò vt sit grauioris ponderis, quàm appareat, Plinianum dictum Traiano: *Etenim memini tunc verissimè iudicari, meruerit quis honorem nec ne; cùm adeptus est.* Planè, ceu venturis sæculis vix credenda miracula, consignarunt monumentis suis, de Vespasiano Tacitus: *Solusq; omnium ante se Principum &c.* De Traiano Plinius: *Onerasset alium eiusmodi introitus. tu quotidiè admirabilior & melior; talis denique quales alij Principes futuros se tantum pollicentur. Solum ergo te commendat augetque temporis spatium. Iunxisti enim ac miscuisti res olim diversissimas; securitatem imperantis & incipientis pudorem.* De M. Aurelio Aristides Orat. εἰς βασιλέα: Οἰόμενος δεῖν τὸν ὡς ἀληθῶς βασιλέα, τῷ τῶν ὅλων ἀπεικάσθαι βασιλεῖ, κατά τε τὴν φιλανθρωπίαν καὶ τὴν πρόνοιαν ἁπάντων τῶν ἀρχομένων· καὶ μὴ πρὸ μὲν τῆς βασιλείας χρηστόν τι καὶ μέτριον ἦθος ἐμφαίνειν ἑαυτοῦ, βασιλέα δὲ ἀποδειχθέντα, χαλεπὸν καὶ βίαιον εἶναι περὶ τοὺς ἀρχομένους. &c: *Arbitratur etenim debere verũ regem secundũ vniuersi regẽ conformari, tum quantũ ad humanitatẽ, tùm quãtum ad civiũ omniũ curã: neq; cùm ante regnum adeptum benignè & moderatè se gesserit; eo comparato difficilẽ se ac violentum præstare, &c.* De Iuliano Mamertinus: *At in virtutibus principis nostri, quantò ætas prolixior, tantò pulchritudo præstantior.* Iterumq; pòst multa: *At mutant secundæ res animum. Nostrum principem si nondum mutaverint, quando mutabunt?* & statim: *Videte num secundis rebus elatus aliquid de prioris vitæ mansuetudine & moderatione mutaverit. Mutavit plane, mutavit. nam civilior factus prosperorum infregit invidiam.* De Theodosio Themistius Orat. VI: Οὐδ᾽ ὅσα ἂν τήμερον ὑφαίνῃς, μόνον αὖθις ἀναλύεις· ἀλλὰ καταπυκνοῦνταί σοι μᾶλλον ἀεὶ τὰ ποικίλματα τῆς ἀρετῆς: *Nec quæ hodie magnifice sunt à te gesta, rursus ea tollis, aut labefactas; sed maioribus additis, virtutum tibi insignia & ornamenta in dies singulos ampliora elucescunt.* De Theoderico Ennodius Paneg: *Ego tibi quod admirationem vincat, oppono Principem meum, ita ortum vt eum non liceat improbari, ita agere quasi inter Imperatores adhuc precetur adiungi.* Quibus docemur, promittere aliquid maximo maius de se Plinium, spondentem fine Panegyrici: *Ego reverentiæ vestræ sic semper inserviam, non vt me Consulem & mox Consularem, sed vt Candidatum Consulatus putem.* Id ipsum cur nõ etiam præstent reliqui in magistratu positi; obstat iis modò voluntas, modò facultas. Voluntas quidem, hominibus iam tum à prin-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

à principio malis cùm poteſtatem ambirent; quibus virtus pro larvâ, & quidem vel contra metum vel pudorem, vel vtrumque. Ea ſi abfuerint, aut abeſſe putentur; ingenii ſui ſcabiem ſtatim detegunt. Horum è numero habemus Tryphonem apud Ioſephum lib. XIII. Antiq. cap. XII: Γενόμενος δὲ τῶν πραγμάτων ἐγκρατὴς ὁ Τρύφων, διέδειξε τὴν αὐτοῦ φύσιν οὖσαν πονηράν· ἰδιώτης μὲν γὰρ ὢν ἐθεράπευε τὸ πλῆθος, καὶ μετριώτατα ὑπεκρίνετο, δελεάζων αὐτὸ τούτοις εἰς ἅπερ ἐβούλετο. τὴν δὲ βασιλείαν λαβὼν ἀπεδύσατο τὴν ὑπόκρισιν, καὶ ὁ ἀληθὴς Τρύφων ἦν: *Adeptus iam concupitam poteſtatem, non amplius diſſimulare pravum ingenium valuit, quod privatus tegere conatus eſt, quo magis animos hominum ſibi conciliaret. quàm primum enim Rex declaratus eſt, abſque perſona Tryphonem agere cœpit.* Caligulam, apud Philonem de legat. ad Caium: Εὐθὺς γοῦν οὐκ εἰς μακρὰν ὁ σωτὴρ καὶ εὐεργέτης εἶναι νομισθεὶς, καὶ τινας ἀγαθῶν πηγὰς νέας ἐπομβρήσειν Ἀσίᾳ τε καὶ Εὐρώπῃ πρὸς εὐδαιμονίαν ἀκαθαίρετον, ἰδίᾳ τε ἑκάστῳ, καὶ πᾶσι κοινῇ, τὸ λεγόμενον δὴ οὗτο ἀφ' ἑστίας ἤρξατο, μεταβαλὼν πρὸς τὸ ἀτίθασον, μᾶλλον δὲ ἣν συνεσκίαζεν ἀγριότητα τῷ πλάσματι τῆς ὑποκρίσεως, ἀναφήνας: *Itaque non multò poſt ille ſperatus ſervator beneficentiſſimus, qui videbatur novis felicitatum fontibus inundaturus Europam & Aſiam, profuturus privatim ac publice: iuxta proverbium, ab ipſo lare orſus, erupit in ſævitiam, vel potius aperuit quam diſſimulaverat hactenus.* Valentinianum, apud Ammianum lib. XXVII: *Et quanquam homo propalã ferus inter imperitandi exordia, & aſperitatis opinionem molliret, impetus truces retinere nonnunquam in poteſtate animi nitebatur; ſerpens tamen vitium & dilatum aliquamdiu, licentius erupit ad perniciem plurimorum.* Nicephorum, apud Zonaram tomo III: Καὶ οὐδ' ὑποκριθῆναι πρὸς βραχὺ πως ἠνέσχετο πρὸς τοὺς ὑπηκόους χρηστότητα, ἀλλ' αὐτίκα πάσης ἀδικίας τὰ πάντα ἐπλήρωσε, καὶ οὐδὲ τῶν συναραμένων αὐτῷ εἰς τὸ βασιλεῦσαι ἐφείσατο: *Ac ne ad exiguum quidem tempus, benignitatem erga ſubditos ſimulare potuit; ſed ſtatim iniuriis implevit omnia: ac ne iis quidem pepercit quorum operâ ad imperium pervenerat.* Atque iſti ſunt quibus ſtigma imponit Lactantius lib. VI. cap. VI: *Quidam probitate fictâ viam ſibi ad potentiam muniunt, faciuntque multa quæ boni ſolent: eò quidem promptius quòd fallendi gratia faciunt. Vtinamque tam facile eſſet præſtare, quàm facilè eſt ſimulare bonitatem! Sed ij, cùm eſſe cœperint propoſiti ac voti ſui compotes, & ſummum potentiæ gradum cœperint, tum verò ſimulatione depoſitâ, mores ſuos detegunt; rapiunt omnia & violant & vexant: eosque ipſos bonos quorum cauſſam ſuſceperant inſequuntur; & gradus per quos aſcenderunt, amputant, ne quis illos contra ipſos poſſit imitari.* Interim, animo malos plures continet pudor ac metus. Memorabile prorſus eſt verbum Plutarchi lib. de cap. vtilit. ex hoſtibus: Καὶ μὲν τοὺς περὶ τὸν Διόνυσον τεχνίτας ὁρῶμεν ἐκλελυμένους καὶ ἀποθύμους, καὶ οὐκ ἀκρι-

ἀκριβῶς πολλάκις ἀγωνιζομένους ἐν τοῖς θεάτροις ἐφ' ἑαυτῶν· ὅταν δὲ ἅμιλλα καὶ ἀγὼν γένηται πρὸς ἑτέρους, οὐ μόνον αὐτοὺς, ἀλλὰ καὶ τὰ ὄργανα μᾶλλον συνεπιστρέφουσι, χορδολογοῦντες καὶ ἀκριβέστερον ἁρμοζόμενοι καὶ καταυλοῦντες. ὅστις οὖν οἶδεν ἀνταγωνιστὴν βίου καὶ δόξης τὸν ἐχθρὸν ὄντα, προσέχει μᾶλλον αὑτῷ, καὶ τὰ πράγματα περισκοπεῖ, καὶ διαρμόζεται τὸν βίον. ἐπεὶ καὶ τοῦτο τῆς κακίας ἴδιόν ἐστι, τὸ τοὺς ἐχθροὺς αἰσχύνεσθαι μᾶλλον ἢ τοὺς φίλους, ἐφ' οἷς ἐξαμαρτάνομεν. ὅθεν ὁ Νασικᾶς οἰομένων τινῶν καὶ λεγόντων ἐν ἀσφαλεῖ γεγονέναι τὰ Ῥωμαίων πράγματα, Καρχηδονίων μὲν ἀνῃρημένων, Ἀχαιῶν δὲ δεδουλωμένων, Νῦν μὲν οὖν [εἶπεν] ἐπισφαλῶς ἔχομεν, μήτε οὓς φοβηθῶμεν μήτε οὓς αἰσχυνθῶμεν, ἑαυτοῖς ἀπολελοιπότες: *Equidem histriones atq; cantores scenicos videmus sæpenumero in theatris pro sese remisse ac nullâ cum alacritate aut solertiâ agere; ortâ autem concertatione adversus alios, non seipsos modò, sed & instrumenta sua maiore cum diligentiâ ad certamen aptare, fides explorare, accuratiusque concentum instruere & tibiis canere. Ita & qui adversarium sibi vitæ existimationisque suæ paratum novit esse inimicum, attentius seipsum observabit, res suas circumspiciet, vitamque suam constituet. Nam & hoc vitij proprium est quòd cùm peccamus, inimicos magis reveremur quàm amicos. Itaque Nasica nonnullis putantibus atque affirmantibus rem Romanam in tuto esse statu collocatam, deletis Carthaginensibus, & in servitutem redactis Achæis: nunc verò, dixit, periculosè res nostræ se habent, qui neque quos metuamus, neq; quos revereamur, nobis reliquos fecimus.* Tiberio quidem manum iniectam ab hac copulâ, testatur Tacitus extremo libro VI: Annal: *Morum quoque tempora illi diversa. egregium vitâ famâq; quoad privatus, vel in imperijs sub Augusto fuit: occultum ac subdolum fingendis virtutibus, donec Germanicus ac Drusus superfuere. Idem inter bona malaq; mixtus, incolumi matre. intestabilis sæuitiâ, sed obtectis libidinibus, dum Seianum dilexit, timuitve. postremò in scelera simul ac dedecora prupit, postquã remoto pudore ac metu, suo tantũ ingenio vtebatur.* Idẽ quoq; potest solus pudor. haud .n. modo Floralia reverentur Catonem, verùm & cetera theatri vitia. Mirabile est institutũ Aegyptiorum circa sepulturã Regũ, quod adducam verbis Diodori Siculi lib. I. Biblioth. Ἐν δὲ τούτῳ τῷ χρόνῳ τὰ περὶ τὴν ταφὴν λαμπρῶς ἡτοιμασμένοι, καὶ τῇ τελευταίᾳ τῶν ἡμερῶν θέντες τὴν τὸ σῶμα ἔχουσαν λάρνακα πρὸ τῆς εἰς τὸν τάφον εἰσόδου, προετίθεσαν κατὰ νόμον τῷ τετελευτηκότι ἀκροατήριον τῶν ἐν τῷ βίῳ πραχθέντων. δοθείσης δ' ἐξουσίας τῷ βουλομένῳ κατηγορεῖν, οἱ μὲν ἱερεῖς ἐνεγκωμίαζον, ἕκαστα τῶν καλῶς αὐτῷ πραχθέντων διεξιόντες, αἱ δὲ πρὸς τὴν ἐκφορὰν συνηγμέναι μυριάδες τῶν ὄχλων, ἀκούουσαι συνευφήμουν, εἰ τύχοι καλῶς βεβιωκώς· εἰ δὲ μὴ, τοὐναντίον, ἐθορύβουν. καὶ πολλοὶ τῶν βασιλέων διὰ τὴν τοῦ πλήθους ἐναντίωσιν ἀπεστερήθησαν τῆς ἐμφανοῦς καὶ νομίμου ταφῆς. διὸ καὶ συνέβαινε τοὺς τὴν βασιλείαν διαδεχομένους, οὐ μόνον διὰ τὰς ἄρτι ῥηθείσας αἰτίας, δικαιοπραγεῖν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸν φόβον τῆς μετὰ τὴν τελευτὴν ἐσομένης ὕβρεώς τε τοῦ σώματος, καὶ βλασφημίας εἰς ἅπαντα τὸν αἰῶνα:

Hoc

Hoc tempore quæ ad pompam funeris spectant præparatis, postrema die corpus in arcâ conditum ante sepulchri aditum ponunt. Ibi breviarium in vitâ ab rege gestorum de more recitant: volentique facultas datur defunctum accusandi. Adstant sacerdotes, mortui rectè facta laudantes. Populus, is permagnus est, qui exequias circumstat, applaudit veris laudibus. in reliquis magno reclamat tumultu. quo accidit, ut plures reges repugnante multitudine solito caruerint sepulchri honore, ac magnificentiâ. Is timor coëgit Aegypti reges iustè vivere, veritos futuram post mortem plebis iram, atque odium sempiternum. Itaq; nil mirum legere nos in Breviario Eutropii de Lucio Vero Antonino: *Vir ingenii parum civilis: reverentiâ tamen fratris nihil unquam atrox ausus.* Vt & contra, apud Vopiscum, de Carino: *Hic ubi patrem fulmine absumptum, fratrem à socero interemptum comperit; maiora vitia & scelera edidit; quasi iam liber ac frenis domesticæ pietatis, suorum mortibus absolutus.* Nam & de approbantibus impotentiam Decemvirorum Romæ recenset Dionys. Halicarnassæus lib. XI: Τοῖς δὲ ὀλιγαρχικοῖς καθ' ἡδονὴν αἱ τῶν ἐπιφανεστάτων ἀνδρῶν ἐγίνοντο φυγαὶ, πολλῶν μὲν καὶ ἄλλων ἕνεκα, μάλιστα δὲ ὅτι τοῖς ἀκολάστοις τῶν νέων πολὺ τὸ αὔθαδες προσεγίνετο, μηδὲ ὄψει δυναμένοις ἰδεῖν οὓς ἔμελλον ἀσελγῆ πράττοντες αἰσχυνέσθαι: *Qui paucorum dominatui studebant, iis clarissimorum quorumque exsilia grata erant; tum aliis multis de caussis, tum quod libidinosissimis quibusq; iuvenibus maior indies contumacia accresceret; ac ne aspectum quidem eorum ferre possent, quos in petulantiæ suæ facinoribus revereri cogerentur.* Vinculum tamen istud non esse è firmissimis, exemplo est Herodes, aula sua interdicens Andromacho ac Gemello; de quibus Iosephus lib. XVI. Antiq. cap. XI: Παρῃτήσατο δὲ καὶ τούτους ἡδέως μὲν ἂν καὶ χαῖρον· ὑπὸ δὲ τοῦ μὴ κατ' ἀνδρῶν οὐκ ἀσήμων ἔχειν τὴν ἄχρι τοσούτων παρρησίαν, τῆς τε τιμῆς, καὶ τὸ δύνασθαι κωλύειν ἁμαρτάνοντας ἀφῃρούμενος: *Nec dubiũ est, quin gravius aliquid in eos libenter statuisset, ni obstaret virorũ claritas. quare contentus est tũ ablegatis ademisse auctoritatẽ, ut positâ proborum virorum reverẽtiâ debacchare-tur licentius.* Idem impingit Domitiano Plinius Paneg. Traiani: *Vt sub te spiritum & sanguinem & patriam receperunt studia, quæ priorum temporum immanitas exiliis puniebat. cùm sibi vitiorum omnium conscius Princeps, inimicas vitiis artes, non odio magis quàm reverentia relegaret.* Proinde fortius vinculũ peccaturo Metus, sive is a domesticis, sive ab extraneis. Intra bonitatem cohibitus a domesticis Rex Macedoniæ Philippus, prodente apud Athenæum lib. x. Deipnosoph. Carystio: Κυβεύοντος δέ ποτε αὐτοῦ, καί τινος ἀγγείλαντος ὡς Ἀντίπατρος πάρεστι, διαπορήσας ὦσεν ἐπὶ τὴν κλίνην τὸν ἄβακα: *Cum aliquando is tesseris luderet, & nuntiaret quidam Antipatrum adesse; turbatus & anxius in lectum reiecit lusoriam tabulam.* Etiam de Alexan-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

dri ſucceſſoribus, poſt aſſumptum nomen regium, ita ſcribit Plutarchus in Demetrio: Τοῦτο δὲ οὐ προσθήκην ὀνόματος καὶ σχήματος ἐξαλλαγὴν εἶχε μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ φρονήματα τῶν ἀνδρῶν ἐκίνησε, καὶ τὰς γνώμας ἐπῆρε, καὶ τοῖς βίοις καὶ ταῖς ὁμιλίαις αὐτῶν ὄγκον ἐποίησε καὶ βαρύτητα, καθάπερ τραγικῶν ὑποκριτῶν ἅμα τῇ σκευῇ μεταβαλλόντων καὶ βάδισμα καὶ φωνὴν, καὶ κατάκλισιν καὶ προσαγόρευσιν. ἐκ δὲ τούτων ἐγένοντο καὶ περὶ τὰς δικαιώσεις βιαιότεροι, τὴν εἰς πολλὰ παρέχουσαν αὐτοὺς ἐλαφροτέρους καὶ μαλακωτέρους τοῖς ὑπηκόοις πρότερον εἰρωνείαν τῆς ἐξουσίας ἀφελόντες. τοσοῦτον ἴσχυε κόλακος φωνὴ μία, καὶ τοσαύτης ἐνέπλησε τὴν οἰκουμένην μεταβολῆς: *Id non additamentum nominis & habitus tantùm habuit variationẽ, verumetiam illorum inflavit ſpiritus & animos ſuſtulit, moribusq; & congreſſibus eorum faſtum addidit & ſupercilium, tragicorum hiſtrionum more unà cum perſona inceſſum, vocem, accubitum, ſalutationemq; verſantium. Hinc evaſerunt in puniendo quoque violentiores: ubi illam, quæ ipſos multo faciliores & leniores antè popularibus reddebat, detraxerunt poteſtati diſſimulantiam. Tantũ vox una valuit adulatoris, tantâque orbem terræ implevit converſione.* His adſident Iuſtini de Perſeo, lib. XXXII: *Occiſo Demetrio, ſublatoque æmulo, non negligentior tantùm Perſeus in patrem; verùm etiam contumacior erat.* Sed & viſo capite Plauti, Nero, *Quin, inquit, Nero depoſito metu, nuptias Poppææ, ob eiusmodi terrores dilatas maturare parat, Octaviamque coniugem amoliri &c:* Tacitus lib. XIV. Annal. Huicque rei attendit ille apud Papiniũ lib. I. Thebaidos verſu *186*:

Cernis ut erectum torvâ ſub fronte minetur,
Sævior adſurgens dempto conſorte poteſtas?
Quas gerit ore minas? quanto premit omnia faſtu?
Hicne unquam privatus erit? tamen ille precanti
Mitis & affatu bonus, & patientior æqui.
Quid mirum? non ſolus erat.

Validus etiam frenandis malis, metus extraneus. De Ptolomæo Cerauno Iuſtinus lib. XXIV: *Exinde externo metu depoſito, impium & facinoroſum animum ad domeſtica ſcelera convertit. &c.* De optimatibus Romanis Livius lib II: *Inſignis hic annus nuncio Tarquinii mortis. Mortuus eſt Cumis, quò ſe poſt fractas opes Latinorum ad Ariſtodemum tyrannum contulerat. Eo nuncio erecti patres, erecta plebs. ſed Patribus nimis luxurioſa ea fuit lætitia. Plebi cui ad eam diem ſummâ ope inſervitum erat, iniuriæ à primoribus fieri cœpere.* De Philippo II. Macedonum rege Plutarchus in Arato: Μεγίστην γὰρ ὁ Φίλιππος δοκεῖ καὶ παραλογωτάτην μεταβαλέσθαι μεταβολὴν, ἐξ ἡμέρου βασιλέως, καὶ μειρακίου σώφρονος, ἀνὴρ ἀσελγὴς καὶ τύραννος ἐξώλης γενόμενος. τὸ δὲ οὐκ ἦν ἄρα μεταβολὴ φύσεως, ἀλλ᾽ ἐπίδειξις ἐν ἀδείᾳ κακίας πολὺν χρόνον διὰ φόβον ἀγνοηθείσης: *Maximâ enim mutatione videtur Philippus & præter omnium expe-*

expectationem ex miti rege & adolescente modesto castoque in virum lascivum ac detestabilem degenerasse tyrannum. Atqui non fuit illa naturæ variatio, sed declaratio in securitate improbitatis longo spatio propter metum tectæ. De Parthorum rege Artabano Tacitus lib. VI. Annal: *Is metu Germanici fidus Romanis, æquabilis in suos: mox superbiam in nos, sævitiam in populares sumpsit fretus bellis quæ secunda adversum circumiectas nationes exercuerat; & senectutem Tiberii ut inermem despiciens.* De Vitellio idem lib. II. Hist: *Tum ipse exercitusque, ut nullo æmulo, sævitia, libidine, raptu in externos mores proruperant.* Nihil igitur mirum occurrere in historiâ Polybii lib V: Ὡς γὰρ θᾶττον Πτολεμαῖος ὁ κληθεὶς Φιλοπάτωρ μεταλλάξαντος τοῦ πατρὸς, ἐπανελόμενος τὸν ἀδελφὸν Μάγαν, καὶ τοὺς τούτῳ συνεργοῦντας, παρέλαβε τὴν τῆς Αἰγύπτου δυναστείαν, νομίζας τῶν μὲν οἰκείων φόβων ἀπολελύσθαι δι' αὐτοῦ καὶ διὰ τῆς προειρημένης πράξεως, τῶν δὲ ἐκτὸς κινδύνων ἀπηλλάχθαι διὰ τὴν τύχην. Ἀντιγόνου μὲν καὶ Σελεύκου μετηλλοχότων. Ἀντιόχου δὲ καὶ Φιλίππου τῶν διαδεγμένων τὰς ἀρχὰς, παντάπασι νέων, καὶ μονονοὺ παίδων ὑπαρχόντων, καταπιστεύσας διὰ ταῦτα τοῖς παροῦσι καιροῖς, πανηγυρικώτερον διῆγε τὰ κατὰ τὴν ἀρχήν. ἀνεπίστατον μὲν καὶ δυσέντευκτον αὑτὸν παρασκευάζων τοῖς περὶ τὴν αὐλὴν, καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς κατὰ τὴν Αἴγυπτον χειρίζουσιν: *Cùm primum Ptolemæus Philopater, mortuo patre & fratre, ac sequacib. illius interfectis, Aegypti imperium suscepit, ratus nullum amplius domi timorem ob prædictum facinus, foris q. omnia sibi fortunam tutissima præparasse, Antigono & Seleuco, vita functis, receptisq. in regna Antiocho, & Philippo, qui vix adhuc pubertatis annos excesserant, velut reb. omnib. sibi fælicissimè succedentib. luxuriæ se tradidit, regisq. morem omnis secuta est regio: quamobrem nulla eius inter suos autoritas erat. Nec illis solùm, sed & reliquis qui & Aegypti res & qui exteras quoq. obibant contemptibilem sese præbuit, &c.* Cautum igitur iudicium Arriani de Dario lib. III. Exped. Alex: Ἀνδρὶ τὰ μὲν πολέμια, εἴπερ τινὶ ἄλλῳ, μαλθακῷ τε, καὶ οὐ φρενήρει, εἰς δὲ τὰ ἄλλα οὐδὲν ἀνεπιεικὲς ἔργον ἀποδειξαμένῳ, ἢ οὐδὲ ἐγγινόμενον αὐτῷ ἀποδείξασθαι· ὅτι ὁμοῦ μὲν εἰς τὴν βασιλείαν παρελθεῖν, ὁμοῦ δὲ προσπολεμεῖσθαι πρός τε Μακεδόνων καὶ τῶν Ἑλλήνων ξυνέβη. Οὔκουν οὐδὲ ἐθέλοντι ἐξῆν ἔτι ὑβρίζειν εἰς τοὺς ὑπηκόους, ἐν μείζονι κινδύνῳ ἤπερ ἐκεῖνοι καθεστηκότι: *Viro quod ad res bellicas attinet, languido parumque prudenti: quod ad cætera, qui nihil iniqui in suos commiserit, aut certè potestatem committendi non habuerit. Nam simul ac regnare cœpit, statim à Macedonibus & Græcis bello lacessitus est. Quocirca ne volenti quidem integrum erat subditos sibi iniuria afficere, quum ipse in maiore periculo quam ipsi versaretur.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

Omnium consensu capax imperii nisi imperasset. Lib. I. Histor.

GLORIOSE quidem satis Marius de se Sallustii Iugurthino: *Illis difficile est in potestatibus temperare, qui per ambitionem sese probos simulavere. Mihi qui omnem ætatem in optimis artibus egi; benè facere iam è consuetudine, in naturam vertit.* Sed enim qui exitum eius intuebitur, accusabit hominem aut levitatis aut inscitię. Cautior illo meliorque Macedoniæ rex, de quo Stobæus tit. de Tyrannide: Ἀντίγονος πρός τινα μακαρίζουσαν αὐτὸν γραῦν, εἰ ᾔδεις, ἔφη, ὦ μῆτερ, ὅσων κακῶν μεστόν ἐστι τοῦτο τὸ ῥάκος, δείξας τὸ διάδημα, οὐκ ἂν ἐπὶ κοπρίας κείμενον αὐτὸ ἐβάστασας: *Antigonus ad vetulam quandam quæ felicitatem eius extollebat: Si nosses, inquit ô mater, quantis malis hic panniculus esset plenus, ostenso diademate; ne in sterquilinio quidem iacentem tolleres.* Eodem vergit lanx censuræ Cobaris, alloquentis Bessum libro VII. Curtii: *Magnum onus sustines capite, regium insigne. hoc aut moderatè perferendum est; aut quod abominor, in te ruet. consilio non impetu opus est.* Nec aliud volebat Tiberius libro I. Annal. Taciti *Solam D. Augusti mentem tantæ molis capacem. se, in partem curarum ab illo vocatum, experiendo didicisse, quàm arduum, quàm subiectum fortunæ, regendi cuncta onus.* Parique argumento, alio eiusdem libri loco: *Neque in acta sua iurari, quamquam censente Senatu, permisit; cuncta mortalium incerta: quantoque plus adeptus foret, tanto se magis in lubrico dictans.* Quæ verba ne aliorsum deinceps trahant Critici, admittenda interpretatio Suetonii cap. LXVII: *Vt imperium iniret & patris patriæ appellationem, & ne in acta sua iuraretur, obstinatissimè recusasse; ne mox maiore dedecore, impar tantis honoribus inveniretur. Quod sanè & ex oratione eius, quam de vtraque re habuit, colligi potest. Vel cùm ait: Similem se semper sui futurum; nec vnquam mutaturū mores suos, quamdiu mentis sanæ fuisset: sed exempli caussâ cauendum, ne se Senatus in acta cuiusquam obligaret, qui aliquo casu mutari posset, &c.* Multi profectò casus; & extra eos, vltrò sæpe fatiscimus. Lepida sunt illa de Isacio apud Choniatem: Ὁ δὲ βασιλεὺς οὗτος δολιχοδρόμῳ ἢ γοῦν σταδιεῖ προσεοικὼς εὐθὺς πρὸς τῇ νύσσῃ κατέπεσε, τὸν τῆς ἀρίστης βασιλείας δρόμον τρέχειν ἀρξάμενος· οὐ γὰρ ἦν πολλοὺς ἀμφιῶν κύκλους τῆς ἀρετῆς, ἀλλ' ὡς ἀποκάμνων, ὑπεχαλάσθη τοῦ συντόνου τῆς ὁρμῆς, καὶ τῆς ἐπαινετῆς ἐξενευρίσθη εἰς ἅπαν προθέσεως· οὐκ οὖν πολλοῖς τὰ χαλινὰ καὶ τὰς ἡνίας ὑπαλλάξας τῆς τῶν κοινῶν διοικήσεως, ὡς εἴπερ αὐτὸς ἀποπεφύκει πρὸς σπουδαίαν ἀρχῆς διοίκησιν: *Ipse verò Imperator cùm optimæ gubernationis cursum instituisset, instar ignaui cursoris*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

non procul ab ipsis carceribus destitit. Neque enim multos virtutis circulos absoluit, sed veluti fatigatus & eneruatus contentione honesti instituti plurimū remisit. Haud igitur absque ratione Iuvenali placitum Satyrâ x:

> *———qui nimios optabat honores*
> *Et nimias poscebat opes; numerosa parabat*
> *Excelsæ turris tabulata, unde altior esset*
> *Casus, & impulsæ præceps immane ruinæ.*

Præparantur autem ad huiusmodi casum, nunc ab onere imperii, nunc à delitiis. Qui sub onere succubuere, nemo magis miserandus Dione, cuius vita petenda è Plutarcho & Aemilio Probo. Turpiter etiam heîc fuit Maxentius: de quo Nazarius Panegyrico dicto Constantino: *Prævideras hominem non imperando habilem, non tantæ maiestatis capacem; quod magnitudo malè crediti muneris extra animi angustias effluebat: quod qui tueri nequeunt, vbi sub onere fortunæ infirmitas lapsa est, faciunt licentiam de potestate, &c.* Nec meliora auspicia Valentiniani. Zosimus lib. IV: Οὐαλεντινιανὸς δὲ δόξας πως τὸν πρὸς τοὺς Γερμανοὺς πόλεμον διαθεῖναι μετρίως, βαρύτατος ἦν, ταῖς ἀπαιτήσεσι τῶν εἰσφορῶν σφοδρότερον ἐπικείμενος, καὶ ὑπὲρ τὸ σύνηθες ταύτας εἰσπράττων. ἐποιεῖτο δὲ τούτου πρόφασιν τῆς στρατιωτικῆς δαπάνης τὸ πλῆθος· ὅπερ ἠνάγκασεν αὐτὸν ἐκδαπανῆσαι τὰ τῷ δημοσίῳ φυλαττόμενα χρήματα· εἰς μῖσος τοίνυν ἅπαντας ἐπὶ τούτῳ κινήσας, ἔτι μεῖζον ἢ πρότερον ἐπικραίνετο· καὶ οὔτε τοὺς ἄρχοντας ἤθελεν ἐξετάζειν, εἰ κέρδους ἀπέχονται· τοῖς τε ἐκ τοῦ ζῆν ἀμέμπτως ἔχουσι δόξαν, ἐφθόνει· καὶ (ἁπλῶς εἰπεῖν) ἕτερός τις ἦν παρὰ τὸν ἐξ ἀρχῆς ἐπιτηδευθέντα τρόπον αὐτῷ τῆς βασιλείας. διὰ ταῦτα καὶ Λίβυες, οὐκ ἐνεγκόντες τὴν Ῥωμανοῦ πλεονεξίαν, τοῦ τὴν στρατιωτικὴν ἔχοντος ἐν Μαυρουσίοις ἀρχήν, Φίρμῳ τὴν ἁλουργίδα δόντες, ἀνέδειξαν βασιλέα· ὅπερ ἀπαγγελθέν, εἰκότως Οὐαλεντινιανὸν συνετάραξε: *Valentinianus vero, qui visus fuisset bellum adversus Germanos mediocriter administrasse; grauissimus subditis erat, tributorum exactiones acrius vrgens, eaque ultra consuetum morem extorquens. Prætexebat autem militaris annonæ magnitudinem, quæ ipsum pecuniam fisco seruatam coegisset expendere. Quapropter odio cunctorum in se concitato, acerbior etiam, quàm prius, erat: ac neque magistratus examinare volebat, an à captandis lucris abstinerent; & gloriam ex inculpata vita nactis inuidebat. Denique simpliciter ut rem aperiam, diuersus erat ab iis moribus, quos initio regni præ se tulerat. Eam ob caussam & Afri, non ferentes auariciam Romani, qui apud Mauros magistri militum officio fungebatur, amictum purpura Firmum, Imperatorem crearunt. cuius rei nuntius adlatus, haud abs re Valentinianum perturbauit.* Haud absimili infelicitate Galba, cui stigma istud inurit Tacitus lib. I. Hist: *Maior priuato visus, dum priuatus fuit; & omnium consensu*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

capax imperij, nisi imperasset. Eâdem laboravit in voragine ille apud Suidam: Ἀριστοκράτης Ῥοδίων στρατηγός· ὃς ἦν κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν ἀξιωματικὸς καὶ καταπληκτικός. διόπερ ἐκ πάντων τούτων ὑπέλαβον οἱ Ῥόδιοι τελέως ἀξιόχρεων ἡγεμόνα καὶ προστάτην ἔχειν τοῦ πολέμου. διεψεύσθησαν δὲ τῶν ἐλπίδων· ἐλθὼν γὰρ εἰς τὰς πράξεις ὥσπερ ἐς πῦρ, καθάπερ τὰ κίβδηλα τῶν νομισμάτων ἀλλοῖος ἐφάνη: *Aristocrates Rhodiorum dux, aspectu venerando & penè terribili. quare Rhodij eum ex omnibus planè parem imperio, & dignum principatu iudicarunt. Sed spe suâ frustrati sunt. nam cùm ad res gerendas, tanquam ad ignem ventum esset, instar adulterini nomismatis, exspectationi hominum de se non respondit.* Quocirca circumspectè Lampridius vbi loquitur de Elagabalo, desideratissimo ante principem principe: *Erat præterea etiam rumor, qui novis post tyrannos solet donari Principibus: qui nisi ex summis virtutibus non permanet, & quem multi mediocres principes amiserunt.* Eruditè præterea ad Principem ineruditum Plutarchus: Οὐδὲ γὰρ λαθεῖν οἷόν τε τὰς κακίας ἐν ταῖς ἐξουσίαις, ἀλλὰ τοὺς μὲν ἐπιληπτικούς, ἂν ἐν ὕψει τινὶ γένωνται καὶ περιενεχθῶσιν, ἴλιγγος ἴσχει καὶ σάλος, ἐξελέγχων τὸ πάθος αὐτῶν, τοὺς δὲ ἀπαιδεύτους καὶ ἀμαθεῖς ἡ τύχη μικρὸν ἐκκουφίσασα πλούτοις τισὶν ἢ δόξαις ἢ ἀρχαῖς μετεώρους γενομένους, εὐθὺς ἐπιδείκνυσι πίπτοντας. μᾶλλον δέ, ὥσπερ τῶν κενῶν ἀγγείων οὐκ ἂν διαγνοίης τὸ ἀκέραιον καὶ πεπονηκός, ἀλλ' ὅταν ἐγχέῃς, φαίνεται τὸ ῥέον· οὕτως αἱ σαθραὶ ψυχαὶ τὰς ἐξουσίας μὴ στέγουσαι, ῥέουσιν ἔξω ταῖς ἐπιθυμίαις, ταῖς ὀργαῖς, ταῖς ἀλαζονίαις, ταῖς ἀπειροκαλίαις: *Nam ne latére quidem vitia potentum possunt. Sed sic vt morbo comitiali laborantes si in frigore versentur, vertigine corripiuntur & agitatione, morbum eorum arguente: ita Fortuna ubi ineruditos ac ineptos homines aliquantulum opibus, gloria aut principatu extulit, statim eorum ruinam demonstrat. Atque adeò sicut inter vacua vasa non facilè discernere possis, quod eorum integrum, quod sit vitiosum: vbi aliquid infuderis, statim apparet quod perfluat. ita animæ nimis fatiscentes infusam potentiam non continent, sed foràs diffluunt cupiditatibus, iris, arrogantiis, ineptiis.*

Interim si excutiantur Historiæ, reperiemus munus imperii pauciores avertisse à recto cursu, quàm Imperii appendices. quarum duę utrinq; pullum suum manibus arripiunt, tertia verò à tergo etiã impellit. Lateronibus nomen est, Copiæ ac Licentiæ: Pedissequa, dicta Adulatio. De quâ triga sic breviter Vopiscus in Aureliano: *Et quæritur quidem, quæ res malos principes faciat. Iam primum nimia licentia, deinde rerum copia; Amici præterea improbi, satellites detestandi; Eunuchi avarissimi, Aulici vel stulti vel detestabiles; & (quod negari non potest) rerum publicarum ignorantia.* Brevioribus adhuc punctis eandem signavit Paterculus, in mentione M. Antonii lib. II: *Crescente deinde & amoris in Cleopatram incendio, & vitiorum, quæ semper facultatibus, licentiâq;, & assentationibus aluntur, magnitudine; bellũ*

patriæ

patriæ inferre constituit &c. Et omnes quidem, aut maximam enumerare partem eorum quos de Virtutis Honorisque viâ præcipitarũt in gurgitem Infamiæ Adulatio, Licentia, Copia; sæculi res foret. Libet tantũ velut Mercurii virgulâ excitare quosdam, rudiorum gratiâ; sed ita ut tantum è cloacâ illâ producãt caput. Primo quidem loco, en vobis Magnum Alexandrum; cuius frontem videmus cauteriatam à Curtio, lib. III. stilo tali: *Equidem si hac continentiâ animi ad ultimum vitæ perseverare potuisset, (cùm Liberi patris imitaretur triumphum, ab Hellesponto usque ad Oceanum omnes gentes victoriâ emensus) vicisset profectò superbiam atque iram, mala invicta; abstinuisset inter epulas cædibus amicorum, egregiosque bello viros, & tot gentium secum domitores indictâ caussâ veritus esset occidere. Sed nondum Fortuna se animo eius superfuderat. Ita, qui orientem tam moderatè & prudenter tulit; ad ultimum magnitudinem eius non cepit.* Quid mirum Rufe? Αἴτι γὰρ μεγάλαι τιμαὶ καὶ αἱ ὑπέρογκοι ἐξουσίαι καὶ τοὺς ἀρίστους ἐπαίρουσι καὶ διαφθείρουσιν: *Magni enim honores immodicaque potestates etiam optimorum animos ad fastum extollunt atque corrumpunt*, verè dictum Catulo lib XXXVI. Dionis Cassii; quin & hoc addit: Οὐ γάρ ἐστιν ἐν τῇ τῶν ἀνθρώπων φύσει ψυχὴν μὴ ὅτι νέαν, ἀλλὰ καὶ πρεσβυτέραν, ἐν ἐξουσίαις ἐπὶ πολὺν χρόνον ἐνδιατρίψασαν τοῖς πατρίοις ἤθεσιν ἐθέλειν ἐμμένειν: *Ea quippe est natura animorum humanorum, ut non iuvenes modò, verùm ætate etiam provectiores, postquam multum temporis in potestate transegerint, patriis moribus haudquaquam sibi vivendum ducant.* Quod & tibi mi Curti, haud ignotum. si enim benè memini, verba tua sunt libro x. de eodem adhuc Alexandro: *Cœperat esse præceps ad repræsentanda supplicia; idem ad deteriora credenda. Sic scilicet res secundæ valent commutare naturam & rarò quisquam erga bona sua satis cautus est.* Refersque alibi, lib. III: *Erat Dario mite ac tractabile ingenium, nisi suam naturam plerumque fortuna corrumperet.* Quanquã quid circa te moror? sic omnes loquũtur scriptores; sic cũctæ faciunt Potestates. Et gustum quidem sive adeo exemplum alterum ab Alexandro exhibet se Appius Claudius X. Vir; sic notatus à Dionysio Halicarn. lib. X: Οὐ μέντοι καὶ διέμεινέ γε χρηστὸς ἀρχῇ ἐγκοσμηθεὶς μεγάλῃ, ἀλλ' ἐξέπεσε πλουτῶν εἰς φιλαρχίαν ἀπαραχώρητον, ὑπὸ μεγέθους ἐξουσίας διαφθαρείς: *Non tamen permansit in officio boni viri, ornatus magistratu eximio; sed postremò incidit in ambitionem nefariam, corruptus potestatis magnitudine.* Prostat item regulus veteris Germaniæ, Taciti insignitus ferro, lib XII. Annal: *Per idem tempus Vannius Suevus a Druso Cæsare impositus, pellitur regno, primâ imperii ætate clarus acceptusque popularibus: mox diuturnitate in superbiã mutans. &c.* Sed & Zosimi manu liberaliter inscribitur os Maximini: Γένους γὰρ ὢν ἀφανοῦς ἅμα τῷ παραλαβεῖν τὴν ἀρχὴν, ὅτι φύσει προσῆν αὐτῷ πλεονεκτήματα τῇ τῆς ἐξουσίας ἐξηφάνιζε παῤῥησίᾳ· καὶ πᾶσιν ἀφόρητος ἦν, οὐχ ὑβρίζων

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

ὰς τοὺς ἐν τέλει μόνον, ἀλλὰ καὶ μετὰ πάσης ὠμότητος τοῖς πράγμασι προσιὼν, μόνους δὲ θεραπεύων τοὺς συκοφάντας, ὅσοι μάλιστα τοὺς ἀπράγμονας κατεμήνυον, ὡς ὀφείλοντάς τι τοῖς βασιλικοῖς ταμείοις. ἤδη δὲ καὶ εἰς φόνους ἀκρίτους ἐχώρει χρημάτων ἐπιθυμία, καὶ ὅσα τῶν πόλεων ἦν, οἰκεῖα ἐποιεῖτο, μετὰ τοῦ καὶ τοὺς οἰκήτορας τῶν οὐσιῶν ἀφαιρεῖσθαι: *Nam obscuro natus genere Maximinus, quum primum accepisset imperium, quibus à natura praeditus esset eximiis dotibus, ipsa potestatis licentia prodidit: adeoque cunctis erat intolerabilis, non tantum iniuriis adficiens in dignitate constitutos, verum etiam cum omni crudelitate negotia tractans, solosque calumniatores colens, qui praesertim cupidos quietis homines deferebant velut imperatorij fisci debitores. Auaritiâ denique motus, ad caedes inaudita causa progrediebatur, & quae municipiorum erant, sibi vindicabat; facultates praeterea suas municipibus ipsis eripiens.* Vnde patet robustè argumentari Arruntium libro Annal. Taciti VI: *An cùm Tiberius post tantam rerum experientiam vi dominationis convulsus & mutatus sit; C. Caesarem vix finitâ pueritiâ ignarum omnium, aut pessimis nutritum, meliora capessiturum Macrone duce?* Nec mētiri, Dionis Chrysostomi Orat I. de regno, Mercurium, affirmantem: ὅτι παραδείγματα ἐν ἀνθρώποις πονηρὰ εἴη τρυφῆς καὶ ἀκολασίας, καὶ πολλοὶ παρατρέπουσιν ἄκοντα τὸν πεφυλαγμένον ὀρθῶς, ἔξω τῆς αὐτοῦ φύσεώς τε καὶ γνώμης: *praua esse inter homines exempla delitiarum ac libidinum; & multos interdum subuertere invitum praeter suam & naturam & sententiam; etiamsi rectè custoditus sit.* O miseram talium conditionem! prae illâ certè vulgi aurea est; nunc ignari vitiorū aulicorū, nunc ea exercere vel inefficacis vel inaudacis. Eximiè benè apud Senecam in nominis sui tragoedia Hippolytus versu 203:

Quisquis secundis rebus exultat nimis
Fluitq; luxu, semper insolita appetens;
Hunc illa magnae dira Fortunae comes
Subit libido. non placent suetae dapes,
Non tecta sani moris, aut vilis cibus.
Cur in penates rariùs tenues subit
Haec delicatas eligens pestis domos?
Cur sancta paruis habitat in tectis Venus?
Mediumq; sanos vulgus affectus tenet?
Et se coërcent modica? contra divites
Regnoq; fulti plura quàm fas est, petunt?
Quod non potest, vult posse qui nimium potest.

Verèque apud eundem poetam in Thyeste versu 311. Atrei persona:

Vt nemo doceat fraudis & sceleris vias,
Regnum docebit.

& plenè quidem; in tantâ docentium copiâ. Tacitus lib. II. Hist: *Quæ gravia atque intoleranda, sed necessitate armorum excusata, etiam in pace mansere, ipso Vespasiano, inter initia imperii, ad obtinendas iniquitates haud perinde obstinato; donec indulgentiâ fortunæ, & pravis magistris, didicit aususque est.* Idem paginis aliquot præcedentibus: *Sed Vitellius, adventu fratris, & irrepentibus dominationis magistris, superbior & atrocior &c.* At tenuiorib. accommodes illud Demeę Terentiani Adelph. I. Sc. II.

——*hæc si neque ego, neque tu fecimus,*
Non sivit egestas facere nos.

Vel impingas voces invidiosas Appiani, loquētis de Aristione Philosopho in Mithridaticis: Ἀλλὰ γὰρ οὐχ ὅδε μόνος Ἀθήνησιν, οὐδὲ Κριτίας ἔτι πρὸ τούτου, καὶ ὅσοι τῷ Κριτίᾳ συμφιλοσοφοῦντες ἐτυράννησαν, ἀλλὰ καὶ ἐν Ἰταλίᾳ, τῶν Πυθαγορισάντων, καὶ ἐν τῇ ἄλλῃ Ἑλλάδι, τῶν ἑπτὰ σοφῶν λεγομένων, ὅσοι πραγμάτων ἐλάβοντο, ἐδυνάστευσάν τε καὶ ἐτυράννησαν ὠμότερον τῶν ἰδιωτικῶν τυράννων· ὥστε καὶ περὶ τῶν ἄλλων φιλοσόφων ἄπορον ποιῆσαι καὶ ὕποπτον, εἴτε δι᾽ ἀρετήν, εἴτε πενίας καὶ ἀπραξίας τὴν σοφίαν ἔθεντο παραμύθιον. ὧν γε νῦν πολλοὶ ἰδιωτεύοντες καὶ πενόμενοι, καὶ τὴν ἀναγκαίαν ἐκ τῶνδε σοφίαν περικείμενοι, τοῖς πλουτοῦσιν ἢ ἄρχουσι λοιδοροῦνται πικρῶς, οὐχ ὑπεροψίαν πλούτου καὶ ἀρχῆς δόξαν σφίσιν μᾶλλον ἢ ζηλοτυπίας ἐς αὐτὰ προσφέροντες: *Sed non hic solus Athenis, nec ante hunc Critias, cum suæ philosophiæ sociis exercuerunt tyrannidem: verùm in Italia Pythagoræ sectatores, & in reliquâ Græciâ qui septem sapientes dicuntur, quotquot tractarunt rēpubl. sævius quàm idiotæ abusi sunt tyrannidis potentiâ. Vnde & de cæteris Philosophis meritò suspectis dubitatum est, virtutisne studio, an in paupertatis otiiq; solatium, sectarentur sapientiam. Quando hodieq; multi privatam ac inopem vitam degentes, & huic necessitati prætexentes sapientiam, in divites ac magistratus amarulentis convitiis debacchentur, non tam contemptu divitiarum honorumq;, ut videtur, quàm quòd hæc aliis invideant.* Vel obiicias illa iocosa Aristophanis, memorata Athenæo lib. IV. Deipnosoph:

Τί πρὸς θεῶν οἰόμεθα τοὺς πάλαι ποτὲ
Πυθαγοριστὰς γινομένους ὄντως ῥυπᾶν.
Ἑκόντας, ἢ φορεῖν τρίβωνας ἡδέως;
Οὐκ ἔστι τούτων οὐδὲν ὡς ἐμοὶ δοκεῖ·
Ἀλλ᾽ ἐξ ἀνάγκης οὐκ ἔχοντες οὐδὲ ἕν.
Τῆς εὐτελείας πρόφασιν εὑρόντες καλήν,
Ὅρους ἔπηξαν τοῖς πένησι χρησίμους.
Ἐπεὶ παράθες αὐτοῖς ἰχθῦς, ἢ κρέας,
Κἂν μὴ κατεσθίωσι καὶ τοῖς δακτύλοις,
Ἐθέλω κρέμασθαι δεκάκις:
Quid per Deos censemus, eos qui olim

Pythagorici fuere, sponte reverâ
Sordibus squaluisse, vestesque laceras
Gestasse libenter? horum mihi videtur nihil:
Sed adductos necessitate, cùm illis deessent omnia,
Frugalitatis pulcrâ quadam inventâ specie,
Sumptus utilem finem præfixisse pauperibus.
Nam apposita illis vel carne vel pisce,
Nisi suos etiam digitos abliguriant,
E cruce volo pendere decies.

Nisi potius est oggerere Philonem, ita graviter disserētē lib. de Resip. Noë: Μυρίους ἐστὶν ἰδεῖν ἀνάνδρους, ἀκολάστους, ἄφρονας, ἀδίκους, ἀσεβεῖς ἐν τῶν διανοίαις ὑπάρχοντας, τὸ δὲ κακίας ἑκάστης αἶσχος ἀδυνατοῦντας ἐπιδείκνυσθαι δι' ἀπορίαν τῶν εἰς τὸ ἁμαρτάνειν καιρῶν· ἐπειδὰν δὲ τοῦ δύνασθαι πολλὴ καὶ μεγάλη κατασκήψῃ φορά, γῆν καὶ θάλατταν μέχρι τερμάτων ἀμυθήτων ἀναπιμπλάντας κακῶν, καὶ μηδὲν μὴ μικρὸν, μὴ μέγα ἀζήμιον ἐῶντας, ἀλλὰ ῥύμῃ μιᾷ τρέποντάς τε καὶ φθείροντας. ὥσπερ γὰρ τοῦ πυρὸς ἡ δύναμις ἀπουσίᾳ μὲν ὕλης ἡσυχάζει, παρουσίᾳ δὲ ἀνακαίεται, οὕτω καὶ ὅσαι πρὸς ἀρετὴν ἢ κακίαν ψυχῆς δυνάμεις ἀφορῶσι, σβέννυνται μὲν ἀπορίαις, καθάπερ ἔφην, καιρῶν, τυχηραῖς δ' εὐπορίαις ἀναφλέγονται: *Videre licet innumeros timidos, luxuriosos, insipientes, iniustos, impios, esse intus in animo, nec tamen posse vitiorum singulorum turpitudinem exercere, quod opportunitate ad peccandum careant. quod si se offerat, qualem cupiunt occasio, terram & mare usque ad extremos terminos implere cladibus, & nihil vel parvum vel magnum illæsum sinere, sed uno impetu subvertere corrumpereque omnia. Quemadmodum enim vis ignis tantisper dum materia caret quiescit, qua accedente incenditur: sic quæ sunt in anima potentiæ, spectantes virtutem aut vitium extinguuntur destitutæ (ut dixi) opportunitatibus. fortuitis autem excādescunt occasionibus.* Cùm autem talis obex absit dominantibus, ideoq; tutò usurpent illud cuius mentio apud Calp. Flaccum Declam. XVI: *Libuit & licuit*: haud mirum profectò, tantùm esse paucos, *Quos æquus amavit Iupiter.* Verbum est Platonis in Gorgiâ: Χαλεπὸν καὶ πολλοῦ ἐπαίνου ἄξιον, ἐν μεγάλῃ ἐξουσίᾳ τοῦ ἀδικεῖν γενόμενον, δικαίως διαβιῶναι. ὀλίγοι δὲ γίγνονται οἱ τοιοῦτοι: *Arduum est ac difficile, & magnâ laude dignum, eum qui magnam iniuriæ inferendæ licentiam sit consecutus, iustè vitam traducere. Pauci autem eiusmodi existunt.* Idem etiam paulo suprà: Οἶμαι δὲ καὶ τοὺς πολλοὺς εἶναι τούτων τῶν παραδειγμάτων τοὺς ἐκ τυράννων καὶ βασιλέων καὶ δυναστῶν, καὶ τὰ τῶν πόλεων πραξάντων, γεγονότας. οὗτοι γάρ, διὰ τὴν ἐξουσίαν, μέγιστα καὶ ἀνοσιώτατα ἁμαρτήματα ἁμαρτάνουσι· μαρτυρεῖ δὲ τούτοις καὶ Ὅμηρος. βασιλέας γὰρ καὶ δυνάστας ἐκεῖνος πεποίηκε τοὺς ἐν ᾅδου τὸν ἀεὶ χρόνον τιμωρουμένους, Τάνταλον, καὶ Σίσυφον, καὶ Τιτυόν· Θερσίτην δέ, καὶ εἴ τις ἄλλος πονηρὸς ἦν ἰδιώτης, οὐδεὶς πεποίηκε μεγάλαις τιμωρίαις συνεχόμενον, ὡς ἀνίατον: *Arbitror quoque*

eorum

eorum complures qui ad exemplum apud inferos proponuntur, è regibus & tyrannis & optimatibus & iis qui in rerumpubl. ad ministrationibus fuerint versati, desumptos. Illi enim ob immoderatam quandam licentiam, & maxima & planè impia facinora committunt. Illis quoque testimonium perhibet Homerus. ille enim reges & optimates in suis poematis inducit apud inferos perpetuò vexari; Tantalum videlicet & Sisyphum & Tityum. at Thersiten privatum hominem, quo tamen nemo alius inducitur profligatior, minimè fingit, quasi insanabilem, magnis pœnis torqueri: quandoquidem scelerum patrandorum minimè ei aderat facultas &c. Vnde & M. Antoninus libro I. Herodiani: χαλεπὸν δὲ μετρῆσαί τι καὶ ὅρον ἐπιθεῖναι ἐπιθυμίαις, ὑπηρετούσης ἐξουσίας: *Est autem difficile cùm quis potentiam sibi ministram habet, moderari sibi quasique frenos imponere cupiditatibus.* Nec aliud cantat Musa Claudiani IV. Consul. Honor. versu *263:*

——proclivior usus
In peiora datur, suadetque licentia luxum,
Illecebrasque effrena favet. tunc vivere castè
Asperius, cùm prompta Venus. tunc durius iræ
Consulimus, cùm pœna patet.

Cui paraphrastē se dat D. Chrysostomus Homiliâ XLI. in cap. XII. Matth: Καὶ σφόδρα νεανικῆς δεῖ ψυχῆς ὥστε τῇ ἐξουσίᾳ εἰς δέον χρήσασθαι· ὁ μὲν γὰρ ἀπεστερημένος αὐτῆς, καὶ ἑκὼν καὶ ἄκων φιλοσοφεῖ. ὁ δὲ ἀπολαύων αὐτῆς, τοιοῦτόν τι πάσχει οἷον ἂν εἴ τις κόρῃ συνοικῶν εὐειδεῖ καὶ καλῇ νόμους δέξαιτο μηδέποτε εἰς αὐτὴν ἰδεῖν ἀκολάστως. τοιοῦτον γὰρ ἡ ἐξουσία. διὸ πολλοὺς καὶ ἄκοντας εἰς τὸ ὑβρίζειν ἐνέβαλε, καὶ θυμὸν ἤγειρε, καὶ χαλινὸν γλώττης ἀφεῖλε, καὶ θύραν ἀνέσπασε στόματος, ὥσπερ ὑπὸ πνεύματος τὴν ψυχὴν ἀναρριπίζουσα, καὶ εἰς τὸν ἔσχατον τῶν κακῶν βυθὸν καταποντίζουσα τὸ σκάφος: *Etiam valde magno animo, sublimique opus ingenio est, ut dignitate uti, non abuti possis: ita qui ea caret, volens nolensque philosophatur. Qui verò dignitate ac potestate floret, ei similis est qui cum puellâ formosâ cohabitans, legem atque præceptum suscepit, ne iniquè lascivientibus ipsam oculis videat. Talis quippe res dignitas atque potestas est. Quocirca multos etiam invitos ad contumeliandum intrusit, iram plerumq; accendit, linguæ frænum abstulit, & ianuam morti reseravit, quasi magnâ procellarum vi animum subvertens, & ad profundum malorum omnium naviculam submergens.* Quare sapienter Isidorus iunior lib. III. Sentent. cap. LI: *Difficile est Principem regredi ad melius, si fuerit vitiis implicatus. Populi enim peccantes iudicem metuunt, & à malo suo legibus coercentur. Reges autem nisi solo Dei timore metuque gehennæ coerceantur, liberè in præceps proruunt, & per abruptum licentiæ in omne facinus vitiorum labuntur.* Propter hęc, eò res devenit, ut putaretur denudari ac produci malitia imperantium, non subnasci; iuxta illud sive Pittaci, sive Solonis, sive

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

Biantis, Ἀρχὴ τὸν ἄνδρα δείκνυσιν: *Magistratus virum ostendit.* Cuius sententiæ nescio an accedat Tacitus lib. III. Histor: *Primus Antonius nequaquam pari innocentiâ post Cremonam agebat; satisfactum bello ratus, & cetera ex facili: seu felicitas in tali ingenio, avaritiam, superbiam cæteraque occulta mala patefecit;* Nescio an Plutarchus super Philippi taxatione in Arato: Ἐπεὶ δὲ τῆς τύχης εὐροούσης ἐπαιρόμενος τοῖς πράγμασι, πολλὰς μὲν ἀνέφυε καὶ μεγάλας ἐπιθυμίας, ἡ δ' ἔμφυτος κακία τὸν παρὰ φύσιν σχηματισμὸν ἐκβιαζομένη ἀναδύουσα κατὰ μικρὸν ἀπεγύμνου καὶ διέφαινεν αὐτοῦ τὸ ἦθος: *At postquam secundo fortunæ cursu erectus rebus lætis multas effudit & magnas cupiditates, & nativa vitia simulationi contra ingenium vim facientia, erūpentiaq; paulatim detexerunt & aperuerunt illius ingeniū.* Bonâ profectò fide id agit Leontius apud Suidam de Zenone Imp: Διαπορούντων δὲ τῶν ἄλλων καὶ οἰομένων μεταβεβλῆσθαι τὴν φύσιν αὐτοῦ ἐξ ἡμέρου εἰς ἀγρίαν, διὰ τὸ τὰ πρῶτα τῆς βασιλείας πρᾶξαί τε ἵνα καὶ ὑποσχέσθαι ἕτερα τῶν εἰς χρηστὰ τεινόντων, οὐ μεταβέβληται, ἔφη, τὴν φύσιν, ἀλλ' ἐνδέδεικται ἐν εὐδαιμονίᾳ τὴν κακίαν, πολὺν χρόνον διὰ τοῦ Ἴλλου τὸν φόβον ἡσυχασθεῖσαν. *Aliis item dubitantibus, & ingenium e mansueto sævum esse factum opinantibus, quòd initio Imperii quædam egisset, quædam pollicitus esset, quæ ad bonum tenderent: Non mutavit, inquit, naturam: sed in rebus secundis improbitatem declaravit, longo tempore Illi metu dissimulatam.* Nec alterius opinationis aut Ammianus lib. XXX. in vitâ Valentiniani: *Replicare nunc est opportunum, & ab ortu primogenio patris huiusce principis adusq; ipsius obitum actus eius discurrere per epilogos breves, nec vitiorum prætermisso discrimine vel bonorum, quæ potestatis amplitudo mōstravit; nudare solita semper animorum interna.* Aut Euagrius lib. V. Eccles. Hist. cap. XIX: Ὅσος γὰρ καὶ οἷος τῇ βασιλείᾳ φυλακτίον, ἢ τὸν ἄνδρα τρανώτερον διεσάφησε, τῷ αὐτεξουσίῳ καὶ τὰ ἔνδον ἀναπτύξασα: *Quàm egregius quisque sit, & qualem naturam moresque habeat, ex eius imperio considerandum est: quæ una res hominem solet perspicuè qualis sit ostendere. quandoquidem cùm libera sit eius vivendi potestas, ea quæ sunt in animi domicilio recondita, omnium oculis subiicit ad contemplandum.* Cui & adsensum suum præbent gentes aliæ. Iosephus certe, enarrato quomodo Saul Nobam unà cum Sacerdotibus atque incolis sustulisset, subiicit libro VI. Antiq. capitulo XIIII: Μαθεῖν ἅπασι παρέσχε καὶ κατανοῆσαι τὸν ἀνθρώπινον τρόπον. ὅτι μέχρις οὗ μέν εἰσιν ἰδιῶταί τινες καὶ ταπεινοί, τῷ μὴ δύνασθαι χρῆσθαι τῇ φύσει, μηδὲ τολμᾶν ὅσα θέλουσιν, ἐπιεικεῖς εἰσι καὶ μέτριοι, καὶ μόνον διώκουσι τὸ δίκαιον, καὶ πρὸς αὐτὸ τὴν ἔννοιάν τε καὶ πᾶσαν σπουδὴν ἔχουσι. τότε δὲ καὶ περὶ τοῦ θείου πεπιστεύκασιν ὅτι πᾶσι τοῖς γινομένοις ἐν τῷ βίῳ πάρεστι, καὶ οὐ τὰ ἔργα μόνον ὁρᾷ τὰ πραττόμενα, ἀλλὰ καὶ τὰς διανοίας ἤδη σαφῶς οἶδεν ἀφ' ὧν μέλλοι ταῦτα ἔσεσθαι· ὅταν δὲ εἰς ἐξουσίαν παρέλθωσι καὶ δυναστείαν, τότε πάντ' ἐκεῖνα μετεκδυσάμενοι, καὶ ὥσπερ ἐπὶ σκηνῆς προσωπεῖα τὰ ἤθη καὶ τοὺς τρόπους ἀποθέμενοι, μεταλαμβάνουσι τόλμαν, ἀπόνοιαν, καταφρόνησιν

ἀνθρωπίνων τε καὶ θείων. καὶ ὅτι μάλιστα δεῖ τῆς εὐσεβείας αὐτοῖς καὶ τῆς δικαιοσύνης ἔγγιστα τῆς φθονείας γεγενημένοις, καὶ πᾶσι φανεροῖς ἐφ' οἷς ἂν νοήσωσιν ἢ πράξωσι καθεστῶσι, τόθ' ὡς οὐκέτι βλέποντος αὐτοὺς τοῦ θεοῦ, ἢ διὰ τὴν ἐξουσίαν δεδιότος, οὕτως ἐμπαροινοῦσι τοῖς πράγμασιν. ἃ δ' ἂν ἢ φοβηθῶσιν ἀκούσαντες, ἢ μισήσωσι θελήσαντες, ἢ στέρξωσιν ἀλόγως, ταῦτα κύρια καὶ βέβαια καὶ ἀληθῆ τοῖς ἀνθρώποις καὶ ἀρεστὰ τῷ θεῷ δοκοῦσι. τῶν δὲ μελλόντων λόγος αὐτοῖς οὐδὲ εἷς: *Satis declaravit quam pravum sit hominum ingenium. Tantisper enim dum humiles sunt atque plebeii, quia non audent, neque liberum est naturæ obsequi, æqui ac boni viri esse videntur, mirumque quoddam iustitiæ studium præ se ferunt. quin & pietatem interea colunt, Deumque omnibus actionibus nostris interesse, omnes denique cogitationes intueri persuasum habent. sed simul atque ad potentiam & imperium provecti sunt, exutis pristinis moribus & tamquam in scenâ mutato habitu, novâque personâ assumptâ, in omnem audaciam & insolentiam divinarumq; æquè ac humanarum rerum contemptum prolabuntur: & cùm ad superandum invidiam maximè illis opus est pietate & iustitiâ, cumq; omnes eorum non actiones solùm, verùm etiam voluntates in conspicuo sint omnibus propositæ; tum maximè (tamquam aut dissimulante Deo, aut & ipso potestatem eorum formidante) in subditos debacchantur: & quicquid aut per inanem metum, aut odium vel favorem irrationabilem decernunt; id tum hominibus ratum, tum Deo quoque ipsi probatum esse existimant: futurorum verò prorsus nullum nec respectũ nec rationem habent.* Sic dux ille magnus; cuius ista quotidiè Principibus legi debebant, imò recitari, & quidem ad literam. Et eius quidem auctoritatem sustentat Dynasta è Persiâ apud Herodotum; nisi quatenus putat reges mutari magis quàm detegi. lib. III: Ἐμοὶ δοκέει, ἕνα μὲν ἡμέων μούναρχον μηκέτι γενέσθαι. οὔτε γὰρ ἡδὺ, οὔτε ἀγαθόν. εἴδετε μὲν γὰρ τὴν Καμβύσεω ὕβριν ἐπ' ὅσον ἐπεξῆλθε, μετεσχήκατε δὲ καὶ τῆς τοῦ μάγου ὕβριος. κῶς δ' ἂν εἴη χρῆμα κατηρτημένον μουναρχίη, τῇ ἔξεστι ἀνευθύνως ποιέειν τὰ βούλεται; καὶ γὰρ ἂν τὸν ἄριστον ἀνδρῶν πάντων στάντα ἐς ταύτην τὴν ἀρχὴν, ἐκτὸς τῶν ἐωθότων νοημάτων στήσειε. ἐγγίνεται μὲν γὰρ οἱ ὕβρις ὑπὸ τῶν παρεόντων ἀγαθῶν, φθόνος δὲ ἀρχῆθεν ἐμφύεται ἀνθρώπῳ. δύο δ' ἔχων ταῦτα, ἔχει πᾶσαν κακότητα. τὰ μὲν γὰρ ὕβρι κεκορημένος ἔρδει πολλὰ καὶ ἀτάσθαλα· τὰ δὲ, φθόνῳ: *Ego certè ut totum imperium uni nostrûm posthac deferatur, auctor non fuerim. nam quò progressa sit Cambysis insolentia, vidistis, & magi insolentiam experti estis. Quomodo igitur monarchia sit res bene ordinata, in quâ licet pro libidine agere omnia impunè? quæ virum, etiamsi optimus omnium fuerit; tamen cùm in ea positus est, extra consuetos abiecerit sensus? quippe cùm præter invidiam ab initio ingenitam homini, ingeneretur ex præsentibus bonis insolentia. hæc autem duo habens, omne vitium habet; tum per insolentiam, quod expletus omnibus rebus est; tum per invidiam multa facinora admittens.* In horum vestigia videtur pedem ponere Plutarchus; non obscurè

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

quidem in Syllę vitâ: Μάριος μὲν οὖν ἀπ᾽ ἀρχῆς χαλεπὸς ὤν, ἐπέτεινεν, οὐ μετέβαλε τῇ ἐξουσίᾳ τὴν φύσιν· Σύλλας δὲ, μετρίως τὰ πρῶτα καὶ πολιτικῶς ὁμιλήσας τῇ τύχῃ, καὶ δόξαν ἀριστοκρατικοῦ καὶ δημωφελοῦς ἡγεμόνος παρασχὼν, ἔτι δὲ καὶ φιλόγελως ἐκ νέου γενόμενος, καὶ πρὸς οἶκτον ὑγρὸς, ὥστε ῥᾳδίως ἐπιδακρύειν, εἰκότως προσετρίψατο ταῖς μεγάλαις ἐξουσίαις διαβολὴν, ὡς τὰ ἤθη μένειν οὐκ ἐώσαις ἐπὶ τῶν ἐξ ἀρχῆς τρόπων, ἀλλ᾽ ἔμπληκτα καὶ χαῦνα καὶ ἀπάνθρωπα ποιούσαις. Τοῦτο μὲν οὖν, εἴτε κίνησίς ἐστι καὶ μεταβολὴ φύσεως ὑπὸ τύχης, εἴτε μᾶλλον ὑποκειμένης ἀποκάλυψις ἐν ἐξουσίᾳ κακίας, ἑτέρα τις ἂν διορίσειε πραγματεία: *Ac Marius quidem, qui à prima ætate acerbus fuerat, intendit, non invertit potestate ingenium. Sylla verò, qui moderatè tulerat initiò & civiliter fortunam, existimationemque dederat principis optimatum reique publicæ studiosi, insuper ad risum à iuventute propensus, & promptus veniæ dandæ fuerat, ut facilè ei lacrymæ manarent; meritò hanc inussit magnæ potentiæ maculam, mores eam non pati in priore hærere statu, sed vecordes, arrogantes, & inhumanos reddere. Motio ea sit & conversio a fortuna naturæ, an insitæ potius pravitatis in potentia detectio, alterius sit commentationis disceptare.* Sed aliquantò clarius in Sertorio: Ἐν δὲ ταῖς τιμαῖς τῶν ἀνδραγαθημάτων δαψιλὴς φαινόμενος, περὶ τὰς τιμωρίας ἐμετρίαζεν τῶν ἁμαρτημάτων. Καίτοι δοκεῖ περὶ τὸν ἔσχατον αὐτοῦ βίον ὠμότητος καὶ βαρυθυμίας, τὸ περὶ τοὺς ὁμήρους πραχθὲν ἔργον ἐπιδεῖξαι τὴν φύσιν οὐκ οὖσαν ἥμερον, ἀλλ᾽ ἐπαμπεχομένην λογισμῷ διὰ τὴν ἀνάγκην· ἐμοὶ δὲ ἀρετὴν μὲν εἰλικρινῆ καὶ κατὰ λόγον συνεστῶσαν οὐκ ἄν ποτε δοκεῖ τύχη τις ἐκστῆσαι πρὸς τοὐναντίον. ἄλλως δὲ προαιρέσεις καὶ φύσεις χρηστὰς ὑπὸ συμφορῶν μεγάλων παρ᾽ ἀξίαν κακωθείσας, οὐκ ἀδύνατον τῷ δαίμονι συμμεταβαλεῖν τὸ ἦθος· ὃ καὶ Σερτώριον οἶμαι παθεῖν, ἤδη τῆς τύχης αὐτὸν ἐπιλειπούσης, ἐκτραχυνόμενον ὑπὸ τῶν πραγμάτων, γινόμενον πονηρὸν πρὸς τοὺς ἀδικοῦντας: *In tribuendis ob præclara facta honoribus prolixus extitit, & in suppliciis ob delicta exigendis moderatus, quamvis in calce vitæ exemplum quod edidit in obsides immanitatis & sævitiæ, ingenium dicas aperuisse eius non lene, sed refrænatum ob necessitatem ratione. Mihi verò synceram virtutem atque consilio firmatum nulla vnquam fortuna videatur deflectere in contrarium posse. Alioquin probos animos & ingenia magnis calamitatibus afflicta indignè, haud mirum sit invertere cum casu mores. Quod accidisse existimo Sertorio, & destituente eum fortunâ rebus exacerbatum evasisse adversus perfidos tetrum.* Et hæc sententia verior videtur. cui stabiliendæ opportuna isthæc Greg. Nazianzeni Epist. CVII. ad Sophronium: Ὁ χρυσὸς ἄλλοτε μὲν ἄλλως μεταποιεῖται καὶ σχηματίζεται εἰς πολλοὺς κόσμους τυπούμενος, καὶ πρὸς πολλὰ ὑπὸ τῆς τέχνης ἀγόμενος, μένει δὲ ὅπερ ἐστὶ χρυσὸς καὶ οὐχ ἡ ὕλη μεταβολὴν ἀλλὰ τὸ σχῆμα λαμβάνει· Οὕτω καὶ τὴν σὴν καλοκαγαθίαν ἡγούμενοι τὴν αὐτὴν μένειν τοῖς φίλοις, κἂν ἀεὶ προσίῃς ἐπὶ τὰ ἔμπροσθεν, ταύτην ἐθαρρήσαμεν τὴν πρεσβείαν προσαγαγεῖν: *Aurum aliàs quidem alio modo immutatur, & effingitur, in multos ornatus informatum, atque ad multas res ab arte traductum:*

aurum

aurum tamen, ut est, manet: nec materia sed forma mutationem suscipit. Eodem modo tuam quoque probitatem eandem erga tuos amicos manere existimantes, etiamsi ad altiores quotidie dignitatum gradus proveharis, hanc tibi deprecationem offerre minimè dubitavimus &c.

Obsequium inde in Principem, & æmulandi amor validior quàm pœna ex legibus, & metus.

Lib. III. Annal.

Nęc iis qui Principũ adoleſcentiæ præficiuntur, multa debemus! bona quidẽ, ſi ipſimet boni; mala, ſi mala. vtpotę à quibus pendeat orbis totius aut exitium, aut ſalus. Id minimè latuit Plutarchum, cuius hęc ſunt libro Philoſophis verſandum cũ Principe: Εὖ δὲ ποιοῦσι πολλοὺς οἱ ποιοῦντες ἀγαθοὺς ὧν πολλοὶ δέονται· καὶ τοὐναντίον, οἱ ἀεὶ διαφθείροντες ἡγεμόνας ἢ βασιλεῖς ἢ τυράννους διάβολοι καὶ συκοφάνται καὶ κόλακες, ὑπὸ πάντων ἐλαύνονται καὶ κολάζονται, καθάπερ οὐκ εἰς μίαν κύλικα φάρμακον ἐμβάλλοντες θανάσιμον, ἀλλ' εἰς πηγὴν δημοσίᾳ ῥέουσαν, ἣ χρωμένους πάντας ὁρῶσιν: *Benè autem multis faciunt, qui eos bonos reddunt, quorum operâ multi indigent. ſicut contrà qui Principes, reges, tyrannoſque ſolent corrumpere ſycophantæ, calumniatores, atq; adulatores; ab omnibus profligantur atque puniuntur: vt qui lethale venenum non in vnum aliquem iniecerunt calicem, ſed in fontem publicũ & quo uniuerſos uti norint.* Proinde verè Iſocrates Orat. ad Nicoclẽ: Οἱ μὲν γὰρ τοὺς ἰδιώτας παιδεύοντες, ἐκείνους μόνους ὠφελοῦσιν· εἰ δέ τις τοὺς κρατοῦντας τοῦ πλήθους ἐπ' ἀρετὴν προτρέψειεν, ἀμφοτέρους ἂν ὠφελήσειε, καὶ τοὺς τὰς δυναστείας ἔχοντας καὶ τοὺς ὑπ' αὐταῖς ὄντας· τοῖς μὲν γὰρ ἂν τὰς ἀρχὰς ἀσφαλεστέρας, τοῖς δὲ τὰς πολιτείας πρᾳοτέρας ποιήσειεν: *Nam qui privatos homines instituunt, hi ſolis illis proſunt. Si quis verò populi dominos ad virtutem excitarit; is vtriſque commodauerit, tum iis qui imperant, tum iis qui parent imperio: quod & illis principatus tutiores, & his reſpublicas leniores effecerit.* Et admodum prudenter, citante Laertio, Rex Antigonus, in literis ſuis ad Zenonem: Σὺ οὖν πειράθητι ἐκ παντὸς τρόπου συμμῖξαί μοι, διειληφὼς τοῦτο, διότι οὐχ ἑνὸς ἐμοῦ παιδευτὴς ἔσῃ, πάντων δὲ Μακεδόνων συλλήβδην· ὁ γὰρ τὸν τῆς Μακεδονίας ἄρχοντα καὶ παιδεύων καὶ ἄγων ἐπὶ τὰ κατ' ἀρετὴν φανερός ἐστι καὶ τοὺς ὑποτεταγμένους παρασκευάζων πρὸς εὐανδρίαν· οἷος γὰρ ἂν ὁ ἡγούμενος ᾖ, τοιούτους εἰκὸς ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ γίγνεσθαι καὶ τοὺς ὑποτεταγμένους: *Enitere igitur omnibus modis, vt nobiſcum ſis; illudq; tibi perſuade, non ſolùm tibi me, ſed omnes ſimul Macedonas erudiendos eſſe. Qui enim Macedoniæ regem instituendum ſuſcipit, ſeq; ei ad virtutem ducem præbet, hunc manifeſtum eſt eos quoque qui eius imperio ſubiecti ſunt, ad*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.341

fortitudinem instruere. qualis enim Princeps fuerit, tales quoque illos qui eius imperio parent, plerunque evadere verisimile est. Plerumque? imò semper. nec id tam verosimile est, quàm verum. De quo ne quis deinde ambigat; confirmabitur pluribus & testimoniis, & exemplis. Primò quidem oggerit se, non quidem ex aureâ Themidis tripode, sed perennis Sapientiæ fonte, Syracides Ecclesiast. cap. x: Κατὰ τὴν κριτὴν τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, οὕτως καὶ οἱ λειτουργοὶ αὐτοῦ· καὶ κατὰ τὸν ἡγούμενον τῆς πόλεως, πάντες οἱ κατοικοῦντες αὐτήν. &c. *Secundum iudicem populi, sic & ministri eius: & secundum gubernatorem civitatis, omnes inhabitantes eam.* De cuius rivulis nemo neget rigasse scripta sua Xenophontem, limine libri περὶ προσόδων: Ἐγὼ τοῦτο μὲν ἀεί ποτε νομίζω, ὁποῖοί τινες οἱ προστάται ὦσι, τοιαύτας καὶ τὰς πολιτείας γίγνεσθαι: *Equidem in hac sententiâ sum perpetuò, vt quales sunt præsides, tales & Respublicas eße statuam.* Sanè de eodem flumine sumpta hæc Isocratis ad Nicoclem: Τὴν σαυτοῦ σωφροσύνην παράδειγμα τοῖς ἄλλοις καθίστη, γινώσκων ὅτι τὸ τῆς πόλεως ὅλης ἦθος ὁμοιοῦται τοῖς ἄρχουσι: *Tua temperantia fac alius exemplo sis; nec ignores, totius civitatis mores ad exemplum magistratuum confirmari.* Quod etiam ipsum imbibisse Nicoclem, liquet ex Orat. eiusd. apud Isocratem: Βουλόμενος παράδειγμα καταστῆσαι τὸν τρόπον τὸν ἐμαυτοῦ τοῖς ἄλλοις πολίταις: γιγνώσκων, ὅτι φιλεῖ τὸ πλῆθος ἐν τούτοις τοῖς ἐπιτηδεύμασι τὸν βίον διάγειν, ἐν οἷς αὐτοὺς ἄρχοντας τοὺς ἑαυτῶν ὁρῶσι διατρίβοντας: *Mores meos civibus exemplo esse volui; cùm in iis solere studiis ætatem consumere populum scirem, quibus suos Principes videt esse deditos.* Nec alterius est gustus Eusebii dictio apud Stobæum tit. de Magistratu: Πρὸς τοὺς παρὰ δίκην ζῶντας, ἔπειτα ἀξιεῦντας ἄλλων ἡγέεσθαι, ἀπειθέες ἄνθρωποι. Ἐπείθειαν δὲ εὐπετέα ἐπὶ τὰ παραγγελλόμενα ἑωυτῷ καὶ ἄλλῳ παρὰ τῶν ἀρχομένων παρασκευάζει ἅπας, ὅγε παρ' ἑωυτοῦ τὰ δέοντα σπουδῇ ποιέειν ἐπιστάμενος, καὶ παράδειγμα τῶνπερ χρὴ πρήσσειν τοῖς ὑποτεταγμένοις ἑωυτὸν παρεχόμενος: *Homines inobedientes sunt illis, qui cum iniustè viuant, aliis præesse volunt. Obedientiam autem facilem ad ea quæ princeps vel ipse, vel per alium præcipit, apud subditos efficiet quivis, qui quæ ipsum facere decet diligenter exequitur, & eorum quæ agere convenit subditis sese exemplum præbet.* Pari limpiditate sermonis Synesius sub finem Orat. περὶ βασιλείας: Ὡς πολλῶν ὄντων ἃ δέδωκεν ὁ θεὸς βασιλείᾳ ζηλωτὰ καὶ μακάρια, οὐδενὸς ἧττον, εἰ μὴ καὶ παντὸς μᾶλλον ἀγασθείη τις ἂν αὐτῆς, καὶ ὑμνήσειε τὴν ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν ἀρχομένων ἰσχὺν, ὅτι μετατίθησι βασιλεὺς δόξαν ἤθους ἐγκεκαυμένην ἔθει παλαιῷ καὶ τρυφῇ τῇ πρώτῃ, τῷ φαίνεσθαι τἀναντία τιμῶν καὶ περὶ πλείστου ποιούμενος· ὅτῳ γὰρ βασιλεὺς χαίρει, τοῦτ' εὐθὺς αὔξειν ἀνάγκη, καὶ ὑπὸ πλείστων ἐπιτηδεύεσθαι: *Nam cùm multa admiranda & magnifacienda & prædicabilia attribuerit Deus Imperatoriæ maiestati; nihil est quod sit minus, vel hoc potius omnium maximè est admirabile & decantandum, tantam illam in animis*

populi

populi vim habere. Imperator enim mutat opinionem moris diuturnā consuetudine & primus deliciis quasi inustam; quoties apparet contrariis eum honorem habere & plurimum tribuere. quibuscumque enim gaudet Imperator, id statim necesse est augescere, & plurimorum studiis coli. Simili colore Damascenus lib. de S. Barlaam cap. XXXIII: *Huiusmodi principatus atque imperii natura est. semper subditi ad eos qui rerum potiuntur sese componunt; eaque amare ac consectari solent, quibus Principem delectari sentiunt.* Produxi numerū testium qui sufficiat confirmando testamento: verùm nihil impedit quin addam & alios adhuc, tanquam honorarios; inter quos agmen ducet Cicero, cuius vox est Libro III. de Legib: *Nam licet videre, si velis replicare memoriam tēporum, qualescunque summi civitatis viri fuerunt, talem civitatem fuisse: quæcumque mutatio morum in principibus extiterit, eandem in populo secutam.* Insequetur verò Plinius: *Vita principis censura est, eaque perpetua. ad hanc dirigimur. ad hanc convertimur: nec tam imperio nobis opus est quàm exemplo.* Cui ingruet Imp. Theodosius asseverans Claudiani versibus lib. de IV. Cōs. Honorii:

——componitur orbis
Regis ad exemplum: nec sic inflectere sensus
Humanos edicta valent, quàm vita regentis.

Quid plura? tanta firmitudo huius gnomes, ut manu Cassiodori scribat Senatui Vrbis Romę Theodericus rex lib. III. Var. Epist. XII: *Facilius est, si dicere fas, errare Naturam, quàm dissimilem sui Princeps possit formare Rempublicam.* Caussam huius rei quidam putant: quod cùm omnes honores, omnia commoda proueniant à Principe, eidem etiam similitudine morum insinuari amemus; quoniam, *Idē velle, idem nolle; ea demum firma amicitia est,* Sallust. Catilinar. Vnde Plut. lib. de discrim. Adulat. & Amici: Ἐπειδὴ δὲ τὸ μάλιστα φιλίας ἀρχὴν συνέχον καὶ συνιστάνον, ὁμοιότης ἐστὶν ἐπιτηδευμάτων καὶ ἠθῶν, καὶ ὅλως τὸ χαίρειν ἔν γε τοῖς αὐτοῖς, καὶ τὸ ταῦτα φεύγειν πρῶτον εἰς ταυτὸ συνάπτει καὶ συνίστησι διὰ τῆς ὁμοιοπαθείας, τοῦτο κατιδὼν ὁ κόλαξ, αὑτὸν ὥσπερ ὕλην τινὰ ῥυθμίζει, καὶ σχηματίζει περιαρμόσαι καὶ περιπλάσαι ζητῶν, οἷς ἂν ἐπιχειρῇ διὰ μιμήσεως, ὑγρὸς ὢν καὶ πιθανὸς μεταβάλλεσθαι ἐπὶ τὰς ἐξομοιώσεις: *Ac quoniam principium amicitiæ ac stabilitas in similitudine studiorum ac morum maximè consistit, earumdemq́; omninò rerum appetitio aut aversatio ob affectuum animi similitudinem primò homines coniungit ac continet: hoc sentiens adulator, seipsum veluti materiam quandam componit atque conformat, accommodare se ac affingere studens imitatione iis quos adoritur, mollis & facilis ad repræsentandos similitudine eos. &c* Nec aliunde Synesius Epistola XXXI: Ἡ δὲ μίμησις, οἰκείωσίς ἐστι, καὶ συνάπτει πρὸς ὃ μιμεῖται τὸ μιμούμενον: *Imitatio familiaritatis conciliatio est, conglutinatque imitantem illi quem imitatur.* Huc-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

que referas Taciti iudicium lib. III. Annal: *Sed præcipuus adstricti moris auctor Vespasianus fuit; antiquo ipse cultu victuque. obsequium inde in principem, & æmulandi amor, validior quàm pœna ex legibus & metus.* Gregorę item lib. Histor. VI: Ἐπεὶ καὶ τὰ πλεῖστα φιλεῖ τὸ ὑπήκοον πρὸς τὴν τῶν ἀρχόντων συνδιατίθεσθαι βούλησιν, καὶ πρὸς ἐκείνην ὡς εἴς τινα σκοπὸν καθάπαξ ῥυθμίζειν καὶ διευθύνειν καὶ γνώμην καὶ γλῶτταν, καὶ πᾶσαν χειρὸς πρακτικῆς κίνησιν. τοῖς γὰρ τοιούτοις οἶδεν ἐξωνεῖσθαι ῥᾳδίως τὴν τῶν ἀρχόντων εὐμένειαν: *Nam plerumque solent subditi ad principum voluntatem se accommodare, ad eamque animum & linguam & omnes actiones referre. His enim obsequiis eorum benevolentiam redimi sciunt.* At sunt alii qui id arbitrantur fieri ductu ultroneo Naturæ: sive quod Regem sequamur tanqum præstantiorem. Aristides περὶ τοῦ παραφθέγματος: Ἐπάνειμι δὴ ἐπ᾽ ἐκεῖνο, ὅτι ἀξιοῖς μεταβάλλειν τὸν τῆς φύσεως νόμον, ὃς κελεύει τὴν τῶν κρειττόνων ὑπερβολὴν ἀνέχεσθαι, καὶ ζῆν πρὸς τὸ ἡγούμενον. αἰσχρὸν τῷ στρατηγῷ βλέπειν εἰς τοὺς στρατιώτας. καλὸν δέ γε τοῖς στρατεύμασιν, εἰς τοὺς στρατηγοὺς, ὥσπερ οἶμαι τοῖς χορευταῖς, εἰς τὸν ἡγεμόνα, τοῖς ναύταις εἰς τὸν κυβερνήτην, τοῖς δήμοις εἰς τὸν ἄρχοντα, τοῖς ἀκροαταῖς εἰς τὸν ῥήτορα: *Huc igitur redeo, quòd naturæ vis mutare legem, quæ iubet potiorum ferre præstantiam, & ex principum arbitrio vivere. Turpe sit imperatori, si ad milites respiciat. contrà decet exercitum imperatori morem gerere, sicut coryphæo saltatores, gubernatori nautas, principi populum, oratori auditores.* Sive quod re verâ partes eius sumus; ipse inquam sit caput, nos membra, imò ipse sit anima, nos corpus. adeò ut heic locum inveniat illud Lactantii lib. VI. Divin. Instit. cap. IX. *Omnis enim iustitia eius, similis est humano corpori caput non habenti, in quo tametsi membra omnia & locis suis constent, & figura, & habitudine, tamen quoniam deest id, quod est omnium principale, & vita, & omni sensu caret. Itaque membra illa formam tantummodo membrorum habent, usum non habent, tam scilicet quàm caput sine corpore.* Ac ut usurpem verba D. Chrysostomi Homil. V ad Thessalon. II. cap. III: Ἡ κεφαλὴ οὐχ ὁρᾷς ὅτι οὐ τῷ τόπῳ τοσοῦτον ὑπερέχει τοῦ λοιποῦ σώματος, ὅσον τῇ προνοίᾳ, καθάπερ τις κυβερνήτης ἅπαν αὐτὸ εὐθύνουσα; ἐν γὰρ τῇ κεφαλῇ καὶ οἱ τοῦ σώματος καὶ οἱ τῆς ψυχῆς ὀφθαλμοὶ, ἐκεῖθεν ἐπιρρεῖ τούτοις τὸ διορατικὸν, ἐκεῖθεν τὸ ἡγεμονικὸν, καὶ τὸ μὲν λοιπὸν τέτακται εἰς διακονίαν, αὐτὴ δὲ εἰς τὸ ἐπιτάττειν κεῖται· πᾶσαι αἱ αἰσθήσεις ἐκεῖθεν ἔχουσι τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν πηγήν· τὰ φωνητικὰ ὄργανα ἐκεῖθεν ἀναπέμπεται, τὸ διορατικὸν, τὸ ὀσφρητικὸν, ἡ ἁφὴ πᾶσα: ἡ γὰρ τῶν νεύρων ῥίζα καὶ τῶν ὀστῶν ἐκεῖθεν συνέστηκεν: *Non vides quòd caput non tantum loco superat reliquum corpus, quantum cura & providentia, ut quod ipsum regat ac dirigat tamquam gubernator? In capite enim & corporis & animæ sunt oculi. Illinc ad eos affluit vis perspiciendi, illinc vis regendi quæ tenet principatum. Et reliquum quidem corpus constituitur ad ministrandum; hoc verò collocatum fuit ad imperandum. omnes sensus illinc habent principium & fontem: illinc instrumenta emittuntur vocalia*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

lia, facultas videndi, facultas odorandi, tactus universus: Illinc orta est radix nervorum & ossium. Cæterum non deesse qui putent principem populi sui animam esse ac spiritum, pluribus ostendi alio loco. quod ipsum cur minimè debeamus infitiari, multa nos tenent. Legatur modò Maximus Tyrius Serm. XLI. ubi inter alia habet & istud: Ψυχὴ καὶ σῶμα ὁ ἄνθρωπος, τὸ μὲν αὐτοῦ ἄρχον, τὸ δὲ ἀρχόμενον· ὡς ἐν πόλει ἄρχων καὶ ἀρχόμενος· καὶ ἔστι καὶ ὁ ἄρχων πόλεως μέρος, καὶ οἱ ἀρχόμενοι, παραπλησίως: *Ex animo & corpore constitutus est homo, in eoque animus imperat, obsequitur corpus. Et quidem eodem ferè modo in civitate aliquis regnat, reliqui parent; & tam qui imperat, quàm qui paret, civitatis pars est.* Certè Iustinus Martyr Quæstione CXXXVIII. disertè fatetur: Καὶ ὡς σύγκειται ὁ ἄνθρωπος ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος, οὕτως καὶ ἡ βασιλεία σύγκειται ἐκ τοῦ βασιλέως καὶ τῶν βασιλευομένων. καὶ ὥσπερ ἁμαρτήσας ὁ ἄνθρωπος ἁμάρτημα διὰ χειρὸς, καὶ τυπτηθῇ εἰς τὸν νῶτον, οὐκ ἀδικεῖ ὁ τυπτήσας αὐτὸν, οὕτως οὐκ ἀδικεῖ Θεὸς ἐπὶ τοῖς τῶν βασιλέων πλαίσμασιν τὸν λαὸν τιμωρούμενος. μεγάλως γὰρ οἶδεν ἀνιᾶν τοὺς βασιλεῖς ἡ πληγὴ τοῦ λαοῦ· τῆς γὰρ βασιλείας ἐστὶ τιμωρία, ἡ πληγὴ τοῦ λαοῦ: *Et sicut homo, ex anima & corpore constituitur: ita regnum, ex rege, & eis qui reguntur, coagmentatur. Et quemadmodum si homo manibus peccatum committens, tergo pœnas pendat, non inique qui in eum animadvertit agit: ita non iniuste Deus facit, principum delicta, populi pœna coercens. In magnum enim reges mærorem cōiicere solet, populi calamitas. Regni nãque pœna est, civium ipsorum plaga.* Et inde forsan est quod legimus de gente Aethiopũ lib. III. Biblioth. Diodori: Ἔθος γὰρ ὑπάρχειν λέγουσι τοῖς Αἰθίοψιν, ἐπὰν ὁ βασιλεὺς μέρος τι τοῦ σώματος πηρωθῇ δι' ἡντινοῦν αἰτίαν, ἅπαντας τοὺς συνήθεις συναποβάλλειν ἑκόντας κατὰ προαίρεσιν. αἰσχρὸν γὰρ ὑπολαμβάνειν, τοῦ βασιλέως πεπηρωμένου τὸ σκέλος ἀρτίποδας εἶναι τοὺς φίλους, καὶ μὴ πάντας ἐν ταῖς ἐξόδοις συνέπεσθαι χωλοὺς ὁμοίως. ἄτοπον γὰρ εἶναι τὸ συμπενθεῖν μὲν καὶ τὸ συλλυπεῖσθαι, καὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως ἀγαθῶν ἁπάντων τε καὶ κακῶν κοινωνεῖν τὴν βεβαίαν φιλίαν, τῆς δὲ εἰς τὸ σῶμα λύπης ἄμοιρον γίνεσθαι· φασὶ δὲ συνήθεις εἶναι καὶ τὸ συντελευτᾶν ἑκουσίως τοὺς ἑταίρους τοῖς βασιλεῦσι, καὶ τοῦτον εἶναι τὸν θάνατον ἔνδοξον καὶ φιλίας ἀληθινῆς μάρτυρα. διόπερ μὴ ῥᾳδίως ἐπιβουλὴν γίνεσθαι παρὰ τοῖς Αἰθίοψι κατὰ τῶν φίλων, ὡς ἂν τοῦ βασιλέως καὶ τῶν φίλων ἁπάντων ἐπίσης προνοουμένων τῆς τ' ἐκείνου καὶ τῆς ἰδίας ἀσφαλείας: *Moris enim asserunt Aethiopibus fuisse, ut si quando rex aliqua corporis parte ex quavis causa debilitaretur, domestici omnes sponte sua eandem partem debilitarent. Turpe etenim existimabant, rege claudo non & omnes claudos amicos esse. Et quidem absurdum videbatur: cum veræ sit amicitiæ, ex rebus adversis amicorum dolere, lætari secundis, non & corporis quoque doloris amicos participes esse. Ferunt quoque consuetudinis esse, amicos ultro in regis morte vita defungi, existimantes eum interitum gloriosum, veræque amicitiæ testem. Ideo haud facile est Aethiopibus adversus talem amicorum consensum insidias parare: cùm & rex*

& amici uno animo communi eorum consulant saluti. Haud est tamẽ quod imputemus istud amicitiæ extremæ, nisi eandem constituamus inter oves, quarum unâ desiliente de ponte in aquam profluentem, totum gregem saltus sui habet comitem. non est impetus naturæ, trahentis imbecillius ad imitationem eius quod est excellentius. Nec aliorsum tendebat animositas Celtarum Solduriorum, cuius, præter reliquos, meminit & Cæsar lib. III. bell. Gall: *Alia ex parte oppidi Adiatonius, qui summam imperii tenebat, cum sexcentis devotis, quos illi Soldurios appellant; quorum hæc est conditio, ut omnibus in vitâ commodis unâ cum his fruantur quorum se amicitiæ dederint. Si quid iis per vim accidat; aut eundem casum unâ ferant; aut sibi mortem consciscant. neque adhuc hominum memoriâ repertus est quisquam, qui eo interfecto cuius se amicitiæ devovisset, mori recusaret.* Eodem aspirabat Iberorum consuetudo ac Scytharum, nec non Arabum; quorum familiarissimos regi suo libenter commortuos, credendum historicis. nam ne id trahamus aliorsum, vetat ingenium Aulicorum; in tantum Regibus addictorum, ut & corporis vitia imitentur. Scribit Hegesander de familiaribus Dionysii iunioris, recensente Athenæo lib. VI Deipnosoph: Οὗτοι δὲ προσεποιοῦντο μὴ τὲ ὀξὺ ὁρᾷν παρὰ τὸ δεῖπνον· ἐπεὶ ὁ Διονύσιος οὐκ ἦν ὀξυώπης· ἔψαυόν τε τῶν παρακειμένων ὡς οὐχ ὁρῶντες ἕως ὁ Διονύσιος τὰς χεῖρας πρὸς τὰ λεκάνια προσῆγεν: *Ii, quia Dionysius minus oculis perspicax esset, inter cœnandum obtusè cernere se fingentes, apposita fercula tanquam visu non discernerent, temere contrectabant; quoad manus Dionysius ad patinas perduceret.* Tradit & Satyrus in vita Philippi, ut idem prodit Athenæus: Φίλιππος τὸν ὀφθαλμὸν ἐξεκόπη, συμπροῆλθεν αὐτῷ καὶ ὁ Κλείσοφος πελαμωνιωθεὶς τὸν αὐτὸν ὀφθαλμόν. καὶ πάλιν ὅτε τὸ σκέλος ἐπηρώθη, σκάζων συνεξώδευε τῷ βασιλεῖ: *Cùm illo exoculato Clisophum prodiisse eodem oculo fasciis obligato: at rursum cùm crus oblæsum regi ac luxatum fuisset, Clisophum eodem crure claudicantem cum ipso in publicum exiisse.* Ridemus ad ista: sed iniuriè, quasi verò non magis sit ridiculum æmulari vitia animi quàm corporis. At id solenne generi humano clamat omnis ævi historia, asseveratque Cicero lib. III. de Legibus: *Ego autem nobilium vita victuque mutato, mores mutari civitatum puto. Quò perniciosius de Rep. merentur vitiosi Principes, quod non solum vitia concipiunt ipsi, sed ea infundunt in civitatem: neque solùm obsunt, quod illi ipsi corrumpuntur, sed etiam quod corrumpunt; plusque exemplo quàm peccato nocent.* Nec seorsum sentit D. Basilius in Psalmum I: Αἱ γὰρ κατὰ τὸν βίον λαμπρότητες, συνεμφαίνουσιν ἑαυταῖς καὶ τοὺς βίους τῶν περιβλέπτων· καὶ στρατιῶται μὲν ὡς τὰ πολλὰ τοῖς στρατοπεδάρχαις ἐξομοιοῦνται): οἱ δὲ ἐν ταῖς πόλεσι δῆμοι ζηλοῦσι τοὺς ἐν δυνάμει· καὶ ὅλως ἐπειδὰν τὸ τοῦ ἑνὸς κακὸν μιμήσεως ἄξιον τοῖς πολλοῖς νομισθῇ, οἰκείως καὶ προσηκόντως λεχθήσεται λοιμός τις ψυχῶν ἐπιπολάζειν τῷ βίῳ. τὸ γὰρ ἐν κακίᾳ περίβλεπτον, πολλοὺς εἰς τὸν ὅμοιον ζῆλον τῶν εὐολισθήτων ἐφέλκεται: *Res enim*

in vitâ

in vitâ magnæ atque illustres vitas clarorum virorum ad se reducunt atque referunt: & milites plerumque ducibus aßimilari solent; & in civitatibus populi eos imitantur qui potentia pollent. Et demum, postquam unius morbus imitatione dignus multitudini existimatus fuerit; verè pestilentia quædam animarum dicetur in vita dominari. Vitæ namque splendor ac claritas in malitia multos ad æmulationem similem eorum qui proni ac lubrici sunt ad peccandum trahit. Et hoc adeo verum est, ut nulla tanta sit pietas, nulla religio, quam cum lacte matris haustam ad canos usque superstitiosè observavimus, quin statim ad adspectum, imò ad famam Principis nostri profani, ultro exuamus. De sæculo Iovis Lactantius lib. v. Divin. Instit. cap. vi: *Et quoniam mores ac vitia Regis imitari genus obsequii iudicatur, abiecerunt omnes pietatem, ne exprobrare scelus regi viderentur, si piè viverent. Sic aßiduâ imitatione corrupti, divinum fas reliquerunt, & paulatim male vivendi consuetudo mos factus est. nec quicquam ex antecedentis sæculi pio atque optimo statu remansit, sed explosa iustitia & veritatem secum trahens, reliquit hominibus errorem, ignorantiam, cæcitatem.* Certè quàm facilè regni sui Iudæos ad cultum Aegyptiacorum Numinum traduxerit Ieroboamus, testatur historia sacra, repetitq; libro Antiq. viii. Iosephus. Sed & Xenophon de mutatione morum Persicorum libro viii. Cyropæd: Πρόσθεν μὲν γὰρ, εἴ τις ἢ διακινδυνεύσειε πρὸ βασιλέως, ἢ πόλιν ἢ ἀγαθὸν αὐτῷ διαπράξειεν, οὗτοι ἦσαν οἱ τιμώμενοι. νῦν δ' ἄν τις, ὥσπερ Μιθραδάτης τὸν πατέρα Ἀριοβαρζάνην προδοὺς, καὶ ὥσπερ Λεομίθρης τὴν γυναῖκα, καὶ τὰ τέκνα, καὶ τοὺς τῶν φίλων παῖδας ὁμήρους παρὰ τῷ Αἰγυπτίῳ ἐγκαταλιπὼν, καὶ τοὺς μεγίστους ὅρκους παραβὰς, βασιλεῖ δόξῃ τι σύμφορον ποιῆσαι, οὗτοί εἰσιν οἱ ταῖς μεγίσταις τιμαῖς γεραιρόμενοι. ταῦτα οὖν ὁρῶντες οἱ ἐν τῇ Ἀσίᾳ πάντες, ἐπὶ τὸ ἀσεβὲς καὶ τὸ ἄδικον τετραμμένοι εἰσίν· ὁποῖοί τινες γὰρ ἂν οἱ προστάται ὦσι, τοιοῦτοι καὶ οἱ ὑπ' αὐτοὺς ἐπιτοπολὺ γίγνονται: ἀθεμιστότεροι δὲ νῦν, ἢ πρόσθεν, ταύτῃ γεγένηνται: *Nam olim si quis pro rege salutem in discrimen coniiceret, vel urbem aut nationem eius imperio adiecisset, vel aliquid aliud præclare fortiterque pro rege perfecisset; hi scilicet erant, qui honoribus cumularentur. Nunc si quis perinde ac Mithradates, patre Ariobarzane prodito, & quemadmodum Leomithres uxore, liberis, & amicorum quoque liberis apud Aegyptium obsidibus relictis, & sanctißimo iureiurando violato, regi quod expediat, facere videatur: hi vero sunt, qui maximis honoribus ornantur. Quæ quum omnes Asiatici videant, etiam ipsi ad impietatem & iniustitiam deflexerunt. Nam quales sunt ii, qui præsunt; tales & illi plerumque solent esse, qui eorum imperio subiecti sunt. Hinc factum, ut magis iam sint nefarii, quam olim fuerint.* Et verò cum populus talis sit circa pietatem, circa iustitiam, frustrà speremus alium manere circa virtutes minores: confirmabitque in cunctis dictum Neoptolemi apud Sophoclem Philoctete v. 284:

Κοὐκ αἰτιῶμαι κεῖνον, ὡς τοὺς ἐν τέλει.
Πόλις γάρ ἐστι πᾶσα τῶν ἡγουμένων,
Στρατός τε σύμπας· οἱ δ' ἀκοσμοῦντες βροτῶν,
Θιδασκάλων λόγοισι γίγνονται κακοί.
Neque tam hunc accuso quàm Principes,
Vrbs enim tota est Principum,
Et exercitus: Sed delinquentes
Fiunt mali exemplis regentum.

Ecce. sive pax, inquit, sive bellum, turba togata, turba sagata reformatur ad exemplum Principis; fitque illud Livii: *Omnia mutavit mutatus Imperator.* Capitur Luxuria? capitur & populus. Iustinus lib. XXX. de Ptolomæo Aegypti rege: *Quippe regno parricidio parto & ad necem utriusque parentis, cæde etiam fratris adiuncta; velut rebus feliciter gestis luxuriæ se tradiderat: regisque mores omnis secuta regia. Itaque non amici tantum præfectique, verum etiam omnis exercitus depositis militiæ studiis, otio ac desidia corrupti marcebãt.* De Syriæ rege Antiocho Livius lib. XXXVI: *Tanquam in mediâ pace nuptias celebrat: & reliquum hyemis, oblitus quantas simul duas res suscepisset, bellum Romanum & Græciam liberandam, omissa omnium rerum cura, in conviviis & vinum sequentibus voluptatibus, ac deinde ex fatigatione magis quàm satietate earum in somno traduxit. eadem omnes præfectos regios, qui ubique ad Bœotiam maximè præpositi hybernis erant, cepit luxuria. in eamdem & milites effusi sunt: nec quisquam eorum aut arma induit, aut stationem aut vigilias servavit: aut quicquam quod militaris operis aut muneris esset, fecit.* De eodem adhuc nihilo meliora Valerius Max. lib. IX. cap. I: *Antiochi cæcam & amentem luxuriam exercitus imitatus, magna ex parte aureos clavos crepidis subiectos habuit; argenteaque vasa ad usum culinæ comparavit, & tabernacula textilibus sigillis adornata statuit. &c.* De Vitellio Tacitus lib. II. Histor: *Discubuerat Vitellius Ticini, adhibito ad epulas Verginio. Legati tribunique ex moribus imperatorum severitatem æmulantur vel tempestivis conviviis gaudent. perinde miles intentus, aut licentior. &c.* Hinc est quod legamus apud Spartianum in Adriano: *Atque ad bellum Dacicum Traianum familiariùs prosecutus est: quandoquidem indulsisse vino se dicit, Traiani moribus obsequentem; atque ob hoc se à Traiano locupletissimè muneratum.* Item apud Nicetam libro III. Manuelis: Καὶ τοῖς ἐπιτιμῶσιν Ἀνδρονίκῳ διὰ τὸ τῆς συνουσίας ἀθέμιτον, ἡ ἀφ' ἑστίας μίμησις πρόχειρος εἰς ἀπόλογον ἦν· καὶ χαριεντιζόμενος ἀνθυπέφερεν, ὡς φιλεῖ τὸ ἀρχόμενον ἐξομοιοῦσθαι τῷ ἄρχοντι, καὶ τὰ τῆς αὐτῆς ὁμοστοιχεῖ καὶ συνᾴδει πως κεραμείας, εἰς τὸν ἐξάδελφον ἀποσκώπτων ταῦτα καὶ βασιλέα τὸν Μανουὴλ, ὡς ὁμοιοπαθέσιν ὑποκύπτοντα πάθεσιν, ἢ γοῦν καὶ χείροσιν ἁλισκόμενον· εἴπερ ὁ μὲν ἀδελφιοῦ θυγατρὶ συνουσίαζεν, ὁ δ' Ἀνδρόνικος ἐξαδέλφου παιδὶ συγκατέκειτο: *Andronicus verò quoties ob*

ties ob incestum reprehendebatur, hanc defensionem per iocum in promptu habebat: solere subditos principum mores imitari: & aquam ex eodem fonte petitam, eumdē saporem referre. quibus verbis imperatorem Manuelem perstringebat, ut iisdem, aut etiam deterioribus affectibus obnoxium, qui cum fratris filia rem haberet, quum ipse patruelis dumtaxat filiam complecteretur. Inde venustè de Bacchi comitatu Papinius lib. IV. Thebaid. v. *661:*

——*& castra simillima Regi.*

Decoréque Achilles Tatius libro I, Clitophont: Υ᾽πέκκαυμα γὰρ ἐπιθυμίας λόγος ἐρωτικός· κἂν εἰς σωφροσύνην τις ἑαυτὸν νουθετῇ, τῷ παραδείγματι πρὸς τὴν μίμησιν ἐρεθίζεται, καὶ μάλισθ᾽ ὅταν ἐκ τοῦ κρείττονος ᾖ παράδειγμα. ἡ γὰρ ὧν ἁμαρτάνει τις αἰδὼς, τῷ τοῦ βελτίονος ἀξιώματι παρρησία γίνεται): *Amatorius enim sermo vehemens quædam cupiditatis incitatio est. ac quamquam ad temperantiam aliquis comparatus est, exemplo tamen ad imitandum trahitur: eoque facilius, quo nobilius proponitur exemplum. nam pudor, qui à peccando revocabat, præstantioris alicuius dignitate loco pulsus, in licentiam commutatur.* Huc etiam spectant illa Theopompi apud Athenæum lib. IV. Deipnosoph: Φίλιππος ἐπεὶ ἐγκρατὴς πολλῶν ἐγένετο χρημάτων, οὐκ ἀνάλωσεν αὐτὰ ταχέως, ἀλλ᾽ ἐξέβαλε καὶ ἔρριψε· πάντων ἀνθρώπων κάκιστος ὢν οἰκονόμος οὐ μόνον αὐτὸς, ἀλλὰ καὶ οἱ περὶ αὐτόν· ἁπλῶς γὰρ οὐδεὶς αὐτῶν ἠπίστατο ζῆν ὀρθῶς, οὐδὲ σωφρόνως οἰκεῖν οἰκίαν. τοῦ δ᾽ αὐτὸς αἴτιος ἦν, ἄπληστος καὶ πολυτελὴς ὢν, προχείρως ἅπαντα ποιῶν, καὶ κτώμενος καὶ διδούς: *Philippus ut plurimam habuit in potestate pecuniam, eam ocyus non expendit, sed prodegit & proiecit; omnium hominum pessimus rei suæ dispensator; & non ipse tantum, sed etiam comites circa ipsum. Nullus enim citra exceptionem rectè vivere didicerat, aut modestè suam familiam regere. Eius autem insolentiæ præcipua caussa rex fuit, qui sumptuosior iusto, avaritiáq; esset inexpletâ, & omnia inconsultâ facilitate donaret, acquireret, faceret.* Nec hinc alienum Ciceronis monitum lib. I. de Offic. *Cavendum est etiam, præsertim si ipse ædifices, ne extra modum sumptu & magnificentiâ prodeas. quo in genere multum mali etiam in exemplo est. studiosè enim plerique, præsertim in hac parte, facta principum imitantur: ut L. Luculli, summi viri virtutem quis? at quàm multi villarum magnificentiam imitati sunt?* Itaque non est quod dicis causa scriptum putemus Synesio de Regno; ubi rationem ostendit, promovendi ex virtute non ex divitiis: Κἂν οὕτω ποιήσῃς, ταχὺ πολλοὺς ὄψει πλοῦτον εἰργασμένον αἰσχυνομένους, καὶ ἄλλους ἐγκαλλωπιζομένους αὐθαιρέτῳ πτωχείᾳ. καὶ μεταπεσοῦνται τοῖς ἀνθρώποις αἱ νῦν περὶ αὐτὴν ὑπολήψεις, τὸ πλοῦτον ἐξευρεῖν ὄνειδος εἶναι· καὶ ἐν σεμνότητος μοίρᾳ πενίαν τηρῆσαι: *Quod si ita feceris, brevi cernes fore, ut multos quæsitarum divitiarum pudeat; alii verò ut suâ sponte electæ paupertatis speciem ostentent. Ac in contrarium opiniones de divitiis ideo recident, quod reperisse divitias probro sit futurum; & pars dignitatis custodiisse paupertatem.*

Duci-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

Ducitur avaritiâ, rapacitate, iniustitiâ? ducitur & populus. Rex Salomon Proverbiorum cap XXIX: Βασιλέως ὑπακούοντος λόγον ἄδικον, πάντες οἱ ὑπ' αὐτὸν παράνομοι: *Rege audiente sermonem iniustum, omnes subditi iniqui.* Iosephus lib. IX. Antiquit cap. VIII: Προέδωκεν ὁ βασιλεὺς Ἰώασος τὴν ἐπιμέλειαν τῶν πρὸς τὸν Θεόν· συνδιεφθάρησαν δ' αὐτῷ καὶ οἱ τοῦ πλήθους πρωτεύοντες, ὥς τε πλημμελεῖν εἰς τὰ δίκαια, καὶ νενομισμένα παρ' αὐτοῖς ἄριστα εἶναι: *Rex Ioas à pristinâ religionis curâ facilè descivit: moxque & primates populi ad eundem modum depravati sunt ut nihil apud eos potius haberetur, quam contemptus iuris ac iustitiæ.* Locrensium legati de Pleminio Livii lib. XXIX: *Ac si scelus, libidinem & avaritiam solus ipse exercere in socios vestros satis haberet; unam profundam quidem voraginem tamen patientiâ nostra expleremus. nunc omnes centuriones militesque vestros (adeò in promiscuo licentiam atque probitatem esse voluit) Pleminios fecit. omnes rapiunt, spoliant, verberant, vulnerant, occidunt, constuprant, matronas, virgines, ingenuos raptos ex complexu parentum. &c.* Sallustius Iugurth: *Qui in Numidiâ relicti à Bestiâ exercitui praerant; secuti morem Imperatoris sui, plurima & flagitiosissima facinora fecere. fuerunt qui auro corrupti, elephantos Iugurthæ traderent; alii perfugas venderent; pars ex pacatis prædas agebant: tanta vis avaritiæ in animos eorum, veluti tabes, invaserat.* Quapropter appositè cùm Lacedemoniorum milites, sub Thymbrone Duce etiam de fœderatis prædas egissent; recepto verò eius loco Dercyllide, modestè se gererent: appositè, inquam sic loquuntur Xenophōtis lib. III. Hist. Græcar: Ἡμεῖς μὲν ἐσμὲν οἱ αὐτοὶ νῦν τε καὶ πέρυσιν· ἄρχων δὲ, ἄλλος μὲν νῦν, ἄλλος δὲ τὸ παρελθόν. τὸ οὖν αἴτιον τοῦ νῦν μὲν μὴ ἐξαμαρτάνειν, τότε δὲ, αὐτοὶ ἤδη ἱκανοί ἐστε γιγνώσκειν. *Nos quidem, Lacedæmonii, nunc iidem sumus, qui anno superiore fuimus: sed alium nunc imperatorem habemus, quam prius. Quapropter ipsi iam satis perspicere potestis, quamobrem id temporis deliquerimus, nunc omnis expertes culpæ simus.* Nec insipienter Theodoricus rex apud Cassiodorum lib. I. Var. Epist. IV: *Vixit enim Cassiodorus tantâ continentiâ, ut æquitatem & instrueret monitis, & doceret exemplis. Facilis enim recti persuasor est innocens iudex: sub cuius prædicabili conversatione pudet mores probabiles nō habere. Quis enim vereatur scelus, cuius in suggestu gremii complicem videt? Incassum personam fictæ severitatis inducit, cum avarus pecuniæ ambitum dissuadet, cum legibus parendum censet iniustus. Non habet distributionis gremiū, cui auctoritatem libera conscientia non ministrat. Quoniam excessus tunc sunt in formidine, cum creduntur iudicib. displicere.* Eâdem sententiâ D. Chrysostomus lib. III de Sacerdotio: Πέφυκε γὰρ ὡς τὰ πολλὰ, τὸ τῶν ἀρχομένων πλῆθος, ὥσπερ εἰς ἀρχέτυπόν τινα εἰκόνα τοὺς τῶν ἀρχόντων τρόπους ὁρᾶν, καὶ πρὸς ἐκείνους ἐξομοιοῦν ἑαυτούς· πῶς οὐκ ἄν τις τὰς ἐκείνων παύσειε φλεγμονὰς, οἰδαίνων αὐτός; τίς δ' ἂν ἐπιθυμήσειε ταχέως τῶν πολλῶν γίνεσθαι μέτριος, τὸν ἄρχοντα ὀργίλον ὁρῶν?

Sic na-

Sic naturâ comparatum esse videmus, ut subditorum multitudo magna quidem ex parte Principum suorum mores, tanquam exemplarem quandam imaginem spectent, seque ad illos formare studeant. Quî ergo fieri posset, ut illorum tumores & inflammationes sedet is qui ipse intumescat? quis verò plebeius vir concupiscat statim temperans moderatusque fieri, principem intuitus iracundum? Festivè Arrianus Dissert. Epict. lib. III. cap. IV: Τοῦ δὲ ἐπιτρόπου τῆς ἠπείρου, ἀκοσμότερον σπουδάσαντος κωμῳδῷ τινι, καὶ ἐπὶ τούτῳ δημοσίᾳ λοιδορηθέντος. εἶτα ἑξῆς ἀπαγγείλαντος πρὸς αὐτὸν ὅτι ἐλοιδορήθη, καὶ ἀγανακτοῦντος πρὸς τοὺς λοιδορήσαντας, καὶ τί κακὸν [ἔφη] ἐποίουν; ἐσπούδαζον καὶ οὗτοι, ὡς καὶ σύ. εἰπόντος ἐκείνου, οὕτως οὖν τις σπουδάζει; σὲ, ἔφη, βλέποντες τὸν αὐτῶν ἄρχοντα, τοῦ Καίσαρος φίλον καὶ ἐπίτροπον, οὕτω σπουδάζοντα. οὐκ ἔμελλον καὶ αὐτοὶ οὕτω σπουδάζειν; εἰ γὰρ μὴ δεῖ οὕτω σπουδάζειν, μηδὲ σὺ σπούδαζε· εἰ δὲ δεῖ, τί χαλεπαίνεις, εἴ σε ἐμιμήσαντο; τίνας γὰρ ἔχουσι μιμήσασθαι οἱ πολλοὶ, ἢ τοὺς ὑπερέχοντας ὑμᾶς; εἰς τίνας ἀπίδωσιν ἐλθόντες εἰς τὰ θέατρα, ἢ ὑμᾶς; ὅρα πῶς ὁ ἐπίτροπος τοῦ Καίσαρος θεωρεῖ; κέκραγε; κἀγὼ τοίνυν κραυγάσω· ἀναπηδᾷ; κἀγὼ ἀναπηδήσω· οἱ δοῦλοι αὐτοῦ διακάθηνται κραυγάζοντες· ἐγὼ δ' οὐκ ἔχω δούλους, ἀντὶ πάντων αὐτὸς ὅσον δύναμαι κραυγάσω. εἰδέναι σε οὖν δεῖ, ὅταν εἰσέρχῃ εἰς τὸ θέατρον, ὅτι κανὼν εἰσέρχῃ, καὶ παράδειγμα τοῖς ἄλλοις, πῶς αὐτοὺς δεῖ θεωρεῖν. *Cum prætor Epiri indecentius comœdo cuidam favisset, eaque de re publicè convicio iactatus fuisset: idque Epicteto renuntiasset, & convitiatoribus succenseret: & quid nam, inquit ille mali fecerunt? Faverunt isti, ut & tu. Cum autem ille diceret, Ita ne quisquam favet? Cum te, inquit, magistratum suum viderent, Cæsaris amicum & procuratorē, ita favere: an non favere & ipsi debuerunt? Nam si non ita favendum est, ne tu quidem faveto. Sin est favendum, quid illis succenses, te imitatis? Quos enim vulgus imitari præterquam vos proceres potest? Theatrum ingressi, quos intueantur præter vos? Vide quemadmodum Cæsaris procurator spectet? Vociferatur? vociferabor & ipse. Exsilit? exsiliam & ipse. Servi eius hinc atque inde sedentes vociferantur: ego cui servi nulli sunt, pro omnibus quantum potero clamabo. Sciendum ergo tibi est cum theatrum ingrederis, te tamquam regulam ingredi, & exemplum cæterorum, quo pacto spectare debeant.* Imò, quod rideamus, Persarum Septemviri inter præcipuas caussas cur repudianda esset Assuero uxor contumax ponunt & hanc, ut: Οὐκ αὐτῷ μόνῳ γεγονέναι τὴν ὕβριν, ἀλλὰ πᾶσι Πέρσαις, οἷς κινδυνεύεται καταφρονουμένοις ὑπὸ τῶν γυναικῶν, αἴσχιστα διαγεγονέναι τὸν βίον. οὐδὲ μία γὰρ τοῦ συνοικοῦντος ἀνδρὸς αἰδῶ ποιήσεται, παράδειγμα τὴν τῆς βασιλίσσης ὑπερηφανίαν πρὸς σὲ τὸν κρατοῦντα ἁπάντων, ἔχουσα: *Non ipsi solùm factam iniuriam, verùm etiam Persis omnibus; quibus periculum instet, ne despecti ab uxoribus inhonestam vitam degant in posterum: quando nulla posthac maritorum futura sit reverentia, dum cetera exemplum à Reginæ superbia sumunt, nihil veritæ contra omnipotentem Regem contumaciter agere.* Sic Iose-

phus lib. lib. XI. Antiq. cap. VI. Ex quibus apparet quæ ſit vis argumento Caſſiodori lib. XII. Variar. cap. I: *Per milites ſuos Iudex intelligitur: & ſicut diſcipuli magiſtri ſcientiam produnt, ſic nos obſequentium mores aperiunt. Præceps non putatur obſervaſſe moderato: avarus paruiſſe non advertitur continenti; ſtultus prudentibus ſerviſſe non creditur. Periclitamur, fateor, in actionibus veſtris, ſi vos malâ intentione tractetis: &, quod nulli accidit veſtrum, alienum vitium, noſtrum celebratur opprobrium &c.*

Et ſic ſe habet multitudo circa vitia Regentum, quę cùm etiam ſine pręceptore diſcantur; haud id fortaſſe ita mirum videbitur. ut enim placuit Virgilio

——facilis deſcenſus Averni;
Sed revocare gradum, ſuperasque evadere ad auras
Hoc opus, hic labor eſt.

Verùm & circa virtutes quoq; ſuos invenit cereos Rex quilibet: adeo ut Veritatis ipſius ſtylo ſcripſiſſe videatur Seneca Thyeſte verſu *212*:

Rex velit honeſta, nemo non eadem volet.

Pro cuius mente affirmatè Plato lib. IV. de Legibus: Οὐδὲν δεῖ πόνων, οὐδέ τινος παμπόλλου χρόνου, τῷ τυράννῳ μεταβαλεῖν βουληθέντι πόλεως ἤθη· πορεύεσθαι δὲ αὐτὸν δεῖ πρῶτον ταύτῃ ὅπηπερ ἂν ἐθελήσῃ, ἐάν τε πρὸς ἀρετῆς ἐπιτηδεύματα προτρέπεσθαι τοὺς πολίτας, ἐάν τε ἐπὶ τοὐναντίον, αὐτὸν πρῶτον πάντα ὑπογράφοντα τῷ πράττειν: *Non multo labore neque tempore opus eſſe tyranno, ſi civitatis mores immutare velit. Nam ſive ad virtutis officia ſive contrà, cives perducere inſtituat, ipſe primus viam quam ſequantur ceteri, ingrediatur oportet, omniaque in ſeipſo primùm repræſentet, ut quid agendum ſit præſcribat civibus.* Eâdem aſſeveratione Xenophon lib. VIII. Cyrop: Ὅταν μὲν ὁ ἐπιστάτης βελτίων γένηται, καθαρώτερον τὰ νόμιμα πράττεται· ὅταν δὲ χείρων, φαυλότερον: *Cùm is qui præeſt rerum ſummæ, vir aliquando melior eſt, etiam ſincerius puriusque legitima inſtituta maiorum obſervantur: cùm deterior aliquis, ſegnius.* Cuius dictis pondus additur ab auctoritate Tullii lib. III. de Legibus: *Pauci enim, atque admodum pauci, honore & gloriâ amplificati, vel corrumpere mores civitatis, vel corrigere poſſunt.* Vnde expreſsè ad Neronem Seneca lib. II. cap. II. de Clem: *Tradetur iſta animi tui manſuetudo, diffundeturque paulatim per omne imperii corpus; & cuncta in ſimilitudinem tui formabuntur. A capite bona valetudo. inde omnia vegeta ſunt atque erecta; aut languore demiſſa; prout animus viget aut marcet.* Vult quidem D. Greg. Nazianzenus mutationem hanc in melius, pluſculum habere difficultatis, Apologetico ob fugam in Pontum: Οὐ γὰρ οὕτως οὔτε δευσοποιοῦ βαφῆς μεταλαμβάνει ῥᾳδίως ὕφασμα, οὔτε δυσωδίας ἢ τοὐναντίου τὸ πλησιάσαν, οὔτε νοσερά τις οὕτως εὐκόλως ἀναχεῖται εἰς τὸν ἀέρα, καὶ διὰ τοῦ ἀέρος ὁμιλεῖ τοῖς ζώοις ἀτμίς, ὡς φιλεῖ τάχιστα τὸ τοῦ προεστῶτος κακίας ἀναπίμπλασθαι

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

σθαι τὸ ὑπήκοον, καὶ πολλῷ γε ῥᾷον, ἢ τοῦ ἐναντίου, τῆς ἀρετῆς: *Neque vel indelebilem tincturam pannus vel fœtidum aut suavem odorem res admotæ ita facilè contrahunt; vel exitialis quidam vapor tam facilè in aërem diffunditur, ac per aërem animantia occupat, quam subditi improbitate antistitis celerrimè impleri solent, & quidem multo facilius quàm virtute.* Cui tamen, an omnino credi debeat, iure ambigas, contradicentibus tot exemplorum testimoniis: præsertim cùm & eiusdem sacri ordinis Antistes D. Ioh. Chrysostomus sentiat pro parte alterâ Orat. VI. ad populum Antiochenum: Οὐ γὰρ οὕτω τῆς φλογὸς ἡ φύσις εἰς ὕλην ἐμπεσοῦσα τῶν ἐγγιζόντων ἀεὶ ξύλων ἅπτεται, ὡς ἀρετῆς ζῆλος εἰς ψυχὰς ὀλίγας ἐμπεσὼν, ὁδῷ προβαίνων πᾶσαν ἐκπλῆσαι τὴν πόλιν δύναται: *Non enim sic flammæ natura in materiam delapsa, vicina semper ligna incendit; sicut virtutis Zelus in paucas lapsus animas, ulterius procedendo omnem implere civitatem potest.* Qui nam illi pauci? de quibus paullò antè Cicero; ij nempe qui in Rep. suâ vel circa Principem, eâ auctoritate; vt ab eis populus vel honores expectet vel opes. Et, vt in hac item parte agamus exemplis: quid Romanis sub Romulo efferatius? quid irreligiosius? At ecce, rege mutato tradit de eisdem lib. I. Liuius: *Ad hæc consultanda procurandaque multitudine omni à vi & armis conuersa, & animi aliquid agendo occupati erant, & deorum assidua insidens cura, cum interesse rebus humanis cæleste numen videretur, ea pietate omnium pectora imbuerat: vt fides ac iusiurandum, propulso legum ac pœnarum metu ciuitatem regerent. & cum ipsi se homines in regis, velut vnici exempli, mores formarent: tum finitimi etiam populi, qui antè castra, non vrbem, positam in medio ad solicitandam omnium pacem crediderant, in eam verecundiam adducti sunt, vt ciuitatem totam in cultum versam deorum, violari ducerent nefas.* Eodem tendunt isthæc eiusdem Patavini lib. V: *Fortè eo anno in summo magistratu erat Timasius quidam, Romanis vir similior quàm suis; qui legatorum nomen, donumque & Deum cui mitteretur, & doni caussam veritus ipse, multitudinem quoque, quæ semper fermè regenti est similis, religionis iustæ impleuit.* Obuius quidem, sed heîc tamen minimè omittendus Xenophontis locus de Agesilao: Ἐν τοῖς μεγίστοις δὲ ὠφελήμασι τῆς πατρίδος καὶ τόδε ἐγὼ τίθημι αὐτοῦ, ὅτι δυνατώτατος ὢν ἐν τῇ πόλει, φανερὸς ἦν μάλιστα τοῖς νόμοις λατρεύων. τίς γὰρ ἂν ἠθέλησεν ἀπειθεῖν, ὁρῶν τὸν βασιλέα πειθόμενον; τίς δ' ἂν ἡγούμενος μειονεκτεῖν, νεώτερόν τι ἐπεχείρησε ποιεῖν, εἰδὼς τὸν βασιλέα νομίμως καὶ τὸ κρατεῖσθαι φέροντα; ὃς καὶ πρὸς τοὺς διαφόρους ἐν τῇ πόλει ὥσπερ πατὴρ πρὸς παῖδας προσεφέρετο: *Atque equidem in maximis commodis, quæ attulit patriæ, hoc etiam pono: quod quùm in republica plurimum posset, maximè tamen legibus se servire declararet. Nam quis tamdem obedire his noluisset, cùm eis regem obtemperantem videret? quis novas res moliri tentasset propterea, quòd ipse inferiori esset loco, cùm regem pati sciret, vt sibi*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.341

legitimè imperaretur? qui quidem etiam in illos, qui ab eo dissentiebant in republica, non aliter se gerebat, atque pater erga filios consueuit. Haud igitur falsò Theodericus rex lib. III. Var. Ep. XII: *Principis propositum facit, aut negligere Iudices, aut amare virtutes.* Nec sine caussâ proditum Plutarcho de Catone majore: Οὐ μόνον δ' αὐτὸν, ἀλλὰ καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν ἐφύλαττε καθαροὺς παντὸς λήμματος: *Neque se solùm, sed & comites suos præstabat ab omni capturâ integros.* vt enim canit Ouidius libro VI. Fast. versu 647:

Sic agitur censura; & sic exempla parantur;
Cùm iudex alios quod monet ipse facit.

Providè itaque ad Q. Fratrem Cicero Epist. I: *Quid est negotij continere eos quibus præsis, si te ipse contineas?* Nec falsò Xenophon lib. VIII. Cyrop: Ὅταν γὰρ ὁρῶσιν ᾧ μάλιστα ἔξεστιν ὑβρίζειν, τοῦτον σωφρονοῦντα, οὕτω μᾶλλον οἱ γε ἀσθενέστεροι ἐθέλουσιν οὐδὲν ὑβριστικὸν ποιοῦντες φανεροὶ εἶναι: *Nam cùm vident homines eum, cui maxima facultas est insolenter agendi, modestè se gerere; nolunt imbecilliores alii quidquam insolentiùs agere.* Hinc memorabilis illa Senatus Rom. acclamatio apud Xiphilinum ipsi Severo: Πάντες πάντα καλῶς ποιοῦσιν, ἐπειδὴ σὺ καλῶς ἄρχεις: *Omnes rectè faciunt omnia, propterea quod tu rectissimè imperas.* Cui consonat Martialis lib. IX Epigr. LXXXI:

Nemo suos (hæc est Aulæ natura potentis.)
Sed domini mores Cæsarianus habet.

Grauique elegantiâ Aristides Oratione de Concordia ad civitt. Asiat: Ὥσπερ τοίνυν ἡ ταξία καὶ κόσμος οὐ τοῖς μὲν στρατιώταις ἐπιτήδειον, στρατηγοῖς δὲ ἄτιμον οὐδὲ ἄχρηστον ὑπάρχει, ἀλλ' εἴπερ οἱ πολλοὶ παρέξουσιν ἑαυτοὺς ἐν τῷ τεταγμένῳ, δεῖ τοὺς ἡγουμένους αὐτοῦ τούτου πρῶτον αὐτοὺς ἡγεῖσθαι, ὡς ἐκεῖνό γε ἀμήχανον, στρατηγῶν στασιαζόντων καὶ τεταραγμένων πρὸς ἀλλήλους, στράτευμα μιᾶς γνώμης γενέσθαι, οὕτω καὶ τῶν πόλεων χρὴ νομίζειν μάλιστα προσήκειν σωφρονεῖν, αἵτινες αὐτὶ τοῦ κοινοῦ σχήματός εἰσιν ἅπασι τοῖς ἐν τῷ ἔθνει: *Quare sicut ordo atque disciplina non militibus quidem prosunt, ducibus autem nocent, verùm si illi ordinem seruabunt, hos eius rei primos oportet esse autores; cum fieri non possit, vt ducibus seditione inter sese laborantibus exercitus concordiam servet: ita & civitatibus illis maxime convenire censenda est prudentia, quæ totius gentis communem obtinent dignitatem.* Haud etiam prætermittendum Athenæi dictum libro X. Deipnosophist: Ἀλλ' οὐ Περσεὺς, ὁ ὑπὸ Ῥωμαίων καθαιρεθεὶς κατ' οὐδὲν γὰρ τὸν πατέρα Φίλιππον ἐμιμήσατο, οὔτε γὰρ περὶ γυναῖκας ἐσπουδακει, οὔτε φίλοινος ἦν, ἀλλὰ καὶ οὐ μόνον αὐτὸς μέτριον ἔπινε δειπνῶν, ἀλλὰ καὶ οἱ συνόντες αὐτῷ φίλοι, ὡς ἱστορεῖ Πολύβιος ἐν τῇ ἕκτῃ καὶ εἰκοστῇ: *At Persei quem Romani debellarunt, aliud ingenium fuit; vt qui patrem Philippum nihil imitaretur; aut bibacitate, aut vesanis erga mulieres amoribus: sed vt refert Polybius libro vigesimo sexto, in cœna non tantum ipse modicè biberet, verum etiam amici*

quibuscum ipsi consuetudo fuit. Etiam vigili aure digna Ammiani hæc de Valentiniano, libro XXX: *Omni pudicitiæ cultu domi castus & foris, nullo contagio conscientiæ violatus obscenæ; nihil incestum. hancque ob caussam, tamquam retinaculis petulantiam frenarat aulæ regalis; quod custodire facilè potuit:* Omninò facilè. Valet enim & hac in parte illud Imp. Basilii ad filium Leonem cap. XIX: Εἰ γὰρ αὐτὸς τὴν ἁγνείαν οὐ τηρήσῃς, ποίῳ προσώπῳ τοὺς ὑπό σε ταύτην ἔχειν νουθετήσεις; ἃ γὰρ ἄν σε πράττοντα θεωρῶσι, ταῦτα καὶ αὐτοὶ πράττειν συνεχεχθῶσι· πέφυκε γάρ πως ταῖς ἀρχαῖς συμμεταβάλλεσθαι τὸ ὑπήκοον: *Nisi enim pudicitiam ipse servaveris, quâ fronte eos qui tuæ dominationi subiecti sunt ad eam servandam cohortaberis? nam quæ facientem te viderint, eadem quoque permitti sibi facere interpretabuntur: solent enim ad exemplum Principis mutari subiecti.* Delectant valde illa Latinii Pacati ad Theodosium; *An quis ferret molestè ad principis semet modum coerceri? aut subtractum sibi doleret de privata luxuria, quum videret imperatorem rerum potentem, terrarum hominumque dominum, parcè contenteq. viventem, modico & castrensi cibo ieiunia longa solantem? ad hoc aulam omnem Spartanis gymnasiis duriorem, laboris, patientiæ, frugalitatis exemplis abundantem? neminem unum inveniri qui auderet ad penum regiam flagitare remotorum littorum piscem, peregrini aëris volucrem, alieni temporis florem?* Et post pauca: *Tuæ Imp. epulæ mensis communibus parciores, locorum ac temporum fructuum instruuntur. hinc certatim in omnes luxuriæ pudor, parsimoniæ cultus inolevit; & quiescentibus legum minis; subiit quandoque privatim sui pœnitentia. Sic est enim, sic est: Exasperat homines imperata correctio: blandissimè iubetur exemplo.* Rem igitur dixit Plutarchus cùm diceret in præcept. coniugialibus: Οἱ φιλόμουσοι τῶν βασιλέων πολλοὺς μουσικοὺς ποιοῦσιν, οἱ φιλολόγοι λογίους, οἱ φιλαθληταὶ γυμναστικούς: *Reges si musicam ament multos efficiunt musicos; si literas literatos; si athletas, exercitationibus corporis deditos.* Et Diodorus quidem lib. XXXI. Biblioth. habet de Ariarathe: Οὗτος τὸν πατέρα τοῦ πεπρωμένου καταλαβόντος, διεδέξατο τὴν βασιλείαν, τήν τε ἄλλην ἀγωγὴν τοῦ βίου ἀξιολογωτάτην ἐνδεικνύμενος, καὶ φιλοσοφίᾳ προσανέχων. ἐξ οὗ καὶ ἡ πρὸ τοῖς Ἕλλησιν ἀγνοουμένη πάλαι Καππαδοκία, τότε τοῖς πεπαιδευμένοις ἐμβιωτήριον ὑπῆρχεν: *Hic postquã fata patrẽ vocarunt, regnũ excepit; tũ in reliquis vitæ moribus eximiũ se præbens, tum Philosophiæ operã navans. quo factũ est, ut Cappadocia olim Græcis ignota, tunc eruditis fuerit receptaculũ.* De M. Antonino Philos. Herodianus: Μόνος τε βασιλέων φιλοσοφίαν οὐ λόγοις, οὐδὲ δογμάτων γνώσεσι, σεμνῷ δ' ἤθει καὶ βίῳ σώφρονι ἐπιστώσατο· πολύ τε πλῆθος ἀνδρῶν σοφῶν ἤνεγκεν ἡ τῶν ἐκείνου καιρῶν φορά· φιλεῖ γάρ πως ἀεὶ τὸ ὑπήκοον ζήλῳ τῆς τοῦ ἄρχοντος γνώμης βιοῦν: *Solusque Imperatorum sapientiæ studium non verbis aut decretorum scientiâ, sed gravitate morũ, vitaq. continentiâ sancivit.*

uo factum est ut magnum sapientum virorum proventum ætas illa extulerit. olent enim semper homines vitam Principis æmulari. De Bardâ Imp. Zonaras omo III. Οὐδὲν δὲ οἱ εἴργαστο ἀγαθὸν, ἢ τὸ τῶν λόγων φροντίδα θέσθαι πολλήν· ἠμέλητο γὰρ τὰ τῆς φιλοσοφίας, καὶ ἀπέσβη σχεδὸν εἰς τὸ παντελὲς, ὡς μηδ᾽ ἔναυσμά τι περιλειφθῆναι αὐτῆς. τοῦτο δὲ ἡ τῶν κρατούντων εἴργαστο ἀλογία. ὁ δὲ καὶ διατριβὰς ἑκάστῃ ἀφώρισε τῶν ἐπιστημῶν, καὶ διδασκάλους προὐστήσατο, καὶ σιτήσεις δημοσίας τούτων ἑκάστῳ ἀπένειμεν, ἐπὶ πᾶσι δὲ μέγαν καὶ κοινὸν διδάσκαλον ἐγκατέστησε τὸν φιλόσοφον Λέοντα: *Nihil autem fecit boni, nisi quod eruditionis provehendæ magnum udium habuit. Nam philosophia neglecta iacebat, ac propè omnino extincta e- at, ut ne scintilla quidem eius superesset: in causa fuerat imperatorum inscitia. ed hic cuique disciplinæ scholas constituit, & doctores designavit, & singulis pu- lica stipendia decrevit, & omnibus magnum & communẽ doctorem præfecit Le- nem Philosophum.* Minimè igitur absurdum votum Synesii ad Arcadium mp. fine libri περὶ βασιλείας: Ἐρασθείης ὦ βασιλεῦ φιλοσοφίας καὶ παιδείας ἀληθινῆς· ἀνάγκη γὰρ ἐκ τῶν εἰρημένων συνεραστάς σοι γενέσθαι πολλοὺς, ὧν τι καὶ ὄφελος· ἐπεὶ νῦν γε ὡς ἠμέληται, κινδυνεύει ἀποσβῆναι, καὶ μηδὲ μικρὸν οὐδ᾽ ἐμπύρευμα λείπεσθαι βουλομένοις ἐναῦσαι: *Vtinam o Imperator, philosophiæ & veræ institutionis optima- umque disciplinarum amore capiaris. Necesse enim fuerit, de iis quæ dicta sunt, multos te habiturum esse qui alicuius rei sunt, rivales. nam quæ nunc est homi- num negligentia, periculum impendet, ne penitus extinctis studiis philosophiæ, non relinquatur vel favilla, unde, si quando velimus, rursum illa accendi poßint.* Et verè censet: calculumque ei suum accommodat Plutarchus; qui enu- meratis excellentissimis plurium artium doctoribus qui viguere sæculo Alexandri Magni, addit Orat. II. de Fort. vel virt. Alex: Οἶμαι δὲ καὶ τοὺς τότε τεχνιτῶν οὐ κατ᾽ Ἀλέξανδρον, ἀλλὰ δι᾽ Ἀλέξανδρον, τοὺς πρώτους γενέσθαι. καρπῶν μὲν γὰρ εὐφορίαν εὐκρασία ποιεῖ καὶ λεπτότης τοῦ περιέχοντος ἀέρος, τεχνῶν δὲ καὶ φύσεων ἀγαθῶν αὔξησιν, εὐμένεια καὶ τιμὴ καὶ φιλανθρωπία βασιλέως ἐκκαλεῖται· καὶ τοὐναντίον ὑπὸ φθόνου καὶ σμικρολογίας ἢ φιλονεικίας τῶν κρατούντων σβέννυται καὶ φθίνει πᾶν τὸ τοιοῦτο: *Existimo autem eos quoque, qui tum fuerunt, artifices primos, non tam ætate Alexandri, quam propter Alexandrum extitiße. Vt enim frugum copiam bona temperies ac tenuitas aëris gignit: ita artium & bonorum ingeniorum incremen- ta benignitas, honor, & humanitas regis efficit: & contrà Principum invidia, sordes aut studium contendendi, omnia ista exstinguit atque perdit.* Sed quia ca- pitis istius fluvius supra iustas excrevit ripas; coercebitur obice sueto; dicto nimirum hominis magni. Et nunc quidem recens à lectione Damasceni, videtur is optimè scripsisse cap. XXXVI. de SS. Barlaã & Iosaph: *Vt iis qui navigant, cùm nauta quispiam peccat, exiguum iis qui simul navigant, detri- mentum adfert; cùm autem gubernator, universæ navi exitium accersit: ita e- tiam regnis usu venit; ut cùm quispiam eorum qui subsunt peccat, non tam alium*

quàm

quàm ſeipſum lædat: ſin autem rex ipſe peccet, totum regnum labefactat ac detrimento afficit.

Et ipſa plerumq; famâ bella profligant.

Lib. de morib. Germ.

VIDETVR nonnullis, aut jactantius, aut frigidius Apophthegma Iphicratis; apud Plutarchum: Παραταττόμενος δὲ τοῖς βαρβάροις, ἔφη δεδιέναι μὴ τὸν Ἰφικράτην οὐκ ἴσασιν, ᾧ καταπλήττεται τοὺς ἄλλους πολεμίους: *Pugnam contra barbaros instruens, aiebat vereri ſe, Iphicratem barbaris non eſſe notum: nam nomine aliis hoſtibus terrorem ſe incutere.* Neutrum eſſe, ij norunt, quibus conſtat Patroclum terruiſſe armis Achillis fortiſſimos Trojanorum; quibus nunquā obviam ire auſus fuiſſet armis propriis. Nomen quippe ac fama; non pace tantum ſed bello omnia conficit; ſæpè etiam ſine re. Veriſſimè enim Manuel Imp: Βασιλ. ἀγωγῆς cap. LXXXIX: Οὐ μόνον τὸ ἰσχυρὸν καὶ φοβερὸν καθ᾽ αὑτὸ, ἀλλὰ δὴ καὶ τὸ δοκοῦν, βλάπτειν εἴωθε· τὰ πλήθη γὰρ εἰς δόξαν μᾶλλον, ἢ τἀληθὲς ἀποβλέπει: *Non tantum id quod reapſe validum eſt ac formidabile; verùm etiam quod eſſe videtur, nocere ſolet. nam vulgus hominum magis opinionem quàm veritatem ſpectat.* Exemplum huius rei planè egregium extat in Polyæni Stratag. lib. II.: Γάστρων Λακεδαιμόνιος μέλλων ἐν Αἰγύπτῳ συμβαλεῖν τοῖς Πέρσαις, μετενέδυσε τὰς πανοπλίας. καὶ τὰς μὲν τῶν ἑλλήνων τοῖς αἰγυπτίοις· τὰς δὲ τῶν αἰγυπτίων τοῖς ἕλλησι περιέθηκε. κρύψας δὲ τοὺς αἰγυπτίους ἐν τοῖς ἕλλησι, παραταξας προῆγε τοὺς ἕλληνας. τῶν δὲ οὐδὲν ἐνδιδόντων, ἀλλ᾽ εἰς τοὔμπροσθεν βιαζομένων, καὶ προθύμως κινδυνευόντων, ἐξανέστησε τοὺς Αἰγυπτίους ἐν τοῖς ὅπλοις τοῖς Ἑλληνικοῖς· ἰδόντες δὲ οἱ Πέρσαι, καὶ τοὺς Ἕλληνας ὑπονοήσαντες ἐπιέναι, λύσαντες τὴν τάξιν ἔφυγον: *Caſtron Lacedæmonius, in Aegypto prælium initurus cum Perſis, mutauit armaturas. Et Græcorum armis Aegyptios, Aegyptiorum verò Græcos induit. Occultans autem Aegyptios poſt Græcos, inſtructâ acie produxit Græcos. Quibus nihil remittentibus, ſed vi patefacientibus præ ſe viam, atque alacriter periculum ſubeuntibus, excitauit Aegyptios in armis Græcis. Perſæ id videntes, & Græcos accedere ſuſpicati, perturbatis ordinibus in fugam ſe coniecerunt.* Cuius interpretatio ſumi queat ab iſtis Frontini lib. II. cap. III: *Caſtronius Lacedæmonius, cum in auxilium Aegyptiis aduerſus Perſas veniſſet; & ſciret firmiorem eſſe Græcum militem, magiſque à Perſis timeri: commutatis armis Græcos in prima poſuit acie, & cùm illi æquo Marte pugnarent, ſubmiſit Aegyptiorum manum. Perſæ cùm Græcis, quos Aegyptios opinabantur, reſtitiſſent; ſuperueniente multitudine, quam vt Græcorum expauerant, ceſſerunt.* Haud diſſimili

simili arte usus Eumenes. *qui cùm neque magnas copias neque firmas haberet, quod inexercitatæ, & non multò ante erant contractæ; adventare autem dicerentur Hellespontumque transcurrisse Antipater & Craterus magno cum exercitu Macedonum, viri cùm claritate, tum usu belli præstantes; Macedones verò milites eâ tunc erant fama, quâ nunc Romani feruntur: intelligebat si copiæ suæ cognoscerent aduersus quos ducerentur, non modò non ituras, sed simul cùm nuntio dilapsuras. Itaque hoc eius fuit prudentissimum consilium; vt deviis itineribus milites duceret, in quibus vera audire non possent; & his persuaderet, se contra quosdam barbaros proficisci. Itaque tenuit hoc propositum; & prius in aciem exercitum eduxit præliumque commisit, quàm milites sui scirent, cum quibus arma conferrent*: Æmil. Probus in Eumene. Certum quidem est cōparari ac foveri huiusmodi nomen virtute verâ; at enim retineri deinde etiam vel solâ famâ, æquè certum est. Vnde Probus in eod. Eumene: *Semper habiti sunt fortissimi qui summam imperii potiuntur.* Quare qui semel virtutis strenuæ insignem peperit opinionem, quamuis postea in vtramque aurem dormierit; pro eo omnia conficiet nomen ac fama; nec viuo solum, sed & mortuo: adeo vt sub huius vmbrâ multas ætates pulcrè traducere queant ipsi posteri. Viuus certè nulli non habetur inuictus; alter scilicet Alexander. de quo Iustinus lib. XI: *Gessit & plura bella cum præfectis Darij, quos iam non tam armis, quam terrore nominis sui vicit.* Sed & de Parmenione eius memorat lib. V: *Et numero barbari præstabant & robore: ad hoc refecti: cum fatigatis certamen inituri erant. sed nomen Alexandri & fama, maximum, in bello utique, momentum, pavidos in fugam vertit.* Nec mirum. haud enim propinquos, modò territabat, sed & sub alio positos Sole. Trogi abbreviator lib. XII: *Ab ultimis littoribus Oceani Babyloniam revertenti, nuntiatur legationes Carthaginiensium, ceterarumque Africæ civitatum, sed & Hispaniarum, Siciliæ, Galliæ, Sardiniæ, nonnullas quoque ex Italiâ, eius adventum Babyloniæ opperiri. adeo universum terrarum orbem nominis eius terror invaserat; ut cunctæ gentes velut destinato sibi regi adularentur.* Quare pulchrè attribuit personæ Thesei Sophocles, in Oedip. Colon. v. 658:

ὅμως δὲ κἀμοῦ μὴ παρόντος, οἶδ', ὅτι
Τοὐμὸν φυλάξει σ' ὄνομα μὴ πάσχειν κακῶς:
Nam me etiam absente scio quod
Solum nomen meum te defendet ab iniuriâ.

nihilq; minus quàm fabulis accessit Xenophō, cùm enumeratis populis quibus neq; cū Cyro, neq; inter se, lingua communis erat, addit lib. I: Καὶ ὅμως ἠδυνήθη ἐφικέσθαι μὲν ἐπὶ τοσαύτην γῆν τῷ ἀφ' ἑαυτοῦ φόβῳ, ὥστε καταπλῆξαι πάντας, καὶ μηδένα ἐπιχειρεῖν αὐτῷ: *Nihilominus ita metu sui tantum*

terrarum

terrarum obire potuit, ut omnibus formidine percussis, adversum ipsum nemo quidquam moliri auderet. Nam & similia ferè recenset de Augusto Iustinus extremo libri XLII: *Sed & filii nepotesque Phraatis obsides Augusto dati: plusq́; Cæsar magnitudine nominis sui fecit, quam armis alius Imperator facere potuisset.* quibus addere est ea quæ leguntur extremo libri IV. in breviario Flori. Nec minus gloriose de Iuliano Imp. Ammianus lib. XXII: *Hæc eum curantem & talia, commendabat externis nationibus fama, ut fortitudine, sobrietate, rei militaris scientia, virtutumque omnium incrementis excelsum: paulatimque progrediens ambitum oppleverat mundi. Proinde timore eius adventus per finitimos longeque distantes latiùs explicato, legationes undique solicitè ad eum concurrebant: hinc Transtigritanis pacem obsecrantibus & Armeniis, inde nationibus Indicis certatim cum donis optimates mittentibus ante tempus abusque Indis & Serindis: ab Australi plaga ad famulandum rei Romanæ semet offerentibus Mauris: ab Aquilone & regionibus solis, per quas in mare Phasis accipitur, Bosphoranis aliisque antehac ignotis legationes vehentibus supplices, ut annua complentes solennia intra terrarum genitalium terminos otiosè vivere sinerentur.* Appositè igitur legati Campanorum Senatui populoque Ro. Livii libro VII: *Sed tamen si ostenderitis auxilia vestra, ne bello quidem arbitror vobis opus fore. Vsque ad nos contemptus Samnitium pervenit; suprà nō ascendit. Itaq́; umbrâ vestri auxilii, Romani, tegi possumus.* Nec in alia mente Tacitus lib. IV. Annal. *Dehinc initio ab Suriâ usque ad flumen Euphraten, quantum ingenti terrarum sinu ambitur, quatuor legionibus coercitum, accolis Hybero, Albanoq́; & aliis regibus, qui magnitudine nostrâ proteguntur adversum externa imperia.* Iterum eod. libro. *At Dolabella, contracto quod erat militum, terrore nominis Romani, & quia Numidæ peditum aciem ferre nequeunt, primo suo incessu solvit obsidium.* Denique lib. de morib. German: *Apud finitimas quoque civitates id nomen, ea gloria est, si numero ac virtute comitatus emineat. expetuntur enim legationibus & muneribus ornantur, & ipsâ plerumque famâ bella profligant.* Eodem pariter tendunt verba Pauli Diaconi de Maximo: *Theodosius Maximum etiam ab immanissimis quoque Germanorum gentibus tributa ac stipendia solo terrore nominis exigentem, sine controversiâ clausit.* De Theodosio, Latinii Pacati: *Et si qui fortè sunt Barbarorum qui nōdum virtutis tuæ fulmen exceperint; nominis terrore percussi & velut afflati quiescant. Tua enim Imperator auspicia non hæ tantum gentes tremunt quas ab orbe nostro silvarum intervalla, vel flumina, montesve distinguunt, sed quas æternis ardoribus inaccessas, aut continuâ hieme separatas, aut interfusis æquoribus abiunctas Natura disterminat. Non Oceano Indus, non frigore Bosphoranus, non Arabs medio sole securus est, & quò vix pervenerat nomen antè Romanum; accedit imperium.* Rotunde etiam Sidonius Panegyrico carmine ad Anthemium:

Ad Boream pugnas, & formidaris ad Austrum.

quod ita Græcè expressit in Orat. gratulatoriâ ad Constantinum Themistius: Καὶ οὐ μόνον κεῖθι ἐστὶ βασιλεὺς ὅπῃ ὁρᾶται, ἀλλά γε ἐν Κελτοῖς στρατοπεδεύων, Πέρσας εἰρήνης ἐπιθυμεῖν ἀναγκάζει: *Nec solùm vbi conspicitur Imperator est, sed & cùm in Galliis castrametatur, Persas pacem petere cogit.* Audaciore adhuc figurâ Claudianus Theodosio Imper. de bello Gildonico versu 383.

Vindictam mandasse sat est: plus nominis horror
Quàm tuus ensis aget. minuit præsentia famam.

Et verum puto. Ideo non est aquea bulla, sed solida gemma, quâ illustravit Punicorum librum IX. Silius, ubi Paulus retardat Varronem; ac vult:

———novus Annibalis sat nomina ferre
Si discit miles, nec frigidus aspicit hostem.

Quale enim ac quantum instar in nudo sit nomine, discimus præterea ab X. legatis elevantibus prudentiam ac fortitudinem Cn. Manlii in devincendis Gallogræcis. Liv. lib. XXXVIII: *Quid igitur incidit? magna fortuna populi Ro. est, magnum & terribile nomen. recenti ruinâ Annibalis, Philippi, Antiochi, propè attonitæ erant tantæ corporum moles. fundis sagittisque in fugam consternatæ sunt. Gladius in acie cruentatus non est Gallico bello. Velut apium examina, ad crepitum primum missilium avolavere.* Sed nec decori fines excessit Pompeius, cùm adhuc post cladem Pharsalicam iactat ore Lucani, libro VIII:

———sed me vel sola tueri
Fama potest rerum toto quas gessimus orbe;
Et nomen, quod mundus amat.———

Cur non? cùm de eodem adhuc dici queat, quod alibi dixerat de adversario eius idem poeta:

Nec qualem meminere vident: maiorque ferusque
Mentibus occurrit, victoque immanior hoste.

Inde signatè Velleius lib. posteriore: *Nusquam erat Pompeius corpore; adhuc ubique nomine. quippe ingens partium eius favor bellum excitaverat Africum, quod ciebat rex Iuba & Scipio &c.* Quæ & ipsa patefaciunt vim verborum Taciti, ubi sic æstuantem introducit Tiberium lib. I. Annal: *Potiorem iam apud exercitum Agrippinam, quam legatos, quàm duces: compressam à muliere seditionem, cui nomen principis obsistere non quiverit.* Decentissimeque apud Senecam Herc. Oetæo Deianira versu 1829:

Quid anime trepidas? Herculis cineres tene.
Complectere ossa. reliquiæ auxilium dabunt.

Erun

Erunt satis præsidia. terrebunt tuæ
Reges vel umbræ. ———

Imò & in posteros transmittitur nomē istud invictū: adeo ut id non ipsi tantū suo bono, sed & adversarii eorū suo malo censeant ac sentiant tale.

Illorum è numero occurrunt apud Cæsarem Belgæ lib. II. Gall: *Solosq; esse qui patrum nostrorum memoria omni Galliâ vexatâ, Teutones Cimbrosque intra fines suos ingredi prohibuissent. quâ ex re fieri, ut earum rerum memoriâ magnam sibi auctoritatem magnosque spiritus in re militari sumerent.* Apud Tacitum lib. I. Hist. Helvetii: *Irritavere turbidum ingenium Helvetii, Gallica gens, olim armis virisq; ; mox memoriâ nominis clara &c.* Eodem modo Curtii libro VI: *Duarum nobilissimarum bello gentium exercitus pari Marte pugnabant. Lacedæmonii vetera; Macedones præsentia decora intuebantur &c.* Nec aliter Iustini libro XXX: *His utrimque concitati milites prælio concurrunt; alteri Orientis, alteri Occidentis imperio gloriantes: ferentesque in bellum, alii maiorum suorum antiquam & obsoletam gloriam; alii virentem recentibus experimentis virtutis florem.* Scilicet heîc locum habet locus Plutarchi in præcept. reip. gerendæ: Τὰ μὲν γὰρ μικρὰ παιδία τῶν πατέρων ὁρῶντες ἐπιχειροῦντα τὰς κρηπῖδας ὑποδεῖσθαι καὶ τοὺς στεφάνους περιτίθεσθαι μετὰ παιδιᾶς, γελῶμεν. οἱ δ᾽ ἄρχοντες ἐν ταῖς πόλεσιν ἀνοήτως τὰ τῶν προγόνων ἔργα καὶ φρονήματα καὶ πράξεις ἀσυμμέτρους τοῖς παροῦσι καιροῖς καὶ πράγμασιν οὔσας μιμεῖσθαι κελεύοντες, ἐξαίρουσι τὰ πλήθη, γελοῖά τε ποιοῦντες, οὐκέτι γέλωτος ἄξια πάσχουσιν, ἂν μὴ πάνυ καταφρονηθῶσι: *Etenim cùm videmus puerulos parentum crepidas conari subligare sibi, aut coronas eorum capitibus suis imponere, per iocum ridemus. at urbani magistratus, maiorum opera, arduos conatus, & facta præsentibus temporibus ac rebus non congruentia stultè iubentes imitari, multitudinem concitant: & cùm ridicula sunt moliti, non risu iam digna patiuntur, nisi planè sint contēpti.*

Horum è classe recensentur ipsimet Romani: Floro lib. II. cap. VII: *Quāvis tunc Philippus regno præsideret; Romani tamen dimicare sibi cum rege Alexandro videbantur.* Sed & de iisdem adhuc capite sequenti: *Non aliud formidolosius famâ bellum fuit. quippe cùm Persas & Orientem, Xerxem atq; Darium cogitarent; quando perfossi invii montes, quando velis opertum mare nuntiaretur &c.* Inque eandem sententiam Livius lib. XLV: *Non aliàs ad ullum spectaculum tanta multitudo occurrit. Patrum ætate Syphax rex captus, in castra Romanorum adductus erat: præter quam quod nec sua, nec gentis fama comparandus, tunc quoque accessio Punici belli fuerat; sicut Gentius Macedonici. Perseus caput belli erat: nec ipsius tantùm patris avique, quos sanguine ac genere contingebat, fama conspectum eum efficiebat; sed effulgebant Philippus ac Magnus Alexander, qui summum imperium in orbe terrarum Macedonum fecerant.* Quid multis? affirmatissimè asseverat de Alexandro modò posito

non contemnendę prudentię Agathias lib. II: Οὕτω γὰρ ἦν μεγαλουργὸς ἐς τὰ μάλιστα καὶ ἀμαχώτατος, ὡς ἐπειδὴ αὐτὸν καὶ ἀποβιῶναι ξυνέβη, ὅμως τοὺς ἐκείνου διαδόχους, μακεδόνας γε ὄντας, κατασχεῖν ἐπὶ πλεῖστον τῆς ἀλλοδαπῆς χώρου, ἦρχον ἂν καὶ ἐπεκράτουν, τῇ τοῦ οἰκιστοῦ κρατυνόμενοι δόξῃ. εἰ μὴ ἐς ἀλλήλους στασιάσαντες, καὶ θαμὰ κατά τε σφῶν αὐτῶν καὶ πρὸς ῥωμαίους παραταξάμενοι τοῦ πλείονος ἕκατι, διέλυσαν τὰς οἰκείας δυνάμεις, καὶ οὐκέτι ἀνάλωτοι τοῖς πέλας ἐδόκουν. τοιγάρτοι ἄρξαντες οὐ λίαν ἐλάττονα χρόνον τῶν μήδων: *Ita erat rerum gestarum magnitudine eximiè clarus, belloque insuperabilis, ut etiam posteaquam eum e vivis excedere contigit, successores tamen ipsius, Macedones quum essent, alienam exteramque regionem quàm diutißime in potestate retinuerint, & ad summam potentiam evaserint. Et sanè arbitror eos etiam in hunc usque diem regnaturos imperiumque obtenturos fuisse, Alexandri gloriâ suffultos, nisi inter se dißidentes, frequentibusq́; præliis tum adversus se mutuò tum adversus Romanos habitis, plura habendi studio suas ipsorum vires potentiamque fregissent effecissentque, ut non amplius finitimis insuperabiles viderentur; quū alioquin imperassent non minore temporis spacio quàm Medi.* Verè forsan ille: sed ita tamen, ut indicat, si famam illam habuissent modestè, si circumspectè: exemplo Romæ, de quâ Ammianus lib. XIV: *Iamque vergens in senium, & nomine solo aliquoties vincens, ad tranquilliora vitæ discessit.* Sanè, umbræ illi nixis providendum, ne temerè cui dent occasionem rei novandæ; monuit Tiberius, cui hoc tribuit Tacitus lib. VI. Annal: *Vnus omnium Seiani adfinium, incolumis multâque gratiâ mansit; reputante Tiberio publicum sibi odium, extremam ætatem, magisque famâ quàm vi stare res suas.* Quantum autem intersit virtute censearis an famâ, duplici similitudine indicat Lucanus, comparatione Cæsaris ac Pompeii lib. I. v. 129.

Nec coiere pares: alter vergentibus annis
In senium; longoque togâ tranquillior usu
Dedidicit iam pace ducem, famæque petitor
Multa dare in vulgus: totus popularibus auiur
Impelli, plausuque sui gaudere theatri.
Nec reparare novas vires, multumque priori
Credere fortunæ. stat magni nominis umbra:
Qualis frugifero quercus sublimis in agro
Exuvias veteres populi, sacrataque gestans
Dona Ducum: nec iam validis radicibus hærens,
Pondere fixa suo est: nudosque per aëra ramos
Effundens, trunco, non frondibus, efficit umbram,
Et quamvis primo nutet casura sub Euro,
Tot circum sylvæ firmo se robore tollant,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

Sola tamen colitur: sed non in Cæsare tantum
Nomen erat, nec fama ducis: sed nescia virtus
Stare loco solusque pudor, non vincere bello.
Acer, & indomitus; quò spes, quóque ira vocasset,
Ferre manum, & numquam temerando parcere ferro.
Successus urgere suos: instare favori
Numinis: impellens quicquid sibi summa petenti
Obstaret: gaudensque viam fecisse ruinâ.
Qualiter expressum ventis per nubila fulmen
Aetheris impulsi sonitu, mundique fragore
Emicuit, ruptáq. diem, populosq. paventes
Terruit, obliquâ præstinguens lumina flammâ
In sua templa furit: nullâque exire vetante
Materiâ; magnamq. cadens, magnamque revertens
Dat stragem latè, sparsosq. recolligit ignes.

Nimirum ultimus iste armis sustentatur, primus religione. quâ se quoq; tutatos homines singulos, docemur ab his Val. Maximi lib. II. cap. IX: *Caius etiam Marius in profundum ultimarum miseriarum abiectus, ex ipso vitæ discrimine, beneficio maiestatis emersit. Missus enim ad eum occidendum in privata domo Minturnis clausum servus publicus, natione Cimber; & senem, & inermem, & squalore obsitum, strictum gladium tenens, aggredi non sustinuit: sed claritate viri occæcatus, abiecto ferro, attonitus inde ac tremens fugit. Cimbrica nimirum calamitas oculos hominis perstrinxit, devictæque suæ gentis interitus, animum comminuit: etiam diis immortalibus indignum ratis, ab uno eius nationis interfici Marium, quam totam deleverat. Minturnenses autem maiestate illius capti, compressum iam & constrictum dira fati necessitate, incolumem præstiterunt: nec fuit his timori asperrima Syllæ victoria, ne in eos conservationem Marii ulcisceretur, cùm præsertim ipse Marius eos à conservando Mario absterrere posset.* Huic adsimilis unus e ducibus Alexandri, de quo Curtius lib. X: *Perdicca nuntiato satellitum adventu, sedecim omnino pueris regiæ cohortis comitatus, in limine domus suæ constitit, castigatosque & Meleagri mancipia identidem appellans, sic animi vultusque constantiâ terruit, ut vix mentis compotes fugerent &c.* Nec dissidet quod de matre Alexandri refert Trogi decurtator fine libri XIV: *Sed Olympias, ubi obstinatos venire ad se armatos vidit; veste regali, duabus ancillis innixa, ultrò obviam procedit. quâ visâ percussores attoniti fortunâ maiestatis prioris, & tot in eâ memoriæ occurrentibus regum suorum nominibus, substiterunt; donec à Cassandro missi sunt qui eam confoderent.* Eodem tendunt quæ adhuc idem Iustinus de Philopæmene lib. XXXII: *Sed dum suos in prælium revocat, in trãsitu fossæ e-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.341

equo præcipitatus à multitudine hostium oppressus est. quem iacentem Messenii seu metu virtutis, vel verecundiâ dignitatis, interficere ausi non fuerunt. Quibus adsidet Plutarchi istud de Pyrrho: Σπασαμένου δὲ τοῦ Ζωπύρου μάχαιραν Ἰλλυρικὴν, ὡς τὴν κεφαλὴν ἀποτεμοῦντος, ἐνέβλεψε δεινὸν, ὥστε τὸν Ζώπυρον περίφοβον γινόμενον, καὶ τὰ μὲν τρέμοντα ταῖς χερσὶ, τὰ δὲ ἐπιχειροῦντα, θορύβου δὲ καὶ ταραχῆς μεστὸν ὄντα, μὴ κατ' ὀρθὸν, ἀλλὰ παρὰ τὸ στόμα καὶ τὸ γένειον ἀποτέμνοντα, βραδέως καὶ μόλις ἀποσπάσαι τὴν κεφαλήν: *Zopyrum qui gladium Illyricum ad caput suum decidendum strinxerat, ita intuitus est torve; ut ille expavescens, partim tremulis manibus, partim moliendo, terrorisque & stuporis plenus, non directo, sed secundum os ac mentum detruncaret, & vix longo spatio demeret caput.*

Hæc cùm ita sint; liquet non imprudenter prolatū ab Alexandro lib. VIII. Curtii: *Vtinam Indi quoque Deum me credant! Famâ enim bella constant; & sæpe etiam quod falsò creditum est, veri vicem obtinuit.* Quâ sententiâ usus quoque Nero apud Livium lib. XXVII: *Alterum consulem & alterum exercitum advenisse, haud dubiam victoriam facturum. famam bellum conficere, & parva momenta in spem metumque impellere animos.* Eadem imbutus etiam opinione Darius Rex, qui monitus non resistere Alexandro in faucibus Ciliciæ, *ubi se toto uti non posset*; respondit Memnoni: *Si retro ire pergat, haud dubiè regnum hostibus traditurum. famâ bella stare; & eum qui recedit, fugere credi*: Curtius lib. III. Plutarchus in Aristide: Ἀμομφάρετος γὰρ ἀνὴρ θυμοειδὴς καὶ φιλοκίνδυνος, ἔκπαλαι πρὸς τὴν μάχην σπαργῶν, καὶ βαρυνόμενος τὰς πολλὰς ἀναβολὰς καὶ μελλήσεις, τότε δὲ παντάπασι τὴν μετανάστασιν φυγὴν ἀποκαλῶν καὶ ἀπόδρασιν, οὐκ ἔφη λείψειν τὴν τάξιν, ἀλλ' αὐτόθι μένων μετὰ τῶν ἑαυτοῦ λοχιτῶν ὑποστήσεσθαι Μαρδόνιον: *Amompharetus, vir ferox & præceps, iamdudum gestiens pugnare, procrastinationes & mores gravabatur: tūc verò planè castrorum translationem fugam vocans & consternationem, negavit locum se deserturum, sed instituturum ibi cum manipulo suo, Mardoniumque sustenturum.* Et verò, *regressum* transire in nomen *fugæ*; expertus suo malo Pyrrhus; de quo Iustinus lib. XXIII. *Conserto prælio cùm superior fuisset; quoniam tamen à Sicilia abiret, pro victo fugere visus est.* Sensit item suo damno Consul Rom. Livius lib. XLIV: *Ea profectio famam haudquaquam secundam habuit: nam alii metu recessisse eum ab hoste ferebant &c.* legātur tum præcedētia tum sequentia. Inde est quod habemus apud eundem auctorem lib. XXII: *Adeoque inopiâ est coactus Annibal; ut nisi tum fugæ speciem abeundo timuisset, Galliam repetiturus fuerit &c.* Iterumque lib. XXIII: *Nec diu in pacato mansit. nam subinde ab Carthagine allatum est; ut Hasdrubal primo quoque tempore in Italiam exercitum duceret. quæ vulgata res per Hispaniā, omnium fermè animos ad Rom. avertit. Itaque Hasdrubal extemplò literas Carthaginem mittit, indicans quanto fama profectionis suæ damno fuisset. Si verò*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

inde pergeret; priusquam Iberum transiret, Romanorum Hispaniã fore. Facit & huc propriè quod habemus de Constãtino Pogonato tomo Zonarę III: Ἐφ' ἡμέραις οὖν τισὶν οὕτω διατιθεμένων τῶν ἐναντίων ἀμφοῖν, μαλακίαν οἱ βάρβαροι τῶν ῥωμαίων κατέγνων. ἐπισυμβέβηκε δὲ καί τι ὃ θάρσος ἐκείνοις ἐνῆκε τῆς προτέρας δειλίας ἀντίθετον. ὁ γὰρ βασιλεὺς ἐκ ποδαλγίας νοσήσας, καὶ δριμυτέραις ἀλγηδόσι βαλλόμενος, λουτροῖς χρησόμενος σὺν πέντε δρόμωσι μετὰ τῆς θεραπείας εἰς μεσημβρίαν (χώρα δὲ ὑπὸ ῥωμαίους τελοῦσα αὕτη ἐστὶ) τὸν ἔκπλουν πεποίητο, τὴν στρατιὰν καὶ τοὺς στρατάρχας ἐκεῖσε καταλιπὼν, καὶ ἐπισκήψας, πρὸς τοὺς βαρβάρους ἀκροβολίζεσθαι, ἵν' οὕτω αὐτοὺς εἰς πόλεμον ἐπισπάσωνται. φήμης δὲ γινομένης εἰς τὸ στρατόπεδον, φόβῳ τῶν πολεμίων διαδιδράσκειν τὸν αὐτοκράτορα, αἰσχρῶς ἅπαντες μηδενὸς διώκοντος ἔφευγον. τοῦτο τοῖς βουλγάροις ἀπροσδοκήτως γινόμενον, μένος ἐνέπνευσε, καὶ παρέθηξεν εἰς ἀλκὴν, καὶ ὀπίσω διώκοντες, πολλοὺς μὲν ἀνῄρουν οὐ μείους δὲ ἐζώγρησαν, καὶ τὸν ἴστρον περαιωθέντες, ἐν γῇ ῥωμαίων ἐπήξαντο τὰς σκηνάς: *Quum autem vtrinque dies aliquot per ocium transegissent, Barbari Romanos ignavos esse rati, etiam tali eventu confirmati, parem priori timiditati fiduciam receperunt. Nam Imperator ingenti pedum cruciatu affectus, cum v. navibus expeditis & suo comitatu in Mesembriam Romanam provinciam traiicit, balneis usurus; exercitu & ducibus illic relictis, quibus mandarat, ut velitationibus hostes ad pugnam elicerent. Verùm rumore in castris orto, Imperatorem metu hostium cæpisse fugam, omnes turpiter fugiunt, persequente nemine. Quod præter spem factum, Bulgarorum animos auxit, & audaciam acuit, ut tergis fugientium inhærentes, multos cæderent, neque pauciores caperent, & Istro traiecto tentoria in Romanorum terrâ figerent.* Aequè magno periculo retrocedi in ipso prælio, docet Appianus in Annibalicis: ὅ, τι ἀγὼν ἦν ἴσος αὐτοῖς αὖθις καὶ πάνυ καρτερὸς, αἰδουμένων τοὺς στρατηγοὺς ἑκατέρων ἕως ὁ Ἀννίβας ἐπί τινος λόφου θεασάμενος Ἴβηρας καὶ Κελτοὺς συνεστῶτας, ἐξίππευσεν ὡς καὶ ἐκείνους ἐπάξων. τότε γὰρ οἱ μαχόμενοι, τῆς μὲν αἰτίας οὐ συνιέντες, τὴν δὲ ἀποχώρησιν αὐτοῦ φυγὴν ὑπολαβόντες εἶναι, τὸν ἀγῶνα μεθῆκαν ἑκόντες. καὶ ἔφυγον ἀκόσμως, οὐχ ἧπερ ἑώρων Ἀννίβαν, ἀλλ' ὅποι τύχοιεν ἕκαστοι: *Sicque redintegrato prælio pugnatum est acriter, utrisque pariter duces suos reverentibus: donec Annibal, viso, in quodam colle, Hispanorum Gallorumque globo, equum illo adegit, ut & hos adduceret. reliqui causam abitus non intelligentes, & rati eum fugere, ultro contentionem remiserunt, turbatisque ordinibus fugerunt, non qua Annibal, sed qua cuique visum est.* Eodem infortunio exceptus, dum ordines in melius mutare amat, exercitus Mnasippi. Xenophõ lib. VI. Ἑλληνικ: Οἱ δ' ἐπ' ὀκτὼ τεταγμένοι, ἀσθενὲς νομίσαντες τὸ ἄκρον τῆς φάλαγγος ἔχειν, ἀναστρέφειν ἐπειρῶντο. ὡς δ' ἤρξαντο ἐπαναχωρεῖν, οἱ μὲν πολέμιοι ὡς φεύγουσιν ἐπέθεντο, οἱ δ' οὐκέτι ἐπανέστρεψαν καὶ οἱ ἐχόμενοι δ' αὐτῶν, ὡς φυγὴν ὥρμων: *Illi quod in octonos disposita esset ipsorum acies, rati hanc phalangis extremitatem*

tem imbecillam esse, convertere se conabantur. Quàmprimum autem referre pedem cepissent, hostes quidem in eos irruebant, quasi fugæ se darent: ipsi vero non iam amplius aciem convertebant. Itaque etiam his proximi terga dabant. Nec fato meliore Diogenes Imperator Zonaras tomo III. Ὡς δὲ περὶ δείλην ὀψίαν ἡ ἡμέρα ἐγένετο, εἰδὼς ὁ βασιλεὺς ὅτι φυλακὴ περὶ τὸ στρατόπεδον οὐκ ἦν ἀξιόλογος, καὶ δείσας μὴ ἐπελθόντων τῶν ἐναντίων αὐτῷ διαρπαγῇ, ἔγνω τὴν μάχην λῦσαι καὶ ἐπαναζεῦξαι περὶ τὸν χάρακα. ἐπιστρέψας οὖν τὴν βασιλικὴν σημαίαν, αὐτός τ' ἐπανῄει καὶ τὴν στρατιὰν ταὐτὸ ποιεῖν διεσήμαινεν. οἱ μὲν οὖν περὶ αὐτὸν ὄντες, ἀθορύβως ἐποιοῦντο τὸ κελευσθέν. ὅσοι δὲ πόρρω ποι τὰς παρατάξεις ἐκέκτηντο, φυγὴν τοῦ βασιλέως τὴν ὑποστροφὴν ὑπετόπασαν. *Et post pauca:* οὓς οὕτως ἀκόσμως ἐπανιόντας ὁ βασιλεὺς θεασάμενος, ἔστη, στῆναί τε καὶ τοῖς ἀπιοῦσιν ἐνεκελεύετο. ἀλλ' ἐξεκεκώφεισαν ἅπαντες, καὶ τῆς φυγῆς οὐ μεθίεντο. ὡς δὲ τὸ παράλογον τῆς φυγῆς δυστύχημα τῶν Ῥωμαίων, καὶ μήνιμα θεῖον ἔγνωσαν οἱ πολέμιοι εὐθὺς ἐπῆλθον τῷ βασιλεῖ: *Cùm autem serum diei esset, Imperator, ut qui castrorum custodiam iusto minorem esse sciret; veritus ne ab hostibus diriperentur, statuit omissâ pugnâ redire ad vallum. Cùm igitur imperatorio vexillo converso, exercitui denuntiasset, ut idem faceret: ii qui circa ipsum erāt, scitra tumultum iussa sunt executi. sed quorum ordines longiùs distabant, recessum Imperatoris fugam interpretati sunt. Quos cùm ita perturbatè reverti videret Imperator, substitit, & abeuntes etiam ut subsisterent, hortatus est. sed obrduerant omnes, nec fugam remittebant. Cùm autem hostes inopinatam Romanorum fugam vi Numinis coortam intelligerent, statim Imperatorem invaserunt &c.* Iam desino; caputque obsigno verbis Senecæ Epist. XIII: *Plerumque suspicionibus laboramus, & illudit nobis illa quæ conficere bellum solet fama: multò autem magis singulos conficit.*

Gnarus ut initia belli provenissent, famam in cetera fore. Lib. II. Hist.

PRæclarè Lyricorum princeps Pindarus Pyth. oda VI:

——— ναυσιφορήτοις
δ' ἀνδράσι πρῶτα χάρις
ἐς πλόον ἀρχομένοις, πομ-
πῖον ἐλθεῖν οὖρον. ἐοικότα γὰρ
κἂν τελευτᾷ φερτέρου νό-
στου τυχεῖν. ———

Viris qui navibus vehuntur, præcipuum gaudium, navigationem auspicantibus, deductorium venire ventum. Verisimile

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

est enim, & in fine meliorem redi-
tum consecuturos.

Idemq; obtinet in rebus ceteris. adeo ut ab initiis haud temere præsumatur de fine. Bellantibus certe ab ipso statim principio maximæ est curæ *vehementiùs instare adversariis*. Vnde introducit Iudæos mutuò sese hortantes, in libro de Vita Mosis, Philo: Ἀκατάπληκτοι μετὰ τῆς ἐν τῷ θαῤῥεῖν ὀχυρότητος γινώμεθα. τὰ τέλη ταῖς ἀρχαῖς πολλάκις κρίνεται. ἐπὶ τῶν εἰσβολῶν ὄντες καταπληξώμεθα τοὺς οἰκήτορας: *Intrepidè pugnemus pro munimento habentes audaciam. per initia sæpe de eventu decernitur. dum in limine sumus, terrorem incutiamus incolis*. Habemus quoque apud Livium lib. XXXII: *Nam Macedones, qui in præsidio erant & multi & delecti, gloriam etiam egregiam rati, si armis potius & virtute, quam mœnibus urbem tuerentur; conferti pluribus introrsus ordinibus acie firmatâ; cùm transcendere ruinas sensissent Romanos, per impeditum ac difficilem ad receptum locum expulerunt. Id Consul ægrè passus, nec eam ignominiam ad unius modò expugnandæ moram urbis. sed ad summam universi belli pertinere ratus, quod ex momentis parvarum plerumque rerum penderet; purgato &c.* Refert de Aristomene Pausanias in Messenicis: Αὐτῷ μέν τοι καὶ πρὸ παντὸς ἐνομίζετ᾽ εἶναι ἔτι ἀρχομένου τοῦ πολέμου Λακεδαιμονίους καταπλήξαντα, φαίνεσθαι καὶ ἐς τὰ μέλλοντα σφίσι φοβερώτερον: *Et antiquissima quidem ipsi cura fuit, initio belli Lacedemonios perterrefacere; quo esset illis in omne reliquum tempus formidolosior.* De Antiocho Pheras oppugnante Livius lib. XXXVI: *Itaque & hi summa ope parabant se ad urbem defendendam; & rex ab omni parte simul oppugnare mœnia est aggressus; ut qui satis intelligeret (neque enim dubium erat) in eventu eius urbis positum esse, quam primum aggressus esset, aut sperni deinde ab universâ gente Thessalorum, aut timeri se; omnem undique terrorem obsessis iniecit.* De eodem, fine libri XXXV: *Cùm id quod caput erat Eubœæ teneret rex, ne ceteræ quidem eius insulæ urbes imperium abnuerunt: magnoq; principio sibi orsus bellũ videbatur, quod tanta insula & tot opportunæ urbes in suam ditionẽ venissent.* Ea de caussâ apud Polybiũ lib. III: Ὁ δὲ στρατηγὸς τῶν Ῥωμαίων ἀφικόμενος εἰς τὴν Ἰλλυρίδα μετὰ τῶν δυνάμεων, καὶ θεωρῶν τοὺς ὑπεναντίους θαῤῥοῦντας ἐπὶ τῇ τῆς Διμάλου ὀχυρότητι καὶ ταῖς παρασκευαῖς, ἔτι δὲ τῷ δοκεῖν αὐτὴν ἀνάλωτον ὑπάρχειν, ταύτῃ πρῶτον ἐγχειρεῖν ἔκρινε, βουλόμενος καταπλήξασθαι τοὺς πολεμίους: *Inter hæc Aemilius Consul in Illyricum applicuit integris copiis. ubi cum animadvertisset hostes forti ac constãti animo esse, quod situ ac munitionibus Dimalæ freti, irritum fore Romanorum adventum opinabantur, eam primum urbem omni conatu censuit oppugnandam; ratus id quod evenit, si ea caperetur, facilè reliquas perculsas timore, in potestatem Romanorum venturas.* Sunt & Quintii verba Nabidi bellum molienti, Livii libro XXXIV: *Quid minus conveniens esse, quam omisso hoste, Argos op-*

pugnari? se verò caput belli Lacedæmonem & tyrannum petiturum. Idem auctor de Annibale lib. XXI: *Carteiam urbem opulentam caput gentis eius expugnat diripitque; quo metu perculsæ minores civitates, stipendio imposito imperium acceperunt.* Florus lib. II. cap. IX: *Ergo Fulvio Nobiliori mandat a ultio est. hic protinus caput gentis Ambraciam, regis Pyrrhi machinis quatit.* Tacitus in vita Agricolæ: *Et terrorem statim intulit Petilius Cerialis, Brigantum civitatem, quæ numerosissima provinciæ totius perhibetur, aggressus.* Haud alia de caussâ instat apud classiarios suos Agathocles, libro XXII Iustini: *Nam capta Carthagine, omnem Africam Siciliamque præmium victorum fore.* Item Severus, oratione ad milites, Herodiani libro II: φθάσωμεν οὖν τὴν Ῥώμην προκαταλαβόντες, ἔνθα ἡ βασίλειος ἐστὶν ἑστία: κἀκεῖθεν ὁρμώμενοι, τὰ λοιπὰ ῥᾳδίως διοικήσομεν: *Quare occupemus quàm primùm Romam, Larem ipsum imperij: reliqua dein facilè expedituri.* Ratio est in promptu; petamusq; licet ab Choniate lib. VI. Manuelis Comneni: Οἱ δὲ Πέρσαι τὸ πᾶν εἰσέφερον τῆς σπουδῆς, τὰ περὶ τὸν βασιλέα καταπολεμῆσαι στρατεύματα, ὡς εἰ τὸ πλεῖστον κατατροπωθείη καὶ κράτιστον, κἀκεῖνα ῥᾳδίως παραλύσειν οἰόμενοι, καθὰ καὶ ἐπὶ δρακόντων ὁρῶμεν γινόμενον· τῆς γὰρ κεφαλῆς συντριβείσης, καὶ ὁ λοιπὸς συνεκρέεται ὁλκὸς τοῦ σώματος, ἢ καὶ ἐπ' ἀκροπόλεως: ταύτης γὰρ ἐξαιρεθείσης, καὶ ἡ λοιπὴ πόλις ὡς κατάκρας ἁλοῦσα, τὰ οἰκτιστα πέπονθε: *At Persæ omni contentione copias quæ cum Imperatore erant debellare nitebantur; quod maximâ & potissimâ parte profligatâ, illas quoque se superaturos putabant: quemadmodum in serpentibus videmus, capite contrito unà etiam reliquum corporis tractum emori; & arce expugnatâ, urbem hostibus resistere non posse.* Pulcrè Archelaus apud Procopium lib. I. de bello Vandalico: *Sic est rerum humanarum natura, ut Capite sublato, cetera brevi tempore corruant.* Contrà est, si perstet caput, aut adeo eiusdem nomen nudum. Providenter Suetonius Paullinus apud Tacitum lib. II. Hist: *Italiam, & caput rerum, Senatumque & populum, nunquam obscura nomina, & si aliquando obumbrentur &c.* Hinc & idem Cornelius lib. I. Histor: *Longinquæ provinciæ & quidquid armorum mari dirimitur, penes Othonem manebant; non partium studio; sed erat grande momentum in nomine urbis ac prætextu Senatus.* Ex quibus apparet peccatum Pompeii, ad primum adventantis Cæsaris nuntium, eâdem Româ excedentis cum omnibus suis. Cui si venisset in mentem *famâ constare bellum*; omnia prius reliquisset quàm locum tam auspicalem, *unde in omnia regimen.* Callidior hac in parte Tiberius; qui turbantibus militibus Germanicis Illyricisque, minimè tamen nidum, ut ita dicam, imperii deseruit: sed, Tacito teste lib. I. Annal: *fixum ei fuit, non omittere caput rerum, neque se remque publicam in casum dare.* Eodem animo Iohannes Comnenus, ne palatio quidem exire ausus cohonestando funeri patris, οὐ θέσμια μητρὸς παρορῶν, ἢ τὴν πατρικὴν τιμὴν ἀπωθούμενος, ἀλλ' ὅτι τὸ νεοπαγὲς ὑπεβλέπετο τῆς ἀρχῆς, καὶ τὰς ἀντιζη-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

λυς ἐδεδίει, θερμὸν ἔτι ἐγκυμονοῦντας τῆς βασιλείας τὸν ἔρωτα. ὅθεν αὐτὸς μὲν ὡς οἱ πολύποδες τῶν πετρῶν ἐξείχετο τῶν ἀρχείων &c. *non quod matris auctoritatem aspernaretur, aut patris honorem negligeret; sed quod regno nondum firmato, adversarios imperii cupiditate adhuc flagrantes metuebat. proinde, ut polypodes saxis, ita ipse palatio inhærebat &c.* Verùm & ad hanc rem plura petenda è titulo de Auspiciis Principum. redeo igitur ad principia. Quæ quanti facienda sint, vel unus abundè docuerit Tacitus; dum modò suggerit super Ostorio lib. XII. Annal: *Illegnarus primis eventibus metum aut fiduciam gigni, citas cohortes rapit, & cæsis qui restiterunt, disiectos &c.* modò lib. XII: *Corbulo ut famæ inserviret, quæ in novis cœptis validissima est, itinere properè confecto &c.* nunc verò memorat de Cæcinâ lib. II. Hist: *Consilia curasque in oppugnationem Placentiæ magno terrore vertit, gnarus ut initia belli provenissent, famam in cetera fore.* nunc denique in vitâ Agricolæ: *Cæsâque propè universâ gente, non ignarus instandum famæ, ac prout prima cessissent fore universa, Monam insulam &c.* Turpiter heîc se gessit Nicerati filius, de quo sic Thucydides lib. VII: Ἀφικόμενος γὰρ τὸ πρῶτον ὁ Νικίας φοβερὸς, ὡς οὐκ εὐθὺς προσέκειτο ταῖς Συρακούσαις, ἀλλ' ἐν Κατάνῃ διεχείμαζεν ὑπερώφθη τε &c: *Nicias enim cùm initio formidabilis appulisset, quia Syracusas non protinus est adortus, sed Catanæ hybe[...]avit, in contemptionem venit. &c.* Sed nec melior Asdrubal. Livius lib. XXVII: *Ceterum quod celeritate itineris profectum erat, id morâ ad Placentiam, dum frustrà obsidet magis, quàm oppugnat, corrupit. Crediderat campestris oppidi facilem expugnationem esse, & nobilitas coloniæ induxerunt eum, magnum se excidio eius urbis terrorem ceteris iniecturum &c.* Inauspicatè etiam Bardanes. Tacitus lib. XI. Annal: *Irâ magis quàm ex usu præsenti accensus, implicatur obsidione urbis validæ &c.* At ritè apud Thucydidem lib. VII: Γιγνώσκων ὁ Δημοσθένης, ὅτι καὶ αὐτὸς ἐν τῷ παρόντι τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ μάλιστα δεινότατός ἐστι τοῖς ἐναντίοις, ἐβούλετο ὅτι τάχος ἀποχρήσασθαι τῇ παρούσῃ τοῦ στρατεύματος ἐκπλήξει: *Demosthenes cùm sciret se quoque in præsentiâ, primo die maximè formidabilem hostibus esse; præsenti copiarum terrore quàm celerrimè uti volebat.* Nec imprudenter Alexander, dissuadente Parmenione ne traiiceret Granicum flumen opposito Dario, atque addente: Καὶ τὸ πρῶτον σφάλμα ἔς τε τὰ παρόντα χαλεπὸν, καὶ ἐς τὴν ὑπὲρ παντὸς τοῦ πολέμου κρίσιν σφαλερόν. Ἀλέξανδρος δὲ, ταῦτα μὲν (ἔφη) ὦ Παρμενίων γιγνώσκω, αἰσχυνοίμην δὲ, εἰ μὲν Ἑλλήσποντον διέβην εὐπετῶς, τοῦτο δὲ σμικρὸν ῥεῦμα (οὕτω τῷ ὀνόματι τὸν Γρανικὸν ἐκφαυλίσας) εἴρξει ἡμᾶς τοῦ μὴ διαβῆναι, ὡς ἔχομεν. καὶ τοῦτο οὔτε πρὸς Μακεδόνων τῆς δόξης, οὔτε πρὸς τῆς ἐμῆς ἐς τοὺς κινδύνους ὀξύτητος ποιοῦμαι. ἀναθαρρήσειν τε δοκῶ τοὺς Πέρσας, ἀξιομάχους Μακεδόσιν ὄντας, ὅτι οὐδὲν ἄξιον τοῦ σφῶν δέους ἐν τῷ παραυτίκα ἔπαθον: *Fuerit porrò primum hoc infortunium; quoad præsentem rerum statum, grave; quoad de*

toto bello iudicium, periculoſum. Ad hæc Alexander, Intelligo quidem, o Parmenio, ſed dedecori mihi fuerit ſi quum ita parvo negotio Helleſpontum traiecerim, rivus hic (Granicum eo nomine extenuans) nobis obſtiterit, quò minus, ut poſſumus, tranſeamus. quin potius hoc & à Macedonum gloria, & à meâ in adeundis periculis virtute alienum eſſe cenſeo. Perſis etiam hoc animos addet, ut Macedonibus ſeſe pares exiſtiment, niſi ſtatim initio aliquid dignum ſuo ipſorum metu paſſi fuerint: Arrianus lib. 1. Ἀναβ. Ἀλεξ. Interim, non ſemper æſtimandos hoſtes ex impetu; ſed inveniri qui vim ſuam temperent moderatione; egregiè oſtendit Titus Imp. Ioſephi lib. 5. Captiv: Iud. cap. λδ: Ἧκεν ὁ πατὴρ οὑμὸς εἰς τὴν χώραν, οὐ τιμωρησόμενος ὑμᾶς τῶν κατὰ Κέστιον, ἀλλὰ νουθετήσων. δέον γοῦν εἴπερ ἐπὶ ἐπαναστάσει τοῦ ἔθνους παρῆν, ἐπὶ τὴν ῥίζαν ὑμῶν δραμεῖν, καὶ ταύτην ἐκπορθεῖν τὴν πόλιν εὐθέως, ὁ δὲ Γαλιλαίαν ἐδῄου καὶ τὰ πέριξ, ἐπιδοὺς ὑμῖν χρόνον εἰς μετάνοιαν. ἀλλ' ὑμῖν ἀσθένεια τὸ φιλάνθρωπον ἐδόκει, κἀκ τῆς ἡμετέρας πραότητος, τὴν τόλμαν ἐπεθρέψατε: *Venit pater meus ad patriam veſtram, non ut pœnas a vobis ob ea quæ in Ceſtium commiſeratis, exigeret; ſed monitis emendaret. Denique cùm deberet, ſi depopulandæ nationis cauſſâ veniſſet, ſtirpem veſtram petere, atque hanc delere civitatem, Galilæam & circa eam loca vaſtare maluit, ut pœnitendi vobis præberet inducias. Sed hæc eius humanitas infirmitas videb[illegible], noſtrâque lenitate aluiſtis audaciam* Graviter heîc lapſa juventus Ptolomæi; carpitque Iuſtinus libro XXIV: *Galli, duce Belgio, ad tentandos Macedonum animos, legatos ad Ptolomæum mittunt, offerentes pacem, ſi emere velit. ſed Ptolomæus inter ſuos belli metu pacem Gallos petere gloriatus eſt, nec minus ferociter ſe legatis, quàm inter amicos iactavit; aliter ſe pacẽ daturũ negando, niſi principes ſuos obſides dederint, & arma tradiderint: non enim fidẽ ſe niſi inermibus habiturum. Renũtiatâ legatione riſere Galli, undiq; acclamantes brevi ſenſurũ, ſibi an illi cõſulentes, pacẽ obtulerint.* Nec ſaniore animo Imp. Diogenes contẽptim reiiciente legationẽ Sultani. Zonaras tomo III: Οἱ μὲν οὖν τῷ Συλτᾶν τοὺς τοῦ βασιλέως λόγους ἀπήγγελον, κἀκεῖνος μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν περὶ τῶν εἰρηνικῶν συνθηκῶν ἐβουλεύετο. ὁ δέ γε βασιλεὺς ὑπερφρονήσας, καί τισι πεπεισμένος τῶν ᾠκειωμένων αὐτῷ δεδειλιακέναι λέγουσι τὸν Συλτὰν ὡς μὴ ἀξιόμαχον ἐπαγόμενον δύναμιν, καὶ διὰ τοῦτο τὴν εἰρήνην ζητεῖν, ἵνα τῆς μάχης ὑπερτεθείσης, καὶ ἄλλην δύναμιν προσυνάγητῃ &c: *Qui cùm Sultano Imperatoris verba renuntiaſſent; illo cum ſuis de pacis conditionibus deliberante, Imperator ſuperbiâ elatus, fidem quibuſdam habuit familiarium ſuorum, qui Sultanum timere dicerent, & quod iuſtas copias non haberet, propterea de pace agere; ut per inducias alium exercitum adduceret &c.* Eodem obnoxius morbo Mediæ præſes Stephanus, cùm conveniretur ab Cutlumuſo. de quo Cedrenus in vita Monomachi: Καὶ μέλλων διοδεύειν ἀπὸ τῆς Μηδείας, στέλλει πρὸς αὐτὸν πρεσβευτὰς, ἀξιῶν συγχωρηθῆναι

διελ-

διελθεῖν ἀκωλύτως ὑπισχνούμενος μεθ' ὅρκων φρικωδεστάτων ἄψαυστον καὶ ἀσινῆ διατηρήσειν τὴν χώραν. ὁ δὲ τοὺς πρέσβεις δεξάμενος, καὶ τὴν παράκλησιν δειλίαν εἶναι ὑποτοπάσας, τὸν ἐγχώριον ἀθροίσας στρατὸν ὡς εἰς πόλεμον ὑπαντιάζει τοῖς Τούρκοις: *Cúmque in reditu esset per Mediam iter facturus, ad eius præfectum mißis legatis, liberum sibi transitum permitti petit, iureiurando grauißimo interposito pollicitus, se suosque absque omni maleficio transituros. At Stephanus eam petitionem à timiditate profectam opinatus, exercitu suæ prouinciæ collecto, in Turcos tanquam hostes ducit.* Sapienti itaque monitione increpat concilium Græcorum Aristhenus prætor Achæorum lib. XXXII Liuij: *Nolite, quia vltrò Romani petunt amicitiam, eò quod optandum vobis ac summâ ope petendum erat, fastidire. Metu enim videlicet compulsi in alienâ terra, quia sub vmbrâ auxilii vestri latere volunt, in societatem vestram confugiunt, vt portubus vestris recipiantur, vt commeatibus vtantur. Mare in potestate habent, terras quascunque adeunt extemplò ditionis suæ faciunt. quod rogant, cogere possunt: quia pepercisse volunt, committere vos cur pereatis non patiuntur.* Et hoc capiti isti annectere libuit: quod si lemmati fortè minus quadrat; haud tamen

———disconvenit ordine toto.

Quid perfectum cæde & incendiis legionum, nisi vt plures validioresque accirentur. Lib. v. Histor.

Laudo quidem fortunam regis Mycenarum, memoratam Pausaniæ in Achaicis: Ἀγαμέμνονι δὲ καὶ ἀλλά ἐστιν ἐς ἔπαινον, καὶ ὅτι τοῖς ἐξ ἀρχῆς ἀκολουθήσασι, καὶ οὐδεμιᾶς ἐπελθούσης ὕστερον στρατιᾶς, τήν τε Ἴλιον ἐπόρθησε καὶ ὅσαι περίοικοι πόλεις ἦσαν: *Agamemnoni ipsi & aliæ potuerunt laudes attribui & ea, quod cum iis tantum qui nomina dederant, nullo euocato supplemento Ilium & finitimas vrbes, expugnauerit.* Ceterũ nõ ideo spreuerim Ponti regem. Certè quoties incido in illa Flori lib III. cap. v: *Et Mithridates quidem nocte illâ debellatus est. nihil enim postea valuit, quamquam omnia expertus, more anguium, qui obtrito capite, postremo caudâ minãtur*, exosculor eorum constantiam, qui semel iterumque victi, fortunã tamen adhuc tentant. eo enim ipso opinionem pristinam restaurant, ac deinde sæpius ipsâ vincunt famâ. Quod arcanum sic vtcunque detexit nobis Cæsar, initio libri VI. Gall: *Magni interesse etiam in reliquum tempus ad opinionem Galliæ existimans tantas videri Italiæ facultates, vt si quid esset in bello detrimenti acceptum, non modò id breui tempore sarciri, sed etiam maioribus adaugeri copiis posse.* Latetque alioquin hisce Liuij verbis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

lib. XXIX: *Nec quot naues vidissent, nec quanta manus agros popularetur satis gnari; omnia in maius metu augente accipiebant. itaque primo terror pavorque: deinde mœstitia animos incessit: tantum fortunam mutasse, vt qui modò ipsi exercitum antè mœnia Romana habuissent victores, stratis tot hostium exercitibus, omnes Italiæ populos aut vi aut voluntate in deditionem accepissent, ij verso Marte, Africæ populationes & obsidionem Carthaginis visuri forent: nequaquam pari ad patienda ea robore, ac Romani fuissent. Illis Romam plebē, illis Latiū iuventutē præbuisse, maiorem semper frequentioremq́ pro tot cæsis exercitib. subolescentē. ceterū suā plebem imbellem in vrbe, imbellē in agris esse: mercede parari auxilia ex Afris, gentē, &c.* Quod & ipsum sic expressit poëtico penicillo apud Horatium lib. IV. Oda IV. Annibal:

Gens quæ cremato fortis ab Ilio
Iactata Tuscis æquoribus sacra,
Natosque maturosque patreis
Pertulit Ausonias ad vrbeis;
Duris vt ilex tonsa bipennibus
Nigræ feraci frondis in Algido,
Per damna, per cædes, ab ipso
Ducit opes animosque ferro.
Non Hydra secto corpore firmior
Vinci dolentem crevit in Herculem;
Monstrumve summisere Colchi
Maius Echioniaúe Thebæ.
Merses profundo, pulchrior evenit:
Luctere; multâ proruet integrum
Cum laude victorem, geretque
Prælia coniugibus loquenda, &c.

Nec aliud sibi vult Germanorum querela libro II. Annal. Taciti: *Quippe invictos & nullis casibus superabiles Romanos prædicabant, qui perditâ classe, amissis armis, post constrata equorum virorumque corporibus littora, eâdem virtute, pari ferociâ, & velut aucti numero inrupissent.* Eodemq́ tendunt illa eiusdem gentis lib. V. Histor: *Et concussa Transrhenanorum fide, inter Batavos quoque sermones orti, non prorogandam vltrò ruinam, nec posse ab vnâ natione, totius orbis seruitium depelli: quid perfectum cæde & incendiis legionum, nisi vt plures validioresque accirentur?* Vnde adscribitur laudibus Romanorum à Saguntinis: *Bellum propter nos suscepistis: susceptum quartumdecimum annum tam pertinaciter geritis, vt sæpe ad vltimū discrimē & ipsi veneritis, & populū Carthaginēsem adduxeritis*: Liv. lib. XXVIII. Quid mirum? de ijs enim asseuerat Polybius libro I: Καθόλου δὲ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

Ῥωμαῖοι πρὸς πάντα χρώμενοι τῇ βίᾳ, καὶ τὸ προτεθὲν οἰόμενοι δεῖν κατ' ἀνάγκην ἐπιτελεῖν, καὶ μηδὲν ἀδύνατον εἶναι σφίσι τῶν ἅπαξ δοξασάντων: *Enimuerò Romani cùm viribus in omni re vtantur, & quod ſemel decreuerunt, omninò perfici neceſſarium ducant, nihilque ſibi impoßibile factu exiſtiment; quod ſemel eis viſum fuerit, &c.* Maſculè prorſus. proque iiſdem tabellam in hanc partem dimittit Ap. Claudius libro v. Livij: *Aut non ſuſcipi bellum oportuit, aut geri pro dignitate populi Rom. & perfici quàm primùm oportet. perficietur autem, ſi vrgemus obſeſſos; ſi non ante abſcedimus, quàm ſpei noſtræ finem captis Veiis impoſuerimus, &c.* Nec aliud ſentit alter dux Romanus Livij libro XXIV: *A duobus Coſſ. Caſilinum oppugnari cœptum. vbi cùm multa ſuccedentes temerè mœnibus Romani milites acciperent vulnera, neque ſatis inceptus ſuccederet; Fabius omittendam rem parvam ac iuxta magnis difficilem, abſcedendumque inde cenſebat; cùm res maiores inſtarent. Marcellus multa magnis ducibus ſicut non aggredienda, ita ſemel aggreſſis non dimittenda eſſe dicendo, quia magna famæ momẽta in vtrãq; partem fierent, tenuit ne incœpto abiretur.* In quam etiam opinionem animis eunt illi apud Liuium lib. XXXIV: *Maximæ partis ſententia erat, perſeuerandum in bello eſſe, & tollendum tyrannum: nunquam aliter tutam libertatem Græciæ fore. ſatiùs multò fuiſſe, non moveri bellum aduerſus eum, quàm omitti motum.* Eodem diriguntur verba Carthaginenſiũ Livij lib. XXVIII: *Magoni deſperatis in Hiſpania rebus, in quarum ſpem ſeditio primùm militaris, deinde defectio Indibilis animos eius ſuſtulerant, paranti traiicere in Africam nuntiatum ab Carthagine eſt, iubere Senatum vt claſſem quam Gadibus haberet, in Italiam traÿceret; conductaq; ibi Gallorum ac Ligurum quantâ maximâ poſſet iuuentute, coniungeret ſe Annibali; neu ſeneſcere bellum maximo impetu, maiore fortunâ cœptũ ſineret.* Optimè alterum quippe, non turpe ſolùm ſed periculoſum; tanquam aut imprudentiæ ſignum aut imbecillitatis; aut vtriuſque. Nicias apud Thucydidem libro VI: Αἰσχρὸν δὲ βιασθέντας ἀπελθεῖν, ἢ ὕστερον ἐπιμεταπέμπεσθαι, τὸ πρῶτον ἀσκέπτως βουλευσαμένους &c: *Turpe eſt, nos vi repulſos diſcedere, aut poſtea nouas copias accerſere, quòd primò conſilium prudens non inierimus.* Pompeianus apud Herodianum lib. I: Τὸν δὲ πόλεμον ἀτελῆ καταλιπεῖν, μετὰ τοῦ ἀπρεποῦς καὶ ἐπισφαλές. θάρσος γὰρ ἐμβαλοῦμεν τοῖς βαρβάροις, οὐκ ἐπανόδου πόθον, ἀλλὰ φυγὴν καὶ δέος ἡμῶν καταγνοῦσι: *Bellum relinquere inchoatum, præterquam quod indecorum videtur, etiam periculoſum eſt. quippe audaciam barbaris iniÿciemus. neque enim remeandi cupiditate deceßiſſe nos, ſed aufugiſſe metu perculſos arbitrabuntur.* Ab eadẽ cauſâ M. Coriolanus lib. VII: Dionyſ. Halic: Καὶ εἰ γνοίη τοῦτο ὁ δῆμος, ὅτι βουληθέντες καταλύειν αὐτοῦ τὴν ἰσχὺν ἀπετράπεσθε, πολὺ μᾶλλον ὑμῖν βαρὺς ἐγκείσεται, πολέμιον μὲν τὸ βουλόμενον ὑμῶν ἡγούμενος, δει-

λὸν δὲ τὸ μὴ δυνάμενον : *Et si cognouerit plebs voluisse vos vires eius convellere, ac destitisse; instabit vobis multò grauius; vosq; hostes indicabit qui volueritis; timidos qui non potueritis.* Graviter igitur Onosander sub finē cap. IV. Εἰδέναι δὲ χρὴ καθότι οὐ μόνον οἰκίας καὶ τείχους ἑδραιότερον ὑφίστασθαι δεῖ τὸν θεμέλιον, ὡς ἀσθενεῖς γε ὄντας, συγκαταῤῥυησομένων καὶ τῶν ἐποικοδομουμένων· ἀλλὰ καὶ τοῦ πολέμου τὰς ἀρχὰς δεῖ κατασκευασάμενον ἰσχυρῶς, καὶ κρηπῖδα προθέμενον ἀσφαλείας, οὕτως ἐξάγειν τὰς δυνάμεις. ὧν γὰρ ἀσθενῆ τὰ πράγματα ἐστὶν, ἐπειδὰν οὗτοι μέγα βάρος ἀναλάβωσι πολέμου, ταχὺ θλίβονται καὶ ὑστεροῦσιν. Ὅθεν ὥσπερ ἀγαθὸν κυβερνήτην ἐκ λιμένος ἐξαρτυσάμενον σκάφος, καὶ τὰ παρ' αὐτῶν ἅπαντα ποιήσαντα τότε ἐπιτρέχειν χρὴ τῇ τύχῃ. ὡς αἴσχιστόν τε καὶ σφαλερὸν ὑποδείξαντα πολέμου κίνησιν, ὥστε καὶ διὰ θαλάττης ἤδη καὶ διὰ γῆς ἄγειν τὸ στράτευμα κἄπειτα πρύμναν κρούεσθαι. τῆς μὲν γὰρ ἀνοίας καὶ προπετείας ἕκαστος κατεγέλασε, τῆς δ' ἀσθενείας κατεφρόνησεν. οἱ δ' ἐχθροὶ, οἵτινες ποτ' ἂν ὦσιν, κἂν μὴ πάθωσιν, ὡς οὐχὶ μὴ βουληθέντας ἀλλ' οὐ δυνηθέντας διαθεῖναι δικαίως ἐμίσησαν. *Præterea & istud valdè animaduertendum, non solum domibus aut muris exstruendis, solidissima poni debere fundamenta, ne si imbecillitatis vitio labare ac ruere contigerit, tota quoque substructionis moles repente concidat: Sed bellorum etiam initia validissimè statuenda & stabilienda esse; atque sic, quasi iam bene fundatâ securitate, instruendas educendasque copias. Scilicet malè constituta huiusmodi negotia, gravi certaminis onere incumbente, illicò fatiscunt & deficiunt. Vt autem optimus gubernator, è portu priusquam solvat, navim omnibus armamentis exstruere solet: sic etiam providus Imperator, quæcumque vsui sibi fore putabit, præparet; seseque tum, ac cetera, fortunæ permittat. Pudendum porrò ac periculosum est, temerè ac turbidè bellicos excitasse tumultus, & veluti mare terramq; prœliis miscere voluisse, deinde turpiter inceptis desistere, proramq; obuertere. Etenim vnusquisq; supinam huiusmodi amentiam deridet, imbellemque audaciam ludos facit: Hostes etiam, quicumq; illi sint, oderūt eos meritò, qui iniuriā inferre, nec noluerunt quidē sed nec potuerunt.* Sic ille: nec alio nauigāt flumine verba Aristidis Oratione Siculâ priore: Τὸ δ' οὐ μόνον ἐψηφισμένους, ἀλλὰ καὶ δύναμιν τοσαύτην ἀποστείλαντας, καὶ πᾶσι περιφανεῖς ἐφ' οἷς διενοήθημεν γεγενημένους, εἶτ' ἀνακαλεῖν, δυοῖν ἅπασι ἔσται σημεῖον ἀβουλίας καὶ ἀνανδρείας. ἀβουλίας μὲν, εἰ μηδὲν τούτων ἐξ ἀρχῆς εἴδομεν. ἀνανδρείας δ' εἰ φεύγειν Συρρακουσίους δόξομεν. Καί τοι κέρδος μὲν οὐδὲν δήπου τῶν πάντων οὕτω τίμιον. ὡς ἕνεκα αὐτοῦ τοσαύτην αἰσχύνην ὑποστῆναι, καὶ ταῦτα Ἀθηναίους ὄντας· οἷς οὐκ ἔτι πεισόμεθα εἰς πλείω λόγον ἥκει σκοπεῖν, ἀλλὰ τί πράξαντες ἐν καλῷ τοῦ σχήματος εἴημεν ἄν. οὐ μὴν οὐδὲ τοῦτό γ' ἂν εἴποι τις, ὡς ἔσθ' ὅ, τι κερδανοῦμεν, ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα ὀνείδη νυνὶ ὑποστάντες. ἐχθρῶς μὲν γὰρ οὐδὲν ἧττον δήπου τούς γε ἐπιβουλευθέντας ἀνάγκη κεκινῆσθαι, ἐάν τι ἐξεργασώμεθα τὴν ἐπιχείρησιν, ἐάν τε μὴ τῇ δὲ ἔχθρᾳ τῷ δοκεῖν χείρους εἶναι προστιθέμεθα. οὐκοῦν αἰ-

σχύνη

σχύνη πλέον, ἢ κέρδος τὸ φυγεῖν γίγνεται; *Quod si non modò post decretum, verum etiam copias tantas missas, & splendorem apud omnes per nostra consilia partum, tamen eos reuocabimus; hoc erit duarum rerum indicium, imprudentiæ & ignauiæ: illius, cum nihil horum initio prævidimus; huius cum Syracusios fugere videbimur. Quid quod nullum est tanti lucrum, cuius caußa pudorem tantum subeamus, idq; Athenis nati: quos non tam quid patiamur, quam quid honestè faciamus videre decet. Verumtamen nec hoc poßit quisquam dicere, aliquid nos tanto probro lucraturos esse. nam inimici quidem nihilominus iij manebunt, quibus fuerunt structæ insidiæ, siue institutum persequamur, siue relinquamus; & ad inimicitiam ignauiæ addemus opinionem. ex quo fit, vt probrū maius, nō lucrū è fugâ nascatur.* Ita Orator ille. quæ videri queant originem habere à fonte Socratico. cuius hic vultus apud Xenoph. lib. IV. Memor: Οἱ μὲν γὰρ εἰδότες ἑαυτοὺς, τά τε ἐπιτήδεια ἑαυτοῖς ἴσασι; καὶ διαγιγνώσκουσιν ἅ τε δύνανται καὶ ἃ μή· καὶ ἃ μὲν ἐπίστανται, πράττοντες, πορίζονταί τε ὧν δέονται, καὶ εὖ πράττουσιν· ὧν δὲ μὴ ἐπίστανται ἀπεχόμενοι, ἀναμάρτητοι γίγνονται, καὶ διαφεύγουσι τὸ κακῶς πράττειν. διὰ τοῦτο δὲ καὶ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους δυνάμενοι δοκιμάζειν, καὶ διὰ τῆς τῶν ἄλλων χρείας τά τε ἀγαθὰ πορίζονται, καὶ τὰ κακὰ φυλάττονται. οἱ δὲ μὴ εἰδότες, ἀλλὰ διεψευσμένοι τῆς ἑαυτῶν δυνάμεως, πρός τε τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους καὶ τἆλλα ἀνθρώπινα πράγματα ὁμοίως διάκεινται. καὶ οὔτε ὧν δέονται ἴσασιν, οὔτε ὅ, τι πράττουσιν, οὔτε οἷς χρῶνται, ἀλλὰ πάντων διαμαρτάνοντες, τῶν τε ἀγαθῶν ἀποτυγχάνουσι, καὶ τοῖς κακοῖς περιπίπτουσι. καὶ οἱ μὲν εἰδότες ὅ, τι ποιοῦσιν, ἐπιτυγχάνοντες ὧν πράττουσιν, εὔδοξοί τε καὶ τίμιοι γίγνονται, καὶ οἵ τε ὅμοιοι τούτοις ἡδέως χρῶνται, οἵ τε ἀποτυγχάνοντες τῶν πραγμάτων ἐπιθυμοῦσι τούτους ὑπὲρ αὐτῶν βουλεύεσθαι, καὶ προΐστασθαί τε ἑαυτῶν τούτους, καὶ τὰς ἐλπίδας τῶν ἀγαθῶν ἐν τούτοις ἔχουσι· καὶ διὰ πάντα ταῦτα πάντων μάλιστα τούτους ἀγαπῶσιν. οἱ δὲ μὴ εἰδότες ἃ ποιοῦσι, κακῶς δὲ αἱρούμενοι, καὶ οἷς ἂν ἐπιχειρήσωσιν ἀποτυγχάνοντες, οὐ μόνον ἐν αὐτοῖς τούτοις ζημιοῦνταί τε καὶ κολάζονται, ἀλλὰ καὶ ἀδοξοῦσι διὰ ταῦτα, καὶ καταγέλαστοι γίγνονται, καὶ καταφρονούμενοι καὶ ἀτιμαζόμενοι ζῶσιν. ὁρᾷς δὲ καὶ τῶν πόλεων ὅτι ὅσαι ἐὰν ἀγνοήσασαι τὴν ἑαυτῶν δύναμιν κρείττοσι πολεμήσωσιν, αἱ μὲν ἀνάστατοι γίγνονται, αἱ δὲ ἐξελευθέρων δοῦλαι: *Qui seipsos norunt, quæ sibi commoda sint, sciunt; & quæ vel poßint, vel nequeant, dignoscunt: præterea ijs agendis, quæ sciunt, comparant sibi necessaria, felicesq; sunt: ab aliis autem abstinendo, quæ nesciunt, non delinquunt, & quo minus infelices sint, vitant. Itaq; ceteros quoq; mortales quum explorare poßint, etiam ex aliorum vsu bona sibi comparant, & à malis sibi cauent. Quotquot verò per ignorantiā falluntur in æstimatione virium suarum, illi ad homines ceteros, resque humanas alias eodem modo adfecti sunt; nec quibus opus sibi sit, norunt; nec quid agant, nec quibus vtantur: sed ab omnibus his aberrantes, vt bonis frustrantur, sic in mala incidunt. Præterea qui, quum sciant, quid faciant, actionum suarum finem consequuntur;*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.341

ij magnam & gloriam & honorem adipiscuntur, vtunturq́ illis perlubenter alij, qui similes eis sunt; & qui frustrantur instituto suo, cupiunt hos sibi consilijs subvenire, sibiq́ præesse, ac spem suam in eis collocant, & propter hæc omnia maximè ipsos diligunt. Qui verò nesciunt, quæ agant, & eligunt malè; postea quam instituto suo frustrantur, non ea duntaxat ratione damno quodam ac pœnâ multantur, sed etiam inglorij & ridiculi fiunt, & spreti, dedecoreq́ notati viuunt. Vides etiam ciuitates, quotquot ignorantes vires suas bellum aduersus potentiores suscipiunt, partim prorsus euerti, partim ex liberis in seruitutem redigi. Hactenus Socrates. quibus conuenienter Appius Claudius libro v. Liuij: *Hæc virtute militum, hæc Romano nomine sunt digna: non Veios tantum, nec hoc bellum intueri quod instat; sed famam, & ad alia bella & ad ceteros populos in posterum quærere. An mediocre discrimen opinionis secuturum ex hac re putatis? vtrum tandem finitimi populum Romanum eum esse putent, cuius si qua vrbs primum illum brevissimi temporis sustinuerit impetũ, nihil deinde timeat? an hic sit terror nominis nostri, vt exercitum Romanum non tædium longinquæ oppugnationis, non vis hyemis ab vrbe circumsessa semel amoveri possit? nec finem vllum alium belli quàm victoriam norit? nec impetu potius bella, quàm perseuerantiâ gerat? &c.* Nec ab aliâ mente Alexander in obsidendâ Gazâ libro .II Arriani: Οἱ δὲ μηχανοποιοὶ γνώμην ἀπεδείκνυντο, ἄπορον εἶναι βίᾳ ἑλεῖν τὸ τεῖχος, διὰ ὕψος τοῦ χώματος, ἀλλ' Ἀλεξάνδρῳ ἐδόκει αἱρετέον, ὅσῳ ἀπορώτερον. ἐκπλήξειν γὰρ τοὺς πολεμίους τὸ ἔργον τῷ παραλόγῳ ἐπὶ μέγα, καὶ τὸ μὴ ἑλεῖν αἰσχρὸν εἶναι οἱ, λεγόμενον ἔς τε τοὺς Ἕλληνας καὶ ἐς Δαρεῖον: *Machinarum artifices, murum præ altitudine molis difficulter ádmodum vi capi posse iudicabant. Alexander contra, quo difficilior esset oppugnatio, eo magis suscipiendam censebat. Inopinatum enim rei eventum magno terrori hostibus futurum. si verò vrbem capere non posset, turpe id sibi, cùm ad Græcos & ad Darium perferretur, fore.* Omninò. quare optimi quique duces accedunt menti Propertianæ, cuius scitum:

Nec citò desisto, nec temerè incipio.

cupiuntq; inter præconia sua tale quid eminere, quale in Tullij Hostilij apud Dionysium lib. III. Antiq: Ἀνὴρ ἐν ὀλίγοις ἄξιος εὐλογεῖσθαι τῆς τε εὐτολμίας ἕνεκα, τῆς πρὸς τὰ πολέμια, καὶ τῆς φρονήσεως τῆς περὶ τὰ δεινά· ὑπὲρ ἄμφω δὲ ταῦτα, ὅτι οὐ ταχὺς ὢν εἰς πόλεμον ἰέναι, βέβαιος ἦν καταστὰς εἰς αὐτὸν ἐν ἅπασι τῶν ἀντιπάλων περιέχειν: *Vir inter paucos eximiam laudem meritus bellicâ fortitudine, promptoq́ in periculis consilio, maiorem etiam, quod neq́ citò bellum susciperet & semel suscepto constanter pertenderet ad victoriam.* Verum desino, ne è portu iterum videar velle tentare desertum mare.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

Non nisi Duce interfecto requiem belli fore. Lib. IV. Annal.

HVi! quantum instar est, in Duce exercitus! exutus milite, terris, pecuniâ, omnibus: si tamen adhuc spirat, tantum abest vt victus sit; etiam potest vincere. Hinc tam anxiè Philopæmenes Polybij libro XI: Συνορῶν δὲ τὴν φάλαγγα νικῶσαν, καὶ τὰ ὅλα καλῶς αὐτῷ προχωροῦντα καὶ λαμπρῶς, ἐπὶ τὸ καταλειπόμενον ὥρμησε τῆς ὅλης ἐπιβολῆς. τοῦτο δὲ ἦν τὸ μὴ διαφυγεῖν τὸν Μαχανίδαν: *Cùm verò legiones suas vincere, & totam causam prosperè sibi & splendidè succedere cerneret, ad id perficiendum ferebatur, quod adhuc plenæ victoriæ deerat. Erat autem hoc; ne Machanidas elaberetur.* Sed & Labienus apud Cæsarem lib. v. Gall: *Interdicit perterritis hostibus atque in fugam coniectis, omnes vnum peterent Induciomerum; neu quis quemq. prius vulneret, quàm illum interfectum viderit &c.* Sequiturque eo interfecto fine libri: *Hac recognitâ omnes Eburonum, & Neruiorum, quæ conuenerant copiæ, discedunt, pauloque habuit post id factum Cæsar quietiorem Galliam.* Eâdem opinione Florus lib. IV. cap. II: *Et peractum erat bellum sine sanguine, si Pompeium Brundusii opprimere potuisset.* Nec secus Tacitus lib. III. Annal: *Dispositis castellis per expeditos & solitudinum gnaros, mutantem mapalia Tacfarinatem proturbabat: donec fratre eius capto regressus est, properantius tamẽ quàm ex vtilitate sociorũ, relictis per quos resurgeret bellũ.* Quinã ij? vnus Tacfarinas vt enũciat lib. Annal. sequenti: *Differtur per manipulos, Tacfarinatem omnes notum tot præliis consectentur: non nisi duce interfecto, requiem belli fore.* Ab eâdem causâ clamat Alexander libro v. Curtij: *Darius haud procul destitutus à suis, aut vinctus, aut oppressus est. In illo corpore posita est victoria nostra; & tanta res celeritatis est præmium.* Deque Mithridate asseueratè Cicero pro L. Murenâ: *Itaq. ipse Pompeius regno possesso; ex omnibus oris, ac notis sedibus hoste pulso, tamen tantum in vnius animâ posuit, vt cum omnia, quæ ille tenuerat, adierat, sperarat, victoria possideret; tamen non ante, quam illum vitâ expulit, bellum confectum iudicarit. Hunc tu hostem, Cato, contemnis? quo cum per tot annos, tot præliis, tot imperatores bella gesserunt: cuius expulsi, & eiecti vita tanti æstimata est, vt morte eius nuntiatâ, tum deniq. bellum confectum arbitraretur?* Ex quibus omnibus liquet summâ cum ratione, argumentari Plutarchum; vbi Quintij factum examinat, persequentis Annibalem quamuis decrepitum, quamuis exulem vsque ad mortem: Ἔνιοι δὲ ἦσαν οἱ τὸ πεπραγμένον ἐπαινοῦντες. καὶ τὸν Ἀννίβαν, ἕως ἔζη, πῦρ ἡγούμενοι δεόμενον τοῦ ῥιπίζοντος. μηδὲ γὰρ ἀκμάζοντος αὐτοῦ τὸ σῶμα Ῥωμαίοις καὶ τὴν χεῖρα φοβερὰν, ἀλλὰ τὴν δεινότητα καὶ τὴν ἐμπειρίαν γεγονέναι μετὰ τῆς ἐμφύτου πικρίας καὶ δυσμενείας, ὧν οὐδὲν ἀφῄρει τὸ

γῆρας, ἀλλ' ὑπομένειν τὴν φύσιν ἐν τῷ ἤθει. τὴν δὲ τύχην οὐ διαμένειν ὁμοίαν, ἀλλὰ μεταπίπτουσαν, ἐκκαλεῖσθαι ταῖς ἐλπίσιν πρὸς τὰς ἐπιθέσεις τοὺς ἀεὶ τῷ μισεῖν πολεμοῦντας. καὶ τὰ ὕστερά πως ἔτι μᾶλλον ἐμαρτύρησε τῷ Τίτῳ· τοῦτο μὲν, Ἀριστόνικος ὁ τοῦ κιθαρῳδοῦ διὰ τὴν Εὐμένους δόξαν ἐμπλήσας ἅπασαν ἀποστάσεων καὶ πολέμων τὴν Ἀσίαν· τοῦτο δὲ, Μιθριδάτης, μετὰ Σύλλαν καὶ Φιμβρίαν, καὶ τοσοῦτον ὄλεθρον στρατευμάτων καὶ στρατηγῶν, αὖθις ἐπὶ Λεύκουλλον ἐκ γῆς ὁμοῦ καὶ θαλάττης ἀναστὰς τηλικοῦτος. οὐ μὴν οὐδὲ Γαΐου Μαρίου ταπεινότερος Ἀννίβας ἔκειτο. τῷ μὲν γὰρ βασιλεὺς φίλος ὑπῆρχεν καὶ βίος καὶ συνήθεις, καὶ διατριβαὶ περὶ ναῦς καὶ ἵππους καὶ στρατιωτῶν ἐπιμέλειαν. τὰς δὲ Μαρίου τύχας Ῥωμαῖοι γελῶντες, ἀλωμένου καὶ πτωχεύοντος ἐν Λιβύῃ, μετὰ μικρὸν ἐν Ῥώμῃ σφαττόμενοι καὶ μαστιγούμενοι προσεκύνουν. οὕτως οὐδὲν οὔτε μικρὸν οὔτε μέγα τῶν παρόντων πρὸς τὸ μέλλον ἐστὶν, ἀλλὰ μία τοῦ μεταβάλλειν τελευτὴ καὶ τοῦ εἶναι. διὸ καὶ φασὶν ἔνιοι τὸν Τίτον οὐκ ἀφ' ἑαυτοῦ ταῦτα πρᾶξαι, πεμφθῆναι δὲ πρεσβευτὴν μετὰ Λευκίου Σκιπίωνος, οὐδὲν ἄλλο τῆς πρεσβείας ἐχούσης ἔργον ἢ τὸν Ἀννίβου θάνατον: *Fuerunt qui probarent factũ eius, atq; Annibalem, quoad animam traheret, pro igni haberent, cui abesset nihil nisi qui eum excitaret. Neq; enim florentis corpus populo Romano, vel manum formidolosam, sed scientiam rei militaris, sed usum fuisse, cum insitâ coniunctum acerbitate eius & odio. Quorum senectus nihil detrahat, sed perstet in moribus natura: fortuna vero non permaneat eadem, verùm varians stimulet spe ad aliquid conandum illos, qui semper odio ad bellum alicui faciendum concitantur. Et profectò ea quæ insequuta sunt, plus plusq; Quintio suffragantur. Hinc Aristonicus citharœdo pregnatus, qui propter Eumenis gloriam rebellionibus & bellis vniuersam inundauit Asiam: hinc Mithridates, qui post clades à Syllâ & Fimbriâ acceptas, tantamq; exercituum suorum & ducum stragem, de integro in Lucullum terrâ mariq; tam validus insurrexit. Nec verò C. Mario iacebat Annibal abiectior. huic enim rex suppetebat amicus, cultus, familiares, procurationem habebat nauium, equitatus, militum. Marii fortunis Romani illudentes palantis & mendicantis in Africa, breui post Romæ quum interficerentur, & virgis conciderentur, eas adorabant. Adeo nihil neq; pusillum neq; magnum in præsentiâ est ad venientia, sed vnus est conuersionis qui & vitæ finis. Vnde negant nonnulli, suâ sponte hæc Quintium egisse, sed fuisse legatum cum L. Scipione, neq; aliud habuisse legationem argumenti, præter Annibalis necem.* Ceterum præter caussas quas posuit Plutarchus: sciamus oportere omnem Imperatorem præterea formidabilem; quoniam auxilia sibi facile comparet; nunc propter cladem suam; nunc propter eos à quibus eam passus. Propter cladem ipsam: quia naturaliter homini inditum, *fauere læsis.* Eximiè lib. XLII. Liuius *Fama equestris pugnæ vulgata per Græciam, nudauit voluntates hominum. non enim solum qui partis Macedonum erant, sed pleriq; ingentibus Romanorum*

obligati beneficiis, quidam vim superbiamq́ experti, læti eam famam accepere; non ob aliam caussam quàm prauo studio, quo etiam in certaminibus ludicris vulgus vtitur, deteriori atq́ inferiori fauendo. Hinc Aeschylus Ἱκετ.:

Τοῖς ἥσσοσιν γὰρ πᾶς τις εὐνοίας φέρει.
Inferioribus quisq́ fert beneuolentiam.

Et in miserationis biuio posita Iocasta, Senecæ Thebaide, versu 382. tandem infit:

Vtrumq́ quamuis diligam affectu pari;
Quo caussa melior sorsq́ deterior trahit.
Inclinat animus semper infirmos fouens.
Miseros magis fortuna conciliat suis.

Quod sic imitatus lib. VIII. Thebaidos Papinius versu 615. introductis Eteoclis ac Polynicis sororibus:

Altera regnantem, profugum gemit altera fratrem;
Bella ambæ grauis hinc miseri cunctatio voti.
Nutat vtroq́ timor; quemnam hoc certamine victum,
Quem vicisse velint. tacitè præponderat exul.

Ab hac caussâ Deianira Senecæ Hercule OEtæo versu 358. vbi disserit cum nutrice, de Hercule atq; Iole, eò deuenit, vt dicat:

Fortuna amorem peior inflammat magis.
Amat vel ipsam, quod caret patrio lare,
Quod nudus auro crinis & gemma iacet:
Ipsas misericors forsan ærumnas amat.

Nec alio respectu Val. Flaccus lib. VI Argon. versu 74:

Mouit & Hylæâ supplex cum gente Syenem
Impia germani prætentans vulnera Perses.

Hocque adeò verum est vt pronuntiet Val. Maximus lib. V. cap. III: *Etiam quos iniuriæ inuisos faciunt, gratiosos miseriæ reddunt.* Meritò. *Misericordia non caussam sed fortunam spectat*, inquit Seneca lib. II. de Clem cap. V. Cuius rei luculentum suppeditat exemplum abbreuiator Trogi libro XXVII: *Post discessum Ptolomæi Seleucus cum aduersus ciuitates quæ defecerant, ingentem classem comparasset; repentè veluti Diis ipsis parricidium vindicantibus, ortâ tempestate classem naufragio amittit; nec quicquam illi ex tanto apparatu, præter nudum corpus & spiritum, & paucos naufragii comites residuos fortuna fecit. Misera quidem res, sed optanda Seleuco fuit. siquidem ciuitates quæ odio eius ad Ptolomæum transierant, velut Diis arbitris satisfactum sibi esset, repentinâ animorum mutatione, in naufragi misericordiam versæ, imperio se eius restituunt. Lætus igitur malis suis, & damnis ditior redditus &c.* Sed & alterum inuenire est apud Egesippum lib. I. de excid. Hie-

rol. cap. x. *Præter vtriusque spem ad alterum eorum species victoriæ peruenit; fructus alteri partus. quia & Demetrius nudatus est discessu Hebræorum, qui eundem ad societatem rogauerant, & Alexandro ex ipsis sex millia sese adiunxerant: more quodam humani ingenii, adstipulantibus ad misericordiam rebus aduersis. Cessit itaque Demetrius ei quem bello vicerat, videns illum, adfluentibus paulatim Hebræis iam pugnæ idoneum; sese cum paucis relictum.* Viderit itaque Aristides, an non tam Oratoriâ arte vtatur, quàm fruatur, vbi ambitiosè asserit Oratione Leuctricâ priore de Atheniensibus: Ἀλλὰ τί; σύμφυτόν ἐστι τῇ πόλει ταύτῃ πάλαι παρὰ πᾶσιν εὐδοκιμοῦν. ὃ οὔτε εἰς Μεγαρέας διέβη τουτουσὶ πλησιοχώρους ὄντας, οὔτε εἰς τοὺς δευτέρους τοὺς μεγίστους τῶν Ἑλλήνων τουτουσὶ τοὺς ἀθλίους Λακεδαιμονίους. ἀλλ' ἐνταῦθα καὶ ἔφυ καὶ ἤκμασε ἐξ ἀρχῆς. τί οὖν ἐστι τοῦτο; ῥοπὴ πρὸς τοὺς ἀσθενεῖς. καὶ ἔλεος τῶν ἀτυχούντων οὐ κενός, ἀλλὰ διαρκὴς εἰς σωτηρίαν· τοῦτο, οὔτε μνησικακεῖν ἐᾷ τὴν πόλιν, οὔτε ἐξετάζειν τίς, ἐστιν ὁ δυστυχῆς. ἀλλ' ἐπειδὰν τινα αἴσθηται κακῶς πράττοντα, εὐθέως ἐπελάθετο ὧν αὐτὴ πέπονθε. διὸ καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις ἱκανόν ἐστι πρὸς αὐτὴν ὥσπερ ἄλλό τι σύμβολον αὐτὸ τὸ σχῆμα τῆς ἀτυχίας. διὰ τοῦτο καὶ Θηβαίους προσήκατο. καὶ Λακεδαιμονίους ὅτε πρῶτον ἐπὶ τῶν Ἡρακλειδῶν ἔγνω δυστυχοῦντας, κατῴκτειρε. *Quid ergo? Est quiddam huic vrbi innatum, quod iampridem apud omnes est gratiosum, & nec ad Megarenses hos finitimos nec ad alteros Græcorum principes, hos miseros Lacedæmonios, transilijt: verùm heic & ortum est & adoleuit. Quid hoc est igitur? In infirmos propensio, & infelicium non vana misericordia, sed quæ ad salutem sufficiat. Hoc nec iniuriarum patitur esse memorem ciuitatem, nec infelicem quemquam examinare, quin mox, atque alicuius calamitatem cognoverit, iniuriarum acceptarum obliuiscatur. Quapropter etiam cunctis quasi pro notâ sufficit apud illam ipsa miseriæ forma. Itaque tùm Thebanos recepit, tùm Lacedæmonios est, simulatque eorum sub Heraclidis ærumnam cognouit, miserata.* Atque ex his videmus, quàm rotundè pronuntiet de exule Mario Florus lib. III. cap. XXI. *Facilè inuenit exercitum miser Imperator.*

Aequè subveniunt afflictis, non miserti ipsos, sed inuidentes affligenti. quod ipsum dilucidè expressit Dio Cassius libro Historiarum. XLV: Τῷ τε Ἀντωνίῳ πολὺ δυναμένῳ ἤχθοντο, καὶ τῷ Καίσαρι μηδέπω ἰσχύοντι συνήροντο. ἐφίλουν μὲν γὰρ οὐδέτερον. νέων δὲ δὴ ἀεὶ πραγμάτων ἐπιθυμοῦντες, καὶ τὸ μὲν κρεῖττον ἀεὶ πᾶν καθαιρεῖν, τῷ δὲ πιεζομένῳ βοηθεῖν πεφυκότες, ἀπεχρῶντο αὐτοῖς πρὸς τὰ σφέτερα ἐπιθυμήματα. ταπεινώσαντες οὖν τότε διὰ τοῦ Καίσαρος τὸν Ἀντώνιον, ἔπειτα κἀκεῖνον καταλῦσαι ἐπεχείρησαν. τοῖς γὰρ ἀεὶ δυναμένοις βαρυνόμενοι, τούς τε ἀσθενεστέρους προσελάμβανον, καὶ διὰ τούτων αὐτοὺς καθῄρουν· ἔπειτα καὶ ἐκείνοις ἠλλοτριοῦντο κἀκ τούτου ἀντικαθιστάντες σφᾶς ἐς τὸ ἐπίφθονον, τοὺς αὐτοὺς καὶ ἐφίλουν καὶ ἐμίσουν καὶ ηὖξον καὶ ἐταπείνουν: *Antonii magnam iam potentiam molestè ferebant, Cæsarem verò minus validum adhuc, adiuuabant.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

Nam neutrum quidem diligebant, sed homines semper nouarum rerum appetentes, quorumque ita ferret natura, vt demoliri potentissimum quemque, oppressum autem adiuuare studerent, Antonio Cæsareque ad suas cupiditates explendas vtebantur. itaque quum tunc per Cæsarem Antonium deiecissent; post Cæsarem quoque euertere conati sunt. Quippe semper infensi potentioribus, infirmioribus opem præstare, iisque in superioribus deprimendis vsi, ipsos quoque deinde odio habere consueuerant, quum ad statum inuidiæ expositum euexissent. quo fiebat vt eosdem amore odioque prosequerentur, eosdem exaltarent atque humiliarent. Notum idem Thucydidi de Atheniensibus loquenti libro primo: Ἐπιμαχίαν δὲ ἐποιήσαντο, τῇ ἀλλήλων βοηθεῖν, ἐάν τις ἐπὶ κέρκυραν ἴῃ, ἢ ἀθήνας, ἢ τοὺς τούτων ξυμμάχους. ἐδόκει γὰρ ὁ πρὸς πελοποννησίους πόλεμος καὶ ὡς ἔσεσθαι αὐτοῖς, καὶ τὴν κέρκυραν ἐβούλοντο μὴ προέσθαι τοῖς κορινθίοις, ναυτικὸν ἔχουσαν τοσοῦτον, ξυγκρούειν δὲ ὅτι μάλιστα αὐτοὺς ἀλλήλοις, ἵνα ἀσθενεστέροις οὖσιν, ἤν τι δέῃ, κορινθίοις τε καὶ τοῖς ἄλλοις ναυτικὸν ἔχουσιν, ἐς πόλεμον καθιστῶνται. ἅμα δὲ τῆς τε ἰταλίας καὶ σικελίας καλῶς ἐφαίνετο αὐτοῖς ἡ νῆσος ἐν παράπλῳ κεῖσθαι: *Subsidiariam societatem fecerunt, vt alteri alterorum agro mutuam ferrent opem, si quis aduersus Corcyram, vel Athenas, vel eorum socios, iret: nam bellum contra Peloponnesios vel sic fore ipsis videbatur; neque pati volebant, vt Corcyra, quæ tantam classem habebat, in Corinthiorum potestatem veniret: sed eos quàm maximè inter se collidere, vt cum inualidioribus (si quid opus esset) & Corinthiis, & alijs, qui classem habebant, bellum capesserent; simul etiam hæc insula ad traijciendum in Italiam, & Siciliam in opportuno loco sita ipsis videbatur.* Gnarum item Plutarcho, vbi agit de Demetrio occupante regiones Lysimachi: Αὐτὸς ἄρας ἐπὶ τὴν Χερρόνησον ἐπλευσεν. καὶ κακῶς ἅμα ποιῶν Λυσίμαχον, ὠφέλει καὶ συνεῖχε τὴν περὶ αὐτὸν δύναμιν, ἀρχομένην ἀναλαμβάνειν, καὶ γίνεσθαι πάλιν οὐκ εὐκαταφρόνητον. ὁ δὲ Λυσίμαχος ὑπὸ τῶν ἄλλων βασιλέων ἠμελεῖτο, μηδὲν ἐπιεικέστερος ἐκείνου δοκῶν εἶναι, τῷ μᾶλλον ἰσχύειν, καὶ φοβερώτερος: *Cursum in Chersonnesum intendit, vastansque simul Lysimachi ditionem præda ditabat & retinebat copias suas; quæ recipere vires, nec mediocria incrementa accipere denuo occipiebant. Lysimachus autem nihil erat alijs regibus curæ, quod nihilo haberetur moderatior illo: ob maiores verò vires formidabilior.* Signatè admodum Legati Aetoli Lacedæmoniis apud Polybium libro IX: Οὔτε γὰρ ἀχαιοὺς σώζειν προαιρούμενος ἀντίγονος ἐπανείλετο τὸν πρὸς ὑμᾶς πόλεμον, οὔτε τῇ κλεομένους τυραννίδι δυσαρεστούμενος, ἵνα λακεδαιμονίους ἐλευθερώσῃ. καὶ λίαν γὰρ ὅγε τοιοῦτος ἐστὶ τρόπος εὐήθης, εἴ τις ἄρα ταύτην ὑμῶν ἔχει τὴν διάληψιν. ἀλλ' ὁρῶν οὐκ ἐν ἀσφαλεῖ τὴν ἑαυτοῦ δυναστείαν ἐσομένην, ἐὰν ὑμεῖς τὴν πελοποννησίων ἀρχὴν καταστήσησθε, πρὸς δὲ τούτῳ βλέπων εὖ πεφυκότα τὸν κλεομένην, καὶ τὴν τύχην ὑμῖν λαμπρῶς συνεργοῦσαν, ἅμα φοβηθεὶς καὶ φθονήσας, παρῆν οὐ πελοποννησίοις βοηθήσων, ἀλλὰ τὰς ὑμετέρας ἐλπίδας ἀφελόμενος, καὶ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

τὴν ὑμετέραν ὑπεροχὴν ταπεινώσων: *Antigonus enim non ut Achæos servaret, bellum vobis intulit: neq; quod Cleomenis tyrannide offensus, Lacedæmonios in libertatem asserere cuperet (& admodum sane stolidum fuerit, si quispiam ex vobis hac sit opinione præditus) sed quoniam potentatum suum haud firmum fore videbat, si ex vestrâ potestate principatus Peloponnesiorum disponeretur: adhæc & Cleomenem industrium, & fortunam vobis luculenter adspirare cernebat, simulq; & metuebat & invidebat; venit non Peloponnensijs opem laturus, sed spes vestras abrepturus, & excellentiam vestram humiliaturus.* Proinde sapienter de colloquiorum secretis Persei atq; Eumenis, Liuius lib. XLIV: *Hic res autem ita se habuit. Eumenes neq; favit victoriæ Persei, neq; bello eum inuadere in animo habuit: non tam quia paternæ inter eos inimicitiæ erant, quã ipsorum odiis inter se accensæ. Non ea regum æmulatio, vt æquo animo Persea tantas adipisci opes tantamq; gloriam quanta Romanis victus eum manebat, Eumenes visurus fuerit. Cernebat & Persea iam inde ab initio belli omni modo spem pacis tentasse, & indies magis quo propior admoueretur terror, nihil neque agere aliud, neq; cogitare. Romanos quoq; quia traheretur diutius spe ipsorum bellum, & ipsos duces & senatum non abhorrere à finiendo tam incommodo ac difficili bello. Hac vtriusq; partis voluntate explorata, quod fieri etiam suâ sponte tædio validioris, metu infirmioris credebat posse, in eo suam operam venditare conciliandâ gratiâ magis cupijt. Nam modò ne iuuaret bello Romanos terrâ mariq;, modo pacis patrandæ cum Romanis paciscebatur mercedem, ne bello interesset, M. & D. talenta. in vtroq; non fidem modò se, sed obsides quoq; dare paratum esse ostendebat.* Eodem vergit consilium legatorum Persei apud Livium lib. XLII: *Si pergerent Romani contra fœdus movere bellum, tum omni gratiâ, omni ope enitendum fore Rhodijs, vt reconcilient pacem. Si nihil deprecando proficiant, id agendum ne omnium rerum ius ac potestas ad vnum populum perveniat. Cum cæterorum id interesse, tum præcipuè Rhodiorum, qui plus inter alias ciuitates dignitate atq; opibus excellant: quæ serua atq; obnoxia forent, si nullus alio sit quàm ad Romanos respectus.* Prudenter ergò Cato orationis eâ parte quam producit Gellius libro VII: Noct. Attic. cap. III: *Atq; ego quidem arbitror Rhodienses noluisse nos ita depugnare vti depugnatum est; neq; regem Persen vicisse. non Rhodienses id modo voluere, sed multos populos ac multas nationes idem noluisse, arbitror. atque haud scio an partim eorum fuerint, qui non nostræ contumeliæ causâ id noluerint euenire; sed enim id metuêre, si nemo esset homo quem vereremur, & quicquid luberet faceremus; ne sub solo imperio nostro in seruitute nostrâ essent. libertatis suæ causâ in eâ sententia fuisse arbitror. atq; Rhodienses tamen Persen publicè numquam adiuvêre.* Id autem subinde tanto promptius præstatur, si & interest auxiliãtis Polyænus li. VII. Ἀρταξέρξης τὸν πόλεμον ἠγωνοθέτει τοῖς Ἕλλησιν, ἀεὶ προστιθέμενος τοῖς ἡττωμένοις.

ἀεὶ γὰρ

ἀεὶ γὰρ ἐπανισῶν τὸ ἐλαττούμενον, τὴν ἰσχὺν τοῦ νικῶντος κατέλυεν: *Artaxerxes bellum inter Græcos ferens, victorum partes semper fovebat. Semper enim eam partem quæ deficeret, æqualem hostibus reddens victoris robur ac vires atterebat.* Dio quoque Cassius de Arsace, intento Romano pariter atque Armenio, lib. XXXV: Καὶ οὐδεμίαν ἐπ' αὐτῶν βοήθειαν ἐποιήσατο, οὐ μὴν οὐδ' ἠναντιώθη τι, ἀλλ' ἐκ μέσου ἀμφοῖν ἔστη, μηδ' ἑτέρους, ὥσπερ εἰκὸς, ἐθελήσας αὐξῆσαι. τὸν γὰρ πόλεμον αὐτὸν ἰσοπαλῆ ὄντα ἀσφάλειαν οἱ μεγίστην οἴσειν ἐνόμιζε: *Romanis auxilia nulla suppeditauit: ita tamen vt ne contra illos quicquam etiam moliretur; sed in medio sese partium contineret: quod, vt veri haud absimile est, neutrorum potentiam augeri volebat; sed, si bellum vtrinque æquis viribus gereretur, summæ sibi id securitati futurum arbitrabatur.* Sed quid ago? hæc omnes norunt: sique copias meas explicauero, latiore sanè opus campo quàm isti cui includor. itaque eas demitto; sumpto rursus in manus meo Duce. Et ipsi quidem quamuis nudo tantum superesse video, vt mereatur componi, imò pręponi magno cuilibet exercitui. Cur istud pronuntiem; non modo consuadet Chabriæ sententia, censentis: ὅτι φοβερώτερόν ἐστιν ἐλάφων στρατόπεδον, ἡγουμένου λέοντος, ἢ λεόντων, ἐλάφου: *terribiliorem esse ceruorum exercitum Leone duce, quam Leonum agmen ducente ceruo*; Plutar. in Apophth. Sed & Demadis; qui Φιλίππου παρὰ πότον σεμνυνομένου, ποῦ ἡ εὐγένεια καὶ ἡ ὑπεροχὴ τῆς Ἀθηναίων πόλεως; ἔγνως ἄν, ἔφη, ὦ βασιλεῦ, τὴν τῆς πόλεως δύναμιν, εἰ Ἀθηναίων μὲν Φίλιππος, Μακεδόνων δὲ Χάρης ἐστρατήγει: *Cum Philippus inter pocula iactaret; vbi nunc est nobilitas & præstantia civitatis Atheniensium? cognosceres dixit, ô rex, ciuitatis vim, si Philippus Atheniensibus, Chares autem Macedonibus imperaret*; Stobæus tit. de Impp. Eodem etiam inducit Pyrrhus Epirotarum rex, cuius notabile dictum in Floro lib. I. cap. XVIII: *O quam facilè erat orbis imperium occupare, aut mihi, Romanis militibus, aut me rege Romanis.* Pertrahit præterea Iulius Cæsar, de quo sic Suetonius cap. XXXIV: *Appellatisque de Rep. Patribus, validissimas Pompeij copias, quæ sub tribus legatis M. Petreio, & L. Afranio, & M. Varrone erant, invasit; professus ante inter suos, ire se ad exercitum sine duce, & inde reversurum ad ducem sine exercitu.* Hinc est quod legimus in Laconicis Plutarchi de Agesilao: Ἐν δὲ τῇ περὶ Μαντίνειαν μάχῃ παρεκελεύσατο τοῖς Λακεδαιμονίοις, τοὺς ἄλλους ἐάσαντας πάντας Ἐπαμινώνδᾳ μάχεσθαι, μόνους λέγων τοὺς ἔμφρονας ἀνδρείους εἶναι, καὶ μόνους νίκης αἰτίους ὑπάρχειν· εἰ οὖν τοῦτον ἀνέλοιμεν, ῥᾷστα τοὺς ἄλλους ὑποχειρίους ποιήσειν. ἄφρονας γὰρ εἶναι καὶ οὐδενὸς ἀξίους. ὃ καὶ συνέβη. τῆς γὰρ νίκης σὺν Ἐπαμινώνδᾳ οὔσης, καὶ φυγῆς γινομένης, ἐπιστραφέντα αὐτὸν καὶ ἀνακαλούμενον τοὺς ἰδίους, τῶν Λακεδαιμονίων τις καιρίως ἐπάταξε, καὶ πεσόντος, ἀναστρέψαντες ἀπὸ τῆς φυγῆς οἱ σὺν Ἀγησιλάῳ, ἐφάμιλλον τὴν νίκην ἐποίησαν παρὰ πολὺ μὲν τῶν Θηβαίων χει-

χειρόνων, παρὰ πολὺ δὲ τῶν Λακεδαιμονίων ἀμεινόνων φανέντων. *In pugna ad Mantineam hortatus est Lacedæmonios, vt omißis reliquis, in solum pugnarent Epaminondam: solos inquiens, prudentes esse fortes: & illo necato facilem fore de reliquis victoriam, fatuis & nullius pretij hominibus idq; consilium exitus comprobauit. Cum enim vinceret Epaminondas, fugientibus Spartanis, hunc se obvertentem & suos vocantem quidam Lacedæmoniorum lethali vulnere deiecit. tum reversi à fugâ qui cum Agesilao erant, dubiam reddiderunt victoriam; Thebanis multò quàm ante deterioribus, Spartanis melioribus apparentibus.* Occurritque in Gellio lib. IV. noct. Attic. cap. VIII: *Fabricius Luscinus, magnâ gloriâ vir magnisq; rebus gestis fuit. P. Cornelius Rufinus manu quidem strenuus & bellator bonus, militarisq; disciplinæ admodum peritus fuit: sed furax homo & auaritiâ acri erat. hunc Fabricius non probabat, neq; amico vtebatur; osusq; eum morum causâ fuit. Sed cum in temporibus Reip. difficillimis Coss. creandi forent: & is Rufinus peteret Consulatum; competitoresq; eius essent imbelles quidam & futiles; summâ ope adnisus est Fabricius, vti Rufino consulatus deferretur. eam rem plerisq; admirantibus, quod hominē auarum, cui esset inimicißimus, creari Consulem peteret, quem hostiliter oderat: Fabricius inquit; nihil est, quod miremini, si malui compilari quàm venire.* Et alioqui clarè testatur Liuius lib. XXVIII: *Cum Annibale nihil eo anno gestum est. nam neq; ipse se obtulit in tam recenti vulnere publico priuatoq;; neq; lacesßierunt Romani quietum: tantam inesse vim, etsi omnia alia circa eum ruerent, in vno illo duce censebant.* Faceturque Florus lib. II. cap. XVII: *Sed tota certaminum moles cum Lusitanis fuit, & Numantinis. quippe solis gentium Hispaniæ, duces contigerant. Fuisset & cum omnibus Celtiberis: nisi dux illius motus; initio belli, oppressus esset &c.* Clariusque adhuc de Thebano duce Trogi decurtator lib. V: *Post paucos deinde dies Epaminondas decedit; cum quo vires quoque reipub. ceciderunt: Nam sicuti telo si primam aciem perfregeris, reliquo ferro vim nocendi sustuleris: sic illo velut mucrone teli ablato duce Thebanorum, rei quoque publicæ vires hebetatæ sunt: vt non tam illum amisisse quā cum illo interisse omnes viderentur. Nam neque hunc ante ducem vllum memorabile bellum gessêre; nec postea virtutibus, sed cladibus insignes fuêre. vt manifestum sit, patriæ gloriam & natam, & extinctam cum eo fuisse.* Inde etiam invenimus inter Apopht. Scipionis nomen præferentia apud Plutarch. Τῶν δὲ πρεσβυτέρων τοὺς ἡττημένους κακιζόντων, τί πεφεύγασιν οὓς τοσαυτάκις ἐδίωξαν, εἰπεῖν τινα λέγεται τῶν Νομαντίνων, ὡς τὰ πρόβατα ταὐτὰ καὶ νῦν ἐστιν, ὁ δὲ ποιμὴν ἄλλος: *Senioribus pulsos culpantibus quod Romanos eos fugissent, quos toties in fugam coniecissent ferunt quendam Numantinorum dixisse: Oues quidem easdem esse atq; antea; sed alium habere pastorem.* Verùm & heîc abrumpo. nam & alibi iacta nobis rei huius fundamenta; eique præterea inseruit caput de *Auspiciis*; item de *Famâ. &c.*

Credita per vtrumq; exercitum fama vulneratum aut interfectum, immane quantum suis pavoris, & hostibus alacritatis indidit. Lib. IV. Hist.

ANIMO recreor sermocinatione Simplicij in Epictetum: *Conuenit Imperatori iubenti aliquid statim parere, ob subitas bellicæ rei conversiones: & fortiter pugnare cum iusserit Imperator, quasi in ipso posita sit victoria exercitus: & pro eius salute discrimen capitis adire, quod vno milite cæso parum in bello ei parti nocetur: duce autem interfecto, vel victores eius milites statim & animis concidunt, & non secus atque oues opilione carentes lupis inuadentibus, alii alio diffugiunt, vt non castra tantum sed ipsa etiam patria, duce in bello cæso periclitetur.* Sic ille. quæ cùm verissima sint. ratio dictat non temerè, vtendum Imperatori manu; sed obtemperandū ei monitis Onosandri; cuius verba, quamvis plura, literis tamen omnibus repræsentanda duxi; digna meo iudicio vbiq; legi. Scribit igitur cap. XXXIII: Μαχέσθω δὲ ὁ στρατηγὸς αὐτὸς προμηθέστερον, ἢ μὴ τολμηρότερον, ἢ καὶ τὸ παράπαν ἀπεχέσθω τοῦ τοῖς πολεμίοις εἰς χεῖρας ἰέναι. καὶ γὰρ εἰ καὶ κατὰ τοὺς ἀγῶνας ὑπερβλητὴν ἀνδρίαν εἰσενέγκαιτο, τοσοῦτον οὐδὲν ὠφελῆσαι δύναται στράτευμα μαχόμενος, ὅσον ἀποθανὼν βλάψαι. στρατηγοῦ γὰρ γνώμη πλέον ἰσχύει ῥώμης. σώματος μὲν γὰρ ἀνδρίᾳ δρᾶσαι τι μέγα καὶ στρατιώτης δύναται. γνώμης δὲ προμηθείᾳ βουλεῦσαι τι κρεῖττον, οὐκ ἄλλος. Ὅνπερ δ᾽ ἂν τρόπον εἰ κυβερνήτης ἀφειμένος τῶν οἰάκων, ἃ δεῖ τοῖς ναύταις, αὐτὸς πράττοι, κινδυνεύειν ἂν συμβαίη τὸ σκάφος· τοῦτο περὶ στρατηγὸς, εἰ ἀποστὰς τοῦ γνώμῃ τι βουλεύειν, ἐπὶ τὰς τῶν στρατιωτῶν καταβαίνοι χρείας. ἡ γὰρ τῶν ἀμεινόνων ἀκυβέρνητος ἀμέλεια τὴν ἀναγκαιοτέραν ἄπρακτον ποιήσει βοήθειαν. ὅμοιον δὴ κρίνω τὸν στρατηγὸν ἐμβ παραβαλέσθαι τῇ ἑαυτοῦ ψυχῇ τὸ τῆς συμπάσης, εἰ πείσεταί τι, δυνάμεως ἀκηδεῖν. εἰ γὰρ ἐν ᾧ [τοῦ σύμπαντος ἡ σωτηρία στρατεύματός ἐστιν, οὗτος οὐδὲν εἰ τεθνήξεται] πεφρόντικε, τὸ πᾶν αἱρεῖται συνδιαφθεῖραι. καὶ ὀρθῶς ἄν τις αἰτιάσαιτο τοῦτον, ὡς ἄπρακτον στρατηγὸν μᾶλλον ἢ ἀνδρεῖον. Ὁ μὲν γὰρ πολλὰ γνώμῃ στρατηγήσας, ἀρκεσθήσεται σεμνυνόμενος ἐπὶ τῇ ἀπὸ ψυχῆς εὐπραγίαις. ὅστις δ᾽ οὕτως ἀπρόκαλός ἐστι, ὥστε εἰ μὴ διὰ μάχης εἰς χεῖρας ἔλθοι τῶν πολεμίων, οὐδὲν αὐτὸν ἄξιον εἰργάσθαι νομίζειν, οὐκ ἀνδρεῖος, ἀλλὰ καὶ τολμηρός ἐστιν: *Imp. si quando ipse decertet, caveat diligenter ne sit audacior; aut potius manum omnino cum hoste non conserat. Nam licet præstabilem fortitudinis operam nauare possit, non tamen tantum suis pugnando proderit, quantum occumbendo oberit. Illius enim prudentia longè anteponenda fortitudini. Nimirum quilibet è populo miles, corporis robore strenuè facere potest, mentis autem prudentiâ benè consulere, haud alius facile queat. Nam quo modo, si gubernator relicto gubernaculo, nauticis remigū*

operis se immisceat, navem in periculo esse contingit: eodem planè modo si Imperator consilia suis dare negligens, ad militaria munera se transferat, rem universam in maximum adducit discrimen, meliorum enim maiorumq; curarum incuriâ, irritum & vanum fiet cùm desiderabitur auxilium. Et sane animum suum induxisse censetur, de rei & exercitus totius interitu minimè esse solicitum: quia scilicet eius, in quo omnium salus versatur, exitium parvi facit, omnes quoque omninò secum unà profligari dolo malo velle videtur, rectéq; quis eum culpauerit ut ignauum magis quàm strenuum aut fortem. Qui enim multa consultò prudenterq; imperat, satis inlustrem rebus bene gestis adipiscetur adoream. At qui adeo ineptus est, ut nisi manū cum hostibus conserendo in eorum manus venerit, nihil se egregium edidisse existimet, non fortis, sed audax & temerarius existimari debet. Optimè: eiusq; sententiæ firmandæ conuenit nomē ipsum quod gerit. Quintilianus Declamat CCCXVII: *Adijce, quòd inter præcipuas virtutes est, imperatorem non pugnare aliquando. Sic extrahitur hostis: sic impetus subitos partis aduersæ frangit mora: sic interclusos commeatibus in deditionem venire fame cogimus. Itaq; herculè militem legimus robustum, legimus iuuenem: imperatorem facimus senem. In illis enim vis corporum & manus sola spectatur, in his consilium & ratio: quæ bona præcedentis ætatis in locum virium subeunt. Ipsum præterea nomen Imperatoris satis significat non exigere manum ipsius. Imperare enim debet & præcipere.* Haud igitur ineptè cauillatur Marcellum Dux Pænus apud Appianum in Annibalicis: Καὶ αὐτοῦ τῷ σώματι ὁ Ἀννίβας ἐπιστὰς, ὡς εἶδε τὰ τραύματα ἐπὶ στέρνων, ἐπῄνεσε μὲν ὡς στρατιώτην, ἐπέσκωψε δὲ ὡς στρατηγόν: *Eius cadavere potitus Annibal postquam aduersa vulnera vidit, ut militem laudauit, sed ut imperatorem cauillatus est.* Nec minus rectè ille apud Plutarch. libro An seni gerend. Resp: Οἱ ῥήτορες Ἀθήνησι Τιμοθέῳ καὶ Ἰφικράτει Χάρητα τὸν Θεοχάρους ἐπαποδύοντες ἀκμάζοντα τῷ σώματι καὶ ῥωμαλέον, ἠξίουν τοιοῦτον εἶναι τὸν τῶν Ἀθηναίων στρατηγόν. ὁ δὲ Τιμόθεος, Οὐ μὰ τοὺς θεοὺς, εἶπεν, ἀλλὰ τοιοῦτον μὲν εἶναι τὸν μέλλοντα τῷ στρατηγῷ τὰ στρώματα κομίζειν· τὸν δὲ στρατηγὸν ἅμα πρόσω καὶ ὀπίσω τῶν πραγμάτων ὁρῶντα, καὶ μηδενὶ πάθει τοὺς περὶ τῶν συμφερόντων λογισμοὺς ἐπιταραττόμενον: *In locum Timothei & Iphicratis oratores Athenienses Charetem Theocharis F. subornantes valido & vigenti viribus corpore virum, talem autumabant debere esse ducem Atheniensium. Ibi Timotheus, non mehercle, inquit, ducem talem oportet esse: sed eum, qui ducis stragula sit portaturus. imperatorem autem eum esse necesse est, qui rem ante gressa & consecutura animo videns, nulla perturbatione sibi rationes eorum quæ sint in rem futura excuti sinat.* Quapropter non abs re, cùm Tacitus in curiâ senectutem suam prætenderet, clamatum à Senatoribus; *decies; Et quis melius quàm senex imperat? decies; Imperatorem te non militem facimus: vicies; Tu iube; milites pugnent*: Vopiscus in vita eius. Ac pruden-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

prudenter Ammianus lib. XXV: *Corporis munus à milite; ab Imp. verò animi poscitur.* Cautè autem Agathias lib. II: de Mermerce: ὃς δὴ γηραιὸς ὢν ἤδη, καὶ ἐκ πλείστου ἄμφω τὼ πόδε πεπηρωμένος, καὶ οἷος μηδὲ ἐφ' ἵππου ὀχεῖσθαι, ὅμως ἐμόχθει ὥσπερ τις νεανίας ῥωμαλεώτατος, καὶ οὐκ ἀπηγόρευε πρὸς τοὺς πόνους, ἀλλὰ φοράδην ἐς τὰς παρατάξεις ἐφοίτα, καὶ ταύτῃ τοὺς μὲν ἐναντίους κατέπληττε, τοὺς δὲ οἰκείους παραινῶν καὶ ἐγκελευόμενος καὶ τὰ πρακτέα ὀρθῶς διαπράττων, πολλὰς ἀνεδήσατο νίκας. οὕτως ἄρα τὸ στρατηγεῖν, οὐ σώματος ῥώμῃ, μᾶλλον μὲν οὖν φρονήσει δοτέον: *Qui quidem cùm iam gravis annis, & à multo tempore vtroq; pede claudus esset, neq; equitare posset, laboribus tamen perinde ac robustißimus aliquis iuuenis vacabat, neque vllos labores detrectabat; sed lecticâ gestatus in aciem prodibat, eaque ratione & hostibus terrorem incutiens, & suos animans atque exhortans, quæque facto opus erat rectè administrans, multas retulit victorias. vsque adeò virtus Imperatoria non corporis robori potius quàm prudentiæ est adscribenda.* Cuius verba seruiunt enucleandis his Velleij libro II: *Nam ipse Cæsar, etiamsi infirmißimus valetudine erat, obibat munia ducis.* Vt & istis Liuii lib. XXIV: *Ibi iterum Scipio lecticulâ in aciem illatus conflixit; nec dubia victoria fuit.* Verùm de hac gestatione etiam alibi plura. Præclarum ergo responsum ducis, apud Plutarchum libro de Fortuna: Ἠρώτα τις Ἰφικράτην τὸν στρατηγόν, ὥσπερ ἐξελέγχων, τίς ἐστιν· οὔτε γὰρ ὁπλίτης, οὔτε τοξότης, οὔτε τ[illegible]στής. κἀκεῖνος, ὁ τούτοις, ἔφη, πᾶσιν ἐπιτάττων καὶ χρώμενος: *Interrogauit qu[illegible]dam reprehendendi animo Iphicratem, quis esset, cùm neq; arma neque arcum, neque cetras ferentium in ordine censeretur. respondit, eum se esse, qui hisce omnibus imperaret atq; vteretur.* Præclarius adhuc Metelli factum, cuius meminit in Sertorio idem Plutarchus: Ὥστε τοὺς στρατιώτας ἀπαγορεύειν, καὶ τοῦ Σερτωρίου μονομαχῆσαι προκαλουμένου τὸν Μέτελλον, βοᾶν καὶ κελεύειν μάχεσθαι στρατηγὸν στρατηγῷ, καὶ Ῥωμαῖον Ῥωμαίῳ· ἀναδυόμενον δὲ χλευάζειν. ὁ δὲ τούτων μὲν, εὖ ποιῶν, κατεγέλα· στρατηγοῦ γάρ, ὡς ἔφη Θεόφραστος, δεῖ θάνατον ἀποθνήσκειν τὸν στρατηγόν, οὐ πελταστοῦ τοῦ τυχόντος: *Adeo vt, Sertorio Metellum prouocante ad duellum, occlamarent iuberentq; milites, dux cum duce, Romanus cum Romano vt congrederetur probrisq; proscinderent detrectantem. quos meritò derisit Metellus. Ducis enim, vt ait Theophrastus, obeunda mors duci est, non gregarii militis.* Ex his liquet vis Apophthegmatis Timothei apud eundem Cherronæum: Τῶν δὲ τολμηρῶν στρατηγῶν τινος τραῦμα τοῖς Ἀθηναίοις δεικνύοντος, Ἐγὼ δέ, εἶπεν, ᾐσχύνθην ὅτι μου στρατηγοῦντος ὑμῶν ἐν Σάμῳ καταπελτικὸν βέλος ἐγγὺς ἔπεσε: *Quodam de audacibus ducibus vulnus acceptum Atheniensibus demonstrante: Me verò, inquit Timotheus, puduit, quod cum ego dux vester in Samo essem; prope me telum catapultæ decidit.* Neque erat cur scriberet in Marcelli vitâ idem Traiani præceptor: Θαυμάζω μὲν ἐν μάχαις τοσαύταις ὅσας ἀποκάμοι τις ἂν καταριθμῶν, μηδὲ τρω-

θεντα τ' Ἀννίβαν: *Admiror in tot conflictibus quot deficiat diem recensentem, ne vulnus quidem accepisse Annibalem.* Scire enim debebat, minimè ignorasse munus imperatorium, cuius haud etiam ignarus, ita scribens epistolâ, ad Antonium Brutus, *Non debemus cuiquam videri nimium vitæ cupidi, cùm accidere nobis nihil possit sine pernicie & confusione omnium rerum.* Iustissimumque esse Ciceronis dictum Philipp. XII: *Etenim qui multorum custodem se profiteatur, eum sapientes sui primum capitis aiunt custodem esse oportere.* Egregio elogio mactat Iulianum Imp. Marcellinus lib. XVI: *Erat prouidus & cunctator: quod præcipuum bonum in magnis ductoribus, opem ferre solet exercitibus & salutem.* Quam virtutem, si perseuerasset, haud quaquam incurrisset hanc Aur. Victoris notam: *Audax plus quàm Imperatorem decet, cui salus propria cum semper ad securitatē omnium, tum maximè in bello conseruanda est.* Quocirca non immeritò castigatur à Panegyrista Constantinus: *Laudare me existimas Imp. cuncta quæ in illo prælio feceris? Ego verò iterum queror. Prospexeras omnia, disposueras omnia; vniuersa summi Imperatoris officia compleveras: cur ipse pugnasti? cur te densissimis hostium globis miscuisti? cur salutem Reip. in pericula tanta misisti? An nescire nos putas quod dum nimio rapereris ardore in media hostium tela deveneras, & nisi viā tibi cædibus aperuisses, spem totius generis humani & vota deceperas? Quid tibi Imp. cū inferiore fortuna? toto quippe impetu ferebare, torrēti simi[illegible]uni, quē abruptæ radicitus siluæ & cōuulsa funditus saxa sequerentur. Illos pugnare fas est quib. suo cuiusq; fato aut vincendū est, aut cadendū; tu, cuius ex vitâ omniū fata pendēt, ad vllum discrimen accedas? inter tot tela gladiosq; versere? Quis hoc à te exigit? aut quis pati possit; vt quicquam in te belli casibus liceat? Deceat te Imp. hostem ferire? Imò non decet laborare. Spectans ex edito monte Xerxes nauale certamen; Augustus aliud agens vicit apud Actium. Fuit etiam qui sublatus in scalas invicem nexas concurrentes eminus vidit exercitus; vt ne interesset periculo, & adesset eventui. Ignaua, inquies, exempla! Sed tuta: grauiorq; metus est periculi tui quàm lætitia victoriæ.* Vergitque potiùs in vituperium Alexandri quàm laudem Curtianum istud lib. III: *Alexander non ducis magis quàm militis munera exequebatur; opimum decus cæso rege expetens.* Magis adhuc illa Iustini lib. XII: *Alexander autem periculosissima quæque aggrediebatur; & ubi confertissimos hostes acerrimè pugnare conspexisset, eo se semper immergebat; periculaque sua esse, non militum volebat.* Certè multipliciter carpitur Germanus ab Agathiâ libro quinto, cùm de eo tradit: Τότε δὴ οὖν ὁ Γερμανὸς, (ἅτε δὴ νεώτατος καὶ οὔπω ἐντελῶς τὰς τῆς φύσεως ἐπέχειν ὁρμὰς καὶ ἐγκατείργειν δυνάμενος, ἀλλὰ πλέον τοῦ προμηθοῦς καὶ βεβηκότος τῷ φιλοδοξοῦντι τοῦ τρόπου καὶ προθυμουμένῳ πέρα τοῦ μετρίου ἐγκείμενος) ἀφειδῶς ἐπῄει τοῖς πολεμίοις καὶ προὐκινδύνευε, οὐ στρατηγικῶς ἐπείγων καὶ διατάττων,

των, ἀλλὰ στρατιωτικώτερον συμπλεκόμενος· τῷ γοῦν ἄρα καὶ πλήττεται βέλει τὸν μηρόν, ὡς μικροῦ δεῖν μελῆσαι ἀπόμαχος ἔσεσθαι· πλὴν ἀλλ' ἡ τῶν ἐφεστηκότων πραγμάτων ἀνάγκη, καὶ τὸ μέγεθος τοῦ ἐγχειρήματος, ἐγκρατέστερα τῆς ὀδύνης γεγένηται· καὶ οὐ πρότερον ἀνῆκεν αὐτός τε μοχθῶν καὶ τοῖς ἄλλοις ἐγκελευόμενος, πρὶν σφόδρα ζημιῶσαι τὸ δυσμενὲς καὶ πολλοὺς ὅσους διαχειρίσασθαι: *Tum verò Germanus, vtpote admodum iuuenis, quique nondum perfectè impetus naturæ frenare compescereque poterat, sed gloriæ cupiditati audaciæque magis quàm prudentiæ securitatique vltra modum addictus, intrepidè hostes adortus est, conflictusque discrimen adiit, non præfecti in morem vrgens incitansque & mandans, sed ipse instar militis manus conserens. vnde & sagittâ femur ictus est, ita vt parum abfuerit, quin ei pugnâ excedendum esset. præsentis tamen status necessitas & rei quam aggressus erat magnitudo, dolorem vicit; neque prius destitit & ipse pugnare & aliis animos addere, quàm ingenti damno hostes affecisset, plurimique ex iis essent cæsi:* Maculamque grandem addit Herulo idem auctor libro I: Φούλκαρις γὰρ ὁ τῶν Ἐρούλων στρατηγὸς ἀνδρεῖος μὲν δήπου, καὶ οὐδὲν ὅ, τι πολέμιον ἐπεφύκει δειμαίνειν, θρασὺς δὲ καὶ ταραχώδης, καὶ τὸ δραστήριον οὐ μάλα ἐν δέοντι κεκτημένος, στρατηγοῦ τε καὶ ἡγεμόνος, οὐ τὸ κοσμεῖν καὶ διατάττειν τὴν φάλαγγα γνώρισμα εἶναι ἡγεῖτο, ἀλλ' εἴπου προφανὴς ἐν μάχῃ καὶ προαλάμενος, θυμῷ τε ἀθρόον ἐμβαλὼν ἐς τοὺς ἀντιπάλους, ἔπειτα αὐτουργήσοι τὰ πολέμια, ταύτης γε ηὔχει καὶ ἐβρενθύετο: *Fulcaris enim Herulorum dux, strenuus quidem ille, nihilque planè hosticum formidare solebat, audax verò & inordinatus erat, & ad res gerendas exequendasque non ita benè comparatus. Neque præfecti ac ducis decus esse censebat, aciem instruere atque disponere: sed sicubi ipse in prælio conspicuus aliosque præcurrens magnoque impetu & ardore animi in hostem ferretur, suisque ipse manibus pugnam cum hoste consereret, hoc verò sibi magnæ laudi ducebat, valdeque eo nomine gloriabatur.* Prudēter igitur Pausanias in Messenic: Ὁ γὰρ Εὐφαὴς πλέον τι ἢ βασιλέα εἰκὸς ἦν, προθυμούμενος, καὶ ἀφειδῶς τοῖς περὶ τὸν Θεόπομπον ἐγκείμενος, τραύματά τι καὶ πολλά τε οὐκ ἰάσιμα λαμβάνει: *Ipse Euphaës audacius quam regem decebat, & intemperantius in Theopompi cohortem inuectus vulnera multa & ea lethalia accepit.* Nec insipientius Halicarnassæus Antiq. lib. VIII: Τύλλος δὲ Ἄττιος ἔχων τοὺς ἐρρωμενεστάτους καὶ θρασυτάτους Οὐολούσκων, ἐμέσε αὐτῷ χωρεῖ. καὶ πολλὰ ἔργα γενναῖα ἀποδειξάμενος. ἦν μὲν γὰρ ἀγωνιστὴς μὲν πολέμων σφόδρα ἄλκιμος στρατηγῆσαι δὲ οὐχ ἱκανός· ὑπὸ κόπου τε καὶ πλήθους τραυμάτων καταπονηθεὶς ἀποθνήσκει: *Occurrit Tullus Attius cum valentissimis Volscorum & audacissimis; editisque multis ac strenuis facinoribus (erat enim pugnator fortis & manu promptus; sed copiis ducendis minus idoneus) tandem labore fessus oppletusque vulneribus occumbit.* Haud iniuriè ille enim demum idoneus ducatui, cui perpetuò in memoriâ; à fato suo exitium etiam pendere totius exercitus. à fato? imò à vulnere. à vulnere?

nere? imò à fama eius. Casuum horum exempla in omni sparsa historiâ. Queritur Pausanias in Laconic: Κλεόμβροτος δὲ αὐτὸς γενόμενος ἀνὴρ ἀγαθὸς, ἀρχομένης ἔτι ἔπεσε τῆς μάχης. μάλιστα δέ πως ἐπὶ πταίσμασιν ἐθέλει μεγάλοις παραιρεῖσθαι τὸν ἡγεμόνα ὁ δαίμων. καθὰ δὴ καὶ Ἀθηναίων ἀπήγαγεν Ἱπποκράτην τε τὸν Ἀρίφρονος στρατηγοῦντα ἐπὶ Δηλίῳ, καὶ ὕστερον ἐν Θεσσαλίᾳ Λεοσθένην: *Et ipse quidem Cleombrotus in primâ acie fortiter dimicans occubuit. Plerumq; sanè in magnis cladibus Numen ducem ante alios è medio tollere solet: sicuti & Atheniensibus Hippocratem Ariphronis filium ad Delium, iisdem in Thessaliâ Leosthenem eripuit.* Nixaq; experientiæ sustentaculo interrogatio Beati Chrysostomi in caput VI. Matthæi, Homilia XXI: Ὅταν γὰρ ὁ κυβερνήτης ὑποβρύχιος γένηται, καὶ ὁ λύχνος σβεσθῇ, καὶ ὁ ἡγεμὼν αἰχμάλωτος γένηται, ποία λοιπὸν ἔσται τοῖς ὑπηκόοις ἐλπίς; *Quando enim lucerna extinguitur, quando gubernator mergitur, quando dux ipse capitur, quæ tandem subditis supererit spes salutis?* Plenum proin sapientiæ consilium Isocratis, Epistolâ ad Philippum Macedoniæ regem: Ἡγοῦμαι δέ σοι συμφέρειν μιμεῖσθαι τὰς πόλεις, ὃν τρόπον διοικοῦσι τὰ περὶ τοὺς πολέμους. ἅπασαι γὰρ, ὅταν στρατόπεδον ἐκπέμπωσιν, εἰώθασι τὸ κοινὸν καὶ τὸ συμβουλευόμενον ὑπὲρ τῶν ἐνεστώτων, εἰς ἀσφάλειαν καθιστάναι. διὸ δὴ καὶ συμβαίνει μηδεμιᾶς ἀτυχίας συμπεσούσης, αἱρεῖσθαι καὶ τὴν δύναμιν αὐτῶν, ἀλλὰ πολλὰς ὑποφέρειν δύνασθαι συμφορὰς, καὶ πάλιν ἑαυτὰς ἐκ τούτων ἀναλαμβάνειν. ὃ καὶ σὲ δεῖ σκοπεῖν, καὶ μηδὲν μεῖζον ἀγαθὸν τῆς σωτηρίας ὑπολαμβάνειν, ἵνα καὶ τὰς νίκας τὰς συμβαινούσας κατὰ τρόπον διοικῇς. ἴδοις δ᾽ ἂν καὶ Λακεδαιμονίους, περὶ τῆς τῶν βασιλέων σωτηρίας πολλὴν ἐπιμέλειαν πεποιημένους, καὶ τοὺς ἐνδοξοτάτους τῶν πολιτῶν φύλακας αὐτῶν καθιστάντας. οἷς αἴσχιόν ἐστιν ἐκείνους τελευτήσαντας περιιδεῖν, ἢ τὰς ἀσπίδας ἀποβαλεῖν. ἀλλὰ μὴν οὐδ᾽ ἐκεῖνά σε λέληθεν, ἃ Ξέρξῃ τε τῷ καταδουλώσασθαι τοὺς Ἕλληνας βουληθέντι, καὶ Κύρῳ τῆς βασιλείας ἀμφισβητήσαντι συνέπεσεν. ὁ μὲν γὰρ τηλικαύταις ἥτταις καὶ συμφοραῖς περιπεσὼν, ἡλίκας οὐδεὶς ἄλλος οἶδε γενομένας, διὰ τὸ περιποιῆσαι τὴν αὐτοῦ ψυχὴν, τήν τε βασιλείαν κατέσχε, καὶ τοῖς παισὶ τοῖς ἑαυτοῦ παρέδωκε: καὶ τὴν Ἀσίαν οὕτω διῴκησεν, ὥστε μηδὲν ἧττον αὐτὴν εἶναι φοβερὰν, ἢ πρότερον. Κῦρος δὲ νικήσας ἅπασαν τὴν βασιλέως δύναμιν, καὶ κρατήσας τῶν πραγμάτων διὰ τὴν αὐτοῦ προπέτειαν, οὐ μόνον αὐτὸν ἀπεστέρησε τηλικαύτης δυναστείας: ἀλλὰ καὶ τοὺς συνακολουθοῦντας εἰς τὰς ἐσχάτας συμφορὰς κατέστησεν. ἔχοιμι δ᾽ ἂν παμπληθεῖς εἰπεῖν, οἳ μεγάλων στρατοπέδων ἡγεμόνες γενόμενοι, διὰ τὸ προδιαφθαρῆναι, πολλὰς μυριάδας αὐτοῖς συναπώλεσαν: *Eam potius in gerendis bellis rationem tibi sequendam censeo, quâ urbes vtuntur. Nam hæ omnes, quum aliquo mittunt exercitus, Rempublicam & Senatum de rebus deliberantem, in tuto collocare solent. Vnde id etiam evenit, vt, si qua plaga fuerit accepta, non tamen vnà vires omnes amittant: sed & multas clades perferre & opes suas recuperare poßint. Quod & tibi proposi-*

tum esse

rum esse debet: neq. vllum salute maius esse bonum, existimandum: vt etiam victorijs, quæ contigerint, rectè vti queas. Non vides quanta sit Lacedæmoniorum de regum incolumitate solicitudo? adeò vt clarissimi quique ciues eos tueri soleant: quibus turpius est à capite regis pericula non depulisse, quàm clypeum abiecisse. Neq. illa etiam ignoras, quæ Xerxi Græcos opprimere seruitute conato, & Cyro Persicum regnum sibi vendicare aggresso, acciderunt. Alter enim tantis prælijs victus, tot cladibus affectus, vt nullum simile exemplum quisquam norit; tamen quia vitam conseruarat, non ipse modo regnum recuperauit, sed idem filiis suis reliquit; & Asiam ita firmauit, vt nihilo minus sit, quam prius formidanda. Cyrus autem, victis omnibus regis exercitibus, cùm summâ rerum potitus esset: temeritate suâ non seipsum duntaxat tanto imperio priuauit, sed & milites suos in extremum discrimen adduxit. Innumeros commemorare possem, qui, quum maximorum exercituum duces essent, quia ipsi immaturè perierunt, vnà secum innumeros in exitium traxerunt. Sic satis verbosè Græculus ille senex. At Laconicè Panegyrista Constantino Cōstantii filio: *Cladem suam, quamuis multi pereant, vulgus ignorat compendium est devincendorum hostium, duces sustulisse.* Nec ineptè Quintilianus Declam. CCCXVII: *Quantum Resp. detrimenti, quantum lacrimarum, quantum luctus amisso duce haberet, & fractis militum animis, & inclinatâ in posterum spe?* Quid ni? Legimus apud Silium lib. X. versu. 309:

Postquam spes Italum mentesq. in Consule lapsæ,
Ceu truncus capitis; sæuus exercitus armis
Sternitur, & victrix toto furit Africa campo.

Comparatio elegans, sed & vera. Vnde apud Polyænū libro III: Ἰφικράτης τὴν σύνταξιν τῶν στρατοπέδων εἴκαζε τῷ σώματι· θώρακα ἐκάλει τὴν φάλαγγα· χεῖρας τοὺς ψιλοὺς· πόδας, τὴν ἵππον· κεφαλὴν τὸν στρατηγόν. τὰ μὲν δὴ ἄλλα, ὅταν ἐπιλείπῃ, χωλὸν, καὶ πηρὸν τὸ στρατόπεδον. ὅταν δὲ ὁ στρατηγὸς ἀπόληται, τὸ πᾶν ἄχρηστον γίνεται: *Iphicrates ordinationem exercituum humano corpori assimilabat. Pectus phalangem appellabat, manus levis armaturæ milites, pedes equitatum, caput ducem. Reliquorum aliquod si desit, claudum & mancum exercitum esse: sin deficiat dux, totum inutilem discedere.* Nihil dicere præter verum, patet ex istis Curtij libr. IV: *Interim ad Mazæum superati regis fama perv nerat. itaq. quamquam validior erat, fortunâ tamen partium territus, perculsis languidius instabat. Parmenio ignorabat quidem caussam suâ sponte pugnæ remissæ, sed occ sione vincendi strenuè est vsus &c.* De Cosso quoque Livius. lib. IV: *Caputq. abscissum victor spiculo gerens, terrore cæsi regis hostes fundit. Itaq. equitum quoq. fusa acies, quæ vna fecerat anceps certamen.* De Romanis à Tarentino impugnatis idem lib. XXVI: *Ita in medio circumuenta Romana nauis capitur. hinc ceteris terror iniectus, vt præ-*

toriam nauem captam videre, fugientesque passim, aliæ in alto mersæ, aliæ in terram remis abreptæ mox prædæ fuere. Sed & cæso Flaminio scribit idem Patauinus lib. XXII: *Spoliare cupientem triarij obiectis clypeis arcuere. Magnæ partis fuga inde primum cæpit: & iam nec lacus, nec montes obstabant pauori. per omnia arcta præruptaque veluti cæci euadunt; armaque & viri super alium alij præcipitantur. pars magna, vbi &c.* Transcriptionem quoque meretur lemma Epitomæ libri LXXV: *L. Porcius Consul rebus prosperè gestis, fusisque aliquoties Marsis, dum castra eorum expugnat, cecidit. ea res hostibus victoriam eius prælij dedit.* Inde, tanquam si axioma esset, pronuntiat idem Liuius de morte Genutij trib. pleb. lib. II: *Tandem qui obuersati vestibulo tribuni fuerant, nuntiant domi mortuum esse inventum. quod vbi in totam cōcionem pertulit rumor; sicut acies funditur duce occiso, ita dilapsi passim alij alio.* Iure igitur Anguem heîc imitetur exercitus noster, ὅπως γὰρ ἂν περιστάσεσι καὶ πληγαῖς ὁ ὄφις συνέχηται, τὴν ἑαυτοῦ φυλάττει κεφαλὴν ἀβλαβῆ: *Etenim quibuscumque aduersis casibus ac plagis serpens prematur, incolume atque illæsum caput servat*: Isidorus Pelusiota libro I. Epist. CXXXVI. Qui idem tamen etiam æmulabitur venatores margaritarum Indicarum ducem suum sequentium; quorum mentio Aeliani lib. XV. de Animal. cap. VIII: Ἀγώνισμα δὲ ἄρα ποιοῦνται συλλαβεῖν αὐτὸν οἱ κολυμβηταὶ οἱ ὕφυδροι. τούτου γὰρ ἡρημένου, καὶ τὴν ἀγέλην αἱροῦσι πᾶσαν, ἐρήμην, ὡς ἂν εἴποι τις, καὶ ἀπροστάτευτον οὖσαν. ἀτρεμεῖ γὰρ καὶ οὐκ ἔτι πρόεισιν οἷα δήπου ποίμνη τὸν νομέα ἀφῃρημένη κατά τινα τύχην ἐχθράν. ἕως δὲ διαφεύγει καὶ μάλα γε σοφῶς ἐξελίττει, καὶ προηγεῖται, καὶ σώζει τὸ ὑπήκοον: *Summa contentione vrinatores ideò certant ad capiendum gregis ducem, quod eo capto, cunctum gregem rectione orbatum, non loco se mouentem, assequuntur: quàm diu quidem rex fugiendo elabi potest, sapienter eas regit, & conseruat &c.* Quippe cùm in ductore militum adhuc longius se extendat ea vis; ac mors eius vel mendacio ficta vel falsò credita exercitum vnà penè exanimet. Notabilis casus Pyrrhi, qui arma sua regia alteri induerat, apud Plutarchum in vita eius: Καὶ γὰρ ἡ διάμειψις τῶν ὅπλων ἐν καιρῷ πρὸς σωτηρίαν αὐτοῦ γέγονεν, ἣ τοῦ βασιλέως ὀλίγον ἐδέησεν ἀνατρέψαι τὰ πράγματα καὶ διαφθεῖραι τὴν νίκην. πολλῶν γὰρ ἐφιεμένων τοῦ Μεγακλέους, ὁ πρῶτος πατάξας καὶ καταβαλὼν αὐτὸν ὄνομα Δεξόος, ἀφαρπάσας τὸ κράνος καὶ τὴν χλαμύδα, τῷ Λαιβίνῳ προσίππευσεν, ἀναδεικνύων ἅμα καὶ βοῶν ἀνῃρηκέναι τὸν Πύρρον. ἦν οὖν παρὰ τὰς τάξεις τῶν λαφύρων περιφερομένων καὶ ἀναδεικνυμένων, τοῖς τε Ῥωμαίοις χαρὰ μετ᾽ ἀλαλαγμοῦ, καὶ τοῖς Ἕλλησιν ἀθυμία καὶ κατάπληξις. ἄχρις οὗ μαθὼν ὁ Πύρρος τὸ γιγνόμενον παρήλαυνε γυμνῷ τῷ προσώπῳ, τήν τε δεξιὰν ὀρέγων τοῖς μαχομένοις καὶ τῇ φωνῇ σημαίνων ἑαυτόν: *Etenim armorum commutatio in tempore fuit quidem regi salutaris, verum res eius penè euertit, & conuulsit victoriam. Siquidem quum peterent multi Megaclem, qui princeps cum*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

ceps eum perculsit & prostrauit mortuum, Dexter nomine, caßide detractâ & chlamyde advolat ad Albinum, ostendens simul ea & vociferans interfecisse se Pyrrhum. Dum ita per ordines transferuntur & ostentantur ea spolia; exultantes Romani tollunt clamorem; Græcos perplexitas & consternatio occupat, quousque cognitâ re Pyrrhus nudo capite obequitat aciem, dextram porrigens prœliantibus, & qui esset, voce significans. Nec immemorabile istud de Scipione Liuii libro XXV: *Pugnanti hortantiq; imperatori & offerenti se vbi plurimus labor erat, latus dexterum lanceâ traijcitur: cuneusq; is hostium, qui in confertos circa ducem impetum fecerat, vt exanimem labentemq; ex equo Scipionem vidit, alacres gaudio cum clamore per totam aciem nuntiantes discurrunt, imperatorem Rom. cecidisse. Hæc peruagata paßim vox, vt & hostes haud dubiè pro victoribus, & Romani pro victis essent, fecit. Fuga confestim ex acie duce amisso, fieri cœpta est.* Quæ cùm ita sint, nemini ambiguum est, vtilissimũ esse quod instillat Duci Onosander cap. XXIII. nempe si norit aduersariorum ducem curare in parte diuersâ, clarè vociferare, sic ut uterque exercitus exaudiat, Τέθνηκεν ὁ τῶν πολεμίων στρατηγός: *Occubuit hostium Imperator.* cuius rationes ibidem vide. Nam non defuisse qui id etiam fecerint, docemur ex Frontini Stratagematis lib. II. cap. IV: *Val. Læuinus aduersus Pyrrhum, occiso quodam gregali, tenens gladium cruentum, exercitui vtriq; persuasit Pyrrhum interemptum. Quãobrem hostes destitutos se ducis morte credentes, consternati à mendacio, se pauidi in castra receperunt.* Eodem penè effectu Iugurtha apud Sallustium: *Dein Numida cognito Bocchi adventu, clam cum paucis ad pedites convertit. Ibi Latinè (nam apud Numantiam loqui didicerat) exclamat, nostros frustra pugnare; paulò ante Marium suâ manu interfectum. simul gladium sanguine oblitum ostendere, quem in pugnâ satis impigrè occiso pedite nostro cruentaverat. Quod vbi milites accepere, magis atrocitate rei, quàm fide nuncij terrentur: simulq; barbari animos tollere & in perculsos Romanos acrius incedere. Iamq; paulatim à fugâ aberant, cum &c.* Perniciosior hæc opinio Parthis, de quibus sic Tacitus lib. VI. Annal: *Inter quæ Pharasmanes Orodesq; dum strenuis adsunt, aut dubitantibus subveniunt, conspicui, eoq; gnari, clamore, telis, equis concurrunt. Instantius Pharasmanes. nam vulnus per galeam adegit, nec iterare valuit, prælatus equo. & fortißimis satellitum protegentibus saucium. Fama tamen occisi falsò credita, exterruit Parthos, victoriãq; cõcessere.* Aeq; exitiosa castris Scleri, cuius meminit tomo III. Zonaras: Καὶ πρῶτος ἔφθη παίσας τὸν Φωκᾶν ὁ Σκληρὸς, ὡς μὲν ἔνιοι λέγουσι, κορύνῃ κατὰ τῆς κεφαλῆς· ὡς δ' ἕτεροι, ξίφος ἐπανατείνας αὐτοῦ, τοῦ δὲ κλιθέντος πρὸς θάτερον μέρος, καὶ τὴν πληγὴν ἐκκλίναντος ἔφθασε τὸ τοῦ ξίφους ἄκρον τὸ οὖς ἐκτεμεῖν τοῦ ἵππου τοῦ Φωκᾶ. ὁ δέ γε Φωκᾶς ἀντέπληξε τὸν Σκληρὸν κορύνῃ κατὰ τῆς κεφαλῆς, καὶ ὁ πληγεὶς σκοτοδινιάσας τῷ τοῦ ἵππου τραχήλῳ ἐπέπεσεν, ὃν οἱ περὶ

αὐτὸν κακῶς ἔχοντα θεασάμενοι, καὶ τῷ ἐκ τῆς πληγῆς αἵματι πεφυρμένον περιστάντες συνέσχον, καὶ ἀπήγαγον εἰς πηγήν. ἀνακτησόμενοί τε λειποψυχοῦντα τὸν ἄνδρα τῷ ὕδατι, καὶ τὸ καταρρεῦσαν τοῦ αἵματος ἀπορρύψαντες. καὶ τοῦ ἵππου ἐκεῖνον ἀποβιβάσαντες, ἐποίουν τὰ εἰρημένα. ἐν τούτῳ δ᾽ ὁ ἵππος ὁ τοῦ σκληροῦ τὸν κατέχοντα ἐκφυγὼν, καὶ ἀποσκιρτήσας ἐπιβάτου χωρὶς, ἐκρόαινεν ἀνὰ τὸ στρατόπεδον αἵματι τὴν χαίτην διάβροχος, ὃν ἰδόντα τὰ τοῦ σκληροῦ στρατεύματα (ἐπίσημος γὰρ ἦν ὁ ἵππος, κεκλημένος αἰγύπτιος) καὶ οἰηθέντα πεσεῖν τὸν αὐτῶν ἡγεμόνα, ἀκρατῶς ὡρμήκεσαν πρὸς φυγήν. κατανοήσας δὲ τὸ γινόμενον ὁ Φωκᾶς, ἐπέστη τοῖς φεύγουσι, τοὺς οἰκείους παραθαρρύνας, καὶ πολλοὶ μὲν ἀνῃροῦντο ἀπὸ τῶν ἀντιπολεμίων, πολλοὶ δὲ καὶ ἡλίσκοντο, πλείους δ᾽ ὑπ᾽ ἀλλήλων ἐκτείνοντο συμπατούμενοι: *Sclerus prior, vt quidam tradunt, clauam in Phocæ caput impegit: vt alij, ensem in eum librauit, qui cum ictum declinasset, extremo ense aurem equi eius resecuit. At Phocas contra Scleri capiti clauam ita illisit, vt obortâ vertigine in equi collum prolapsum & cruentatum satellites eriperent, ac destitutum viribus equo depositum, sanguine absterso ad fontem recrearent. Interea eius equus, dum illi hac cura occupantur, elapsus eius manibus à quo tenebatur, sine sessore in castris iubâ sanguine manante exultans, effecit vt Scleri exercitus eo agnito (insignis enim erat, nomine Aegyptius) ducem cecidisse putans, effusè fugeret. Quâ occasione Phocas arreptâ, suosq; cohortatus fugientes persequitur, multos cædit, multos capit: plures etiam à se inuicē conculcati, perierunt.* Sic ille; quibus subnectenda isthæc Dionysij de Romulo, relato quidem ob vulnus intra mœnia, sed statim redeunte ad suos, libro secundo Antiquitatum: Καὶ τοῦ Ῥωμύλου (ῥᾷον γὰρ ἤδη ἐκ τοῦ τραύματος) ἐκβοηθήσαντος ὡς εἶχε τάχους, ἐγίνετο ἀντίστροφος ἡ τοῦ ἀγῶνος τύχη, καὶ πολλὴν ἔχουσα τὴν μεταβολήν. οἱ μέν γε φεύγοντες, ὡς τὸν ἡγεμόνα ἐκ τοῦ ἀπροσδοκήτου εἶδον, ἀναλαβόντες ἑαυτοὺς ἐκ τοῦ προτέρου δέους, εἰς τάξιν καθίσταντο, καὶ οὐκ ἔτι ἀνεβάλλοντο μὴ ὁμόσε τοῖς ἐχθροῖς χωρεῖν· οἱ δὲ τέως κατείργοντες αὐτοὺς, καὶ μηδεμίαν οἰόμενοι μηχανὴν εἶναι τὸ μὴ οὐ κατὰ κράτος τὴν πόλιν αὐτῶν ἁλῶναι, ἐπειδὴ τὸ αἰφνίδιόν τε καὶ παράδοξον ἐθεάσαντο τῆς μεταβολῆς, περὶ σωτηρίας αὐτοὶ ἑαυτῶν ἐσκόπουν: *Cumque Romulus, qui se iam recollegerat ex vulnere, ad opem suis ferendam celeritate quantâ poterat maximâ ex vrbe aduolaret; confestim mutata est fortuna partium. qui enim modò fugiebant, vt ducem suum ex insperato viderunt, receptis è recēti metu animis, ordinibusque instauratis, sine morâ manus cum instantibus conseruerunt: & qui fugientes intra mœnia compellebant, nec vllum obstare machinamentum putabant quò minus vrbe vi potirentur, ad tam repentinam & inopinatam mutationem ipsi de sua salute circumspicere cœperunt.* Quin solo vulnere Ducis labi animis militem, etiam abundè confirmet vnica historia Liuii. Libro enim III visitur: *Vulnere accepto ægrè à circumstantibus ereptus, & suorum animos turbauit, & ferociores hostes fecit.* Lib. XXI: *Vt vero An-*

rò Annibal ipse, dum murum incautius subit, aduersum femur tragulâ grauiter ictus cecidit; tanta circa fuga ac trepidatio fuit, vt non multum abesset, quin opera ac vineæ desererentur. Eodem adhuc: *Equestre prælium interim commissum: in quo, quia Annibal saucius pugna excessit, pauore hostibus iniecto, defensum egregiè præsidium est.* Lib. XXIV: *Ibi signis collatis pugnatum per quatuor fermè horas; egregieq. vincentibus Romanis signum receptui datum est; quod Cn. Scipionis femur tragula confixum erat: pauorq. circa eum ceperat milites, ne mortiferum esset vulnus.* Lib. XXVI: *Et suppressit impetum Romanorum vulnus Imperatoris Appij Claudij; cui suos ante prima signa adhortanti, sub læuo humero summum pectus gæsâ ictum est.* Lib. XXVII: *Non tamen omisere pugnam Fregellani, donec integri Consules hortando, ipsiq. ex parte pugnando rem sustinebant. Sed postquam vulneratos ambos Coss. Marcellum etiam transfixum lanceâ prolabentem ex equo moribundum videre; tum & ipsi &c.* Post aliquammulta: *Annibal magnum terrorem hostibus morte Consulis vnius, vulnere alterius iniectum esse ratus; ne cui deesset occasioni &c.* Lib. XXX: *Sed donec stetit ante signa Mago, gradum sensim referentes ordines tenorem pugnæ seruabant. postea quam femore transfixo cadentem, auferriq. ex prælio propè videre, extemplo in fugam omnes conuersi &c.* Sed ne vnius testimonij auctoritate stare videamur; subveniemus ipsi voce Taciti, libro V. Histor: *Ac fortè Ciuilis lapsu equi prostratus: creditâ per vtrumq. exercitum famâ, vulneratum aut interfectum; immanè quantum suis pauoris, & hostibus alacritatis indidit.* Aduocabitur item Xenophon lib. VII. Ἑλληνικῶν: Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι μάλα ἀθύμως εἶχον, τετρωμένον μὲν ὁρῶντες τὸν Ἀρχίδαμον, ἀκηκοότες δὲ τὰ ὀνόματα τῶν τεθνηκότων, ἀνδρῶν τε ἀγαθῶν καὶ σχεδὸν τῶν ἐπιφανεστάτων: *E contra Lacedemonii perquàm deiectis erant animis, qui vulneratũ Archidamum cernerent, & interfectorum audijssent nomina, virorum fortium ac prope clarissimorum.* Circumspectè. nam etiam cuiuslibet præfecti prætereà egregii mors exercitui noxia. Liuius lib. II. de L. Fabio: *Sensit vtraq. acies vnius viri casum; cedebatq. inde Romanus.* Dixi quod volui, simulatq; appẽdiculę vicẽ præstiterit D. Chrysost. Homil. III. ad Thessal. I. ca. III: Οὐ γὰρ οὕτως ἐπὶ τοῖς οἰκείοις πειρασμοῖς, ὡς ἐπὶ τοῖς τῶν διδασκάλων θορυβοῦνται: οὐδὲ γὰρ οὕτως ἐπὶ τῶν οἰκείων θορυβεῖται πειρασμῶν στρατιώτης, ὡς ὅταν τὸν στρατηγὸν ἴδῃ βεβλημένον: *Non tam discipuli suis quàm magistrorum conturbantur tentationibus: neque enim miles adeo conturbatur suis tentationibus, vt quandum viderit sauciatum Ducem.* Obsignabit autem hæc omnia character Iosephi, qui, narrato penè occisum Dauidẽ ab Acmone, subiicit lib. VII c. X. Antiq: Ἤνεγκε δ' ἐπὶ τῷ παρ' ὀλίγον κινδυνεῦσαι τὸν βασιλέα χαλεπῶς τὸ πλῆθος. καὶ οἱ ἡγεμόνες ὥρκωσαν αὐτὸν μηκέτι μάχην ἀπαντῆσαι σὺν αὐτοῖς, μὴ διὰ ἀνδρείαν καὶ προθυμίαν παθών τι τῶν δεινῶν, στερήσῃ τὸν λαὸν τῶν δι' αὐτὸν ἀ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

γαθῶν, ὅσα τε ἤδη παρέσχηκε, καὶ ὅσων ἔτι μεθέξουσι πολλῷ βιώσαντος χρόνον: *Quo Regis periculo grauiter commotus est exercitus, & duces iureiurando eum deuinxerunt, ne in posterum cum alijs interesset prælio, ne, si propter fortitudinem & audaciam humanam aliquid ei contingeret, populus eâ felicitate, quã ex ipsius administratione percipiebat, orbaretur*. Hinç nihil antiquius prudentioribus, quàm Ducis occisi corpus occultare. De Petili[o] Cos. Livius lib. XLI: *Ipse dum incautus ante signa obuersatur, missili traiectus cecidit. Nec hostes ducem occisum senserunt; & suorum pauci qui viderant, haud negligenter; vt qui in eo victoriam verti scirent, corpus occultavere*. Nec aliter capienda eiusdem auctoris lib. III: *Iam in vestibulum perruperant templi, cum P. Valerius inter primores pugnam ciens interficitur. P. Volumnius Consularis vidit cadentem. is dato negotio suis, vt corpus obtegerent, ipse in locum vicemque Consulis prouolat: præ ardore impetuq; tantæ rei sensus non pervenit ad militẽ. prius vicit quã se pugnare sine duce sentiret*. Quæ postrema minimè oscitanter prætereunda. vix enim inveniemus vicisse sine duce militẽ, nisi irâ & indignatione ita recenti, vt sensum mali sui minimè aut sentiret aut perpenderet. Polybius lib. II: Ἐν δὲ τούτῳ τῷ καιρῷ συνέβη Γάϊον μὲν τὸν ὕπατον παραβόλως ἀγωνιζόμενον, ἐν χειρῶν νόμῳ τελευτῆσαι τὸν βίον, τὴν δὲ κεφαλὴν αὐτοῦ πρὸς τοὺς βασιλέας ἐπαναχθῆναι τῶν κελτῶν. τοὺς δὲ τῶν ῥωμαίων ἱππεῖς κινδυνεύσαντας ἐρρωμένως, τέλος ἐπικρατῆσαι τοῦ τόπου, καὶ τῶν ὑπεναντίων: *Hoc in loco C. Atilius Consul temerè & audacter dimicans occiditur, caput eius ad Gallorum reges delatum. Romanorum equites haud ob eam rem cecidere animis, sed longè atrocius prælio incumbentes tandem non solum collem tutati sunt, verùm etiam Gallorum equitatum omnem fuderunt*. Liuius libro IX: *In Imperatorem Samnitium, insignem inter suos cientem pugnã magister equitum Romanus infestâ cuspide ita permisit equum, vt vno ictu exanimem equo præcipitaret: nec vt fit, ad ducis casum perculsa magis quàm irritata est multitudo omnis*. Curtius de Alexandro, qui saltu in vrbem hostiũ plenam se demiserat, lib. IX: *Inter hæc ad Macedones, regem cecidisse, fama perlata est. Terruisset alios, quod illos incitauit. namq; periculi omnes immemores, dolabris perfregere murum &c.* Hæc tamen victoria adeò rarò accidit, vt non iam hominibus, sed Numini ipsi adscriberetur. Liuius lib. X. de P. Decio: *Hæc exsecratus in se, hostesq; quà confertissimam cernebat Gallorum aciem, concitat equum; inferensq; se ipse, infestis telis interfectus est. Vix humanæ inde opus videri pugna potuit. Romani duce amisso; quæ res terrori alias esse solet; sistere fugam, ac nouam de integro velle instaurare pugnam*. Hinc & nata fabula de Codro: *Erant inter Athenienses & Dorienses simultatum veteres offensæ: quas vindicaturi bello Dorienses, de eventu prælij oracula consuluerunt. Responsum, superiores fore ni regem Atheniensium occidissent &c.* Consulatur

sulatur Iustinus lib. II: nam satis visus sum probasse quod volui; ei certè inueni, cui aliquid salit *læuæ in parte mamillæ.*

Ij sunt quos proximo anno, vnam legionem furto noctis aggressos, clamore debellastis.

In vita Agricolæ.

LEctione Plinij lib. IX. cap. LXII: *Polypum in tantum locusta pauet, vt si iuxta viderit omnino moriatur*: rediit in memoriam Epigramma Crinagoræ lib. I. Anthol. cap 5.

Αἴαντος παρὰ τύμβον ἀπαρβήτοιο θρασὰς
Φρὺξ, ἐπέων κακῆς ἦρχεν ἐπεσβολίης.
Αἴας δ' οὐκ ἔτι μίμνεν, ὁ δ' ἀντηγόρευεν ἔνερθε·
Μίμνειν δ' οὐκ ἔτλη ζωὸς ἀποφθίμενον.
Aiacis apud tumulum intrepidi adstans
Phryx, verbis mala incipiebat conuitia.
Aiax verò non amplius sustinuit; sed reclamauit ab inferis.
Expectare autem non sustinuit viuus mortuum.

Quod ipsum si cui fortè habendum putidę vanitatis; eandem notam nō huic solùm adfiget, sed pluribus auctorib. classicis: quorũ aliquot subnotabo fidei causâ. De Homero sanè testatur Dio Chrysost. Or. II. de regno: Ὅτε Ἀχιλλεὺς φθεγξάμενος μόνον πρὶν ὀφθῆναι, τροπὴν ἐποίησε τῶν Τρώων, καὶ δώδεκα ἀνδρῶν αἴτιος ὑπῆρξεν ὀλέθρου περὶ τοῖς αὐτῶν ἅρμασι καὶ ὅπλοις: *Et Achilles vocem duntaxat emittens, priusquam conspiceretur, in fugam vertit Troianos, & viris duodecim caussam mortis præbuit, circa ipsorum currus & arma.* Verum est; pluribusque versibus reperias Iliados Σ. Expressit & simile quid grauitas Romana. Paulus certè tanti facit Annibalem, vt quærat apud Silium, libro Punic. IX. versu 50:

Nonne vides, cum vicinis auditur in aruis,
Quàm subitus linquat pallentia corpora sanguis?
Quamq; fluant arma ante tubas?

Quare non tam caussæ suæ seruiunt Imperatores quàm veritati, cùm persuadent militi suo *exarmandos aduersarios solo clamore.* Boudicea de Romanis, apud Tacitum lib. XIV. Annal: *Ne strepitum quidem & clamorē tot millium, nedum impetus & manus perlaturos.* Seuerus de Syris apud Herodianum lib. II. Δοκίμιον δὲ στρατιωτῶν κάματος, ἀλλ' οὐ τρυφή· ἧπερ ἐκεῖνοι ἐγκραιπαλῶντες τε καὶ ἐναυξηθέντες, οὐδ' ἂν τῆς βοῆς ὑμῶν ἀνάσχοιντο, οὔτι γε τῆς μάχης: *Etenim labore miles probatur, non mollitudine: quâ illi exsaturati atq; innutriti, ne vocem quidem nostram, nedum pugnam, poterunt sustinere.* Sæpius autem

autem clamore isto fugatos milites; cẽtum locis prodidit Liuius: è quibus modò occurrunt, Lib. I: *Fusi primo impetu & clamore hostes.* Lib. VIII: *Cum hostes ab superioris etiam certaminis memoriâ pavidos, clamore atq; impetu primo fudisset, mœnia &c.* Lib. X: *Nec sustinuissent primum clamorem atq; impetũ Romanorum, per aliquot iam annos vinci assueti, ni potentior alius metus &c.* Lib. XXV: *Itaque haud magna vis certaminis fuit. primus clamor atq; impetus rem decreuit.* Lib. XXVI: *Ergo effecisse, vt feroces & inquieti inter socios, ignaui & imbelles inter hostes essent: nec impetum modò Pœnorum, sed ne clamorem quidem sustinere possent.* Lib. XXXIV: *Vix clamorem eorum, nedum impetum Suessetani tulerunt.* Lib. XXXVIII: *Galli ne primum quidem impetũ & clamorẽ Romanorũ tulerunt.* Nihil igitur quã ipsam rem refert apud Tacitũ Agricola, cùm ait de Britannis: *Ii sunt quos proximo anno clamore debellastis.* Maximum enim momentũ in consonis illis vocibus, coniectemur ex his Xenophontis, vbi Græcos suos alloquitur Cyrus lib. I. Ἀναβασ: Τὸ μὲν πλῆθος πολὺ, καὶ πολλῇ κραυγῇ ἐπίασιν. ἂν δὲ ταῦτα ἀνάσχησθε, τἄλλα καὶ αἰσχύνεσθαί μοι δοκῶ, &c. *Hostium multitudo ingens est, & ingenti cum clamore adversarios inuadunt. quæ si pertuleritis, ceterorum vos ipsos pudebit sat scio.* Item ex istis Livij lib. XXIX: *Cœlius, vt abstinet numero; ita ad immensum multitudinis speciem auget. volucres ad terram delapsas clamore militum ait &c.* Quod ipsum sæpe fieri, tradidit præter alios etiam Plutarchus; additis item caussis in vitâ Flaminij: Τὸ δὲ πολλάκις λεγόμενον εἰς ὑπερβολὴν τῆς φωνῆς καὶ μέγεθος ὤφθη τότε. κόρακες γὰρ περιπετόμενοι κατὰ τύχην, ἔπεσον εἰς τὸ στάδιον. αἰτία δὲ, ἡ τοῦ ἀέρος ῥῆξις. ὅταν γὰρ ἡ φωνὴ πολλὴ καὶ μεγάλη φέρηται, διασπώμενος ὑπ' αὐτῆς οὐκ ἀντερείδει τοῖς πετομένοις, ἀλλ' ὀλίσθημα ποιεῖ, καθάπερ κενεμβατοῦσιν· εἰ μὴ νὴ Δία, πληγῇ τινι μᾶλλον, ὡς ὑπὸ βέλους διελαυνόμενα, πίπτει καὶ ἀποθνήσκει. δύναται δὲ καὶ περιδίνησις εἶναι τοῦ ἀέρος, οἷον ἑλιγμὸν ἐν πελάγει, καὶ πάλιν ῥύμην τοῦ σάλου διὰ μέγεθος λαμβάνοντος: *Quod autem de exuperante & grandi voce commemoratur, tunc fuit conspectum: corvi enim fortè supervolitantes delapsi sunt in stadium. In causa est divisura aëris: quum enim multa & elata vox mittitur, diuulsus ab ea non sustinet volucres, sed lapsum efficit, sicut evenit per loca vacua euntibus. Nisi sanè ictu potius, velut telo traiectæ decidunt & emoriuntur. Potest etiam turbo esse in aëre, quasi vorticem in pelago rursusq; impetum fluctuatione & violentia accipiente.* Sic ille: ad quæ respicit idem in Pompeio: Ἐπὶ τούτῳ λέγεται διαχεθέντα τὸν δῆμον, τηλικοῦτον ἀνακραγεῖν, ὥστε ὑπερπετόμενον κόρακα τῆς ἀγορᾶς τυφλωθῆναι καὶ καταπεσεῖν εἰς τὸν ὄχλον. ὅθεν οὐ δοκεῖ ῥῆξει τοῦ ἀέρος καὶ διασπασμῷ, κλόνον πολὺν λαμβάνοντος, ἐνολισθαίνειν τὰ πίπτοντα τῶν ὀρνέων, ἀλλὰ τυπτόμενα τῇ πληγῇ τῆς φωνῆς, ὅταν ἐν τῷ ἀέρι σάλον καὶ κῦμα ποιήσῃ πολλὴ καὶ ἰσχυρὰ φερομένη: *Ibi offensum populum adeò ferunt succlamasse, vt supervolitans*

litans foro coruus caligine captus atq; in turbam sit delapsus. Vnde non probo aëris scissurâ & diuisione multum agitati labascere aues quæ decidunt, sed vocis percussas ictu, quũ effusè & violenter missa motum fluctusq; excitauerit in aëre. Planè ita perturbasse animos etiam bene animatorum, vt inviti quasi attonarentur, colligere est ex eo quod scribit Iosephus, libro III. Ἁλώσ: cap. XVIII: Ἰώσηπος δὲ συνεὶς τὴν ἐπίνοιαν ἐπὶ μὲν τοῦ μένοντος τείχους, σὺν τοῖς κεκμηκόσιν, ἵστησι τοὺς γηραιοὺς, ὡς μηδὲν ταύτῃ βλαβησομένους. κατὰ δὲ τὰ παρεῤῥωγότα τοῦ τείχους, τοὺς δυνατωτάτους, καὶ πρὸ πάντων ἀνὰ ἓξ ἄνδρας, μεθ᾽ ὧν καὶ αὐτὸς εἰς τὸ προκινδυνεύειν ἐκληρώσατο. ἐκέλευσέ τε πρὸς μὲν τὸν ἀλαλαγμὸν τῶν ταγμάτων ἐπιφράξαι τὰς ἀκοὰς, ὡς μὴ καταπλαγεῖεν: *Iosephus autem hoc consilio cognito, per murum quidem integrum labore fatigatos itemq; senes disposuit, quasi lædi non possent: in parte verò collapsa validum & potentissimum quemq;; senosq; ante omnes viros, in quibus, & ipse fuit, ad pericula subeunda sortitus est: hisq; præcepit, vt agminum vlulatibus ne metu quaterentur, aures obstruerent.* Ab hac experientiâ factum putem, vt omnes ferè nationes auspicarentur pugnam à clamore: tanto quidem magis, quia non eò solum terrerent hostes, sed & suorũm animos excitarent. Cæsar id notat lib. III: Civil: *Neq; frustra antiquitus institutum est, vt signa vndiq; concinerent, clamoremq; vniuersi tollerent; quibus rebus & hostes terreri & suos incitari existimauerunt.* quam vtramque caussam invenias item libro I. cap. XX. Noctium Gellij Atticarum. Arte autem quadam expressum à minus barbaris, vt æqualis esset, nec interruptus; innuit Liuius lib. XXX: *Ad hoc dictu parua, sed magni eadem in re gerendâ momenti res, congruens clamor à Romanis, eoq; maior & terribilior. dissonæ illis, vt gentium multarum discrepantibus linguis, voces.* Variè etiam iuuari augerique solitum, discimus ab historiis. De Romano memorat Polybius lib. I: Τότε δὴ καὶ τὸ τῶν Ῥωμαίων στρατόπεδον κατὰ τὰ παρ᾽ αὐτοῖς ἔθη συνεψόφησαν τοῖς ὅπλοις καὶ συναλαλάξαντες ὥρμησαν ἐπὶ τοὺς πολεμίους: *Romani quoque more patrio armorum strepitum edentes & clamantes, in cõfertissimos hostes acerrimè concurrunt.* Idem lib. XV: Οἱ μὲν Ῥωμαῖοι κατὰ τὰ πάτρια συναλαλάξαντες καὶ συμψοφήσαντες τοῖς ξίφεσι τοὺς θυρεοὺς, προσέβαλον τοῖς ὑπεναντίοις: *Romani more patrio simul vociferantes & gladijs ad scuta illisis strepitum edentes confligunt cum hostibus.* De Macedonibus extat Arriani libro I. Ἀναβάσεως: Ὁ δὲ καὶ ἐπαλαλάξαι ἐκέλευσε τοὺς Μακεδόνας καὶ τοῖς δόρασι δουπῆσαι πρὸς τὰς ἀσπίδας· οἱ δὲ Ταυλάντιοι ἔτι μᾶλλον ἐκπλαγέντες πρὸς τῆς βοῆς, ὡς πρὸς τὴν πόλιν ἐπανήγαγον σπουδῇ τὸ στρατόν: *Tum Alexander clamores edi, hastisq; scuti quati iubet. quo clamore vehementius perculsi Taulantii exercitum celeriter vrbem versus movêre.* Meminitque de Parthis in Crasso Plutarchus: Ὡς δ᾽ ἐγγὺς ἐγίγνον-

τε, καὶ σημεῖον ἤρθη παρὰ τοῦ στρατηγοῦ, πρῶτον μὲν ἐπίμπλατο φθογγῆς βαρείας καὶ βρόμου φρικώδους τὸ πεδίον. Πάρθοι γὰρ οὐ κέρασιν, οὐδὲ σάλπιγξιν ἐποτρύνουσιν ἑαυτοὺς εἰς μάχην, ἀλλὰ ῥόπτρα βυρσοπαγῆ καὶ κοῖλα περιτείναντες ἠχείοις χαλκοῖς, ἅμα πολλαχόθεν ἐπιδουποῦσι. τὰ δὲ φθέγγεται βύθιόν τι καὶ δεινὸν, ὠρυγῇ θηριώδει καὶ τραχύτητι βροντῆς μεμιγμένον· εὖ πως συνεωρακότες ὅτι τῶν αἰσθητηρίων ἀκοὴ, ταρακτικώτατόν ἐστι τῆς ψυχῆς, καὶ τὰ περὶ ταύτην πάθη τάχιστα κινεῖ, καὶ μάλιστα ἐξίστησι τὴν διάνοιαν. ἐκπεπληγμένων δὲ τῶν Ῥωμαίων διὰ τὸν ἦχον, ἐξαίφνης τὰ προκαλύμματα τῶν ὅπλων καταβαλόντες ὤφθησαν αὐτοί τε φλογοειδεῖς, κράνεσι καὶ θώραξι τοῦ Μαργιανοῦ σιδήρου στίλβοντος ὀξὺ καὶ περιλαμπές: *Vbi appropinquauerunt, & signum pugnæ sublatum à duce est, primum gravi sonitu atque fremitu terribili compleuerunt campum. Neque enim cornibus aut tubis classicum canunt, sed clauas ex corio concauas æramentis intentas resonantibus pulsant undique. Hæ fuscum clangorem & dirum edunt velut vlulatu beluino & tonitrui asperitate mistum. Ac rectè adverterunt ab auditus sensu animum turbari maximè, eiusque ocyssimè cieri affectus, ac potissimum de statu mentem deijci. Eo strepitu expauescentibus Romanis repentè abijciunt armorum integumenta. Tum illi rutilare visi galeis loricisque ex Margiano ferro factis coruscante & refulgente.* Operam sīam heîc etiam sæpe eos contulisse qui non pugnarent, suspicari est ex Frontini libro II: cap. IV: *M. Marcellus cùm vereretur ne paucitatem eius militum clamor detegeret, simul lixas calonesque & omnis generis sequelas conclamare iussit: atque ita hostem magni exercitus specie exterruit.* Præcipuè cum tradat quoque libro XL Livius: *Aduersus incompositos ita venientes clamore pariter omnium qui in castris erant, calonum quoque & lixarum sublato, simul omnibus portis Romani eruperunt.* Recenseatque Dio Cassius lib. XXVI: Πρῶτον μὲν οἱ σαλπιγκταὶ πάντες ἅμα τὸ πολεμικὸν ἀπὸ συνθήματος ἐβόησαν. ἔπειτα δὲ οἵ τε στρατιῶται καὶ ὁ λοιπὸς ὄχλος πᾶς ἐπηλάλαξε. καὶ οἱ μὲν τὰ δόρατα πρὸς τὰς ἀσπίδας, οἱ δὲ καὶ λίθους πρὸς τὰ χαλκᾶ σκεύη προσεπέκρουσαν: *Primo omnium ex composito omnes tibicines simul classicum cecinère: post & milites & cætera turba clamorem bellicum sustulerunt: tum alij hastis scuta, alij saxis ærea vasa percusserunt.* Certè ea de causâ requisitam à milite vocem vastam, arguit Plutarchus in Cat. maiore; inter cuius Apophthegmata & hoc: Στρατιώτου δὲ μὴ δεῖσθαι, τὰς μὲν χεῖρας ἐν τῷ βαδίζειν, τοὺς δὲ πόδας ἐν τῷ μάχεσθαι κινοῦντος, μεῖζον δὲ ῥέγχοντος ἢ ἀλαλάζοντος: *Nolle militem se, qui inter eundem manus, in pugnando moveret pedes: qui sterteret altiùs quàm in prælio fremeret.* Quibus quid propriè velit, expressit idem in Coriolano: Καὶ γὰρ ἦν (ὥσπερ ἠξίου τὸν στρατιώτην ὁ Κάτων) οὐ χειρὶ καὶ πληγῇ μόνον, ἀλλὰ καὶ τόνῳ φωνῆς καὶ ὄψει προσώπου φοβερὸς ἐντυχεῖν πολεμίοις, καὶ δυσυπόστατος: *Erat enim qualem esse Cato voluit militem, non manu tantum & gladio, verum & vocis contentione & obtutu*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

obtutu vultus terribilis aſpicienti hoſti atq; intolerabilis. Porrò, ſæpe auctum clamorem, vel loco, vel tempore, proditum paſſim ſcriptoribus. Loci meminit Curtius lib. III: *Iam in conſpectu, ſed extra teli iactum vtraque acies erat, cùm priores Perſæ inconditum & trucem ſuſtulere clamorem. Redditur & à Macedonibus maior, exercitus impar numero, ſed iugis montium vaſtiſq; ſaltibus repercuſſus, quippe ſemper circumiecta nemora petræq;, quantamcumque accepêre vocem, multiplicato ſono referunt.* Neceſſariò. Inde Trogus apud Iuſtinũ lib. XXIV: *Media ſaxi rupes in formam theatri receſſit. Quãobrem & hominum clamor, & ſi quando accedit tubarum ſonus, perſonantibus & reſpondentibus inter ſe rupibus, multiplex audiri, ampliorq; quàm editur reſonare ſolet. Quæ res maiorem maieſtatis terrorem ignaris rei, & admirationem, ſtupentibus plerumq; affert.* Arrianus lib. VII. Ἀναβ. Ἀλεξ: Αἱ δὲ ὄχθαι ὑψηλότεραι τῶν νεῶν πολλαχῆ οὖσαι, ἐς στενόν τε τὴν βοὴν ξυνάγουσαι, καὶ τῇ ξυναγωγῇ αὐτῇ ἐπὶ μέγα ηὐξημένην ἐς ἀλλήλας ἀντέπεμπον· καί πού καὶ νάπαι ἑκατέρωθεν τοῦ ποταμοῦ τῇ τ᾽ ἐρημίᾳ καὶ τῇ ἀντιπέμψει τοῦ κτύπου, καὶ αὗται ξυνεπελάμβανον: *Ripæ etiam ipſæ nauibus multo altiores, clamorem in arctum redigentes multo vehementiorem illum ſua compreſſione reddebant, & nemora vtrinque ripis circumiecta ſonitum illum nemorum excipientia multo auctiorem ſuâ repercuſſione efficiebant.* Polyæn. li. I: Ἦν γὰρ Διονύσῳ ἐν κοίλῃ νάπῃ, ἤγγειλαν οἱ σκοποὶ μυρίαν χεῖρα πολεμίων ἐπέκεινα στρατοπεδεύειν, ἔδεισεν ὁ Διόνυσος· οὐ μὴν ὅ γε Πάν· ἀλλὰ ἐσήμαινε νύκτωρ Διονυσιακῇ στρατιᾷ ἀλαλάξαι μέγιστον. οἱ μὲν ἠλάλαξαν· ἀντήχησαν δὲ αἱ πέτραι, καὶ τὸ κοῖλον τῆς νάπης ἦχον πολλῷ μείζονος δυνάμεως τοῖς πολεμίοις ἐνεποίησεν. οἱ μὲν δὴ φόβῳ πληγέντες ἔφυγον: *Cùm Baccho in concavo ſaltu nunciaſſent ſpeculatores, infinitas hoſtium copias in ulteriori parte caſtrametari; metus Bacchum inceſſit, non item vero Pana: ſed noctu Bacchico exercitui ſignum dedit, vt maximum & inconditum clamorẽ tolleret. His verò clamantibus, petræ ſonum exceptum referebant, & cauitas ſaltus longè maiorum copiarum fremitum hoſtibus reddebat. Quare metu perterriti ſe in fugam contecerunt.* Cõſulatur lib. IV. Lucretius, libro XXXVI. cap XV. Plinius, aliique, quibus pertractatæ res naturales. Quorũ cauſſæ haud alienus Liuius lib. XXI: *Equi maximè infeſtum agmen faciebant, qui & clamoribus diſſonis, quos nemora etiam repercuſſæque valles augebant, territi trepidabant.* Nec aliud ſibi volũt iſta Taciti lib. I. Annal: *Nox per diuerſa inquies, cum barbari feſtis epulis, læto cantu aut truci ſonore ſubiecta vallium ac reſultantis ſaltus complerent.* Idem ſonant Ioſephi hæc libro ϛ. ἁλώσ. cap XII: Συνήχει δ᾽ ἥτε περαία, καὶ τὰ πέριξ ὄρη, βαρυτέραν ποιοῦντα τὴν ὁρμήν: *Reſonabat autem & trans fluuium regio, & montes circumpoſiti grauiorem ſonitum reddebant.* Sed & addi ci aliquid à tempore; noctis ſcilicet ſolitudine oſtendit Plutarchus in Arato: Καὶ τὸ τῆς νυκτὸς ἐχῶδες τὸν

ἀλαλαγμὸν ἀπὸ πολλαπλασιόνων ἢ τοσούτων ἐποίει δοκεῖν φέρεσθαι. τέλος δὲ συνερείσαντες ἐξωθοῦσι τοὺς πολεμίους: *Hinc resonans nocti à frigore vlulatum à multo pluribus quàm essent, repræsentabat fieri.* Neq; ... buit Cassius lib XXXVI: Καὶ σφῶν τὴν ἠχὴν τὰ ὄρη ἐγκοῖλα ὄντα καὶ ὑπεδέξατο καὶ αὐτεπέδωκε φρικωδεστάτην. ὥστε τοὺς βαρβάρους ἐξαπιναίως ἔν τε τῇ νυκτὶ καὶ ἐν τῇ ἐρημίᾳ αὐτῶν ἀκούσαντας δεινῶς ἐκπλαγῆναι, ὡς καὶ δαιμονίῳ τινὶ πάθει περιπεπτωκότας: *Montes circumcaui acceptum sonitum quàmmaximè terribilem reddiderunt: quem vt barbari nocturnum in desertis locis accepere, vehementer animo deiecti sunt; se diuinitus immissum in malū incidisse rati.* Ceterùm habuit hoc & clamor, vt indicaret eventū pugnæ. Itaq; maturo iudicio Tacitus de morib. Germ: *Sunt illis hæc quoq; carmina, quorum relatu, quem Barditū vocant, accendunt animos, futuræq; pugnæ fortunam ipso cantu augurantur. terrent enim, trepidantve, prout sonuit acies. Nec tam vocis ille quam virtutis concentus videtur. affectatur præcipuè asperitas soni, & fractum murmur obiectis ad os scutis, quò plenior & grauior vox repercussu intumescat.* Significanter quoque Livius lib. IV: *Clamor indicium primum fuit quo res inclinatura esset. excitatior crebriorq; ab hoste sublatus; ab Romanis dissonus, impar, segnis, sæpè iteratus, incerto clamore prodidit pauorem animorū.* Et vno verbo Diod Siculus de prœlio Lacedæmoniorū cū Thebanis ad Mantineam lib. XV: Biblioth: Ὡς ἤδη πλησίον ὑπῆρχον ἀλλήλων, αἱ μὲν σάλπιγγες τὸ πολεμικὸν ἐσήμαινον, αἱ δὲ δυνάμεις ἠλάλαξαν, καὶ τῷ μεγέθει τῆς βοῆς τὴν νίκην ἐσήμαινον: *Vbi propè inuicem conuenissent, tubæ classicū canere, exercitus vociferari; magnitudine clamoris victoriā significare.* Examinatè Plutar. in Pyrrho: Ὁ δὲ Πύρρος εἰσιὼν μετ᾽ ἀλαλαγμοῦ καὶ βοῆς παρὰ τὴν Κυλάραβιν, ὡς οἱ Γαλάται τοῖς περὶ αὐτὸν ἀντηλάλαξαν, οὐκ ἰταμὸν οὐδὲ θαρραλέον εἴκασε, ταραττομένων δὲ εἶναι τὴν φωνὴν καὶ πονούντων: *Pyrrhus autem cum vlulatu & fremitu ad Cylarabin ingressus, vbi Galli globo suo clamorem reddiderunt; non fidentium & alacrium, sed trepidantium & laborantium coniecit eum esse.* Nec minus iudiciosè idem in Crasso: Τοιαῦτα λέγων καὶ παραθαρσύνων ὁ Κράσσος, οὐ πολλοὺς ἑώρα προθύμως ὑπακούοντας, ἀλλὰ καὶ συναλαλάξαι κελεύσας, ἤλεγξε τοῦ στρατοῦ τὴν κατήφειαν, ὡς ἀσθενῆ καὶ ὀλίγην καὶ ἀνώμαλον κραυγὴν ἐποιήσατο. ἡ δὲ παρὰ τῶν βαρβάρων, λαμπρὰ καὶ θρασεῖα κατεῖχε: *Dum hisce dictis eos excitat Crassus, raros animaduertit commoueri. Sed & quum tollere imperasset eis clamorem, animum deiectum exercitus comperit, vbi languidum & tenuē & inæqualem edidere: à barbaris verò clarus resonabat atq; animorum plenus.* Eodem iudicio Tacitus lib. IV: Hist: *Vt virorum cantu, feminarum vlulatu sonuit acies; nequaquam par à legionibus cohortibusq;, redditur clamor.* Plena igitur prudentiæ verba Duc s celebrati Polyæno lib. III. Stratag: Ἰφικράτης στρατιώτας εἶχε πλείους τῶν πολεμίων, καὶ οἱ μάντεις καλὰ τὰ ἱερὰ προὔλεγον

λεγον, ἀλλ' οὐκ ἐκέλευε παρατάξασθαι. ὡς δὲ παράλογος ἡ μέλλησις τοῖς πολεμίοις ἐγίνετο· τὰ ἐν τῇ διανοίᾳ μου ἱερὰ οὐκ ἐπέτρεψαν, ἔφη, συνάψαι μάχην. πολλοὶ γὰρ ὄντες οἱ στρατιῶται, οὔτε προσβάλλεσθαι ὁμοῦ δυνατοὶ ἦσαν, οὔτε πηγωνίσαι. ἡνίκα δὲ παρήγγελλα κλῖναι τὸ δόρυ, πλείων ἐξηκούετο ψόφος τῶν ὀδόντων ἢ τῶν ὅπλων: *Iphicrates quamquam plures milites haberet quàm hostes, & vates omnia fausta & egregia promitterent, tamen non statuit prælium committere. Quæ cunctatio cùm præter opinionem hostibus accidisset: Sacra, inquit, in meâ mente non permiserunt pugnam committere. Nam cum multi essent milites, neque impetum facere simul poterant, neq; clamorem tollere: sed cum hastam inclinare iuberem, maior dentium quàm armorum fremitus exaudiebatur.* Sic ille. cui non malè adiiciam hæc Panthię è lib. II. Achillis Tatii: Ἐκείμην δὲ πεφοβημένη. μηδὲ ἀνακραγεῖν διὰ τὸν φόβον δυναμένη. φόβος γὰρ γλώττης ἐστὶ δεσμός: *Perterrita enim iacebam; vt neq; vocem præ timore mittere poßem. linguæ enim vinculum timor est.* Quod superest, vsus huius clamoris nõ tantum ante pugnam; sed etiam in ipsâ. Liuius lib. II: *Deinde vt in obtinentes locum vires ferebant, audent vltrò vires inferre, & clamore renovato commovent aciem.* Idem lib. IX: *Stantes & expositos ad ictus, cùm iam satis nihil tegeret; quosdam etiam pedem referentes fluctuantesq;, & instabilem aciem: redintegrato clamore strictis gladijs hastati & principes inuadunt.* Curtius lib. IV: *Et Macedones, siue alacritate siue tædio expectationis, more pugnantium edidere clamorem*; Theon Sophista in Exemplis: Οἱ δὲ ἐνέκειντο σὺν βοῇ, ἣν ἠφίεσαν. χαίροντές τε τῇ τροπῇ, καὶ ἅμα ἐκείνους προσεκπλήττοντες: *Tum instare cum clamore victores, quem emittebant, cum gaudio illos à se in fugam conuersos fuisse, tum terroris etiam maioris incutiendi caussa.* Imò tota etiam pugnâ clamatum ab eis, qui interesse non poterant, cur fere mihi persuadeam, inducor locis auctorum sequentibus. Clarè quidem Curtius lib. VI: *Angustia locorum quò hæserat pugna non patiebatur totis congredi viribus. expectabant plures quàm inierant prælium; & qui extra teli iactũ erant, clamore invicem suos accendebant.* Nec alii ab his de quibus Val Flacci versus lib. VI. Argon: ——— *defertur in oras*

Forte vbi ferus Iber, Essedoniaq; phalanges
Marte carent, solusq; iuuant clamoribus agmen.

De talibus etiam sub Pompeii personâ Lucanus lib. VII. Pharsal:

———*paucas victoria dextras*
Exigit: at plures tantum clamore cateruæ
Bella gerent.

Horum è numero isti apud Senecam lib. de Tranq. an. cap. III: *Quid si militare nolis, nisi Imperator aut tribunus? etiamsi alij primam frontem tenebunt, te sors inter triarios posuit. inde voce, adhortatione, exemplo, animo mi-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

lita. Præcisis quoq; manibus ille in prælio invenit quod partibus conferat, qui stat tantùm & clamore iuuat. Ita ille: non ita absonè. nam & ecce Xenoph. lib. IV Ἀναβασ: Ἔνθα δὴ οἱ μὲν ὀπισθοφύλακες ἐξαναστάντες, ἅτε ὑγιαίνοντες, ἔδραμον εἰς τοὺς πολεμίους. οἱ δὲ κάμνοντες ἀνακραγόντες οἷον ἐδύναντο μέγιστον, τὰς ἀσπίδας πρὸς τὰ δόρατα ἔκρουσαν. οἱ δὲ πολέμιοι δείσαντες, ἧκαν ἑαυτοὺς κατὰ τῆς χιόνος εἰς τὴν νάπην, καὶ οὐδεὶς οὐδαμοῦ ἐφθέγξατο: *Ibi tum extremi agminis milites surgunt, qui valetudine adhuc erant integrâ; & cursu feruntur in hostes: & quotquot erant ex defatigatione debiles, sublato clamore, quàm possent maximo, clypeos ad hastas pulsant. Hostes metu perciti, per niuem in hãc ipsam conuallem se dimittunt, nec vllius deinde vsquam vox audita est.* Dixi quod volui, vbi accesserit demum capiti coronis ab Cassiodoro lib. I: Var Ep. XIII: *Si equorum cursus hominum clamoribus incitatur; & sonantiũ manibus agitur, vt à mutis animalibus velocitas appetatur: quantum inde homines stimulari inde posse credimus, quos ad laudum auiditatem natos singulariter invenimus?* Mirum in modum: maximè si proficiscatur ab ore eius quem vel veremur vel diligimus. Ambrosiam redolent ista Heliodori Aethiop. lib. V: Ὡς γὰρ ἀπορούσα πρὸς τὴν ἔργον συμμαχίαν ἡ Χαρίκλεια, λόγον ἐπίκουρον τῷ Θεαγένει διετόξευσεν, ἀνδρίζου φίλτατε, ἐμβοήσασα· ἐνταῦθα ἤδη μακρῷ τὸν Πέλωρον ὑπερεῖχεν ὁ Θεαγένης, ὥσπερ ἰσχὺν αὐτῷ καὶ θάρσος τῆς φωνῆς διακονούσης, καὶ ὅτι τῆς μάχης πρόσεστι τὸ ἔπαθλον μηνυούσης: *Postquam enim ad inopiam auxilij reipsâ ferendi redacta Chariclia, sermonem auxiliarem Theageni eiaculata est; Strenuus esto charissime, exclamans. tum iam lõgè Pelorum superabat Theagenes, tamquam robur & audaciam illi voce subministrante ac suppeditante, & quod pugnæ præmium superesset indicante.*

Viderent modò adversos & adspicerentur; id satis ad victoriam. Lib. III. Annal.

MIrabar aliquando obijcere repentè diviti Lucianum in Timone: ἐπὶ τὴν πέδην τεθηλυκὼς, καὶ εἰ παρελθὼν ἄλλος μαστίξειέ τις, ὄρθιον ἐφιστὰς τὸ οὖς, καὶ τὸν μυλῶνα, ὥσπερ τὸ ἀνάκτορον προσκυνῶν: *qui compedes etiam dum horrescit, & si quis præteriens loro increpet, arrectis stet auribus; quique pistrinum perinde vti templum adoret.* At recordatus Scytharum quos è bello redeuntes servi sui ferro excepere, de quibus sic libro IV. Herodotus: Γινομένης δὲ μάχης πολλάκις, καὶ οὐ δυναμένων οὐδὲν πλέον ἔχειν τῶν Σκυθέων τῇ μάχῃ, εἷς αὐτῶν ἔλεξε τάδε, Οἷα ποιεῦμεν, ἄνδρες Σκύθαι, δούλοισι τοῖσι ἡμετέροισι μαχόμενοι; αὐτοί τε ἐλάσσονες κτεινόμενοι γινόμεθα, καὶ ἐκείνους κτείνοντες ἐλασσόνων τολοιπὸν ἄρξομεν. νῦν ὦν μοι δοκέει αἰχμὰς μὲν καὶ τόξα μετεῖναι.

μετεῖναι λαβόντα δὲ ἕκαστον τοῦ ἵππου τὴν μάστιγα, ἰέναι ἆσσον αὐτῶν. μέχρι μὲν γὰρ ὥρεον ἡμέας ὅπλα ἔχοντας, οἱ δὲ ἐνόμιζον ὁμοῖοί τε καὶ ἐξ ὁμοίων ἡμῖν εἶναι· ἐπεὰν δὲ ἴδωνται μάστιγας ἀντὶ ὅπλων ἔχοντας, μαθόντες ὡς εἰσὶ ἡμέτεροι δοῦλοι, καὶ συγγνόντες τοῦτο, οὐκ ὑπομενέουσι. ταῦτα ἀκούσαντες οἱ Σκύθαι, ἐποίευν ἐπιτελέα. οἱ δ' ἐκπλαγέντες ἐπὶ τῷ γινομένῳ, τῆς μάχης τε ἐπελάθοντο, καὶ ἔφευγον: *Sæpe commiſsâ pugnâ, quum nihil tamen Scythæ proficerent, quidã ex eis inquit, Quidnam rei facimus viri Scythæ, cum noſtris ipſorum ſeruis dimicantes? qui & cũ interficimur, ipſi pauciores efficimur: & illos interficiendo, paucioribus deinceps imperabimus. Mihi videtur haſtis arcubusq; omiſsis, ſumenda flagella quibus equos verberamus, & ad illos propius eundum. Nam quoad vident nos arma habentes, arbitrantur ſe ſimiles nobis, atq; è ſimilibus eſſe: vbi nos pro armis verbera tenentes viderint, tunc ſe noſtros ſeruos eſſe intelligentes, atq; id agnoſcentes, non perſtabunt. Hoc Scythæ cum audiſſent, ita ſibi faciendum putauerunt. Quâ ex re perculſi illi, pugnæ immemores fugam capeſſerunt.* Hæc, inquam recordatus, facile ſenſi, eſſe eam vim conſcientiæ, eam timoris; vt aliis minùs credendis præſtare fidem deinceps paratus ſim. Sanè niſi ad hæc reſpexerimus, pluſquàm putida fuerint Epigrammata duo Lucillii lib. II. cap. XII. Antholog. Primum habet:

Ἄνθρακα, καὶ δάφνην προσβύεται ὁ στρατιώτης
Αὖλος, ἀποσφίγξας μήλινα λωμάτια.
Φρίσσει καὶ τὸ μάτην ἴδιον ξίφος· ἢν δέ ποτ' εἴπῃς,
Ἔρχοντ' ἐξαπίνης ὕπτιος ἐκτέταται.
Οὐδενὶ δ' οὐ Πολέμωνι προσέρχεται, οὐ Στρατοκλείδῃ,
Ἀλλὰ φίλῳ χρῆται πάντοτε Λυσιμάχῳ.

Carbonem & laurum reformidat miles,
Aulus, circumſtringens croceam veſtem.
Horret verò fruſtra proprium enſem. ſin verò aliquando dicas,
Veniunt; ſtatim ſublimis proſtratus eſt.
Nullum ad Polemonem accedit vel Stratoclidem,
Sed amico vtitur vbique Lyſimacho.

Alterius vultus eſt:

Γραπτὴν ἐν τοίχῳ Καλπούρνιος ὁ στρατιώτης
Ὡς ἔθος ἐστὶν, ἰδὼν τὴν ἐπὶ νανσὶ μάχην,
Ἄσφυκτος καὶ χλωρὸς ὁ θούρος ἐξεπενύσθη,
Ζωγρεῖτε, κράξας, Τρῶες ἀρηΐφιλοι.
Καὶ μὴ τέτρωται κατεμάνθανε, καὶ μόλις ἔγνω
Ζῆν. ——

P[illegible] in pariete Calpurnius miles
Vt mos eſt, videns in nauibus pugnam,

Morti

Morti vicinus, & pallidus prostratus est:
Viuum me capite, clamans Troiani Martis amici:
Et anne vulneratus esset quæsiuit, & ægrè cognouit
Se viuere.———

Verùm tantum abest, vt inepta sint, lepida sunt: nec refugit æmulari Musa Romana Claudiani, quæ simile quid haud verita est adfingere Imperatoriç voci, libro de bello Gild. v. 330:

——— *nunc ire profectò,*
Nunc vellem, notosq́; senex ostendere vultus.
Nonne meam fugiet Maurus cum viderit vmbram?

Quæ ne adhuc dicta videantur lasciuâ poëtarum licentiâ: ecce pedestris styli Plinium, Panegyr. Traiano: *Nec tibi opima defuerint, si quis regum venire in manus audeat: nec modo telorum tuorum, sed etiam oculorum minarumq́; coniectum toto campo totoq; exercitu opposito perhorrescat.* Quapropter intra decori limites mansere; & Ouidius lib. x. metam. v. 65:

Non aliter stupuit geminâ nece coniugis Orpheus,
Quàm tria qui timidus medio portante catenas
Colla canis vidit; quem non pauor ante reliquit,
Quàm natura prior, saxo per corpus oborto.

Et Seneca Herc. OEtæo v. 1022:

Mortem metu consumpsit, & paruum sui
Pœnæ reliquit.

Item alibi:

———*quota pars vulnere concidit.*
Pro fato valuit vultus iniquior:
Et vicisse sat est Herculeis minis.

Denique & Claudianus lib. II. in Eutropium v. 453:

Ecce levis frondes à tergo concutit aura.
Credit tela Leo: valuit pro vulnere terror,
Impleuitq́; vicem iaculi, vitamq; nocentem
Integer, & solâ formidine saucius efflat;

Nedum vt peccarit Statius; vbi attribuit Amphiarao aurigam Phæbum, lib. VII. Thebaid. v. 740:

Tum verò ardenti non vlla obsistere tentant
Signa; ruunt sola terrore, & vulnera citra
Mors trepidis ignaua venit.

Imò nihil minus quàm poetam agit Homerus, apud quem Iliados XVI. gloriatur Achilles:

———Τρώων δὲ πόλις ἐπὶ πᾶσα βέβηκε

Θάρ-

Θάρσυνος. οὐ γὰρ ἐμῆς κόρυθος λεύσσουσι μέτωπον
Ἐγγύθι λαμπομένης. τάχα κεν φεύγοντες, ἐναύλους
Πλήσειαν νεκύων, εἴ μοι κρείων Ἀγαμέμνον
Ἤπια εἰδείη. νῦν δὲ στρατὸν ἀμφιμάχονται:
——*Troianorum autem civitas contra tota venit*
Audax. non enim meæ galeæ vident frontem
Prope splendentis: mox fugientes fossas campestres
Implesset cadaueribus suis, si mihi rex Agamemnon
Lenis fuisset. nunc autem castra oppugnant.

Quin idipsum feliciter imitatur Val. Flaccus lib. VI. Argon. v. 517:

Absyrtus clypei radijs curruq; coruscus
Solis avi; cuius vmbrantem cominus hastam
Cernere, nec galeam gentes potuere minantem:
Sed trepidæ redeunt, & verso vulnera tergo
Accipiunt, magnusq; fugam clamoribus augent.

Neç abstinuere ab huiusmodi simulacro alii Græci, alii Latini: à quarũ vberrima alioqui segete falcem meam nũc abstineo: cui animus magis, metere aliquot eiusdem planè opinionis spicas ex solutæ orationis scriptorum arvis. Alexander quidem Magnus Curtii libro III: *positam victoriam in eo esse arbitrabatur, si tantum ante signa stare potuisset.* Sed & de se Iulianus apud Ammianum libro XXI: *Spondeo si ventum fuerit cominus, ita pauore torpescent, vt nec oculorum vestrorum vibratæ lucis ardorem, nec barritus sonum perferant primum.* Valde quoque rotundo insignitur elogio Camillus Liuii libro VI: *Nec vis tantum militum movebat excitata præsentiâ ducis; sed quod Volscorũ animis nihil terribilius erat quã ipsius Camilli fortè oblati species: ita quocũq; se intulisset, victoriã secũ haud dubiã trahebat:* Perspicueq; Euagrius lib v. Eccl. Histor. c. XI. de Tiberio: Ὃν καὶ κατὰ τῶν Ἀβάρων πάλιν ἐπιπέμφει πλείω ἀγείρας πλῆθος στρατοῦ. ὃς ἐκ μικροῦ ἑάλω, τῶν στρατιωτῶν μηδὲ τὴν θέαν τῶν βαρβάρων ὑπενεγκόντων: *Hunc Iustinus, ingenti collecto exercitu, ad congrediendum cum Abaris iam pridem miserat. qui quidem, militibus adspectum barbarorum haud ferentibus, parum aberat quin captus fuisset.* Quæ ipsa fidem adstruunt Calauij verbis apud Liuium lib. XXIII: *Vultum ipsius Annibalis, quem armati exercitus tremunt, quem horret populus Romanus, tu sustinebis?* Mendaciiq; suspicionem auferunt illis Liuii lib. XXX: *Iam signa legionum appropinquabant. tum vero Massyli, non modo primum impetum, sed ne conspectum quidem signorum atq; armorum tulerunt &c.* Persuadentque credamus confessioni Gallorum de Germanis: *Sæpenumero sese cum his congressos, ne vultum quidem atq; aciẽ oculorum dicebant ferre potuisse:* Iul. Cæsar lib. I. bell. Gall: Quid ni? cùm

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

haud dubitet prodere de Numantinis lib. II. cap. XVIII. Florus: *Hostiliũ quoque Mancinum aßiduis cædibus ita subegerunt, vt ne oculos quidem aut vocem Numantini viri quisquã sustineret.* dicatq; Antonius lib. II I. Histor Taciti: *Frustra minis ac verbis provocatos Vitellianos, si manus eorũ oculosq; nõ tolerent.* Talibus his nititur cõfidentia militis Romani qui sub Silio tendebat in Gallos Tacit. lib. III. Annal: *Mox Augustodunum petit propero agmine, certantibus inter se signiferis; frémente etiam gregario milite, ne suetam requiem, ne spatia noctium opperiretur: viderent modo adversos & adspicerentur; id satis ad victoriam.* Et verò his talibus sæpe allusere Patres Græci Latinique: è quibus ne gustuli quidem causâ vnum aliquẽ modò producam. tantũ dicam videri huc allusisse Iulium Cæs. ideoq; Pontico triumpho inter pompæ fercula tribus his verbis delineasse victoriã celerem: *Veni, vidi vici.* Vt ut est: obtestabor lectorem, ne rideat isthęc Plutarchi Apopht: Καὶ προσιόντες αὐτῷ πολλοὶ τῶν στρατιωτῶν ἔλεγον, Ὦ βασιλεῦ θάῤῥει καὶ μὴ φοβοῦ τὸ πλῆθος τῶν πολεμίων, αὐτὸν γὰρ ἡμῶν τὸν γράσον οὐχ ὑπομενοῦσι: *Multi tum ad Alexandrum accesserunt milites, bono esse animo iubentes, neq; multitudine hostium terreri; qui ne ad axillarum quidem ipsorum fœtorem essent substituri.* Sanè si odoratui tam facile iniici potest terror; cur idem non magis accidat visui? cùm omnes agnoscant, veluti è veritatis puteo haustum esse Taciti illud de morib. Germ: *Primi in omnibus prælijs oculi vincuntur.* Cui confirmando facit exemplum quod præcessit: *Ceterum Arij super vires truces, insitæ feritati arti ac tempori lenocinantur, nigra scuta, tincta corpora, atras ad prælia noctes legunt; ipsaq; formidine atq; vmbrâ feralis exercitus terrorem inferunt: nullo hostium sustinente nouum ac velut infernum aspectum.* Et tali rei operam item dedisse Fidenates, recensuit Florus lib. v. cap. XII: *Fidenæ, quia pares non erant ferro, ad terrorem movendum facibus armatæ, & discoloribus, serpentum in modum vittis, furiali more processerant &c.* Nec alio ferè vultu Britanni apud Tacitum libro Annal. XIV: *Stabat pro littore diuersa acies, densa armis virisq;, intercursantibus feminis. in modum Furiarum, veste ferali, crinibus deiectis, faces præferebant. Druidæq; circum, preces diras sublatis ad cælum manibus fundentes, novitate aspectus percule re militem; vt quasi hærentibus mẽbris, immobile corpus vulneribus præberent.* Simile prorsus de Phaliscis & Tarquiniensibus invenias Frontini libro altero Stratag. cap. IV. Eodemque tetendit Iphicrates, testante Polyæno lib. III: ὁ δὲ ἱππεῖς ἔχων ὀλίγους ἔδωκεν αὐτοῖς καιομένας λαμπάδας· καὶ προσελαύνειν ἐκέλευσε τοῖς ἐναντίοις· οἱ δὲ ἵπποι τῶν Ὀδρυσῶν τῆς φλογὸς τὴν ὄψιν ἀσυνήθη μὴ φέροντι, ἀναστρέψαντες ἔφυγον: *Ille cùm paucos equites haberet, dedit eis ardentes faces, & in hostes invadere iussit. Odrysorum equi, insolitum aspectum ignis non ferentes, in fugam age-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

gam agebantur. Nota etiam est historia Gedeonis è voluminibus sacris repetita Iosepho lib. v. Antiq. cap. VIII. Planè oculis perturbandis arma ferè in summum data splēdorem, nec data sine memorabili effectu, magna testatur cohors auctorũ memoraliũ, quorum decuriã saltẽ fidei causâ repræsentarẽ, nisi etiã ꝓbari posset uno alteroq; bono teste. Et quidẽ de Volscis scribit Liu. lib. II: *Volsci cùm se velut stupentib. metu intulissent Romanis, postquã impressionem sensere ex aduerso factã, & ante oculos micare gladios; haud secus quàm si in insidiis cecidissent, turbati vertunt terga &c.* De Cimbris à Mario fusis inquit Florus lib. III. cap. III: *Tum acie conuersâ in Orientem, vt, quod ex captiuis mox cognitum est, ex splendore galearum ac repercussu, quasi ardere cælum videretur &c.* Deq; aliis Germanis Tacitus lib. I. Annal: *Hosti facile excidium sonus tubarum, fulgor armorũ, quantò inopina, tanto maiora offunduntur.* Veritati igitur rerum operam dabat Horatius, cùm arbitraretur de Pollione lib. II. Oda I:

Iam nunc minaci murmure cornuum
Perstringis aures; iam litui strepunt;
Iam fulgor armorum, fugaceis
Terret equos, equitumq́, vultus.

Neque præter experientiam bellicam Plautinus miles:

Curate vt splendor meo sit clypeo clarior
Quàm solis radij esse olim, cùm sudum est, solent;
Vt, vbi vsus veniat, contra confertâ manu
Oculorum præstinguat aciem in acie hostibus.

Nam disertè Gregoras libro IX. de bello Bulgarorum & Triballorum: Τῇ πέμπτῃ δὲ ἅμα ἡλίῳ ἐπιφαίνεται καὶ ὁ Κράλης Σερβίας, χεῖρα βαρεῖαν ἐπαγόμενος καὶ ὅπλα τῇ λαμπρότητι τὰς τῶν ὁρώντων ἀποκρύπτοντα ὄψεις &c. *Quinto die vnà cum Solis ortu Seruiæ Crales se ostendit, cum magnis copijs, quæ splẽdore armorũ intuẽtiũ oculos perstringebãt.* Hinç & Nicetas lib. I. Isaaci Angeli: Ὁ δὲ ἥλιος τοῖς θώραξιν ἐμπίπτων, καὶ τοῖς τῶν στρατιωτῶν προσβάλλων θώραξι νεοσμήκτοις οὖσι καὶ λείοις, ἐποίει ἀποπάλλεσθαι τούτων κατακαμπτὴν, καὶ ἐπάνοδον τῶν ἀκτίνων σελαγισμάτων ἐκπυρρωίσματα: *At solis radij qui in thoraces & arma militum recens polita & leuia incidebant, refracti, ignis instar relucebãt.* Ponit & Mago inter laudes militis Romani lib. XI. Punicorum Silij:

——latè fulgentibus armis
Accendunt vltrò lucem surgentis Eoi.

quod ipsum emblema certatim operibus suis inseruere poëtæ, Græci ac Latini. Imò cùm ei rei vim tantã inesse cernerent, ut invidiosum arbitrarentur adscribere ipsis armis; vt Numini acceptum tulere. Hinc Calaber lib. XI. v. 407. de Aeneâ:

—— οὕνεκ' ἄρ αὐτῷ
Θάρσος ἀπερέσιον Θεὸς ὤπασεν, οὐδέ τις αὐτῶν
Ἔσθενεν οἱ κατὰ δῆριν ἐναντίον ὄσσε βαλέσθαι,
Οὕνεκα οἱ μάρμαιρε περὶ βελαροῖς μελέεσσι
Τεύχεα θεσπεσίῃσιν ἐειδόμενα στεροπῇσιν:

——nam huic
Summam Deus fiduciam ſuppeditarat; ita vt nemo hoſtium
Ipſi in certamine oculos obuertere auderet:
Quandoquidem ipſi rutilabant robuſta in membris
Arma, non aliter quàm fulgura divinitus accenſa.

Ex his videmus quo conſilio inculcauerit Onoſander cap. XXVIII. Μεμελημένον δ' ἔστω τὸν στρατηγὸν λαμπρὸν ἐκτάττειν τὸ στράτευμα τοῖς ὅπλοις. ῥᾳδία δὲ ἡ φροντὶς αὕτη, παρακαλέσαντι τὰ ξίφη θήγειν, καὶ τὰς κόρυθας, καὶ τοὺς θώρακας σμήχειν. δεινότεροι γὰρ οἱ ἐπιόντες φαίνονται λόχοι τοῖς τῶν ὅπλων αἰθύγμασιν. καὶ πολλὰ τὰ δι' ὄψεως δείγματα προσεμπίπτοντα ταῖς ψυχαῖς, ταράττει τὸ ἀντιπόλεμον: *Videat etiam Imperator, vt exercitus armis ſplendentibus inſtructus fulgeat. quod facili negotio fiet, ſi gladiorum mucrones probè acuantur, & galeæ loricæque frequenter abſtergeantur. Milites enim quaſi micantibus armorum ſcintillis terribiliores apparent: multæque per oculos ſpecies in animos delapſæ, perterrere aduerſarios ſolent.* Quàmque ſua conſtet ratio Caſſiodoro, dicenti lib. VII. Variarum Epiſt. XVIII: *Arma benè conſtruere, eſt ſalutem velle omnium cuſtodire. quia prima facie ipſis terretur inimicus, & incipit animo cedere, ſi ſe cognoſcit ſimilia non habere.* Plura poterã, plura forte etiam debebam; ſed non libet in re tam obviâ. Colophonis tantùm loco ſubnectam Plinii iſthæc de Leonibus libro VIII. cap. XVI: *Principatu Claudii caſus rationem docuit; pudendam penè talis feræ nomine: paſtoris Gætuli ſago contra ingruentis impetum obiecto. quod ſpectaculum in arenam protinus translatum eſt, vix credibili modo torpeſcente tantâ illâ feritate, quamuis levi iniectu operto capite; ita vt deuinciatur non repugnans: videlicet omnis vis conſtat in oculis. quominus mirum ſit, à Lyſimacho Alexandri iuſſu ſimul incluſo ſtrangulatum Leonem.* Sic ille; etiam proculdubio in ſolatium eorum, quibus eſt formido intueri hoſtes ſuos adverſos.

Supereſſe qui fugam animis, qui vulnera tergo ferant. Lib. v. Hiſtor.

HAVD cuivis apparet mucro verborum, quo impetuntur Troiani, nunc à Turno, nunc à Romulo Virgilij: hoc vocante, *Bis victam gentem*, illo *Bis captos Phryges.* eo qppe eſt acumine vt omnia penetret; adimatq; adeò Trojanis iſtis aures, oculos, vocem, manus. Cunctis.n. perſuaſum

ſuaſum, ſi vnâ alterâque pugnâ aliquem ſuperaſſent, ſuperaſſe eundem omnibus. Ratio potiſſima in famâ, in timore; cuius vtriuſque vim ſparſi paſſim prioribus diſſertatiunculis, tegitque vnicâ periodo Plutarchus περὶ Ἀοργησίας: Θηβαῖοι τὸ πρῶτον ὠσάμενοι Λακεδαιμονίους ἀηττήτους εἶναι δοκοῦντας οὐδεμίαν ὕστερον ἡττήθησαν ὑπ' αὐτῶν μάχην: *Thebani cùm primum Lacedæmonios antè invictos creditos pepuliſſent nullo vnquam deinde prælio ab eis victi ſunt*. Et efficaciter Nazarius Panegyr. Conſtantino: *Per tota admodũ mœnia magna vis hominum: ſed apud Brixiam plerique iam fracti. Vt in corpore cùm aliqua pars ægra eſt, valetudo omnis contaminari ſolet: ſic illius multitudinis portio malo affecta, totum exercitum timoris contagio diſſipat.* Ac deiici animos hominum prælio adverſo; ſi quis ambigat; confirmabitur fine orationis Phormioneæ lib. II. Thucyd: Ἀναμιμνήσκω δὲ αὖ ὑμᾶς ὅτι νενικήκατε αὐτῶν τοὺς πολλούς. ἡσσημένων δὲ ἀνδρῶν οὐκ ἐθέλουσιν αἱ γνῶμαι πρὸς τοὺς αὐτοὺς κινδύνους ὅμοιαι εἶναι: *Illud etiam iterum vobis in memoriam reuoco; permultos eorum à vobis ſuperatos fuiſſe. virorum verò qui victi fuerunt, animi eadem pericula pari audaciâ ſubire non ſolent*. Vnde cautio ducis apud Curtium lib. IV: *Itaq. Mazeces quanquam infelici prælio ſuorum animos territos eſſe cognoverat; tamen &c.* Verùm præter terrorem, ſuberat & cauſſa iuſtior, expreſſa Xenophonti libro IV. Cyropæd: Οἵ τινες δὲ ἄπειροι ἡμῶν ὄντες οὐχ ὑπέμειναν, πῶς νῦν γ' ἂν ὑπομείνοιεν, ἐπεὶ ἥττηνται, καὶ πολλὰ κακὰ ὑφ' ἡμῶν πεπόνθασιν; ὧν δὲ οἱ βέλτιστοι ἀπολώλασι, πῶς οἱ φαυλότεροι ἐκείνων μάχεσθαι ἂν ἡμῖν ἐθέλοιεν; *Qui nos item minimè ſuſtinuerunt, quũ necdum experti nos eſſent; quo pacto nunc ſuſtinebunt, quum & victi ſunt, & multis à nobis incommodis adfecti? Quorum fortiſſimi quiq. ceciderunt, quomodo viliſſimi pugnare nobiſcum velint?* Nam *perire acie fortiſſima quaque*, ſatis oſtendit Euentus: memoriæque mandauit Euripides:

Φιλεῖ τοι πόλεμος, οὐ πάντ' εὐτυχεῖν.
Ἐσθλῶν δὲ χαίρει πτώμασιν νεανίων:
Κακοὺς δὲ μισεῖ.
Solet ferè bellum non per omnia feliciter ſuccedere,
Sed fortium gaudet caſu iuuenum;
Odit autem timidos.

Nec minus efficaciter in Philoctete Sophocles:

——— πόλεμος οὐδέν' ἄνδρ' ἑκὼν
Αἱρεῖ πονηρόν, ἀλλὰ τοὺς χρηστοὺς ἀεί:
———*bellum neminem niſi caſu*
Malum interficit, ſed optimum quemque ſemper.

Ex quibus apparet verborum vis quâ animat ſuos Cerealis apud Tacitum lib. V. Hiſtor: *Vltione magis quàm prælio opus eſſe. pauciores nuper cum*

pluribus certasse: attamen fusos Germanos, quod roboris fuerit superesse, qui fugam animis &c. Item quò tendat Arminii clamor apud eundem Cornelium lib. I. Annal: *En Varus, & eodem iterum fato victæ legiones.* Eodem spectat istud Syllæ Sallust. Iugurth: *Ille feroci animo negat se toties fusum Numidam, pertimescere.* Nec abeunt illa Mamerci, libro IV: Liuii. *Tunc trepidam ciuitatem ad concionem advocatam increpuit; quod animos ex levibus fortunæ momentis suspensos gererent, vt parvâ iacturâ acceptâ, quæ ipsa non virtute hostium, nec ignaviâ Romani exercitus, sed discordia Imperatorum accepta sit, Veientem hostem sexies victum pertimescant &c.* Eiusdem seminis verba lib. XXV: *Enimuero indignum ratus Marcellus se, qui Annibalem subnixum victoria Cannensi ab Nolâ repulisset; his terrâ mariq; victus ab se hostibus cedere; arma properè capere milites & efferri signa iubet.* Admodum significanter apud Trogum lib. XI. Alexander Magn: *Macedonas monebat, ne multitudine hostium, ne corporis magnitudine, vel coloris nouitate moverentur: tantùm meminisse iubet cum iisdem se tertio pugnare, nec meliores factos putarent fugâ; cùm in aciem secum tam tristem memoriam cædium suarum, & tantum sanguinis duobus prælijs fusi ferrēt: & quemadmodum Dario maiorem turbam hominum esse, sic virorum sibi.* Ab his pendent isthæc Suetonii lib. XIV. Annal. Tac: *Cessuros statim, vbi ferrum virtutemq; vincentium toties fusi agnouissent.* Etiā Liuiana lib. XXXIV: *Maximum ex omnibus auxilijs numerum Suessetanæ iuuentutis habebat; eos ad murum oppugnandum subire iubet. Quorum vbi signa Lacetani cognovere, memores, quàm sæpe in agro eorum impunè persultassent quoties ipsos signis collatis fudissent, fugassentq; patefactâ repentè portâ vniuersi in eos erumpunt. Vix clamorem eorum, nedum impetum Suessetani tulere &c.* Hinc Aristides Orat Siculâ: Μὴ γὰρ οἴεσθε Συῤῥακουσίους μὲν ἐπελθόντος Γυλίππου δυοῖν τριήρεσιν ἀναθαῤῥῆσαι, τοὺς δ' ἡμετέρους στρατιώτας, ὅσην εἰκὸς πεμψάντων ὑμῶν δύναμιν, μὴ πολὺ μείζους τὰς γνώμας ἔσεσθαι· οἷς ἅμα τῇ τῶν οἰκείων ὄψει, καὶ τῷ συνειδέναι τὸ πλῆθος ὧν ἐφ' αὐτῶν κατώρθωσαν, μεγάλη πρὸς εὐθυμίαν ὑπάρξει ῥοπή: *Nolite enim putare, cum Syracusii duabus Gylippi triremibus appulsis animū receperint, nostros milites missâ, quæ sufficiat, manu non multò animosiores fore, quibus præter suorum conspectum, victoriarum quoq; plurimarum conscientiā magnum ad animi securitatem momentum adferet.* Nihil itaque mirum occurrere Liuii lib. II: *Veientes vinci ab Romano milite assueti, fusi fugatiq; sunt. Tarquiniensis novus hostis, non stetit solùm, sed etiam ab suâ parte Romanum pepulit.* Iterum fine eiusdem libri: *Antium paucos circumsessum dies, nullâ oppugnantium novâ vi, sed quod iam inde ab infelici pugnâ castrisq; amissis, ceciderant animi.* Nempe tales sic fere frangebantur, vt vix auderent subire alterius prælii fortunā. Vnde illa Liuij lib. XXIII:

Ingens

Ingens eo die res, & nescio an maxima illo bello gesta sit. nō vinci. n. ab Annibale vincentibus difficilius fuit, quā postea vincere. Idē de Fabio lib. XXII: *Neq; vniuerso periculo summa rerū cōmittebatur; & parua momēta leuiū certaminū ex tuto cœptorū, finitimorū receptu, adsuefaciebant territum pristinis cladibus militem, minus iā tandē aut virtutis, aut fortunæ pœnitere suæ.* Sic & Cæsar lib. III. de bel. civ: *Exercitui quidē omni tantus incessit ex incommodo dolor, tantūq; studiū infamiæ sarciendæ, vt nemo aut tribuni, aut Centurionis imperiū desideraret, & sibi quisq; etiam pœnæ loco grauiores imponeret labores, simulque omnes arderent cupiditate pugnandi: cum superioris etiam ordinis nonnulli oratione permoti manendum eo loco, & rem prælio committendam existimarent. Contra ea Cæsar, neq; satis militibus perterritis confidebat, spatiumq; interponendum ad recreandos animos putabat &c.* Imò quod mireris, adfirmat Vegetius libro. III. cap. X: *Facilius autem est ad virtutem nouos instruere, quàm revocare perterritos.* Ex quibus iam minimè tenebrosi sensus videri queant versus Reguli apud Horatium lib. III. Oda V:

Auro repensus, scilicet acrior
Miles redibit? flagitio additis
Damnum. neq; amissos colores
Lana refert medicata fuco:
Nec vera virtus, cùm semel excidit
Curat reponi deterioribus.
Si pugnat extricata densis
Cerva plagis, erit ille fortis,
Qui perfidis se credidit hostibus:
Et Marte Pœnos proteret altero,
Qui lora restrictis lacertis
Sensit iners timuitq; mortem.

Palamque liquet optimo niti fundamento factum Sebastiani sub Valente & Gratiano Impp. de quo Zosimus libro IV ὁ δὲ, πρὸς τὸ ἐκδεδιῃτημένον καὶ παντάπασιν ἐκμελὲς τῶν ταξιάρχων καὶ στρατιωτῶν ἀφορῶν, καὶ ὡς εἰς φυγὴν μόνον εἰσὶ γεγυμνασμένοι, καὶ γυναικώδεις καὶ ἀθλίας εὐχὰς, δισχιλίους ᾔτησεν, οὓς ἂν ἕλοιτο, δοθῆναι στρατιώτας αὐτῷ. πλήθους γὰρ ἡγεῖσθαι χαύνως ἠγμένων ἀνθρώπων, μὴ ῥᾴδιον εἶναι. παιδαγωγῆσαι δὲ ὀλίγους, καὶ εἰς τὸ ἀρρενωπὸν ἐκ τοῦ θήλεος ἀναγαγεῖν, οὐ σφόδρα δύσκολον εἶναι· καὶ ἄλλως δὲ λυσιτελὲς μᾶλλον, ἐν ὀλίγοις, ἢ παντὶ κινδυνεύειν τῷ πλήθει. πείθει ταῦτα λέγων τὸν βασιλέα· καὶ λαβὼν αἵρεσιν, οὐκ ἐκ τῶν ἐντεθραμμένων δειλίᾳ καὶ πρὸς τὸ φεύγειν γεγυμνασμένων, οὓς ᾔτησεν, εἵλετο, νεωστὶ δέ τινας ἐναριθμηθέντας τῷ στρατοπέδῳ, καὶ σώματος ἀνατρέχοντας εὐφυΐᾳ, καὶ προσέτι γε τῷ φύσει τεκμαίρεσθαι δυναμένῳ φαινομένους, εἰς ὅπερ ἠρέθησαν, ἱκανούς: *Is ad mollitiem summamq; secordiam tribunorum*

norum atque militum respiciens, & quod ad fugam, & muliebria miseraque vota dumtaxat exercitati essent: duo milia militum, quos ipse diligeret, sibi dari petijt. Existimabat enim, non esse facile, multitudini hominum præesse, qui dissolutè gubernati fuissent: at instituere paucos, & à moribus effeminatis ad viriles traducere, non admodum esse difficile. Magis & alioquin expedire, si fiat in paucis potius, quam in vniuersa multitudine periculum. Hæc dicens Imperatori persuadet; electionemq; nactus, non eos sibi sumit, qui essent innutriti formidini, & ad capessendam fugam exercitati: sed quosdam recẽs adscriptos exercitui, corporisq; dotibus egregijs à natura præditos; & qui præterea coniectandi periti viderentur, ad quodcumq; facinus incitarentur, idonei futuri.

Solâ Ducis patientiâ mitigabantur, eodem plura, quàm gregario milite tolerante. Lib. XIV. Annal.

T miles omnia duplo peragit & citius & perfectius, sub aspectum Ducis: ita adhuc seipso facilè duplo fit melior, vbi non solum adest Imp. sed etiam præit exẽplo. Itaque sobriè interpretabimur censuram & Apuleii & Aristotelis libro de Mundo: *Militiæ principes & Curiæ proceres, & vrbium ac domorum rectores dico nunquam commissuros esse, vt id suis manibus factum velint, quod sit curæ levioris. nihil enim possint æquius facere dominorum imperia, ministeria servulorum.* atque ita accipiemus, ne à capite ad calcem manum adhibeant. auspicari singula nihil vetat; imò nihil non iubet. De Hercule profectò refert Dio Chrysostomus Orat. I. de regno: Οὐ τοίνυν οὐδὲ ἐκεῖνο ἀληθές φασιν, ὅτι δὴ περιῄει μόνος ἄνευ στρατιᾶς. οὐ γὰρ δυνατὸν πόλεις τε ἐξαιρεῖν καὶ τυράννους ἀνθρώπους καταλύειν, καὶ πᾶσι πανταχοῦ προστάττειν χωρὶς δυνάμεως. ὅτι δὲ αὐτουργὸς ἦν καὶ τῇ ψυχῇ πρόθυμος, καὶ τὸ σῶμα ἱκανὸς, καὶ πάντων μάλιστα ἐπόνει, μόνον αὐτὸν ἔφασαν βαδίζειν, καὶ πράττειν ἅπαντα ὅσα βούλοιτο: *Non igitur & in hoc verum dicunt, quod solus circumiuerit, absque exercitu. neque enim ciuitatès expugnari, neque hominum tyranni pessundari, & omnib. vbique mandata dari possunt, sine copijs. Quia autem ipse manibus atq; animo promptus erat, corpusq; habebat validum, & plus omnibus laborabat; ideo solum iuisse dicunt & fecisse omnia quæ volebat.* Et hac potissimum de caussâ requirit Onosander cap. I. Ducem Διάπονον δὲ, ἵνα μὴ πρῶτος τῶν στρατευομένων, ἀλλ᾽ ὕστερος κάμνῃ: *Laboriosum, vt non primus à militiâ deficiat, sed postremus.* Vitioque vertit Iphicrati Theopompus, quod esset *in labore remissus nimis, parumq; patiens,* vt prodidit in vita eius AEm. Probus.

Hodie

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

Hodie quidem haud difficulter inveniamus Duces proximè accedentes ad exemplū Isaaci Angeli, quē sic malo colore traducit Nicetas lib. II: Ἅμα δὲ ἦρι φανέντι ἔξεισιν αὖθις, καὶ μέτεισι τοὺς Μυσούς· ὅλους οὖν μῆνας τρεῖς ἐξωνυκὼς, καὶ περὶ τὴν τοῦ φρουρίου κατάσχεσιν, ὃ Λοβιτζὸς ἐπικέκληται, πλεῖστα πεπονηκὼς, ἀτελὲς τὸ ἐγχείρημα καὶ πάλιν ἀπολιπὼν, ἐκεῖθεν μεθίσταται, καὶ τὴν βασιλίδα τῶν πόλεων εἴσεισιν· αἱ γὰρ τῆς Προποντίδος χάριτες, καὶ τὰ ἐπιτερπῆ κατ' αὐτὴν σκηνώματα, τά τε κυνηγέσια καὶ ἱπποδάσια, ἁλυσείδουσαι δῆ τοὺς ἐς ἡμᾶς αὐτοκράτορας, οὐκ εἴων ἐπὶ μακρὸν θηραυλεῖν, ἀλλ' ὡς ῥιψάσπιδας γινομένους ἔπειθον αὐτομολεῖν εἰς αὐτά: *Veris initio rursus contra Mysos egressus, & tribus integris mensibus in obsidione Lobizi castelli frustra cum maximo labore consumptis, infectâ re domum rediȷt. nam Propontidis amœnitas, suauissima diuersoria, venationes & equitationes, quæ velut cathenis constringere solent nostræ ætatis Imperatores, non diu eum sub dio esse sinebant, sed veluti clypeo abiecto aufugere cogebant.* Rariores autem reperiamus, qui non nudatis excipiant dētibus voces regis Thessali apud Xenophontem libro VI. Histor. Græc: Παρ' ἐμοὶ γὰρ οὐδεὶς μισθοφορεῖ ὅστις μὴ ἱκανός ἐστιν ἴσα πονεῖν ἐμοί: *Apud me nemo stipendia facit, qui non eosdem quos ego labores tolerare possit.* Linguamque prætereà exerant ad hæc Ammiani de Iuliano, limine libri XVII: *Plus laboris indicere sibi quàm militi, sicut perspicuè contigit, assuetum &c.* Ac palam fatuū vocent Agesilaū, quem isto elogio prosecutus est Xenophon: Ἡγεῖτο γὰρ ἄρχοντι προσήκειν, οὐ μαλακίᾳ, ἀλλὰ καρτερίᾳ τῶν ἰδιωτῶν περιεῖναι. τάδε μέντοι πλεονεκτῶν οὐκ ᾐσχύνετο, ἐν μὲν τῷ θέρει, τοῦ ἡλίου, ἐν δὲ τῷ χειμῶνι, τοῦ ψύχους. καὶ μὴν εἴποτε μοχθῆσαι στρατιᾷ συμβαίη, ἑκὼν ἐπόνει παρὰ τοὺς ἄλλους· νομίζων πάντα τοιαῦτα παραμυθίαν εἶναι τοῖς στρατιώταις: *Existimabat enim, imperatorem decere potius, vt tolerantiâ, quam mollitie priuatis hominibus præstaret. Non tamen eum pudebat in aliȷs huiusmodi rebus maiorem sibi partē poscere, nimirum per æstatem, solis: per hiemem, frigoris. Quod si aliquando vsu veniret, vt laborandum exercitui esset; sponte suâ supra ceteros laborabat, quod arbitraretur, eiusmodi omnia militibus esset solatio.* Verè *solatio.* Quin imò sæpe eò devenitur locorum, vt velut ipsum cœlum Atlas, ita patiētia Imperatoris totum sustineat exercitum. Curtius lib. VIII. de Alexandri militibus: *Nec vlla res magis saluti fuit, quam quod multiplicato labore sufficientem malis, quibus ipsi cesserant, Regem deserere erubescebant.* Deque exercitu Catonis inter arenas Libycas, poëticè quidem sed verè Lucanus lib. IX:

——cogit tantos tolerare labores
Summa Ducis virtus; qui nudâ fusus arenâ
Excubat, atq; omni fortunam prouocat horâ.
Omnibus vnus adest fatis. quocumq; vocatus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

Advolat. atq; ingens meritum maiusque salute
Contulit in lethum vires; puduitq; gementem
Illo teste mori. ———

De Corbulone Tacitus: *Ipse exercitusq; vt nullis ex prælio damnis, ita per inopiam & labores fatiscebant; carne pecudum propulsare famem adacti. ad hæc penuria aquæ, feruida æstas, longinqua itinera; solâ Ducis patientiâ mitigabantur, eodem plura quàm gregario milite tolerante.* Ad hoc exemplar conformatos fuisse veterum plures, testatum est exemplorũ copiâ. Profitetur Brasidas apud Thucydidem lib. v: Ἐγώ τε δείξω οὐ παραινέσαι οἷός τε ὢν μᾶλλον τοῖς πέλας, ἢ καὶ αὐτὸς ἔργῳ ἐπεξελθεῖν: *Et ego ostendam me eum esse, qui non magis alios officii sui moneam, quàm ipse factis præstem eadem, ad quæ verbis illos adhortor.* Quod ipsum sibi quoque volunt Marij verba in Sallustii Iugurtha: *Neq; illos arctè colam, me opulenter: neq; gloriam meam, laborem illorum faciam.* Testatur etiam de Pompeio Tullius pro Murenâ: *Nunquam iste plus militi laboris imposuit, quàm sibi sumpsit.* Quibus in rebus, labor iste; id verò haurire ex Xiphilini Hadriano: Καὶ ὅπως γε καὶ ὁρῶντες αὐτὸν ὠφελοῖντο, σκληρᾷ τε πανταχοῦ τῇ διαίτῃ ἐχρῆτο, καὶ ἐβάδιζεν, ἢ καὶ ἵππευε πάντη. οὐδ' ἔστιν ὁπότε οὔτε ὀχήματος τότε γε, οὔτε τετρακύκλου ἐπέβη· οὔτε τὴν κεφαλὴν, οὐκ ἐν θάλπει, οὐκ ἐν ῥίγει ἐκαλύφθη. ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς χιόσι ταῖς Κελτικαῖς καὶ τοῖς καύμασι τοῖς Αἰγυπτιακοῖς, γυμνὴν αὐτὴν περιῄει. *Atq; vt milites haberent vnde exemplum peterent, ipse duriter viuere, pedibus iter facere, aut in quæuis loca admisso equo proficisci. nunquam enim vehicula aut quadrigas conscendere: nulloq; calore, nullo frigore, vt capite operto esset, adduci: nec enim umquam aut propter niues Celticas, aut calores Ægyptios opertum caput habuit.* Talis & ante ipsum Vespasianus, de quo Tacitus lib. II. Hist: *Acer militiæ; anteire agmen, locum castris capere, noctu diuque consilio, ac si res posceret, manu hostibus obniti; cibo fortuito, veste habituque vix à gregario milite discrepans.* Quibus egregiè secundas facit Seuerus lib. II. Herodiani: Ἐκοινώνει δὲ τῶν καμάτων αὐτοῖς, σκηνῇ τε χρώμενος εὐτελεῖ, καὶ σιτία καὶ ποτὰ προσφερόμενος ὅσα καὶ πᾶσιν ὑπάρχειν ἠπίστατο· οὐδαμοῦ δὲ τρυφὴν ἐνεδείκνυτο βασιλικήν. ὅθεν καὶ μείζονα παρὰ τῶν στρατιωτῶν εὔνοιαν ἐπιστώσατο. οὐ γὰρ μόνον αὐτὸν συμπονοῦντα, ἀλλὰ καὶ τῶν καμάτων ἄρχοντα οἱ στρατιῶται αἰδούμενοι, μετὰ προθυμίας πάντα ἔπραττον: *Ipse inter primos laborans, viliq; tabernaculo vtens, cibũ potumq; eundẽ quẽ etiã ceteri milites, capiebat; nihil vmquã imperatoriæ luxuriæ, nihil deliciarũ ostentans: sic vt acceptior in dies militibus fieret. Nam quũ laborũ omniũ non modo particeps, sed princeps etiã auctorq; foret, adeo cunctis venerabilis erat, vt nihil non pro illo cupidissimè facturi viderẽtur.* Proximus horũ vestigijs Manuel apud Nicetã fine lib. VI: Ἐπὶ τοῦ Κλαυδίου διὰ τῆς Νικομηδείας ἤλαυνε πόλιν, μὴ αἰλαίαν ἀνακπερικλεῖ, μὴ κλίνην, μὴ

νην, μὴ στιβάδα μήτε ἄλλην σκηνὴν τρυφῶσαν ἀρχικὴν ἐπαγόμενος· μόνα δὲ τὰ ἱππάσιμα φέρων, καὶ στολὰς φολίσι σιδηραῖς ὑφαντάς. ἐπέτεινεν οὖν τοὺς σταθμούς· τοσοῦτον δ' ἦν ἐκείνῳ τὸ πρόθυμον φθάσαι τοὺς πολιορκοῦντας ποθοῦντι, πρὸ τοῦ παθεῖν τι τοὺς ἔνδον δεινὸν, ὁποῖον οὐκ ἔστι λόγῳ παρεισηγήσασθαι. οὐκοῦν τὰς νύκτας ἴαυεν ἀΰπνους, καὶ πρὸς τὴν πορείαν ἐχρᾶτο φωτὶ ποιητῷ βαδίζων διὰ τῆς Βιθυνῶν· ἡ δὲ ὡς ἐπίπαν ταῖς ξυναγκείαις πεπύκνωται, καὶ ἄπορός ἐστι πολλαχῇ τῷ τῆς ὕλης συνηρεφεῖ. εἰ δέ που καὶ χρείας ἱκανῶς της ἐδεῖτο διαναπαύεσθαι, γήϊνον εἶχε τὴν καθέδραν, καὶ κάρφη ὑποβεβλημένη καὶ φορυτὸς ὑποκείμενος, ἐκείνῳ τὴν στρωμνὴν ἐσχεδίαζεν. ὅτε δὲ ὑετοῦ κατενεχθέντος, καὶ τοῦ σταθμοῦ γινομένου κατὰ φάραγγα τεναγώδη, ἄνωθέν τε ταῖς σταγόσιν ἐτέγγετο, καὶ τὸν ὕπνον διεσπᾶτο τῷ τὴν στιβάδα ὑποτρέχοντι νάματι. κἀπὶ τοῖς τοιούτοις ἠγαπᾶτο μᾶλλον καὶ ἤγετο, ἢ ὅτε διαδήματι ἐταινιοῦτο, καὶ περιέκειτο τὴν ἁλουργίδα, καὶ τὸν ἵππον ἀνέβαινε τὸν χρυσοφάλαρον: *Per Nicomediam, Claudiopolim maximis itineribus contendit, sine vllis aulicis deliciis; armis & equis duntaxat instructus. & vt hostium conatus anteuerteret, insomnes noctes agit: & ad faces per Bithyniam, quæ propter crebras valles & densas syluas multis in locis impedita habet itinera, pedes proficiscitur. Quod sicubi quiescendum erat, cubile illi erat humus, lectus è paleis & fœno constabat. Cum pluuio tempore in palustri loco diuersabatur, nubes & subterfluentes riui somnum ei interrumpebant. Quæ res maiorem ei hominũ & benevolentiam & admirationem peperit, quam in imperij principio diadema, purpura, & equus aureis phaleris ornatus.* Non ignavè de se apud Iosephum, post strenuam oppugnationem, Vespasianus lib. IV. belli Iud. c. V: Πειράσομαι δὲ ἐγὼ καθάπερ νῦν ἐπὶ πάσης μάχης, προάγειν τε ὑμῶν εἰς τοὺς πολεμίους, καὶ τελευταῖος ἀποχωρεῖν: *Ipse, ita vt nunc feci, experiar æque ac vos pugnando, primus ad bella pergere, & nouissimus inde discedere.* Aemulatione videlicet vetustiorũ. quippe de Philopæmene Plutarchus in vita eius: Ἐν μὲν ταῖς πολιτικαῖς στρατείαις, ἃς ἐποιοῦντο κλωπείας ἕνεκα καὶ λεηλασίας εἰς τὴν Λακωνικὴν ἐμβάλλοντες, εἴθισεν αὐτὸν, πρῶτον μὲν ἐκστρατευόντων, ὕστερον δὲ ἀπερχομένων βαδίζειν: *Quum expeditionibus furtiuis ad prædandum incursarent ciues eius fines Laconicos, ita se instituit vt primus in expeditionem euntium esset, & omnium reciperet se postremus.* De Annibale Silius lib. I:

Primus inire manum; postremus ponere Martem.

Hinc laudatus tubâ Iustini historicâ lib. XI. victor Darii: *Alexander autẽ periculosissima quæq; aggrediebatur, & vbi confertissimos hostes acerrimè pugnare conspexisset, eo se semper immergebat; periculaque sua esse, non militum volebat.* Sed & de Ioanne Comneno Choniates lib. I: Οὐ γὰρ ἀγαθὸς μόνον καὶ ποικίλος τὸ ἦθος ἐδείκνυτο σύμβουλος, ἀλλὰ καὶ πρῶτος παρεῖχε πέρας ὁπόσα στρατηγοῖς καὶ τάγμασιν ὑπετίθετο: *Neq; enim consilio duntaxat & ingenij solertiâ valebat; sed primus etiam ea quæ ducibus & legionibus man-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

dabat, exequebatur. Honestè & vtiliter. Vnde decretum Læuini Cos. lib. XXVI Liuii: *Magistratus Senatui, & Senatus populo sicut honore præstet: ita ad omnia quæ dura atque aspera essent, subeunda ducem debere esse: si quid iniungere inferiori velis, id prius in te ac tuos si ipse iuris statueris, facilius omnes obedientes habeas. nec impensa gravis est; cùm ex ea plus quàm pro virili parte sibi quemque capere principum vident &c.* Et hoc ipsum, bonorum Ducum perpetuum fuisse insigne; non perplexè ostendit Synesius περὶ Βασιλ: Ἀλλ' ἂν ἐπιδράμῃς τῷ νῷ τὴν ὅποι ποτὲ τ. ἐκταθεῖσαν ἀρχὴν, εἴτε τ. παρθυαίων, εἴτε τῶν μακεδόνων, εἴτε τ. περσῶν, εἴτε τῶν παλαιτάτων μήδων, εἴτε τὴν ἐν ᾗ ζῶμεν, ἄνδρες δημοτικοί τε καὶ στρατιῶται, καὶ τὰ πολλὰ συνθυραυλοῦντές τε καὶ χαμευνοῦντες ἐν τῇ φάλαγγι, καὶ οὔτε μειονεκτοῦντες πόνων, οὔτε πλεονεκτοῦντες ἡδονῶν, ἑκάστην ἐπικράτειαν ἐπὶ μέγα προήγαγον: *At si percurras animo, vbicumque terrarum dilatata imperia, siue Parthicum, seu Macedonicum, seu Persicum, seu Medorum antiquissimorum, seu etiam hoc in quo viuimus; profectò homines populares & milites & plerumque foris atque humi excubantes in ordinibus; quique neque minus laborare, neque plus voluptatis percipere studerent, vnamquamque dominationem amplificarunt.* Vnde & Ammianus de Theodosio: *Nihilque gregarijs imperans, cuius non ipse primitias alacri capesseret mente.* Rectè primitias. hoc. n. sufficit. nec aliud voluit Onosander tmemate XLII: Εἰ δέ τι διὰ χειρὸς ὁ στρατηγὸς ἐξεργάσασθαι σπεύδοι, κινείτω πρῶτος αὐτὸς ὀφθῆναι ποιῶν. οὐ γὰρ οὕτως ταῖς ἀπὸ τ. κρειττόνων ἀπειλαῖς ἀναγκαζόμενοι, τὶ ποιοῦσιν, ὡς ταῖς ἀπὸ τῶν σεμνοτέρων διατροπαῖς. ἰδὼν δέ τις τὸν ἡγεμόνα πρῶτον ἐγχειροῦντα, καὶ ὅτι δεῖ σπεύδειν ἔμαθεν, καὶ μὴ ποιεῖν ᾐδέσθη, καὶ ἀπειθεῖν ἐφοβήθη. καὶ οὐκ ἔτι ὡς δοῦλον ἐπιταττόμενον διετέθη τὸ πλῆθος, ἀλλ' ὡς ἐπίσης παρακαλούμενον διετράπη: *Siquid subitò confici optet Imperator, primus ipse, manu operi admotâ, conspiciatur. Nec enim militum vulgus adeò potentiorum comminationibus cogitur, atque præstantium dignitate virorum exemplis verecundiam pulsantibus. Conspiciens enim aliquis Ducem suum in re attrectandâ omnium principem, festinandum esse animaduertit, cessare erubescit, imperatique non parere veretur: nec iam vt seruus, aut imperio subditus, sed commilitonis instar, ad opus quoque prouocatus accedit.* Porrò nihil fuisse tam periculosum, nihil tam sordidum, quod non vltrò primi obierint ipsi Duces; pauculis notabitur exemplis. Planè in itinere contento præcedit, & viam quasi secat Xenophon, vt de se prodit lib. VII. Exped. Cyri: Ἀκούσας ταῦτα ὁ Ξενοφῶν, κατέβη ἀπὸ τοῦ ἵππου. καὶ ὃς ἤρετο· τί καταβαίνεις, ἐπεὶ σπεύδειν δεῖ; οἶδα, ἔφη, ὅτι οὐκ ἐμοῦ μόνου δέῃ· οἱ δ' ὁπλῖται θᾶττον δραμοῦνται καὶ ἥδιον, ἂν καὶ ἐγὼ πεζὸς ἡγῶμαι: *Hæc verba cum Xenophon audijsset, de equo descendit, Quærente Seuthe: Quamobrem quæso ex equo descendis, cùm festinatione sit opus? Equidem ait, scio non meâ solius opus esse præsentiâ: & hi grauis armaturæ pe-*

dites

dites celerius current ac lubentius, si & ipse pedes agmen duxero. Idem præstat libro Herodiani III. Imp. Seuerus: Αὐτὸς δὲ τῆς ὁδοῦ εἴχετο, μηδεμίαν ἀνοχὴν ἀναπαύλης διδοὺς, μήτε ἑορταῖς μήτε καμάτοις, κρύους καὶ θάλπους ὁμοίως καταφρονῶν. πολλάκις γοῦν διὰ τῶν δυσχειμέρων καὶ ὑψηλοτάτων ὀρῶν τὴν ὁδοιπορίαν ποιούμενος, ὑπὸ νιφετοῖς καὶ χιόσιν ἀκαλύπτῳ τῇ κεφαλῇ ὡδοιπόρει, προθυμίας καὶ ἀνδρείας τὸ ἐνδόσιμον τοῖς στρατιώταις ἔργῳ διδούς· ὡς μὴ μόνον αὐτοὺς φόβῳ καὶ νόμῳ ἀντέχειν πρὸς τοὺς καμάτους, ἀλλὰ μιμήσει καὶ ζήλῳ τοῦ βασιλέως: *Ipse iter faciebat sine intermissione, neq́ festos dies neq́ labores vllos magnopere curans; algoris atq́ æstus iuxta patiens. sæpe etiam per altissimos montes hieme sæuâ, niuibus cælo ingruentibus, ibat aperto capite; vt milites ad alacritatem patientiamq́ laborum reipsa cohortaretur. Quocirca non metu quodam ac lege, sed æmulatione magis atq́ exemplo principis ad perferenda omnia incitabantur.* Traduxit istud in poema suum Italicus; itaque pulcre de Nerone Claudio lib. XV. Punic. v 576:

Hortandi genus acer habet, præcedere ductor.
Illum augent, cursu adnixi æquare sequendo,
Atq́ indefessi noctemq́ diemq́ sequuntur.

Sed nec deest sibi dux, in itinere difficili. Zosimus de Iuliano Imp: Ταύτην διαδραμόντες τὴν πόλιν, (οὐδὲν γὰρ ἦν ἐκ ταύτης ὑλαβεῖσθαι πολέμιον) ὁδὸν διήεσαν τέλματι χειροποιήτῳ διάβροχον. οἱ γὰρ Πέρσαι, τήν τε διώρυχα τῇ χώρᾳ καὶ τὸν ποταμὸν αὐτὸν ἐπαφέντες, ἀδύνατον, κατά γε τὴν αὐτῶν οἴησιν, πεποιήκασι τῷ στρατῷ τὴν διάβασιν. ἀλλ' ὅμως τοῦ βασιλέως προηγουμένου, καὶ ὁ στρατὸς ἠκολούθει, βρέχων ἄχρι γονάτων τοὺς πόδας. αἰσχύνην γὰρ ἡγοῦντο μὴ ποιεῖν ἅπερ ἐθεῶντο ποιοῦντα τὸν βασιλέα: *Hoc oppido præterito, à quo nihil esset hostile metuendum; iter fecere per locum facticiâ palude stagnantem. Nam & alueo, & ipso flumine Persæ regioni immisso, perfecisse se putabant, vt exercitus nullo modo posset transijcere. Sed cursim antegresso Imperatore, subsequebatur exercitus, pedibus vsque ad genua madefactis. Nam pudore præpediebantur, quo minus id nõ facerent, quod Imperatorem facere videbant.* Atque hoc est quod præcepit Leo Imp. capite IX. Tactic. sectione XII: Εἰ δὲ πάνυ ἐπισφαλῆς εἰσὶν οἱ τόποι καὶ δύσκελοι καὶ στενοὶ, τὸν τοῦ παντὸς στρατηγὸν ἀπέρχεσθαι, καὶ γίνεσθαι κατὰ τὸν τόπον καὶ παρεστάναι δὲ ἄχρις ἂν πάντες ἀπαθῶς διέλθωσιν: *Sin admodum lubrica difficiliaq́ loca fuerint, teipsum oportet primum eo transire; deinde ibi consistere & commorari, donec omnes sine offensione transierint.* Factumque istud à patre suo Basilio, legere est ibidem. Præstititque item Alexander, nunc Curtii lib. VII: *Rex agmen circuibat pedes, iacentes quosdam erigens, & alios cum ægrè sequerentur, adminiculo corporis sui excipiens. nunc ad prima signa, nunc in medium, nunc in vltimo agmine itineris multiplicato labore aderat.* Nunc libro VIII: *Rex vnus tanti mali patiens, cir-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

cuire milites, contrahere dispersos, alleuare prostratos: ostendere procul euolutum ex tugurijs fumum; hortariq́; vt proxima quæq́; suffugia occuparent &c. Callidus quoque in frigore simili Iphicrates Polyæni libro III: Ἰφικράτης περὶ χειμῶνας καὶ κρημνοὺς ὁρῶν καιρὸν ἐπιθέσεως, προάγειν ἐβούλετο τοὺς στρατιώτας· διὰ γυμνότητα καὶ ψῦχος οὐ προθυμουμένων. αὐτὸς ἐνδὺς ἐσθῆτα φαύλην, καὶ τῶν ἄλλων ἀθλιωτέραν, παριὼν τὰς σκηνὰς ἕκαστον ἐπιχειρῆσαι τοῖς πολεμίοις παρεκάλει. οἱ δὲ προθύμως ἠκολούθησαν, ὁρῶντες τὸν στρατηγὸν ταπεινῶς ἠσθημένον, καὶ ἀνυπόδητον, ὑπὲρ τῆς κοινῆς σωτηρίας προθυμούμενον: *Iphicrates sub hyemem & congelatam aciem videns opportunum tempus hostes aggrediendi, producere milites volebat. Quibus ob vestium tenuitatem & frigoris sæuitiam difficulter obedientibus, ipse malam vestem indutus, & reliquis leuiorem, accedens ad tabernacula, singulos hortabatur vt in hostes inuaderent. Qui conspicati ducē abiectissima veste præditum & calceis vacantem pro communi salute se in voluntarium periculum offerre, libenter secuti sunt.* Cui adiungi meretur Corbulo Taciti lib. XIII. Annal: *Annotatusq́; miles qui fascem lignorum gestabat, ita prærigiusse manus, vt oneri adhærentes, truncis brachijs deciderent. Ipse cultu levi, capite intecto, in agmine, in laboribus frequens adesse: laudem strenuis, solatium inualidis, exemplum omnibus ostendere.* Notabilis etiā Alexander Magn. in toleranda siti. ꝙ factum eius etsi pulcrè descripserint antiquiores, oportet audiamus verbis Sozomeni; ideo ꝙ simile addat exemplū Theodosij Imp. Præfat. hist suæ Ecclesiasticæ: Πρώην γέ τοι τὴν ἐν Πόντῳ πόλιν Ἡρακλέους ἐπώνυμον σπεύδων ἰδεῖν, καὶ ἐγεῖραι τῷ χρόνῳ κάμνουσαν, ὥρᾳ θέρους τὴν διὰ Βιθυνῶν ᾔεις ὁδόν. τοῦ δὲ ἡλίου σφόδρα φλέγοντος περὶ μέσην ἡμέραν, ἰδών σέ τις τῶν δορυφόρων ἱδρῶτι πολλῷ καὶ κονιορτῷ πεφυρμένον, ὡς δὴ χαριούμενος προσεκόμισέ σοι φιάλην εὖ μάλα λαμπρῶς πρὸς τὰς ἀκτῖνας ἀποστίλβουσαν, ἡδὺ αὐτῇ ἵνα ποτὸν ἐμβαλὼν, καὶ ψυχρὸν ὕδωρ ἐπιχέας. σὺ δὲ ὦ κράτιστε προσδεξάμενος, ἐπῄνεσας μὲν τῆς προθυμίας τὸν ἄνδρα, καὶ δῆλος ἦσθα μετ' οὐ πολὺ τοῦτον φιλοτιμίᾳ βασιλικῇ καλῶς ποιήσων. πάντων δὲ τῶν στρατιωτῶν τὴν φιάλην κεχηνότων καὶ μακαριούντων ὃς πίεται, πάλιν αὐτῷ ὦ γενναῖε τὸ ποτὸν ἐξέδωκας, καὶ ὅπου φίλον αὐτῷ κεχρῆσθαι ἐκέλευσας. ὥς τέ μοι δοκεῖ εἰκότως ταῖς σαῖς ἀρεταῖς νενικῆσθαι καὶ Ἀλέξανδρον τὸν Φιλίππου, ὃ λέγεται παρὰ τῶν ἐκεῖνον θαυμαζόντων, δι' ἀνύδρου τόπου βαδίζοντι μετὰ τῶν Μακεδόνων ἐπιμελῆ στρατιώτην ὕδωρ εὑρόντα ἀρύσασθαι καὶ προσκομίσαι· τὸν δὲ, μὴ πιεῖν, ἀλλὰ ἐκχέαι τὸ πόμα: *Nam iamdudum, cum ad visendam Heracleam, oppidum Ponti, contendebas, quo eam temporis diuturnitate collapsam reficeres, in ipsa æstate per Bithyniam iter fecisti: cumq́; sol iam in ipsa meridie vehementer ardebat, vnus ex satellitum numero te sudore multo & puluere conspersum videns, tanquam tibi rem gratam facturus, poculum versus solis radios splendidè admodum coruscans, & dulci cum aqua frigida infusa impletum, tibi apportauit. Tu verò, Imperator inuictissi-*

inuictißime, propensum viri illius erga te studium amplexatus, manifesto declarasti, te haud multo post eum regia tua magnificentia amplè remuneraturũ. Cum autem omnes milites poculo inhiarent: beatumq́; ducerent eum qui ex illo bibiturus esset, potũ ei à quo eum acceperas reddidisti: insistiq́; vt illo, quo sibi libitum esset modo vteretur. Quare virtutibus tuis mihi profectò videris vicisse ipsum Alexandrum Philippi filium: quem à suis laudatoribus memoratum est, cum per locum aridum vna cum Macedonibus transiret, & miles quidam diligens & officiosus de aquâ, quam fortè offenderat, hausisset, eiq́; attulisset, neutiquam bibisse, sed eam in terram effudisse. Et hac in re, plusquã homo fuit Porcius Cato: quem sic loquentem produxit lib. IX. Pharsal. Lucanus:

——dum primus arenas
Ingrediar, primusq́; gradus in puluere ponam,
Me calor æthereus feriat, mihi plena veneno
Occurrat serpens; fatoq; pericula vestra
Prætentate meo; sitiat, quicumq́; bibentem
Viderit: aut umbras nemorum quicumq́; petentem,
Aestuet: aut equitem peditum præcedere turmas,
Deficiat; si quo fuerit discrimine notum
Dux, an miles eam. serpens, sitis, ardor, arenæ,
Dulcia virtuti: Gaudet patientia duris.
Latius est, quoties magno sibi constat, honestum.

Eademque expeditione de eodem Catone idem adhuc Poeta:

Arent ora siti. conspecta est parua malignâ
Vnda procul venâ: quam vix è puluere miles
Sustulit, & galeæ convexum infudit in orbem,
Porrexitq́; duci. squalebant pulvere fauces
Cunctorum: minimumque tenens dux ipse liquoris
Inuidiosus erat. me ne, inquit, degener vnum
Miles in hac turba vacuum virtute putasti?
Vsque adeo mollis, primisq́; caloribus impar
Sum visus? quanto pœna tu dignior ista,
Qui populo sitiente bibas! sic concitus ira
Excussit galeam, suffecitq́; omnibus vnda.

Egregiè quoque heîc personam simulauit bonĩ Ducis Caracalla. Herodianus namque lib. IV: Ὅπου τε πεζεύειν ὡς στρατιώτης ἔπρεπεν, εἴτε ὄρυγμά τι ὀρύττειν ἔδει, σκάπτων πρῶτος, εἴτε ῥεῖθρον γεφυρῶσαι, ἢ βάθος χῶσαι. πᾶν θ' ὃ χειρῶν ἢ καμάτου σωματικοῦ ἔργον, πρῶτος εἰργάζετο. τραπέζαν τε εὐτελῆ παρετίθετο, ἔσθ' ὅπη καὶ ξυλίνοις ἐς ποτὸν καὶ ἐδέσματα χρώμενος σκεύεσιν. ἄρτον τε προσφέρε-

φέρειν αὐτοσχέδιον. σῖτον γὰρ ἀλήσας τῇ ἑαυτοῦ χειρὶ, ὃ ἤρκει μόνῳ, μᾶζαν τε ποιήσας καὶ ἐπ' ἀνθράκων ὀπτήσας, ἐσιτεῖτο. καὶ πάντων μὲν τῶν πολυτελῶν ἀπείχετο· ὅσα δὲ εὐτελέστατα, τοῖς καὶ πενεστάτοις τῶν στρατιωτῶν εὐμαρῆ, τούτοις ἐχρῆτο, συστρατιώτης τε ὑπ' αὐτῶν μᾶλλον ἢ βασιλεὺς καλούμενος, χαίρειν προσεποιεῖτο. τὰ πλεῖστά τε αὐτοῖς συνώδευε περιπατῶν, σπανίως ἅρματος ἢ ἵππου ἐπιβαίνων· τά τε ὅπλα βαστάζων ἑαυτῷ. ἔστι δ' ὅτε καὶ τὰ τῶν στρατοπέδων σύμβολα, ἐπιμήκη ὄντα καὶ χρυσοῖς ἀναθήμασι πολλοῖς κεκοσμημένα, μόλις ὑπὸ τῶν γενναιοτάτων στρατιωτῶν φερόμενα, ἐπιθεὶς τοῖς ὤμοις ἔφερεν αὐτός. διὰ δὴ ταῦτα καὶ τὰ τούτοις ὅμοια, ὡς στρατιωτικὸς, ὑπ' αὐτῶν ἐφιλεῖτο, καὶ ὡς γενναῖος ἐθαυμάζετο. καὶ γὰρ ἦν θαύματος ἄξιον, ἐν μικρῷ πάνυ τὸ μέγεθος σώματι, γενναίων πόνων ἄσκησις τοσαύτη: *Ipse utiq; nullum non militiæ munus promptè obire: & siue quid fodiendũ foret, primus fodere; siue pons flumini imponendus aut exstruendus agger, siue quod opus manuum faciendum, aut labor subeundus, primus omnia occupare: tenuiq; mensa, ac ligneolis poculis vasisq; esculentorum contentus esse: panemq; etiam temerè factum comesse: quippe tritico quantum satis uni foret, sua manu molito, massaq; inde factâ atque in carbonibus decoctâ, vesci solitus. omnia deniq; elegantiora aspernari, & vilissimis quibusq;, ac vel pauperrimo gregarioq; militi facillimis uti. Tum commilitonem quàm principem vocari se malle: ac plerumq; iter facere, perinde, atq; ipsi, pedibus ambulans; raroq; vehiculum conscendere aut equum: sibi ipse portare arma: nonnunquam etiam signa militaria longissima, & multis aureis ornamentis prægrauia, ac ne robustissimis quidem militibus facilia, ipse humeris subire. Ob hæc igitur aliaq; huiuscemodi, vt hominem militarem diligere eum suus exercitus, & vt virum fortem admirari. quippe instar miraculi videbatur tantulæ hominem staturæ, tantis esse laboribus parem.* Sic in complanâdâ viâ Alexander. Curt. lib. VIII: *Ab alterâ parte voragines eluviesque præruptæ sunt: nec alia expugnandi patebat via, quàm vt replerentur. Ad manum sylua erat, quam rex ita cadi iussit, vt nudi stipites iacerentur: quippe rami fronde vestiti impedissent ferentes. Ipse primus truncam arborem iecit, clamorq; exercitus index alacritatis secutus est; nullo detrectante munus quod rex occupasset.* Idem in cõplendâ fossâ, Polyænus lib. IV: Ἀλέξανδρος πολιορκῶν Τύρον, βουλόμενος χῶμα τοῖς τείχεσι τῶν Τυρίων μεταβαλεῖν, πρῶτος αὐτὸς κόφινον λαβὼν χοῦ πληρώσας προσήνεγκεν. οἱ Μακεδόνες ὡς εἶδον αὐτουργοῦντα τὸν βασιλέα, παραχρῆμα τὰς χλαμύδας ἀποῤῥίψαντες, τὰ χωρία διὰ τάχους ἤγειραν: *Alexander Tyrum oppugnans, cum amplam fossam mœnibus Tyriorum adiectam superare cuperet, primus corbem arenâ refertum apportauit. Macedones cùm regem suis manibus opus facere viderent, confestim abiectis chlamydibus, celeriter loca æquarunt.* Nec aliud spectauit, dum perfodiendum Isthmum aggreditur, Nero. Suetonius cap. XIX: *Prætorianos pro concione ad inchoandum opus*

cohortatus est; tubaq́; signo dato, primus rastello humum effodit, & corbulæ congestam humeris extulit. Idem propositum Vespasiano. Suetonius cap. VIII: *Ipse restitutionem Capitolij aggressus, ruderibus purgandis manus primus admovit, ac suo collo quædam extulit.* Sed & strenuus in glacie perrumpēda Alexander. Curtius lib. V: *Rex castigare territos supersedit. Ceterum ipse equo desilijt, pedesq́; per niuem & concretam glaciem ingredi cœpit. Erubuerunt non sequi primum amici, deinde copiarum duces, ad vltimum milites. Primusq́; rex dolabrâ glaciem perfringens iter sibi fecit. exemplum regis ceteri imitati sunt.* Simile quid Annibali accommodat Silius lib. III. Punicorum versu 516:

Rumpit inaccessos aditus, atque ardua primus
Exuperat, summaq́; vocat de rupe cohortes.
Tum qua durati concreto frigore collis
Lubrica frustratur canenti semita cliuo
Luctantem ferro glaciem premit.

Cōspicuus itē in trāseundo flumine rex Conradus. Nicetas lib. Manuel. II: Ἐπειδὴ δὲ καὶ ὁ ποταμὸς οὗτος ὡς ἔστιν ὁρᾶν οὐκ ἄλλως περάσιμος, εἰ μὴ καινοτέραν ἀνοίξῃ τις πάροδον· αὐτὸς ἐγὼ καὶ τὸ κατὰ τοῦτον εἰσηγήσομαι γενησόμενον, καὶ τοῦ εἰσηγηθέντος πρῶτος κατάρξωμαι. ἐς ὁμαιχμίαν μίαν φραξάμενοι, καὶ ταῖς χερσὶ δόντες τὰ δόρατα, διεξιππασώμεθα σὺν ῥύμῃ τοῦ ποταμίου τοῦδε ῥεύματος, καὶ ἐς αὐτὸ ἐμβάλωμεν μεθ' ὁρμῆς. καὶ στήσεται οἶδα σαφῶς τὸ ὕδωρ ἀναχαθὲν, καὶ τοῦ κατ' εὐθυωρίαν ἀνακοπήσεται προρρέειν ὥσπερ ἐπαναστραφέν: *Iam quia fluuius hic vt cernitur, non nisi nouâ ratione transiri potest: ego ipse huius exempli monstrator ero, meumq́; consilium primus exequar, Acie condensata, hastisq́; coniunctis, cum impetu irruemus, & flumen perequitabimus: satis scio aquam repulsam, staturam esse, conuersoq́; veluti cursu, non rectâ promanaturam.* Haud secus, inuento Polluce, qui haud refugeret expectare Amycum, infit Val. Flaccus lib. IV. Argonaut:

Omnibus idem animus forti decernere pugnâ;
Exoptantq́; virum, contraq́; occurrere poscunt.
Qualiter ignotis spumantem funditus amnem
Taurus aquis qui primus init, spernitq́; tumentem,
Pandit iter: mox omne pecus formidine pulsâ
Pone subit; iamq́; & medijs procedit ab vndis.

Similiter & apud Papinium lib. VII. Thebaid. v. 430:

Tunc ferus Hippomedon magno cum fragmine ripæ
Cunctantem deiecit equum. ducibusq́; relictis
Gurgite de medio frenis suspensus, & armis,
Ite viri clamat. sic vos in mœnia primus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

Ducere, sic clausas voueo perfringere Thebas.
Præcipitant cuncti fluuio, puduitq; secutos.
Ac velut ignotum si quando armenta per amnem
Pastor agit. stat triste pecus, procul altera tellus
Omnibus, & latè medius timor: ast vbi ductor
Taurus init, fecitq; vadum, tunc mollior vnda,
Tunc faciles saltus, visæq; accedere ripæ.

Præcurrit quoq; in ascensum montis Artoxerxes. Plutarchus in vita eius: Οὔτε γὰρ χρυσὸς, οὔτε κάνδυς, οὔτε ὁ τῶν μυρίων καὶ δισχιλίων ταλάντων περικείμενος ἀεὶ τῷ βασιλέως σώματι κόσμος ἐκεῖνον ἀπεκώλυε πονεῖν καὶ ταλαιπωρεῖν, ὥσπερ οἱ τυχόντες. ἀλλὰ τήν τε φαρέτραν ἐνημμένος, καὶ τὴν πέλτην φέρων αὐτὸς, ἐβάδιζε πρῶτος ὁδοὺς ὀρεινὰς καὶ προσάντεις, ἀπολιπὼν τὸν ἵππον· ὥστε τοὺς ἄλλους πτερῦσθαι καὶ συνεπικουφίζεσθαι, τὴν ἐκείνου προθυμίαν καὶ ῥώμην ὁρῶντας: *Neque enim aurum vel candys , vel* XII. *millium talentorum regis corpus circumiectus mundus retinebat à laboribus eum & ærumnis instar militum gregariorum subeundis: verùm pendente ex humero pharetra parmam ferens primus ipse vias montosas & arduas dimoto equo scandebat. Vnde cæteri illius alacritatem & robur conspicientes , volucres fiebant & expediti.* Similiaque idem etiam de Lucullo in vita eius: Αὐτὸς δὲ δύο σπείρας ἀναλαβὼν, ἡμιλλᾶτο πρὸς τὸν λόφον, ἐῤῥωμένως ἑπομένων τῶν στρατιωτῶν, διὰ τὸ κἀκεῖνον ἐν τοῖς ὅπλοις ὁρᾶν πρῶτον κακοπαθοῦντα πεζὸν καὶ προσβιαζόμενον: *Traxit simul ille secum duas cohortes, cum quibus contendit ad collem , strenuè sequentibus ipsum militibus, quod imperatorem quoque in armis primum cernerent laborem capessentem, & pedibus in cliuum enitentem.* Nec ignauus in nauigando mari irato Constantius. Panegyrista: *At enim tu Cæsar invicte, omnis istius & nauigationis & belli non modò pro imperii iure præceptor, sed rebus ipsis & exemplo constantiæ tuæ hortator atq; impulsor fuisti. siquidem magis Gesoriacensi littore quamuis feruidum inuectus Oceanum, etiam illi exercitui tuo quẽ Sequanam fluctus invexerat, irreuocabilem iniecisti in eis ardorem, adeo vt cũctantibus adhuc ducibus, cælo & mari turbidis, vltro signum nauigationis exposceret, quædam minacia signa quæ videbantur contemneret, die pluuio vela faceret, ventum, quia directus non erat, captaret obliquum. quis enim se quamlibet iniquo mari non auderet credere te nauigante? Omnium (vt dicitur) accepto nuncio nauigationis tuæ, vna vox & hortatio fuit, Quid dubitamus? quid moramur? ipse iam soluit, iam provehitur, iam fortasse pervenit. experiamur omnia, per quoscumque fluctus eamus: quid est quod timere possimus? Cæsarem sequimur.* Inde est quod de Iasone scribit Flaccus lib. IV. versu 654:

Corripit abiecti remumque locumque Phaleri;

Et tra-

Et trahit: insequitur flammata pudore iuuentus. &c.

Eximius autē nocturno tēpore in excubiis C. Marius. Sallustius Iugurth: *Præterea alios super vallum in munimentis locare, vigilias ipse circuire; nō tam diffidentiâ futurorū quæ imperasset, quā vti militib. exæquatus cū imperatore labor volentib. esset.* Nec omittēdus impiger circa pabulatores Manuel. Imp. Choniates lib. VI: Ἐν δεινῷ δὲ οἱ Πέρσαι τιθέμενοι, εἴπερ τῶν Δορυλαίου πεδίων ἀπανασταῖεν, ἐν οἷς ἔθελγε τὰ τούτων αἰπόλια καὶ βουκόλια, πόαις ἐνσκιρτῶντα ταῖς λειμωνίτισι, καὶ δ' ἐρημωθήσεται πόλις,, καὶ φρουρὸς ἐγκαθεσθείη φάλαγξ ῥωμαϊκή, ὅλαις ἡνίαις κατὰ ῥωμαίων ἐφέροντο· καὶ τὰς ἐπὶ σιτισμὸν ἐξόδους ἐκείνων τηροῦντες, τὴν ξυλλοῦσιν ἀνεῖργον, καὶ ἀνῄρουν τοὺς ἐν χερσίν. ὁ βασιλεὺς δὲ τὸ δεινὸν τοῦτο ῥᾳδίως ἰάσατο. τακτὸν γὰρ ὁρίζας καιρὸν τοῖς ἐπὶ συλλογὴν ἐξιοῦσι τῶν ἀναγκαίων, αὐτὸς προσημαίνων τῇ σάλπιγγι, πρῶτος τοῦ χάρακος ἀπανίστατο, καὶ ἡγεῖτο τῆς ἐξόδου. οὔκουν οὐδὲ πρὸς βραχὺ τῶν τὰ ἐπιτήδεια λαφυρώντων μεθιστάμενος, ἐνίοτε περὶ βουλυτὸν, ἢ καὶ βαθεῖαν ἑσπέραν ἐπανέλυεν εἰς τὸ στρατόπεδον: *At Persæ non ferendum esse rati, si Dorylæi campis pellerentur, in quibus greges & armenta eorum pascebantur, & in vrbe præsidium collocaretur, laxis habenis contra Romanos ferebantur: obseruatoque eorum ad petenda necessaria egressu, obuios quosque occidebant. Id incommodum Imperator facile auertit. nam certo tempore ad quærendum commeatum præfinito, datoque tuba signo, primus vallo relicto, dux erat eorum qui necessaria conquirebant: ac minimè ab eis recedēs aliquando vesperi, & crepusculo demum in castra reuertebatur.* Qui idem etiam insignis in Dorylæi instauratione apud eundem auctorem: Ἐπεὶ δὲ καὶ τὴν πόλιν ἀνοικοδομεῖν ἐπεβάλετο, νωτοφορεῖν τοὺς λίθους ἀρξάμενος, οὕτω καὶ τοὺς ἄλλους ἠρρένωσεν, ὡς ἀπείρῳ τάχει τὸ τεῖχος ἀνεγερθῆναι, καὶ προσπεριβληθῆναι οἱ χαράκωμα ἔξωθεν, καὶ ἀνορυχθῆναι φρέατα ἔσωθεν εἰς πλείονας ὑδάτων ἀντλήσεις: *Vrbis autem instaurationem aggressus, ipse primus saxa humeris portare cæpit: eaque re aliorum alacritatem ita excitauit, vt murus celerrime in altum eductus, vallo extrinsecus muniretur: & intra mœnia putei complures, vt affatim aqua suppeteret, effoderentur.* Longoque tempore prius, in muniendis Ἐξαπύλοις, Dionysius. Diodorus lib. XIIII. Biblioth: Ἡ δὲ τῶν ἐργαζομένων πολυχειρία πολλὴν παρείχετο τοῖς θεωμένοις κατάπληξιν, ἁπάντων σπευδόντων τελέσαι τὸ τεταγμένον. ὁ γὰρ Διονύσιος τὴν προθυμίαν τοῦ πλήθους ἐκκαλούμενος, μεγάλας προέθηκε δωρεὰς τοῖς προτερήσασι, δίχα μὲν τοῖς ἀρχιτέκτοσι, χωρὶς δὲ τοῖς οἰκοδόμοις, καὶ πάλιν τοῖς ἐργαζομένοις· καὶ αὐτὸς δὲ μετὰ τῶν φίλων προσήδρευσε τὰς ἡμέρας ὅλας τοῖς ἔργοις, ἐπὶ πάντα τόπον ἐπιφαινόμενος, καὶ τοῖς κακοπαθοῦσιν ἀεὶ προσλαμβάνων. καθόλου δ' ἀποθέμενος τὸ τῆς ἀρχῆς βάρος, ἰδιώτην αὑτὸν ἀπεδείκνυε, καὶ τοῖς βαρυτάτοις τῶν ἔργων προϊστάμενος, ὑπέμενε τὴν αὐτὴν τοῖς ἄλλοις κακοπάθειαν. ὥστε πολλὴ μὲν ἔρις ἐγίνετο, καὶ τοῖς τῆς ἡμέρας ἔργοις ἔνιοι προσετίθεσαν καὶ μέρη τῶν νυκτῶν· τοσαύτη σπουδὴ τοῖς πλήθε-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

σιν ἐνεπεπλήκει: *Magnam spectantibus admirationem mouebat tanta simul opificum ministrorumque multitudo feruentibus omnibus ac properantibus certatim munus exequi demandatum. Aderat quoque nunc his nunc illis partes per littus ad omnes Dionysius, studiaque laborantium alios hortando, increpando alios, adiuuabat, magna prætereà dona vincentibus operâ laboreque proponebat, duplicia architectis, alia seorsum artificibus, tum rursus operariis & ministris alia. nec mora cuiquam nec intermissio fiebat: ipse cum amicorũ caterua singulos dies operi incumbere, omnia circumire, sese laborantibus ostẽdere, nonnunquam defatigatis suimet ministerio corporis in operam succedere: Postremo imperii maiestate seposita inter opera versari, nihil grauius nihil vulgaris ministerij recusare, tum laboriosissima interdum subeundo, cæteros ad similem tolerantiam promptos reddere. Quare magna certantium inter se studijs contentione provehebatur opus. nonnulli quoque laborem diuturnum, in certam trahere noctis partem, tanta studij ostendendi, ducendique operis inuaserat ambitio multitudinẽ.* Eodẽ modo laudi vertit Imp. Val. Themist. Or. x περὶ Εἰρήνης: Βασιλεὺς δὲ ἐνίκα τὴν Ἀμφίονος μουσικὴν, ἣν ἐκεῖνος εἰς τὸν τειχισμὸν τῶν Θηβῶν ἐνεδείξατο. εἴπες ἂν αὐτομάτους μὲν φέρεσθαι τοὺς λίθους, αὐτομάτην δὲ τὴν πλίνθον, τεκτόνων δὲ ἄνευ καὶ λιθολόγων ἀνιέναι τὸ ἐπιτείχισμα. τοσαύτη μὲν ἡ τῶν στρατιωτῶν εὐπείθεια, τοσαύτη δὲ ἡ τῶν χαλεπῶν εὐκολία. καταγείμας γὰρ εἰς ἅπαντας τὴν φροντίδα, καὶ μηδὲν μέρος συγχωρήσας τῆς στρατιᾶς ὑπὲρ δύναμιν πιεσθῆναι, ἀλλ' ὥσπερ φορτίον τὸ ἔργον εἰς μικρὰ διελὼν, οὐκ εἴασεν οὐδ' ὁντιναοῦν αἰσθέσθαι τοῦ ἄχθους, τῷ πάντας μερίτας ποιῆσαι, καὶ πρῶτόν γε ἑαυτὸν ἐκ τοῦ πλείονος. *Imperator autem superauit Amphionis Musicam, quã in construendis Thebarum mœnibus adhibebat. Dixeris vltro lapides & lateres sua sponte eo delatos: & sine cæmentariorum lapidumq; structorum opera propugnaculum surrexisse. Tanta enim tum militum erat obedientia, tanta difficultatum omnium expediendarum facilitas. Distribuens enim in omnes pariter istam curam, nullam exercitus legionem præ alia supra vires premi passus est, sed opus hoc, velut sarcinam in particulas subdiuidens, ne vnum quidem onus, sentire siuit, quod singulos eius participes fecisset. ac primus ipse ex pluribus aggressus est id, quod alios suo exemplo facere volebat.* Prædicaturq; item sub incendium Constantinopolitanum opera Asparis, tomo III Zonaræ, in vita Leonis Magni: Ὅτι λέγεται καὶ ὁ Ἄσπαρ διαθέειν τὰς ἀγελας, ἀγγεῖον πλῆρες ὕδατος ἐπὶ τῶν ὤμων φέρων καὶ τὸν δῆμον παρακαλῶν ὁμοίως ποιεῖν, ἵνα πῦρ κατασβέσωσι. καὶ διδοὺς ἑκάστῳ ὑπὲρ μισθοῦ νόμισμα ἀργυροῦν: *Quo tempore fertur, Aspar vas aqua plenum humeris ferens vicos percurrisse & suo exemplo populum cohortatus ad restinguendum incendium, & singulis nummum argenteum pro mercede dedisse.* Quanto autem cum fructu præiuerint militibus prælio ancipiti tales Imperatores, liquet ex sequen-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

sequentibus. De Camillo quidem habemus apud Liuium lib. VI: *Dato deinde signo, ex equo desilit: & proximum signiferum manu arreptum secum in hostem rapit; Infer miles clamitans, signum. Quod vbi videre: ipsum Camillum iam ad munera corporis senectâ inualidum vadentem in hostes; procurrunt pariter omnes clamore sublato, sequere Imperatorem, pro se quisque clamando. &c.* quæ videantur. De Alexandro Curtius lib. VII: *Ipse rex, quod vigoris agro adhuc corpore deerat, animi firmitate supplebat. Vox adhortantis non poterat audiri, nondum bene obducta cicatrice ceruicis: sed dimicantem cuncti videbant. ipsi quidem ducum fungebantur officio, aliusque alium adhortati in hostem salutis immemores ruere cœperunt. Tum verò non ora, non arma, non clamorem hostium Barbari tolerare potuerunt.* De Iulio Cæsare verba sunt Flori lib. III. cap. X: *Heic cùm multa Romanorum militum insignia, tum illud egregium ipsius ducis; quod nutante in fugam exercitu, rapto fugientis è manu scuto, in primam volitans aciem, manu prælium restituit.* Hinc idem Magnus in allocutione militum apud eundem Curtium lib. IV: *Nec postulare se, vt fortiter capesserent prælium, ni ipse ceteris fortitudinis fuisset exemplum. se ante prima signa dimicaturum. &c.* Hinc itidem in allocutione militari iactat apud Nicetam Andronicus: Εἰ δὴ δίκαια ποιεῖν αἱρεῖσθε, ὥρα μοι πείθεσθαι· ἐπεὶ καὶ αὐτὸς ὅ,τι ἂν δέῃ σὺν ὑμῖν ἀσμένως πείσομαι. μηδὲ γὰρ εἴη τινὰ ἐρεῖν ὡς Ἀνδρόνικος ὑπαγαγέσθαι μὲν λόγοις καὶ παραθῆξαι πρὸς ἄρεα ἱκανώτατος, ἀρχηγὸς δὲ ἀχρεῖος, μηδ᾽ ἀποκρύπτεσθαι εἰδὼς τὸ πολέμιον. ἀλλὰ τὸ τῆς ἐμῆς κόρυθος μέτωπον ὄψονται πρὸ ὑμῶν οἱ ἀντίμαχοι· καὶ πρόμαχος ὤν, δέον οὕτω ποιεῖν, καὶ οὐραγὸς ἐσοίμην ὑμέτερος, εἰ καὶ οὕτω δίδωσιν ὁ καιρός. *Quod si officia fungi vultis, me sequimini, paratum vnà vobiscum perpeti, quicquid sors dederit. Neque enim committam, vt quisquam dicat, Andronicum solertem esse ad verba facienda, & acuendos militum animos: sed ducem ignauum, & vlciscendi hostis rudem. Imò & in prima acie stabo, vt decebit: & extremum agmen claudam, vbi oportuerit.* Minimè præterea plebeio conuenit Maximini factum; cuius sic meminit Herodianus lib. VII: Ἐπὶ γάρ τινι ἕλει μεγίστῳ, τῶν μὲν Γερμανῶν ἐς αὐτὸ ἀναχωρούντων εἰς φυγὴν, εἰς δίωξιν δὲ Ῥωμαίων ἐπεισελθεῖν ὀκνούντων, πρῶτος ὁ Μαξιμῖνος ἅμα τῷ ἵππῳ ἐμβαλὼν εἰς τὸ ἕλος, καίτοι ὑπὲρ γαστέρα τοῦ ἵππου βρεχομένου, τοὺς ἀνθεστῶτας ἐφόνευσε βαρβάρους· ὡς τὸν λοιπὸν στρατὸν, αἰδεσθέντα προδοῦναι μαχόμενον ὑπὲρ αὐτῶν βασιλέα, τολμῆσαί τε καὶ τοῖς ἕλεσιν ἐπεισελθεῖν: *Nam quum ad ingentem quandam vastamque paludem ventum esset, intra quam Germani fuga se receperant, verentibus Romanis eodem hostes insequi, primus Maximinus equo paludem ingressus, cùm quidem etiam supra aluum equus voragine hauriretur, magna tamen vi repugnantes barbaros contrucidauit. Quare exercitus reliquus*

pudore instinctus, ne prodere pugnantem pro se Imperatorem videretur, ausus & ipse est paludem ingredi. Hæcque ipsa ostendunt, quàm cordate olim Germani veteres in rem suam consuluerint. de quibus Tacitus lib. de moribus Germanorum: *Reges ex nobilitate, duces ex virtute sumunt. nec regibus infinita aut libera potestas. & duces exemplo potius quàm imperio; si prompti, si conspicui, si ante aciem agant, admiratione præsunt.* Quantum porrò profecerint in oppugnationibus ductu illo suo, haurire est ex Liuij libro XXVIII: *Itaq; tanto ardore certamen initum est, vt domitor ille totius Hispaniæ exercitus ab vnius oppidi iuuentute sæpe repulsus à muris, haud satis decoro prælio trepidârit. Id vbi vidit Scipio, veritus ne vanis tot conatibus suorum, hostibus cresceret animus, & segnior miles fieret: sibimet conandum ad partem periculi capessendam esse ratus, increpita ignauia militum, ferri scalas iubet: seipsum, si ceteri cunctentur, ascensurum minatur. Iam subierat haud mediocri periculo mœnia, cùm clamor vndiq; ab solicitis vicem imperatoris militibus sublatus: scalæq; multis simul partibus erigi cœptæ. Et ex altera parte Lælius institit. Tum victa oppidanorum vis deiectisq; propugnatoribus occupantur muri. arx etiam ab ea parte, qua inexpugnabilis videbatur, inter tumultum capta est.* Deque eodem minimè isthæc prætereunda Polybius lib. x: ὁ δὲ Πόπλιος ἐδίδου μὲν αὑτὸν εἰς τὸν κίνδυνον, ἐποίει δὲ τοῦτο κατὰ δύναμιν ἀσφαλῶς. εἶχε γὰρ μεθ' ἑαυτοῦ τρεῖς ἄνδρας θυρεοφοροῦντας, οἱ παραθέντες τοὺς θυρεοὺς, καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ τείχους ἐπιφάνειαν σκεπάζοντες, ἀσφάλειαν αὐτῷ παρεσκεύαζον. διὸ παρὰ τὰ πλάγια καὶ τοὺς ὑπερδεξίους τόπους ἐπιπαριὼν, μεγάλα συνεβάλλετο πρὸς τὴν χρείαν. ἅμα μὲν γὰρ ἑώρα τὸ γιγνόμενον, ἅμα δ' αὐτὸς ὑπὸ πάντων ὁρώμενος, ἐνειργάζετο προθυμίαν τοῖς ἀγωνιζομένοις. ἐξ οὗ συνέβαινε μηδὲν ἐλλιπὲς γίγνεσθαι, τῶν πρὸς τὸν κίνδυνον. ἀλλ' ὁπότε τι αὐτῷ πρὸς τὸ προκείμενον ὁ καιρὸς ὑποδείξειε, πᾶν ἐκ χειρὸς ἀεὶ συνηργεῖτο πρὸς τὸ δέον: *Et Publius seipsum in discrimen tradit: facit autem hoc cautè. Habebat enim secum tres viros, scuta gestantes. Hi superimpositis scutis aspectum desuper à muro impediebant, ac sic tectum Publium communiebant. Hoc pacto ad latera & loca difficiliora subnixus, multum ad expugnandam ciuitatem contulit. Cum enim simul quod fiebat cerneret, & ipse conspicuus esset omnibus militibus decertantibus, plurimum indidit alacritatis. Vnde & accidit, vt nihil quod periculosum esset, ommitteretur: sed quicquid illi occasio ad propositum ostendebat, id semper alacriter, sicuti conueniebat, vna cum alijs obibat.* Habemus quoque de Alexandro apud Curtium lib. VIII: *Sed vt signum tubæ datum est; vir audaciæ promptæ conuersus ad corporis custodes, sequi se iubet, primusque inuadit in rupem. Nec deinde quisquam Macedonum substitit, relictisque stationibus sponte regem sequebantur.* Pari testimonio afficit Iulianum Imp. Ammianus lib. XXIV: *Flagrans post hæc ad eruendum castellum*

vbi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

vbi periclitatus est, operam conuertit & curam, nusquam ab antesignanis ipse digrediens; vt inter primos dimicans, militi ad fortiter faciendum esset exemplo, spectator probatorq; gestorum, &c. Nec laudis huius alienus Imp. Manuel, Choniatis lib. IV: Πρῶτος τοίνυν ὁ βασιλεὺς τῷ τῆς μιμήσεως ὁμοίῳ διερεθίζων τοὺς ὑπ' ἐκεῖνον, καὶ τῶν τῆς πόλεως πυλῶν τὸν ἵππον ἐπαφίησι, καὶ μέσον αὐτῶν τὸ δόρυ ἤλασεν: *Et Imperator, vt sui æmulatione milites accenderet, primus equo inuectus, hastam media portâ defigit.* Hocque est quo commendabat Coriolanũ Dionysius Halicarn. lib. VIII: Ἦν τε οὐχ ὁ λόγος αὐτοῦ μόνον ἐπαγωγὸς ἐπὶ τὸ εὔψυχον, ἀλλὰ καὶ τὰ ἔργα· πάντα γὰρ ὑφίστατο κίνδυνον, καὶ οὐδεμιᾶς πείρας ἀπελείφθη, ἕως ἑάλω τὸ τεῖχος: *Nec verbis tantum, verum etiam exemplo suos animabat. nam omnia subibat pericula, nihil intentatum relinquens, donec vi mœnia caperet.* Satis quidem confirmaui quod volui: sed non excludo tamen locum Curtij lib. V: *Prærupta erant omnia, saxis & cotibus impedita. Multis ergo vulneribus depulsi, vt quibus non cum hoste solum, sed & cum loco dimicandum esset, subibant tamen: quia rex inter primos constiterat, interrogans tot vrbium victores, annon erubescerent hærere in obsidione castelli exigui & ignobilis. simul iam inter hæc eminus petebatur: quem testudine obiecta milites, cùm vt inde discederet, pellere nequiuerant, tuebantur.* Quin magis socium ei addo Zonaram, sic loquentem tomo tertio de Imp. Ioh. Zimiscâ: Οἱ δὲ στρατιῶται διὰ τὸ Ἰωάννης, αὐτὸς πρὸ τῶν ἄλλων πεζὸς ἀπῄει πρὸς τὸ ὀχύρωμα, καὶ οὕτω καταιδέσας τοὺς στρατιώτας ἔχειν ἑπομένους αὐτῷ, καὶ ἥλω τὸ φρούριον. καὶ τῶν ἐν αὐτῷ οἱ μὲν διεφθάρησαν, ἔνιοι δὲ καὶ ἁλωτοὶ Ῥωμαίοις ἐγένοντο: *Quia verò milites à difficili ob situm loci oppugnatione abhorrere videbat: ipse primus castellum pedes adortus, effecit vt milites ex verecundiâ secuti, capto castello, alios cæderent, alios caperent.* Porro quid proficiat suo exemplo dux, & vbi locus quis oppugnatur, docemur vel isto Diodori Siculi lib. XVIII. vbi Perdiccæ resistit Murus camelorum: Εὐθὺς δ' οἱ μὲν ὑπασπισταὶ προσθέμενοι τὰς κλίμακας ἀνέβαινον, οἱ δὲ ἐπὶ τῶν ἐλεφάντων τὸν χάρακα διέσπων, καὶ τὰς ἐπάλξεις ἔρριπτον. ὁ δὲ Πτολεμαῖος ἔχων περὶ αὐτὸν τοὺς ἀρίστους, καὶ βουλόμενος προτρέψασθαι τοὺς ἄλλους ἡγεμόνας καὶ φίλους προσιέναι τοῖς δεινοῖς, αὐτὸς ἀναλαβὼν τὴν σάρισσαν, καὶ στὰς ἐπ' ἄκρου τοῦ προτειχίσματος, τὸν μὲν ἡγούμενον τῶν ἐλεφάντων ἐξετύφλωσεν, ὑπερδέξιον ἔχων τὴν στάσιν. τὸν δ' ἐπικαθήμενον Ἰνδὸν τραυματίαν ἐποίησε. τοὺς δὲ διὰ τῆς κλίμακος ἀναβαίνοντας καταπεφρονηκότως τύπτων καὶ κατατραυματίζων, περιεκύλισεν εἰς τὸν ποταμὸν μετὰ τῶν ὅπλων. ἀκολούθως δὲ τούτῳ καὶ τῶν φίλων τοῦ Πτολεμαίου διαγωνιζομένων, τὸ μὲν ἑχόμενον θηρίον, κατακεντηθέντος τοῦ κυβερνῶντος αὐτὸ Ἰνδοῦ, παντελῶς ἄχρηστον ἐγένετο: *Ac protinus satellites admotis scalis ascendunt. qui verò elephantis vehebantur, vallum diuellunt, pinnasq; deijciunt. Hic Ptolomæus habens circum se præstan-*

tißimos, & volens reliquos duces & amicos ad subeundum periculum prono-
care, ipse sumpta sarissa, & in summo muri propugnaculo stans, eum elephan-
tum, qui cæteris præibat, excæcauit, quippe ex æquiore loco pugnans, & insi-
dentem ei Indum vulnerauit: eosq; qui per scalas ascendebant, contemptim fe-
riens atque vulnerans, in fluuium cum armis deuoluit. Ad eius imitationem
cum eius quoq; amici decertarent, proxima primæ belua, Indo qui eam guberna-
bat, mißilibus confixo, plane inutilis reddita est. Visne verò pulchram ta-
lium quasi summam? Dabit, qui sic adhortatur filium, Theodosius a-
pud Claudian. IV. Cons. Honorij v. 337:

Neu tibi regificis tentoria larga redundent
Delicijs, neue imbelles ad signa ministros
Luxuries armata trahat: neu flantib. Austris,
Neu pluuijs cedas: neu defensura calorem
Aurea summoueant rapidos vmbracula Soles.
Inuentis vtare cibis: solabere partes
Æquali sudore tuas. si collis iniquus,
Primus ini: Siluam si cædere prouocat vsus,
Ne pudeat sumpta quercum strauisse bipenni:
Calcatur si pigra palus, tuus antè profundum
Prætentet Sonipes. fluuios tu protere curru
Hærentes glacie: liquidos tu scinde natatu.
Nunc eques in medias equitum te consere turmas:
Nunc pedes aßistas pediti: tum promptius ibunt
Te socio: tum conspicuus, gratusq; feretur
Sub te teste labor.

Et verò ex his certum est; præuio Duce, in certam mortem ruere milites,
oculis quasi clausis: quod ipsum adhuc firmaremus pluribus exem-
plorum columnis, nisi operam suam locarent sustinendæ sententiæ Ta-
citi, quæ sonat: *Sueti aduersis aspectu principis refoueri*, &c. Nec ignora-
uit hæc talia Onosander, quemadmodum liquidò apparet ex capite de
Opt. Imp. XLII: Εἰ δέ τι διὰ χειρὸς ὁ στρατηγὸς ἐξεργάσασθαι σπεύδοι, κινείτω
πρῶτος αὐτὸς ὀφθῆναι ποιῶν. οὐ γὰρ οὕτως ταῖς ἀπὸ τῶν κρειττόνων ἀπειλαῖς ἀναγ-
καζόμενοι, τὶ πράσσουσιν, ὡς ταῖς ἀπὸ τῶν σεμνοτέρων διατροπαῖς. ἰδὼν δέ τις τὸν ἡγεμό-
να πρῶτον ἐγχειροῦντα, καὶ ὅτι δεῖ σπεύδειν ἔμαθεν, καὶ μὴ ποιεῖν ᾐδέσθη, καὶ ἀπει-
θεῖν ἐφοβήθη. καὶ οὐκ ἔτι ὡς δοῦλον ἐπιταττόμενον διετέθη τὸ πλῆθος, ἀλλ' ὡς ἐπ'
ἴσου παρακαλούμενον διετράπη: *Si quid subitò confici optet Imperator, primus*
ipse, manu operi admotâ, conspicitur. Nec enim militum vulgus adeo poten-
tiorum comminationibus cogitur, atque præstantium dignitate virorum ex-
emplis verecundiam pulsantibus. Conspiciens enim aliquis Ducem suum in re
attre-

attrectanda omnium principem, festinandum esse animaduertit, cessare erubescit, imperatisque non parere veretur: nec iam vt seruus, aut imperio subditus, sed commilitonis instar, ad opus quoq; prouocatus accedit. Et sapienter admodum, Rege suo extra regiam in campum producto Synesius: Ἔνθα καὶ ἱππεῖ συμπαρέσεται, καὶ πεζῷ συνθεύσεται, καὶ συνοπλιτεύσει τῷ ὁπλίτῃ, καὶ τῷ πελταστῇ συμπελτασθήσεται, καὶ συνακοντιεῖ τῷ γυμνήτῃ, τῇ κοινωνίᾳ τῶν ἔργων εἰς ἔμψυχον ἑταιρείαν ἕκαστον προσαγόμενος, ἵνα μηδὲ πρὸς τούτους εἴρων ᾖ, συστρατιώτας καλῶν, ἀλλὰ δημηγοροῦντα ἐπιγινώσκωσιν αὐτὸν, καὶ μαρτυρῶσιν ὡς ἐκ τῶν ἔργων ἄρα τὸ ὄνομα λέγεται. δυσχεραίνεις ἴσως ὅτι σοι πονεῖν ἐπιτάττομεν: ἀλλ' ἐμοὶ σὺ πείθου. βασιλικοῦ σώματος ἐλάχιστα πόνος ἅπτεται. ὅσις γὰρ οὐ λανθάνει πονῶν, τοῦτον ἥκιστα πόνος νικᾷ. βασιλέως δὲ γυμναζομένου καὶ θυραυλοῦντος, καὶ ὅπλοις ἐνεαζομένου, οἱ πανταχοῦ δῆμοι θέατρόν εἰσι. τῶν τε γὰρ παρόντων ἐπιστρέφει τὰ ὄμματα, καὶ οὐδεὶς ἀλλαχόσε βλέπειν ἀνέχεται, βασιλέως ἐν ὀφθαλμοῖς τι δρῶντος, καὶ τῶν ἀπόντων ἐνηχεῖ τὰ ὦτα πᾶν ἔργον βασιλέως ᾠδὴ γινόμενον: *Ibi cum equitibus equitem se præbebit, cum peditatu decurret, in legione erit legionarius, cum cetratis cetratus, in leui armatura sagittarius, vt communicatione operum adducantur singuli ad sodalitatem viuam, nec in hac parte ille simulator sit, appellando commilitones, seu vt concionantem agnoscant, & testentur ex ipsis factis pronunciari nomen. Fortasse ægrè fers, quod labores tibi imponimus. At tu mihi crede, Regium corpus minime attingunt labores. Cuius enim non latent labores, eum neutiquam vincunt labores. Imperator autem dum corpus exercet, dum foris excubat, dum armis iuuentam ornat; quicquid vbiq; est populorum, id tum ille pro theatro habet. Nam & præsentium oculi in hunc conuertuntur, neq; alio aspicere quisquam sustinet, dum ab Imperatore coram aliquid, & in conspectu ipsorum geritur, & absentium aures personant, quocunque, facto Imperatoris; statim enim illud cantu celebratur.* Atque eo verisimile est motum fuisse Catonem, cum sic in Hispanijs satageret. Liuius lib. XXXIV: *Sed in consule ea vis animi, atq; ingenij fuit, vt omnia maxima minimaq; per se adiret atq; ageret: nec cogitaret modò imperaretq;, quæ in rem essent, sed pleraq; ipse per se transigeret: nec in quemquam omnium grauius seueriusque, quam in semetipsum imperium exerceret, parsimonia & vigilijs & labore cum vltimis militum certaret: nec quicquam in exercitu suo præcipui, præter honorem atq; imperium haberet.* Nimirum videntur mihi huius hominis auribus insonuisse isthæc Xenophontæa Cyrop: lib. I. Θάῤῥει μέν τοι, ὦ παῖ· εὖ γὰρ ἴσθι τοῦτο, ὅτι τῶν ὁμοίων σωμάτων οἱ αὐτοὶ πόνοι οὐχ ὁμοίως ἅπτονται, ἄρχοντός τε ἀνδρὸς καὶ ἰδιώτου, ἀλλ' ἐπικουφίζει τι ἡ τιμὴ τοὺς πόνους τῷ ἄρχοντι, καὶ τὸ αὐτὸν εἰδέναι ὅτι οὐ λανθάνει, ὅ, τι ἂν ποιῇ: *Tu tamen bono sis animo, fili: Scito enim, labores eosdem similibus corporibus imperatoris ac gregarij militis, æque graues non esse; quod ipse honos labores leuiores faciat impe-*

ratori; *& quod intelligat non oculis hominum esse, quidquid ipse faciat.* Ab illis certè minimè fuisse alienas aures alterius summi Ducis, constat ex Ciceronis Tusculan. quæst. lib. II: *Itaq. semper Africanus Socraticum Xenophontem in manibus habebat: cuius in primis laudabat illud, quod diceret, eosdem labores non esse æquè graueis Imperatori & Militi; quod ipse honos laborem leuiorem faceret imperatorium.* Leuiorem vero? imò iucundum, imo optabilem. quippe, Οὐδὲ θερμὸν ὕδωρ τοσόνδε τέγξει μαλθακὰ γυῖα, κατὰ Πίνδαρον, ὡς δόξα ποιεῖ, καὶ τὸ τιμᾶσθαι μετά τινος δυνάμεως, πόνον ἡδὺν, κάματόν τ᾽ ἀκάματον: *Ne calida quidem aqua ita fouebit mollia membra, vt est apud Pindarum; sicut gloria & honor coniuncta potentiæ alicui laborem facient dulcem, molestiamq. molestiæ expertem.* Ita loquitur Plutarchus περὶ εὐθυμίας. In cuius suaui dicto quiesçam.

Non Italiæ loca adiri &c. Lib. II. Histor.

NOn vitupero quidem Halyattis factum contra Milesios, memoratum Herodoto lib. I: Ὅκως μὲν εἴη ἐν τῇ γῇ καρπὸς ἁδρὸς, τηνικαῦτα ἐσέβαλλε τὴν στρατιήν. ἐστρατεύετο δὲ ὑπὸ συρίγγων τε καὶ πηκτίδων, καὶ αὐλοῦ γυναικείου τε καὶ ἀνδρείου. ὡς δὲ ἐς τὴν Μιλησίην ἀπίκοιτο, οἰκήματα μὲν τὰ ἐπὶ τῶν ἀγρῶν οὔτε κατέβαλλεν, οὔτε ἐνεπίμπρη, οὔτε θύρας κατέσπα, ἔα δὲ κατὰ χώρην ἑστάμεναι· ὁ δὲ τά τε δένδρεα καὶ τὸν καρπὸν τὸν ἐν τῇ γῇ ὅκως διαφθείρειεν, ἀπαλλάσσετο ὀπίσω. τῆς γὰρ θαλάσσης οἱ Μιλήσιοι ἐπεκράτεον, ὥστε ἐπ᾽ ἕδρης μὴ εἶναι ἔργον τῇ στρατιῇ. τὰς δὲ οἰκίας οὐ κατέβαλλεν ὁ Λυδὸς, τῶν εἵνεκα, ὅκως ἔχοιεν ἐνθεῦτεν ὁρμεώμενοι τὴν γῆν σπείρειν τε καὶ ἐργάζεσθαι οἱ Μιλήσιοι· αὐτὸς δὲ, ἐκείνων ἐργαζομένων, ἔχοι τι καὶ σίνεσθαι ἐσβάλλων: *Dum fruges in regione erant adultæ, tunc exercitum immittebat, procedens in expeditionem ad cantum fistularum, fidiumq., ac tibiæ tam muliebris quàm virilis. Quumq. in agrum Milesium peruenerat, non ædificia quæ in agris erant, diruere, non incendere, non fores effringere, sed incolumes esse passim sinere: arboribus modò fructibusq. regionis peruastatis, rursus se recipiebat. Nam Milesij mare obtinebant, vt opus non esset hosti illic considere. Ædificia autem idcirco Lydus non excidebat, vt & Milesij habentes vnde procederent, humum sererent colerentq.: & quum hoc illi fecissent, ipse cum exercitu ingressus haberet aliquid quod popularetur.* Nam & bene successisse aduersarijs Iudæorum, constat ex Iosepho libro quinto Antiquitatum capite VII: Μετὰ ταῦτα μαδιηνῖται προσπαρακαλέσαντες ἀμαληκίτας τε καὶ ἄραβας, στρατεύουσιν ἐπὶ τοὺς ἰσραηλίτας. καὶ μάχῃ νικῶσι τοὺς συμβαλόντας, καὶ τὸν καρπὸν δῃώσαντες τὴν λείαν ἀπήγοντο. τοῦτο δὲ ποιούντων ἐπ᾽ ἔτη ἑπτὰ, εἰς τὰ ὄρη τῶν ἰσραηλιτῶν ἀνεστάλη τὸ πλῆθος, καὶ τῶν πεδίων ἐξεχώρησαν. ὑπονόμους τε καὶ σπήλαια ποιησά-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

πιεσούμενοι, πᾶν ὅ, τι τοὺς πολεμίους διέφυγεν, ἐν τούτοις εἶχον φυλάττοντες. οἱ γὰρ Μαδιανῖται, κατὰ ὥραν θέρους στρατεύοντες, τὸν χειμῶνα γεωργεῖν τοῖς Ἰσραηλίταις ἐπέτρεπον, ὅπως ἔχωσι πεπονηκότων εἰς ἃ βλάπτωσι. λιμὸς δ' ἦν καὶ σπάνις τροφῆς. καὶ τρέπονται πρὸς ἱκεσίαν τοῦ θεοῦ σώζειν αὐτοὺς παρακαλοῦντες: *Paulò post Madianitæ, socijs Amalecticis & Arabibus, expeditionem contra Israelitas fecèrunt & congredi ausos magno prælio vicerunt: vastatisq; frugibus prædam abegerunt. cumq; idem per continuos septem annos facerent, Israelitas in montana compulsos campestri solo cedere coegèrunt. qui speluncis & subterraneis ædificijs excauatis, quicquid hostium violentiam euadere poterat, intro inceptum asseruabant. Nam Madianitæ per æstatem facientes expeditionem, hyeme agros colere Israelitas permittebant, vt possent denuò labores eorum vastare. Itaque in perpetua fame ac egestate viuebant, nec iam vllum supererat præsidium nisi in precib. ad Deum & supplicationib.* Et Thracibus profuit. Polybius lib. IV. Τί γὰρ ἐπισφαλέστερον ἀστυγείτονος φαύλου, καὶ βαρβάρου πολέμου τί δεινότερον; οὐ μὴν ἅμα τούτοις τὸ παρὰ πανκακοῖς πελάζοντες κατὰ γῆς χωρὶς τῶν ἄλλων παρεπομένων τῷ πολέμῳ κακῶν, ὑπομένουσί τινα καὶ τιμωρίαν πεντάλειον κατὰ τὸν ποιητήν. ἔχοντες γὰρ χώραν γενναιοτάτην, ὅταν διαπονήσωσι ταύτην, καὶ γένηται τὸ τῶν καρπῶν πλῆθος τῷ κάλλει διαφέρον, κἄπειτα παραγενηθέντες οἱ βάρβαροι τοὺς μὲν καταφθείρουσι, τοὺς δὲ συναθροίσαντες ἀποφέρουσι, τότε δὴ χωρὶς τῶν ἔργων καὶ τῆς δαπάνης, καὶ τὴν καταφθορὰν θεώμενοι διὰ τὸ κάλλος τῶν καρπῶν, σχετλιάζουσι, καὶ βαρέως φέρουσι τὸ συμβαῖνον: *Quid enim magis infidum, quàm vicinus hostis? aut quid Barbarico bello periculosius? Præterea ad tot mala, quibus undique à mediterraneâ parte premuntur, id accidit, quod Tantali pœna cruciantur, ut Poeta inquit. Nam cum regionem habeant omnium fertilissimam, postquam agros diligentissimè coluerunt, paradisique sunt fructus pulchritudine, copiaque mirandi, tum venientes in provinciam barbari, populantur, devastantque omnia. Byzantij, amissis laborib. atque impensis, tantam stragem rerum suarum videntes, iniquo animo ferunt.* At citiùs profectò exhauriantur tales ac deficiant, si sequamur Ducem Romanum, de quo Frontinus lib. III. Stratag. cap. IV: *Fabius Maximus vastatis Campanorum agris, ne quid eis ad fiduciam obsidionis superesset, recessit sementis tempore, ut frumentum quod reliquum habebant, in sationes conferrent: reversus deinde renata protrivit, & ad famem redactis potitus est.* si omnia scilicet auferantur unà cũ pulvisculo. Quod utique exemplis credamus oportet. Liuii verba sunt lib. V: *Ab iis non urbes vi aut operibus tentatæ, sed ager est depopulatus: prædæque rerum agrestium actæ: nulla felix arbor, nihil frugiferum in agro relictum. Ea clades Capenatem populum subegit. pax petentibus data.* Idem lib. VII: *Nusquam acie congresso hoste, cum agris magis quàm cum hominibus urendo populandoque gesserunt bella, cuius lentæ velut tabis senio victa utriusque pertinacia po-*

pulsi est, ut primum à consulibus, dein permissu eorum ab senatu inducias peterent; in quadraginta annos impetrauerunt. Iterum lib. XXXIV: *Cum receptui signo dato suos spoliis onustos in castra reduxisset, paucis horis noctis ad quietem datis, ad prædandum in agros duxit. effusius, ut sparsis hostibus fuga, prædati sunt. quæ res non minus, quàm pugna pridiè adversa, Emporitanos Hispanos, accolasque eorum in deditionem compulit.* Præterea lib. XL: *Montanorum Ligurum ab A. Posthumio vineæ cæsæ, frumentaque deusta. donec cladibus omnibus belli coacti in deditionem venerunt, armaque tradiderunt.* Cæsar lib. VI. bell. Gall: *De improviso in fines Nerviorum contendit: & prius, quam illi aut convenire, aut profugere possent: magno pecoris, atque hominum numero capto, atque eâ prædâ militibus concessa, vastatisque agris, in deditionem venire, atque obsides sibi dare coegit*, Rursusque de Menapiis post paucas periodos: *Illi nullâ coactâ manu loci præsidio freti in sylvas, paludesque confugiunt, suaque eòdem conferunt. Cæsar partitis copiis cum C. Fabio legato, & M. Crasso quæstore, celeriterque effectis pontibus, adiit tripartito, ædificia, vicosque incendit, magno pecoris, atque hominum numero potitur. Quibus rebus coacti Menapij legatos ad eum pacis petendæ causa mittunt.* Hinc querelæ Synesii Epistola CXXX: Φεῦ τῆς νεότητος, ἣν ἀπολωλέκαμεν. Φεῦ τῶν καρπῶν, οὓς μάτην ἠλπίσαμεν. ἐσπείραμεν τῷ πολεμίῳ πυρί. τοῖς πλείοσιν ἡμῶν τὸ πλουτεῖν ἐν βοσκήμασιν ἦν, ἐν ἀγελαίαις καμήλοις, ἐν ἵπποις φορβάσι. πάντα οἴχεται, πάντα ἐλήλαται: *Heu iuventutem, quam perdidimus! Heu fructus, quos frustra speravimus! Seminavimus hostili igni. Compluribus nobis omnes divitiæ erant in pecoribus, in armentalibus camelis, in pascualibus equis. Omnia disperierunt, omnia sunt abacta.* Monitumque Onosandri Strateg. cap. VI: Τὴν δὲ τῶν πολεμίων φθειρέτω, καὶ καιέτω, καὶ τεμνέτω. Ζημία γὰρ χρημάτων, καὶ καρπῶν ἔνδεια μειοῖ πόλεμον, ὥσπερ ἡ οὐσία τρέφει: *Hostium autē possessiones funditus perdere, amburere, cædere, depopulari proderit. Damnosa enim clades, & opum fructuumq; penuria, belligerandi vires illis adimet, quas abundantia fovebat ac suppeditabat.* Verùm hæc demum meditanda, si nulla melior medicina ad manum. Nam aliàs non displicet ratio Strategi illius de quâ Polyænus lib. III: Τιμόθεος πόλιν στρατοπεδεύσας, ἀφώριζε τὸν τόπον τοῖς στρατιώταις, ὅθεν δὴ προνομεύουσι. τὸ δὲ λοιπὸν μέρος τῆς χώρας, καὶ ὅσον ἦν ὄφελος αὐτῆς, ἀπεδίδοτο. οὐκ ἐπέτρεπε δὲ οὔτε οἰκίαν, οὔτε ἔπαυλιν καθαιρεῖν. οὐ μὴν οὐδὲ ἥμερον δένδρον ἐκκόπτειν, ἀλλ' αὐτοὺς καρποὺς λαμβάνειν. καὶ τόδε οἱ στρατηγοῦντι περιῆν, εἰ μὲν κρατοῖεν, τοὺς πλείους φόρους ἐκλέγειν. εἰ δὲ ὁ πόλεμος μηκύνοιτο, τροφὰς ἀφθόνους καὶ καταγωγὰς ἔχειν. τὸ δὲ τούτων μεῖζον, πολλὴν τὴν εὔνοιαν παρὰ τῶν πολεμίων ἐθήρευεν: *Timotheus urbem exercitu circumdans, militibus locum definivit, unde prædam agerent. Reliquam regionis partem, & omnes eius fructus vendebat. Non autem permittebat, neque do-*

mum vel tugurium destruere, neq; verò institiam arborem exscindere: sed ipsos duntaxat fructus capere. & hæc excogitans efficiebat, vt si vicissent, plura tributa colligere possent: sin bellum diutius traheretur, victum copiosum & diuersoria haberent. Quod verò his maius est, maximam beneuolentiam ab hostibus venabatur. Et ita sanè facere debebant sequentes Naturam, aut potius conditorem eius Deum, vt constat ex libro Mosis v. capite x x: Ἐὰν δὲ περικαθήσῃς περὶ πόλιν ἡμέρας πλείονας ἐκπολεμῆσαι αὐτὴν εἰς κατάληψιν αὐτῆς, οὐκ ἐξολοθρεύσεις τὰ δένδρα αὐτῆς, ἐπιβαλεῖν ἐπ' αὐτὰ σίδηρον, ἀλλὰ ἀπ' αὐτοῦ φάγῃ, αὐτὸ δὲ οὐκ ἐκκόψεις, μὴ ἄνθρωπος τὸ ξύλον τὸ ἐν τῷ δρυμῷ εἰσελθεῖν ἀπὸ προσώπου εἰς τὸν χάρακα. ἀλλὰ τὸ ξύλον ὃ ἐπίστασαι ὅτι οὐ καρπόβρωτόν ἐστι, τοῦτο ἐξολοθρεύσεις, καὶ ἐκκόψεις, καὶ οἰκοδομήσεις χαράκωσιν ἐπὶ τὴν πόλιν, ἥ τις ποιεῖ πρὸς σὲ τὸν πόλεμον, ἕως ἂν παραδοθῇ: *Si autem obsederis circa ciuitatem diebus pluribus, vt expugnes eam in captiuitatem eius, non succides arbores eius, vt immittas in eas ferrum: sed ab ea comedes, ipsam verò non succides, non est homo lignum quod in sylua, vt ingrediatur à facie in vallum. Sed lignum quod scis, quod non fructiferum est, hoc perdes, & succides, & extrues vallum contra ciuitatem, quæ facit aduersum te bellum quousq; tradatur.* Ad quem locum, operæ audire vocē Philonis Iudæi lib. De creat. Principis: Τοσοῦτον δ' ἔρωτα δικαιοσύνης ἐνεργάζεται τοῖς κατ' αὐτὸν πολιτευομένοις, ὡς οὐδὲ πόλεως ἐχθρᾶς τὴν ὀργῶσαν γῆν ἐφίησι λυμαίνεσθαι δῃοῦντας, ἢ δενδροτομοῦντας ἐπὶ φθορᾷ καρπῶν. τί γάρ φησι τοῖς ἀψύχοις μέν, τὴν δὲ φύσιν ἡμέροις καὶ ἡμέρους καρποὺς ἀπογεννῶσι μνησικακεῖς; μὴ γάρ, ὦ οὗτος, ἀνθρώπου πολεμίου δυσμένειαν ἐπιδείκνυται δένδρον, ὡς ἀνθ' ὧν διατίθησιν, ἢ διατεθῆναι παρεσκεύασται, ῥίζαις αὐτῆς ἀνασπᾶσθαι; τοὐναντίον δ' ὠφελεῖ παρέχον τοῖς νενικηκόσιν ἀφθονίαν τῶν ἀναγκαίων, καὶ τῶν πρὸς ἁβροδίαιτον βίον. οὐ γὰρ ἄνθρωποι μόνον δασμὸν φέρουσι τοῖς κυρίοις, ἀλλὰ καὶ φυτὰ τοὺς ὠφελιμωτέρους κατὰ τὰς ἐτησίους ὥρας, ὧν ἄνευ ζῆν οὐκ ἔστιν· ἀγόνων δὲ καὶ ἐστερωμένων, καὶ ὅσα τῆς ἀγρίας ὕλης, ἔστω μηδεμία φειδὼ τοῖς ἐθέλουσι τέμνειν εἰς χαρακώματα καὶ σταυροὺς καὶ σκόλοπας καὶ τάφρους, καὶ ὁπότε δέοι, κλιμάκων καὶ πύργων ξυλίνων κατασκευάς. εἰς γὰρ ταῦτα καὶ τὰ τούτοις ὅμοια γένοιτ' ἂν αὐτοῖς χρεία προσήκουσα: *Tantus porrò amor iustitiæ ex institutis domesticis concipitur, vt ne agros quidem hostiles vastare liceat, & arbusta cædere ad fructuum interitum. Videtur enim lex dicere: Heus tu, cur inanimis stirpibus infensus es, mitibus & mites fructus ferentibus? num aliquam significationem odij præ se ferunt arbores, vt aut læsus, aut ne lædaris veritus, eas eradices? imò prosunt victoribus præbendo rerum copiam, vel victui necessariarum vel delicijs. non à solis enim tributa exiguntur hominibus, sed vtiliora etiam quotannis ab arboribus, sine quibus non datur viuere. siluestrem autem & sterilem materiam licet cuiuis cædere ad vallum & munitiones, aut si opus fuerit, ad parandas scalas turresq; ligneas. ad ista enim & similia vsus*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.341

earum est præcipuus. Haud aliud institutum Indis, referente Diod. Siculo lib. II. Biblioth: Συμβάλλονται δὲ παρὰ τοῖς Ἰνδοῖς καὶ τὰ νόμιμα πρὸς τὸ μηδέποτε λιμὸν γίνεσθαι παρ' αὐτοῖς. παρὰ μὲν γὰρ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις οἱ πολέμιοι καταφθείροντες τὴν χώραν, ἀγεώργητον κατασκευάζουσι. παρὰ δὲ τούτοις τῶν γεωργῶν ἱερῶν καὶ ἀσύλων ἐωμένων, οἱ πλησίον τῶν παρατάξεων γεωργοῦντες ἀνεπαίσθητοι τῶν κινδύνων εἰσίν. ἀμφότεροι γὰρ οἱ πολεμοῦντες ἀλλήλους μὲν ἀποκτείνουσιν ἐν ταῖς μάχαις, τοὺς δὲ περὶ τὴν γεωργίαν ὄντας ἐῶσιν ἀβλαβεῖς, ὡς κοινοὺς ὄντας ἁπάντων εὐεργέτας· τάς τε χώρας τῶν ἀντιπολεμούντων οὔτ' ἐμπυρίζουσιν, οὔτε δενδροτομοῦσιν: *Confert etiam ad Indorum fertilitatem consuetudo quæ in bellis seruatur. Nam apud cæteras gentes hostes bellorum tempore regiones spoliant, vastantque, neq; agros coli sinunt. apud Indos verò belli tempestate in campis opus rusticum exercent absque cura agricolæ, procul ab omni discrimine belli. Hostes in prælijs mutua cæde grassantur: agricolis nulla in re nocent, sed intactos relinquunt, tamquam communis vtilitatis ministros. Neq; verò hostium agros vrunt, neq; cædunt arbores.* Neque secus opinabatur Xenophon, vbi inter alia loquitur de Cyro & Assyrio lib. V: Καὶ ἐγένοντο συνθῆκαι, τοῖς μὲν ἐργαζομένοις εἰρήνην εἶναι τοῖς δ' ὁπλοφόροις πόλεμον: *Itaq; pactis initis conuenit, vt cum agricolis pax esset, cum armatis bellum.* Respexit & huc ex parte oratio Alexandri Isij, vitio vertentis Philippo, libro XVII. Polybij: Οὔτε διαλύεσθαι νῦν ἔφησε τὸν Φίλιππον ἀληθινῶς, οὔτε πολεμεῖν γενναίως, ὅταν δέῃ τοῦτο πράττειν. ἀλλ' ἐν μὲν τοῖς συλλόγοις καὶ ταῖς ὁμιλίαις ἐνεδρεύειν καὶ παρατηρεῖν, καὶ ποιεῖν τὰ τοῦ πολεμοῦντος ἔργα κατ' αὐτὸν δὲ τὸν πόλεμον ἀδίκως ἵστασθαι, καὶ λίαν ἀγεννῶς. ἀφέντα γὰρ τοῦ κατὰ πρόσωπον ἀπαντᾶν τοῖς πολεμίοις, φεύγοντα τὰς πόλεις ἐμπιπράναι καὶ διαρπάζειν, καὶ διὰ ταύτης τῆς προαιρέσεως ἡττώμενον, τὰ τῶν νικώντων ἆθλα λυμαίνεσθαι: *Philippum dicebat neque pacem nunc syncerè quærere, neque strenuè bellum gerere, sicubi hoc fieri conueniat; sed in conventibus & colloquiis insidiari, observare, & ea quæ hostis sint facere: in ipso quoque bello inique se & haud generose agere. Etenim cùm hosti à fronte sit occurrendum, fugere ipsum manifestum congressum, & interea ciuitates succendere, & diripere, & huiusmodi voluntate victum, victorum præmia corrumpere.* Quæ diductius paulò sic exequitur Liuius lib. XXXII: *Iamdudum se reticere ait, non quò quicquam agi putet eo colloquio, sed ne quem sociorum dicentem interpellet. Neq; de pace cum fide Philippum agere, neq; bella verâ virtute vmquam gessisse. in colloquijs insidiari & captare; in bello non congredi æquo campo, neq; collatis signis dimicare, sed refugientem incendere ac diripere vrbes, & vincentium præmia victum corrumpere. At non sic antiquos Macedonum reges, sed acie bellare solitos, vrbibus parcere quantum possent, quo opulentius imperium haberent. Nam de quorum possessione dimicetur tollentem, nihil sibi præter bellum relinquere, quod consilium esse? Plures*

priore

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

priore anno sociorum vrbes in Thessalia euastasse Philippum, quàm omnes qui vmquam hostes Thessaliæ fuerint. ipsis quoq́ AEtolis eum plura socium quàm hostem ademisse. Lysimachiam pulsô pratore & præsidio AEtolorum occupasse eum. Chium item suæ ditionis vrbem funditus euertisse ac delesse. eadem fraude habere eum Thebas, Phthias, Echinum, Larissam & Pharsalum. Eodem quoque tendit oratio Rhodiorum ad Demetrium, quâ patrocinantur picturæ Ialysi. Gellius lib. XV. cap. XXXI: *Quæ malum, inquiunt, ratio est, vt tu imaginem istam velis incendio ædium facto disperdere? nam si nos omnes superaueris & oppidum hoc totum ceperis; imagine quoq́ illâ integrâ & incolumi per victoriam potieris. sin verò nos vincere obsidendo nequiueris; petimus consideres ne turpe tibi sit, quia non potueris Rhodios vincere, bellum cum Protogene mortuo gessisse. hoc vbi ex legatis audiuit: oppugnatione desitâ, & imagini & ciuitati pepercit.* Laudabilis itaque animus Alexandri Magni, qui vt in hosticum venit, *milites à populatione Asiæ prohibuit, parcendum suis rebus præfatus, nec perdenda ea quæ possessuri venerint,* Iustin. lib. XI. Egregiè prætereà Spartani, quorum mentio apud Pausaniam: Λακεδαιμόνιοι δὲ καταδρομὰς ἐποιοῦντο ἐς τὴν Μεσσηνίαν, καὶ τὴν μὲν χώραν οὐκ ἐλυμαίνοντο, ἅτε δὴ νομίζοντες οἰκείαν, οὐδὲ δένδρα ἔκοπτον, οὐδὲ οἰκήματα κατέβαλον· οἱ δὲ λείαν (εἰ περιτύχοιεν) ἤλαυνον, καὶ σῖτον καὶ τὸν ἄλλον καρπὸν ἀφῃροῦντο: *Interea Lacedæmonij in hostilem quidem agrum incursiones faciebant: verùm (quippe qui suum illum iam esse interpretarentur) neque arbores succidere, neque villas demoliri; prædam tantùm, si quam nacti essent, agere, frumenta fructusq́ alios asportare.* Pulchrèque Ennodius Paneg. dicto Theodorico: *Continuo PitZia (qui & de te euentus utiles sumpserat, & consiliorum momenta deliberârat) non adquisitam esse terram credidit, sed refusam: nec rapinis, ut lucrativa populatus est, sed dispensationibus servavit ut propria.* Scias autem ipsis fuisse in animi mente Crœsum, qui consulens Cyro ne permitteret militi diripere urbes Lydiæ, rationem adferebat, quia Οὔτε πόλιν τὴν ἐμὴν, οὔτε χρήματα τὰ ἐμὰ διαρπάζεις. (οὐδὲν γὰρ ἐμοὶ ἔτι τούτων μέτα) ἀλλὰ φέρουσί τε καὶ ἄγουσι τὰ σά: *Neq́ vrbem meam diripis, neque meas opes. nihil enim mihi iam cum istis rebus est: sed tua ferunt aguntq́*; inquit Herodotus lib. I. Et hac quidem modestiâ mirè profici ad belli summam; nō modò testatus supra Polyænus, sed magis adhuc Plutar. in vita Flaminij: Ὁ γὰρ Τίτος πυνθανόμενος, τὸν Φίλιππον ὡς ὅμοια φεύγοντι τὴν Θετταλίαν διερχόμενος, τοὺς μὲν ἀνθρώπους ἐκ τῶν πόλεων ἀνίστησιν εἰς τὰ ὄρη, τὰς δὲ πόλεις καταπίμπρησι, τῶν δὲ χρημάτων τὰ λειπόμενα, διὰ πλῆθος, ἢ βάρος, ἁρπαγὴν προτίθεται, τρόπον τινὰ τῆς χώρας ἐξιστάμενος ἤδη Ῥωμαίοις, ἐφιλοτιμεῖτο, καὶ παρεκάλει τοὺς στρατιώτας ὥσπερ οἰκείας καὶ παρακεχωρημένης κηδομένους βαδίζειν. καὶ μέντοι καὶ παρεῖχεν αὐτοῖς τὰ γινόμενα τῆς εὐταξίας αἴσθησιν εὐθύς. προσεχώ-

ρουν

ρουν μὲν γὰρ αἱ πόλεις ἀφαμένοις Θετταλίας, οἱ δ᾽ ἐντὸς πυλῶν Ἕλληνες, ἐπόθουν καὶ διεπτόηντο ταῖς ὁρμαῖς πρὸς τὸν Τίτον. Ἀχαιοὶ δὲ τὴν Φιλίππου συμμαχίαν ἀπειπάμενοι, πολεμεῖν ἐψηφίσαντο μετὰ Ῥωμαίων πρὸς αὐτόν: *Vbi intellexit Philippum Quintius fuga simili transitu Thessaliam transcurrisse, vbi homines sedibus suis excitauerat in montes, oppida incenderat, res quas ferre secum homines præ copia vel pondere non poterant, militi concesserat in prædam: Romanis iam quodammodo regionis possessione cedens, Quintius enixè hortatus est milites, vt in transitu velut suæ iam ditionis ac concessæ haberent rationem. Huius moderationis suæ breui post fructum cepere. nam vt Thessaliam attigerunt, defecerunt ad eos vrbes. Alij intra Thermopylas incolentes Græci, optabant & animo gestienti desiderabant Quintium. Achæi renunciato Philippo fœdere societatem contra eum cum Romanis decreuerunt.* Sed & Frontinus lib. IV. cap. III: *Auspicijs Imperatoris Cæsaris Domitiani Augusti, Germanico bello, quod Iulius Ciuilis in Gallia mouerat, Lingonum opulentissima ciuitas, quæ ad Ciuilem desciuerat, cùm adueniente exercitu Cæsaris populationem timeret: quod contra expectationem inuiolata, nihil ex rebus suis amiserat, ad obsequium redacta septuaginta millia armatorum tradidit ei.* Idem, sed frustra, spectabat Augustus apud Dionem Cass. lib. XLIX: Ἐπὶ οὖν τούτους ὁ Καῖσαρ τότε στρατεύσας, τὸ μὲν πρῶτον οὐκέτι ἥρπαζε, καίπερ καὶ τὰς κώμας αὐτῶν τὰς ἐν τοῖς πεδίοις ἐκλιπόντων· (ἤλπιζε γὰρ ἐθέλοντας αὐτοὺς ἐπάξεσθαι) ὡς δὲ καὶ προσχωροῦντα αὐτὸν πρὸς Σισκίαν ἐλύπησαν, ὠργίσθη, καὶ τήν τε χώραν σφῶν ἔκαιε καὶ πάνθ᾽ ὅσα ἐδύνατο λείαν ἐποιεῖτο: *Enimuero Cæsar in Pannonios profectus, primùm à rapinis se continuit, quamuis ij pagos in campestribus sitos deseruerant, quòd sperabat se eos citra vim sibi adiungere posse: sed quum ad Hisciam accedentem eum læsissent, ira correptus, agrum eorum vssit, prædasque quas potuit maximas egit.* Nec alio attenderat Hannibal. Liv. XXXIV: *Dum hæc alijs locis ab Romanis geruntur, iam Tarentum peruenerat Annibal, cum maxima omnium quacumque ierat, clade. in Tarentino demum agro pacatum incedere agmen cæpit. nihil ibi violatum, neque vsquam via excessum est. apparebatque, non id modestia militum aut ducis, nisi ad conciliandos Tarentinorum animos fieri.* Posse autem tale quid seruari docemur illo Liuij lib. XLIV: *Martius postquam patêre omnia in omnes partes animaduertit, secundis castris peruenit ad Dium; metarique sub ipso templo, ne quid sacro in loco violaretur, iussit.* Certè si religio Harpyis istis & rostrum tollit & vngues, cur non idem possit disciplina? Quare etsi referat Max. Tyrius Serm. XIV: Πόλεμος μὲν, διδάσκαλος ἀδικίας, γεωργία δὲ, δικαιοσύνης. ὁ μὲν γὰρ πλεονέκτης τέ ἐστι καὶ ἐπὶ τὰ ἀλλότρια ἄγει, καὶ αὐτὸς αὐτοῦ κράτιστα ἔχει, ἐπειδὰν τὰ μέγιστα ἀδικῇ, καὶ ἀδικῶν εὐστοχεῖ: *Bellum est iniuriæ magister, agricultura iustitiæ: bellator rapiendi studium sequitur, & alienis*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

lienis inhiat bonis, tuncq; putat secum optimè agi, vbi maximè iniurius est, quumq; per iniuriam voti compos efficitur. Asseueretque αὐτόπλεια Hecuba in Comœdiâ nominis sui Euripideâ:

——Ἐν γὰρ μυρίῳ στρατεύματι
Ἀκόλαστος ὄχλος, ναυτική τ' ἀναρχία,
Κρείσσων πυρός· κακὸς δ' ὁ μή τι δρῶν κακόν:
——*In infinito enim exercitu*
Indomita turba, nauticaq; licentia
Violentior igne. malus verò habetur qui non aliquid facit mali.

Liuiusque adeò libro XXXVIII. meminerit, *libidinis & auaritiæ militaris*, tamquam supra modum extremæ: vtraque tamen probè compescetur, si licuerit per ipsum Ducem; hoc est si præiuerit bono exemplo, & leges suas exercuerit. Hinc Xenophon lib. III. Histor. Græc: de Dercyllide: Καὶ εὐθὺς μὲν τούτῳ διέφερεν ἐς τὸ ἄρχειν τοῦ Θίμβρωνος, ὥστε παρήγαγε τὸ στράτευμα διὰ τῆς φιλίας χώρας μέχρι τῆς Φαρναβάζου αἰολίδος, μηδὲν βλάψας τοὺς ξυμμάχους: *Tantum verò vel primo belli initio Thimbrone præstabat imperandi scientia, vt copias per amicorũ fines vsq; in AEolidem Pharnabazo subiectam, socijs nullo detrimento adfectis, duceret.* Quod ne cui alij rei acceptum feratur; audiamus obsecro vnum de eodẽ illo exercitu militem: Ἡμεῖς μὲν ἐσμὲν οἱ αὐτοὶ νῦν τε καὶ πέρυσιν. ἄρχων δὲ, ἄλλος μὲν νῦν, ἄλλος δὲ τὸ παρελθόν. τὸ οὖν αἴτιον τοῦ νῦν μὴ ἐξαμαρτάνειν, τό τε ἤδη αὐτοὶ ἤδη ἱκανοί ἐστε γιγνώσκειν: *Nos quidem, Lacedæmonii, nunc iidem sumus, qui anno superiore fuimus: sed alium nunc imperatorem habemus, quam prius. Quapropter ipsi iam satis perspicere potestis, quamobrem id temporis deliquerimus, nunc omnis expertes culpæ simus.* Et aut omnia me fallunt, aut idem tangit Tacitus lib. II. Hist: *Non Italia adiri, nec loca sedesque patriæ videbantur: tamquam externa litora & urbes hostium urere, vastare, rapere, eo atrocius quod nihil usquam provisum adversum metus. pleni agri, apertæ domus, occursantes domini iuxta coniuges & liberos, securitate pacis, & belli malo circumveniebantur.* Idcirco non miror cùm lego apud Velleium lib. poster: *Putares Sullam venisse in Italiam, non belli vindicem, sed pacis auctorem: tanta cum quiete exercitum per Calabriam, Apuliamque cum singulari curâ frugum, agrorum, hominum, urbium, perduxit in Campaniam.* Apud Ciceronem pro lege Manilia, de Cn. Pompeio: *Cuius legiones sic in Asiam pervenerunt, ut non modo manus tanti exercitus, sed ne vestigium quidem cuiquam pacato nocuisse dicatur?* Apud Frontinum lib. 2. Stratagem. cap. 11: *Imperator Cæsar Augustus Germanicus, eo bello, quo victis hostibus cognomen Germanici meruit, cùm in finibus Vbiorum castella poneret, pro fructibus eorum locorum, quæ vallo comprehendebat, pretium solvi iussit, atque ea iustitiæ fa-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

mâ omnium fidem astrinxit. Apud Lampridium de Alexandro Severo: *Iniit Parthicam expeditionem: quam tantâ disciplinâ, tantâ reverentiâ sui egit; ut non milites, sed Senatores transire dicerentur. Quacunque iter legiones faciebant, tribuni accincti, centuriones verecundi, milites amabiles erant: ipsum verò ob hæc tot & tanta bona provinciales ut Deum suscipiebant.* Apud Zosimum lib. III: Μεθ' ὅσης μὲν οὖν ἡσυχίας καὶ εὐλαβείας τὴν ὁδὸν ἅπασαν οἱ στρατιῶται διήνυσαν, λέγειν οὐκ ἀναγκαῖον. οὐδὲ γὰρ ἦν εἰκὸς, ἀπηχές τι πρᾶξαι τούτους ὑπὸ Ἰουλιανῷ βασιλεῖ τεταγμένους: *Quanta quidem cum tranquillitate, ac religione, totum hoc iter confecerint milites, non est necesse dicere. Nec enim consentaneum erat, eos insolentius ac præter rationem decori quidquam admittere qui sub Imperatore Iuliano militabant.* Apud Pacatum Panegyr. Theodos. dicto: *Gothus ille & Hunnus & Alanus respondebat ad nomen, & alternabat excubias, & notari infrequens ferebat. Nullus tumultus, nulla confusio, nulla direptio ut à barbaro erat: quin si quando difficilior frumentaria res fuisset, inopiam patienter ferebat, & quam numero arctârat annonam, comparcendo laxabat, pro omni præmio omnique mercede id unum reposcens, ut tuus diceretur.* Apud Claudianum lib. I. de Laud. Stiliconis:

In quo tam vario vocum, generumque tumultu
Tanta quies, iurisque metus servator honesti
Te moderante fuit, nullis ut vinea furtis,
Vt seges ereptâ fraudaret messe colonum,
Vt nihil aut sævum rabies, aut turpe libido
Suaderet: placidi servirent legibus enses.

Apud Suidam de Belisario: Ἐς δὲ τοὺς ἀγροίκους, ὅτι δὴ τοσαύτῃ φειδοῖ τε καὶ προνοίᾳ ἐχρῆτο, ὥστε βιασθῆναι μὲν αὐτοὺς οὐδὲν πώποτε στρατηγοῦντος Βελισαρίου τετύχηκεν. ἀπεδίδοντο γὰρ αὐτοῖς κατὰ γνώμην τὰ ὤνια πάντα. καὶ ἡνίκα ἀκμάζοι τὰ λήϊα, εἰς τὸ ἀκριβὲς διεφύλασσε, μή τινι παριοῦσα ἡ ἵππος λυμήνηται. τῶν δὲ ὡραίων ἐν τοῖς δένδρεσιν ὄντων ἅψασθαι αὐτῶν οὐδενὶ τὸ παράπαν ἐξῆν: *Agricolis autem ita parcebat, ita consultum volebat, vt nunquam Belisario exercitum ducente, vis vlla eis illata fuerit. Nam res venales ex animi sententia distrahebant: & adulto frumento ne vllus equus noceret, diligentissimè cauebat. Fructus porrò arborum attingere licebat nemini.* Imò, fit mihi admodum credibile illud Frontini lib. IV. cap. III: *Vniuersi quoque exercitus notabilis sæpe fuit continentia, sicuti eius, qui sub Marco Scauro meruit: namque memoriæ tradidit Scaurus, pomiferam arborem, quam in pede castrorum fuerat complexa metatio, postero die abeunte exercitu intactis fructibus relictam.*

Interim, absit negem coniunctum istud cum aliquâ difficultate; præsertim sub ducibus aut vitæ solutioris, aut prudentiæ minus considera-

tæ. In-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

tæ. Inde namque est quod habemus in Polybio libro quarto: Ὑπεκελεύοντο μὲν, βούλεσθαι μηδὲν ἀδίκημα ποιεῖν εἰς τοὺς ἀχαιούς. οὐ δυναμένου δὲ τοῦ πλήθους ἀπέχεσθαι τῆς χώρας διὰ τὴν πρὸς τὰς ὠφελείας ἀκρασίαν, κακοποιοῦντες αὐτοὺς καὶ λυμαινόμενοι διῄεσαν, μέχρι παρεγενήθησαν εἰς τὴν Φυγαλέαν. ποιησάμενοι δὲ τὴν ὁρμὴν, ἐντεῦθεν αἰφνιδίως καὶ θρασέως ἐνέβαλον εἰς τὴν τῶν μεσηνίων χώραν, οὔτε τῆς ὑπαρχούσης αὐτῆς ἐκ παλαιῶν χρόνων πρὸς τοὺς μεσσηνίους φιλίας καὶ συμμαχίας οὐδ' ἡντινοῦν ποιησάμενοι πρόνοιαν, οὔτε τῶν κοινῶν ὡρισμένων δικαίων παρ' ἀνθρώποις. ἅπαντα δ' ἐν ἐλάττονι θέμενοι τῆς σφετέρας πλεονεξίας, ἀδεῶς ἐπόρθουν, οὐ τολμώντων ἐπεξιέναι καθόλου τῶν μεσσηνίων: *Edictum erat, ne qua inter eundum Achæis iniuria inferretur. Sed quis multitudini statuat modum? Vastant, diripiuntq; omnia, tandem Phigaleam perueniunt. Hinc facto in Messenios impetu, nullâ ratione veteris amicitiæ habitâ, neglectoq; diuino & humano iure, populabundi per agrum discurrunt, omnia ferro igniq; vastantes; Messenijs, quod impares viribus essent, sese intra mœnia continentibus.* In Dione Cassio de Augusti militibus lib. XLVI: Τοιαύτῃ μὲν οὖν γνώμῃ ὡς καὶ διὰ φιλίας τῆς χώρας ᾔεσαν. ἐκακουργεῖτο δὲ ὑπὸ τοῦ πλήθους, τῆς τε θρασύτητος αὐτῶν, οὐδενὸς πολέμου βραχύτερα: *Eo animo per prouinciam tamquam amicam sibi, profecti sunt: quamquam ob multitudinem ac ferociam militum ei non minus quàm in bello damni iniunctum fuit.* Eademque caussâ apud Ammianum lib. XVIII: *Omnes venêre Moguntiacum. vbi Florentino & Lupicino Seueri successore destinatè certantibus, per pontem illic constitutum transiri debere; retinebatur firmißimè Cæsar: asserens pacatorum terras non debere calcari; ne, vt sæpe contigit, per incuilitatem militis occurrentia vastantis, abruptè fœdera frangerentur.* Ad quæ item commodè adplicemus ista Cassiodori lib. IV. Epist. XXXVI: *Atque ideo illustris magnificentia tua prouincialibus Alpium Cottiarum assem publicum per tertiam indictionem nos relaxasse cognoscat: quos transiens noster exercitus more fluminis, dum irrigat, oppreßit. Nam licet pro generali securitate frementi adunatione proruperit, præteriens tamen istorum culta vastauit. Radit enim semper fluuius alueum suum, & licet molliter egrediens vicina fœcundet, illud tamen reddit sterile, quo collectus influxerit. Vnde necesse fuit, ciuica vastatione deiectis porrigere dextram salutarem.* Remedium autem aliquod huic rei si ducantur raptim; vt canes, qui Nilum bibunt. Ante oculos Annibal sit, de quo Polybius: Τῷ γὰρ εἰς ἀλλοτρίαν καθιέντι χώραν στρατόπεδα, καὶ παραδόξοις ἐγχειροῦντι πράγμασιν, εἷς τρόπος ἐστὶν οὗτος σωτηρίας, τὸ συνεχῶς καινοποιεῖν ἀεὶ τῶν συμμάχων ἐλπίδας: *Nam ducenti per alienam patriam exercitum, & magnas res molienti, vnus modus salutis erat, socios in fide retinere.* Cui meritò certent isti Neroniani, Liuij libro XXVII: *Modestiâ certare milites, ne quid vltra vsum necessarium sumerent, nihil morari, nec ab signis ab-*

sistere. cibum capientes diem ac noctem ire, vix quod satis ad naturale desiderium corporum esset, quieti dare. Longe alij, qui à Vitellio sub Fabio Valente in Italiam mittebantur; Taciti libro I. Histor: *Lento deinde agmine, per fines Allobrogum & Vocontiorum ductus exercitus: ipsa itinerum spatia, & statiuorum mutationes venditante duce, fœdis pactionibus aduersus possessores agrorum, & magistratus ciuitatum: adeo minaciter, vt Luco (municipium id Vocontiorum est) faces admouerit, donec pecunia mitigaretur, quoties pecuniæ materia deesset, & stupris & adulterijs exorabatur. Sic ad alpes peruentum.* Benè itaque Onosander cap. VI: Τῶν δὲ δυνάμεων ἐκπεπληρωμένων, μήτ' ἐπὶ τῆς συμμαχίδος καθεζόμενος ἐγχρονιζέτω χώρας· τοὺς γὰρ ἰδίους ἀναλώσει καρποὺς, καὶ ζημιώσει πλέον τοὺς φίλους, ἢ τοὺς πολεμίους. μεταγέτω δ' ὡς θᾶττον, ἐὰν ἀκίνδυνον ᾖ, οἴκοι τὰς δυνάμεις: *Collectis contractisq; omnibus copijs, in fœderatis socijsq; regionibus, diu cunctando, feriatus ne desideat, nam amicos maiore quàm hostes multaret detrimento. Inde igitur armatam manum, si commodum est & licet, confestim abducat.* Sed enim caue quis heîc rem putet habere factam, in quem competat clausula eiusdem Onosandri: Φροντιζέτω δὲ περί τε ἀγορᾶς, καὶ τῆς τῶν ἐμπόρων, καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν, παραπομπῆς. ἵνα ἀκινδύνου τῆς παρουσίας σφίσιν οὕτως ἀόκνοις παρακομίζουσι τὸν εἰς τὰ ἐπιτήδεια φόρτον: *Erit etiam boni Imperatoris, curare vt mercatoribus liber & securus terra mariq; annonæ conuehendæ pateat aditus; vt plena securitate, impigri, necessarias merces commodius apportent.* Optimè. nam etiamsi asseueratè enuntiet de Anthemij exercitu Sidonius versu 278:

Cui deesset cum sæpè Ceres, semperq; Lyæus:
Disciplina tamen non defuit;

Agnoscas tamen poëtam magis quàm historicum. Planè quidam λοχαγῶν apud Xenoph. lib. VI. Hist. Græc. ingerunt duci suo Mnasippo: ὅτι οὐ ῥᾴδιον εἴη μὴ διδόντα τὰ ἐπιτήδεια πειθομένους παρέχειν: *Non facilè contineri posse in officio militem ab eo qui necessaria non subministrat.* Ideoque de Herode prouidè Iosephus lib. XV. Antiq. cap. XII: Πάντων δὲ αὐτῷ προκεχωρηκότων εἰς δέον ὧν ἤλπικει, τὰς μὲν ἐν αὐτῇ τῇ βασιλείᾳ ταραχὰς οὐδ' ὁποσοῦν δὴ ὑποψίας εἶχεν, ἑκατέρωθεν ὑπηκόους παρασκευασάμενος, φόβῳ μὲν ὢν ἀπαραίτητος εἰς τὰς τιμωρίας, τὴν ἐπιμέλειαν δὲ μεγαλόψυχος ἐν ταῖς περιπετείαις ἐνδεικνύς: *Ita omnibus ordinatis ex sententia, nullos amplius in regno suo motus timuit, duobus potissimum modis subditos in officio continens, timore suppliciorum quæ nemini remittebat; & liberalitate quâ prouidebat publicis necessitatibus.* Pensiculatè Cassiodorus lib. IV. Epist. XIII: *Disciplinam siquidem non potest seruare ieiunus exercitus, dum quod deest, semper præsumit armatus. Habeat quod emat, ne cogatur cogitare, quod auferat. Necessitas moderamen non diligit: nec potest imperari multis, quod nequeant custodire*

ſtodire pauciſſimi. Nec incircumſpectè Æſchines περὶ παραπρεσβείας: Τρίτον δ' αὐτοὺς καθεῖλεν ὁ τοῖς ἀπορουμένοις στρατοπέδοις συνήθως παρακολουθοῦσα στάσις: *Tertio loco eos euertit ſeditio, quæ exercitus penuriâ laborantes familiariter comitari ſolet.* Valet enim iſto caſu dictum Menandri:

Πολλοὺς δ' ἀνάγκην διὰ πονηροὺς οἶδ' ἐγὼ,
Ὅταν ἀτυχήσωσι γεγονότας, οὐ φύσει.
Ὄντας τοιούτους. ———
Ego multos noui malos propter neceſſitatem
Factos in aduersâ fortunâ, cùm non naturâ
Huiuſmodi eſſent. ———

Exempla reperire non difficile. Tale eſt quod narrat de Demetrio in vita eius Plutarchus: Καὶ καταβὰς εἰς Ταρσὸν, ἐβούλετο μὲν ἀπέχεσθαι τῆς χώρας, οὔσης ὑπὸ Σελεύκῳ τότε καὶ πρόφασιν ἐκείνῳ μηδεμίαν παρασχεῖν. ὡς δὲ ἦν ἀμήχανον, ἐν ταῖς ἐσχάταις ὄντων ἀπορίαις τῶν στρατιωτῶν; *Vt Tharſum deſcendit, cupiuit quidem abſtinere à prædando, quia ea regio tunc in ditione erat Seleuci, neq; anſam illi præbere vllam: verùm quòd fieri id non poſſet in vltimâ militum inopiâ, &c.* De Philippo Liuius lib. XL: *Socij erant; ſed propter inopiam haud ſecus quam hoſtium fines Macedones populati ſunt: rapiendo enim paſſim villas primùm, deinde quoſdam vicos etiam euaſtarunt, non ſine magno pudore regis, cùm ſociorum voces nequicquam Deos ſociales nomenque ſuum implorantes audiret.*

Addideratq; conſilium coercendi intra terminos Imperij. Lib. I. Annal.

PRobè ſubigebatur in cote Prudentiæ Auguſtus, vbi Ἀκούσας δὲ ὅτι Ἀλέξανδρος δύο καὶ τριάκοντα γεγονὼς ἔτη κατεστραμμένος τὰ πλεῖστα, διηπόρει τί ποιήσει τὸν λοιπὸν χρόνον, ἐθαύμαζεν εἰ μὴ μεῖζον Ἀλέξανδρος ἔργον ἡγεῖτο τοῦ κτήσασθαι μεγάλην ἡγεμονίαν, τὸ διατάξαι τὴν ὑπάρχουσαν: *Audito Alexandrum, cùm annos natus* XXXII. *pleraque ſubegiſſet, anxium fuiſſe de materiâ agendi ad reliquum tempus: Miror, inquit, Alexandrum non exiſtimaſſe maioris eſſe operæ imperium partum benè conſtituere, quàm parare;* Plutarch. in Apophth. Vltimum enim iſtud tam verum eſt, vt obtineat vicem prouerbij. Certe ſine vllâ circuitione effert Florus lib. II. cap. XVII: *Plus eſt Prouinciam retinere quàm facere.* Cui adſonat Panegyr. II. in Stilicon: Claudianus:

——— *Plus eſt ſeruaſſe repertum,*
Quàm quæſiſſe nouum.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

Nec aliud ſibi vult Iambus P. Syri:

Fortunam citius reperias quàm retineas.

Cauſſam huius rei, expreſſit Ouidius lib. II. de arte amandi verſ. 21:

Nec minor eſt virtus quàm quærere, parta tueri:
Caſus ineſt illic: hîc erit artis opus.

Et ſic eſt. Velut in rebus omnibus, ſic in imperijs, ſuus eſt modus: quem ſi excedis; ruet aut manibus alienis, aut tuis aut etiam nullis. Planè iuxta Pindarum Olymp. Oda. XIII:

Ἕπεται δ᾽ ἐν ἑκάστῳ μέτρον. νοῆ-
σαι δὲ, καιρὸς ἄριστος.
Conſentaneus eſt in quaque re modus,
Quem intelligere opportunitas optima eſt.

Pièque Albutius apud Senecam Suaſoria I: *Aliquis etiam magnitudini modus eſt. Non procedit vltra ſpatia ſua cælum. Maria intra terminos ſuos agitantur. Quicquid ad ſummum venit, incremento non reliquit locum.* Et penſiculatè Ariſtoteles VII. Polit. capite IV: Ἔστι τι καὶ πόλεσι μεγέθους μέτρον, ὥσπερ καὶ τῶν ἄλλων πάντων, ζώων, φυτῶν, ὀργάνων. καὶ γὰρ τούτων ἕκαστον, οὔτε λίαν μικρὸν, οὔτε κατὰ μέγεθος ὑπερβάλλον ἕξει τὴν αὑτοῦ δύναμιν· ἀλλ᾽ ὁτὲ μὲν, ὅλως ἐστερημένον ἔσται τῆς φύσεως, ὁτὲ δὲ, φαύλως ἔχον· οἷον, πλοῖον σπιθαμιαῖον μὲν, οὐκ ἔσται πλοῖον ὅλως, οὐδὲ δυοῖν σταδίοιν. εἰς δέ τι μέγεθος ἐλθὸν, ὁτὲ μὲν διὰ σμικρότητα φαύλην ποιήσει τὴν ναυτιλίαν, ὁτὲ δὲ, διὰ τὴν ὑπερβολήν: *Aliquis eſt etiam civitatibus magnitudinis modus, quemadmodum & aliarum rerum omnium; animantium, plantarum ſeu arborum, inſtrumentorum iuſta magnitudo eſt. etenim unumquicque horum neque ſi nimis puſillum ſit, neque ſi magnitudine modum ſuperet, poteſtatem aut vim ſuam incolumem conſervabit: ſed interdum naturâ ſuâ prorſus orbatum erit, aliàs nullam utilitatem afferet. exempli cauſa navigium palmi quidem unius longitudinem non ſuperans, aut uſque ad duorum ſtadiorum longitudinem porrectum, non erit omninò navigium: ad quandam verò magnitudinem progreſſum, modò propter parvitatem, navigationem incommodam reddet, modò propter magnitudinem immoderatam atque immenſam.* Ita ille. Quod ipſum commodè extendamus ad omnem Remp. ad omne regnum. Expoſitè Darii regis Legati Alexandro; *Reſpice quantum poſt te reliqueris, intuere quantum petas. Periculoſum eſt prægrave imperium, difficile eſt continere quod capere non poſſis. Vides ne ut navigia quæ modum excedunt, regi nequeant? neſcio an Darius ideò tam multa amiſerit, quia nimiæ opes magnæ iacturæ locum faciunt. Facilius eſt quædam vincere, quam tueri. Quàm hercule expeditius manus noſtræ rapiunt, quàm continent?* Curtius lib. IV: Eandem ſimilitudinẽ haud abſurdè ad exercitus maiores trahit Seneca, quã

Princi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

Principibus inculcare nihil vetat, quamvis alioqui extet libro VI. de Beneficiis cap. XXXI: *Cùm bellum Græciæ indiceret Xerxes, animum tumentem, oblitumque quàm caducis confideret, nemo non impulit. Alius aiebat, non laturos nuntium belli, & ad primam adventus famam, terga versuros. Alius nihil esse dubij, quin illâ mole non vinci solum Græcia, sed obrui posset: magis verendum, ne vacuas desertasque urbes invenirent, & profugis hostibus vastæ solitudines relinquerentur; non habituris, ubi tantas vires exercere possent. Alius, illi vix rerum naturam sufficere, angusta esse classibus maria, militi castra, explicandis equestribus copiis campestria; vix patere cælum satis ad emittenda omni manu tela. Cùm in hunc modum multa undique iactarentur, quæ hominem nimia æstimatione sui furentem concitarent, Demaratus Lacedæmonius solus dixit, ipsam illam quâ sibi placeret multitudinem indigestam & gravem, metuendam esse ducenti: non enim vires habere, sed pondus: immodica nunquam regi posse: nec diu durare, quicquid regi non potest. In primo, inquit, statim monte Lacones obiecti, dabunt tibi sui experimentum. Tot ista gentium milia trecenti morabuntur; hærebunt in vestigio fixi, & commissas sibi angustias tuebuntur, & corporibus & penè totius generis humani ruentis impetum, paucissimi sustinebunt. Cùm te mutatis legibus suis natura transmiserit, in semita hærebis, & æstimabis futura damna, cùm computaveris quanti Thermopylarum angusta constiterint. Scies te fugari posse, cùm scieris posse retineri. Cedent quidem tibi pluribus locis velut torrentis more ablati, cuius cum magno terrore prima vis defluit: deinde hinc atque illinc coorientur, & tuis te viribus prement. Verum est quod dicitur; maiorem belli apparatum esse, quàm qui recipi ab his regionibus possit, quas oppugnare constituis. Sed hæc res contra nos est. Ob hoc ipsam te Græcia vincet, quia non capit. Vti toto te non potes. Præterea, quæ una rebus salus est; occurrere ad primos rerum impetus, & inclinatis opem ferre non poteris, nec fulcire ac firmare labantia. Multo ante vinceris, quàm victum esse te sentias. Ceterum non est, quod exercitum tuum ob hoc sustineri putes non posse, quia numerus eius duci quoque ignotus est. Nihil tam magnum est, quod perire non possit: cui nascitur in perniciem, ut alia quiescant, ex ipsâ magnitudine suâ causa. Acciderunt quæ Demaratus prædixerat. Divina atque humana impellentem, & mutantem quicquid obstiterat, trecenti stare iusserunt: stratusque per totam passim Græciam Xerxes intellexit, quantum ab exercitu turba distaret. Itaque Xerxes pudore quam damno miserior, Demarato gratias egit, quod solus sibi verum dixisset.* Pie igitur ac prudenter Artabanus eidem Xerxi lib. VII. Herod: Ὁρᾷς ὡς τὰ ὑπερέχοντα ζῶα κεραυνοῖ ὁ θεὸς, οὐδὲ ἐᾷ φαντάζεσθαι, τὰ δὲ σμικρὰ οὐδέ μιν κνίζει; ὁρᾷς δὲ ὡς ἐς οἰκήματα τὰ μέγιστα αἰεὶ καὶ δένδρεα, τὰ τοιαῦτ' ἀποσκήπτει βέλεα; φιλέει γὰρ ὁ θεὸς τὰ ὑπερέχοντα

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.341

χοντα πάντα κολούειν. οὕτω δὴ καὶ στρατὸς πολλὸς ὑπὸ ὀλίγου διαφθείρεται κατὰ τοιόνδε· ἐπεάν σφι ὁ θεὸς φθονήσας φόβον ἐμβάλῃ, ἢ βροντήν, δι' ὧν ἐσφάλησαν ἀναξίως ἑωυτῶν. οὐ γὰρ ἐᾷ φρονέειν ἄλλον μέγα ὁ θεὸς ἢ ἑωυτόν: *Vides ut prægrandia animalia fulmine deus ferit, nec sinit insolescere: parva verò nihil lædit? Vides ut magna semper ædificia magnasque arbores huiusmodi fulminum tela percutiunt? Gaudet enim Deus eminentissima quæque deprimere. Vnde & ingens exercitus ab exiguo profligatur, quoties deus iis quibus invidet, aut metum incutit aut tonitrum. Propterea quidam secus ac dignitas sua postulabat, in calamitatem inciderunt, quia Deus neminem alium quàm seipsum sinit magnificè de se sentire.* Belleque de his talibus dicatur illud Lucani libro I. versu 81:

In se magna ruunt: lætis hunc numina rebus
Crescendi posuêre modum.

item Senecæ Epist. XCI: *Quæ domesticis bellis steterant regna, quæ externis, impellente nullo ruunt.* Graviter Dion Chrysostomus Oratione XVII: περὶ πλεονεξ: Ὁ δὲ Ἡσίοδος καὶ πλέον εἶναι τοῦ παντός φησι τὸ ἥμισυ, τὰς ἐκ τοῦ πλεονεκτεῖν βλάβας εἶναι καὶ ζημίας λογιζόμενος. τίς γὰρ πώποτε ἢ βασιλεὺς ἢ δυνάστης ἢ δῆμος ἐπιχειρήσας ὑπερβῆναι τὸ δίκαιον, καὶ τοῦ πλείονος ὀρεχθῆναι, οὐχ ἅπασαν μὲν τὴν ὑπάρχουσαν εὐδαιμονίαν ἀπέβαλε. μεγάλαις δὲ καὶ ἀμηχάνοις ἐχρήσατο συμφοραῖς. ἅπασι δὲ τοῖς μετ' αὐτὸν παραδείγματα ἐμφανῆ τῆς ἀνθρωπίας καὶ τῆς πονηρίας κατέλιπεν, ἢ τίς τῶν ἐλαττοῦσθαι βουλομένων καὶ τὴν δοκοῦσαν ἧτταν ῥαδίως ὑπομένειν, οὐ πολλαπλάσια μὲν τῶν ἄλλων ἐκτήσατο αὐτομάτως αὐτῷ καὶ δίχα πόνου περιγινομένα, πλεῖστον δὲ χρόνον τὴν εὐημερίαν κατέσχεν. ἀσφαλέστατα δὲ ἐχρήσατο τοῖς παρὰ τῆς τύχης ἀγαθοῖς: *Hesiodus autem dimidium dicit esse plus toto, auaritiæ, opinor, damna & detrimenta perpendens. Quis enim unquam aut rex aut dynasta, aut populus, conatus iustam mensuram transgredi, & plura appetere, non omnem præsentem felicitatem perdidit, magnisque & difficilibus afflictus est calamitatibus, omnibus posteris clara exempla inhumanitatis & pravitatis derelinquens? Aut quis fuit, paucioribus volens esse contentus, iacturamque visam facilè perferre, qui non copiosiora quàm alij possederit, ultro ipsi & absque labore accedentia plurimumque temporis felicitatem retinuerit, tutissimèque usus sit bonis à fortuna datis?* Nemo hercle nemo. quippe & heîc,

Quanto quisque sibi plura negaverit
A diis plura feret.

Τούτους ζηλώσωμεν, μὴ τῶν δαιτυμόνων τοὺς ἀπληστοτέρους, ἢ τῶν ἐμπόρων, ὧν οἱ μὲν ἀμέτρως ἐμφορηθέντες τῶν προκειμένων, οἱ δὲ τὴν ναῦν φορτίσαντες, θᾶττον ἐρράγησαν καὶ συγκατέδυσαν, ἢ τῆς ἀπληστίας ἀπέλαυσαν, ἵνα μικρὰ κερδάνωσι τὰ μεγάλα ζημιωθέντες: *Hos æmulemur, non inexplebiliores convivas aut mercatores, qui par-*

qui partim immodicis epulis ingurgitati, partim nimijs mercibus onerata naue, ventrem potius disruperint, ac nauem secum demerserint, quàm vt ex hac inexplebili auiditate fructum vllum capiant. Ita dum parua lucra captant, grauißimis damnis afficiuntur: Nazianzenus Id ne accideret Romanis, probè sibi cauit Scipio Africanus: *Qui censor, cùm lustrum conderet, inque solito fieri sacrificio scriba ex publicis tabulis solenne ei precationis carmen præiret, quo Dij immortales vt populi Rom. res meliores amplioresq́ facerent, rogabantur: Satis, inquit, bonæ ac magnæ sunt, itaque precor vt eas perpetuò incolumes seruent. Ac protinus in publicis tabulis ad hunc modum carmen emendari iußit. Quâ votorum verecundiâ deinceps censores in condendis lustris vsi sunt. Prudenter enim sensit tunc incrementum Romano imperio petendum fuisse, cum intra septimum lapidem triumphi quærebantur: Maiorem autem totius terrarum orbis partem poßidenti, vt auidum esset quicquam vltrà appetere; ita abundè felix, si nihil ex eo quod obtinebat, amitteret*; Valerius Maximus lib. IV. cap. I. Itaque prouidè T. Quintius lib. XXVI. Liuij: *Si vtilem, inquit, poßeßionem eius insulæ censerem Achæis esse, auctor essem Senatui populoq́ Romano, vt eam vos habere sinerent. Ceterùm sicut testudinem, vbi collecta in suum tegimen est, tutam ad omnes ictus video esse: vbi exerit partes aliquas, quodcumque nudauit, obnoxium atq́ infirmum habere: haud dißimiliter vos Achæi clausos vndiq́ mari, quæ intra Peloponnesi sint terminos, ea & iungere vobis, & iuncta tueri facile: simul auiditate plura amplectendi hinc excedatis; nuda vobis omnia, quæ extra sint, & exposita ad omnes ictus esse.* Huius moderationis fingitur Heliod. lib. IX. Æthiop. Hydaspes. Οὐ πάσχω τὸ τῶν πολλῶν πάθος, οὐδὲ ἐπεξάγω τὴν τύχην πρὸς πλεονεξίαν, οὐδὲ εἰς ἄπειρον ἐκτείνω τὴν ἀρχὴν διὰ τὴν νίκην, ἀλλ᾽ ὅροις ἀρκοῦμαι οἷς ἔθετο ἐξ ἀρχῆς ἡ φύσις, τὴν Αἴγυπτον ἀπὸ τῆς Αἰθιοπίας τοῖς καταῤῥάκταις ἀποκρίνασα: *Non abutor fortunâ, ad cupiditatem plus præ cæteris habendi: neq́ in immensum prolato imperium, propter victoriam: sed contentus sum finibus, quos initio natura posuit, AEgyptum ab AEthiopiâ cataractis discernens.* Nec alium introducit Antoninum Pium Dio apud Suidam: Ἔν γε μὴν τοῖς πολεμικοῖς ἀπὸ τοῦ δικαίου μᾶλλον, ἢ τοῦ κερδαλέου δόξαν θηρώμενος, φυλάττειν ζώους, ἤπερ εἰς μέγεθος ἐκφέρειν τοὺς τῆς ἀρχῆς ἐγίνωσκεν ὅρους: *In re militari potius ex iustitiâ, quàm emolumento gloriam quærens, magis incolumes seruandos, quàm amplificandos imperij fines statuebat.* Nec aliam mentem Augusto, patet ex tabulis eius supremis; quibus inter alia, *addiderat consilium, coercendi intra terminos, imperij*, vt loquitur Tacitus lib. I. Annal. Nàm quod subijcit, *incertum metu, an per inuidiam*; frustrà ambigit. metum fuisse, euincit facilè viri eius sapientia. & id alioqui disertè testatur Dio Libro LVI: Γνώμην τε αὐτοῖς ἔδωκε, τοῖς τε παροῦσιν ἀρκεσθῆναι, καὶ μηδαμῶς ἐπὶ πλεῖον τοῦ

ἀρχὴν ἐπαυξῆσαι ἐθελῆσαι. δυσφύλακτόν τε γὰρ αὐτὴν ἔσεσθαι ἔφη. τοῦτο γὰρ καὶ αὐτὸς ὄντως ἀεί ποτε οὐ λόγῳ μόνον ἀλλὰ καὶ ἔργῳ ἐτήρησε. παρὸν γοῦν αὐτῷ πολλὰ ἐκ τοῦ βαρβαρικοῦ προσκτήσασθαι, οὐκ ἠθέλησε. ταῦτα μὲν αἱ ἐντολαὶ εἶχον: *Consilium eis dedit vt contenti præsenti fortuna, non cuperent fines imperij proferre: quippe cùm difficulter imperium tantum seruari poßit, periculum fore, ne plura appetendo, parta quoque amitterent. Hoc eum non verbis modò, sed re etiam seruasse constat. namque etsi plurima barbarorum sui iuris poterat efficere, numquam tamen voluit.* Ideoque etiam in oratione eiusdem funebri Tiberius, eodem Dionis libro: Τί δὲ τὸ τοῖς ἅπαξ ἀναγκαίως κτηθεῖσιν ἀρκεσθῆναι αὐτὸν, καὶ μηδὲν ἕτερον προσκατεργάσασθαι ἐθελῆσαι. ἐξ οὗ πλειόνων ἂν διξαντες ἄρχειν, καὶ τὰ ὄντα ἀπωλέσαμεν: *Quis, quod contentus his, quæ semel necessitate ita postulante adepti fuissemus, noluit præterea alia à nobis quæri, ne dum extendere imperium cuperemus, etiam antè parta amitteremus?* Nec aliâ de caussâ hanc Augusto adfingit sententiam in Cæsaribus suis Iulianus: Οὐ γὰρ ταῖς ἀμέτροις ἐπιθυμίαις εἴκων, ἐπικτᾶσθαι πάντως αὐτῇ διενοήθην. ὅρια δὲ διττὰ, ὥσπερ ὑπὸ τῆς φύσεως ἀποδεδομένα, Ἴστρον καὶ Εὐφράτην ποταμοὺς ἐθέμην: *Nec enim, immoderatis cupiditatibus morem gerens, omniaque parare & dominio eius adiungere suscepi; sed duos imperio nostro limites, tamquam à naturâ fixos & datos, Istrum & Euphratem, statui.* Magna igitur cum ratione Florus libro & cap. vltimo: *Difficilius est prouincias obtinere, quàm facere: viribus parantur, iure retinentur.* Cuius assertioni vadem se statuit Plutarchus Orat. II. de Fort. Alexandri: Λαβεῖν καὶ ἀναθέσθαι δύναμιν, καὶ πλοῦτον καὶ ἀρχὴν, καὶ γυναικός ἐστι καὶ παιδός. Ὀάρσῃ καὶ Δαρείῳ Βαγώας ὁ εὐνοῦχος ἀράμενος ἐπέθηκε τὴν Περσῶν βασιλείαν· τὸ δὲ λαβόντα μεγάλην ἐξουσίαν ἐνεγκεῖν, καὶ μεταχειρίσασθαι, καὶ μὴ συντριβῆναι μηδὲ διαστραφῆναι τῷ βάρει καὶ μεγέθει τῶν πραγμάτων, ἀνδρός ἐστιν ἀρετὴν καὶ νοῦν καὶ φρόνημα ἔχοντος: *Potentiam, diuitias, imperium, vel puer potest alicui imponere. Oarsæ & Dario Bagoas diadema arreptum, cumque eo regnum Persicum imposuit. Vt autem is, qui magnam est adeptus potentiam, tolerare eam & administrare poßit, neque mole rerum conteratur aut subuertatur, viri est virtute, mente, altoque animo præditi.* Quæ totidē elementis reperias in Xenoph. Cyropædiâ lib. VI: Μέγα μὲν γὰρ, οἶμαι, ἔργον καὶ τὸ ἀρχὴν καταπρᾶξαι, πολὺ δ' ἔτι μεῖζον τὸ λαβόντα διασώσασθαι. τὸ μὲν γὰρ λαβεῖν, πολλάκις τῷ τόλμαν μόνον παρασχομένῳ ἐγένετο. τὸ δὲ λαβόντα κατέχειν, οὐκέτι τοῦτο ἄνευ σωφροσύνης, οὐδ' ἄνευ ἐγκρατείας, οὐδ' ἄνευ πολλῆς ἐπιμελείας γίγνεται: *Quippe magnum equidem aliquid esse arbitror, imperium parare: sed multo maius id, quod sis adeptus, conseruare. Nam adipisci sæpius etiam illi contigit qui audaciam duntaxat adhiberet: sed retinere quod adeptus sit, id verò non tam sine temperantiâ, nec sine continentiâ, nec sine multo studio fieri solet.* Exēpla cupimus? Ingerit Xerxi Artabanus, Herodoti lib. VII:

Ἐγὼ

Ἐγὼ μὲν ὦ βασιλεῦ, οἷα ἄνθρωπος ἰδών τε πολλὰ καὶ μεγάλα πεσόντα πρήγματα ὑπὸ ἡσσόνων, οὐκ ἔων σε τὰ πάντα τῇ ἡλικίῃ εἴκειν· ἐπιστάμενος ὡς κακὸν εἴη τὸ πολλῶν ἐπιθυμέειν· μεμνημένος μὲν τὸν ἐπὶ Μασσαγέτας Κύρου στόλον ὡς ἔπρηξε, μεμνημένος δὲ καὶ τὸν ἐπ᾽ Αἰθίοπας τοῦ Καμβύσεω, συστρατευόμενος δὲ καὶ Δαρείῳ ἐπὶ Σκύθας. ἐπιστάμενος ὦν ταῦτα, γνώμην εἶχον, ἀτρεμίζοντά σε μακαριστὸν εἶναι πρὸς πάντων ἀνθρώπων &c: *Ego certè, rex qui multos quorũ res ampliores essent, ab illis quorum res angustiores erant, superatos vidissem, te per omnia morem ætati gerere non sinebam; gnarus rem esse malam multa concupiscere: memoria tenens quomodo cum exercitu Cyri contra Massagetas actum esset; quomodo cum exercitu Cambysis contra Aethiopes; qui etiam cum Dario militaui aduersus Scythas. Hæc sciens ego, sentiebam te (si quiesceres) omnium hominum beatissimum.* Affirmat Plato lib. III. de Legib. eos qui olim apud Argos & Messenen regnũ obtinebant, & seipsos vnà & vniuersam Græcorũ potentiam euertisse atque pessum dedisse; Οὐκ ἀγνοήσαντες τὸν Ἡσίοδον ὀρθότατα λέγοντα, ὡς τὸ ἥμισυ τοῦ παντὸς πολλάκις ἐστὶ πλέον. ὁπόταν ᾖ τὸ μὲν ὅλον λαμβάνειν, ζημιῶδες τὸ δ᾽ ἥμισυ, μέτριον, τότε τὸ μέτριον τοῦ ἀμέτρου πλέον ἡγήσατο, ἄμεινον ὂν χείρονος: *quod ignorarent Hesiodum rectè dicere Dimidium sæpenumero toto præstare. quandoquidem damnosum est rem totam accipere; dimidium tantùm accipere, moderatum est: moderatũ verò immodico & immoderato, tanquam potius peiori, sanè antecellit.* Recensetque Dio Prusæus Orat. XVII: Ὁ πάνυ Ξέρξης ὁ τῆς ἑτέρας ἠπείρου κύριος, ἐπειδὴ καὶ τῆς Ἑλλάδος ἐπεθύμησε, καὶ τοσοῦτον στόλον καὶ τοσαύτας μυριάδας συναγαγὼν ἐπήνεγκεν, ἅπασαν μὲν αἰσχρῶς ἀπέβαλε τὴν δύναμιν. μόλις δὲ τὸ σῶμα ἴσχυσε διασῶσαι φεύγων αὐτὸς, πορθουμένης δὲ μετὰ ταῦτα τῆς χώρας καὶ τῶν πόλεων τῶν ἐπὶ θαλάττῃ, φέρειν ἠναγκάζετο. καὶ μὴν Πολυκράτη φασὶ, ἕως μὲν Σάμου μόνης ἦρχεν, εὐδαιμονέστατον ἁπάντων γενέσθαι. βουλόμενον δέ τι καὶ περὶ τῶν πέραν πολυπραγμονεῖν διαπλεύσαντα πρὸς Ὀρόντην ὡς χρήματα λάβοι, μὴ δὲ ῥαδίου γε θανάτου τυχεῖν· ἀλλὰ ἀνασκολοπισθέντα ὑπὸ τοῦ βαρβάρου διαφθαρῆναι: *At Xerxes, alterius continentis dominus; postquam etiam Græciam concupiuerat, & tantam classem & hominum myriades congregans adduxerat in Græciam, omnem turpiter perdidit exercitum, vixque suum ipsius corpus fugiens saluare valuit. & post hæc cùm vastaretur regio, ciuitatesq; maritimæ, coactus est ferre. Quin & Polycratem aiunt, donec Sami vnius tenuit imperium, felicissimum omnium fuisse. Cùm vellet autem & rebus transmarinis se immiscere, nauigassetq; ad Orontem, vt pecunias acciperet, nec facilem mortem nactus est, sed in crucem actus à barbaro perijt.* Nec est quod multorum sæculorum moram cogites; ruunt subitò. De Agide sanè Plutarchus in vita eius: Μεγίστων μὲν ἐν ἐλαχίστῳ χρόνῳ πραγμάτων ἐπικρατήσας, καὶ μετὰ μικρὸν ὅλης ὁμοῦ τι μιᾷ περιόδῳ Πελοποννήσου κύριος γενέσθαι δεήσας, ταχὺ δ᾽ αὖθις ἐκπεσὼν ἁπάντων: *Ita qui bre-*

vissimo spatio maximas perpetravit res, & parum abfuit quin universa uno ambitu potitus sit Peloponneso, puncto temporis rursus ab omnibus excidit. De Pyrrho Iustinus libro XXVI: *Nec quisquam Pyrrhum, quà tulisset impetum, sustinere valuit. Sed ut ad devincenda regna invictus habebatur, ita devictis acquisitisque celeriter carebat: tanto melius studebat acquirere imperia, quàm retinere.* Perperam. nam benè apud Cassiodorum Theodoricus lib. I. Var. Ep. XXV: *Nil prodest initia rei solidare, si valebit præsumptio ordinata destruere. Illa sunt enim robusta, illa diuturna, quæ prudentia incipit, & cura custodit. Atque ideò non minor in conservandis rebus, quàm in inveniendis adhibenda cautela est. quia de initiis prædicatio debetur invento: de custoditis autem acquiritur laudata perfectio.* Videmus ergo, citò partum dilabi. & ut durarent; tamen

——*nimia omnia nimium exhibent negotium*
Hominibus ex se,

inquit ex vero mulier Plautina Pænulo. Inde querelæ Flori libro III. cap. XII: *Ac nescio an satius fuerit populo Romano, Siciliâ, & Africâ cõtento fuisse, aut his etiam ipsis carère dominanti in Italiâ suâ, quàm eò magnitudinis crescere, ut viribus suis conficeretur. Quæ enim res alia furores civiles peperit, quàm nimia Felicitas? Syria prima nos victa corrupit: mox Asiatica, Pergameni regis hæreditas. Illæ opes atque divitiæ afflixere sæculi mores, mersamque vitiis suis quasi sentinâ, rempublicam pessum dedère.* Nec levior Romæ ipsius gemitus apud Claudianum de bello Gildon. ver. 103:

——*heu prospera fata!*
Quid mihi septenos montes, turbamque dedistis,
Quæ parvo non posset ali? felicior essem
Angustis opibus. mallem tolerare Sabinos,
Et Veios. brevior duxi securius ævum.
Ipsa nocet moles. utinam remeare liceret
Ad veteres fines, & mœnia pauperis Anci!
Sufficerent Etrusca mihi, Campanaque culta,
Et Quincti, Curiique seges, patriæque petenti
Rusticus & proprias ferret dictator aristas.

At eleganti gravitate Themistius Orat. ad Valentem Imperat. de Pace: Ἄκουε γὰρ Πλάτωνος τοῦ θεσπεσίου ὅτι μήτε Κῦρος μήτε Δαρεῖος βασιλεὺς ἦν, πολλῷ δὲ μᾶλλον τὸν Ἀλέξανδρον οὐκ ἂν ἔφη. ἐοίκασι γὰρ ἅπαντες οὗτοι, καθάπερ σώματος, τῆς ἀρχῆς, ὅπως μὲν τὸ ἔξωθεν φανήσεται, περιϊδεῖν, ὅπως δὲ καὶ ἔνδοθεν ὑγιαίνοι, μὴ φροντίσαι. καὶ δῆτα συμβέβηκεν αὐτοῖς, στρατηγοῖς μὲν γενέσθαι, βασιλεῦσι δὲ μή. ἔστι δὲ στρατηγίας μὲν ἔπαινος ἡ τῶν πολεμίων καταστροφή, βασιλείας δὲ, ἡ τῶν ὑπηκόων εὐδαιμονία: *Divinum enim Platonem audi, qui Cy-*

rum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

rum ac Dareium reges fuisse negat; multoque magis, ne Alexandrum quidem regis nomine dignatus fuisset. Similes enim hi omnes videntur illis, qui corpora foris benè habere ut adpareant, curant; ut autem intus quoque sana recteque constituta sint, nihil pensi habent. Eodem modo hi regna administrarunt: Itaque ipsis hoc iure obtigit, ut belli duces fuerint; sed non reges. Est enim ducis quidem propria laus hostes profligare: at regis, cives suos felices efficere ac beatos. Sed iam tempus vertere vela, aut potius repetere portum; ita legendo littus, ut

Alter remus aquas, alter mihi radat arenas.

Id quo fiat iucundius, admittemus, loco cantus nautici, fabulam Appiani è præfatione historiæ suæ: Ὅλως τε διὰ εὐβουλίαν τὰ κράτιστα τῆς θαλάσσης ἔχοντες, αὔξειν ἐθέλουσι μᾶλλον, ἢ τὴν ἀρχὴν ἐς ἄπειρον ἐκφέρειν ἐπὶ βάρβαρα ἔθνη πενιχρὰ καὶ ἀκερδῆ. ὧν ἐγώ τινας εἶδον ἐν Ῥώμῃ πρεσβευομένους τε καὶ διδόντας ἑαυτοὺς ὑπηκόους εἶναι, καὶ οὐ δεξάμενον βασιλέα ἄνδρας οὐδὲν αὐτῷ χρησίμους ἐσομένους. ἔθνεσί τε ἄλλοις ἀπείροις τὸ πλῆθος αὐτοὶ διδόασι τοὺς βασιλέας, οὐδὲν αὐτῶν εἰς τὴν ἀρχὴν δεόμενοι. καὶ τῶν ὑπηκόων ἐνίοις προσαναλίσκουσιν, αἰδούμενοι, καίπερ ἐπιζημίους ὄντας, ἀποθέσθαι: *In summâ, ut sunt prudentes, contenti maritimus regionibus, omnium optimis, malunt has excolere, quàm imperium in infinitum proferre ad gentes barbaras, inopes domi, & nil lucri afferentes dominis. Quarum aliquot ego vidi in vrbem legatos venisse, vt se suosq. populares dederent, nec receptos ab imperatore, vt ipsi inutiles. innumeris enim aliis gentibus ipsi dant reges, quòd imperium his opus non habeat: & sunt prouinciæ in quas insumendum est, cùm pudeat quamuis damnosas abiicere.* Appiano sic succinet Pausanias ex Atticis suis: Ῥωμαίοις δὲ Θρᾴκη τε πᾶσά ἐστιν ὑποχείριος καὶ Κελτῶν ὅσον μὲν ἄχρειον νομίζουσι διά τε ὑπερβάλλον ψύχους καὶ γῆς φαυλότητα, ἑκουσίως παρεῶσι σφίσι. τὰ δὲ ἀξιόκτητα ἔχουσι καὶ τούτων: *Nunc autem & Thracia tota, & quicquid Gallici nominis est, Romano imperio paret: sed Galliæ bene cultas tantùm partes, quibus imperarent, dignas iudicantes: reliquas quæ nulli vsui visæ sunt, quòd aut immodicis frigoribus, aut soli sterilitate laborarent, consultò missas fecerunt.* Pausaniam excipiet Aristides Orat. in Romam: Ἐκφεύγει δὲ ὑμᾶς οὐδέν, οὐ πόλις, οὐκ ἔθνος, οὐ λιμήν, οὐ χωρίον, πλὴν εἴ τινων ἄρα ἀχρηστίαν κατέγνωτε: *Quid quod nihil vos effugit, non vrbs, non gens, non portus, non locus vllus, nisi quem pro inutili habueritis?* Et verò quid de triumviris istis censebimus? Lepi-
da dicere: non vera. nam quid quæso vera? recitant voces famæ, opi-
nionemque vulgi. Id vt etiam mihi credatis; venite quæso & per trans-
ennam introspicite in arcana imperii; immissis oculis in Spartiani Ha-
drianum. Cernitis ne Imperatoris illius pectus apertum? Si sic, legitis
vtique ibidem & isthæc: *Adeptus imperium, ad priscum se statim morem in-*

stituit, & tenendæ per orbem terrarum paci operam intendit. nam deficientibus his nationibus quas Traianus subegerat, Mauri lacessebant, Sarmatæ bellum inferebant, Britanni teneri sub Romanâ ditione non poterant; Ægyptus seditionibus vrgebatur; Lycia denique ac Palæstina rebelles animos efferebant. Quare omnia trans Euphratem ac Tigrim reliquit; exemplo, vt aiebat, Catonis, qui Macedonas liberos pronunciauit, quia teneri non poterant. Scilicet multi vocem vsurpant vulpeculæ Æsopicæ; de qua sic Gabrias:

Κερδὼ βότρυν βλέπουσα μακρᾶς ἀμπέλου·
Πρὸς ὕψος ἦρτο, καὶ καμοῦσα πολλάκις
Ἑλεῖν, ἀπεῖπε· πρὸς δ᾽ ἑαυτὴν ταῦτ᾽ ἔφη,
Μὴ κάμνε, ῥάγες ὀμφακίζουσιν μάλα.
Vulpes racemum videns vitis,
In altum eleuabatur. cumque sæpe laborasset
Vt caperet, defatigata est: sed secum hæc locuta est,
Ne labora; acini vuæ admodum exacerbescunt.

Non Medicinam sed cladem. &c. Lib. I. Annal.

MIrè delector Apollonij consilio, lib. V. Philostrati: Τὸ ἐξεῖναί σοι πᾶν ὅ, τι βούλει, δέδιθι. σωφρονέστερον γὰρ αὐτῷ χρήσῃ. μὴ τίμιε τῶν ἀσταχύων τοὺς ὑψηλούς τε, καὶ ὑπεραίροντας: ἄδικος γὰρ ὁ τοῦ ἀριστοτέλους λόγος, ἀλλὰ τὸ δύσνουν ἐξαίρει μᾶλλον, ὥσπερ τὰς ἀκάνθας τῶν λήϊων. Καὶ φοβερὸς δόκει τοῖς νεώτερα πράττουσι, μὴ ἐν τῷ τιμωρεῖσθαι ἀλλ᾽ ἐν τῷ τιμωρήσεσθαι: *Ne tibi liceat, quodcumque volueris, caue: sic enim rebus modestius vtêris. Eminentiores spicas, quæcumque supra cæteras se attollunt, non amputato. Iniusta enim est in hoc Aristotelis ratio. sed difficiles homines, molestosque potius tamquam spinas è segetibus aufer, & res nouas molientibus terribilem te ostende, minitando tamen magis, quam puniendo.* Et quid ni sic facias ô Princeps, siue peccauerit hostis, siue ciuis?

Ætherij patris exemplo: qui cuncta sonoro
Concutiens tonitru, Cyclopum spicula differt
In scopulos & monstra maris; nostrique cruoris
Parcus, in Oetæis exercet fulmina siluis.

Quod ipsum Claudiani, sumptum apparet ab Ouidianis illis.

Si quoties peccent homines, sua fulmina mittat.
Iupiter, exiguo tempore inermis erit.
Nunc vbi detonuit, strepituque exterruit orbem,
Purum discussis aëra reddit aquis.

Secutus istud Demetrius, testante Plutarcho in vita eius: Καὶ παρελθὼν, ἀνάτασιν μὲν καὶ φόβον ὡς τὰ δεινότατα πεισομένοις παρέχεν. ἀνελὼν δὲ τελσκαί-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

δεκα καὶ μεταστήσας τινὰς, ἀφῆκε τοὺς ἄλλους: *Vrbem ingressus, minas & terrorem vt sæuissime in eos consulturus præ se tulit; sed tredecim interfectis & nonnullis in exilium pulsis liberauit noxâ cæteros.* Nec alienus ab hoc more Augustus, si fides Ouidio lib. v. de Ponto Eleg. III:

Multa metu pœnæ, pœnâ qui pauca coercet,
Et iacit invitâ fulmina rara manu.

Et tale quid laudat quoque in Candiano Greg. Nanzianus Epist. CXCIV: Τὸ δὲ σὸν ξίφος, φοβερὸν μὲν, ὡς πλῆξον· ὡς δὲ οὐ πλῆσσον, ἀνάθημα: *Tuus gladius terrorem quidem adfert, tanquam percussurus; tanquam autem non percutiens, votiuum donum est.* Prædicat etiam de Theodosio & Arcadio Symmachus lib. x Epist. XLVII: *Grauia subiectis sæpe minitamini, acuendi potius studio, quam nocendi.* Cui rationi, optimo iure accedit ista quâ vsus Imp. Titus. Egesippi libro IV. cap. IV: *Ipse vrbem ingressus, minis magis quàm supplicio affecisse contentus pacis perturbatores, remisit omnibus, ne quis vel odio, vel domesticis excitatus negotijs, innoxios in invidiam deduceret, & grauissimi criminis pulsaret atrocitate: cùm multò tolerabilius sit id, quod incertum est, formidini participis conscientiæ derelinquere, quàm condemnare innoxium. Sæpe enim reum corrigit metus: pœna autem innocentis sine ullo remedio correctionis est.* Et verum est. Sapienterque apud Dionem lib. LV Liuia: Οὐ πάντα γοῦν τὸ ξίφος διαπράττεται· μέγα γὰρ ἂν ἦν ἀγαθὸν, εἰ σωφρονίζειν τε τινὰς καὶ πείθειν, ἢ καὶ καταναγκάζειν φιλεῖν τινὰ ἀληθῶς ἐδύνατο: ἀλλὰ τὸ μὲν σῶμά τινος φθείρειεν ἂν, τὰς δὲ δὴ τῶν ἄλλων ψυχὰς ἀλλοτριώσειεν. οὐ γὰρ ἐξ ὧν ἂν ἕτεροι τιμωρηθῶσι, προσφιλέστεροί τινι, ἀλλ' ἐξ ὧν ἂν αὐτοὶ φοβηθῶσιν, ἐχθίους γίγνονται. καὶ ταῦτα μὲν οὕτως ἔχει. οἱ δὲ δὴ συγγνώμης τινὸς τυχόντες, καὶ μετανοοῦσιν, αἰσχυνόμενοι αὖθις τι τοὺς εὐεργέτας ἀδικῆσαι, καὶ πολλὰ αὐτοῖς ἀνθυπουργοῦσιν, ἐλπίζοντες πλείω ἀνθυποίσεσθαι. ὑφ' οὗ γὰρ ἄν τις ἀδικηθέντος τι σωθῇ, οὗτον εὖ παθόντα, οὐδὲν ὅτι οὐκ εὐεργετήσειν ἑαυτὸν ἡγεῖται: *Non omnia gladius conficit. magnum enim bonum is fuisset, si emendare homines, ac persuadere valeret & ad suscipiendum sincerum amorem adigere sed ut corpus abolere alicuius potest; ita cæterorum animos à cædis auctore avertit, qui non propter supplicium sumptum vindicem amare, sed ob metum mali odisse solent. Contrà quibus delicti venia est donata, pœnitudine ducti, benefactorem lædere in posterum verentur. sed spe consequendi maiora præmia eum suis officiis colunt. Videlicet qui iniuriâ affectus, salutem eam inferenti concesserit, eũ omnes putant beneficia summopere compensaturum.* Quibus minimè aliena Plutarchi isthæc περὶ ἀοργησίας: Ἔπειτα πολλοὺς ὁρῶν αὐτῷ τῷ μὴ κολάζεσθαι πολλάκις αἰδουμένους κακοὺς εἶναι, καὶ μεταβολῆς ἀρχὴν, τὴν συγγνώμην μᾶλλον ἢ τὴν τιμωρίαν λαμβάνοντας. καὶ νὴ Δία δουλεύοντας ἑτέροις ἀπὸ νεύματος σιωπῇ καὶ προθυμότερον, ἢ μετὰ πληγῶν καὶ μαστιγμάτων ἑτέροις, ἐπειθόμην ἡγεμονικώτερον εἶναι τοῦ θυμοῦ τὸν λογισμόν:

Hoc

Hoc etiam videns multos impunitate eò adduci, ut mali esse vereantur, & mutandorum morum initium veniam potiùs quàm pœnam iis præbuisse: aliisque eos tacitè ad nutum promptius quàm aliis verberantibus & flagellantibus servire: persuasi mihi, ad imperandum plus conducere rationem irâ. Pulchrè igitur Appianus in Mithridaticis. ὁ δὲ Σύλλας τοὺς μὲν ἀτίμους, περιφανῶς ἀγωνισαμένους, ἐξέλυσε τῆς ἀτιμίας, τοὺς δ' ἄλλους ἐδωρήσατο πολλοῖς: *Sylla ignominiosos ob operam tunc egregiè navatam absolvit, cæteros ornavit donis militaribus.* Effectè etiã crudelis ille alioquin Dictator teste Polyæno lib. VIII: Σύλλας ἐν τῷ συμμαχικῷ πολέμῳ, τῶν στρατιωτῶν στρατηγικὸν ἄνδρα, καὶ πρεσβύτην Ἀλβῖνον λίθοις καὶ ξύλοις διαχρησαμένων, οὐκ ἐπεξῆλθεν ἀλλὰ παρεῖδε τοὺς ἀποκτείναντας. φάσκων, ποιεῖν αὐτοὺς ἐν τούτῳ προθυμοτέρους ἐς τὸν πόλεμον, ὡς ὀφείλοντας ὑπὲρ ἁμαρτήματος μεγάλου, διὰ μεγάλης ἀνδραγαθίας ἀπολογήσασθαι. τοιγάρτοι καὶ ἐν ταῖς μάχαις πολλῷ γενναιότερον ἠγωνίσαντο. ὥστε καὶ λήθην ἐμποιῆσαι τῆς εἰς τὸν Ἀλβῖνον παρανομίας: *Sylla in bello sociali viri militaris & ætate provecti Albini, lapidibus ac fustibus interempti, mortem non ultus est: sed auctores cædis neglexit, inquiens se eos alacriores hac re ad pugnandum reddere, cum insigne peccatum insigni aliqua fortitudine expiare deberent. Itaque in pugnis multo virilius dimicabant, ut oblivionem suo in Albinum sceleri inducerent.* Vnde rectè vituperatur ille lib. I. Hist. Tacito: *Cæcina belli avidus, proximam quamque culpam; antequam pœniteret, ultum ibat.* Apertè verò laudatur Agricola ab eodem: *Nec pœnâ semper, sed sæpe pœnitentia contentus esse.* Extenuant quidẽ ferè culpas suas homines, aut transferunt in alios, præcipuè constituti in ultimis: cui scænæ serviunt, Mandonius quidem Livii lib. XXVIII: *Fatalem rabiem temporis eius accusat, cùm velut contagione quâdam pestiferâ non Ilergetes modò & Lacetani, sed castra quoque Romana insanierint. suam quidem & fratris, & reliquorum popularium eam conditionem esse: ut aut, si ita videatur, reddant spiritum P. Scipioni, ab eodem illo acceptum: aut servati bis uni debitam vitam pro eo in perpetuum devoveant. antea in causâ suâ fiduciam sibi fuisse nondum expertâ clementiâ eius: nunc contrà, nullam in causâ, omnem in misericordiâ victoris spem repositam habere.* Hispani verò lib. XXIX: *Quibus culpam in auctores belli Indibilem, ceterosque principes, quorum plerique in acie cecidissent, conferentibus, tradentibusque arma & dedentibus sese, responsum est: In deditionem ita accipi eos, si Mandonium ceterosque belli concitatores tradidissent vivos: sin minus, exercitus se in agrum Ilergetum Ausetanorumque & deinceps aliorum populorum ducturos.* Eodem usi colore Carthaginenses lib. XXX: *Conveniens oratio tam humili adorationi fuit, non culpam purgantium, sed transferentium initium culpæ in Annibalem, impotentiæque eius fautores. veniam civitati petebant, civium temeritate bis iam antè eversæ,*

incolumi

incolumi futuræ iterum hostium beneficio. Hancque personam pulcrè tuetur Zeno intercessor Magnetum Livii lib. XXXV: *Ab Quintio legatusque aliis flens petiit, ne unius amentiam, civitati aßignarent. suo quemque periculo furere. Magnetas non libertatem modò, sed omnia quæ hominibus sancta caraque sint, T. Quintio & populo Romano debere. nihil quemquam à diis immortalibus precari posse, quod non Magnetes ab illis haberent: & in corpora sua citius per furorem sævituros, quàm ut Romanam amicitiam violarent.* Nec impingunt in fabulæ decorum, Hispaniæ oppida; de quibus sic idem lib. XLIII: *Civitatesque complures eo nuncio audito, in deditionem venerũt. quibus purgantibus sese, culpamque in duorum amentiam conferentibus, qui se ultro ad pœnam ipsi obtulissent, cùm veniam dedisset Prætor, &c.* Congruenter huic etiam mimo cives Artacinæ, Curtii libro II: *Ille omnibus præparatis, regis expectabat adventum, captæ urbis titulo (sicut par erat) cedens. Igitur Alexander turres admoveri iubet. ipsoque aspectu territi Barbari, è muris supinas manus tendentes, orare cœperunt, ut iram in Satibarzanem defectionis autorem reservaret, supplicibus semet dedentibus parceret. Rex datâ veniâ, non obsidionem modò solvit, sed omnia sua incolis reddidit.* Interim si & cuncta æquâ lance examinemus, res ita quoque se habet. plerumque culpa heîc omnis, non tam populi, quàm aliquot turbonum. Exploratè Quintius Livii lib. XXXIV: *Atenim cum Philippo Argivi senserunt. Remittimus hoc tibi, ne nostram vicem irascaris. satis compertum habemus, duorum, aut summum trium in eâ re, non civitatis culpam esse: tam herclè, quàm in te tuoque præsidio accersendo accipiendoque in arcem, nihil sit publico consilio actum. Thessalos & Phocenses & Locrenses consensu omnium scimus partium Philippi fuisse.* Eiusdemq; censuræ æmulus C. Decimius, Livii lib. XLV: *Culpam non penes populum, sed penes paucos concitatores vulgi esse dixit. eos venalem linguam habentes decreta plena regiæ assentationis fecisse, & eas legationes misisse, quarum Rhodios semper non minus puderet, quàm pœniteret: quæ omnia, si potestas populo foret, in capita noxiorum versura.* Præclarus itaque Iulianus circa Aquilcienses, apud Ammianum lib. XXI: *Portis reclusis omnes effusi suscipere læti pacificum ducem, seq; purgantes; Nigrinum totius furoris autorem paucosque alios obtulerunt, eorum supplicio crimen læsæ maiestatis & urbis ærumnas expiari poscentes. Paucis denique post diebus exploratius spectato negotio, Mamertino tum iudicante præfecto prætorio, Nigrinus ut acerrimus belli instinctor exustus est vivus. Romulus verò post eum & Sabostius curiales, convicti sine respectu periculi studia sevisse discordiarum, pœnali consumpti sunt ferro. Residui omnes abierunt innoxii, quos in certaminum rabiem necessitas egerat, non voluntas. Id enim æquitate pensata statuerat placabilis Imperator & clemens.* Peritèque Scipio

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

Livii libro XXVIII: *Multitudo omnis, sicut natura maris per se immobilis est, ut venti & auræ cient, aut tranquilli, aut procellosi: & causa in vobis atque origo omnis furoris penes auctores est; vos contagione insanistis.* A quibus minimè separo illa eiusdem libri XXXVIII: *Athenienſis legatus Leon, Iceſiæ filius, eloquentiâ etiam dicitur mouisse: qui vulgatâ similitudine, mari tranquillo, quod ventis concitaretur, æquiparando multitudinem AEtolorum, vsus, cùm in fide Romanæ societatis mansissent, insitâ gentis tranquillitate quiesse eos aiebat. posteaquam flare ab Asiâ Thoas & Dicæarchus, ab Europâ Menetas & Damocritus cæpissent, tum illam tempestatem coortam, quæ ad Antiochum eos, sicuti in scopulum, intulisset.* Nam ecce Curtius lib. VII. de Maracandanis: *Spitamenes transfuga, præsidio Macedonum inde deiecto, muris vrbis eius incluserat se, haud oppidanis consilium defectionis approbantibus. Sequi tamen videbantur, quia prohibere non poterant.* Et verosimile est tales fuisse Leontinos. quos ita compellat per epistolam Phalaris: Εἰ καταλῦσαι με τὸν πρὸς ὑμᾶς ὀρέγεσθε πόλεμον μηδὲν αἰδεσθέντες, ἔκδοτέ μοι Λυκῖνον, ἵνα τὴν ὀργὴν ἅπασαν εἰς τοῦτον ἀφεὶς, παύσωμαι τοῦ πρὸς τὴν πόλιν θυμοῦ. χρήσομαι δὲ οὐδὲν αὐτῷ χαλεπώτερον, ἢ πάντας ὑμᾶς ἐπίσταμαι βουλομένους: *Si me cupitis bellum quod aduersum vos gero dissoluere; nihil reveriti, dedite mihi Lycinum; vt omni in eum effusâ irâ ciuitati irasci desinam. Nihil enim atrocius illi sum facturus, quàm vos omnes velle scio.* Certè huius notæ introducit Athenienses Velleius lib. II: *Ceterum tum oppreſſi Mithridatis armis homines miserrimæ conditionis: cùm ab inimicis tenerentur, oppugnabantur ab amicis; & animos extra mœnia, corpora, necessitati seruientes, intra muros habebant.* Sed vt fortè plures deliquerint, an ideo plectendi? Omnes omnes, si sequaris Iustiniani iam penè naufragi exemplum, de quo Zonaras tomo III: Τῶν δὲ συμπλεόντων ἐπαγγείλασθαι τῷ θεῷ συμβουλευόντων αὐτῷ, εἰ περισωθείη καὶ τὴν ἀρχὴν ἀπολήψοιτο, μήτι κακὸν τοῖς κατ᾽ αὐτοῦ γινομένοις ἐπενεγκεῖν. ἐκεῖνος εἰ φείσομαι τούτων, ἔφη, τινὸς, αὐτίκα καταποντισθείην ὧδι: *Monitus igitur ab ijs qui vnà navigabant, vt votum faceret Deo, se si euasisset incolumis & regnum recepisset, veniam omnibus suis aduersarijs daturum: respondit; Si cui illorum pepercero, statim hic submergar.* Non etiam si Deum, cuius es expressa imago, ô Rex. quin imò, nisi contrà feceris; iniquè, periculosè, damnosè feceris. Iniquè. *Nunquam enim ad contumaciam pari consensu multitudo prorumpit, sed incitatur à paucis, qui vitiorum scelerumque impunitatem sperant peccare cum pluribus*, vt loquitur lib. III. cap. IV. Vegetius. Circũspectè Cneio Pompeio Sthenius apud Plutarchum in Apophthegm: Μαμερτίνους δὲ τοὺς ἐναντίας γινομένους μέλλοντος οἷός τε ἦν ἀποσφάττειν ἅπαντας. Σθέννιος δὲ ὁ δημαγωγοῦ φήσαντος, οὐ δίκαια ποιεῖν αὐτὸν, ἀνθ᾽ ἑνὸς αἰτίου πολλοὺς ἀναιτίους κολάζοντα. τοῦτον δὲ αὐτὸν εἶναι

τοὺς

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

τοὺς μὲν φίλους πείσαντα, τοὺς δὲ ἐχθροὺς βιασάμενον ἑλέσθαι τὰ Μαρίου. θαυμάσας ὁ Πομπήϊος ἔφη συγγνώμην ἔχειν Μαμερτίνοις, ὑπὸ τοιούτου πεισθεῖσιν ἀνδρὸς, ὃς τὴν πατρίδα τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς προτιμᾷ, καὶ τήν τε πόλιν καὶ τὸν Σθέννιον ἀπέλυσεν: *Mamertinos, quòd ab aduersarijs stetissent, vniuersos neci dedere constituerat. Tum Sthenius, qui orator eâ in ciuitate principatum tenuerat, iniustè agere Pompeium dixit, qui ob vnum sontem multos innocentes vellet occidere. se solum in culpa esse qui amicis persuasisset, inimicosq; vi adegisset ad Marianam factionem defendendam. Miratus Pompeius hominem, Gratiam se delicti facere Mamertinis pronuntiauit, talem secutis virum, qui patriam suâ vita haberet priorem: ignouitq; & ciuitati & Sthenio.* Periculosè. quia nimirum tales, iuxta Iuuenalem Satyrâ II:

Defendit numerus, iunctiq; umbone phalanges.

Ecce enim, de plebe Ro. scribit Liuius lib. II: *Concitati homines, veluti ad prælium se expediunt: apparebatq; omne discrimen adesse, nihil cuiquam sanctum; non publici fore, non priuati iuris. Huic tantæ tempestati cùm se Consules obtulissent, facile experti sunt, parum tutam maiestatem sine viribus esse. Violatis lictoribus, fascibus fractis è foro in curiam compelluntur; incerti quatenus Volero exerceret victoriam.* De milite Rom. Tacitus lib. I. Annal: *Nauportum missi, ob itinera, & pontes, & alios vsus, postquam turbatum in castris accepêre; vexilla conuellunt, direptisq; proximis vicis, ipsoq; Nauporto quod municipij instar erat, retinentes centuriones inrisu & contumelijs, postremo verberibus insectantur, præcipuâ in Aufidienum Rufum præfectum castrorum ira. quem direptum vehiculo, sarcinis grauant, aguntq; &c.* Vnde natum illud Senecæ lib. II. De Ira cap. X: *In singulos seueritas imperatoris distringitur: at necessaria venia est, vbi totus deseruit exercitus. Quid tollit iram sapientis? turba peccantium. Intelligit quàm iniquum sit, & periculosum, irasci publico vitio.* Gnarum istud Caligulæ; ideoque ad vota descendit. Suetonius in vita eius cap. XXX: *Infensus turbæ fauenti aduersus studium suum exclamauit: Vtinam populus Rom. vnam ceruicem haberet!* Inde & illud Lucani lib. V:

——*Quicquid multis peccatur inultum est.*

Damnosè. quia ipsum te debilitas: te inquam ipsum. Valdè sapienter tibi hoc dicet Manuel Imper. cap. XLIII: Ὕδραν τέμνεις, παροιμία· τὸ ἀνέφικτον δηλοῦσα. καὶ ὁ τὸ ἴδιον θέμενος πρὸ τῶν κοινῇ συμφερόντων, πρὸς ἑαυτὸν ἐφέλκεται ταυτηνὶ τὴν εἰκόνα· ἐν γὰρ τῷ κοινῷ καλῷ καὶ τὸ ἑκάστου συνυπάγεται. καθ᾽ ἕνα μέν τοι πράττειν οὐκ ἐνδέχεται, οὔτε ἰδιώτην οὔτ᾽ ἄρχοντα. Δεῖ γὰρ δὴ τὴν κεφαλὴν τῶν μελῶν φροντίζειν καὶ κήδεσθαι, καὶ τῆς κεφαλῆς ἐπιμελεῖσθαι τὰ μέλη, εἰ δεῖ τὸ ζῶον συνίστασθαι, καὶ τὴν ὁλοκληρίαν ἑαυτῷ περισώζειν. τό τε γὰρ τμηθὲν τῶν μελῶν, τῆς κοινότητος ἐκστὰν, καὶ καθ᾽ αὑτὸ γεγονὸς, αὐτῷ γε τούτῳ νενέκρωται. καὶ κεφαλὴ τῶν

μελῶν χωρισθεῖσα, τοῦτ' ἂν εὐθὺς πάθοι. ζωὴ γὰρ οὔτε κεφαλῇ, οὔτε μέλεσι, χωρίς: *Mos vulgò receptus est, vt Hydram resecare dicatur, qui rem, quam nequit adsequi, molitur. Hanc imaginem in se transfert, qui priuata commoda publicis anteponit. nam vniuscuiusque bonum, publico continetur. Seorsum certe nec homini priuato, nec principi esse beato licet. Caput enim gerere curam membrorum oportet, ac vicißim membra capitis habere rationem; si saluum esse debet animal, integrumque conseruari. Nam membrum, quod resectum est posteaquàm reliquorum à societate reuulsum, seorsum esse cepit; hoc ipso scilicet est mortuum. Idem capiti à membris dirempto contingere necesse est. quippe nec caput, nec membra, viuere seorsum possunt.* Diuinè & Arriani Epictetus libro III. cap. IV: Οἱ γεωργοὶ τὸν Δία οὐ λοιδοροῦσιν, ὅταν ἐμποδίζωνται ὑπ' αὐτοῦ; οἱ ναῦται οὐ λοιδοροῦσι; τὸν Καίσαρα παύονται λοιδοροῦντες; τί οὖν; οὐ γινώσκει ὁ Ζεύς; τῷ Καίσαρι οὐκ ἀπαγγέλλονται τὰ λεγόμενα; τί οὖν ποιεῖ; οἶδεν ὅτι ἂν πάντας τοὺς λοιδοροῦντας κολάζῃ, οὐκ ἔχει τίνων ἄρξει: *Nonne agricolæ Ioui maledicunt, cum ab illo impediuntur? Nautæ non conuitiantur? nunquid maledicere Cæsari desinunt? Ignorat hoc Iupiter? non renuntiatur Cæsari, quid dicatur? Quid ergò facit? Scit si omnes conuiciatores supplicio afficeret, se quibus imperaret non habiturum.* Hucque spectabat ille qui Syllam monebat, imponendum tandem aliquando finem proscriptioni, si non aliâ de caussâ: at ideo tamen ut essent quibus posset imperare. Cui dicto allusit Seneca de Augusto loquens lib. I. de Clement cap. 10: *Ignouit abauus tuus victis. nam si non ignouisset, quibus imperasset? Sallustium, & Cocceios & Duillios, & totam cohortem primam interioris admißionis, ex aduersariorum castris conscripsit. Nam Domitios, Messallas, Asinios, Cicerones, & quicquid floris erat in ciuitate, clementiæ suæ debebat.* Ijs adsident ista Pauli Diaconi lib. V: *Gensericus de rerum successu tumidus, dum etiam apud suos superbiret, valida aduersus eum conspiratio est facta. Quorum molitione detectâ, diuersis ab eo excruciati periere supplicijs. Horum siquidem funeribus non minus virium amisit, quàm si exuperatus belli certamine fuisset.* Nec non hæc Choniatæ: Ἐπεὶ δὲ καὶ ὁ βασιλεὺς Ἀνδρόνικος εἰσεληλύθει τὸ πόλισμα, καὶ ἐναυλίσατο ἔνδοθεν, οὐθ' ὡς βασιλεὺς πρᾳῢς καὶ σώζων, ὑπηκόοις οὖσι πάλαι, καὶ αὖθις ἐσομένοις, κἂν πρὸς καιρὸν ἀπέστησαν, τοῖς Προυσαεῦσιν ἐχρήσατο, οὐθ' ὡς ὁμοφυέσιν ἀνδράσιν ἡμέρως προσενήνεκται. ἀλλ' ὡς ἀρχικὸς καὶ θὴρ ἄπιστος ἱκανῶς ἀσηκάστοις προσπεσὼν καὶ ἀπημάντοις θρέμμασι, τοῦ μὲν αὐχένα κατέαξεν, ἄλλου δὲ ἐλάφυσεν ἔγκατα, καὶ ἄλλως ἔθετο χειρίστως ἕτερον, τὰ δὲ λοιπὰ κρημνοῖς καὶ ὄρεσι καὶ βαράθροις διασπαρέντα παρέπεμψεν. οὕτω καὶ τότε βασιλεὺς Ἀνδρόνικος, μὴ προηγησαμένης ὁμολογίας τε καὶ σπονδῆς μετὰ τοῦ τῶν Προυσαέων πληρώματος, ἢ ἑκουσίας προβάσης παραδοχῆς, ἀλλὰ πολέμῳ ἡλωκυίας τῆς πόλεως, πλείστους οἷς μάλιστα διέφθειρε καὶ ἠφάνισεν, εἰς πολυειδεῖς καὶ πολυτρόπους κολάσεις τὸ τοῦ θυμοῦ καταμερίσας ἀλλόκοτον:

Vrbem

Vrbem ingressus Andronicus, non vt clemens Imperator, & eorum qui & olim subditi fuerant, & rursus futuri erant, quamvis ad tempus defecissent, conseruator, Prusaenses tractauit; nec vt hominum, qui iisdem elementis constent, rationem habuit: sed vt famelicus leo incustoditos greges adortus, aliis colla frangit, aliarum viscera deuorat, alias aliter miserrimè conficit, reliquas in montes & præcipitia agit. ita tum Andronicus, quod Prusa non deditione, sed vi potitus erat, plurimos pessimo exitio perdidit: multiplices cruciatus & varia tormenta commentus. Nempe huiusmodi carnificibus impingi debebat illud Lucani lib. I:

Heu quantum potuit terræ pelagoq; parari
Hoc, quem ciuiles hauserunt, sanguine, dextræ!

Quantò longiùs ab talibus diuertit Themistocles! qui vt refert Aristides in vita eius: Καὶ λακεδαιμονίων ἐθελόντων ἐκσπόνδους τὰς πόλεις ποιεῖν ὅσαι μετὰ τῶν ἐναντίων ἐγένοντο, ἀντεῖπε καὶ διεκώλυσε. νομίζων ὅμοιόν τι συμβήσεσθαι, τῷ τὴν ἑλλάδα ἔκσπονδον αὐτὴν ὑφ' αὐτῆς ἀποφανθῆναι. πλέον γὰρ ἢ τριάκοντα πόλεις ἔδει τῇ συμφορᾷ ταύτῃ περιπεσεῖν. οὔκουν ἡγεῖτο προσήκειν δυστυχηκυῖαν τὴν ἑλλάδα λαμπρῶς οὕτω καὶ τῶν ἐχθρῶν κρείττω γεγονέναι, τοσοῦτον ἐλάττονα ἢ πρότερον γενέσθαι: *Cùm Lacedæmonii ciuitates eas, quæ cum hostibus se coniunxerant de fœdere vellent tollere, contradixit ac prohibuit, quòd existimaret id perinde futurum, quasi à seipsâ Græcia de fœdere tolleretur. siquidem plura quàm triginta oppida fuerant eam calamitatem subitura. Quocirca putabat indecorum fore, si Græcia quæ tam splendida fuisset vsa fortuna, hostesq; deuicisset, tantò sui parte minor fieret.* Cuius vestigiis hi inhæserunt de quibus Iustinus lib. V: *Cum multi delendum Atheniensium nomen, vrbemq; incendio consumendam censerent, negarunt se Spartani, ex duobus Græciæ oculis, alterum eruturos.* Factum cedro dignum. Sed & gemmâ meliore notanda sententia, quâ Cimon Spartanis subueniendum arbitrabatur contra Messenios: Παρακαλῶν μήτε τὴν Ἑλλάδα χωλὴν, μήτε τὴν πόλιν ἑτερόζυγα περιϊδεῖν γεγενημένην: *Adhortatus ne Græciam claudam reddi, neu Vrbem sinerent destitui sociâ*; Plutarch. in vitâ eius. Ebori quoque incidendi versus Lucani lib. II:

Sylla quoque immensis accessit cladibus ultor.
Ille quod exiguum restabat sanguinis Vrbi
Hausit: dumq; nimis iam putrida membra recîdit,
Excessit medicina modum, nimiumq; secuta est,
Quà morbi duxere, manus: periêre nocentes;
Sed cùm iam soli possent superesse nocentes.

Quibus ipsis, emblematis loco, seruiat sententia Aristidis Leuctricâ prima: Ἔστι γὰρ ἔστι καὶ ἀμυνομένους ἀμέτρως ἀδικεῖν. κἄν τις οἷς τὰς τιμωρίας ἀναπληροῖ, πρὸς τἀδικήματα τούτοις ὑπερβῇ, διόπερ ὁ ἄρχει πάλιν: *Possunt enim, possunt*

etiam ij, qui se vlciscuntur, modum egredi: ac si quis in vltione peragendâ vsq; ad iniuriam procedat, secundus sit auctor. Et eius quidem criminis notatur Augustus Floro lib. IV. cap. VI: *Cæsar percussoribus patris contentus fuit. Hæc quoq; nisi multa fuisset, etiam iusta cædis haberetur.* Carpitur item poëtico Ouidij flagello Ægypsus lib. I. de Ponto Elegia IX:

Nec prius abscessit, meritâ quàm cæde nocentum
Se nimis vlciscens, extitit ipse nocens.

Longè aliter Titus: militibus qui contra mandatum eius malè pugnârant; omnibus ad vnum ignouit. Iosephus lib. ε. captiv. Iud cap. ιβ. Περιχυθέντα δὲ τὰ τάγματα τῷ Τίτῳ περὶ τῶν στρατιωτῶν ἱκέτευε, καὶ τὴν ὀλίγων προπέτειαν χαρίσασθαι τῇ πάντων εὐπειθείᾳ κατηντιβόλουν. ἀναλήψεσθαι γὰρ αὐτοὺς τὸ παρὸν πταῖσμα, ταῖς εἰς τὸ μέλλον ἀρεταῖς. πείθεται καῖσαρ ἅμα ταῖς τε ἱκεσίαις, καὶ τῷ συμφέροντι· τὴν μὲν γὰρ τοῦ καθ' ἑνὸς τιμωρίαν ᾤετο χρῆναι μέχρις ἔργου προκόπτειν. τὴν δὲ ἐπὶ πλήθους, μέχρι λόγου. τοῖς μὲν οὖν στρατιώταις διηλλάττετο πολλὰ νουθετήσας αὖθις εἶναι φρονιμωτέρους: *Circumfusæ verò legiones Titum pro commilitonibus obsecrabant: paucorumq; temeritatem condonari cunctorum obedientiæ præcabantur, emendaturos enim peccatum præsens, futuræ compensatione virtutis. Placatus est Cæsar, vtilitate simul ac precibus. namq; vnius hominis animaduersionem vsq; ad factum promouendam putabat, multitudinis verò ad veniam. Militibus quidem reconciliatus est; multum monens vt post hæc prudentius agerent.* Imò eis qui contra omne ius diuinum atq; humanum captiuis viscera aperuerant, auri eruendi caussâ, pepercit inuitus, ob multitudinem, Egesippus lib. V. cap. XXIV: *Impediuit hoc vindictæ severitatem, quia innumeri reperti tanto furore obnoxij: ideoq; Titus, qui vallare circumfuso exercitu Syros & Arabes proposuerat, contemplatione multitudinis revocavit sententiam: ut superioris delicti gratiam faceret, & ne posteà committeretur, pœnam denuntiaret; verborumq; austeritate grauiori suos argueret, quòd auro succincti & argento, pretiosisq; telis nitentes, nec arma sua erubescerent, vt tanto se dedecore dehonestarent. At verò Syros & Arabes increpare, quod immemores Romani nominis, dictu quoque horrida excogitassent: venisse eos ad belli societatem, non ad exercitium flagitiorum.* Proin non sine horrore verborũ de Caligula inquit Tranquillus capite XLVIII: *Priusquam prouincia decederet consilium inijt nefandæ atrocitatis, legiones, quæ post excessum Augusti seditionem olim mouerant, contrucidandi: quòd & patrem suum Germanicum ducem, & se infantem tunc obsedissent: Vixq; à tam præcipiti cogitatione reuocatus, inhiberi nullo potuit modo, quin decimare velle perseueraret. Vocatas itaque ad concionem inermes, atque etiam gladijs depositis, equitatu armato circumsedit. Sed cum videret, suspectâ re plerosq; dilabi ad resumenda si qua vis fieret, arma, profugit concione.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

cione. Eiusdem furoris, describitur Mauritius Zonaræ Tomo III: Κομεντίολον δὲ στείλας ὁ βασιλεὺς κατὰ τοῦ χαγάνου μετὰ πολυπληθοῦς στρατιᾶς, λέγεται ἐντείλασθαι αὐτῷ, προδοῦναι τοῖς ἐναντίοις τὸ στρατιωτικὸν, διά τινας στάσεις καὶ ἀταξίας, τούτοις μνησικακῶν. καὶ συμβαλὼν τοῖς βαρβάροις ἀσυντάκτως ὁ Κομεντίολος, αὐτὸς μὲν μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν, εἰς φυγὴν ἐτράπη, πρὸς τοῦτο προπαρεσκευασμένος. τῶν δὲ λοιπῶν οἱ μὲν ἔπεσον, οἱ δὲ ἐζωγρήθησαν. εἶναι δὲ τοὺς ζωγρηθέντας φασὶ, περὶ δώδεκα χιλιάδας: *Imperator, misso Commentiolo cum numerosissimo exercitu mandasse fertur, ut legiones, quibus ob seditiones quasdam & tumultus infensus erat, proderet hostibus. Itaque temerè cum Barbaris congressus Commentiolus, ipse cum suis fugam, cui se ante pararat, capessit: cæteris partim cæsis, partim captis, ad numerum duodecim millium.* Nec sanior Mauritii successor, de quo idẽ auctor: Ἐπὶ πᾶσι δὲ ὁ ἀλάστωρ Φωκᾶς ἐν ἵππων ἁμίλλῃ τῶν δήμων πρὸς αὐτόν τι ἀποσκωψάντων ἐκμανεὶς, πολλοὺς μὲν ἀνεῖλε. πολλοὺς δὲ ἠκρωτηρίασεν, ἐνίους μέντοι καὶ κατεπόντωσε, πλείστους δὲ καὶ τῷ ἐπάρχῳ παρέδωκεν, ἵνα κολάσῃ αὐτούς: οἳ ἐν τῷ πραιτωρίῳ καθείρχθησαν. οἱ δὲ ὄχλοι ὁμοῦ γενόμενοι, ἐνέπρησαν τὸ πραιτώριον, καὶ οἱ καθειργμένοι διέφυγον: *Super hæc omnia pestis humani generis Phocas, cùm nescio quid populi in eum cavillati essent, furore percitus multos occidit, multos truncavit, nonnullos in mari demersit, sed plurimos præfecto ad supplicium in prætorio custodiendos tradidit, quo à multitudine incenso, illi diffugêrunt.* Peior his adhuc Theodosius: Ἀπὸ γὰρ Κωνσταντίνου πόλεως ἐπὶ Ῥώμην ὁ βασιλεὺς τὴν ὁδοιπορίαν ποιούμενος, ἐν Θεσσαλονίκῃ κατὰ πάροδον γέγονε. τῶν δὲ στρατιωτῶν αὐτοῦ ταραξάντων τὴν πόλιν, διά τινα, ἐστασίασαν οἱ Θεσσαλονικεῖς· καὶ τὸν μὲν βασιλέα ὕβρισαν, τινὰς δὲ τῶν ἀρχόντων αὐτοῦ ἐλιθοβόλησαν. ὁ βασιλεὺς δὲ ταῦτα μαθὼν, καὶ τὴν ῥύμην τοῦ θυμοῦ μὴ ἐνεγκὼν, τῷ ἐπάρχῳ τῆς πόλεως ἐκείνης τὴν ψῆφον τῆς τιμωρίας ἐπέτρεψεν. ὃς τὴν τοιαύτην ἐξουσίαν εἰληφὼς, οἷα δὴ αὐτόνομος τύραννος, ἄδικα ξίφη κατὰ πάντων ἐγύμνωσε, καὶ τοὺς ἀθώους μετὰ τῶν ὑπευθύνων κατέκτεινε χιλιάδας ἑπτά· ὡς δέ τινες, πεντεκαίδεκα: *Nam cùm Imperator Constantinopoli Romam proficiscens, eo itinere Thessalonicam divertisset, militesque urbem quibusdam reb. conturbassent; Thessalonicenses seditione factâ Imperatorem iniuriis affecêrunt, & quosdam eius præfectos lapidibus obruerunt. Imperator re inauditâ, iræ impetum non sustinens, præfecto urbis eius facinus id vincandum commisit. Is tantum potentiæ adeptus, ut erat legibus solutus tyrannus, iniustos gladios contra cives strinxit, insontesque una cum sontibus trucidavit, millia hominum* VII, *vel (ut alij tradunt)* XV. ita refert Cedrenus. Cui quem componamus nisi Syllam? Senecæ verba sunt lib. I. de Clement. cap. XII: *Et L. Syllam appellari tyrannum quid prohibet? cui occidendi finem fecit inopia hostium. Descenderit licet è dictaturâ suâ & se togæ reddiderit: quis tamen unquam tyrannus tam avidè humanum sanguinem bibit, quam ille, qui septem millia civium*

civium Romanorum contrucidari iußit? Et cùm in vicino ad ædem Bellonæ sedens exaudisset conclamationem tot millium sub gladio gementium, exterrito Senatu: Hoc agamus, inquit, P.C. Seditiosi pauculi meo iussu occidūtur. *non est mentitus: pauci Sullæ videbantur.* Deque eodem monstro Lucanus lib. II. versu 199:

Tot simul infesto iuvenes occumbere leto
Sæpe fames, pelagique furor, subitæque ruinæ,
Aut cæli, terræque lues, aut bellica clades:
Nunquam pœna fuit.

quæ ultima verba, editionis novissimæ auctor, non magis intellexit, quàm si Punica essent. at nunc & pueris patent, præsertim si comparētur cum his quibus librum I de Clementia claudit Seneca: *Hæc divina potentia est, gregatim ac publicè servare: multos autem occidere, & indiscretos, incendij ac ruinæ potentia est.* Ad hæc respexit Germanicus lib. I. Taciti: *Mox ingressus castra Germanicus, non medicinam illud plurimis cum lacrymis, sed cladem adpellans.* O voces auro scribendæ, non succo isto viliore! Sed & columnâ dignum Senatus decretum in milites Romanos qui de Capuâ clam occupandâ consultaverant, posteaque secesserant: de quibus sic meminit Livius libro VII: *Dictator equo citato ad urbem revectus, auctoribus Patribus tulit ad populum in luco Petiliano, ne cui militum fraudi secessio esset. oravit etiam bonâ venia Quirites, ne quis eam rem ioco seriove cuiquam exprobraret. Lex quoque sacrata militaris lata est, ne cuius militis scripti nomen, nisi ipso volente deleretur.* Quæ ipsa non inutiliter examinabimus ad hæc Taciti lib. IV. Hist: *Donec Cerialis mulceret animos, fato acta dictitans, quæ militum ducumve discordiâ, vel fraude hostium evenissent. Primum illum stipendiorum & sacramenti diem haberent: Priorum facinorum neq; imperatorem, neque se meminisse. Tunc recepti in eadem castra, & edictum per manipulos, ne quis in certamine iurgióve seditionem aut cladem commilitoni obiectaret.* Memorabile etiam Tullij factum, qui Albanos reos ita ipsemet excusat: *Nec ea culpa, quam arguo, omnium Albanorum est. ducem secuti sunt; vt & vos, si quò ego inde agmen declinare voluissem, fecissetis. Metius ille est ductor itineris huius, Metius idem huius machinator belli, Metius fœderis Romani Albaniq; ruptor. audeat deinde talia alius, nisi in hunc insigne iam iam documentum mortalibus dedero*: Liuius lib. I. Eiusdem prudentiæ specimen recensetur Appiano fine libri de Punico bello: Ἀννίβου δὲ ἀποπλεύσαντος, ἡ βουλὴ τοῖς μὲν ἄλλοις ἔθνεσι τῆς Ἰταλίας ὅσοι μετέθεντο πρὸς ἐκεῖνον, συνέγνω τῶν γεγονότων, καὶ ἀμνηστίαν ἐψηφίσατο: *Annibale digresso, Senatus Italicis omnibus populis, qui ad Pœnum defecerant, veniam dedit, resque omnes anteactas oblivione sempiternâ delendas*

censuit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

censuit. Ergo in peccato communi, dū modò ei aliquid adfuerit prætextus iusti vel quasi, nec tam deliberatò cuncta facta sunt, quàm impetu aut alio quo animi morbo; venia detur omnibus: sin minus; penè omnibus. Ita dico, *penè*. Haud ideo quod, iuxta Senecam lib. I. de Clementia cap. II: *tam omnibus ignoscere crudelitas est quàm nulli*: sed, ut unius alteriusque sanguine reliquorum sanciatur securitas; qui absque eo, semper penduli, se dilatos potius putabunt quàm dimissos. quod arcanum alibi excussimus. Erunt autem piaculares isti, aut scelere aut dignitate priores. Vegetius lib. III. cap. IV: *Quòd si fieri medicinam necessitas extrema persuaserit, rectius est, more maiorum, in autores criminum vindicari: ut ad omnes metus, ad paucos pœna perveniat.* Liuius libro XXVIII: *Certabaturque sententiis, utrum in auctores tantùm seditionis (erant autem hi numero haud plus quàm quinq; & triginta) animadverteretur, an plurium supplicio vindicanda tam fœdi exempli defectio magis quàm seditio esset. Vicit sententia lenior, ut unde orta culpa esset, ibi pœna consisteret. ad multitudinem, castigationem satis esse.* Idem lib. XLV: *Cum magno assensu auditus est, non magis eo quod multitudinis noxam elevabat, quàm quod culpam in auctores verterat. Itaque cùm principes eorum Romanis responderent, nequaquam tamen tam grata oratio eorum fuit, qui quæ Pepilius obiecerat diluere utcumque conati sunt, quàm eorum qui Decimo in auctoribus ad piaculum noxæ obiiciendis assensi sunt.* Curtius lib. X. de Alexandro: *Desiliuit deinde frendens de tribunali, & in medium armatorum agmen se immisit, notatos quoque qui ferocissimè oblocuti erant, singulos manu corripuit: nec ausos repugnare XIII. asservandos custodibus corporis tradidit.* Tacitus lib. XII. Annal: *Et Brigantes quidem, paucis qui arma cœptabant interfectis, in reliquos datâ veniâ, residere.* Regulus apud Livium lib. XXVI: *A Q. Fulvio securi percussos magis quorum dignitas inter alios, quàm quorum culpa eminebat.* Iustinus de Maleo lib. XVIII: *Punitis auctoribus miserorum civium, iniuriosi exilij omnibus se veniam dare dicit. atque ita decem Senatoribus interfectis, urbem legibus suis reddidit.* De Antiocho Tacitus libro XII. Annal: *Trosobore paucisque primoribus interfectis, ceteros clementia composuit.* Et sic tamen ô rex lentus esto, imo lentissimus, admissâ nō auribus magis quàm animis voce Imperatoris Manuelis cap. LXXXV: Ἐοικέναι γὰρ δοκεῖ τὸ βασιλεύειν, τῷ τυραννεῖν. διίστασθον δὲ ἀλλήλων ὅσον οὐδ᾽ εἰπεῖν εὐχερές. τῷ μὲν γὰρ τυράννῳ τὸ δύνασθαι, τὸ τοὺς ὑπ᾽ ἐκείνῳ χαλεπὸν ἐστι· κἂν ἰσχὺν περιλάβῃ τὸ κοινὸν, ὀνειροπολεῖ τὴν αὐτοῦ καθαίρεσιν, ὁ δ᾽ ἀληθῶς βασιλεὺς, τοῖς ὑποτεταγμένοις οἱ πλήθεσι, πατρὸς, ποιμένος, ἰατροῦ, διδασκάλου, καὶ εἴ τι σχῆμα δύναται σώζειν, τοῦτον σώζων τυγχάνει, νομίζων δὲ ἐν τῷ κοινῷ συνίστασθαι τὸ κείνου συμφέρον, καὶ χριστῷ διακονῶν, καὶ μιμούμενος αὐτὸν μᾶλλον τῷ διακο-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

νεῖν, ἢ τῷ ἄρχειν, χαίρει βελτιῶν τὴν ἀρχὴν τῶν βελτιουμένων ἄμεινον: *Quædam inter regium dominatum, & tyrannidem, esse similitudo videtur: sed tantùm à se invicem discrepant, quantum ne dicendo quidem explicari facile potest. Tyrannus in eo potentiam suam sitam putat, si suos ipse subditos debilitet: ac si res publica robur aliquod adquirat, eversionem protinus ipse suam somniat. Verus autem rex, erga subiectos sibi populos, patris, pastoris, medici, doctoris, & si qua saluti consulere persona potest, eius locum obtinet. quumque commodum suum contineri publico putet, & Christi minister sit & magis illum imitetur inserviendo, quàm imperando: plus voluptatis capit regnum melius efficiendo, quam illi, ad quos eius rei fructus pervenit.* Gemmeam sententiam! cuiusq; virtutes cum fructu summo experiatur rex, sive ei res fuerit cum suis, sive cum hostibus. Nam sanè non tam est Medeæ dictum quam Pietatis, apud Senecam vers.222:

——— *hoc reges habent*
Magnificum & ingens, nulla quod rapiat dies,
Prodesse miseris, supplices fido Lare
Protegere ———

Nec alterius pectoris verbum Heracliti, de quo lib. XXI. Ammianus: *Eminere inter præcipuas laudes, quum potestas in gradu, velut sub iugum missa nocendi sæviendique cupiditate & irascendi, in arce victoris animi trophæum erexit gloriosum.* Et huic sanè rei omnes attendêre quibus spiritus magni. De Alexandro narrat Curtius lib. IX: *Alexander quamquam belli autoribus iure poterat irasci, tamen omnibus venia data & obsidibus acceptis, ad proximam deinde urbem castra movit.* Maioris adhuc animi Scipio. Liuius lib. XXVIII: *Scipio multis invectus in præsentem Mandonium, absentemque Indibilem verbis, illos quidem merito perituros fuisse ipsorum maleficio, ait: victuros suo atque populi Romani beneficio. ceterum se neque arma iis adempturum (quippe ea pignora timentium rebellionem esse, se libera arma relinquere, solutosque metu animos) neque se in obsides innoxios, sed in ipsos si defecerint, sæviturum: nec ab inermi, sed ab armato hoste pœnas expetiturum. utramque fortunam expertis permittere sese, utrum propitios, an iratos habere Romanos mallent.* O fortem! & queî aliter faciant reges? Veriverbium utique est Themistii, Oratione X ad Valentinianum: ὅτι μᾶλλον θεῷ παραπλήσιοι τῶν ἀναιρούντων οἱ σώζοντες, *Eos potius Deo esse quàm simillimos, qui morti destinatos in vitâ servant, quàm qui neci tradunt.* Præclaraque Senecæ oratio lib. I. cap. ult. de Clement: *Quod istud, Dij boni, malum est, occidere, sævire, delectari sono catenarum, & civium capita decidere, quocunque ventum est, multum sanguinis fundere, aspectu suo terrere ac fugare? Quæ alia vita esset, si leones ursique regnarent? Si serpentibus in nos, ac noxiis-*

simo

ſimo cuique animali daretur poteſtas? Illa rationis expertia, & à nobis immanitatis crimine damnata, abſtinent ſuis: & tuta eſt etiam inter feras ſimilitudo. Apud homines tantum nec à neceſſariis quidem rabies temperat ſibi, ſed externa ſuaque in æquo habet, quo poſsit exercitatior à ſingulorum cædibus, deinde in exitia gentium ſerpere. & inicere tectis ignem; aratrum vetuſtis urbibus inducere, potentiam putat: & unum occidi, aut alterum, parum imperatorium credit: niſi eodem tempore grex miſerorum ſubiectus ſtetit, crudelitatem ſuam in ordinem coactam putat. Felicitas illa, multis ſalutem dare, & ad vitam ab ipſa morte revocare, & mereri clementiâ civicam. Nullum ornamentum principis faſtigio dignius pulchriusque eſt, quam illa Corona OB. CIVES. SERVATOS. *Non hoſtilia arma detracta victis, non currus barbarorum ſanguine cruenti, non parta bello ſpolia.* Cui quem iungam niſi Plutarchum? ſic loquentem περὶ ἀοργησ: Καὶ τὸν θεῶν τὸν βασιλέα μειλίχιον, Ἀθηναῖοι δὲ μαιμάκτην, οἶμαι, καλοῦσι· τὸ δὲ κολαστικὸν ἐριννυῶδες καὶ δαιμονικόν, οὐ θεῖον δὲ, οὐδὲ ὀλύμπιον. ὥσπερ οὖν ἐπὶ τοῦ Φιλίππου τις εἶπε κατασκάψαντος Ὄλυνθον, Ἀλλ' οὐκ ἂν οἰκίσαι γε πόλιν ἐκεῖνος δυνάμαιτο τηλικαύτην, οὕτως ἐστὶν εἰπεῖν πρὸς τὸν θυμόν, Ἀνατρέψαι μὲν δύνασαι, καὶ διαφθεῖραι καὶ καταβαλεῖν· ἀναστῆσαι δὲ καὶ σῶσαι, καὶ φείσασθαι καὶ καρτερῆσαι, πρᾳότητος ἐστὶ καὶ συγγνώμης καὶ μετριοπαθείας, καὶ Καμίλλου καὶ Μετέλλου καὶ Ἀριστείδου καὶ Σωκράτους· τὸ δ' ἐμφῦναι καὶ δακεῖν, μυρμηκῶδες καὶ μυῶδες: *Etiam deorum regem Meilichium, quaſi mitem & blandum, Athenienſes Mæmacten puto, vocant. At ſupplicia exigendi vis non divina, non cæleſtis eſt, ſed Furiis & geniis convenit. Quo igitur modo de Philippo, cum is Olynthum excidiſſet, quidam dixit, At certè tantam is urbem condere non poſſet: ita etiam iræ dicere liceat, Evertere potes, perdere, deicere: at erigere, ſeruare, parcere, tolerare, manſuetudinis eſt, indulgentiæ, moderationis, & Camilli opus, Metelli, Ariſtidæ, Socratis: inhærere autem & mordere, formicarum eſt & muſcarum.* Et verò ſi fructum ſpectes rei tam parvæ, invenies minimè parvum: Vno victo, omnes vincis. Curtius lib. VI: *Hic ei Craterus & Erigius occurrunt. præfectum Taurorum gentis Phradatem adduxerant. Hic quoque in fidem receptus, multis exemplo fuit experiendi clementiam regis.* Idem lib. IX: *Obſides ducebantur ante agmen: quos cùm è muris agnoviſſent, utpote gentis eiuſdem, in colloquium convocaverunt. Illi clementiam regis, ſimulque vim commemorando, ad deditionem eos compulêre. cæteraſq; urbes ſimili modo deditas in fidem accepit.* Hirtius lib. VIII. de bello Gallico: *Bituriges cùm ſibi viderent clementiâ Cæſaris reditum patere in eius amicitiam, finitimasque civitates ſine ullâ pœnâ dediſſe obſides, atque in fidem receptas eſſe, idem fecerunt.* Livius lib. XXXV: *Romanorum maximè reſpectus civitates movit, & virtutem nuper in bello, & in victoriâ iuſtitiam benignitatemque expertas.* Lib. XXXVI: *quos placida oratione territos cùm permulſiſſet, ad ſpem vulgatæ clementiæ aliquot populi Acarna-*

nia defecerunt. Lib XXXVII: *Celeriter auctoribus Athenienſibus frequens ab Hypatâ legatio Aetolorum venit. & ſpem pacis eis ſermo etiam Africani, quem priorem adierunt, auxit, commemorantis, multos gentes populosque in Hiſpaniâ prius, deinde in Africa in fidem ſuam veniſſe: in omnibus ſe maiora clementiæ benignitatisq́; quam virtutis bellicæ monimenta reliquiſſe.* Lib. XLIII: *Ad perpauca vi opus fuit, cetera voluntate dedita, & in his recepti mille & quingenti dupoſiti per præſidia milites Romani. Magno vſui Carvilius Spoletinus erat in colloquiis, dicendo nihil in ipſos ſævitum.* Lib. XLIV: *tradiderunt ſe; deinceps & urbes regionis eius idem faciebant, adiuvante inclinationem animorum clementia in omnes & iuſtitia prætoris Romani.* Sed quid Romanam arborem tantum concutio? omnium ſcriptorum horti abundant huiuſmodi fructu. Colligimus ex Thucydidis libro quarto: Ἔστι τε τῷ χρόνῳ ὕστερον μετὰ τὰ ἐκ Σικελίας πόλεμον, ἡ τότε Βρασίδου ἀρετὴ καὶ ξύνεσις, τῶν μέν, πείρᾳ αἰσθομένων, τῶν δέ, ἀκοῇ νομισάντων, μάλιστα ἐπιθυμίαν ἐνεποίει τοῖς Ἀθηναίων ξυμμάχοις ἐς τοὺς Λακεδαιμονίους. πρῶτος γὰρ ἐξελθών, καὶ δόξας εἶναι κατὰ πάντα ἀγαθὸς ἐλπίδα ἐγκατέλιπε βέβαιον ὡς καὶ οἱ ἄλλοι τοιοῦτοί εἰσι: *Atque multo poſt in bello, quod res in Sicilia geſtas eſt inſequutum, illa Braſidæ virtus, & prudentia, qua tunc eſt vſus, quòd alij quidem, reipſa experti fuiſſent, alij verò famâ iudicarent, Athenienſium ſocios, amicitiæ Lacedæmoniorum maximè cupidos effecit. Nam cum primus illinc prodijſſet, ac omnibus in rebus vir bonus viſus fuiſſet, firmam opinionem reliquit eius eſſe ſimiles & alios.* Suppeditat item Diod. Siculus lib. XII: ὁ δὲ Κίμων καταπλεύσας εἰς τὴν Κύπρον καὶ θαλαττοκρατῶν Κίτιον μὲν καὶ Μαλὸν ἐξεπολιόρκησε, καὶ τοῖς κρατηθεῖσι φιλανθρώπως προσηνέχθη: *Cimon igitur Cypro applicans, iam nauticæ rei, vt videbatur, dominus, Cetium, Malumq́; oppida vi expugnat: tũ ſingulari aduerſus victos humanitate uſus, aliorũ animos populorũ clementia pellicere & ad defectionem ſollicitare pergit.* Occurritq; in Xenophontis Ageſilao; vbi de eo poſt multa benigna ſubijcit iſta: Καὶ τὰ κατὰ κράτος ἀναλώτων τειχέων τῇ φιλανθρωπίᾳ ὑπὸ χεῖρα ἐποιεῖτο: *Etiam oppida quædam nulla vi expugnabilia, ſuam in poteſtatem clementia redigebat.* Et tantum quidem apparu t emolumenti in hac moderatione, vt eius laruâ ſeſe etiam loricârint, qui non tales. Vt Annibal Polybij lib. III: Γενόμενος δὲ κύριος τῆς Φρουρᾶς καὶ τοῦ σίτου παραδόσεως, τούτῳ μὲν πρὸς τὸ παρὸν ἐχρήσατο, τοὺς δὲ παραληφθέντας ἄνδρας ἀβλαβεῖς μεθ' ἑαυτοῦ προῆγε, δεῖγμα βουλόμενος ἐκφέρειν τοῦ τῆς σφετέρας προαιρέσεως, πρὸς τὸ μὴ δεδιότας ἀπελπίζειν τὴν παρ' αὐτῷ σωτηρίαν, τοὺς ἀπὸ τῶν καιρῶν καταλαμβανομένους: *Vbi militibus, qui præſidio præerant, frumentoq́; omni potitus, hoc quidem in præſentem neceſſitatem vtitur, illos verò ſecum incolumes ducit: vt famâ clementiæ vulgatâ, cæteri ſe in poſterum liberius Carthaginienſibus dederent.* Vt Malaniſſa Liuij lib. XXIX. *Recuperato regno paterno*

paterno Masanissa, quia sibi cum Syphace haud paulò maiorem restare dimicationem cernebat, optimum ratus cum fratre patruele gratiam reconciliare, missis qui & puero spem facerent: si in fidem Masanissæ sese permisisset, futurum in eodem honore quo apud Galam Desalces quondam fuisset: & qui Mezetulo præter impunitatem sua omnia cum fide restitui sponderent: ambos præoptantes exilio modicam domi fortunam, omnia, ne id fieret, Carthaginiensibus de industria agentibus, ad sese perduxit. Vt Legatus ille, cuius mentio eiusdem Liuij libro XLIII: *Eadem æstate, quâ in Thessalia equestri pugna vicère Romani, legatus in Illyricum à consule missus, opulentia duo oppida vi atque armis coegit in deditionem, omniaque iis sua concessit, ut opinione clementiæ eos qui Carnuntem munitam vrbem incolebant, allicerit, &c.* Hæc cùm se ita habeant; haud absurdè finiemus caput floridis istis Themistij oratione ad Valentinianum Imperat: Καὶ τὸ βασιλέων ἔργον, οἷς τοὔνομα τοῦτο ἐπαληθεύεται, ὅταν παρακινήσαντας καταλάβωσι τοὺς βαρβάρους, τὸ μὴ πρόρριζον ἐκκόπτειν παντελῶς τὸ συμπλήρωμα τῆς φύσεως τῆς ἀνθρωπίνης, ἀλλ' ἐπικόψαντας τὴν αὐθάδειαν, σώζειν ἤδη καὶ περιστέλλειν, ὡς τῆς ἀρχῆς μοῖραν γεγενημένους. ἔχει γὰρ οὕτως· ὅστις μὲν ἀχρείων ἐπέξεισιν ἀπαυθαδιασαμένοις τι τοῖς βαρβάροις, οὗτος ῥωμαίων μόνον ἑαυτὸν βασιλέα ποιεῖ· ὅστις δὲ κρατεῖν μὲν, φείδεται δὲ, οἶδεν ἑαυτὸν βασιλέα πάντων ἀνθρώπων, καὶ μᾶλλον ἐκείνων οὓς διετήρησε καὶ διέσωσεν, ἐξὸν ἀνελεῖν παντελῶς. ὡς ἔγωγε οὐδὲ τὸν κομψὸν Ἀγαμέμνονα φαίην ἂν λέγειν βασιλικῶς, ἐπιτιμῶντα τῷ ἀδελφῷ μαλαττομένῳ πρὸς τὸν ἱκέτην, καὶ πικρὰν οὕτως εὐχὴν καὶ ἀλλόκοτον προσευχόμενον, μηδένα τῶν Τρώων διαφυγεῖν, ἀλλὰ καὶ τοὺς οὔπω τεχθέντας ἀπολέσθαι πρὸ τοῦ γενέσθαι. ἀλλ', ὡς ἔοικεν, οὐκ ἦν εὐρυκρείων ἀληθινὸς, ἀλλ' Ἀργείων μόνων βασιλεὺς καὶ Μυκηναίων, ἀνθρώπων δ' οὔ. καίτοιγε Ὅμηρος ὅταν αὐτὸς ὀνομάζῃ τὸν Δία πατέρα, οὐ τῶν Ἑλλήνων μὲν λέγει πατέρα, τοὺς βαρβάρους δ' ἐξαιρεῖται· ἀλλ' ἁπλῶς φησι, πατέρα θεῶν καὶ ἀνθρώπων. ὅστις οὖν καὶ τῶν ἐπὶ γῆς βασιλέων οὐ ῥωμαίοις μόνον, ὡς πατὴρ, προσενήνεκται, ἀλλ' ἤδη καὶ σκύθαις, οὗτός ἐστιν ὁ τοῦ Διὸς ζηλωτὴς, καὶ οὗτος ὁ φιλάνθρωπος ἀτεχνῶς: *Et imperatorum (qui quidem sibi hoc nomen iure competere volent) officium istud est, cum deuictos in suam potestatem redegerunt barbaros, non eos radicitus exscindere, quòd velut humani generis aliquam expleant lacunam, sed resectâ tantum illorum proterviâ & audaciâ, seruare in vitâ, & tueri, vt qui pars Imperij iam sint facti. Ita enim res se habet: quisquis inexorabiliter ad necem usque persequitur bello à suâ peruicaciâ nonnihil cessantes barbaros, hic se Romanorum Principem solum facit: qui verò barbaris illis superior evadit, parcere autem loco novit, is se principem omnium totius humani generis nationum constituit: potissimum verò eorum, quos ita incolumes conservârit, cum iure belli necis potestatem in eos haberet. Adeo splendidum illum iactatorem, Agamemnonem, regie sentire aut loqui nego: cum fratrem ideo reprehendit, quod supplici Adra-*

sto se mitem & clementem ostenderit; cumq; ipse adeò acerbum & ab omni humanitate alienum atq; absurdum votum facit, ne quisquam Troianorum fugâ dilaberetur, sed etiam illi qui in utero materno adhuc gestarentur, antequam in lucem ederentur, perderentur. Non igitur verè erat latè imperans, sed Argiuorum & Mycenarum duntaxat regulus, non autem hominum rex. Atqui Homerus quoties Iouem nominat, non Græcorum tantum, barbaris exclusis, patrem, sed plenius,

——divûmque hominumque parentem,

vocat. Quisquis itaque principum, qui in terris agunt, non Romanis solùm se patrem exhibet, sed & Scythis; hic Iouis æmulus est, & hominum amator.

Inopi quantò longiorem vitam, tantò plus supplicij fore. &c. Lib. XII. Annal.

PArum consulunt famę suę Principes tam præsenti, quàm postumæ, quib. ea est odij vehementia, ut inimicos suos ac perduelles radicitus perijsse cupiunt, non modò deletis urbibus eorum ac corporibus, sed nomine etiam & memoriâ. Quippe nihil utroq; sæculo lucrantur, præter titulum crudelium: ac ne sic quidem plenè obtinent quod eis erat in votis; siue desiderabant hanc cladem diu viuere in ore famæ, in animis hominum; siue adeò esse exemplum quo deterrerentur cæteri mortales. Istud autem quò promptius adsequerentur, erat imitanda ipsis Livia Augusti. de qua Tacitus lib. IV. Annal: *Florentes privignos cum per occultum subvertisset, misericordiam erga afflictos palam ostentabat.* Tale quid secutus Avidius Cassius, qui Vulcatio teste *multis desertoribus manus excidit, alijs crura incîdit ac poplites, dicens maius exemplum esse, viuentis miserabiliter criminosi quàm occisi.* Eidemque rei attenderunt Græci, qui Caryatibus occisis, ipsorum vxores rapuere in seruitutem: *Nec sunt passi stolas nec ornatus matronales deponere; ut non uno triumpho ducerentur; sed æterno seruitutis exemplo graui contumeliâ pressæ, pœnas dare viderentur pro civitate:* Vitruuius Architect. lib. I. Nec aliò spectabat sententia Thraseæ, damnantis Antistium, seruata Taciti libro XIV. Annal: *Quin insulâ publicatis bonis, quò longius vitam traxisset, eò priuatim miserior, & publicè clementiæ maximum exemplum futurum.* Idem in mentibus libertorum Claudij dum ei consuadent deliberanti de pœnâ Mithridatis: *Arriperet oblata, & seruaret exulem; cui inopi quantò longiorem vitam, tantò plus supplicij fore*; Tacit. lib. XII. Annal. Nec ad alium scopum dirigitur telum Gotarzis, eodem librante Tacito ibidem: *Ille non propinquum, neq; Arsacis de gente, sed alienige-*

nam

nam & Romanum increpans, Meherdatem auribus deciſis viuere iubet; oſtentui clementiæ ſuæ, & in nos dehoneſtamento. Vnde diſertè de liberis quorum parentes conuicti crimine maieſtatis, Impp. Arcadius & Honorius Cod. lib. IX. Tit. VIII: *Sint perpetuò egentes & pauperes: infamia eos paterna ſemper comitetur. ad nullos prorſus honores, ad nulla ſacramenta perueniant. ſint poſtremò tales, vt his perpetuâ egeſtate ſordentibus, ſit & mors ſolatium & vita ſupplicium:* Huc quoque reſpexit ſenex Plauti Trinummo:

De mendico malè meretur, qui ei dat quod edit, aut quod bibat.
Nam & illud quod dat perdit, & illi producit vitam ad miſeriam.

Verùm abſit ut velim poteſtatem aliquam imitari ullum exemplum horũ quæ modò poſui. Si ſapuerint; ſequentur magis Romanos quorum meminit in Iugurthinâ Salluſtius: *Noſtri maiores delubra Deorum pietate, domos ſuas gloriâ decorabant: neq; victis quicquam præter iniuriæ licentiam eripiebant.* Verum eum dicere, ex infinitis colligamus Auctorum locis. vnum tantũ adducã mixtæ ſeueritatis ac moderationis, circa Capuanos, conſignatum Liu. lib. XXVI: *De urbe agroq; reliqua conſultatio fuit: quibuſdam delendã cenſentibus prævalidã, propinquam inimicã. Ceterùm præſens utilitas vicit. nam propter agrum, quẽ omni fertilitate terræ ſatis conſtabat primũ in Italia eſſe, vrbs ſeruata eſt, ut eſſet aliqua aratorũ ſedes. urbi frequentandæ multitudo incolarum libertinorumque & inſtitorum opificumq; retenta. ager omnis & tecta publica populi Romani facta. Ceterùm habitari tantum, tamquam vrbem, Capuam, frequentariq; placuit: corpus nullum ciuitatis, nec ſenatus, nec plebis concilium, nec magiſtratus eſſe. ſine conſilio publico, ſine imperio multitudinem nullius rei inter ſe ſociatam ad cõſenſum inhabilem fore; præfectum ad iura reddenda ab Roma quotannis miſſuros. Ita ad Capuam res compoſitæ conſilio ab omni parte laudabili, ſeverè & celeriter in maximè noxios animadverſum: multitudo civium diſsipata in nullam ſpem reditus: non ſævitum incendiis ruiniſq; in tecta innoxia, murosque; & cum emolumento quæſita etiam apud ſocios lenitatis ſpecies incolumitate urbis nobiliſsimæ opulentiſsimæque. cuius ruinis omnis Campania, omnes qui Campaniam circa accolunt, populi ingemuiſſent, confeſsio expreſſa hoſti, quanta vis in Romanis ad expetendas pœnas ab infidelibus ſociis, & quàm nihil in Annibale auxilij ad receptos in fidem tuendos eſſet.* Quod factum, ſi cui adhuc crudius quàm ut imitandum videatur; eũ ego virum maximũ vocauerim, dignumque auſcultare conſilio quo Auguſtum reddidit moderatiſſimũ Livia, cuius his verbis meminit Seneca lib. I. Clem. cap. IX: *L. Cinna deprehenſus eſt. iam nocere tibi non poteſt: prodeſſe famæ tuæ poteſt &c.* Et verò, mi Princeps, ſi animo es, eo quo populis tuis haberi vis, attende obſecro his eiuſdem Philoſophi verbis cap. XXI: *Vltio duas res præſtare ſolet: aut ſolatium affert ei qui accipit iniuriam, aut in reliquum ſecuritatem. Prin-*

cipis

cipis maior est fortuna, quàm ut tali solatio egeat; manifestiorque vis, quàm ut alieno malo opinionem sibi virium quærat. Hoc dico, cum ab inferioribus petitus violatusq. est. Nam si, quos pares aliquando habuit, infrà se videt, satis vindicatus est. Regem & servus occidit, & serpens, & sagitta. Servavit quidem nemo, nisi maior eo quem servavit. Vti itaque animosè debet tanto munere Deorum, dandi auferendique vitam potens: in his præsertim, quos scit aliquando suo fastigio obstitisse: hoc arbitrium adeptus, ultionem implevit, perfecitq. quantum vera pœna satis erat. Perdidit enim vitam, qui debet: & quisquis ex alto ad inimici pedes abiectus, alienam de capite suo sententiam expectavit, in servatoris sui gloriam vivet, plusq. nomini eius conferet incolumis, quam si ex oculis ablatus esset. Assiduum enim spectaculum alienæ virtutis est. in triumpho, citò transisset. Si verò regnum quoque suum tutò relinqui apud eum potuit, reponique eò unde deciderat; ingenti incremento surgit laus eius, qui contentus fuit, ex rege victo nihil præter gloriam sumere. Hoc est etiam ex victoria sua triumphare, testarique, nihil se quod dignum esset victore, apud victos invenisse. Cum civibus & ignotis atque humilibus eo moderatius agendum est, quò minoris est afflixisse eos. Quibusdam libenter parcas: à quibusdam te vindicare fastidias, & non aliter quam ab animalibus parvis & obterentem inquinantibus, reducenda manus est. At in iis qui in ore civitatis servati punitique erunt, occasione notæ clementiæ utendum est. O voces, quibus decorè ipsamet utatur Pietas, ipsamet Iustitia! natas certè in cælo! Et ipsis quidem tanquam ex professo obsecutus est Imp. Antoninus. ut patet ex oratione eius epistolari ad Senatum, quã sic excepit Vulcatius: *Nunc quod ad defectionem Cassianam pertinet, vos oro atque obsecro P. C. ut censurâ vestrâ depositâ, meamque pietatem clementiamque servetis, imò vestram: neq. quemquam ullum senatus occidat. Nemo senatorum puniatur, nullus fundatur viri nobilis sanguis, deportati redeant, proscripti bona recipiant. Vtinam possem multos etiam ab inferis excitare. Non enim unquam placet in Imperatore vindicta sui doloris: quæ etsi iustior fuerit, acrior videtur. Quare filiis Avidij Cassij, & genero, & uxori veniam dabitis. Et quid dico veniam? quum illi nihil fecerint. Vivant igitur securi; scientes sub Marco se vivere. Vivant in patrimonio parentum pro parte donato: auro, argento, vestibus fruantur: sint divites, sint securi, sint vagi & liberi, & per ora omniũ ubique populorum circumferant vestræ pietatis exemplum. Nec magna hæc est P. C. clementia; veniam proscriptorum liberis & coniugibus dari. Ego verò à vobis peto ut conscios Senatorij ordinis & equestris, à cæde, à proscriptione, à timore, ab infamiâ, ab invidiâ, & postremo ab omni vindicetis iniuriâ: detisq. hoc meis temporibus, ut in caussa tyrannidis, qui in tumultu cecidit, probetur occisus.* Nec peior illo Constantinus Magnus. Vt enim placet Aurelio Victori; *Cunctos hostes, honore ac fortunâ manentibus, texit, recepitque, &c.* Paris

clemen-

clementiæ iure habendus Titus Vespasianus; cuius istud memorabile in Suetonio cap. IX: *Pontificatum maximum ideo se professus accipere, vt puras seruaret manus, fidem præstitit; nec auctor posthac cuiusquam necis, nec conscius: quamvis interdum vlciscendi caussa non deesset: sed periturum se potius quam perditurum adiurans &c.* Sed quid opus exemplis? Infinita sunt æui veteris; hodierni pauca. multumque putarem, si eò adduci possent potentes, ut æmularentur Timoleontis factum, siue eius de quo sic Plutar. in vitâ ipsius: Λεπτίνην δὲ τὸν τυραννοῦντα Ἀπολλωνίας καὶ συχνῶν ἄλλων πολυχνίων, ὡς ἐκινδύνευσε κατὰ κράτος ἀλῶναι, παραδόντα αὑτὸν, φεισάμενος εἰς Κόρινθον ἀπέστειλεν, καλὸν ἡγούμενος ἐν τῇ μητροπόλει τοὺς τῆς Σικελίας τυράννους ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἀποθεωρεῖσθαι φυγαδικῶς καὶ ταπεινῶς ζῶντας: *Leptini Apolloniæ & oppidulorum nonnullorum aliorum tyranno, cum in discrimine esset, ne vi veniret in potestatem, dedenti se pepercit, misitque eum Corinthum: visendum ratus conspici à Græcis in auctore originis vrbe exules Siciliæ tyrannos & abiectam vitam degentes.* Siue illius, de quo ita Probus Æmilius: *Dionysium cùm interficere posset, noluit, tutoque Corinthum perueniret effecit; quod vtrorumque Dionysiorum opibus Corinthij sæpe adiuti fuerant: cuius benignitatis memoriam volebat extare: & quod eam præclaram victoriam ducebat, in qua plus esset clementiæ quam crudelitatis. postremò, ut non solùm auribus acciperetur, sed etiam oculis cerneretur, quem & ex quanto regno, ad quam fortunam detrusisset.* Nec malè ageretur cum sæculo, si modò accederent Theoderico regi, de quo sic in Panegyrico Ennodius: *Stat ante oculos meos Bulgarum ductor, libertatem dexterâ tuâ tuente prostratus, nec extinctus, ne periret monumentis: nec intactus, vt viueret arrogantia, in gente indomitâ domesticus adstipulator superfuturus roboris tui &c.* Nam supra votum fuerit, si adspirarent ad moderationẽ Antigoni, celebratam Iustino fine lib. XXVIII: *Antigonus autem, cæsis occidione Spartanis, fortunam tantæ urbis miseratus, à direptione milites prohibuit; veniamque his qui superfuerant, dedit, præfatus bellum se cum Cleomene, non cum Spartanis habuisse: cuius fuga omnis ira eius finita sit: nec minori sibi gloriæ fore, si ab eo seruata Lacedæmon à quo solo capta sit, proderetur. Parcere igitur se solo urbis ac tectis, quoniã homines quibus parceret, non superfuissent.* Probum facinus; ac quod tale magis apparebit, si opponatur illi Xerxis, de quo idem Trogi abbreuiator lib. II: *Post hæc Thespias, & Platæas, & Athenas vacuas hominibus incendit: & quoniam ferro in homines non poterat, in ædificia igne grassatur.* Crudeliter simul & stultè! quæ postrema nota elucebit magis, si meminerimus verborum Curtij lib. V: *Persepoli per vinolentiam à Thaide & Macedonibus incensâ: Alexandrum ipsum, vt primum grauatam ebrietate mentem quies reddidit, pœnituisse constat, & dixisse: Maiores pœnas Persas Græcis daturos fuisse, si ipsum in solio regiàque Xerxis, conspicere coacti essent.* Ita planè. Vnde con-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

cinnè Florus lib. II. cap. XV: *Cato inexplebili odio delendam esse Carthaginem, & cum de alio consuleretur, pronuntiabat. Scipio Nasica seruandam, ne metu ablato æmulæ urbis, luxuriari felicitas vrbis inciperet. Medium Senatus elegit; ut vrbs tantum loco moueretur. Nihil enim speciosius videbatur, quàm esse Carthaginem quæ non timeretur.* Nec absurde idem scriptor lib. IV. cap. ult: *Reliquias fusi exercitus validißima civitas Lancia excepit: vbi adeo certatum est, ut cum in captam urbem faces poscerentur, ægrè dux impetrarit veniam, ut victoriæ Romanæ stans potius esset, quàm incensa monumentum.* Inde de templo Hierosolymitano, Sulpitius Seuerus lib. II. Hist. Sacræ: *Fertur Titus adhibito consilio prius deliberasse, an templum tanti operis euerteret. Etenim nonnullis videbatur, ædem sacratam, ultra omnia mortalia illustrem, non debere deleri: quæ seruata modestiæ Romanæ testimonium; diruta perennem crudelitatis notā præberet. At contra alij &c.* Nec aliorsum spectant ista Iosephi lib. ζ. Αλώσ. cap. α: Ἐπεὶ δὲ οὔτε φονεύειν, οὔτε διαρπάζειν εἶχεν ἡ στρατιὰ, πάντων τοῖς θυμοῖς ἐπιλιπόντων, οὐ γὰρ δή γε φειδοῖ τινὸς ἔμελλον ἀφέξεσθαι δρᾶν ἔχοντες, κελεύει Καῖσαρ ἤδη τήν τε πόλιν ἅπασαν, καὶ τὸν νεὼν κατασκάπτειν, πύργους μὲν ὅσοι τῶν ἄλλων ὑπερανεστήκεσαν, καταλιπόντας, Φασάηλον, ἱππικὸν, μαριάμμην. τεῖχος δ' ὅσον ἦν ἐξ ἑσπέρας τὴν πόλιν περιέχον, τοῦτο μὲν ὅπως εἴη τοῖς ὑπολειφθησομένοις φρουροῖς στρατόπεδον· τοὺς πύργους δὲ, ἵνα τοῖς ἔπειτα σημαίνωσιν, οἵας πόλεως καὶ τίνα τρόπον ὀχυρᾶς οὕτως ἐκράτησεν ἡ ῥωμαίων ἀνδραγαθία. τὸν δ' ἄλλον ἅπαντα τῆς πόλεως περίβολον, οὕτως ἐξωμάλισαν οἱ κατασκάπτοντες, ὡς μηδὲ πώποτ' οἰκηθῆναι πίστιν ἂν ἔτι παρασχεῖν τοῖς προσελθοῦσι: *Talis quidem finis Hierosolymorum obsidionis fuit. Postquam verò quos occideret, quidve raperet, non habebat exercitus, quòd iratis animis omnia deerant (nec enim parcendo si esset quod agerent, abstinuissent) iubet eos Cæsar totam funditus iam eruere civitatem ac templum: relictis quidem turribus, quæ præter alias eminebant, Phasaelo, & Hippico, & Mariamme: murōq; tanto, quantū civitatem ab occidente cingebat. Id quidem, vt esset castrum illic custodiæ causa relinquendis: turres autem, ut posteris indicarent, qualem civitatem, quamve munitißimam, Romanorum virtus obtinuisset. Alium verò totum ambitum ciuitatis ita complanauere diruentes, vt qui ad eam accessissent, habitatam aliquando esse vix crederent.* Atque ex his puto etiam satis liquere; homine, aut vrbe seruatâ, sæpe sub vultu clementiæ latêre meram immanitatem. Viro quippe generoso nihil optatius, quàm amissæ libertati ne horam quidem superviuere. Sed & idem optet remotum ex oculis omne id, quo ulla ipsi aut nomini eius perpetuetur ignominia. Vnde tot exempla populorum, qui se, qui liberos cum parentibus atque vxoribus occidêre; imò patriæ incendio ultrò involvêre. Obuia sanè in unico Floro; de Saguntinis quidem lib. II. cap. VI: *Interim iam novem mensibus fessi fame, machinis, ferro & igne; versa demum in rabiem fide, cum omnibus opibus suis*

ferro

ferro & igni corrumpunt. De Numantinis lib. eodem cap. XVIII: *Duces suos seq; patriamq; ferro & veneno, subiectoq; undiq; igne peremerunt.* De feminis Cimbricis lib. III. cap. III: *Perinde speciosa mors earum fuit quàm pugna. nam cùm missa ad Marium legatione, libertatem ac sacerdotium non impetrassent, nec fas erat; suffocatis elisisq; passim infantibus suis, aut mutuis concidere vulneribus, aut vinculo è crinibus suis facto, ab arboribus iugisq; plaustrorum pependerunt.* De Cantabris lib. IV. cap. XII: *Postquam extrema barbari vident, certatim igne, ferro inter epulas, venenoque, quod ibi vulgo ex arboribus taxeis exprimitur, præcepere mortem: seque pars maior à captiuitate quæ videbatur vindicauere.* Nihil igitur mirum rescripsisse Aurelio Imp. Zenobiam, à quo petebatur ad deditionem: *Virtute faciendum est quicquid in rebus bellicis est gerendum. Deditionem meam petis: quasi nescias Cleopatram reginam perire maluisse, quàm in qualibet viuere dignitate*: Vopiscus. Ceterum quantum lateat dedecoris in vita deuictorum, probè expressit Themistius, Orat. VIII. ad Valentem Imp: Τοιγαροῦν μόνος αὐτοκρατόρων καὶ οἷς ἐπιεικέστερον προσηνέχθης, τούτους χαλεπώτερον τετιμώρησαι, εἰς αἰσχύνην καὶ μεταμέλειαν καταστήσας, καὶ τῇ παρ' ἑαυτῶν λύπῃ κολάσας τοὺς πλημμελήσαντας, αἰσθομένους ἐξ ὧν οὐκ ἀντέπαθον κακῶς, οἷα ἠδίκησαν. χαλεπωτέρα γὰρ ἐλευθέρῳ λύπη τῆς διὰ τοῦ σώματος γινομένης, ἡ διὰ τῆς αἰσχύνης ἐστί. σημεῖον δέ. τὰς μὲν γὰρ ὑπομένουσι καὶ ἐγκαρτεροῦσι, δι' αἰσχύνην δὲ προΐενται πολλάκις τὸν βίον: *Quocirca tu ex omnibus imperatoribus nostris, eos, quibus te (omisso rigore) placidũ ostendisti, grauius vltus es, pudore illos suffundens, & adigens ad pænitendum, suâq; ipsorum, quàm ex facto concepêre, tristitiâ puniens delinquentes, cum vel inde colligerent, quantum mali, ex quo digno contra supplicio affecti non essent, perpetrassent. Intolerabilior enim longe mæstitia & maceratio est liberali indole prædito, cùm erubescere, cùm pudêre, quàm corpore pœnam luere, cogitur: hoc euidenti argumento; quia in corpore læsi obfirmato vulnus animo fortiter sustinent ac tolerant: pudore .a. inducti mortem non pauci sibi consciuerunt.* His adsident voces eius qui triumvirali proscriptione seruatus à quodam Cæsaris amico exclamauit, cum superbiam eius ferre non posset: *Redde me Cæsari. Quousque dices: Ego te seruaui, ego te eripui morti? istud, si meo arbitrio memini, vita est: si tuo, mors est. Nihil tibi debeo, si me seruasti, ut haberes, quem ostenderes. Quousque me circumducis? quousque obliuisci fortunæ meæ non sinis? Semel in triumpho ductus essem.* refert Seneca lib. II. Benef. cap. XI. Quare etsi alta videtur, minimè tamen talis est, oratio Cataracti ad Claudium, lib. XII. Annal. Taciti: *Statim deditus traderer, neq; mea fortuna, neq; tua gloria inclaruisset: & supplicium mei obliuio sequeretur. At si incolumem seruaueris, æternum exemplar clementiæ ero.* Quid enim est velificari alterius famæ propriâ ignominiâ, si hoc non est? Sed fuit nimirum ex lucicupidis vnus, qualis & Maroboduus

de quo item Tacitus lib. II. Annal: *Consenuitq́, multum imminutâ claritate, ob nimiã viuendi cupidinem.* Nec honestiore elogio dimittitur Ciuilis lib. V. Histor: *Non fefellit Ciuilem ea inclinatio, & præuenire statuit; Super tædium malorum, etiam spe vitæ, quæ plerunq́ magnos infringit &c.* Exque istis aperta est amarulentia versus, quo fugam Alarici prosequitur Claudianus, Paneg. VI. Cons. Hono:

——nec te vitasse dolemus:
Igentis potius reliquum, tantisq́ superstes
Danubij populis, i nostrum viue tropæum.

Liquetque de firmitudine argumenti quo vtitur tyrannicida Declamatione Quintiliani CCLIII: *Sed illud interim vereor, ne tyrannus ex me petat famam lenitatis. Habet enim apud malos quoq́ multum autoritatis virtus; & forsitan hoc ille ambitiosè faciet, vt potestate contentus sit.* Persequerer filum capitis mei; sed cum eius sit subtilitatis, ut haud etiam omnium impleat oculos; abrumpere satius esset; nisi viderer ei commodè adtexere posse isthæc florida M. Tullij pro Marcello: *Nulla est tanta vis, tanta copia, quæ non ferro, ac viribus debilitari, frangiq́ poßit. Verum animum vincere, iracundiam cohibere, victoriam temperare, aduersarium nobilitate, ingenio, virtute præstantem non modò extollere iacentem, sed etiam amplificare eius pristinam dignitatem, hæc qui faciat, non ego eum cum summus viris comparo, sed simillimum Deo iudico. Itaq́ C. Cæsar, bellicæ tuæ laudes celebrabuntur, illæ quidem non solum nostris, sed pæne omnium gentium litteris, atq́ linguis; neq́ ulla umquam ætas de tuis laudibus conticescet. Sed tamen eiusmodi res, nescio quomodo, etiam dum audiuntur, aut dum leguntur, obstrepi clamore militum videntur, & tubarum sono. At verò cùm aliquid clementer, mansuetè, iustè moderatè, sapienter factũ, in iracundiâ præsertim, quæ est inimica consilio, & in victoriâ, quæ naturâ insolens, & superba est, aut audimus, aut legimus, quo studio incendimur, nõ modo in gestis rebus, sed etiam in fictis? vt eos sæpe, quos numquam vidimus, diligamus. Te verò quem præsentem intuemur, cuius mentem, sensusq́, & os cernimus, ut quidquid belli fortuna reliquum reip. fecerit, id esse saluum velis, quibus laudibus efferemus? quibus studijs prosequemur, quâ beneuolentia complectemur? parietes medius fidius, C. Cæsar, ut mihi videtur, huius curiæ tibi gratias agere gestiunt.* Sic orator summus, cui meritò subnectam concionatorem oris aurei Iohannem. ita enim ipse Ἀνδριαντ. κα: Μὴ τοίνυν τοῦτο νομίσῃς, ὡς χείρους ἔσονται αἱ λοιπαὶ πόλεις, οὐκ αὖ εἰ κατέσκαψας τὰς πόλεις, οὕτως αὐτὰς ἐσωφρόνισας, ὡς νῦν διὰ τῆς ἀδήλου τῶν ἐσομένων προσδοκίας σφοδρότερον πάσης κολάσεως παιδεύσας αὐτούς. μηδὲ περαιτέρω προσανέγκῃς αὐτοῖς τὰς συμφοράς, ἀλλὰ δὸς ἀναπνεῦσαι λοιπόν. τὸ μὲν γὰρ κολάσαι τοὺς ὑπευθύνους, καὶ δίκην ἀπαιτῆσαι τῶν πεπραγμένων, ῥᾴδιον παντὶ καὶ εὔκολον· τὸ δὲ φείσασθαι τῶν ὑβρικότων, καὶ συγγνώμην δοῦναι τοῖς ἀσύγγνωστα ἡμαρτηκόσιν, ἑ-

νός π

νὲς τοῦ καὶ δευτέρου μόλις ἐστὶν, καὶ μάλιστα ὅταν βασιλεὺς ὁ ὑβρισμένος ᾖ. καὶ τῷ φόβῳ μὲν ὑποτάξαι πόλιν εὔκολον· τὸ δὲ πάντας ἐραστὰς κατασκευάσαι, καὶ μετ' εὐνοίας πεῖσαι διακεῖσθαι περὶ τὴν βασιλείαν τὴν σὴν, καὶ μὴ μόνον κοινὰς, ἀλλὰ καὶ ἰδίας ὑπὲρ τῆς σῆς ἀρχῆς ποιεῖσθαι εὐχὰς, δυσκατόρθωτον, κἂν μυρία τις ἀναλώσῃ στρατόπεδα, κἂν ὁτιοῦν ἐργάσηται, οὐκ εὐκόλως τοσούτων ἀνθρώπων διάθεσιν πρὸς ἑαυτὸν ἐπισπάσασθαι δυνήσεται, ὃ νῦν ῥᾴδιον ἔσται καὶ εὔκολον· οἵ τε γὰρ εὐεργετηθέντες, οἵ τε ἀκούσαντες ὁμοίως τοῖς εὐεργετηθεῖσι περὶ σὲ διακείσονται. πόσων ἂν ἐπρίω χρημάτων, πόσων ἂν ἐπρίω πόνων ἐν βραχείᾳ καιροῦ ῥοπῇ τὴν οἰκουμένην ἅπασαν ἀνακτήσασθαι, καὶ πεῖσαι τούς τε νῦν ὄντας ἀνθρώπους, τούς τε ἐσομένους ἅπαντας, ὅσα τοῖς αὐτῶν εὔχονται παισὶ, τοσαῦτα καὶ τῇ σῇ κεφαλῇ: *Ne igitur hoc cogites, quòd peiores sint futuræ ciuitates reliquæ. Non enim si ciuitates euertisses, sic eos castigasses, ut nunc per incertam futurorum expectationem, omni supplicio vehementius ipsos puniens. Ne igitur ipsis vlterius calamitates producas, sed iam respirare concedas. Subditos nempe castigare, & gestorum exigere pœnas, facile penitus & promptum: his verò qui contumelias intulerunt, parcere, & his qui veniâ patrauerunt indigna, veniam dare, vnius & vix alterius est, & maximè cum rex sit contumeliam passus. Et ciuitatem quidem metu subdere facilè: omnes autem amatores constituere & persuadere, ut in regnum tuum se beneuolè habeant, & non tantum communes, verum & priuatas pro tuo preces imperio faciant, difficile: licet infinitas quis expendat pecunias, & innumeros exercitus moueat, & quicquid operetur, non facile tot hominum affectionem ad seipsum attrahere poterit; quod nunc tibi facile erit & leue. Nam & beneficijs affecti & qui audierint, pariter cum beneficio affectis erga te beneuole disponentur. Quot pecunijs emisses quot emisses laboribus, breui temporis momento totum orbem acquirere, & omnibus futuris persuadere, quanta filijs suis optant; tanta & capiti tuo optarent?* O præclaras voces! & quibus iure adponi merentur illæ D. Nazianzeni Orat. πρὸς ἄρχοντα ὀργιζόμενον: Χριστῷ συνάρχεις, Χριστῷ καὶ συνδιοικεῖς, παρ' ἐκείνου σοι τὸ ξίφος, οὐκ εἰς ἔργον, ἀλλ' εἰς ἀπειλήν. ὃ καθαρὸν ἀνάθημα τῷ δεδωκότι φυλάσσοιτο. εἰκὼν εἶ τοῦ θεοῦ, καὶ εἰκόνα διὰ χειρὸς ἄγεις, ἐνταῦθα οἰκονομουμένην, καὶ πρὸς βίον ἄλλον μεθισταμένην, εἰς ὃν πάντες μεταβησόμεθα, μικρὰ παίξαντες, ἐν τῷ τῆς ζωῆς τούτῳ, εἴτε δεσμωτηρίῳ, εἴτε σταδίῳ, εἴτε προχαράγματι, εἴτε σκιάσματι: *Cum Christo imperium geris, cum Christo munus hoc administras. Ab illo gladium accepisti, non tam ut eo utaris, quàm ut mineris ac terreas. Quare tibi videndum est, ut illum, tanquam donarium quoddam purum & integrum, ei, qui dedit, serves. Imago Dei es: verùm imaginem quoque Dei regis; quæ quidem hîc certâ dispensatione gubernatur, ad aliam autem vitam migrat, ad quam omnes quoque concedemus, posteaquam in hoc vitæ carcere, vel stadio, vel præsignatione, vel adumbratione, aliquantisper luserimus.* Seuerè D. Gregorius. Cordatè verò Damascenus cap. XXXV. de Barlaam & Iosaphat: *Qui magnam*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

potentiam nactus est, eum à quo huiusmodi accepit, pro viribus invitari debet. Hac porrò in re Deum maximè imitabitur, si misericordiâ nihil potius antiquiusq; habuerit. Huc accedit quod subditos nihil æquè ad benevolentiam allicit, ut beneficij gratia egentibus concessa. Nam obsequium illud quod ex metu oritur; adumbrata est adulatio per fictum honoris vocabulum eos qui animum ipsi adiiciunt ludificans, ac circumscribens. Atque is qui invito animo paret, oblata occasione seditionem excitat. Qui autem benevolentiæ vinculis constrictus tenetur, firmam ei qui rerum potitur obedientiam præstat &c.

FINIS.

INDEX.

Pœna

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

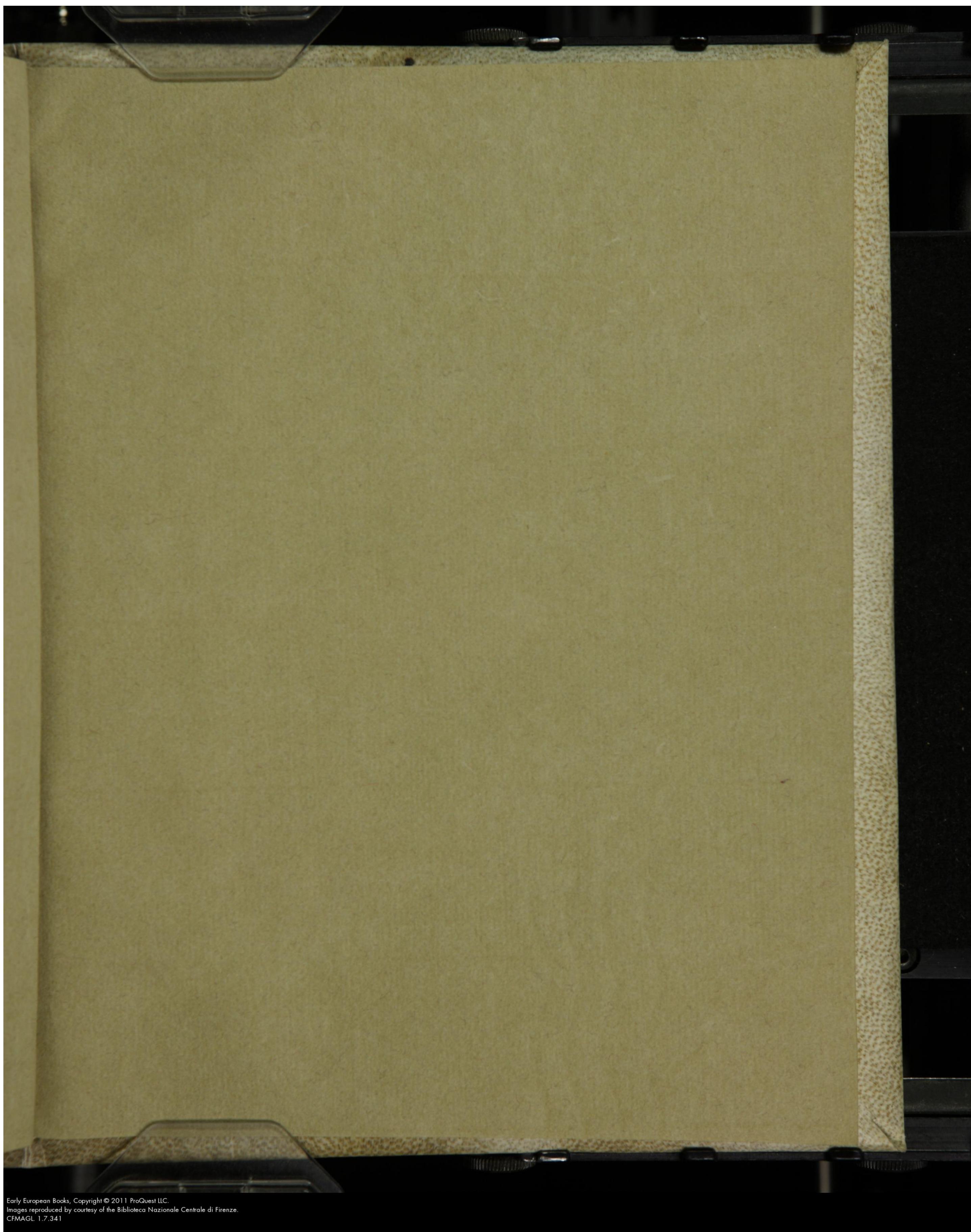
FINIS.

Z

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.341

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.341

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

005644856

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.341